WILLIAM B. MARSH
BRUCE R. CARRICK

365
DE ZILE CARE AU MARCAT ISTORIA OMENIRII

bestseller

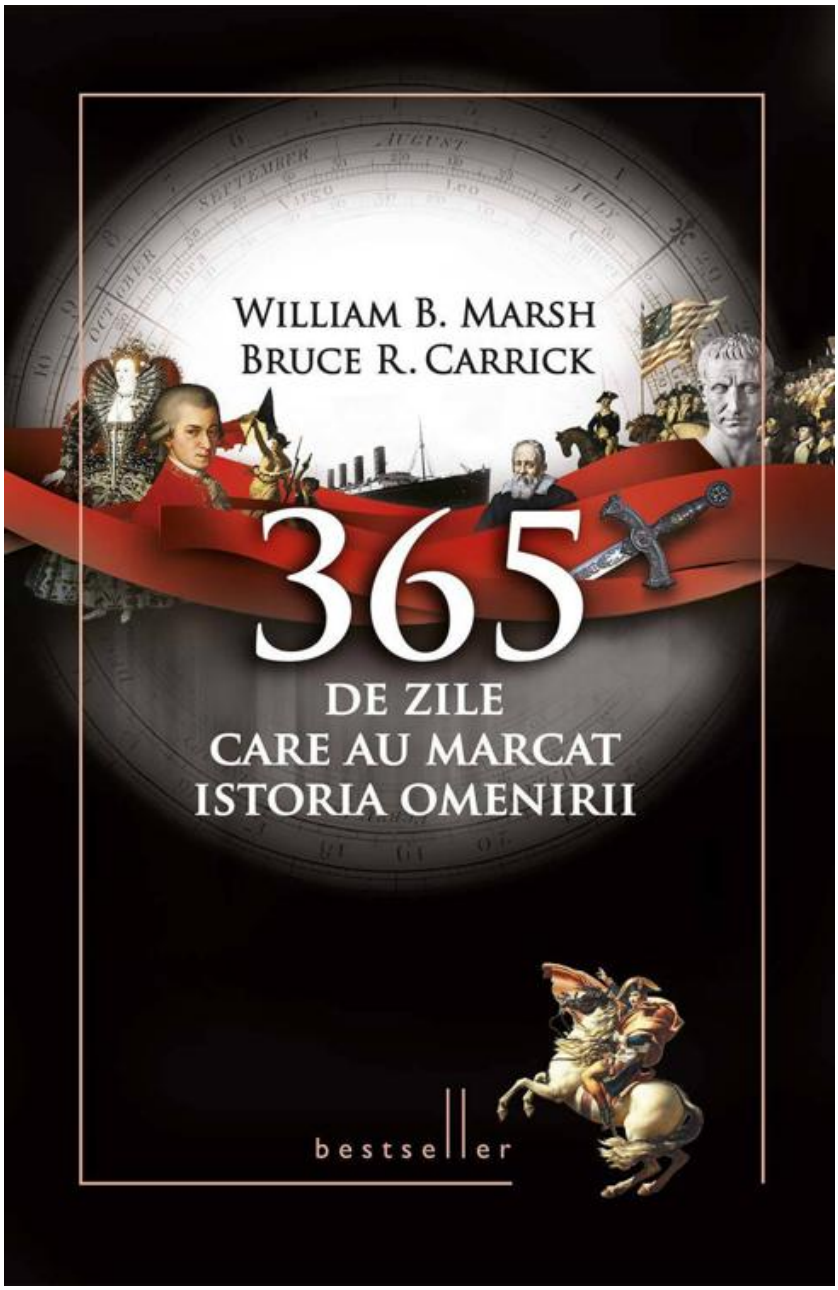
WILLIAM B. MARSH
BRUCE R. CARRICK
365
DE ZILE
CARE AU MARCAT
ISTORIA OMENIRII
bestseller

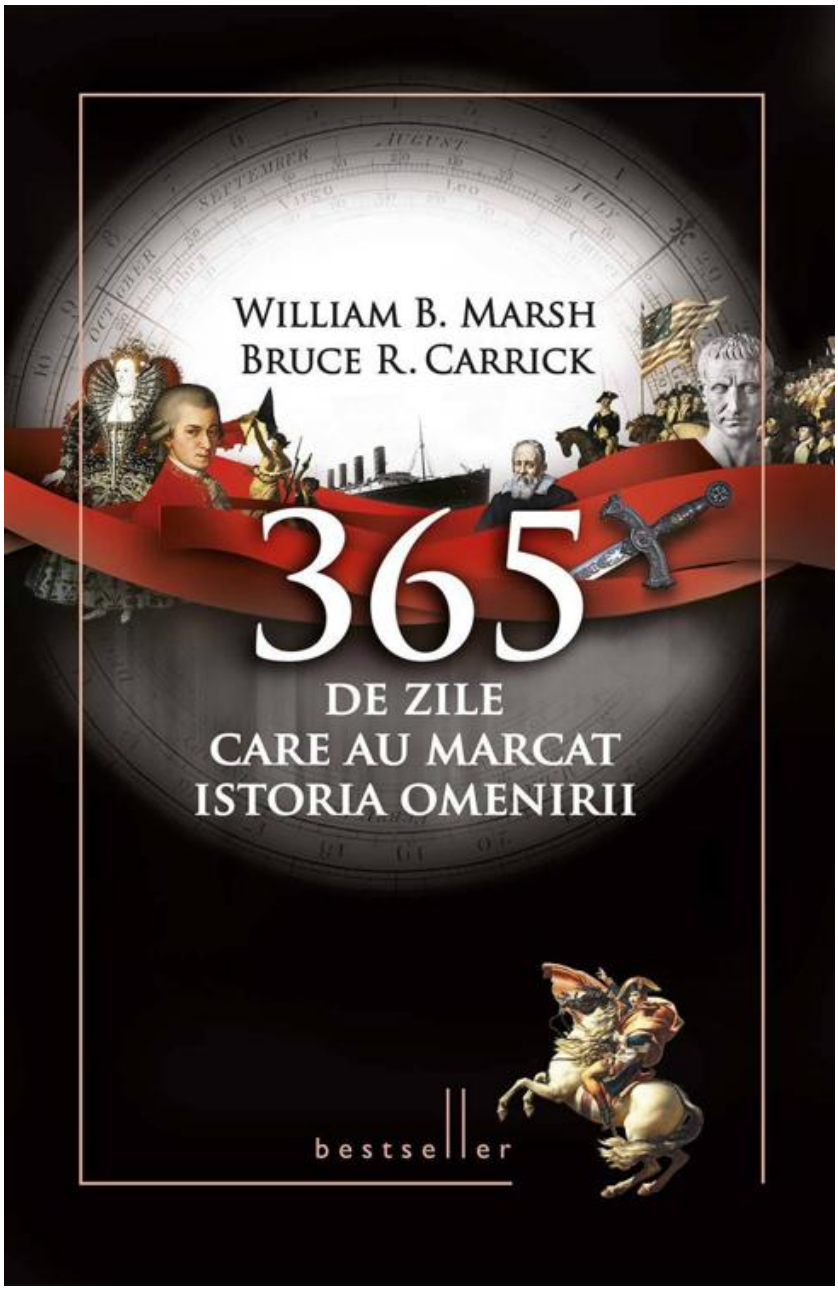
WILLIAM B. MARSH
BRUCE R. CARRICK
365
DE ZILE
CARE AU MARCAT
ISTORIA OMENIRII
bestseller

William B. Marsh

Bruce R. Carrick

365 de zile care au marcat istoria omenirii

Traducere din engleză

Constantin Dumitru-Palcus

Editura LITERA

2012

365 Great Stories from History for Every Day of the Year

William B. Marsh, Bruce Carrick

Copyright © 2004 William B. Marsh, Bruce R. Carrick

Editura Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România

tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

e-mail: comenzi@lira.ro

Ne puteți vizita pe

www.litera.ro

365 de zile care au marcat istoria omenirii

William B. Marsh, Bruce R. Carrick

Copyright © 2012 Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Textele care fac referire la istoria României

au fost elaborate de Petre DAN-STRĂULEȘTI: 5 ianuarie, 5 februarie,

6 martie, 30 martie, 9 mai, 26 iunie, 2 iulie, 11 august, 23 august,

6 septembrie, 10 octombrie, 25 octombrie, 8 noiembrie, 24 noiembrie,

27 noiembrie, 1 decembrie, 6 decembrie.

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactori: Teodora Pavel, Georgiana Harghel

Copertă: Andrei Gamarț

Tehnoredactare și prepress: Bogdan Coscaru, Marin Popa

ISBN ePUB: 978-606-686-648-4

ISBN PDF: 978-606-686-649-1

ISBN Print: 978-606-600-105-2

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Cea mai importantă dată: 28 decembrie 1972

W.B. Marsh

Date ce merită reținute: 23 martie, 4 mai, 19 octombrie și 29 noiembrie.

Bruce Carrick

PREFAȚĂ

Unele date din calendar au puternice rezonanțe istorice. Cei mai mulți oameni asociază data de 5 noiembrie cu tentativa eșuată a lui Guy Fawkes de a arunca în aer Parlamentul britanic, 14 iulie cu mulțimea răzvrătită din Paris luând cu asalt Bastilia și 4 iulie cu Declarația de Independență a Americii față de Marea Britanie. Cei care au cunoștințe mai aprofundate de istorie ar putea face legătura dintre 15 martie, Idele lui Marte și asasinarea lui Iulius Caesar, dintre 30 ianuarie și decapitarea regelui Carol și dintre 18 iunie și Bătălia de la Waterloo.

Dar majoritatea datelor calendaristice nu sunt atât de ușor de legat cu trecutul. Mai mult, unele date care, cândva, erau sinonime cu marile evenimente istorice au dispărut din calendarul nostru modern. Câți dintre noi își mai amintesc că 24 mai era ziua de naștere a reginei Victoria? Cu toate acestea, noi susținem că în fiecare zi a anului a avut loc ceva demn de luat în seamă, iar cartea de față pornește de la această premisă.

Am încercat să facem mai mult decât să legăm un eveniment de o anumită dată din calendar. Am încercat să adăugăm informații de bază și culoare fiecărei povești pe care am selectat-o, să spunem ce s-a întâmplat și să descriem consecințele, uneori surprinzătoare. Întrucât ne-am concentrat asupra portretizării persoanelor implicate, articolele se referă adesea la fel de mult la bărbați și femei – și uneori la copii – aflați în circumstanțe neobișnuite, ca și la evenimentele istorice propriu-zise.

Selectarea evenimentelor realizată de noi este în mod inevitabil arbitrară, din cauza intervalului istoric vast din care a trebuit să alegem, precum și din cauza limitărilor practice impuse de numărul de pagini al unei cărți tipărite. Povestirile pe care le relatăm aici provin în principal din istoria britanică, europeană și americană, dar de asemenea, în număr mai mic, și din Japonia, India, China, Canada și din alte zone. Articolul cu data cea mai veche, 25 iunie 1229 î.Hr., se referă la ziua în care marele faraon Ramses al II-lea a preluat puterea în Egipt. Pentru că am decis să considerăm tot ce s-a petrecut în ultima jumătate de secol ca ținând de evenimentele curente și nu

de istorie, cel mai recent fapt remarcabil din carte este condangarea pentru trădare a spionilor americani Julius și Ethel Rosenberg, care a avut loc pe 19 martie 1951.

Indiferent de date, am selectat evenimentele pe care le-am considerat importante, cu impact asupra epocii lor (și poate chiar asupra epocii noastre). Printre ele avem nașteri, decese, căsătorii, înmormântări, încoronări, asasinări, convocări, scandaluri, execuții, bătălii, date de publicare, dueluri și tratate. Adeseori, evenimentele au în centrul lor câte o personalitate marcantă, precum Horatio Nelson sau Lorenzo Magnificul, Robespierre sau Dante. Uneori, însă, nu sunt decât niște mici detalii istorice fascinante, cum ar fi faptul că numele dinastiei engleze Plantagenet provine din obiceiul nobililor francezi de a-și împodobi pălăria cu o rămurică de grozamă, care poartă numele de planta genista.

Cu privire la „adevărul" istoric, am făcut tot ce ne-a stat în putință să fim cât mai exacți posibil, dar am constatat că, adeseori, istoricii se contrazic și în privința faptelor, nu doar a interpretărilor. Pe de o parte, din dorința de a oferi o narațiune cât mai captivantă, uneori am inclus și detalii istorice care astăzi s-ar putea să nu mai pară credibile, cum ar fi „faptul" că buzele Mariei, regina scoțienilor, au continuat să se miște timp de zece minute după ce a fost decapitată.

La un moment dat, în timp ce scriam cartea, ne-am întrebat cine credem că ar putea constitui publicul-țintă al lucrării noastre. Răspunsul a fost simplu: oameni ca noi, bineînțeles. Cu alte cuvinte, oricine este interesat cât de cât de evenimente din trecut, care prețuiește dramele omenești ce au contribuit la dezvoltarea civilizației noastre și gustă o poveste reușită, un detaliu ironic sau un incident istoric, care se amuză de slăbiciunile oamenilor mari din toate epocile și, mai presus de toate, care vrea să știe ce alt eveniment important s-a mai întâmplat de ziua de naștere a soției.

Pentru un astfel de public, ni se pare nimerit să încheiem această prefață cu cuvintele cu care John Locke începea o altă prefață în 1690:

Cititorule, pun aici în mâinile tale această lucrare care m-a distras de la unele dintre orele mele de plictiseală sau de suferință. Dacă voi avea

norocul să fie așa și pentru tine, iar tu vei simți, citind-o, măcar jumătate din plăcerea pe care am avut-o când am scris-o, atunci te vei gândi la fel de puțin la banii tăi pe cât mă gândesc eu la suferințele mele.

1 ianuarie

Samuel Pepys își începe jurnalul

1660 „1 ian. (Ziua Domnului). Azi-dimineață (în ultima vreme, noi am locuit la mansardă) m-am sculat, mi-am îmbrăcat costumul cu fustanele mari, căci în ultima vreme n-am purtat alte straie decât pe acestea. M-am dus la capela domnului Gunning de la Exeter House, unde acesta a ținut o slujbă foarte reușită…”

Așa începe prima însemnare din jurnalul lui Samuel Pepys, pe care l-a ținut conștiincios timp de nouă ani și cinci luni. De la capelă, Pepys s-a întors în încăperile pe care le ocupa cu chirie în Axel Yard, ca să se ospăteze cu resturile fripturii de curcan de la Crăciun, împreună cu Elizabeth, soția lui, care se arsese la mână în timp ce pregătise mâncarea. Și-a petrecut după-amiaza verificându-și registrele contabile. Seara, el și doamna Pepys au luat cina la locuința tatălui său din Salisbury Court, „unde au mai venit doamna The. Turner și Madam Morrice, care au cinat cu noi. După aceea, soția mea și cu mine le-am condus pe doamne acasă și apoi ne-am întors”.

Când a început jurnalul, Pepys, fiul ambițios al unui croitor de condiție modestă, dar având norocul unor veri influenți, avea douăzeci și șase de ani. Absolvise Colegiul Magdalene de la Cambridge, era deja căsătorit de cinci ani și se afla la începutul unei cariere lungi și încununate de succes ca slujitor al coroanei. A ținut jurnalul, al cărui conținut era în cea mai mare parte ferit de priviri indiscrete, datorită faptului că folosea o scriere stenografică, până pe 31 mai 1669, când vederea slăbită l-a obligat să înceteze. Jurnalul descrie foarte multe dintre marile evenimente și personalități ale zilei – regele Carol al II-lea, Marele Incendiu din 1666, ciuma, curtea regală, politica Restaurației și războiul naval împotriva olandezilor – dar toate acestea servesc ca fundal pentru subiectul principal, descris cu o candoare remarcabilă, și anume Pepys însuși, „acest ego fasci-

nant despre care doar el s-a ostenit să scrie", după cum spunea Robert Louis Stevenson.

Jurnalul lui Pepys a fost ținut secret în timpul vieții sale. După moartea lui, survenită în 1703, cele șase volume legate în piele au rămas necunoscute printre celelalte cărți și documente din biblioteca sa personală vreme de mai bine de un secol. Jurnalul fost publicat prima oară în 1825, într-o versiune masiv expurgată, din care au fost eliminate numeroase pasaje ce tratau cu franchețe chestiuni delicate de politică, dar și cuceririle sexuale ale lui Pepys. În pofida ciuntirilor editoriale la care a fost supus, jurnalul a fost recunoscut ca o operă de geniu. Au urmat ediții tot mai cuprinzătoare, dar abia în 1970 a fost publicat exact în forma în care l-a scris Pepys. Biograful Claire Tomalin a rezumat astfel ceea ce a reușit să înfăptuiască autorul:

Cel mai neverosimil aspect aflat în miezul vieții sale lungi, complexe și cât se poate de lumești este capodopera lui secretă… Realizarea este uluitoare, dar nu găsești nici urmă de ostentație sau aroganță; iar când ai întors ultima pagină a jurnalului, știi că te-ai aflat, în același timp, în compania celui mai obișnuit și a celui mai neobișnuit scriitor pe care-l vei întâlni vreodată.

În aceeași zi

1431: Se naște Rodrigo Borgia (papa Alexandru al VI-lea)

1449: Se naște Lorenzo de Medici (Magnificul)

1729: Se naște omul de stat britanic Edmund Burke

1735: Se naște revoluționarul american Paul Revere

1863: Proclamația de Emancipare devine lege, iar patru milioane de sclavi americani sunt eliberați

1901: Este înființat Commonwealth-ul australian

2 ianuarie

Ferdinand și Isabela cuceresc ultima fortăreață maură din Spania

1492 „Sunt ale tale, mărite rege, dacă asta a fost voința lui Allah”, a spus Boabdil, conducătorul Granadei, în timp ce-i înmâna cheile orașului regelui Ferdinand de Aragon, după un asediu care durase nouă luni, dar, practic, fără vărsare de sânge.

Așadar, în această zi, cu peste cinci secole în urmă, ultima fortăreață maură din Spania a capitulat în fața puterii zdrobitoare a Regilor Catolici, Ferdinand și Isabela. Maurii, care sosiseră în Spania cu aproape opt sute de ani în urmă, în 711, au fost în sfârșit înfrânți. Porțile cetății Granada au fost deschise larg pentru a-i îngădui lui Ferdinand să intre, având asupra lui marea cruce din argint pe care o purtase cu el pe tot parcursul acestei cruciade de opt ani.

Umilit de această capitulare, Boabdil a părăsit cetatea însoțit de suita lui și nu s-a mai întors niciodată. Ajuns pe o culme înaltă a munților Alpujarras, s-a oprit ca să mai arunce o privire către cetatea pe care o pierduse. Întorcându-se către mama lui, care călărea alături de el, o lacrimă i s-a prelins pe obraz. Dar în locul compasiunii la care se aștepta, mama l-a dojenit cu dispreț: „Te pricepi să plângi ca o muiere pentru ceea ce nu ai fost în stare să aperi ca un bărbat”. Creasta stâncoasă de pe care Boabdil a privit pentru ultima oară către Granada s-a numit de atunci El Ultimo Suspiro del Moro (Ultimul suspin al maurului).

Cucerirea Granadei a provocat o mare și intensă bucurie în toată Europa creștină, la fel de mare ca și cucerirea Ierusalimului de către cruciații creștini în urmă cu aproape patru secole. Nicăieri bucuria n-a fost însă mai mare ca în Spania, care, în timpul efortului general de înfrângere a maurilor, a devenit în sfârșit o națiune cu adevărat unificată.

În aceeași zi

17 d.Hr.: Trec în neființă poetul roman Ovidiu și istoricul roman Titus Livius

1635: Cardinalul Richelieu înființează Academia Franceză

3 ianuarie

Surghiunirea lui François Villon

1463 Delincvent de rând, marele poet francez François Villon a fost condangat să fie „pendu et etranglé” (spânzurat și sugrumat) ca urmare a participării sale la un scandal sângeros pe străzile Parisului, dar pe 3 ianuarie Parlamentul francez i-a redus pedeapsa la surghiun pe o perioadă de zece ani, astfel încât el a părăsit în grabă orașul.

Villon (pe care îl chema de fapt François de Montcorbier) s-a născut la Paris în 1431, dar și-a petrecut viața ca poet rătăcitor, în compania unei bande de hoți și de criminali. În 1455 a fost condangat pentru uciderea unui preot cu sabia în timpul unei încăierări provocate de aburii alcoolului în mănăstirea Saint-Benoît, dar în cele din urmă a fost grațiat de către rege.

Știm că Villon a fost închis de cel puțin trei ori după aceea, însă în ciuda vieții sale rebele, a creat câteva dintre cele mai frumoase poezii din literatura franceză, printre care celebra Ballade des Dames du Temps Jadis (Balada doamnelor de altădată), cu al ei refren obsedant Mais où sont les neiges d’antan? (Dar unde sunt zăpezile de altădată?).

Surghiunirea lui Villon din Paris pe 3 ianuarie este ultima veste pe care o avem despre el. Nu știm nici unde, nici când a murit.

În aceeași zi

106 î.Hr.: Se naște omul de stat roman Marcus Tullius Cicero

1521: Papa Leon al X-lea îl excomunică pe Martin Luther

1777: George Washington înfrânge forțele generalului Cornwallis în Bătălia de la Princeton

1833: Britanicii dobândesc controlul asupra Insulelor Falkland

4 ianuarie

Se naște părintele poveștilor

1785 Primul din șase copii, Jacob Grimm s-a născut în această zi la Hanau. Celebritatea lui durabilă se datorează unei lucrări în trei volume numită Kinder-und Hausmärchen, pe care a publicat-o împreună cu fratele lui Wilhelm când nici unul dintre ei nu împlinise treizeci de ani. Cartea este cunoscută sub titlul Poveștile fraților Grimm, iar titlul ei înseamnă, într-o traducere mai literală, Povești pentru copii și întreaga familie, sugerând că destinatarii cărții ar fi atât copiii, cât și adulții. În opinia celor doi frați, poveștile populare erau importante pentru toată lumea deoarece exprimau, la un nivel universal, visele, temerile și bucuriile omenirii.

Considerată cea mai mare antologie de povești alcătuită vreodată, colecția include povești atât din Germania, cât și din întreaga Europă, din sudul însorit (Spania) până în nordul friguros (Finlanda). Printre cele mai cunoscute se numără Albă-ca-Zăpada, Prințul fermecat, Hänsel și Gretel, Rumpelstiltskin, Muzicanții din Bremen, Cenușăreasa, Croitorașul cel viteaz, Lupul și cei șapte iezi și Frumoasa din pădurea adormită.

În epocă, Jacob era cunoscut pentru o activitate mult mai serioasă. Stăpânind la perfecție șapte limbi străine, în timpul vieții sale rătăcitoare a fost secretar la biroul de război din Kassel, bibliotecar privat al regelui Jérôme al Westfaliei, bibliotecar și lector la Universitatea din Göttingen, delegat la Congresul din Viena și profesor la Berlin, precum și invitat personal al regelui Prusiei. Ca expert renumit al limbii germane, a scris o carte care făcea legătura dintre istoria timpurie a poporului german și dezvoltarea limbii.

Dintre toate operele sale, Grimm a considerat că realizarea sa principală era un masiv dicționar etimologic german. Din păcate, la moartea sa, survenită

la șaptezeci și opt de ani, încă mai lucra la litera F. (Fratele lui, Wilhelm, murise înaintea lui, pe când ajunseseră la litera D.) Totuși, dicționarul nu a fost abandonat, fiind definitivat abia după nouăzeci și șapte de ani.

În aceeași zi

1797: Napoleon îi înfrânge pe austrieci în Bătălia de la Rivoli

1809: Se naște francezul Louis Braille, inventatorul alfabetului pentru nevăzători

5 ianuarie

Alexandru Ioan Cuza este ales principe al Moldovei

1859 În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, accentuata decădere a Imperiului Otoman, concomitent cu creșterea apetitului Imperiului Țarist de a anexa noi teritorii în drumul său spre Constantinopol, plănuit de către împăratul Petru cel Mare, a deschis inevitabil și „problema românească". În vara anului 1853, trupele Rusiei trec Prutul și ocupă Principatele Române, declarând război Imperiului Otoman. Este începutul conflictului armat cunoscut în istorie sub numele de „Războiul Crimeii" (1853–1856). În primăvara anului următor are loc, la Viena, conferința internațională ce avea înscrisă pe ordinea de zi viitorul regim politic al Moldovei și al Țării Românești. În timpul lucrărilor, contele Walewski, reprezentantul Franței, se pronunță pentru unirea Țărilor Române sub un prinț autohton sau străin ereditar. Congresul de pace de la Paris (13/25 februarie–18/30 martie 1856), care punea capăt Războiului Crimeii, reia „chestiunea românească" și propune un set de măsuri pentru rezolvarea ei. Se prevedea convocarea, în Moldova și în Țara Românească, a unor Adunări (Divanuri) ad-hoc, cu menirea de a exprima voința poporului, prin aleșii săi din aceste organisme politice, în problema organizării viitoare a celor două Țări Române. După o încercare neizbutită de a constitui, în Moldova, o Adunare ad-hoc dominată de adversari ai unirii, Poarta Otomană se vede nevoită să organizeze o nouă consultare populară, încheiată cu o victorie concludentă a elementelor unioniste. În Rezoluția adoptată de Adunarea ad-hoc moldoveană (octombrie 1857) se cerea „Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România"; „Prinț străin cu moștenirea tronului, ales dintr-o dinastie domnitoare a Europei, ai cărui moștenitori să fie crescuți în religia

țării”. O rezoluție cu un conținut identic este adoptată și de Adunarea ad-hoc munteană.

La Conferința reprezentanților celor șapte puteri (10/22 mai–7/19 august 1858, Paris) se semnează convenția prin care cele două țări vor purta denumirea de Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești, moment de referință al înfăptuirii actului Unirii. Prin acest document se hotăra alegerea, pe baza unui cens ridicat, a unei Adunări Elective pentru Moldova și a alteia pentru Țara Românească, în scopul desemnării viitorului domn. Adunarea Electivă moldoveană, alege, la 5/17 ianuarie 1859, în unanimitate, pe colonelul Alexandru Ioan Cuza domnitor al Moldovei. La rândul său, Adunarea Electivă a Țării Românești îl proclamă, la 24 ianuarie/5 februarie, domnitor pe Alexandru Ioan Cuza. Astfel, prin dubla lui alegere, s-a înfăptuit unirea celor două Țări Române într-un stat național unitar.

În aceeași zi

1066: Moare Eduard Confesorul, unicul rege sanctificat al Angliei

1477: Carol cel Viteaz al Burgundiei este ucis într-o luptă din apropiere de Nancy

1585: Walter Raleigh capătă rangul de cavaler

1589: Moare Caterina de Medici

1592: Se naște șahul Jahan, cel care a construit Taj Mahalul

6 ianuarie

Omul care avea să poruncească mareei devine rege

1017 În această zi, Canute, regele despre care știm cu toții că a poruncit mareei să nu mai vină, a fost încoronat la vechea Catedrală St. Paul din Londra.

Canute a venit prima oară în Anglia din Danemarca odată cu armata cuceritoare a fratelui său, în 1013. În următorii trei ani el a tras pe sfoară, a cucerit sau distrus întreaga opoziție locală și, în cele din urmă, a obținut coroana Angliei la moartea lui Edmund Braț-de-Fier.

La început, Canute i-a ucis fără milă pe toți cei care i se opuneau, dar, cu timpul, a început să se bazeze tot mai mult pe baronii englezi, încetul cu încetul înlocuindu-și miniștrii danezi cu cei englezi.

Domnia lui Canute a fost dreaptă și bună; a devenit un sprijinitor înfocat al Bisericii și a mers în pelerinaj la Roma. Totuși, după criteriile moderne, legislația din timpul domniei sale era uneori excesiv de austeră; de exemplu, Legea 53 prevedea că, dacă o femeie comite adulter, soțul ei este îndreptățit să pună stăpânire pe întreaga ei avere, iar „ea își va pierde nasul și urechile”.

Dar Canute nu și-a uitat niciodată originile sale scandinave, moștenind tronul Danemarcei în 1019 și pe cel al Norvegiei în 1028, ceea ce l-a făcut rege peste trei țări simultan. Și în Scandinavia a fost un rege la fel de drept, celebru pentru cuvintele: „Nu vreau nici un ban dobândit în urma unei nedreptăți”.

Canute a murit în 1035, iar fiul său legitim Hardecanute a devenit rege al Danemarcei, în vreme ce fiul lui nelegitim Harold a pus mâna pe tronul

Angliei. Cinci ani mai târziu, Harold a murit, iar Hardecanute a devenit regele Angliei.

Dacă vă îndoiți că un monarh cu atâtea reușite la activ ar putea fi atât de caraghios încât să poruncească mareei, aveți dreptate. Povestea adevărată se referă la aversiunea lui Canute față de curtenii lingușitori care nu pridideau să-i elogieze puterile presupus nemărginite. Într-o zi el a poruncit ca tronul să-i fie adus la țărmul mării, după care a poruncit: „Oceanule! Pământul pe care mă aflu îmi aparține, iar tu te afli sub suveranitatea mea. Așadar, să nu îndrăznești să te înalți – supu- ne-te poruncilor mele și nu care cumva să-mi uzi veșmântul”.

Curtenii care-l însoțeau au așteptat ca marea să se supună, dar aceasta a continuat cu încăpățânare să-și rostogolească valurile. Când apa i-a udat încălțările, Canute s-a adresat curtenilor: „Mărturisiți acum cât de ușuratică și de amăgitoare este puterea unui rege pământean în comparație cu acea măreață putere care stăpânește forțele naturii”.

În aceeași zi

1412: Ioana d’Arc se naște la Domrémy, Franța

1838: Samuel Morse face prima demonstrație publică a invenției sale, telegraful electric

1919: Moare președintele american Theodore Roosevelt

7 ianuarie

Ultima fortăreață engleză din Franța

1558 Vreme de secole, regii Angliei au considerat părți ale Franței ca fiind ale lor, începând cu Wilhelm Cuceritorul, care încă mai era duce al Normandiei după ce pusese mâna pe coroana Angliei.

În pofida succesului unor regi francezi, precum Filip August, în redobândirea unor ținuturi franceze, monarhii englezi au continuat să emită pretenții teritoriale asupra unor mari porțiuni din Franța. În 1345, Eduard al III-lea al Angliei a declanșat Războiul de o Sută de Ani pentru recucerirea unor teritorii pe care le considera ale sale, iar în 1346, în urma unui asediu de unsprezece luni, i-a învins prin înfometare pe locuitorii portului francez Calais, adăugând orașul la proprietățile sale.

Și astfel Calais a rămas al englezilor timp de peste două secole, fiind ultima posesiune engleză în Franța, până când regele Henric al II-lea a hotărât să-i arunce pentru totdeauna pe englezi afară din țară.

Henric l-a ales pe cel mai mare general al său, François de Lorraine, al doilea duce de Guise, și i-a poruncit să asedieze Calais. Guise era un oștean robust și atletic în vârstă de treizeci și nouă de ani, care luptase toată viața pentru regii francezi. Pe față avea o cicatrice adâncă rămasă în urma unei răni căpătate în luptă pe când avea douăzeci și șase de ani, fapt ce i-a adus și porecla Le Balafré (Brăzdatul).

La începutul lui ianuarie 1558, Guise și mica lui armată au lansat un asalt împotriva garnizoanei engleze de la Calais și, în această zi, după doar șase zile de luptă, englezii au fost obligați să capituleze. Și astfel, după cinci secole, englezii au fost izgoniți definitiv din Franța.

Plini de mândrie, francezii au denumit regiunea din jurul Calais-ului le Pays Reconquis (Ținutul recucerit), dar în Anglia, regina Maria cea Sângeroasă (Bloody Mary) a deplâns pierderea cu singurul comentariu memorabil din timpul domniei sale: „Când voi fi moartă și-mi veți deschide trupul, veți găsi «Calais-ul» în inima mea”.

În aceeași zi

1536: Moare prima soție a regelui Henric al VIII-lea al Angliei, Caterina de Aragon

1776: Este publicată pentru prima oară lucrarea Common Sense (Bunul-simț) a lui Thomas Paine

8 ianuarie

Andrew Jackson cîștigă o bătălie pe timp de pace

1815 În această zi, Statele Unite i-au zdrobit pe inamicii britanici în Bătălia de la New Orleans – cu toate că, fără știrea combatanților, tratatul de pace fusese semnat încă din luna decembrie a anului precedent.

Războiul din 1812 a fost consecința a ceea ce americanii au considerat că este un comportament nedrept și intolerabil din partea britanicilor în timpul luptelor maritime titanice dintre britanici și trupele lui Napoleon. Cu toate că Franța a acceptat în cele din urmă să nu afecteze operațiunile de transport pe mare ale americanilor, britanicii, care aveau cea mai puternică flotă militară din lume, au instituit o blocadă generalizată asupra tuturor porturilor franceze, ceea ce a îngreunat sau împiedicat comerțul americanilor. Mai rău, sub pretextul că mulți marinari americani erau de fapt dezertori britanici deghizați, Royal Navy (Marina Militară britanică) a oprit navele americane și i-a înrolat cu forța pe membrii echipajelor acestora. În iunie 1812 președintele american James Madison a declarat război.

Războiul s-a purtat dezorganizat, fiind însuflețit în principal de incendierea Washingtonului de către britanici. Obosiți de lupte, cei doi adversari au pus capăt în mod oficial conflictului prin Tratatul de la Ghent, semnat pe 24 decembrie 1814, dar comunicațiile din acea vreme erau atât de lente încât, două săptămâni mai târziu, cele două armate aflate față în față la New Orleans credeau că încă se mai aflau în război.

La comanda britanicilor se afla generalul-maior Sir Eduard Pakenham, cumnatul ducelui de Wellington. Acesta și-a închipuit că va cuceri fără probleme orașul New Orleans, dat fiind că forțele sale le depășeau numeric pe cele ale americanilor conduși de Andrew Jackson, cu un raport de trei la

unu. Sperând că-i va speria pe americani și-i va convinge să se predea, sub un steag de armistițiu a trimis o scrisoare de amenințare: „Dacă nu vă predați, vă voi distruge fortificațiile și îmi voi lua micul dejun în New Orleans duminică dimineața.”

În loc să fie intimidat, Jackson s-a înfuriat și a răspuns: „Dacă vei face acest lucru, atunci vei lua cina în iad duminică seara.”

Imediat, britanicii au atacat, dar oamenii lui Jackson se adăposteau în spatele baloturilor de bumbac. Pușcașii din Tennessee și Kentucky au decimat linii întregi ale inamicului pornit la atac, în vreme ce tunarii antrenați pe vase piratерești au devastat inamicul cu ghiulele, ucigând două mii de oameni, printre care generalul Pakenham. Din rândurile americanilor au fost uciși doar șapte oameni, iar alți șase au fost răniți. Întreaga bătălie a durat doar treizeci de minute.

A fost ultima confruntare serioasă a războiului din 1812. După această victorie de la New Orleans, Andrew Jackson a devenit erou, în ciuda faptului că repurtase victoria pe timp „de pace”, folosindu-și faima dobândită ca să se lanseze într-o carieră politică ce a culminat cu obținerea scaunului de președinte al Statelor Unite după paisprezece ani.

În aceeași zi

1337: Moare pictorul italian Giotto

1499: Ludovic al XII-lea se căsătorește cu Anne de Bretagne, trecând Bretania sub stăpânirea Coroanei Franceze

1642: Astronomul, matematicianul și fizicianul italian Galileo Galilei moare în Arcetri, Toscana

1713: Moare compozitorul italian Arcangelo Corelli

9 ianuarie

Britanicii abandonează Gallipoli

1916 În dimineața acestei zile, la 3:45, ajutate de un vânt puternic, navele au părăsit coasta vestică a promontoriului Perditions's, având la bord ultimii două sute de soldați britanici din Peninsula Gallipoli, situată la sud-vest de Constantinopol. Zece minute mai târziu, depozitele de muniție de pe țărm au erupt într-o explozie sălbatică, încheind într-un mod zgomotos și nefericit cea mai măreață operațiune-amfibie pe care o văzuse vreodată planeta. Și astfel, în loc să fie o predecesoare a Zilei Z, a prevestit dezastrul de la Dunquerque.

La începutul anului 1915, Gallipoli reprezenta o mare promisiune strategică: cucerind peninsula și trimițând o forță navală prin strâmtoarea Dardanele în Marea Neagră, Marea Britanie și Franța ar fi putut să elimine din război partenerul strategic al Germaniei, Turcia, să deschidă o linie de aprovizionare de importanță critică spre aliatul lor Rusia și să se deplaseze în susul Dunării împotriva Austriei. Succesul acestei operațiuni ar fi putut scurta Primul Război Mondial cu trei ani.

Dar după zece luni de lupte și cu prețul a circa un sfert de milion de pierderi de vieți omenești – britanici, francezi, australieni și neozeelandezi –, aliații s-au apropiat foarte mult, deși în ultimă instanță n-au reușit nici să-și treacă navele prin strâmtoare, nici să avanseze în cucerirea foarte bine apăratei peninsule. Nu era deloc o operațiune pentru cei slabi de înger, inconstanți și lipsiți de imaginație, toate aceste tipuri de personalitate fiind bine reprezentate la cele mai înalte niveluri ale conducerii britanice civile și militare. Gallipoli ar fi avut nevoie de un Nelson, de un Lee sau de un Rommel.

În Parlament, insuccesele de la Gallipoli amenințau să provoace căderea guvernului. Având nevoie de un țap ispășitor pentru acest eșec, cabinetul a

găsit unul în persoana lui Winston Churchill, un susținător înfocat al operațiunii. Acesta a pierdut postul de Prim Lord al Amiralității. Ulterior, comandantul Armatei de uscat a fost demis. S-au făcut apeluri la trimiterea de întăriri și de reîncepere a atacurilor, dar între timp apăruse penuria de obuze de artilerie, iar trupele au fost trimise pe alte fronturi. În octombrie, guvernul a decis retragerea.

În anul următor, o comisie parlamentară care a investigat eșecul l-a exonerat pe Churchill de proasta administrare în ce privea rolul său în cadrul operațiunii. El s-a folosit de prilej pentru a emite această judecată, căreia timpul i-a demonstrat valabilitatea: „Armatele lipsite de sprijin care se luptau în Peninsula Gallipoli, ale căror strădanii sunt privite acum cu atâta îngustime de vederi și aversiune, s-au aflat de fapt la un pas de reușită într-o acțiune care ar fi scurtat nenorocirile războiului… Prin urmare, pare incredibil că o duzină de nave vechi, cinci-șase divizii sau câteva sute de mii de obuze au putut să stea între acele armate și succes. Contemporanii i-au condangat pe cei care au încercat să forțeze Dardanelele. Istoria îi va condanga pe cei care nu i-au ajutat.”

În aceeași zi

1522: Adrian din Utrecht este ales papă sub numele de Adrian al VI-lea, ultimul papă neitalian până la papa Ioan Paul al II-lea din Polonia, în 1978

1799: Prim-ministrul britanic William Pitt cel Tânăr introduce impozitul pe venit, la nivelul de doi șilingi pe liră, cu scopul de a colecta fonduri pentru războaiele napoleoniene

1828: Ducele de Wellington devine prim-ministru

1873: Împăratul francez Napoleon al III-lea moare în exil în Anglia

10 ianuarie

Caesar trece Rubiconul

49 î.Hr. În această zi, Iulius Caesar a trecut, în fruntea uneia dintre legiunile sale, peste râul Rubicon, sfidând astfel Senatul Romei și încălcând Lex Cornelia Majestatis, care interzicea unui general să-și scoată armata din provincia în care era repartizat. Adresându-se locotenenților săi cu puțin înainte de a face trecerea, Caesar a remarcat cu amărăciune: Alea iacta est. (Zarurile sunt aruncate.) A fost o declarație de război de facto împotriva Republicii Romane.

Rubiconul era un râu îngust situat la sud de Ravenna, care marca granița dintre Republică și provincia Galia Cisalpină, acum nordul Italiei. În ultimii nouă ani, Cezar fusese guvernator al acelei provincii și totodată al Galiei Transalpine, care se întindea pe o bună parte din Franța și Belgia de astăzi. Acolo a dus un război feroce cu triburile locale primitive, supunându-le în numele Romei. Se spune că a cucerit 800 de orașe, înfrângând armate inamice de trei milioane de oameni în total, dintre care o treime fuseseră uciși, iar altă treime, vânduți ca sclavi.

Dar acum, Senatul Roman, invidios pe succesele lui Caesar și temându-se de ambițiile sale, era hotărât să-l îngenuncheze. Prin urmare, i-au ordonat să cedeze comanda legiunilor și să se întoarcă la Roma ca un cetățean obișnuit. Caesar știa că, în ciuda măreților sale înfăptuiri, o clică de senatori nu erau dispuși să-i acorde onorurile la care se credea îndreptățit, ba chiar doreau să-l distrugă. El era încredințat, și aproape sigur nu se înșela, că, de îndată ce va renunța la puterea pe care o deținea, dușmanii săi vor inventa acuzații împotriva lui, după care-l vor distruge sau chiar executa.

Unii l-au creditat pe Caesar cu motive mai înălțătoare – nevoia presantă de a reabilita statul roman șubrezit în urma proastei guvernări din partea unei nobilimi încăpățânate, care-și servea doar interesele proprii. Cei mai mulți

sunt de acord cu ideea că el nu dorea deloc să declanșeze vreun război, nicidecum să creeze o dictatură, dar amorul propriu îi impunea să-i facă pe senatorii ingrați să-i recunoască meritele și să-l recompenseze, așa cum făcuseră cu atâția generali destoinici în trecut.

Când Caesar a trecut Rubiconul, zarurile erau într-adevăr aruncate. Nu numai că acțiunea lui a declanșat un război civil de trei ani, dar a dus și la sfârșitul Republicii și la epoca împăraților romani. Mulți istorici o consideră cea mai mare realizare din istoria omenirii. Un om, având în subordinea sa numai câteva legiuni și înarmat doar cu propriul geniu militar și ceea ce Pliniu cel Bătrân numea „agerimea înflăcărată a minții sale", a cucerit cel mai mare și cel mai avansat imperiu pe care l-a cunoscut lumea.

În aceeași zi

1475: Victoria lui Ștefan cel Mare, în bătălia de la Vaslui împotriva turcilor

1645: Este executat William Laud, arhiepiscop de Canterbury

1769: Se naște mareșalul francez Michel Ney

1941: Președintele Franklin Roosevelt propune Congresului programul de împrumut și închiriere, prin intermediul căruia America va „împrumuta" distrugătoare și alte tipuri de echipament militar Marii Britanii

11 ianuarie

Se naște mongrelul britanic care a devenit erou al Americii

1755 Astăzi este ziua de naștere a lui Alexander Hamilton, erou al Revoluției Americane, membru al Congresului Continental și prim-secretar al Trezoreriei națiunii la înființarea căreia a contribuit.

Dar înainte ca această traiectorie strălucită să înceapă, el s-a născut pe insula vulcanică Nevis din Insulele Leeward din Indiile de Vest, în niște împrejurări deloc promițătoare, ce ar fi putut să-l inspire pe Dickens să scrie un nou roman. Cu câțiva ani înainte, mama lui, având legături printre plantatorii înstăriți, a părăsit o căsătorie nemulțumitoare, lăsând în urmă un soț înfuriat și un copil. A avut o legătură cu James Hamilton, un individ nevrednic, al patrulea fiu al unui latifundiar scoțian, venit în Indiile de Vest ca să facă avere. Au trăit împreună vreme de opt ani, timp în care ea i-a născut doi fii nelegi- timi – Alexander fiind al doilea –, iar el i-a cheltuit banii. În 1765, James Hamilton și-a părăsit familia pentru a căuta prosperitatea în altă parte, ceea ce a obligat-o pe mamă să-și deschidă o prăvălie pentru a-și câștiga existența. Trei ani mai târziu, femeia a murit de febră, lăsându-l pe Alexander orfan la unsprezece ani.

În pofida situației sale, Hamilton era un tânăr excepțional: autodidact în cea mai mare parte, muncitor, precoce, cutezător mai presus decât era normal pentru vârsta sa și stăpânit de o hotărâre absolută de a-și croi un drum – o potecă, probabil că ar fi spus el – în lumea largă. În 1769 îi scria unui prieten: „Ambiția mea e [atât de] puternică, încât mă face să disprețuiesc starea umilă a unui conțopist sau a altora ca el, la care mă condangă averea etc., și mi-aș risca de bunăvoie viața, deși nu și caracterul, pentru a-mi îmbunătăți situația.”

Soarta i-a fost favorabilă. În rigida societate insulară din St. Croix, talentele și potențialul lui au fost recunoscute, nu doar de către patronul lui negustor la care era angajat ca funcționar, dar și de către un preot prezbiterian scoțian, educat la Colegiul New Jersey, care și-a dat seama că viitorul băiatului, oricare ar fi fost acesta, avea mai multe șanse de reușită în America de Nord decât în Indiile de Vest. Reverendul Hugh Knox i-a înlesnit lui Hamilton călătoria în America, unde a sosit, după cum s-a exprimat un biograf, „ca o sămânță purtată pe aripile unei șanse fericite spre un sol roditor.” Era luna mai a anului 1773, revoluția plutea în aer, iar Alexander Hamilton avea optsprezece ani.

În aceeași zi

1449: Se naște pictorul italian Domenico Ghirlandaio

1879: Izbucnește războiul Zulu

1891: Moare, la Paris, Georges Haussman, baronul care a modernizat orașul

1928: Moare romancierul britanic Thomas Hardy

1935: Aviatoarea americană Amelia Earhart devine prima femeie care traversează Pacificul la bordul unui avion

12 ianuarie

Omul care a transformat, prin căsătorie, Austria într-o mare putere

1519 Bella gerant fortes: tu, felix Austria, nube. Nam quae Mars aliis, dat tibi regne Venus. („Cei puternici fac război, în vreme ce tu, fericită Austria, faci căsătorii. Ceea ce Marte le dă altora, ție îți dăruiește Venus.”). Așa scria un călugăr din secolul al XVI-lea și nimănui nu i se potrivea mai bine această constatare decât exuberantului împărat austriac din dinastia Habsburgilor, Maximilian I.

Maximilian s-a născut nobil, dar sărac și a încheiat prima mare căsătorie dinastică din familie cu Maria de Burgundia, moștenitoarea unui fabulos ducat care cuprindea cea mai mare parte din Belgia și Olanda moderne și părți din Franța. În continuare, Maximilian a făcut aranjamentele necesare pentru ca fiul său Filip să se însoare cu Ioana de Castilia, acea principesă nebună care avea să moștenească cea mai mare parte din Peninsula Iberică de la părinții ei, Ferdinand și Isabela. Filip a murit de tânăr, lăsând în urmă doi fii. Fratele cel mai mic, Ferdinand, avea, tot prin intrigile bunicului său Maximilian, să se însoare cu principesa Anna a Boemiei și a Ungariei, pregătind astfel terenul pentru dominația habsburgică în Balcani. Fratele mai mare, Carol, avea să devină cel mai mare împărat din istorie, domnind peste Austria, Germania, Belgia, părți din Italia, Olanda, Spania și toate vastele teritorii stăpânite de aceasta în Lumea Nouă.

Omul care a declanșat toate acestea, fermecătorul, șovăitorul și ambițiosul Maximilian, a murit în această zi, la șaizeci de ani. El a schimbat istoria „căsătorind” Austria cu un mare imperiu, din care câteva părți au rezistat până la Primul Război Mondial. El a mai înființat Wiener Sängerknaben sau Corul Băieților din Viena, care i-a avut printre cântăreți pe Haydn și Schubert și care își continuă activitatea și în zilele noastre.

În aceeași zi

1519: Conchistadorul spaniol Vasco Núñez de Balboa este decapitat

1856: Se naște la Florența pictorul american John Singer Sargent

1882: Wagner termină la Palermo, în Sicilia, opera Parsifal

1939: Moare, la București, marea soprană Hariclea Darclée

13 ianuarie

“J’accuse”

1898 În după-amiaza acestei zile, 300 000 de exemplare ale ziarului L’Aurore au aterizat în chioșcurile de presă pariziene cu forța unei explozii. Pe prima pagină era publicat un articol care a constituit editorialul secolului. Sub titlul J’accuse, articolul învinuia conducerea Armatei Franceze de ticluirea unei înscenări împotriva unui căpitan de armată nevinovat sub acuzația de trădare în 1894 pentru ca apoi, după patru ani, să mușamalizeze această fărădelege aranjând achitarea unui al doilea ofițer despre care se știa că era de fapt persoana vinovată.

Nefericitul căpitan era, desigur, Alfred Dreyfus, singurul evreu din statul-major al armatei. Condangat ca spion care trădase în folosul germanilor secrete ale artileriei franceze, el fusese condangat la închisoare pe viață în Insula Diavolului. Omul care s-a alăturat cauzei sale scriind acel J’accuse era marele scriitor francez Émile Zola.

Armata a reacționat imediat la publicarea articolului și l-a dat în judecată pe Zola pentru calomnie. Tribunalul l-a găsit vinovat și, presimțind că apelul său va fi respins, el s-a refugiat în Anglia. Zola nu a fost primul apărător al lui Dreyfus, dar cazul Dreyfus – l’affaire, cum a fost denumit în Franța – a dobândit o enormă publicitate atunci când el l-a prezentat atât de dramatic. Alături de el au fost personalități precum Georges Clemenceau, Jean Jaurès și Anatole France. Împreună, ei și ceilalți dreyfusarzi s-au confruntat cu un sentiment public marcat de antisemitism, care credea în onestitatea armatei și în vinovăția căpitanului.

Într-o națiune profund divizată, a durat mult până când s-a făcut dreptate. Între timp, Zola a murit în 1902, asfixiat de fumul de la un coș de sobă defect (unii au susținut că opozanții săi au înfundat coșul). Dar cauza pe care el o susținuse căpătase deja o mare forță.

Lui Dreyfus i-a fost acceptat un al doilea proces în 1899. A fost din nou declarat vinovat, dar datorită „circumstanțelor atenuante” a fost condangat la doar zece ani închisoare. Mulți oameni din Franța au înțeles acum că elementul „atenuant” în cazul lui Dreyfus însemna nevinovăția acestuia. Cu o sănătate șubrezită, el a acceptat o grațiere din partea președintelui Franței. Cu timpul, ofițerul vinovat și-a mărturisit rolul jucat în proces. În 1906, un tribunal francez l-a achitat pe Dreyfus de toate acuzațiile. A fost reprimit în armată, înaintat la gradul de maior și decorat cu Legiunea de Onoare. A luptat în Primul Război Mondial cu gradul de locotenent-colonel.

În aceeași zi

86 î.Hr.: Generalul și consulul roman Gaius Marius moare nebun

1599: Moare poetul englez Edmund Spenser

1625: Moare pictorul flamand Jan Brueghel cel Bătrân, fiul celebrului Pieter Brueghel cel Bătrân

1628: Se naște Charles Perrault, autorul cărții pentru copii Poveștile mamei mele gâsca

1898: Moare Lewis Carroll (Charles Dodgson), autorul cărții Alice în Țara Minunilor

14 ianuarie

O crimă declanșează cruciada albigenzilor

1208 Dintre toate persecuțiile crude și lipsite de noimă comise în numele religiei, puține au fost atât de feroce precum cruciada Bisericii medievale împotriva catarilor din sud-vestul Franței, declanșată în această zi de uciderea reprezentantului papei.

Cuvântul „catar” vine din grecescul katharos (pur), așa cum se străduiau să fie credincioșii. Catarii credeau că lumea materială reprezintă răul și că sarcina omului este să se elibereze de ea. Cei mai devotați dintre ei renunțau la plăcerile vieții, inclusiv la carne și la sex, într-o încercare de a găsi comuniunea cu Dumnezeu.

Biserica de la Roma nu putea să găsească vreun cusur unui asemenea ascetism, dar alte doctrine catare erau anatemizate. Catarii refuzau să accepte divinitatea lui Hristos și, mai rău, criticau cu asprime Biserica pentru nepotism, lăcomie și corupție. Probabil că, dintre toate crimele, cea mai îngrozitoare era refuzul catarilor de a sprijini financiar Roma.

Cultul catarilor era deosebit de puternic în jurul orașelor Toulouse și Albi (de unde și denumirea cruciadei, a albigenzilor), iar contele Raymond de Toulouse era un apărător atât de înverșunat al catarilor, încât Roma a trimis un legat papal anchetator, Pierre de Castelnau, ca să-l amenințe cu excomunicarea deoarece nu a reușit să suprime erezia. Fără scandal, contele s-a supus și și-a afirmat sub jurământ loialitatea, așa încât, cu misiunea îndeplinită, Castelnau și-a început călătoria de întoarcere la Roma. Dar când a ajuns la fluviul Ron, un cavaler aflat în serviciul contelui, dar probabil nu la ordinele sale, l-a ucis străpungându-l cu o suliță de vânătoare. Consecințele acestei fapte au fost îngrozitoare.

Înnebunit de furie la auzul acestei veşti, papa Inocenţiu al III-lea a pornit fără întârziere cruciada albigenzilor, făgăduind participanţilor absolvirea deplină a tuturor păcatelor dacă slujeau timp de 40 de zile la exterminarea ereziei.

Un mic nobil francez, Simon de Montfort, a primit sarcina de a conduce campania, sprijinit spiritual de un alt legat papal, fanaticul Arnaud-Amaury, care credea în masacrele săvârşite în numele Domnului. Împreună, ei au adunat o armată şi au devastat sudul Franţei, măcelărind şi jefuind în stânga şi-n dreapta.

Spre deosebire de cruciadele desfăşurate în Ţara Sfântă (dintre care una a fost lansată chiar de papa Inocenţiu), cruciada albigenzilor şi-a atins în cele din urmă scopurile, asediind şi distrugând cetate după cetate în sudul Franţei, printre acestea numărându-se Carcassonne, Albi, Toulouse, Montségur şi, în sfârşit, în 1255, ultima fortăreaţă a catarilor, Castelul Quéribus. Ca un act de justiţie, Montfort însuşi a fost ucis de un bolovan aruncat de o catapultă de pe bastioanele cetăţii Toulouse. Puţinii catari supravieţuitori au fugit care încotro – Spania, Lombardia, Anglia şi Germania – ori s-au ascuns. Trei secole mai târziu, Midi-ul francez, îndeosebi zona din jurul oraşului Toulouse, s-a dovedit un teritoriu fertil pentru Reforma protestantă.

Experienţa Bisericii cu catarii a avut repercusiuni mai largi. Inocenţiu a murit în 1216, dar nepotul lui a urcat pe tronul papal sub numele Grigore al IX-lea. Pe deplin conştient de pericolele ereziei, noul papă a întemeiat în 1231 Inchiziţia, care a durat, sub o formă sau alta, până în 1908.

În aceeaşi zi

1742: Moare astronomul Edmund Halley

1867: Moare pictorul francez Jean-Auguste Ingres

1875: Se naşte teologul, filosoful, organistul şi doctorul misionar de origine alsacian-germană Albert Schweitzer

15 ianuarie

Ce s-a întâplat cu Emma Hamilton

1815 Istoria și-o amintește cu duioșie pe Emma Hamilton ca fiind marea iubire a ilustrului amiral englez Horatio Nelson, iar portretele ei din tinerețe o arată ca pe o frumusețe încântătoare, cu ochi mari, luminoși și un păr castaniu splendid.

S-a născut cu numele de Emma Lyon pe 26 aprilie 1765, fiica unui fierar care a murit când ea avea doi ani. Fără doar și poate o frumusețe uluitoare, primele ei slujbe au fost de cameristă. Dar la șaisprezece ani era deja o femeie întreținută, făcându-i un copil lui Sir Harry Fetherstonhaugh. Mai târziu, după ce o vreme a fost un fel de poule de luxe, s-a mutat acasă la Charles Greville, care susținea că „nu a existat vreodată o tovarășă de pat mai curată și mai încântătoare”. În continuare, Greville a pasat-o unchiului său, Sir William Hamilton, în vârstă de șaizeci și doi de ani, emisar al guvernului britanic în Regatul Napoli. Pe atunci, Emma avea doar douăzeci și unu de ani. După ce au trăit împreună timp de cinci ani, ea și Sir William s-au căsătorit.

Când Emma și-a început celebra idilă cu Nelson, împlinise deja treizeci de ani și era pe cale să devină de o obezitate dezarmantă. Deși încă frumoasă, era o femeie ușuratică și caraghioasă. Se pare că a fost la fel de îndrăgostită de Nelson pe cât era el de ea și au trăit într-un ménage à trois cu complezentul Sir William, chiar și după ce i-a născut o fiică lui Nelson.

După ce Sir William a murit în 1803, Emma și Nelson (care era încă însurat, dar își părăsise soția) și-au stabilit domiciliul în Anglia, devenind un subiect de glumă și scandal naționale. Cu toate că opinia publică îl adora pe amiral, cei de rangul lui îi remarcaseră aroganța și autosuficiența evidentă. Așa cum spunea în acea vreme despre el amiralul St. Vincent, „Bietul om, sufocat de vanitate, slăbiciune, înfășurat în panglici și medalii”.

Când Nelson a fost ucis la Trafalgar, Emma n-a rămas cu bani mulți nici de la soț, nici de la amant. Cu toate acestea, și-a continuat traiul extravagant, sperând la nesfârșit într-o pensie guvernamentală pentru fiica ei, singura progenitură a marelui amiral.

Emma s-a mutat în locuințe din ce în ce mai ieftine din Londra și, în cele din urmă, a plecat la Calais, unde și-a petrecut o bună parte a fiecărei zile cheltuindu-și puținii bani pe sticle de vin. Acolo a murit în această zi, la vârsta de cincizeci de ani.

În aceeași zi

1559: Este încoronată regina Elisabeta I

1622: Se naște dramaturgul francez Molière (Jean-Baptiste Poquelin)

1759: Este inaugurat British Museum la Montague House, Bloomsbury, Londra

1850: Se naște, la Botoșani, Mihai Eminescu

16 ianuarie

Sir John Moore cade în portul La Coruña

1809 În această zi, în portul spaniol La Coruña, în actul final al epuizantei retrageri a armatei sale copleșite numeric, generalul britanic Sir John Moore a căzut de pe cal, rănit mortal de o ghiulea trimisă de francezi, care i-a zdrobit umărul și clavicula stângă. Avea să moară mai târziu în cursul zilei, însă reușise să-și ducă trupele – învinse, dar intacte – în locul de unde au putut fi evacuate în siguranță de o flotă britanică.

În octombrie, Moore preluase comanda singurei armate de uscat britanice din Europa continentală. A condus-o din Portugalia în Spania pentru a ține piept uriașei armate franceze invadatoare, comandată de însuși împăratul Napoleon. Armata spaniolă era în derută, iar când capitala Madrid a căzut pe 4 decembrie, forțele lui Moore au rămas izolate în nord-vestul țării. Primul lui instinct a fost să se retragă la Lisabona, dar după ce a aflat că rezistența spaniolă împotriva ocupației franceze izbucnise la Madrid, a decis să pornească la atac împotriva liniei de comunicații franceze.

Astfel, armata lui a devenit, conform exprimării lui Sir Charles Oman, capa matadorului care l-a abătut pe taurul galic de la intenția sa principală de a cuceri restul Spaniei și, apoi, Portugalia. Surprins de problemele iscate în acest sector, Napoleon a detașat forțe importante pentru a-l urmări, amânându-și înaintarea spre sud și spre vest. „Dacă englezii se retrag deja, sunt pierduți”, îi scria împăratul fratelui său. „Iar dacă se retrag, vor fi urmăriți până în punctul de îmbarcare și cel puțin jumătate dintre ei nu vor scăpa… Trimite asta ziarelor și răspândește peste tot zvonul că 36 000 de englezi sunt împresurați…”

Pe parcursul retragerii sale de peste 400 de kilometri până în La Coruña, peste munți și pe o vreme friguroasă de iarnă, armata britanică s-a

transformat într-o gloată. Cu toate acestea, prin acțiunile viguroase ale ariergărzii și ajutat de talentele sale de conducător, Moore a reușit să-și țină trupele unite și la distanță de urmăritori, conduși acum de mareșalul Nicolas Soult. Ajuns în La Coruña pe 11 ianuarie, Moore și-a desfășurat liniile de apărare. În timpul luptelor, puternicele atacuri franceze n-au fost în stare să străpungă pozițiile britanice.

În sfârșit, pe 14 ianuarie, flota britanică și-a făcut apariția și astfel s-a pornit evacuarea, începând cu bolnavii, artileria și caii mai sănătoși. Dar înainte de terminarea operațiunii, Moore a fost doborât. În zorii zilei următoare, a fost înmormântat în bastionul central al fortăreței, așa cum el însuși ordonase, înfășurat în mantaua lui militară, cu sabia lângă el. Abia după încă o zi, ultimul soldat britanic a fost evacuat pe una dintre navele în așteptare, iar francezii au ocupat portul.

Faptul că Moore a murit, la fel ca Wolfe și Nelson, în momentul victoriei n-a ajutat la nimic, căci atunci când armata lui s-a întors în Marea Britanie, prima reacție publică a fost de furie și de critică; mulți strategi de circumstanță considerau că, în loc să se retragă, Moore ar fi trebuit să atace. Au trecut mulți ani până când fapta lui de vitejie a fost recunoscută la adevărata sa valoare: întreruperea fermă a planului lui Napoleon de a cuceri Spania și Portugalia și menajarea ingenioasă a armatei britanice, care avea să lupte altădată împotriva împăratului.

Un monument de granit înălțat la ordinele unui alt brav soldat, urmăritorul său, mareșalul Soult, marchează și astăzi mormântul lui Moore din La Coruña. Aproape două secole mai târziu, în ianuarie 2004, primarul orașului La Coruña a dezvelit un bust din bronz al lui Moore la mormântul acestuia.

În aceeași zi

1547: Ivan cel Groaznic este încoronat primul țar al Rusiei

1794: Moare istoricul englez Edward Gibbon

1891: Moare compozitorul francez Leo Delibes

1920: Este ratificat al Optsprezecelea Amendament al Constituției Statelor Unite, care a însemnat începutul Prohibiției

17 ianuarie

O împărăteasă cu o voință puternică salvează imperiul soțului ei

532 În această zi, una dintre cele mai remarcabile femei din istorie a rezistat cu fermitate în fața revoltei sângeroase, salvând domnia soțului ei asupra Imperiului Bizantin.

Împărăteasa Teodora nu s-a născut într-o clasă privilegiată; era o prostituată căreia, după spusele istoricului contemporan Procopius, îi părea rău că „Dumnezeu nu a înzestrat-o cu mai multe orificii, ca să poată oferi plăcere mai multor oameni în același timp”.

Fiică a unui îngrijitor de urși din Constantinopol și, după părerea unanimă, de o frumusețe excepțională, pe la cincisprezece-șaisprezece ani Teodora fusese deja ținută și părăsită de mai mulți amanți, unuia dintre ei născându-i și un copil nelegitim. Foarte prețuită pentru apetitul ei sexual insațiabil, a fost actriță (în acea epocă, era un termen sinonim cu cel de prostituată), celebră pentru interpretarea Ledei, care stătea dezbrăcată pe scenă, cu coapsele acoperite cu grăunțe de ovăz, pe care o gâscă vie, interpretând rolul lui Zeus transformat în lebădă, le culegea cu ciocul.

Pe la douăzeci de ani, Teodora l-a cunoscut, l-a fermecat și s-a căsătorit cu Iustinian, care l-a convins pe unchiul său, împăratul Iustin, să schimbe legea care interzicea nobililor să se căsătorească cu actrițele. Totuși, Teodora era cu mult mai mult decât o parteneră excepțională de sex; era înzestrată în același timp cu o inteligență ascuțită și cu nervi de oțel. După ce soțul ei a devenit împărat în anul 527, el a tratat-o ca pe o parteneră de rang egal în conducerea împărăției. Una dintre primele susținătoare ale drepturilor femeilor, ea avea și propriul program politic, susținând legi noi care interziceau uciderea soțiilor adulterine, desființând bordelurile din

Constantinopol și scoțând în afara legii uciderea copiilor nedoriți prin expunerea lor la forțele vitrege ale naturii.

Cea mai mare provocare pentru Iustinian a venit la cinci ani după urcarea pe tron, când a izbucnit o încăierare violentă între facțiunile Verzilor și Albaștrilor în cursele de care de pe Hipodromul din Constantinopol. Un prefect al orașului a poruncit spânzurarea a șapte scandalagii, dar în timpul execuției eșafodul a cedat, doi dintre condangați scăpând cu viață și căutându-și salvarea într-o biserică din apropiere. O petiție semnată atât de Verzi, cât și de Albaștri a cerut împăratului clemență, iar refuzul acestuia a provocat o săptămână întreagă de haos, cele două facțiuni unindu-și forțele sub sloganul „Nika" (Victorie), un cuvânt strigat de obicei în timpul curselor. Membrii acestora i-au eliberat pe cei doi condangați, au declanșat un șir de incendii și de jafuri în întreg orașul și i-au cerut împăratului să-i demită pe doi dintre funcționarii lui superiori.

În zorii zilei de duminică, pe 17 ianuarie, Iustinian a acceptat public condițiile răzvrătiților, dar era prea târziu. Gloata ostilă și-a continuat distrugerile iresponsabile, l-a proclamat împărat pe un nobil numit Hypatius și l-a forțat pe Iustinian să-și găsească refugiul în palatul său regal.

Îngrozit, Iustinian i-a convocat pe sfetnicii cuprinși la rândul lor de panică, aceștia îndemnându-l să fugă din oraș cu o corabie care aștepta la treptele din grădina palatului. Dar Teodora nici n-a vrut să audă de așa ceva, adresându-se soțului ei și sfetnicilor acestuia cu o chemare răsunătoare la înfruntarea rebelilor: „Chiar dacă fuga ar rămâne singurul mijloc de salvare, tot aș disprețui fuga… deie Domnul să nu fiu văzută, nici măcar o singură zi, fără diademă și fără purpură… Cred în maxima din Antichitate, care spune că împărăția este un giulgiu magnific."

Însuflețit de îndemnul ei, Iustinian și-a recăpătat curajul și l-a trimis pe generalul său fidel Belizarie la Hipodrom, în fruntea trupelor. Acolo Belizarie a măcelărit 30 000 de rebeli și l-a executat pe Hypatius, al cărui trup a fost aruncat în mare. Fără îndemnul mișcător la acțiune al Teodorei, domnia lui Iustinian s-ar fi încheiat printr-o fugă rușinoasă. Așa însă, el a mai domnit încă treizeci și trei de ani.

În timpul răzmeriței, o veche biserică a ars până-n temelii. La doar patruzeci și cinci de zile după suprimarea revoltei, din porunca lui Iustinian au început lucrările la biserica ce-avea s-o înlocuiască, magnifica Hagia Sofia, care se înalță în Istanbul până în zilele noastre.

În aceeași zi

1377: „Captivitatea babiloniană” ia sfârșit, papalitatea întorcându-se de la Avignon la Roma

1706: Se naște Benjamin Franklin

1751: Compozitorul italian Tomaso Giovanni Albinoni încetează din viață

1773: Căpitanul Cook este primul care traversează Cercul Polar de Sud

1863: Se naște prim-ministrul englez David Lloyd George

1871: Se naște, la Botoșani, Nicolae Iorga, unul dintre cei mai mari oameni de cultură români

18 ianuarie

Primul împărat al Germaniei este încoronat în Franța

1871 În această zi geroasă, la ora prânzului, cu mirosul de fum adus de vânt dinspre Parisul din apropiere, incendiat sub asediul și bombardamentele trupelor prusace, o adunare magnifică și decisivă a avut loc în Palatul Versailles. În Sala Oglinzilor, regele Wilhelm al Prusiei a fost încoronat kaiser (împărat) al germanilor.

A fost un moment căruia cancelarul prusac Otto von Bismarck i-a consacrat întreaga artă diplomatică și energia lui considerabilă, ce a dus la unificarea tuturor statelor germane într-un singur imperiu condus de Prusia. Pentru asta fusese nevoie de două războaie întinse pe parcursul a peste șapte ani – mai întâi cu Danemarca, în 1864, apoi cu Austria, în 1866 – pentru a consolida poziția dominantă a Prusiei printre statele vorbitoare de germană și pentru a unifica statele nordice într-o confederație.

În 1870 el a riscat un al treilea conflict – de data asta cu Franța –, provocându-l pe împăratul Napoleon al III-lea să declare război. După calculele lui Bismarck, agresiunea franceză, având drept consecință necesitatea unei defensive germane colective, ar fi avut efectul salutar de încurajare a statelor sudice încă independente – mai ales Wurtemberg și Bavaria – să se alăture confederației nordice.

Armatele germane reunite sub conducere prusacă au învins forțele lui Napoleon cu neașteptată ușurință, după care au trecut la invadarea Franței. Cu toate că operațiunile militare au trenat mai mult decât s-ar fi așteptat – Parisul refuza cu încăpățânare să capituleze, iar mișcările de gherilă împotriva ocupației germane s-au intensificat –, Bismarck știa că sosise momentul să desăvârșească un imperiu și să încoroneze un împărat. A făcut mai multe concesii statelor sudice pentru a înfrânge reținerile generate de

pierderea suveranității față de confederația prusacă. Un aranjament secret a presupus furnizarea de fonduri prusace substanțiale regelui Ludovic al II-lea al Bavariei, instabil mintal, pentru a reduce datoriile considerabile pe care le acumulase în nebunia construirii de castele.

În sala plină de lume, așteptând alături de Bismarck începerea ceremoniei de încoronare, se afla celălalt arhitect al victoriei, marele general prusac von Moltke, reușita planurilor sale de război făcând posibil evenimentul din această zi. În rândurile asistenței se mai aflau generalul von Roon, ministrul de război al Prusiei; fiul kaiserului, prinț al Prusiei (considerat de soldații săi prea blând pentru treburile războiului), și o impresionantă adunare de regi, mari duci, prinți, conți și marchizi, precum și conducători de rang mai mic veniți din diferitele state ale Germaniei.

W.H. Russel a descris astfel pentru The Times intrarea kaiserului Wilhelm în Sala Oglinzilor:

Este ora douăsprezece. Bubuitul unui tun îndepărtat se rostogolește deasupra vocilor din curte care-l ovaționează pe împărat. Apoi se aude un murmur de așteptare, după care se înalță sonor și maiestuos acordurile imnului interpretat de bărbații din fanfarele regimentelor adunați într-un cor în momentul în care regele, purtându-și coiful în mână și echipat în uniformă completă de general german, pășește măreț, fără grabă, de-a lungul galeriei, făcând o plecăciune în fața preoților de la altarul improvizat ridicat vizavi de el, se oprește și salută la dreapta și în față, iar apoi, răsucindu-și mustața groasă cu mâna liberă, scrutează scena la dreapta și la stânga sa.

La zece zile după încoronarea de la Versailles, operațiunile de luptă din cadrul Războiului franco-prusac au luat sfârșit prin capitularea Parisului. În martie, kaiserul Wilhelm s-a întors la Berlin, unde, făcându-și apariția în balconul regal împreună cu nepotul lui, a fost ovaționat ca un erou cuceritor de către mulțimile entuziaste. Pe 10 mai 1871 a fost semnat Tratatul de la Frankfurt, prin care, în afară de plata unei despăgubiri de război imense de cinci miliarde de franci, Franței i s-a cerut să cedeze Germaniei provinciile Alsacia și Lorena. Astfel, în urma unui triumf militar, a luat naștere

Imperiul German, care a durat mai puțin de o jumătate de secol, sfârșind prin înfrângerea Germaniei în Primul Război Mondial. Kaiserul Wilhelm al II-lea a abdicat și s-a retras în condiții modeste în Olanda, iar Germania a devenit pentru prima oară, dar nu și pentru ultima, republică.

În aceeași zi

1778: James Cook descoperă Hawaii

1919: Începe Conferința de Pace de la Versailles

19 ianuarie

Moartea și legenda lui Don Carlos

1568 Este greu de separat adevărul de legendă când vine vorba de Don Carlos, fiul cel mai mare al regelui Filip al II-lea al Spaniei. Unele relatări susțin că era strâmb atât la minte, cât și la trup, ușor cocoșat și aproape îndeajuns de scund ca să poată fi luat drept pitic. Alții (mai probabil) spun că fusese un om cât se poate de normal până când, la optsprezece ani, a căzut pe o scară, spărgându-și grav capul. Timp de câteva zile, a zăcut orb și în delir, cu capul umflat cât o baniță, frica de moarte aducându-l la disperare.

Într-o ultimă încercare de a-l salva, rudele și doctorii au făcut apel la intervenția lui Dumnezeu. În mănăstirea Jesús María din apropiere se afla trupul mumificat al Sfântului Fray Diego, care murise cu un secol în urmă. Cadavrul deshidratat al lui Fray Diego a fost așezat lângă Carlos în pat, iar după o noapte petrecută în această companie, tânărul muribund a început să-și revină. Curând, s-a înzdrăvenit fizic, dar toate relatările cad de acord asupra faptului că n-a trecut mult până să devină limpede că înnebunise.

Poveștile mai crude îl înfățișează torturând cai, biciuind fete nubile și aruncând iepuri vii în cuptor. Ce e sigur este că în următorii câțiva ani Carlos s-a desfătat cu acte de sadism și a suferit perioade de furie nebunească și criminală. Odată l-a atacat pe Inchizitorul General urlând: „Un preot mărunt îndrăznește să-mi stea împotrivă!” Proclamându-și ura față de tatăl lui, Filip, a încercat să fugă în Germania.

În cele din urmă, Filip n-a mai avut de ales decât să transforme camera lui Carlos în închisoare. Dimineața devreme, în ziua de 19 ianuarie 1568, regele a intrat în odăile fiului său pentru a supraveghea personal încarcerarea: toate ușile și ferestrele au fost bătute în cuie și nimeni, în afară

de temnicerii lui, n-avea voie să-i vorbească prințului. Carlos nu a mai fost văzut niciodată în public.

Pe 24 iulie s-a anunțat că prințul Carlos a murit. Regele Filip și-a informat curtea că fiul lui încercase în repetate rânduri să se sinucidă, folosind toate metodele, de la înfometare și stat culcat pe blocuri de gheață până la incendierea propriului pat. Filip a declarat că fiul său a murit în cele din urmă din cauza febrei.

După toate probabilitățile, Carlos a murit otrăvit lent, la ordinele tatălui său. Relatările mai lugrube susțin că motivul l-a constituit furia care l-a cuprins pe Filip când a aflat de pasiunea lui Carlos pentru regina lui, tânăra Elisabeta de Valois, o teorie îmbrățișată cu mult entuziasm, în pofida probabilității istorice reduse, de către Schiller și Verdi. Alții spun că Don Carlos amenințase în mod repetat că-și va ucide tatăl. Dar e foarte probabil că motivul realistului Filip a fost acela că doar moartea l-ar fi putut împiedica pe Carlos cel nebun să moștenească tronul Spaniei.

În aceeași zi

1807: Se naște generalul sudist Robert E. Lee

1809: Se naște scriitorul american Edgar Allan Poe

1839: Se naște pictorul francez postimpresionist Paul Cézanne

20 ianuarie

George al V-lea este „ajutat” de doctorul lui

1936 În această seară, imediat după orele unsprezece, regele George al V-lea al Angliei, un fumător înrăit, a murit de gripă la vila sa din Sandringham, în Norfolk. Până în zilele noastre persistă zvonurile conform cărora doctorii regelui, cu asentimentul guvernului, i-au administrat regelui muribund o doză letală de morfină astfel încât moartea lui să survină la timp pentru a fi anunțată a doua zi în ziarul Times, iar nu în tabloidele plebee care aveau să apară pe piață câteva ore mai târziu.

În timpul celor șaptezeci de ani petrecuți pe pământ, George al V-lea a fost un monarh rezervat și inflexibil, lipsit de imaginație, dar hotărât să-și facă datoria. După moartea sa, biograful lui personal a scris că regele nu s-a distins „prin exercitarea unor calități sociale, prin magnetism personal sau prin forță intelectuală. N-a fost nici o persoană prea spirituală și nici un povestitor strălucit, nici foarte citit ori foarte educat și n-a avut nici o contribuție notabilă la conversația socială iluminată. Îi lipsea curiozitatea intelectuală și abia spre sfârșitul vieții a dobândit o oarecare măsură de gust artistic”. Ca atare, observă istoricul Robert Lacey, „era, cu alte cuvinte, exact la fel ca majoritatea supușilor săi”.

Totuși, până când George a ajuns la Jubileul de Argint în 1935, poporul britanic a dezvoltat o anumită admirație pentru el, în pofida faptului că era un om atât de banal. După cum scria Harold Nichols: „În acei douăzeci și cinci de ani, supușii au ajuns să-și dea seama că regele George reprezenta și punea în valoare valorile familiale și publice pe care ei le considerau virtuți specific britanice. În acesta vedeau, reflectate și amplificate, valorile pe care le prețuiau ca fiind propriile idealuri – credință, datorie, onestitate, curaj, bun-simț, toleranță, decență și adevăr.”

Când George a ajuns rege în 1910, monarhii englezi au cedat practic întreaga lor putere Parlamentului, în pofida veneraţiei de care se bucurau din partea supuşilor. Cu toate acestea, acţiunile lui George – sau lipsa lor – au lăsat unele urme care se văd şi astăzi.

În timpul Primului Război Mondial, într-un moment de patriotism înălţător, George a schimbat numele familiei regale din germanicul Saxa-Coburg-Gotha în Windsor şi a poruncit ca toate rudele sale britanice să adopte nume cu sonoritate britanică. Astfel, vărul lui, Louis de Battenberg, şi-a tradus pur şi simplu numele în Louis Mountbatten. Când kaiserul Germaniei Wilhelm (şi el văr primar cu George) a auzit de schimbări, a ridiculizat aceste strădanii afirmând că, din acel moment, piesa lui Shakespeare Nevestele vesele din Windsor se va numi în Germania Nevestele vesele din Saxa-Coburg-Gotha.

Un alt incident din Primul Război Mondial, având legătură cu un alt văr primar al regelui, a avut consecinţe mai grave. Pe 15 martie 1917, ţarul Nicolae al II-lea al Rusiei a fost forţat să abdice în urma revoltei de la Petrograd a soldaţilor şi muncitorilor dezamăgiţi şi obosiţi de război. Deşi conştient că Nicolae era în primejdie, George a refuzat să le acorde lui şi familiei sale azil în Marea Britanie, temându-se să nu fie asociat cu regimul autocratic din Rusia într-un moment în care socialismul britanic îşi înălţa capul. Ca urmare, comuniştii i-au împuşcat pe Nicolae, pe soţia lui şi pe cei cinci copii ai acestora.

Într-o notă mai fericită, George a stabilit un precedent de Crăciun care a rezistat până astăzi. În după-amiaza zilei de Crăciun din 1932 a transmis supuşilor săi un scurt mesaj la radio, textul fiind atent redactat de către Rudyard Kipling (care a murit cu două zile înaintea regelui). De atunci, a devenit o tradiţie pentru monarh să se adreseze naţiunii în după-amiaza de Crăciun, chiar dacă acum, desigur, mediul principal de comunicare este televiziunea.

Mai sunt unele controverse legate de ultimele cuvinte ale lui George. Conform ziarului de înaltă ţinută Times, pe când stătea în pat, înconjurat de soţie şi de copii, dându-şi ultima răsuflare a întrebat: „Ce face Imperiul?” Totuşi, o altă relatare insistă asupra faptului că ultimele sale cuvinte au fost adresate doctorului său. Cu şapte ani în urmă, după o boală gravă, George

își petrecuse convalescența în stațiunea de pe malul mării Bognor, care și-a schimbat ulterior denumirea în Bognor Regis în onoarea sa. Acum doctorul încerca să-și liniștească pacientul cu ideea că și de data asta va putea să se recupereze în aceeași stațiune, la care regele ar fi răspuns sec: „Bugger Bognor!” („La naiba cu Bognor!”)

În aceeași zi

1265: Contele de Leicester Simon de Montfort convoacă primul Parlament englez la Westminster Hall

1841: Hong Kong este cedat de China și ocupat de britanici

21 ianuarie

Ludovic al XVI-lea este ghilotinat

1793 În ziua aceasta, regele care a legalizat folosirea ghilotinei în Franța a urcat el însuși eșafodul în urletele gloatei adunate în Place de la Révolution, numită astăzi Place de la Concorde. Era Ludovic al XVI-lea, un rege bine intenționat, dar gras și bâlbâit.

Ghilotina fusese introdusă în Franța ca un instrument al blândeții și ca o prelungire a democrației. A fost propusă în Adunarea Stărilor Generale din 1789 de către doctorul Joseph-Ignace Guillotin, care o vedea ca pe o modalitate mai milostivă de lichidare a condangaților și chiar ca un gest de democrație. În sine, ghilotina nu era ceva nou. Un instrument foarte asemănător se folosea în Italia, iar „fecioara scoțiană" o anticipase cu peste două sute de ani mai devreme în Scoția.

Ludovic stătuse practic în arest la domiciliu aproape doi ani, iar monarhia fusese abolită cu cinci luni înainte. Apoi, în decembrie 1792, Ludovic a fost judecat pentru trădare și găsit vinovat pe 18 ianuarie. A doua zi, Convenția a votat pentru sentința capitală cu 380 voturi pentru și 310 împotrivă.

Așa încât, în această zi, ex-regele Ludovic a fost purtat pe străzile Parisului într-o trăsură înconjurată de soldați, într-o cavalcadă care a durat două ore. La fiecare colț, se aflau cetățeni înarmați cu sulițe sau puști, ca măsură de precauție împotriva oricărei încercări de manifestare favorabilă regelui. În sfârșit, au sosit la locul execuției.

La doar treizeci și opt de ani, regele a înfruntat moartea cu curaj și stăpânire de sine. A refuzat să-i lase pe temnicerii lui să-l lege și a străbătut hotărât eșafodul, mulțimea asistând într-o tăcere desăvârșită la execuție. Ajuns la baza ghilotinei, regele s-a întors pentru a se adresa gloatei. Ultimele lui cuvinte au fost: „Mor fără să fiu vinovat de crimele puse în seama mea. Îi

iert pe cei care mi-au adus moartea și mă rog la Dumnezeu ca sângele pe care sunteți pe cale să-l vărsați să nu apese niciodată asupra Franței.” Apoi tobele i-au acoperit cuvintele, iar Ludovic a fost întins pe scândura ghilotinei. Lama a alunecat în jos, dar grăsimea de pe ceafa regelui a împiedicat-o să taie dintr-odată, așa că Ludovic a apucat să țipe scurt înainte ca gâtul să-i fie tăiat complet. După care, conform preotului său, care a asistat personal: „Cel mai tânăr dintre gardieni, care părea să aibă optsprezece ani, a înșfăcat de îndată capul și l-a arătat poporului în timp ce se plimba țanțoș pe eșafod… La început, s-a așternut o liniște îngrozitoare; într-un târziu, s-au auzit câteva țipete de «Vive la République!» Treptat, glasurile s-au înmulțit și s-au unit în urletul general al gloatei, și toate căciulile au fost aruncate în aer.”

Pornind de la experiența câștigată în timpul revoluției, francezii au considerat ghilotina un instrument de un asemenea succes încât au folosit-o până pe 10 septembrie 1977, când un criminal tunisian pe nume Hamida Djandoubi a devenit ultima persoană ghilotinată pe teritoriul Franței.

În aceeași zi

1924: Moare Vladimir Ilici Lenin

1950: Moare scriitorul englez George Orwell (Eric Arthur Blair), autor, printre altele, al romanului 1984

22 ianuarie

Un împărat întemnițat moare privind cea mai frumoasă clădire din lume

1666 În această zi, în regiunea Agra din nordul Indiei a murit Jahan-șah, cel mai cultivat și mai romantic dintre împărații dinastiei Mogulilor, în timp ce privea din temnița fortăreței sale la fabulosul Taj Mahal, pe care îl construise în amintirea iubitei sale soții.

Jahan-șah s-a născut ca să moștenească puterea, ca fiu al împăratului Jahangir, dar în tinerețe s-a răzvrătit împotriva tatălui său, un lucru pe care mai târziu aveau să-l facă și fiii săi. După ce, în cele din urmă, s-au împăcat, el s-a grăbit să ajungă la Agra pentru a prelua puterea atunci când tatăl lui a murit în 1627. După un an în care și-a lichidat rivalii, a devenit împărat.

În acest moment, Jahan-șah era căsătorit deja de paisprezece ani cu frumoasa Mumtaz Mahal, al cărei nume se traduce prin „Aleasa Palatului”. Relația dintre cei doi a fost o adevărată poveste de dragoste în care Mumtaz Mahal a jucat un rol crucial de sprijin ca sfetnic de nedespărțit, însoțindu-l în călătoriile sale prin imperiu și chiar în operațiunile militare. Împreună au întemeiat o curte strălucitoare, de o grandoare orientală. Colecția de bijuterii a lui Jahan-șah era, probabil, cea mai bogată colecție de acest fel pe care lumea o văzuse până atunci.

În anii petrecuți împreună, Mumtaz Mahal a dat naștere unui număr de paisprezece copii, dar a murit la nașterea ultimului dintre ei, în timpul unei campanii militare, atunci când Jahan-șah avea doar treizeci și opt de ani, la numai trei ani după ce a pus mâna pe putere.

Împăratul a fost atât de îndurerat, încât părul și barba i-au albit la doar câteva luni după moartea soției. A hotărât să ridice în onoarea sa un

monument al iubirii eterne, cel mai frumos mausoleu din istorie. L-a numit după versiunea scurtă a numelui ei, Taj Mahal.

Rechiziționând peste o mie de elefanți pentru transport, Jahan-șah a adus marmură albă și alte materiale de construcție de pe tot cuprinsul Indiei. Mai mult de 20 000 de lucrători au muncit timp de douăzeci și doi de ani pentru a termina clădirea, care a ajuns la un cost uluitor de 32 de milioane de rupii.

Taj Mahal a fost finalizat în 1652. Legenda spune, probabil într-o variantă apocrifă, că Jahan-șah s-a îndrăgostit atât de tare de splendidul edificiu, încât le-a tăiat degetele mari tuturor celor 20 000 de muncitori, ca să-i împiedice a mai construi vreodată o clădire la fel de frumoasă.

Cinci ani mai târziu, Jahan-șah s-a îmbolnăvit, declanșând o luptă pentru putere între cei patru fii ai săi. Al treilea fiu, Aurangzeb, l-a înfrânt și l-a ucis pe fratele mai mare și, când Jahan-șah și-a revenit în mod neașteptat, și-a încuiat tatăl în propria fortăreață, astfel încât să-și poată vedea iubitul Taj Mahal. (Ca să ducă treaba până la capăt, Aurangzeb i-a executat și pe ceilalți doi frați ai săi, ca și pe nepotul lui.)

În cei opt ani care i-au mai rămas de trăit, Jahan-șah a trăit în opulența temniței din fortăreața sa, privind cu nostalgie la monumentul magnific pe care-l construise pentru Mumtaz Mahal. Când a murit, trupul i-a fost depus în cavoul de sub clădire, alături de adorata lui soție.

În aceeași zi

1561: Se naște scriitorul englez Francis Bacon

1788: Se naște poetul romantic englez George Gordon, Lordul Byron

1879: Zulușii masacrează trupele britanice la Isandhlwana

1901: Moare regina Victoria

1944: Trupele britanice și americane debarcă la Anzio, pe coasta mediteraneeană a Italiei, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial

23 ianuarie

William Pitt cel Tînăr plătește pentru consumul exagerat de vin de Porto

1806 În dezbaterile din Parlament, era incisiv, viclean și puternic, un orator strălucit, cu o cunoaștere cuprinzătoare a chestiunilor la ordinea zilei. În particular, era rezervat, introvertit și arogant, un om cu puțini prieteni, care n-a fost căsătorit niciodată și care era, din câte se pare, indiferent față de femei. Așa era William Pitt cel Tânăr, cel mai puțin vârstnic prim-ministru al Marii Britanii, care a fost numit în funcție la douăzeci și patru de ani și a ocupat-o timp de aproape nouăsprezece ani. A murit în această zi, probabil ca urmare a unui blocaj renal și a unei ciroze a ficatului, agravată de consumul considerabil de vin de Porto.

Pitt era fiul lui William Pitt, numit astăzi „cel Bătrân", conte de Chatham, care a fost de două ori prim-ministru timp de opt ani, în deceniile șase și șapte ale secolului al XVIII-lea. Tânărul Pitt a arătat de timpuriu semne de aptitudini intelectuale strălucite – a fost admis ca student la Cambridge la paisprezece ani. La douăzeci și unu de ani a devenit membru al Parlamentului, iar discursul său de inaugurare a fost atât de puternic și de elocvent, încât omul de stat britanic Edmund Burke a comentat astfel: „El nu e o așchie desprinsă din trunchiul bătrân, ci însuși trunchiul bătrân."

În decembrie 1783, regele George al III-lea l-a invitat pe Pitt să formeze un guvern. Pe data de 19 decembrie, acesta a devenit prim-ministru, dar a avut de înfruntat o provocare peste numai o lună, când guvernul său a fost înfrânt ca urmare a unei moțiuni de cenzură. În pofida acestui eșec, Pitt s-a agățat cu obstinație de putere, susținut de rege, care a amenințat că mai degrabă abdică decât să accepte o coaliție a opoziției care ar fi înlesnit preluarea puterii de către Lordul North și Charles James Fox. Cu toate că

situația era fără precedent, Pitt a rezistat și, în martie, cu majoritatea învingându-l cu un singur vot, guvernul său „s-a întors către popor” (a dizolvat Parlamentul și a organizat alegeri generale) și a rămas la putere, ceea ce n-a fost o surpriză într-un secol în care nici un guvern nu a pierdut vreodată niște alegeri generale. În realitate, Pitt nu era preferatul maselor; fusese instalat în funcție de către regele George și avea să rămână acolo atât timp cât regele îl dorea.

Deși serios și sârguincios, Pitt era extraordinar de izolat. Rareori călătorea în Anglia, n-a fost niciodată în Irlanda sau Scoția, iar Franța a vizitat-o o singură dată, fără să arate prea mare interes pentru artă sau știință.

Cel mai mare test din perioada petrecută de Pitt ca premier a fost războiul cu Franța. Pe 1 februarie 1793, Franța republicană a declarat război, un conflict care avea să dureze douăzeci și doi de ani, adică mulți ani după ce Pitt a trecut la cele veșnice. Într-adevăr, războiul acesta i-a consumat lui Pitt o bună parte din timp și cea mai mare parte din energie, și în ciuda victoriei strălucite a lui Nelson la Trafalgar în octombrie 1805, în decurs de două luni Napoleon i-a zdrobit fără drept de apel pe austrieci la Austerlitz, provocându-l pe Pitt să remarce disperat, dar exact: „Strângeți harta aia [a Europei], n-o să mai avem nevoie de ea în următorii zece ani.”

De acum, munca trudnică și excesul de vin de Porto își cereau tributul. Pitt era evident bolnav și asta se vedea de la distanță. Totuși, a continuat să muncească, fără să-și piardă vreo clipă încrederea într-un deznodământ plin de succes al războaielor napoleoniene. „Anglia s-a salvat prin propriile eforturi”, a spus el, „și va reuși, așa cred, să salveze Europa prin exemplul ei”. Dar pe 16 ianuarie s-a simțit prea slăbit ca să continue și s-a întins în patul său din locuința de la Richmond. Timp de câteva zile a primit vizite de la politicieni și generali de frunte, printre care și viitorul duce de Wellington, și și-a făcut testamentul. Apoi a căzut într-o stare de delir, în care își imagina că participa la dezbateri în Parlament. Pe 23 ianuarie, Pitt s-a stins din viață la vârsta de patruzeci și șase de ani.

S-a spus că ultimele cuvinte ale lui Pitt ar fi fost o exclama- ție îndurerată: „O, țara mea! Iată cum îmi părăsesc țara!” Dar Disraeli a susținut insistent că un valet bătrân îi spusese cândva că ultimele gânduri ale omului de stat

au fost mult mai prozaice: „Cred că aș putea mânca una din plăcintele cu carne de vițel ale lui Bellamy.”

În aceeași zi

1783: Se naște scriitorul francez Stendhal (Marie Henri Beyle)

1832: Se naște pictorul francez Edouard Manet, precursor al impresionismului

1944: Moare pictorul norvegian Edvard Munch

1947: Moare pictorul și tipograful francez Pierre Bonnard

1989: Moare suprarealistul spaniol Salvador Dalí

24 ianuarie

Se naște Frederic cel Mare

1712 Prusia. Cuvântul indică o țară, dar și mai puternic evocă o stare de spirit: severitate, militărie, disciplină, ordine, masculinitate – unele dintre cele mai bune, dar și printre cele mai rele lucruri pe care lumea le gândește despre Germania. În această zi s-a născut cel mai mare dintre toți prusacii, regele care s-a numărat printre generalii de geniu ai istoriei. Este vorba despre Frederic al II-lea al Prusiei, Frederic cel Mare.

Faima militară a lui Frederic provine de la o viață de războaie în general încununate de succes – i-a înfrânt pe rând pe austrieci și pe francezi, continuând tradiția tatălui său cu privire la o armată bine pregătită, cu o disciplină de fier. Nu s-a îndoit nici o clipă de importanța forțelor armate; la un moment dat, i-a scris fratelui său mai mic: „Nu uita de tunurile mari, care sunt argumentele cele mai respectabile pentru drepturile regilor.”

Când Frederic a moștenit tronul Prusiei, efectivele armatei erau de 83 000 de oameni. La moartea lui, patruzeci și șase de ani mai târziu, numărul acestora se ridicase la 190 000 – o forță uriașă, pentru o țară a cărei populație era de numai două milioane cinci sute de mii de locuitori, ceea ce ar echivala cu situația în care, astăzi, Marea Britanie ar avea o armată de peste patru milioane de oameni. Numai în timpul Războiului de Șapte Ani (1756–1763), se crede că Prusia ar fi suferit o pierdere de 180 000 de victime omenești, aproape 15% din populația de sex masculin.

Totuși, în afară de talentele cazone strălucite, Frederic era departe de imaginea pe care ne-o sugerează astăzi cuvântul „prusac”. A fost un muzician desăvârșit, care cânta la flaut, compunea muzică și l-a cunoscut personal pe Bach. A scris poezii (mediocre, în cea mai mare parte), a colecționat opere de artă, a făcut o pasiune din grădinărit și, probabil, a fost

homosexual. Pentru un rege, a fost un adevărat intelectual, autor a numeroase cărți și protector și prieten al lui Voltaire, cu care împărtășea o viziune sceptică asupra vieții, declarând la un moment dat, pe când se privea în oglindă: „Se spune că regii sunt făcuți după imaginea lui Dumnezeu. Îl compătimesc pe Dumnezeu dacă arată așa.” În contrast flagrant cu guvernarea germană care i-a urmat două secole mai târziu, Frederic a abolit tortura judiciară.

Frederic a fost un conducător tolerant, chiar dacă autocrat. „Eu și poporul meu am ajuns la o înțelegere mulțumitoare”, a spus el. „Ei spun ce vor, iar eu fac ce vreau.” Aspectul cel mai surprinzător e dat de faptul că rareori vorbea germana, conversând și scriind aproape numai în franceză.

În aceeași zi

41 d.Hr.: Împăratul roman Caligula este asasinat

76 d.Hr.: Se naște împăratul roman Hadrian

1893: Randolph Churchill moare de sifilis

1963: Moare fiul lui Randolph, Winston Churchill

25 ianuarie

Al Capone, cel mai mare gangster al Americii, dă, în sfârșit, ortul popii

1947 În această zi, în Palm Island, Florida, Al Capone, cel mai notoriu gangster din istoria Statelor Unite, a murit la patru zile după cea de-a patruzeci și opta aniversare, în urma unui atac de apoplexie, complicat de pneumonie. Cu mintea încetinită de ravagiile sifilisului, și-a trăit ultimii opt ani retras la proprietatea lui din Florida, după opt ani și jumătate petrecuți în închisoare.

Crescut în Brooklyn de părinții lui imigrați din Napoli, Capone a abandonat școala când avea doisprezece ani și curând a devenit un criminal violent. În adolescență, a ucis cel puțin doi oameni, fapte pentru care n-a fost niciodată condangat. În timpul acestei perioade din Brooklyn și-a căpătat porecla de „Scarface", când, după ce-a insultat o femeie într-un bordel numit Harvard Inn, fratele acesteia i-a tăiat obrazul cu un brici.

La douăzeci de ani, Capone s-a mutat la Chicago, unde a urcat rapid în ierarhia bandelor. Curând, a devenit gangsterul numărul unu al orașului, controlând tripourile, bordelurile și cursele de cai, dar cea mai profitabilă afacere era pentru el vânzarea de alcool în America din epoca Prohibiției. Organizația lui criminală conducea un număr de cluburi de noapte, baruri și distilerii ilegale, generând un venit de peste 100 de milioane de dolari.

Pentru a cuceri și a menține acest imperiu, Capone și-a lichidat fără milă toți competitorii din lumea interlopă. Cea mai abominabilă crimă a sa a fost Masacrul din Ziua de Sf. Valentin din 1929, când patru dintre gorilele sale, doi dintre ei fiind deghizați în polițiști, au intrat într-un garaj situat la nr. 2122 pe North Clark Street din Chicago, unde își avea cartierul general un contrabandist rival, Bugs Moran. Acolo, i-au pus la zid pe șase dintre membrii bandei lui Moran, plus un ajutor de mecanic ghinionist de la garaj,

și au deschis focul asupra lor cu două carabine și două mitraliere. (Moran însuși, care fusese probabil victima vizată, se afla pe cealaltă parte a străzii și a scăpat în acea zi, dar rivalitatea lui cu Capone s-a încheiat, iar el s-a apucat de fărădelegi mărunte, murind în cele din urmă la penitenciarul Leavenworth.)

Ani de-a rândul, Capone a părut imun la condangare într-un oraș celebru pentru corupția de la nivelul administrației și al forțelor polițienești, iar guvernul federal și-a pierdut speranța să-l mai aducă în fața justiției. Dar în sfârșit, ignorându-i crimele, extorcările de bani și alte infracțiuni mai grave, guvernul a avut ideea de a-l condanga pentru evaziune fiscală, dat fiind că Al Capone n-a completat niciodată o declarație fiscală de venituri.

În 1931, Capone a fost condangat pentru evaziune fiscală și, alături de 68 dintre locotenenții săi, pentru violarea legilor Prohibiției. Când judecătorul a refuzat să cadă la învoială, Capone a încercat să mituiască juriul, dar judecătorul a fost mai viclean ca el și i-a schimbat în ultima clipă pe jurați.

Pe 17 octombrie, Capone a fost condangat pentru doar cinci dintre cele douăzeci și trei de capete de acuzare formu- late împotriva lui, dar asta a fost suficient să-i aducă o condangare de unsprezece ani și o amendă de cincizeci de mii de dolari.

Capone avea doar treizeci și trei de ani când a început să-și ispășească pedeapsa la Atlanta și a devenit curând liderul celor întemnițați, obținând privilegii speciale de la gardienii lui. Hotărând că ar trebui să fie supus unui regim mai sever, guvernul l-a transferat la celebra închisoare Alcatraz, pe o insulă din Golful San Francisco, unde nu avea nici un fel de contact cu lumea de afară.

În timpul cât a fost încarcerat la Alcatraz, Capone a început să manifeste semne de demență provocată de sifilisul ajuns în faza terțiară. Ulterior a fost transferat în Insula Terminal din California, apoi eliberat, în cele din urmă, pe 16 noiembrie 1939. De-acum un om liber, s-a mutat la proprietatea lui din Florida, dar mintea lui afectată grav de boală a făcut imposibilă orice activitate ilegală, așa încât a trăit ca un pensionar senil până când a murit, neplâns de nimeni.

În aceeași zi

1533: Henric al VIII-lea se însoară în taină cu Anne Boleyn, însărcinată

1586: Moare pictorul german Lucas Cranach cel Tânăr

1759: Se naște poetul scoțian Robert Burns

26 ianuarie

Gordon Chinezul pornește la luptă

1885 Era un bărbat de statură medie, cu un maxilar puternic, păr de culoarea nisipului și o mustață cazonă îngrijit tăiată. Autoritatea sa deosebită venea de la ochii lui pătrunzători, de un albastru-deschis, ca și de la onestitatea lui întrucâtva nepământeană. Era Charles Gordon, un general-maior britanic cunoscut sub numele de Gordon Chinezul pentru curajul de care dăduse dovadă în conducerea trupelor care au contribuit la învingerea comandanților militari chinezi rebeli în timpul Revoluției din Taiping, cu douăzeci de ani în urmă.

Un om cu nervii de fier, Gordon a fost un caz clasic de complexitate victoriană. Când nu era angrenat în operațiuni militare, petrecea mult timp ajutându-i pe copiii orfani. Medita trei ore pe zi în tovărășia Bibliei, a fost celibatar toată viața și își aștepta cu nerăbdare moartea pentru a-l întâlni pe Dumnezeu. Secretarul reginei Victoria se referea la el ca la „acel nebun creștin”.

În 1884, guvernul britanic l-a trimis pe Gordon în Sudan, unde un fanatic musulman numit Mahdi tocmai prelua controlul asupra țării în fruntea unei armate numeroase, amenințând interesele britanice în Egipt. Gordon a sosit în scurt timp la Khartoum, unde a organizat garnizoana defensivă – formată numai din soldați sudanezi și egipteni, conduși de o mână de ofițeri britanici.

Curând, Mahdi s-a apropiat de orașul fortificat. Deși știa că n-are nici o șansă să înfrângă armata imensă a lui Mahdi, Gordon a refuzat să plece. Între timp, premierul Gladstone a autorizat în sfârșit o forță de sprijin, care părea însă ținută în loc de nesfârșite întârzieri.

În dimineața zilei de 26 ianuarie, Mahdi a ordonat asaltul final asupra orașului a cărui soartă părea pecetluită. Hoardele fanatice au pătruns în cetate, lăsând străzile însânge- rate. Gordon s-a retras în palatul regal și acolo, pe o scară exterioară, și-a așteptat inamicii, neînarmat. Sfâșiindu-și tunica, el s-a întors cu fața la atacatori și a strigat: „Loviți! Loviți cât de tare puteți!” O ploaie de sulițe s-a abătut asupra lui, doborându-l.

Forțele de sprijin au sosit două zile mai târziu, în ziua în care Gordon ar fi împlinit cincizeci și doi de ani, ca să constate că ajunseseră prea târziu. Astăzi, efigia lui Gordon Chinezul se află în Catedrala St. Paul din Londra, dar nu și trupul său, care n-a fost găsit niciodată.

În aceeași zi

1788: Primii condangați din Anglia debarcă în Australia

1905: Diamantul Cullinan, de 3 106 carate, este găsit lângă Pretoria, Africa de Sud

27 ianuarie

Traian devine împărat la moartea lui Nerva

98 d.Hr. Împăratul Nerva avea șaizeci și doi de ani, dar părea mai bătrân când a murit de apoplexie în această zi la Roma, după o domnie de numai șaisprezece luni. Moartea lui a adus la putere pe unul dintre cei mai mari conducători romani, Marcus Ulpius Traianus, în vârstă de patruzeci și patru de ani, mai cunoscut sub numele de Traian.

Un bun administrator și un destoinic „secundant", dar nu un lider, Nerva a fost propulsat la vârf de către Senat atunci când răuvoitorul său predecesor Domițian a fost asasinat. Deși urât de Senat și temut de populație, Domițian a fost popular printre militari, mai ales în rândurile gărzii sale pretoriene. Așa că, abia instalat la putere, Nerva a fost forțat de către membrii gărzii să-i execute pe ucigașii lui Domițian, adică tocmai pe oamenii cărora Nerva le datora tronul.

Umilit astfel în public, Nerva a căutat să-și restabilească autoritatea și să-și recâștige sprijinul armatei adoptându-l pe popularul general Traian. În consecință, când Nerva a murit, Traian a fost cel care a devenit noul împărat.

Traian a fost tot ceea ce n-a fost Nerva – înalt, sever și un comandant de primă clasă, care știa din instinct cum să câștige sprijinul populației. Prima oară când a intrat în Roma ca împărat, a pășit printre oamenii de rând și l-a îmbrățișat pe fiecare senator în parte. Dar, în același timp, știa să fie de o autoritate rece; unul dintre primele sale gesturi a fost să-i convoace pe membrii gărzii care-l amenințaseră pe Nerva și să ordone executarea lor.

Cu toate că Traian provenea dintr-o familie din Umbria, se născuse în Italica, în apropiere de Sevilla zilelor noastre, devenind astfel primul împărat roman născut în afara teritoriului Italiei. Avea să rămână la putere

nouăsprezece ani, șase luni și cincisprezece zile, timp în care a adus imperiul la cea mai mare întindere a sa, cucerind teritorii din Parția (acum Irak și Iran) și Dacia (acum România). Chiar și în zilele noastre, românii susțin că sunt descendenți ai soldaților ocupanți conduși de Traian și că limba pe care o vorbesc se datorează acestei cuceriri.

Traian a fost și un constructor extraordinar, unele dintre creațiile sale, precum piața care-i poartă numele din Roma și celebra sa columnă înaltă de peste treizeci de metri, putând fi admirate și în zilele noastre. Totodată, a pus în practică ideea lui Nerva de alimenta, un sistem de folosire a fondurilor de stat pentru ajutorarea copiilor sărmani din Italia.

Atât de mare a fost popularitatea lui Traian încât, la peste două secole după moartea lui, Senatul Roman continua să ureze fiecărui nou împărat să fie „felicior Augusto, melior Traiano” (mai norocos decât Augustus, mai bun decât Traian).

De asemenea, Traian ocupă un loc special în ochii Bisericii Creștine, iar toleranța lui față de creștini este binecunoscută, odată poruncindu-i prietenului său Pliniu cel Tânăr (pe atunci guvernator de provincie) să nu-i mai urmărească la nesfârșit, ci să-i condange doar dacă tulburau liniștea publică. Pentru aceasta, Dante l-a inclus în Paradis, caz unic printre împărații precreștini, și relatează cum papa Grigorie cel Mare s-a rugat pentru primirea sa în ceruri.

Traian a murit în urma unui atac cerebral pe 8 august 117, jelit de poporul lui, care vedea în el un conducător desăvârșit; într-adevăr, istoricul din secolul al II-lea Cassius Dio afirmă că singurele sale vicii au fost vinul și băieții.

În aceeași zi

1756: Se naște compozitorul austriac Wolfgang Amadeus Mozart

1837: Poetul rus Alexandr Pușkin este ucis într-un duel

1859: Se naște kaiserul Wilhelm al II-lea al Germaniei

1901: Moare compozitorul italian de operă Giuseppe Verdi

28 ianuarie

Moartea sosește la cel mai mare împărat al Europei

814 Limba lui era germana, capitala o avea la Aachen, iar germanii îl consideră primul împărat german, precum și cel mai mare dintre aceștia.

Francezii îl consideră francez, arătând că el a fost rege al francilor, iar capitalei lui îi spun Aix-la-Chapelle, ca referință la frumoasa capelă octogonală pe care a construit-o acolo. Și ei îl consideră primul lor împărat și, probabil, cel mai mare.

Carol cel Mare, cunoscut și sub numele lui francez, Charlemagne, a fost un suveran care a cucerit vaste teritorii pentru a clădi un imperiu ce cuprindea teritoriile de astăzi ale Franței, Belgiei și Olandei, practic întreaga Germanie și Austrie, jumătate din Italia, o parte din Ungaria și câteva provincii din nord-estul Spaniei. A întemeiat dinastia carolingiană, care a domnit neîntrerupt până în anul 987, iar în câteva limbi slave (precum și în turcă), cuvântul „rege" derivă din versiunea germană a numelui său (Karl), de exemplu král în cehă și król în polonă. În felul acesta, împărtășește o distincție cu Iulius Caesar, al cărui nume s-a aflat la originea cuvintelor Kaiser din germană și țar din rusă.

Carol cel Mare a murit în această zi, în urmă cu aproape o mie două sute de ani, probabil de gripă. Mormântul lui se află în capela catedralei din Aachen. El poartă inscripția: „Sub hoc conditorio situm est corpus Karoli Magni et orthodoxi imperatoris, qui regnum francorum nobiliter apliavit, et per annos XLVII felicites rexit." (Sub această piatră funerară odihnește trupul lui Carol, mare și ortodox împărat, care a condus regatul francilor cu măreție vreme de patruzeci și șapte de ani.)

Cu toate că a fost un sprijinitor loial al Bisericii și a ajutat la răspândirea credinței, Carol cel Mare a fost canonizat abia în 1165, deoarece, după cum a afirmat istoricul Norman Davies, „procesul a fost împiedicat timp de trei sute cincizeci și unu de ani de relatările conform cărora cuceririle sale sexuale au fost la fel de extinse ca și cele teritoriale”. Din păcate pentru Carol cel Mare, acesta n-a devenit niciodată un sfânt în toată puterea cuvântului, din cauza faptului că a fost canonizat de către Pascal al III-lea, un antipapă numit de Frederic I Barbarossa, împărat al Sfântului Imperiu Roman, ca o replică la papii legitimi ai Bisericii Catolice de la Roma.

În aceeași zi

1457: Se naște Henric Tudor, viitorul rege Henric al VII-lea al Angliei și primul rege al dinastiei Tudor

1521: Se deschide Dieta de la Worms, prilej cu care Martin Luther este excomunicat de către Biserică

1547: Henric al VIII-lea al Angliei moare

1921: Se naște pictorul american Jackson Pollock

1935: Islanda devine prima țară europeană în care se legalizează avorturile

29 ianuarie

Napoleon al III-lea ia de soție o frumoasă spaniolă

1835 Ea avea douăzeci și șase de ani, era spaniolă și de o frumusețe izbitoare. El avea patruzeci și patru de ani și era atrăgător datorită puterii pe care o deținea; doar cu șaizeci și opt de zile în urmă devenise împărat al Franței. În această zi s-au căsătorit printr-o ceremonie civilă, numai că ea a refuzat să se culce cu el înainte de slujba religioasă care a avut loc a doua zi. Mireasa era Eugénia María De Montijo De Guzmán (Eugénie, în franceză) și provenea dintr-o familie de aristocrați spanioli, cu concepții catolice stricte. El era Ludovic Napoleon Bonaparte, nepotul marelui Napoleon, cunoscut acum oficial ca Napoleon al III-lea.

Probabil că, în noaptea nunții, Eugénie s-a bucurat că-i refuzase avansurile cu o zi înainte, căci se pare că Ludovic atrăgea femeile prin energia, inteligența și prin celebritatea numelui de familie, nu și prin calitățile de amant. Una dintre cuceririle sale, marchiza de Taisey-Chatenoy, își amintea că experiența a fost scurtă și nesatisfăcătoare, iar respirația lui grea a făcut să i se topească ceara de pe mustață.

Cu toate că Eugénie i-a născut lui Ludovic un fiu în 1856, nu era însuflețită de nici un fel de entuziasm în privința obligațiilor conjugale, iar el n-a fost mai monogam în timpul căsătoriei decât fusese înainte. Așa cum se întâmplă de regulă în uniunile dinastice, cuplul a rămas împreună, în ciuda aventurilor soțului. După dezastruoasa înfrângere a Franței în fața Prusiei lui Bismarck de la Sedan, în 1870, cei doi au fost exilați în Anglia, unde Ludovic a murit în 1873. Dar Eugénie și-a continuat rolul de grande dame a politicii napoleoniene până la moartea ei, la vârsta înaintată de nouăzeci și patru de ani, în 1920.

În aceeași zi

1327: Eduard al III-lea al Angliei este încoronat

1737: Se naște eseistul politic Thomas Paine

1813: Jane Austen publică Mândrie și prejudecată

1856: Este înființat ordinul Crucea Victoria

30 ianuarie

Dubla sinucidere de la Mayerling

1889 La o anumită oră liniștită după miezul nopții, în pavilionul regal din Mayerling, arhiducele Rudolf, unicul fiu al împăratului Franz Joseph și moștenitor al tronului Austro-Ungariei, a compus o scrisoare disperată către mama lui („Știu că sunt nevrednic să mă numesc fiul tău") și un bilet scurt soției sale, conținând fraza echivocă: „Mă îndrept cu calm spre moar- tea-mi, căci numai ea îmi poate salva bunul nume." Apoi a lipit țeava pistolului de tâmpla amantei sale în vârstă de șaptesprezece ani și a apăsat pe trăgaci. Câteva ore mai târziu, a îndreptat arma asupra lui însuși. Dimineață, servitorii au descoperit scena zguduitoare și vestea a fost transmisă în cea mai mare grabă la Viena.

Rudolf fusese crescut într-o atmosferă rigidă de un tată lipsit de afecțiune și, deși era bine educat și inteligent, tatăl i-a refuzat orice rol la guvernare. În urma căsătoriei aranjate cu o prințesă belgiană, a rezultat o fiică, dar nici un dram de fericire, așa încât el și-a căutat consolarea în brațele amantelor.

În 1887, când Rudolf avea douăzeci și nouă de ani, s-a întâlnit cu baroneasa Maria von Vetsera la un bal de la ambasada germană. Cu toate că Maria avea doar șaisprezece ani la acea dată, ea și nefericitul prinț au fost prinși curând în mrejele unei pasiuni mistuitoare.

Când Franz Joseph a aflat de idila fiului său, s-a hotărât să-i pună capăt. Pe 28 ianuarie el l-a convocat pe Rudolf și l-a dojenit pentru purtările lui, profitând de prilej ca să-i spună că papa îi refuzase solicitarea de anulare a căsătoriei. Împăratul s-a împotrivit vehement divorțului.

A doua zi, îndureratul Rudolf a dus-o pe Maria la pavilionul de vânătoare, unde a convins-o pe această inocentă de șaptesprezece ani să-i fie părtașă la

actul sinuciderii, singura soluție pe care el o întrezărea pentru problema lor.

Din dorința de a mușamaliza moartea Mariei, Franz Joseph a aruncat imediat un văl al secretului asupra întregii tărășenii și a pus ca trupul ei să fie înmormântat în taină. După care curtea imperială a emis o serie de minciuni neconvingătoare, care n-au făcut decât să inflameze curiozitatea publică și să genereze tot mai multe zvonuri bizare despre ceea ce s-a întâmplat cu adevărat: Rudolf și Maria s-au sinucis pentru că ea era însărcinată; Rudolf a fost asasinat de republicanii austrieci; Rudolf s-a sinucis după ce a omorât-o pe Maria deoarece ea îl emasculase; Rudolf s-a împușcat după ce a fost prins când complota împotriva tatălui său; Rudolf săvârșise ambele omoruri pentru că descoperise că Maria era sora lui vitregă; Rudolf a fost ucis într-un duel cu un alt nobil, ca urmare a unui triunghi amoros. Familia a continuat să răspândească zvonuri false până în 1982, când fosta împărătească Zita a declarat unui ziar că Rudolf a fost ucis ca urmare a unor neprecizate, dar misterioase „rațiuni politice”.

Moartea lui Rudolf la Mayerling l-a adus pe vărul lui, arhiducele Franz Ferdinand, în postura de moștenitor al tronului Austro-Ungariei. Douăzeci și cinci de ani mai târziu, Franz Ferdinand și soția lui au murit tot în urma unor focuri de pistol, dar de data asta a fost vorba despre un asasin, iar locul s-a numit Sarajevo.

În aceeași zi

1649: Este decapitat regele Carol I, singurul rege al Angliei care a fost vreodată judecat public și condangat ca trădător, tiran, criminal și inamic public

1852: Se naște în satul Haimanale (azi I.L. Caragiale), județul Dâmbovița, marele dramaturg I.L. Caragiale

1882: Se naște președintele american Franklin Delano Roosevelt

1933: Dictatorul german Adolf Hitler preia puterea

31 ianuarie

Armata a VI-a germană se predă la Stalingrad

1943 În această zi, imediat după a zecea aniversare a venirii sale la putere, Adolf Hitler i-a avansat pe patru dintre generalii săi la rangul de feldmareșali. Exact în acel moment, unul dintre acei mareșali tocmai preda armata către inamic. Pentru feldmareșalul Friedrich Paulus și Armata a VI-a, la comanda căreia se afla, ca și pentru Hitler și Germania nazistă, mareea Operațiunii Barbarossa, cum s-a numit invadarea Rusiei de către Germania, s-a inversat. Punctul maxim al fluxului a fost orașul Stalingrad.

Nu cu multe luni înainte, crezând că Armata Roșie ajunsese la capătul puterilor și nu mai poseda rezervele necesare cu care să lanseze un contraatac, înaltul comandament german hotărâse să dea inamicului lovitura de grație, înainte de instalarea iernii. Hitler voia ca orașul lui Stalin să fie cucerit cu orice preț. În acest spirit, comandanții germani au ignorat rapoartele de spionaj cu privire la forțele inamice numeroase care se adunau în jurul poziției de la Stalingrad.

Așa se face că, începând cu 12 septembrie, când Paulus a lansat ceea ce ar fi trebuit să fie ultimul atac, Armata a VI-a s-a confruntat cu cea mai înverșunată rezistență în luptele de gherilă, pe când încerca să-și croiască drum printre ruinele orașului distrus, cvartal după cvartal, clădire după clădire, chiar etaj după etaj. Când ofensiva a scăzut în intensitate, spre sfârșitul lui octombrie, centrul Stalingradului rămăsese în mâinile sovieticilor.

Zăpada a început să cadă pe 12 noiembrie. Au urmat atacuri sovietice înverșunate, purtate pe flancurile lungului avanpost german care se întindea spre vestul și sudul Stalingradului. Dintr-odată, pe 22 noiembrie, Armata a VI-a, cu efective de 290 000 de oameni, s-a pomenit izolată și împresurată.

În săptămânile care au urmat, rușii au atacat pe flancurile pozițiilor deținute de germani. Proviziile trebuiau acum aduse pe calea aerului, dar Luftwaffe putea transporta doar jumătate din ceea ce era necesar pentru menținerea armatei în stare de funcționare. Din cartierul lui general din Prusia de Est, Hitler a proclamat „Fortăreața Stalingrad" și a interzis orice tentativă de retragere spre siguranța oferită de liniile germane din vest. Oamenii au murit cu miile din pricina rănilor, a epuizării, a expunerii la intemperii sau de foame. Cu puțin înainte de Crăciun, o misiune de salvare a fost oprită în loc de inamic la mai puțin de 60 de kilometri de liniile Armatei a VI-a.

În ziua de Crăciun, temperatura coborâse la –32 de grade. În ajunul Anului Nou, Hitler le-a trimis acest mesaj lui Paulus și comandamentului său: „Voi și soldații voștri… trebuie să intrați în Anul Nou cu convingerea nezdruncinată că eu și întregul Wehrmacht german vom face tot ce stă în puterea noastră ca să îi eliberăm pe apărătorii Stalingradului…" N-a fost să fie. Armata a VI-a a fost abandonată.

Tratativele de capitulare au început pe 31 ianuarie. Bolnav și demoralizat, Paulus a refuzat la un moment dat să ordone Corpului XI să se alăture capitulării, dar n-a mai avut nici o importanță. Pe 2 februarie, la ora 4.00, ultimele semne ale rezistenței s-au stins. Rămășițele Armatei a VI-a – 91 000 de soldați, inclusiv cei douăzeci și doi de generali – au fost conduse către liniile sovietice. Corespondenții străini care au asistat la preluarea acestor trofee ale marii victorii sovietice au remarcat cât de sănătoși păreau generalii germani prin comparație cu soldații lor subnutriți. Dintre soldații germani capturați la Stalingrad, 95% au murit în lagărele de prizonieri de război. Cei care au supraviețuit, în jur de 5 000, au fost eliberați după război, ultimii 2 000 de soldați fiind eliberați în 1955.

În aceeași zi

1543: Se naște Tokugawa Iayasu, fondator al șogunatului Tokugawa în Japonia

1606: Teroristul englez Guy Fawkes și alți trei complici sunt spânzurați, trași pe roată și spintecați în patru

1797: Se naște compozitorul austriac Franz Schubert

1919: Se naște Jackie Robinson, primul jucător negru de baseball din liga profesionistă

1 februarie

Boemul care a inspirat Boema

1896 Henri Murger a fost unul dintre puținii poeți nevoiași din Parisul secolului al XIX-lea care au reușit să-și transforme experiențele vieții duse pe Malul Stâng într-o poveste profitabilă.

Născut în Paris în 1822, Murger a fost fiul unui croitor și al unei portărese, iar educația lui oficială s-a oprit la vârsta de treisprezece ani. Primele sale creații nu s-au distins prin nimic și a trăit adesea în sărăcie, cu o sănătate precară, dar romantismul și veselia Parisului din secolul al XIX-lea l-au fascinat. Când abia împlinise douăzeci de ani a început să scrie povestiri în foileton despre viața boemă de la mijlocul deceniului al cincilea al acelui secol. În creațiile lui apăreau radicalii, rebelii și, mai presus de toate, artiștii care respingeau valorile burgheze, preferând în schimb ceea ce considerau a fi onestitatea creației artistice și suferind de privațiunile care adesea o însoțeau, hotărâți să ducă o viață independentă, de muncă și de plăceri. El a denumit viața boemă „la préface de l'Académie, de l'Hôtel-Dieu ou de la Morgue" (prefața Academiei Franceze, a spitalului sau a morgii).

Dacă sunteți un împătimit al operei, una dintre istorisirile lui Murger vă va suna cunoscută: „Pe vremea aceea, marele filosof Gustave Colline, marele pictor Marcel, marele muzician Schaunard și marele poet Rudolphe, așa cum își spuneau unul altuia, frecventau cu regularitate cafeneaua Momus, unde erau cunoscuți drept cei patru muschetari, dat fiind că erau mereu văzuți împreună. De fapt, cei patru veneau împreună, plecau împreună, jucau împreună și, uneori, nu-și plăteau băuturile împreună, întotdeauna într-o armonie demnă de Orchestra Conservatorului." Rudolph, desigur, era un portret al lui Murger însuși.

Povestirile lui Murger au devenit atât de populare încât, în cele din urmă, acesta a contopit câteva dintre ele într-o piesă numită La Vie de Bohème, un

succes instantaneu al zilei. Autorul a fost celebrat de către Victor Hugo, lăudat de Ludovic Napoleon și decorat cu Legiunea de Onoare. Dar n-a apucat să se bucure prea mult de celebritate și avere. În decurs de un deceniu, s-a stins la vârsta de numai treizeci și nouă de ani.

Din păcate, Murger n-a mai trăit până în seara de 1 februarie 1896, când opera lui Giacomo Puccini Boema, bazată pe piesa lui Murger, a fost interpretată pentru prima oară la Torino. Acum, la mai bine de un secol de la premieră, Boema rămâne opera cu cele mai multe producții și interpretări din câte au fost scrise vreodată.

În aceeași zi

1328: Moare regele Carol al IV-lea al Franței, ceea ce pune capăt dinastiei Capețienilor după trei sute patruzeci și unu de ani, și începe dinastia de Valois, cu Filip al VI-lea

1650: Filosoful francez René Descartes moare la Stockholm

1793: Marea Britanie declară Franței un război care avea să dureze timp de douăzeci și doi de ani

2 februarie

Se naște „tâfulița veselă și îndrăzneață”, sortită să devină amanta regelui

1650 În această zi, pe o străduță lăturalnică de lângă Drury Lane din Londra, s-a născut una dintre cele mai fermecătoare amante ale istoriei, Nell Gwyn, micuța și exuberanta brunetă care a fost timp de șaptesprezece ani țiitoarea regelui Carol al II-lea al Angliei.

Conform propriilor relatări, Nell s-a născut într-o casă de toleranță condusă de mama ei. Tatăl ei a murit în închisoarea datornicilor, încă din frageda pruncie a fetiței. Când a mai crescut puțin, mama ei a pus-o să ajute la „umplerea paharelor cu ape tari [să servească brandy] pentru clienții bordelului”, după care a vândut portocale în Drury Lane. La împlinirea vârstei de cincisprezece ani, a trecut la o carieră pe scenă – și în paturile amanților ei. Primul a fost un actor numit Charles Hart, unul dintre următorii numindu-se Charles Sackville, ceea ce a făcut-o mai târziu să se refere la Carol al II-lea ca „dragul meu Charles al III-lea”.

Când Nell a împlinit nouăsprezece ani, a atras atenția regelui, care pe atunci avea treizeci și nouă de ani, și a devenit curând amanta acestuia. „Frumușica și isteața Nell”, după cum a numit-o Samuel Pepys, l-a fermecat pe Carol nu numai prin înfățișarea ei apetisantă și picioarele excepționale, ci și prin veselia și temperamentul ei jucăuș. Odată instalată ca favorită a regelui (sau cel puțin ca una dintre ele), ea nu s-a amestecat în chestiunile publice și nici nu a cerut bani, cu toate că suveranul o trata cu generozitate. Spre deosebire de unele dintre amantele sale (și spre deosebire de Carol însuși), din momentul în care i-a fost alături, i-a rămas credincioasă.

Celebră pentru agerimea spiritului, Nell a avut la un moment dat prilejul să se folosească de această calitate pentru a se salva de o gloată violentă. În acea perioadă, Anglia era fervent anticatolică, iar când Nell se plimba cu

caleașca a fost confundată cu Louise de Kéroualle, o altă amantă de-a regelui, catolică. Când niște bădărani beți s-au apropiat de caleașcă, agitând amenințător drugi de fier, și-a scos capul pe fereastră și a strigat la ei: „Rogu-vă, oameni buni, fiți civilizați, căci eu sunt târfa protestantă.”

Nell i-a născut regelui doi fii și avea treizeci și cinci de ani la moartea acestuia, în 1685. Pe patul de moarte, el l-a implorat pe fratele lui, James: „Să n-o lași pe sărmana Nell să moară de foame.” Onorând rugămintea lui Carol, James i-a dat o pensie de 1 500 de lire pe an. Doi ani mai târziu, pe 14 noiembrie 1687, acea „târfuliță veselă și îndrăzneață” (Pepys, din nou) a murit la Londra în urma unui accident cardiovascular.

În aceeași zi

1525, 1594: Data nașterii, dar și a morții compozitorului italian Giovanni da Palestrina

1626: Carol I este încoronat rege al Angliei

1882: Se naște la Dublin scriitorul James Joyce

3 februarie

Măcelarul Cesenei declanșează schisma papală

1377 În 1308, papa Clement al V-lea, de origine franceză, mutase papalitatea de la Roma la Avignon, mai ales ca o favoare politică făcută celui mai puternic rege al Europei, Filip cel Frumos. Una dintre consecințele acestei așa-numite „captivități babiloniene" a fost revolta Statelor Papale din Italia, condusă de guelfii din Florența. Dar papa Urban al VI-lea nu dorea să lase Italia să-i scape de sub control, așa că a poruncit legatului său de acolo, cardinalul Robert de Geneva, să redobândească controlul asupra Statelor Papale, la nevoie, prin forța armelor.

Robert de Geneva era un bărbat tânăr (treizeci și patru de ani), foarte cultivat și rafinat. Șchiop și gras, el era totodată văr cu regele Franței. Avea manierele specifice înaltei aristocrații, iar metodele sale erau întru totul lipsite de scrupule.

Astfel că, după ce a angajat la iuțeală o bandă de mercenari, conduși de un cavaler englez renegat pe nume Sir John Hawkwood, Robert a atacat fără întârziere orașele-stat răzvrătite. La început n-a avut succes, dar apoi a ajuns la orașul Cesena, în apropiere de coasta Adriaticii, între Ravenna și Rimini.

Pentru a-i convinge pe cetățenii din Cesena să deschidă porțile cetății, cardinalul Robert le-a promis clemență prin jurământ sfânt. Dar odată ajuns în oraș, el i-a convocat pe mercenari și le-a cerut „sangue et sangue" (sânge și sânge). Începând cu 3 februarie 1377, soldații i-au măcelărit pe locuitorii orașului timp de trei zile și trei nopți. Femeile au fost violate, bărbații măcelăriți și sute de inși s-au înecat în șanțul de apărare din exteriorul fortificațiilor pe când încercau să scape cu fuga. Aproape cinci mii de oameni au căzut victime, iar Cesena a fost incendiată.

Serviciile aduse de cardinalul Robert papalității din Avignon au fost considerate atât de prețioase încât, în luna septembrie a anului următor, a fost ales papă sub numele de Clement al VII-lea, cu toate că exista deja un alt papă pe tronul Sfântului Petru de la Roma. Astfel, acest criminal nobil a devenit primul antipapă din cadrul schismei papale ce avea să dezbine creștinătatea vreme de șaptezeci și unu de ani.

În aceeași zi

1809: Se naște compozitorul german Felix Mendelssohn

1913: Este ratificat al șaisprezecelea Amendament la Constituția Statelor Unite ale Americii, care autoriza colectarea impozitelor pe venit

1924: Moare cel de-al douăzeci și optulea președinte american, Woodrow Wilson

4 februarie

Încă un dezastru pentru Casa Stuart

1716 În această zi, James Francis Edward, ultimul Stuart născut pe pământ britanic, a menținut tradiția familiei cu încă un dezastru à la Stuart.

Pentru o familie care a avut șansa să ocupe tronul regal, familia Stuart din Scoția (și ulterior din Anglia) a fost fără doar și poate urmărită de ghinion – sau cel puțin de o incompetență durabilă. În cele patru secole de când primul Stuart a devenit rege al Scoției, doi membri ai familiei regale au fost uciși în luptă, doi au fost asasinați, doi au fost executați și trei au înnebunit sau au fost prea incompetenți ca să domnească.

În secolul al XII-lea, familia Stuart, care la origine se chemase Fitzalan, a căpătat titlul ereditar de High Steward (Mare Maestru de Ceremonii) al Scoției, adjudecându-și și numele de „Steward" cu acest prilej. (Cândva, în secolul al XVI-lea, datorită influenței limbii franceze, numele a fost modificat în Stuart, dat fiind că în alfabetul francez nu există litera w.)

Primul Stuart de viță regală, Robert al II-lea, a fost moștenitorul ipotetic al tronului scoțian timp de peste cincizeci de ani. A rămas cunoscut în istorie pentru rebeliunea nereușită împotriva vărului său regal, David al II-lea, și pentru numărul mare de copii. A avut nouă bastarzi, pe care i-a recunoscut mai târziu, când s-a căsătorit cu amanta lui, și alți patru copii cu cea de-a doua soție, dar a mai avut și cel puțin alți opt copii nelegitimi, în total douăzeci și unu de copii.

În 1371, Robert avea cincizeci și patru de ani când în sfârșit a moștenit tronul. Până când a ajuns la vârsta de șaizeci și cinci de ani, incompetența lui a devenit atât de evidentă încât a trecut puterea în mâinile fiului său, Ioan.

Întemnițat pentru că și-a ajutat tatăl în revolta eșuată împotriva regelui David al II-lea, Ioan și-a schimbat numele în Robert când a ajuns pe tron, dar curând a rămas invalid, fiind lovit de un cal. Ca urmare, în cei șaisprezece ani petrecuți la domnie, el nu și-a condus niciodată cu adevărat națiunea, lăsând puterea în mâinile fratelui său.

Fiul lui Robert, Iacob I, a continuat tradiția nefericită a familiei, fiind ucis în 1437. Apoi, explozia unui tun l-a omorât pe fiul lui, Iacob al II-lea, pe când apăra de englezi cetatea Roxburgh. Următorul la rând, Iacob al III-lea, a fost ucis pe când încerca să fugă de pe câmpul de luptă de la Sauchieburn.

Fiul lui Iacob al III-lea, numit, previzibil, Iacob al IV-lea, a fost încă o victimă de război, rămas fără cal și ucis în bătălia de la Flodden, în 1513. Pe urmă, fiul său, Iacob al V-lea, moare nebun la puțin timp după o altă înfrângere în fața englezilor, iar fiica lui Iacob al V-lea, Maria (regina scoțienilor), sub securea reginei Elisabeta a Angliei.

Fiul Mariei, Iacob al VI-lea – care a devenit regele Iacob I al Angliei –, a rupt tradiția murind în patul lui, dar fiul său, Carol I, a rămas celebru prin faptul că a fost decapitat, ca urmare a insistenței cu care a apărat Dreptul Divin al Regelui.

Fiul lui Carol I, Carol al II-lea, a fost adevărata excepție la tradiția plină de dezastre a familiei Stuart, el devenind al doilea Stuart ajuns pe tron care a murit în pace și în deplinătatea facultăților mintale. Fratele lui, Iacob al II-lea, a murit și el din cauze naturale, dar a avut o viață dezastruoasă, căci a pierdut tronul Angliei din cauza încăpățânării sale neabătute.

Deși nu din „vina” lui Iacob al II-lea, coroana a rămas în familie, ajungând la fiica sa Maria și la soțul ei, Wilhelm de Orania – dar sărmana Maria n-a domnit decât cinci ani, murind de variolă la doar treizeci și doi de ani. Pe urmă, sora Mariei, Anne, a moștenit coroana după moartea lui Wilhelm de Orania. Neșansa ei a constat în faptul că nu și-a putut crește copiii. Însărcinată de optsprezece ori, doar patru dintre copiii ei s-au născut vii, dintre care doar unul a supraviețuit prunciei, dar oricum a murit înaintea mamei lui.

De data asta, a fost rândul lui Iacob (Francis) Eduard, fiul exilatului Iacob al II-lea și frate cu Maria și Anna, să aibă parte de dezastru, nu de triumf.

Iacob Eduard n-a renunțat niciodată la pretențiile sale asupra tronului Angliei și Scoției, cu toate că a fost dus în Franța la vârsta de șase luni. Când tatăl lui a murit în 1701, a căpătat sprijinul lui Ludovic al XVI-lea și și-a luat numele de Iacob al III-lea al Angliei și Iacob al VIII-lea al Scoției.

La vârsta de douăzeci de ani, Iacob Eduard a făcut prima tentativă de a recuceri Scoția, dar n-a apucat să ajungă la țărm, căci corăbiile britanice l-au forțat să se întoarcă și să revină în Franța.

Șapte ani mai târziu, el a făcut un ultim efort de a-și recăpăta regatul prin forța armelor, debarcând la Peterhead, în apropiere de Aberdeen, pe 22 decembrie 1715. Din păcate, deși era un om cumsecade și onorabil, Bătrânul Pretendent, cum este cunoscut Iacob Eduard în istorie, nu avea nici talente de militar, nici aptitudini de conducător. Trupele lui erau prea puțin numeroase, banii nu erau mulți, astfel că, la doar patruzeci și patru de zile după debarcare, incursiunea lui s-a preschimbat într-o retragere. În această zi, el s-a grăbit să plece spre Vechiul Continent, la bordul corabiei Marie Thérèse, invazia lui soldându-se cu un eșec total. Pe când părăsea Scoția pentru totdeauna, a rostit fraza memorabilă: „Nous recoulons pour mieux sauter.” (Ne retragem doar ca să atacăm mai bine.) Tipic pentru acest om care credea că ar trebui să fie rege al Angliei, singura lui remarcă celebră a fost rostită în franceză.

Bătrânul Pretendent și-a petrecut restul vieții în exil, la Roma. Fiul său, romanticul Bonnie Prince Charlie, a făcut o ultimă și inutilă tentativă de recâștigare a coroanei Stuarților în 1745, după care a murit fără să lase un moștenitor legitim, punând astfel capăt nenorocirii Casei Stuart pe 31 ianuarie 1788.

În aceeași zi

1789: George Washington este ales președinte al Statelor Unite

1861: Șapte state sudice secesioniste formează Statele Confederate ale Americii la Montgomery, Alabama

1945: Liderii Americii, Marii Britanii și Uniunii Sovietice se întâlnesc la Yalta, în Ucraina, pentru a ajunge la un acord cu privire la Europa postbelică

5 februarie

Moare Iuliu Maniu, fost prim-ministru al României și președinte al Partidului Național-Țărănesc

1953 Caracter dârz, neînfricat, luptător până la ultima picătură de energie pentru cauza căreia i se dedica, de o ținută morală ireproșabilă, nepot al revoluționarului pașoptist transilvănean Simion Bărnuțiu, Iuliu Maniu se face remarcat încă de tânăr ca un aprig militant pentru eliberarea națională a neamului românesc din Ardeal. Președinte al Partidului Național Român din Transilvania, Iuliu Maniu contribuie la organizarea și desfășurarea, la Alba Iulia, a Marii Adunări Naționale a românilor transilvăneni și din părțile ungurene pentru Unirea necondiționată și pentru totdeauna a Transilvaniei, Banatului și Maramureșului cu România. După Unirea cea Mare, PNR fuzionează cu Partidul Țărănesc, punându-se astfel bazele Partidului Național Țărănesc, devenit, cu timpul, una dintre cele mai puternice și reprezentative forțe politice românești ale secolului XX. De mai multe ori prim-ministru, Maniu va critica vehement gravele încălcări constituționale ale lui Carol al II-lea, comportamentul scandalos al acestuia, constituirea unei camarile regale compuse din elemente dubioase, corupte și ariviste. Ultimii ani ai deceniului întunecat aduc grave știrbiri, din partea statelor vecine iredentiste, integrității teritoriale a țării. În contextul victoriilor statelor ce formau coaliția Națiunilor Unite în Al Doilea Război Mondial, România, pentru a evita transformarea teritoriului său într-un teatru de operațiuni militare, trebuia să se desprindă de Axă, formată din Germania, Italia și Japonia, și să întoarcă armele împotriva trupelor germane de ocupație. Iuliu Maniu a fost elementul de coagulare a tuturor forțelor politice patriotice care luptau pentru salvarea țării de la o distrugere sigură. Participă activ și decisiv la organizarea actului de la 23 august 1944,

însă, după succesul loviturii de stat din vara lui 1944, România va intra în zona de influență a Uniunii Sovietice și va fi supusă unui proces de sovietizare și comunizare.

Adversar statornic al ideologiei și practicilor comuniste, Iuliu Maniu va respinge și denunța politica prosovietică a guvernului dr. Petru Groza. La primele alegeri parlamentare desfășurate după război (noiembrie 1946), în ciuda votului masiv dat PNȚ-ului și aliaților săi, organele de stat declară victoria Blocului Partidelor Democratice, condus de către Partidul Comunist. În fața acestei fraude, Comitetul Executiv al PNȚ condus de I. Maniu denunță simulacrul de scrutin și cere anularea lui. Dominând noul Parlament, BPD, prin guvernul-marionetă al lui Petru Groza, trece la eliminarea PNȚ-ului din viața politică a României. Sub pretextul încercării de părăsire frauduloasă a țării de către un grup de fruntași ai partidului, grup care ar fi avut asentimentul liderului partidului, guvernul Groza îl arestează pe Iuliu Maniu și organizează un așa-zis proces (23 octombrie–11 noiembrie 1947). Înfruntând cu demnitate odioasa înscenare, luptătorul patriot respinge acuzațiile aduse. Completul de judecată îl condangă la muncă silnică pe viață, pedeapsă comutată în temniță grea pe viață și degradare civilă pe zece ani, confiscarea averii și plata sumei de 50 000 de lei cheltuieli de judecată. Moare, la 3 februarie 1953, în închisoarea de la Sighetu Marmației, trupul său fiind aruncat într-o groapă comună.

În aceeași zi

1788: Se naște Robert Peel, cel care a înființat Partidul Conservator în Marea Britanie

1881: Istoricul scoțian Thomas Carlyle moare la Londra

1897: Romancierul francez Marcel Proust luptă în duel cu colegul lui de breaslă Jean Lorrain

6 februarie

„Moartea mea a durat nepermis de mult, dar sper că mă veți ierta.”

1685 Conform tradiției, acestea au fost cuvintele cu care regele Carol al II-lea al Angliei s-a scuzat față de curtenii care-l înconjurau cu puțin timp înainte de a se stinge în această zi, după șase zile în care zăbovise nehotărât la granița dintre tărâmuri.

Rege timp de aproape un sfert de secol, Carol este unul dintre cei mai remarcabili monarhi din istorie, un om inteligent, curajos și generos, căruia îi păsa cu adevărat de supușii săi. Sportiv plurivalent, îndrăgea tenisul, vânătoarea, dresura de șoimi, îi plăceau plimbările lungi, înotul și vâslitul și era un marinar entuziast. Dar sportul pe care probabil că l-a îndrăgit cel mai mult a fost galanteria. A avut cel puțin paisprezece bastarzi de la diferite amante și era un vajnic vizitator al caselor de toleranță londoneze. După cum observa Pepys: „El se află la bunul plac al oricărei femei, asemenea unui sclav, deși este cel mai bun soț din lume pentru Regină, foarte respectuos și niciodată nu pierde vreo noapte departe de ea; dar cu toate acestea, nu e în stare să se stăpânească în prezența unei femei pe care o place.” Pentru toate acestea, a fost supranumit Monarhul Vesel.

Întors din exil pentru a deveni rege după cei unsprezece ani grei de puritanism sub stăpânirea lui Cromwell, care a domnit după executarea tatălui său, Carol a fost întâmpinat de cetățenii lui la sosire și jelit de către aceștia la moartea sa. Așa cum scria istoricul Hesketh Pearson: „Lipsindu-i pasiunea [pentru politică], a fost adeptul toleranței. Lipsit de răutate, a personificat caritatea. Urând răzbunarea, și-a dorit reconcilierea.”

Carol s-a îmbolnăvit prima oară duminică, 1 februarie, la Palatul Whitehall din Londra. La cincizeci și patru de ani, avea o condiție fizică excelentă, tulburată doar de gută și de o plagă purulentă la un picior. În dimineața

acelei zile, s-a trezit nu tocmai în cea mai bună stare, durerile de la picior fiind atât de mari încât și-a amânat plimbarea obișnuită pe jos, alegând să facă o plimbare cu trăsura.

A doua zi, s-a trezit „palid la față ca cenușa", cu vorbirea încetinită și șovăitoare. Pe neașteptate, la micul dejun, a scos un țipăt puternic și a leșinat. Mai târziu, a fost cuprins de convulsii și de febră. Era limpede pentru toți că era grav bolnav și astfel au început chinurile la care a fost supus de un lung șir de medici hotărâți să-l facă bine.

În următoarele patru zile, doctorii i-au luat în repetate rânduri sânge, chiar deschizându-i vena jugulară, i-au dat purgative, vomitive, i-au aplicat clisme cu săruri și sirop de crușin, i-au pus fiare fierbinți pe capul ras și pe tălpi, i-au pus ventuze, iar în final l-au făcut chiar să bea alcool dintr-un craniu al unei persoane care murise de moarte violentă. Cu totul, s-a estimat că a fost supus la 58 de tratamente diferite de către paisprezece doctori diferiți.

Carol a suportat cu stoicism toate aceste torturi, dar starea a continuat să i se înrăutățească. În seara de 5 februarie, cu îngăduința lui Carol, fratele său Iacob (care avea să devină Iacob al II-lea) i-a scos pe toți din încăpere, cu excepția a doi curteni, și l-a introdus în taină pe preotul catolic Huddleston, care cândva îl ajutase pe Carol în zilele sale de pribegie, când Cromwell se afla la putere. Acum catolicismul era disprețuit și, practic, ilegal în Anglia, dar Iacob, catolic fervent, era hotărât să pună în practică ceea ce considera a fi mântuirea fratelui său iubit. Regele a primit ultima împărtășanie și a devenit catolic cu mai puțin de o zi înainte de a muri.

Carol s-a trezit slăbit, dar lucid, la ora șase, vineri dimineața, pe șase februarie. „Trageți draperiile să mai pot vedea măcar o dată lumina zilei", a șoptit el, iar draperiile au fost trase. O jumătate de oră mai târziu, a rămas fără grai și a căzut în comă. A murit la prânz.

Controversa cu privire la ce anume l-a ucis pe Carol a durat mulți ani. În epoca lui, moartea a fost atribuită „apoplexiei" și firește că au circulat și obișnuitele zvonuri privind o posibilă otrăvire. Mai târziu, mulți au fost de părere că „tratamentele" aplicate de doctori l-au dat gata, pe urmă, teoria

cea mai răspândită a avut în vedere un accident cardiovascular, dar astăzi cei mai mulți sunt de părere că a fost vorba de o formă de blocaj renal.

În aceeași zi

1286: Este încoronat Filip al IV-lea (cel Frumos) al Franței

1508: Maximilian I devine împărat al Sfântului Imperiu Roman

1564: Se naște scriitorul englez Christopher Marlowe

1911: Se naște cel de-al patruzecilea președinte american, Ronald Reagan

7 februarie

Charles Dickens - „cel mai voios dintre bărbații de vârsta lui”

1812 Astăzi, în Portsmouth s-a născut cel mai mare – sau cel puțin cel mai prolific – dintre marii romancieri ai secolului al XIX-lea, Charles Dickens. Bucurându-se de celebritate în timpul vieții, încă venerat după aproape două veacuri, a creat un întreg panteon de opere unice prin stil și prin capacitatea de a portretiza și de a caricaturiza personaje, într-o asemenea măsură încât și astăzi folosim un derivat al numelui său – dickensian – pentru a descrie atât niște condiții de viață sordide, cât și oameni cu umor, chiar dacă uneori respingători.

Deși făcea parte dintr-o familie din clasa de mijloc, Dickens a fost retras de la școală și trimis la muncă într-un atelier de văcsuire a pantofilor când avea doar doisprezece ani, pentru că tatăl său își risipise banii și ajunsese la închisoarea datornicilor. Ulterior s-a întors la școală, dar la cincisprezece ani a abandonat orice formă de educație oficializată pentru a deveni funcționar la un avocat, apoi stenograf de tribunal, iar la șaptesprezece ani, reporter de ziar.

Totuși, până să împlinească douăzeci și patru de ani, Dickens începuse deja să-și clădească o carieră de scriitor, odată cu publicarea în foileton a cărții Documentele postume ale Clubului Pickwick, care a avut un imens succes de public. În același an, s-a căsătorit cu Catherine Hogarth, care avea să-i nască zece copii. Din acel moment, cel puțin așa cum se vedea din afară, Dickens a fost scriitorul de succes și mulțumit, care ducea o respectabilă viață victoriană (regina Victoria urcase pe tron în 1837).

Într-adevăr, după toate relatările, Dickens era, în același timp, fermecător și spiritual. Într-una din locuințe avea o ușă secretă ce dădea în cabinetul lui de lucru, care era făcută să arate ca un dulap de cărți, cu rafturi vopsite și

cotoare de cărți pe care se puteau citi titluri fictive. Un set de asemenea cărți purta titlul The Wisdom of Our Ancestors (Înțelepciunea strămoșilor noștri) și includea câteva volume despre ignoranță, superstiție, butuc, țeapă, greblă, murdărie și boală. Alături de el se afla un volum însoțitor subțire, intitulat The Virtues of Our Ancestors (Virtuțile strămoșilor noștri), atât de subțire încât titlul de pe cotor a trebuit scris vertical.

După succesul repurtat cu Documentele…, Dickens a continuat să scrie romane lungi, de mare succes – Oliver Twist, urmat de Nicholas Nickleby și de Magazinul de antichități, o carte adorată de public îndeosebi pentru tratarea sentimentală a morții Micuței Nell. (Totuși, nu toată lumea a găsit-o atât de mișcătoare. Oscar Wilde a remarcat la un moment dat: „Ar trebui să ai o inimă de piatră ca să citești despre moartea Micuței Nell… fără să râzi”.)

În 1843, Dickens a publicat cea mai siropoasă operă a sa, Poveste de Crăciun, care a repurtat un succes instantaneu. Cartea preferată de autor, David Copperfield, un roman parțial autobiografic, a apărut în 1850, urmată în următorii patru ani de două romane de protest social, Casa umbrelor și Timpuri grele. Un public entuziast aștepta cu nerăbdare aproape toate aceste creații, iar Dickens a devenit o personalitate de nivel național.

Pe neașteptate, în luna mai a anului 1858, când Dickens avea patruzeci și șase de ani, soția lui a părăsit domiciliul conjugal, deși secretul a fost foarte bine păstrat. Motivul? Cu zece luni înainte, Dickens cunoscuse și se îndrăgostise de o frumoasă actriță pe nume Ellen (Nelly) Ternan, cu douăzeci și șapte de ani mai tânără decât el. Cu două luni înainte de prăbușirea căsniciei sale, Dickens îi scria unui prieten: „Nefericirea conjugală mă apasă atât de puternic încât nu sunt în stare să scriu.”

Totuși, după plecarea soției, Dickens și-a recăpătat în mod vădit energia creatoare, dând lumii capodopere precum Poveste despre două orașe, Marile speranțe și Prietenul nostru comun. Între timp, sora lui, Georgina, a venit să locuiască alături de el, având grijă de copiii mai mici și de gospodărie.

Odată cu înaintarea în vârstă, Dickens pare să fi devenit trist și preocupat în sinea lui, cu toate că în aparență a rămas la fel de exuberant ca întotdeauna. Editorul lui american spunea despre el că este „cel mai voios dintre bărbații

de vârsta lui". Acum muncea și mai mult, colaborând la diverse reviste și participând la turnee de lecturi din operele sale în întreaga Mare Britanie și în Statele Unite. A pornit într-un nou turneu în 1869, dar a renunțat la el în aprilie, când n-a mai avut energie să-l continue. Chiar și atunci a continuat să lucreze, începând romanul Misterele lui Edwin Drood și susținând lecturi la Londra. Deodată, pe neașteptate, la 9 iunie 1870, a murit în locuința lui de la țară, Gad's Hill din Kent. Națiunea l-a prețuit atât de mult, încât a fost înmormântat în Westminster Abbey.

În aceeași zi

1478: Se naște omul de stat englez și martirul catolic Thomas Morus

1807: Napoleon îi înfrânge pe ruși și pe prusaci în Bătălia de la Eylau

1950: Statele Unite îl recunosc pe împăratul Bao Dai al Vietnamului, spre deosebire de Uniunea Sovietică, ce îl recunoaște pe Ho Și Min

8 februarie

Maria, regina scoțienilor, este decapitată

1587 Maria Stuart, regina scoțienilor: cândva regină a Franței, apoi regină domnitoare a Scoției, dar în ultimii nouăsprezece ani prizonieră în captivitatea blândă a Angliei. Era o femeie frumoasă și aprigă, mândră, dar cam fără minte, vitează, dar vanitoasă și uluitor de nesăbuită.

Cu douăzeci de ani în urmă, fusese exilată din Scoția deoarece fusese complice la uciderea soțului ei și se măritase cu ucigașul. De când a fugit în Anglia, n-a încetat nici o clipă să comploteze pentru a-și redobândi libertatea și a pune mâna pe tronul Angliei de la temnicerul ei, pe care nu-l întâlnise niciodată, regina Elisabeta. (Cu toate că, două secole mai târziu, poetul romantic Friedrich Schiller le-a făcut pe cele două femei să se întâlnească odată în preajma închisorii Mariei în piesa sa Maria Stuart, motivația acestei scene a fost dramatică, și nu istorică.)

Acum, la Fotheringhay Castle, o mare platformă se ridica în sala principală. Aici, Maria urma să moară, condangată pentru a fi complotat la uciderea reginei.

A intrat țanțoșă, îmbrăcată cu totul în negru, cu părul negru-roșcat coafat impecabil. Cu un crucifix în palmă, ea a făcut semn să-i fie îndepărtată mantia neagră. Cei trei sute de nobili din asistență au rămas cu gura căscată când au văzut că, pe dedesubt, Maria era îmbrăcată într-o rochie de catifea de culoarea sângelui. Apoi a îngenuncheat ca să-și primească moartea.

Zguduit, călăul mascat a avut nevoie de trei lovituri de secure ca să-i reteze gâtul, și abia apoi frumosul cap al reginei în vârstă de patruzeci și patru de ani s-a rostogolit pe eșafod. Călăul s-a aplecat să-l ridice și, deodată, i-a

alunecat și a rămas în mână cu o perucă de un roșcat întunecat. Adevăratul păr al frumoasei Maria era tăiat scurt și cărunt, părul unei femei vârstnice.

Conform unor surse, buzele reginei moarte au continuat să se miște vreme de zece minute.

În aceeași zi

1725: Petru cel Mare al Rusiei moare în urma unei crize de ficat

1820: Se naște generalul american William Sherman („Războiul e un iad”)

1825: Camera Reprezentanților îl alege pe John Quincy Adams al șaselea președinte al Statelor Unite

9 februarie

O regină consimte la uciderea soțului ei

1567 Henry Stewart, Lordul Darnley, a fost un soț îngrozitor – vanitos, prostănac, indolent și bețiv, cu o dorință insațiabilă de a exercita puteri depline de rege prin intermediul soției. Soția lui Darnley era, desigur, Maria, regina scoțienilor, în vârstă de douăzeci și cinci de ani, care n-avea nici o intenție să-și împartă puterea cu nimeni, cu atât mai puțin cu detestatul și, pe drept cuvânt, detestabilul ei soț, care avea totuși doar douăzeci de ani.

Din nefericire pentru Darnley, Maria îl iubea cu pasiune pe un aventurier scoțian pe nume James Hepburn, conte de Bothwell, ce avea să execute crima pe care Maria și-o dorea atât de mult.

Pe 9 februarie 1567, Maria s-a grăbit să se alăture soțului ei în casa acestuia de la Kirk o'Field, lângă porțile orașului Edinburgh. Darnley se afla acolo în convalescență după variolă sau o boală venerică, iar Maria, făcând pe soția grijulie, își arăta preocuparea. În realitate, scopul ei era pur și simplu să se asigure că acesta va fi acasă în noaptea aceea.

La miezul nopții, regina și-a amintit ca din senin că promisese să ia parte la un bal ce urma după nunta uneia dintre domnișoarele din suita ei, chiar în seara aceea. Dându-i soțului ei un ultim sărut, ea a plecat cu zâmbetul pe buze.

Câteva ore mai târziu, o explozie uriașă s-a auzit în tot Edinburghul. Bothwell adusese un butoi cu praf de pușcă în camera ce se afla chiar sub dormitorul lui Darnley și-l făcuse să explodeze. După aceea, Darnley a fost găsit gol-pușcă și mort în stradă, din câte se pare strangulat, fie prins în timp ce fugea, fie sufocat în cameră și aruncat apoi în stradă, nimeni nu

putea să spună. Trei luni și șase zile mai târziu, Maria s-a măritat cu Bothwell.

În aceeași zi

1408: Henric al IV-lea îl înfrânge și îl ucide pe Henry Percy, conte de Northumberland la Bramham Moor

1881: Romancierul rus Feodor Dostoievski moare la Sankt Petersburg

10 februarie

Victoria se căsătorește cu Albert

1840 Ziua de astăzi marchează căsătoria dintre regina Victoria, de douăzeci și unu de ani, cu vărul ei german, prințul Albert de Saxa-Coburg-Gotha, în Capela Regală de la St. James's Palace din inima cartierului londonez West End.

În luna octombrie a anului precedent, Albert o vizitase pe Victoria la Windsor, impresionând-o teribil cu manierele lui elegante și înfățișarea chipeșă. După doar patru zile petrecute împreună, regina s-a și hotărât. Albert era bărbatul cu care voia să se mărite, iar protocolul regal impunea ca ea să formuleze cererea în căsătorie. După cum avea să scrie ulterior în jurnalul ei intim: „După câteva minute, i-am spus că am crezut că și-a dat seama de ce am dorit ca ei [Albert și fratele lui] să vină aici – și că m-ar face foarte fericită dacă ar consimți la ceea ce am dorit (să se însoare cu mine)." Apoi, „ne-am îmbrățișat, iar el a fost atât de blând, atât de afectuos".

Cu toate că regina era în mod vădit îndrăgostită, Albert s-a căsătorit mai ales ca să-și găsească un loc mai influent în lume decât ar fi fost posibil dacă ar fi rămas acasă, ca al doilea fiu într-un minuscul principat german condus de către tatăl lui. În final, totuși, căsătoria aceasta s-a dovedit a fi una dintre puținele asocieri amoroase reușite la nivel regal. Victoria a fost îndrăgostită de la început, iar odată cu trecerea anilor, și el a ajuns s-o iubească profund – fiindu-i și fidel, ceea ce era o raritate printre aristocrați.

Dar aceasta nu înseamnă că mariajul lor a fost lipsit de probleme. Victoria avea idei solide cu privire la poziția ei și la prioritatea pe care o avea regina față de consortul său, însă Albert dorea să ia parte la consiliile de coroană și să joace rolul tradițional al soțului. Un episod celebru, probabil apocrif, ilustrează dilema.

Iritat de faptul că Victoria îl exclusese încă o dată de la luarea unei importante decizii de politică de stat, Albert s-a retras în camera lui și a încuiat ușa. Curând, Victoria a venit după el, bătând cu putere și cerând imperios să intre.

— Cine-i acolo? a întrebat prințul dinăuntru.

— Regina Angliei, a venit răspunsul. Dar ușa a rămas încuiată.

Victoria a bătut din nou, Albert a întrebat iar cine e acolo și încă o dată răspunsul a fost: „Regina Angliei.” Ușa a rămas la fel de închisă.

Victoria a bătut pentru a treia oară și Albert a întrebat din nou:

— Cine-i acolo?

— Soția ta, Victoria, s-a auzit răspunsul, după care Albert a deschis imediat ușa și a primit-o înăuntru.

Până la urmă, Albert a devenit principalul sfetnic și confident al reginei Victoria, fără al cărui sfat nu lua nici o decizie. Muncitor, sârguincios și oarecum pedant, Albert a stabilit totodată pentru publicul britanic un exemplu privind ceea ce am putea numi codul de conduită victorian.

Moralitatea victoriană poate c-a dispărut de mult, dar una dintre contribuțiile lui Albert la cultura britanică a rămas pomul de Crăciun, o veche tradiție germană pe care el a popularizat-o în Marea Britanie în 1841, când i-a dat Victoriei un astfel de pom, ca dar de Crăciun.

În aceeași zi

1258: Mongolii distrug Bagdadul

1482: Moare sculptorul italian Luca della Robbia

1775: Se naște la Londra eseistul englez Charles Lamb

11 februarie

Îndelungata viață a celui mai mare inventator american, Thomas Edison

1847 În această zi, la Milan, Ohio, s-a născut un om care avea să înregistreze 1093 de patente americane, ultimul, la vârsta de optzeci și trei de ani. Este vorba despre Thomas Alva Edison, cel mai mare geniu practic pe care l-a dat vreodată America, omul care susținea că „nu și-a pierdut niciodată timpul inventând lucruri pe care oamenii să nu vrea să le cumpere”.

Aproape surd încă din copilărie, Edison a devenit un muncitor harnic, care obișnuia să afirme că „geniul e unu la sută inspirație și nouăzeci și nouă la sută transpirație. Prin urmare, un geniu este adesea doar o persoană talentată care și-a făcut toate temele pentru acasă”.

Prima invenție a lui Edison a fost o mașină electrică de numărare a voturilor, care a fost imediat respinsă de Corpul legislativ din Massachusetts, probabil pentru că restrângea libertatea politicienilor de a măslui scrutinul. Printre invențiile ulterioare s-au numărat primul șapirograf comercial viabil, dictafonul și acumulatorul electric, precum și primul sistem funcțional de generare și distribuire a electricității.

Dar celebritatea lui Edison se datorează în cea mai mare măsură unui număr de trei invenții care au schimbat cu totul lumea în care trăia. El a inventat fonograful în 1877, becul electric cu incandescență în 1879 și, la începutul secolului următor, „kinetoscopul”, care a fost folosit pentru primul film mut – cu toate că filmul nu era proiectat pe un ecran, iar spectatorul trebuia să-l urmărească printr-un vizor.

Edison susținea că „misiunea mea principală este să dau valoare comercială ideilor strălucite – dar greșit orientate – ale altora”. Becul electric inventat

de el constituie un exemplu perfect în acest sens. Încă din 1801, savantul britanic Sir Humphry Davy folosise pentru prima oară electricitatea ca să încălzească până la incandescență fâșii de platină. Edison a reușit să pună la punct un bec electric pentru uz general după șaptezeci și opt de ani.

Edison a murit la ora 21, pe 18 octombrie 1931, la aniversarea inventării becului electric.

În aceeași zi

1732: Se naște primul președinte al Americii, George Washington (când calendarul gregorian a fost introdus în Marea Britanie și în coloniile sale, în 1752, 11 februarie a devenit 22 februarie)

1866: A.I. Cuza este obligat să abdice

1879: Moare caricaturistul francez Honoré Daumier

12 februarie

Lady Jane Grey urcă pe eșafod

1554 Astăzi, în Turnul Londrei, o fată de șaisprezece ani, frumoasă și inteligentă, a fost decapitată pentru trădare. Era Lady Jane Grey, un pion manipulat și controlat de un tată slab, dar ambițios, și de maleficul ei socru, însetat de putere, ducele de Northumberland, deoarece ei credeau că ea ar trebui – și ar putea – să fie regină.

Pe la începutul anului 1553 era limpede pentru toată lumea că vărul lui Jane, tânărul și bolnăviciosul Eduard al VI-lea, nu mai avea mult de trăit. Northumberland și aliații lui l-au convins pe imberbul rege să le dea la o parte pe surorile sale, Maria și Elisabeta, și s-o desemneze pe Jane ca moștenitoare. În calitatea ei de protestantă devotată și de strănepoată a regelui Henric al VII-lea, părea să fie cea mai potrivită pentru a-i succeda la tron, mai ales pentru cei ce se temeau de catolicismul morbid al Mariei și de dorința ei de a se căsători cu la fel de catolicul moștenitor al tronului Spaniei, viitorul rege Filip al II-lea.

Eduard a murit pe 6 iulie 1553, iar patru zile mai târziu, Northumberland și acoliții lui au proclamat-o pe Jane regină, în vreme ce Maria Tudor a fugit la Norfolk. Dar a fost aproape imediat clar că țara nu avea să sprijine această înlocuire – Maria era, la urma urmelor, sora lui Eduard și fiica legitimă a lui Henric al VIII-lea. Sprijinul lui Jane s-a risipit în scurt timp, iar ea a fost convinsă fără greutate să renunțe la pretențiile ei după o „domnie” de numai nouă zile. Ea și tatăl ei au fost încarcerați în Turnul Londrei, dar curând el a fost grațiat.

Probabil că, până la urmă, și Jane ar fi fost iertată, dar tatăl ei era, după toate aparențele, incapabil să se împace cu situația. Până la sfârșitul anului, el s-a alăturat unui alt complotist, Sir Thomas Wyat, care a adunat o armată cu scopul de a o detrona pe Maria cu forța. La 3 februarie 1554, Wyat și trei

mii de rebeli au înaintat spre Londra, dar în scurtă vreme s-au împrăștiat cuprinși de disperare atunci când populația locală și-a încuiat ușile și a refuzat să li se alăture.

Revolta lui Wyat – și sprijinirea ei de către tatăl lui Jane – a fost picătura care a umplut paharul, iar Jane a fost condangată la moarte.

Pe 12 februarie, Jane a privit de la fereastra ei din Turn cum mai întâi Northumberland a fost dus la eșafod, apoi tânărul ei soț, Guildford. O oră mai târziu, însăși regina de nouă zile a fost adusă în fața călăului. A mers în întâmpinarea morții cu dârzenie și fără să se împotrivească; cu numai cinci zile în urmă îi scrisese tatălui ei: „Îndur totul cu răbdare și îi mulțumesc din suflet lui Dumnezeu că mi-a scurtat jalnicele zile.”

În aceeași zi

1804: Moare filosoful prusac Immanuel Kant

1809: Se naște naturalistul britanic Charles Darwin

1809: Se naște Abraham Lincoln

13 februarie

Bombardarea Dresdei

1945 Dresda este situată în bazinul larg al Elbei, la doar 160 de kilometri sud de Berlin. În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, trei electori de Saxonia, Augustus I, al II-lea și al III-lea au transformat orașul într-o bijuterie barocă cu care nu puteau rivaliza decât Viena și Praga. Au fost construite clădiri de o frumusețe rară, precum Zwinger, Palatul Japonez și Hofkirche, iar electorii au reușit de asemenea să adune colecții excepționale de picturi și obiecte de artă. Orașul era atât de frumos încât și-a dobândit supranumele de „Florența de pe Elba”.

Toate acestea s-au schimbat pentru totdeauna în noaptea de 13 februarie 1945, când primul dintre cele 773 de bombardiere britanice Avro Lancaster și-a lansat bombele asupra centrului orașului. Până dimineață, britanicii au lansat peste 2 500 de tone de explozibili puternici, dintre care două treimi erau bombe incendiare umplute cu substanțe chimice cu mare putere de combustie, precum magneziu și fosfor. Bombardamentul a creat un incendiu autosustenabil cu temperaturi de peste 1 500oC. Aproape 90% dintre cele 28 000 de clădiri din partea centrală a orașului au fost distruse, inclusiv douăzeci și opt de spitale. Trei secole de splendoare arhitectonică au fost incinerate într-o singură noapte. În următoarele două zile, peste 500 de bombardiere americane s-au alăturat atacului, chiar dacă aria lor operațiuni era restrânsă la depourile de cale ferată.

Numărul de civili uciși constituie încă și astăzi un subiect controversat. Înainte de război, populația Dresdei era de circa 650 000 de locuitori, dar în 1945 orașul era plin de refugiați care fugeau din fața armatei sovietice, urcând populația până spre un milion de oameni. Cu toate că propaganda nazistă a susținut că un sfert de milion de oameni au murit, estimările moderne sugerează o cifră mai mică, de circa 135 000, chiar și așa fiind cel mai mare număr de victime provocate vreodată de un raid aerian de

bombardament, de aproape două ori mai multe decât la Hiroshima (70 000) și de aproape trei ori mai multe față de cei 51 509 civili britanici uciși de bombardamentele germane pe toată durata celui de-Al Doilea Război Mondial.

Principalul instigator al atacului asupra Dresdei a fost șeful Comandamentului pentru Bombardamente din RAF, mareșalul forțelor aeriene Arthur Harris, care lua în derâdere tipul de bombardament de precizie susținut de US Airforce. Harris a susținut cu tărie că raidurile nocturne cu bombe incendiare vor submina moralul civililor, în pofida dovezilor provenite din propria-i țară, conform cărora bombardarea fără discernământ de către germani a civililor din Coventry și Londra n-a făcut decât să-i îndârjească pe britanici.

Primele orașe germane care au avut de suferit de pe urma tacticii promovate de Harris au fost Lübeck, Hamburg, Berlin, Köln, dar Dresda rămâne un caz special deoarece adăpostea puține trupe germane, avea puține obiective industriale de război și era practic lipsită de apărare în fața artileriei aeriene.

La două luni după atacul de la Dresda, prim-ministrul britanic Winston Churchill i-a ordonat lui Harris să pună capăt raidurilor cu bombe incendiare asupra orașelor germane „doar în scopul unei creșteri a terorii”, scriind totodată Statului-Major Aerian: „Distrugerea Dresdei rămâne un serios semn de întrebare asupra strategiei de bombardare a Aliaților.” După război, l-a omis în mod fățiș pe Harris de pe lista celor nou înnobilați, cu toate că a acordat această onoare unor generali mai puțin importanți. Dar probabil că Churchill a fost un pic nesincer; există unele dovezi conform cărora el ar fi fost de acord cu atacul propus de Harris cu scopul de a-i intimida pe ruși cu forța Comandamentului pentru Bombardamente.

Cu toate că folosirea bombelor incendiare împotriva civililor a fost invenția lui Harris („Obiectivul principal al operațiunilor voastre se va concentra acum asupra moralului populației civile inamice, îndeosebi asupra muncitorilor din industrie”, își instruia el subalternii), acesta a încercat să transfere vina la nivel înalt, scriind în memoriile sale: „Nu voi spune aici decât că atacul asupra Dresdei a fost la acea vreme considerat o necesitate militară de către oameni mult mai importanți decât mine.” Cu toate acestea, criticile din perioada postbelică au fost atât de aspre, încât în 1945 s-a mutat

în Africa de Sud. În final, totuși, poate că a avut noroc. N-a fost niciodată acuzat pentru crime de război sau pentru încălcarea Convenției de la Geneva. Mai mult, în pofida protestelor vehemente ale guvernului german, la peste o jumătate de secol de la distrugerea Dresdei, Elisabeta, regina-mamă, a condus ceremoniile de la Londra prilejuite de dezvelirea unei statui ridicate în onoarea „pilotului de bombardier” Harris.

În aceeași zi

1542: Regina Angliei, Catherine Howard, a cincea soție a regelui Henric al VIII-lea, este decapitată la vârsta de douăzeci și doi de ani

1571: Sculptorul și bijutierul italian Benvenuto Cellini moare la Florența

1754: Diplomatul francez Charles-Maurice de Talleyrand se naște la Paris

1867: Valsul Dunărea albastră al compozitorului austriac Johann Strauss fiul este interpretat pentru prima oară în public, la Viena

1883: Moare compozitorul german Richard Wagner

14 februarie

Misterioasa moarte a lui Richard al II-lea

1400 Nimeni nu știe cu adevărat cum și-a găsit moartea regele Angliei Richard al II-lea, și chiar și data exactă este controversată, dar mulți istorici cred că ea a avut loc în noaptea de 14 februarie, la castelul Pontefract din Yorkshire, în anul 1400.

Richard dăduse dovadă de curaj ca rege la numai paisprezece ani, când a înăbușit Răscoala Țăranilor, dar în cea mai mare parte a timpului petrecut pe tron el s-a bizuit pe unchiul său, John of Gaunt, ca să-i țină sub control pe nobilii englezi lacomi și ambițioși. Dar după moartea lui Gaunt, în februarie 1399, Richard a săvârșit două erori grave. Mai întâi, l-a trimis pe fiul lui Gaunt, Henric Bolingbroke, în exil, iar când Gaunt a murit la scurt timp după aceea, i-a confiscat moștenirea lui Henric. A doua greșeală a lui Richard a fost să plece peste hotare în Irlanda. În timp ce era plecat, Bolingbroke a invadat Anglia și i-a convins pe alți baroni puternici să i se alăture. La întoarcere, Richard s-a pomenit copleșit numeric, izolat și fără speranță. A capitulat fără luptă și a fost închis în Turnul Londrei. Acolo, îngrozit că-și va pierde viața, în ultima zi din septembrie a abdicat în fața Parlamentului, iar pe 13 octombrie Bolingbroke a fost încoronat rege sub numele de Henric al IV-lea.

Richard era acum un ex-rege în vârstă de treizeci și trei de ani, care-și pierduse și libertatea, același conducător care cândva declarase: „Eu sunt legea.” Dar chiar și înlănțuit în temniță el constituia o amenințare intolerabilă, un posibil centru pentru conspirațiile și revoltele puse la cale de baroni ambițioși. Parlamentul a hotărât ca el să fie întemnițat într-un loc tainic, astfel încât să nu mai poată fi niciodată găsit sau salvat. Obligat să părăsească Turnul deghizat, Richard a fost mutat de la un castel la altul și, în cele din urmă, închis în castelul Pontefract din Yorkshire, unde a fost ținut în lanțuri.

În luna ianuarie a anului 1400, contele de Salisbury și un grup dintre foștii curteni ai lui Richard au conspirat ca să-l elibereze și să-l readucă pe tron. Pentru Henric al IV-lea aceasta a fost o dovadă suficientă că Richard era prea periculos ca să fie lăsat în viață.

Ce s-a întâmplat în continuare rămâne incert. Shakespeare ne spune că Richard a fost atacat în celulă de oamenii trimiși de Henric, dar s-a ridicat ca să se apere, a smuls o sabie de la unul din asasinii săi și a ucis doi dintre atacatori. Dar, furișându-se în spatele acestuia, temnicerul său, Sir Pierce of Exton, a sărit pe un scaun și l-a izbit cu securea în ceafă. În secolul al XVII-lea, totuși, cadavrul lui Richard a fost exhumat și nu s-au găsit nici un fel de urme pe craniul lui care să confirme varianta loviturii de secure. Alte surse susțin că, deprimat de situația lui fără ieșire, Richard s-a lăsat să moară de foame, dar majoritatea contemporanilor au fost de părere că temnicerii lui, acționând la ordinele noului rege Henric, pur și simplu nu i-au mai dat de mâncare.

Oricare ar fi fost cauza, la două săptămâni după moartea sa, cadavrul lui Richard a fost dus în sud, într-o procesiune regală postumă, pentru ca toți să poată vedea că este într-adevăr mort. După ce a fost expus două zile pe catafalc la Catedrala St. Paul, el a fost înhumat fără pompă la biserica dominicană de la King's Langley, dar în timpul domniei lui Henric al V-lea, fiul lui Henric al IV-lea, trupul i-a fost transferat la Westminster Abbey.

Richard a fost al optulea și ultimul dintre regii Angliei descendenți direct din Plantageneți (deși mai erau șase Plantageneți indirecți din Casele Lancaster și York), și al treilea din Casa lui care a avut parte de o moarte violentă.

În aceeași zi

1776: Se naște economistul englez Thomas Malthus

1779: Căpitanul James Cook este ucis de băștinașii din Hawaii

1929: Masacrul din ziua Sfântului Valentin – Banda lui Al Capone mitraliază șapte membri ai bandei lui Bugsy Moran într-un depozit din

Chicago

15 februarie

Scufundarea navei militare Maine declanșează Războiul Hispano-American

1898 Relațiile dintre Spania și Statele Unite au fost deteriorate într-un mod periculos de revolta prelungită din colonia spaniolă Cuba și de condițiile de trai lamentabile ale cubanezilor colonizați. În cele din urmă, președintele William McKinley a ordonat navei de război USS Maine să se deplaseze la Havana ca să-i liniștească pe americanii care trăiau acolo.

În seara zilei de 15 februarie, imediat după ora nouă, Maine a aruncat în liniște ancora, cea mai mare parte a echipajului dormind în hamacuri, în vreme ce căpitanul Charles Sigsbee se afla în cabina lui și scria o scrisoare. Mai târziu, avea să-și amintească: „Am lăsat jos tocul și am ascultat notele gornistului, care erau de o frumusețe ieșită din comun în tăcerea apăsătoare a nopții… Tocmai puneam scrisoarea în plic când a avut loc explozia. A fost o erupție, o ruptură și un bubuit extraordinar de intens, zgomotul având în cea mai mare parte un caracter metalic. A fost urmat de zgomote grele și amenințătoare, la fel de metalice. Vasul s-a cutremurat și s-a zgâlțâit, înclinându-se ușor către babord. Lumina electrică s-a stins. După care s-a instalat un întuneric deplin și fumul.”

O explozie enormă a cuprins jumătatea din față a corabiei, chiar în locul unde erau adăpostiți cei mai mulți oameni. Maine a ajuns pe fundul portului Havana. Din cei 350 de oameni aflați la bord, 260 au pierit odată cu corabia. A doua zi de dimineață, doar pupa și puntea carbonizate și contorsionate mai puteau fi zărite peste nivelul apei din port.

Cu toate că nimeni nu știa cine detonase încărcătura, baronul presei William Randolph Hearst n-a avut nici un scrupul inflamând opinia publică americană prin învinuirea hispanicilor. Ziarul lui, New York Journal, se afla

într-un aprig război în privința difuzării cu ziarele concurente, iar Hearst era încredințat că un război împotriva Spaniei era exact ceea ce îi trebuia ca să-și sporească numărul de cititori. Journal chiar a publicat desene care urmăreau să arate cum sabotorii spanioli fixau o mină subacvatică de carena vasului Maine. În scurt timp, majoritatea americanilor au ajuns să creadă că spaniolii cei mârșavi aruncaseră în aer nava de război într-un gest de dispreț arogant față de America.

Hearst a trimis urgent reporteri și pe artistul grafic Frederick Remington în Cuba, pentru a relata așa-numitul război dintre spaniolii cei lași și eroicii rebeli cubanezi. Negăsind decât liniște, Remington i-a telegrafiat lui Hearst: „Nici urmă de război. Cer să fiu rechemat.” Răspunsul lui Hearst a fost la obiect: „Te rog rămâi. Tu furnizezi desenele, eu furnizez războiul.”

Hearst s-a ținut de cuvânt. Sub presiunea marii fervori patriotice a opiniei publice, Congresul American a cerut imperios Spaniei să se retragă din Cuba, ca în aprilie să izbucnească Războiul Hispano-American. Statele Unite au câștigat o confruntare inegală jalnică, în doar opt luni obligându-i pe spanioli să accepte un tratat de pace prin care Statele Unite dobândeau Guam, Puerto Rico și Insulele Filipine.

Mândria adusă de victorie i-a făcut pe mulți să uite de Maine. La fel cum uitat a fost și faptul că, timp de mai mulți ani, nimeni n-a știut cu adevărat de ce explodase vasul cu pricina și cine fusese răspunzător pentru asta. Dar în 1976, un studiu al Marinei americane a arătat că, cel mai probabil, a fost vorba despre o explozie accidentală petrecută în magazia de cărbuni a vasului, de vină fiind numai nava Maine și echipajul său.

În aceeași zi

1564: Astronomul, matematicianul și fizicianul italian Galileo Galilei se naște la Pisa

1944: Avioanele Aliaților distrug străvechea mănăstire de la Monte Cassino, Italia

16 februarie

Marina Regală a Marii Britanii capturează Altmark

1940 În această noapte, printr-o acțiune remarcabil de curajoasă, un distrugător britanic operând la ordinele Amiralității a interceptat un vas de aprovizionare german care făcea cale întoarsă spre casă pe lângă coasta Norvegiei. Cu reflectoarele îndreptate asupra țintei, HMS Cossack l-a urmărit pe Altmark într-un fiord îngust, unde nava de aprovizionare a eșuat. Câțiva militari au urcat la bord și au ucis șapte marinari germani, după care au deschis tambuchiurile pentru a ajunge la „marfa" din cală. Încărcătura vasului Altmark era alcătuită din 300 de marinari ce serveau în Marina Comercială Britanică, adică echipajele capturate a nouă vase comerciale scufundate în toamna precedentă de crucișătorul Graf Spee. La miezul nopții, Cossack și-a schimbat drumul pe mare, îndreptându-se cu marinarii salvați spre Firth of Forth.

A fost, firește, o realizare notabilă a Marinei Militare Regale, întâmpinată foarte favorabil de către opinia publică britanică, ce aștepta o confruntare semnificativă cu inamicul în acea perioadă halucinantă de la începutul celui de-al Doilea Război Mondial, care a ajuns să fie numită Războiul Fals sau Sitzkrieg. Dar incidentul Altmark a avut darul de a pune paie pe foc.

Norvegia neutră a protestat vehement, dar în van, împotriva violării de către britanici a apelor ei teritoriale. Germanilor, acest incident le-a demonstrat că Marea Britanie era dispusă să violeze neutralitatea Norvegiei și că Norvegia era incapabilă sau nu dorea să împiedice o asemenea acțiune. Starea de lucruri amenința aprovizionarea Germaniei cu minereul de fier suedez, atât de vital pentru industria grea a celui de-Al Treilea Reich, dat fiind că o bună parte din acesta era transportat prin apele norvegiene. Pe 21 februarie,

exercițiul Weser – invazia plănuită de Hitler a Norvegiei și Danemarcei – a primit prioritate operațională zero, înaintea operațiunii Fall Gelb (Cazul Galben), adică invadarea Franței și a Țărilor de Jos.

În redarea incidentului Altmark, unele ziare britanice au inclus această descriere din relatarea urcării la bord făcută de un marinar de pe Cossack: „…Între timp, băieții noștri deschideau tambuchiurile. Unul dintre ei a strigat: «E vreun englez acolo jos?» S-a auzit un «Da!». Să fi văzut ce bucurie a fost când ai noștri au răspuns: «Ei bine, Marina Militară e aici».” După câteva zile, la Londra, Primul Lord al Amiralității Winston Churchill și-a adjudecat această frază de mare efect în timp ce se adresa unei audiențe numeroase la Guildhall: „Nemuritorului semnal al lui Nelson de-acum 135 de ani, «Anglia se așteaptă ca fiecare om să-și facă datoria», acum i se poate adăuga răspunsul la fel de mândru de săptămâna trecută, «Marina Militară e aici».”

În noaptea de 6 aprilie 1940, forțele navale germane și navele cu trupe au părăsit porturile din nordul Germaniei, îndreptându-se către Norvegia. Războiul Fals era aproape terminat. Adevăratul război era pe cale să înceapă.

În aceeași zi

1822: Se naște omul de știință englez Francis Galton, cel care a emis teoria eugeniei

1862: Generalul Ulysses S. Grant câștigă prima mare victorie unionistă din cadrul Războiului Civil American atunci când Fortul Donelson de pe râul Cumberland din Tennessee capitulează, având 15 000 de soldați

17 februarie

Ultimul rol al lui Molière

1673 On ne meure qu'une fois, et c'est pour si longtemps! (Nu mori decât o dată, și-atunci pentru atât de mult timp!) Așa scria cel mai mare dramaturg comic francez, Molière, care în seara acestei zile s-a prăbușit pe scena de la Palais Royale din Paris, pentru a muri acasă câteva ore mai târziu, la vârsta de cincizeci și unu de ani.

Născut Jean-Baptiste Poquelin, a adoptat numele de scenă Molière când era actor, la douăzeci și doi de ani. După ce a trecut pragul vârstei de treizeci de ani, Molière nu doar a scris piesele de teatru, dar le-a și regizat, conducând simultan o companie ambulantă de actori.

La treizeci și șase de ani, Molière și-a jucat pentru prima oară una dintre piese în fața regelui Ludovic al XIV-lea, care în cele din urmă i-a preluat pe actorii lui Molière și aceștia au devenit Troupe de roi (Trupa regelui).

Cu toate că Molière era de o originalitate excepțională, ca și Shakespeare nu avea nici o reținere să adapteze ideile altora pentru a le pune de acord cu scopurile sale. Je prends mon bien où je le trouve (Iau ceea ce-mi trebuie de unde găsesc), spunea el. În același timp, nu se temea mai deloc de autoritatea atotputernică a Bisericii, scriind câteva piese, cum ar fi mai ales Tartuffe și Don Juan, care au atras cenzura ecleziastică.

În 1673 Molière se afla în culmea gloriei, dar se îmbolnăvise grav. Cu toate acestea, a refuzat să renunțe la poziția de actor-vedetă în propriile opere. În ziua aceasta, cu puțin înainte să cadă cortina finală a piesei Bolnavul închipuit, în care el juca rolul principal al ipohondrului, Molière s-a prăbușit pe scenă și a fost dus în mare grabă la locuința lui, situată la actualul număr 40 de pe rue de Richelieu din Paris.

Molière s-a dus repede la culcare, dar în scurt timp s-a declanșat o hemoragie. „Nu te teme”, i-a spus unui prieten care-l veghea la pat, „m-ai văzut suportând lucruri și mai rele. Dar te-aș ruga să-i spui soției mele să vină”. A murit o oră mai târziu.

Nici după moarte necazurile sale cu Biserica nu au luat sfârșit. A fost nevoie de intervenția personală a regelui pentru a fi îngropat în pământ sfințit, Biserica insistând totuși ca înhumarea să aibă loc în toiul nopții.

Moștenirea lui Molière e prezentă și în zilele noastre. El continuă să fie unul dintre cei mai jucați dramaturgi ai Franței, iar după moartea sa compania teatrală pe care a înființat-o și-a continuat activitatea, devenind Comédie Française, Molière fiind considerat întemeietorul acesteia.

În aceeași zi

1653: Se naște compozitorul italian Arcangelo Corelli

1776: Istoricul englez Eduard Gibbon publică Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman

1909: Moare liderul apașilor Geronimo

18 februarie

Ducele de Clarence este înecat într-un butoi de Malmsey

1478 Malmsey este un vin dulce din Grecia, foarte apreciat de nobilimea engleză din secolul al XV-lea. Unul dintre cei mai fervenți consumatori era George, duce de Clarence, fratele mai mic al monarhului chipeș și calculat Eduard al IV-lea.

Din nefericire, George avea puține dintre virtuțile fratelui său, dar multe vicii proprii, cele mai rele dintre ele fiind ambiția oarbă și lipsa de loialitate. Pe toată durata domniei fratelui său, George a complotat cu un inamic după altul ca să pună mâna pe coroană și să ajungă el însuși rege.

În cele din urmă, Eduard s-a săturat. În ianuarie 1478, George a fost judecat în fața Camerei Lorzilor și condangat la moarte pentru trădare.

Eduard a ezitat, nefiind dispus să-și omoare propriul frate, dar Parlamentul a cerut o finalizare urgentă. Legenda spune că George, îngrozit de posibilele dureri provocate de secure, a cerut să fie înecat în băutura preferată. Și așa se face că, pe 18 februarie 1478, George, duce de Clarence, a fost înecat lent într-un butoi imens plin cu Malmsey, ca să moară cu un gust dulce în gură.

În aceeași zi

1455: Moare pictorul florentin Fra Angelico

1546: Moare Martin Luther

1564: Moare sculptorul și pictorul italian Michelangelo Buonarroti

1861: Victor Emmanuel este proclamat rege al Italiei unite la prima întrunire a Parlamentului italian

19 februarie

Pușcașii marini americani debarcă pe Iwo Jima

1945 Iwo Jima nu putea fi considerată de nimeni o achiziție tentantă în domeniul imobiliar: opt kilometri de la un capăt la altul, nici cinci kilometri în punctul de maximă lărgime, o movilă joasă situată la 1 100 de kilometri sud de Tokio, acoperită de roci, nisip și cenușă vulcanică, al cărei cap sudic era dominat de un vulcan stins, la o sută șaptezeci de metri peste nivelul mării, numit Muntele Suribachi. Când a văzut-o pentru prima oară, un tânăr pușcaș american a apreciat că „nu merită nici cincizeci de cenți la o vânzare de recuperare a datoriilor". Dar ținând cont de prețul în sânge plătit pentru cucerirea ei, Iwo Jima a fost, fără doar și poate, unul dintre cele mai scumpe locuri de pe Pământ.

În limitele reliefului său greu accesibil, insula deținea trei piste de aterizare și o garnizoană japoneză cu 21 000 de soldați. Un observator spunea că „era un furnicar de amplasamente de tun ascunse, de cazemate, de câmpuri minate și un sistem întortocheat de peșteri și adăposturi subterane". Piesele de artilerie și mortierele erau strategic amplasate ca să acopere nu doar plajele, dar și, practic, fiecare metru pătrat din interior. Pentru japonezi, valoarea strategică a insulei o constituia faptul că făcea parte din cordonul de apărare al insulelor-mamă; pentru americani, ar fi fost ca bază de avangardă pentru bombardierele B-29 și aparatele de vânătoare folosite ca escortă, care luau parte la ofensiva aeriană împotriva Japoniei.

Toată lumea știa că va fi greu la Iwo. Cu două zile înainte de debarcare, în timp ce navele de război pregăteau invazia prin bombardarea țintelor terestre, căutătoarele de mine și canonierele se apropiau tot mai mult ca să cerceteze plajele unde urma să aibă loc debarcările. Ritmul operațiunilor preliminare era atât de alert, încât comandantul japonez a crezut că debarcarea era în plină desfășurare și a trimis un comunicat în acest sens. În

noaptea aceea, Radio Tokio și-a dezinformat cu mândrie ascultătorii spunând că prima tentativă de invazie a fost respinsă.

În această zi, la ora 08:59 – cu un minut înainte de ora programată –, primul val de pușcași marini a ajuns pe Red Beach One de pe ambarcațiunea de debarcare. Un batalion a întâlnit în cale un mic indicator pe care se putea citi „Bine ați venit la Iwo Jima”. A fost un gest înțelept al celor din trupele speciale Navy Seals, care, cu două zile în urmă, cercetaseră zona de debarcare în căutare de bancuri de nisip, recife, mine și sisteme defensive subacvatice.

În această zi, au debarcat două divizii întregi de pușcași marini. O a treia divizie avea să urmeze. În final, pe insulă aveau să se adune 60 000 de pușcași marini. Muntele Suribachi a fost cucerit pe Z+4 (23 februarie), iar primul steag american a fost înălțat la ora 10:35. Dinspre mulțimea adunată pe plajele de jos s-au auzit urale. Privind la siluetele minuscule cățărate pe culmea muntelui, unul dintre pușcași a spus: „Băieții ăia de-acolo trebuie să primească primă de zbor.” Nemuritoarea fotografie a înălțării drapelului a fost făcută trei ore mai târziu.

Suribachi a însemnat doar începutul. Înaintarea pușcașilor spre interiorul insulei a fost împiedicată sângeros la fiecare metru al drumului. În a zecea zi de luptă, abia cuceriseră mai puțin de jumătate din insulă. Îndărătul fiecărei dune de nisip, al fiecărei coame de deal sau râpe, apărătorii așteptau hotărâți să-și dea viața. Iwo Jima a fost cucerită abia în a douăzeci și șasea zi de la debarcare, iar actul final al rezistenței – un atac sinucigaș în pragul zorilor – a putut fi domolit abia pe Z+35 (26 martie). Când Marina Statelor Unite a dat publicității numărul victimelor înregistrate după primele trei zile de luptă, presa de acasă a reacționat șocată. Într-un editorial pe prima pagină a ziarului San Francisco Examiner, William Randolph Hearst Jr. se întreba dacă merita plătit acest preț în vieți omenești.

Prețul a fost mare, într-adevăr. Din numărul total de aproape 26 000 de victime din rândurile pușcașilor marini și ale personalului Marinei Militare, au fost circa 6 000 de morți. Dintre japonezi, mai puțin de o mie au supraviețuit și au fost luați prizonieri. Dar chiar înainte de încheierea luptelor, un B-29, în criză de carburant după efectuarea unei misiuni de bombardament asupra Japoniei, a efectuat o aterizare de urgență pe una

dintre piste. A fost primul dintre cele 2 400 de avioane B-29 care aveau să utilizeze Iwo Jima în lunile de război ce mai rămăseseră. După aceea, amiralul Nimitz a caracterizat efortul depus de americani pentru cucerirea insulei ca fiind unul în care „eroismul ieșit din comun a devenit o virtute la ordinea zilei”.

În aceeași zi

1405: Moare cuceritorul mongol Tamerlan cel Mare

1717: Se naște actorul englez David Garrick

1743: Compozitorul italian Luigi Boccherini se naște în Lucca

1876: Se naște în satul Hobița, județul Gorj, marele sculptor Constantin Brâncuși

20 februarie

Executarea unui patriot austriac

1810 Andreas Hofer avea o înfățișare de hangiu, ceea ce și era, de fapt: rotund la față, bărbos și cam grăsuț. Dar sub înfățișarea lui blândă, bătea inima unui adevărat patriot austriac, un om care-și iubea împăratul, dar nu stătea la discuții nici cu bavarezii, nici cu francezii, care erau hotărâți să-i cucerească pământurile natale, regiunea Tirol din vestul Austriei.

În 1809, când Hofer avea patruzeci și șase de ani, sub presiunea lui Napoleon, împăratul Francisc I a cedat Tirolul Bavariei, dar Hofer a condus o insurecție locală cu scopul readucerii provinciei sub control austriac. După ce i-a zdrobit pe bavarezi într-o manieră decisivă la Berg Isel, s-a instalat la Innsbruck în calitatea de comandant suprem al Tirolului, sub protecția împăratului Francisc. În luna octombrie a acelui an, totuși, Francisc a cedat încă o dată presiunii franceze și a renunțat din nou la stăpânirea Tirolului.

La fel de sfidător, Hofer a continuat să reziste francezilor, forțându-l pe Napoleon să pună un preț pe capul lui și să trimită soldați în căutarea sa.

Scăpând de dușmani, Hofer a fugit în munți, unde s-a ascuns într-o colibă de păstor părăsită, dar urmăritorii lui i-au luat curând urma, l-au purtat desculț prin trecătorile muntoase pline de zăpadă și l-au dus în orașul Mantova, controlat de francezi.

Acolo, Hofer a fost adus în fața unei curți marțiale ad-hoc și condangat la moarte pentru trădare. Cu toate că Francisc n-a făcut nici un efort pentru salvarea lui, Hofer ar fi putut scăpa de pedeapsa supremă dacă Napoleon n-ar fi trimis un ordin direct prin heliograf de la Milano, prin care cerea să știe data execuției.

În această zi, Hofer a fost dus la zidurile cetății în fața plutonului de execuție. Refuzând să fie legat la ochi, el s-a adresat membrilor plutonului cu aceste cuvinte: „Adio, lume mizerabilă, moartea asta e ușoară!” Apoi a dat comanda „Foc!”

Treisprezece ani mai târziu, rămășițele pământești ale lui Hofer au fost readuse în Austria și înhumate la Innsbruck. Vreme îndelungată, o piesă care-i celebra patriotismul s-a jucat în fiecare an la Merano, în partea tiroleză a Italiei, iar un poem dedicat lui a fost adoptat ca imn al Tirolului.

În aceeași zi

1437: Iacob I al Scoției este asasinat

1872: Muzeul Metropolitan de Artă se deschide la New York

21 februarie

Bătălia de la Verdun

1916 La ora 7 dimineața, artileria germană a început să bombardeze avanpostul francez din nordul fortăreței istorice a Verdunului. A fost preludiul asurzitor al celei mai lungi și al uneia dintre cele mai sângeroase bătălii din Primul Război Mondial. Erich von Falkenhayn, șeful statului-major și ministru de Război, a ales Verdunul ca loc al confruntării pentru că avea să forțeze inamicul la niște contraatacuri costisitoare în urma cărora, după cum i-a făgăduit Kaiserului, care-l aprecia, „trupele Franței vor sângera până la moarte”.

Lansarea obuzelor din cele 1 200 de piese de artilerie s-a oprit la ora 16, în momentul în care grupuri ale infanteriei germane s-au avântat în amurgul hibernal pentru a explora avanposturile devastate ale francezilor. Apărătorii asurziți și decimați abia au reușit să reziste până când întunericul a pus capăt luptelor din prima zi, după care bombardamentele au reînceput.

Și așa s-a întâmplat, zi după zi, cu un foc de artilerie dezlănțuit urmat de atacuri de infanterie, astfel încât francezii, copleșiți numeric, dar și ca dotare tehnică militară, au cedat teren încetul cu încetul. Pe data de 25, impenetrabilul Fort Douaumont, element-cheie al întregii poziții franceze în structura avanpostului, a capitulat în fața germanilor. Rutele de aprovizionare către Verdun au intrat sub focul artileriei și au fost aproape întrerupte. Retragerea pe niște poziții mai ușor de apărat, pe malul celălalt al râului Meusei ar fi fost cea mai bună opțiune militară, dar pentru Franța, care își pusese la bătaie onoarea națională, retragerea era de neconceput. Cineva trebuia să organizeze apărarea Verdunului.

Organizatorul s-a dovedit a fi Philippe Pétain, un gene- ral-maior necunoscut, care se pricepea la operațiunile militare defensive și se bucura de încrederea soldaților francezi, numiți poilus, că nu-i va trimite la un

măcel inutil. El a acordat o atenție specială artileriei, coordonându-i operațiunile astfel încât să devină un instrument de pedepsire a inamicului. A refăcut și a menținut rutele de aprovizionare, adunând 3 500 de camioane care se deplasau zi și noapte aducând provizii vitale și întăriri pentru garnizoana Verdun. A restabilit valoarea combativă a trupelor sale rotind diviziile pe linia frontului. În timp, aceste măsuri prudente au respins valul german. Pe 23 iunie, trupele germane au ajuns cel mai departe, foarte aproape de Verdun. Odată cu epuizarea rezervelor, forța germană a început să slăbească. Supusă contraatacurilor franceze, linia frontului a început să se deplaseze înspre nord. Pe 24 octombrie, Fort Douaumont a fost recucerit. În decembrie, luptele au scăzut în intensitate până la ritmul obișnuit, sporadic, al unui război de tranșee.

Bătălia de la Verdun a secătuit ambele armate de resurse. În cele zece luni cât a durat, numărul victimelor s-a ridicat la peste 700 000 de morți, răniți și dispăruți. Pentru francezi a fost un act de eroism încăpățânat, iar ei au elogiat-o ca pe o mare victorie, dar, de fapt, după cum scria Alistair Horne: „Nici una dintre părți nu a «câștigat» la Verdun”. Printre numeroasele consecințe ale bătăliei s-au numărat următoarele: generalul von Falkenhayn a fost înlocuit din funcția de șef al statului-major al Germaniei în august, după ce a devenit dureros de limpede că această campanie nu va avea niciodată succes; comandantul general al Franței, Joffre, a fost demis în decembrie, în parte pentru că a neglijat sistemul defensiv de la Verdun; generalul Pétain, iubit de soldații săi, a fost înlocuit în mai din postul de comandant al armatei de un general cu mentalitate mai ofensivă, dar în anul următor, în împrejurări militare și mai sumbre, Franța s-a întors din nou la „arhitectul victoriei” și de data asta l-a numit pe Pétain în postul de comandant suprem al Armatei Franceze, iar un tânăr comandant de companie din Regimentul 33 de Infanterie, căpitanul Charles de Gaulle, a fost capturat pe 1 martie 1916 și a petrecut restul războiului într-un lagăr german de prizonieri.

În aceeași zi

1431: Începe la Rouen procesul Ioanei d’Arc

1613: Începe dinastia Romanovilor: Mihail Romanov, fiul patriarhului Moscovei, este ales țar al Rusiei

1940: Germanii încep construcția unui lagăr de concentrare la Auschwitz

22 februarie

Étienne Marcel îl îngrozește pe Delfin

1358 Când armata engleză a nimicit forțele franceze în bătălia de la Poitiers din 1356, unul dintre trofeele capturate a fost regele francez cel incapabil și iubitor de plăceri Ioan al II-lea, supranumit „cel Bun”. Rămasă fără conducător, Franța a căzut pradă anarhiei. Despre acele vremuri dezastruoase, Petrarca scria: „Peste tot am văzut o pustietate cumplită. Câmpurile erau părăsite, iar clădirile zăceau în ruină. Chiar și aproape de Paris se vedeau locuri pârjolite și abandonate. Străzile erau părăsite și iarba creștea pe drumuri. Era ca și cum Franța ar fi murit.”

În aceste condiții tragice, starostele negustorilor din Paris, Étienne Marcel, a preluat conducerea orașului. Zidurile au fost reparate, s-au luat măsuri pentru asigurarea proviziilor. Marcel și ciracii lui l-au forțat pe delfinul Carol (viitorul Carol al V-lea) să accepte niște reforme, sintetizate în Marea Ordonanță din 1357.

Totuși, la începutul lui 1358, Carol și-a încălcat promisiunile, reducând valoarea monedelor. Adunându-și adepții pe 22 februarie, Marcel a intrat în apartamentele lui Carol din palatul regal (astăzi, Palais de Justice). În prezența delfinului, fără discuții sau proces, mulțimea i-a doborât pe doi dintre sfetnicii nobili ai lui Carol, care au căzut la picioarele prințului, împroșcându-l cu sânge. Marcel și-a pus atunci propria beretă pe capul Delfinului, asigurându-l că-i va oferi protecție dacă avea să ducă la bun sfârșit reformele la care se angajase.

S-a spus că această revoltă și triumf al burgheziei a fost primul pas spre libertate și democrație. Dacă așa a fost, atunci a durat foarte puțin, căci Marcel însuși a fost asasinat cinci luni mai târziu.

În aceeași zi

1788: Se naște filosoful german Arthur Schopenhauer

1819: Spania cedează Florida Statelor Unite

1857: Se naște soldatul englez și fondatorul mișcării cercetașilor, Robert Baden-Powell

23 februarie

Împăratul Diocleţian îi persecută pe creştini

303 d.Hr. Nicomedia se întinde la est de actualul Istanbul, acum abia o amintire, dar la începutul secolului al IV-lea era de facto capitala Imperiului Roman şi reşedinţa acelui temut asupritor al creştinilor, împăratul Diocleţian. În această zi a început persecuţia creştinilor când, în zori, soldaţii şi magistraţii oraşului au dat buzna în cea mai importantă biserică a cetăţii şi, negăsind idoli pe care să-i distrugă, au dat foc Sfintei Scripturi, şi apoi au făcut clădirea una cu pământul. În dimineaţa zilei următoare, Diocleţian a emis celebrul său edict prin care ordona distrugerea bisericilor de pe tot cuprinsul imperiului.

Obiectivul neabătut al lui Diocleţian de-a lungul domniei sale de 21 de ani a fost să consolideze imensele sale teritorii sub o autoritate imperială centrală. Cu toate că, în intimitate, nu era deloc un om pios, el a reinstaurat străvechii zei romani ca o modalitate de întărire a autorităţii sale de împărat şi s-a transformat pe sine într-un soi de zeu în viaţă, fiul lui Jupiter, de care muritorii de rând nu se puteau apropia decât cu capul plecat, ca să-i sărute tivul mantiei.

Creştinismul s-a dovedit o problemă prin faptul că adepţii săi refuzau să-l venereze pe împărat şi astfel, în concepţia lui Diocleţian, contribuiau la slăbirea statului. În plus, ciorovăielile dintre diferitele secte creştine erau o ameninţare la ordinea publică şi mulţi considerau creştinismul ca o încercare de a înfiinţa un stat în stat. În sfârşit, creştinii erau deosebit de nepopulari printre anumite elemente ale societăţii romane. După descrierea incomparabilului Gibbon: „Păgânii [respectiv, romanii obişnuiţi] erau înfuriaţi de impetuozitatea acestei secte obscure, de curând înfiinţate, care îşi permitea să-şi acuze concetăţenii de credinţă greşită şi să-şi consacre strămoşii fericirii eterne.”

În decurs de două săptămâni de la primul edict al lui Diocleţian, palatul împăratului a fost incendiat de două ori, iar creştinii au fost bănuiţi ca suspecţi principali. Din diferite regiuni ale imperiului veneau veşti despre rezistenţa creştină. Diocleţian a jurat că interdicţiile sale vor fi aplicate fără vărsare de sânge, dar acest lucru a devenit curând o promisiune imposibil de îndeplinit, dat fiind că mulţi dintre guvernatorii săi erau chiar mai draconici decât el. Odată cu amplificarea conflictului, împăratul a emis alte trei edicte, fiecare mai aspru decât precedentul. Creştinii de frunte erau pedepsiţi şi întregul cler a fost trimis la închisoare, urmând a fi eliberat doar după sacrificiile în cinstea zeilor romani. În cele din urmă, în luna aprilie a anului 304, Diocleţian a poruncit tuturor creştinilor să se închine zeilor romani sub ameninţarea pedepsei cu moartea, iar refuzul creştinilor a dus la un măcel atroce, inclusiv aruncarea la lei a credincioşilor.

După numai un an, îmbătrânit prematur ca urmare a unei sănătăţi şubrede, Diocleţian a uimit lumea romană anunţându-şi abdicarea şi retragerea. După o scurtă şedere în Nicomedia, s-a mutat în locul naşterii sale, în localitatea Split din zilele noastre, pentru a trăi în magnificul său palat până la moartea sa din anul 316. Ca o ironie a sorţii, mausoleul în care a fost înmormântat este acum o biserică creştină.

În aceeaşi zi

1633: Se naşte diaristul englez Samuel Pepys

1792: Moare pictorul englez Joshua Reynolds

1821: Poetul englez John Keats moare la Roma

1836: Începe asediul de la Alamo, sub comanda generalului mexican Santa Anna

24 februarie

Ziua împăratului Carol al V-lea

1500, 1525, 1530 În această zi s-a născut cel mai mare dintre împărații habsburgi, Carol al V-lea, în orașul flamand Ghent. Până să împlinească nouăsprezece ani, tatăl și bunicul său erau morți, mama lui, cuprinsă de o nebunie morbidă, era încuiată pentru tot restul vieții într-un turn izolat din Spania, iar Carol stăpânea o suprafață din Europa mai mare decât oricine altcineva de la împărații romani, inclusiv Carol cel Mare. Pe lângă coroana de împărat sub numele de Carol al V-lea, el era totodată și rege al Spaniei, sub numele de Carol I.

Când Carol a împlinit douăzeci și cinci de ani, ziua de 24 februarie a căpătat o importanță și mai mare. Sub comanda regelui Francisc I însuși, o armată franceză de aproape 30 000 de oameni a asediat orașul Pavia din nordul Italiei. Spre ușurarea locuitorilor cetății, o armată habsburgică mai mică a sosit în ajutorul garnizoanei de circa 6 000 de oameni din interior. Francezii au atacat, dar tocmai când păreau să se afle în avantaj, 1 500 de archebuzieri au devastat cavaleria franceză, iar forța habsburgică a pornit la contraatac, nimicindu-i pe francezi. Printre cei capturați s-a numărat și regele Francisc, care i-a scris melodramatic mamei sale: Tout est perdu hors l'honneur! („Totul e pierdut, în afară de onoare!"). Francisc a fost dus la Madrid, unde a rămas peste un an ca prizonier regal, iar începând cu acea dată, Spania a dominat Peninsula Italică.

24 februarie a fost în același timp și data încoronării lui Carol, cu prilejul celei de-a treizecea aniversări (cu toate că era deja împărat de peste zece ani). Carol a primit coroana în catedrala din Bologna, dat fiind că Roma era în ruine, distrusă de propriile lui trupe. Încoronarea a fost oficiată de Giulio de' Medici, Clement al VII-lea, papa pe care Carol îl ținuse prizonier în timpul distrugerii Romei. Carol a fost ultimul împărat încoronat de papă

până când Napoleon l-a constrâns pe un altul s-o facă, după aproape trei sute de ani.

În aceeași zi

1786: Se naște autorul de povești pentru copii Wilhelm Grimm

1836: Se naște pictorul american Winslow Homer

1848: Regele Ludovic-Filip de Orléans fuge din Franța, punând capăt monarhiei franceze

25 februarie

Se naște Renoir

1841 Pentru un om care a fost unul dintre cei mai mari pictori ai Franței, Pierre-Auguste Renoir era remarcabil de modest. „La urma urmelor, la ce sunt bune picturile?”, spunea el. „Să decoreze pereții.” Renoir avea întotdeauna rețineri cu privire la talentul lui, la un moment dat negând că ar fi un mare artist deoarece nu era nici sifilitic, nici homosexual și nici nebun.

Renoir s-a născut în această zi la Limoges, ca fiu al unui croitor. În cei șaptezeci și opt de ani de viață, a realizat peste 5 000 de picturi în ulei și, împreună cu Monet, a fost părintele impresionismului. La bătrânețe, mâinile îi erau atât de afectate de artrită încât pensulele trebuiau să-i fie legate cu bandaje de palme dar, cu toate acestea, continua să picteze, mai ales nudurile diafane și voluptoase pentru care este renumit. Dar adevărata lui atitudine față de femei era mai mult sentimentală decât sexuală. „Iată la ce sunt bune femeile”, spunea el la un moment dat, „să ne facă viața suportabilă”.

Renoir a murit pe 3 decembrie 1919 la Cagnes sur Mer, în sudul Franței.

În aceeași zi

1309: Eduard al II-lea al Angliei este încoronat

1601: Robert Devereux, conte de Essex, este decapitat pentru trădare

1723: Arhitectul englez Christopher Wren moare la Londra

26 februarie

Napoleon evadează de pe Insula Elba

1815 „Mai bine mori de sabie decât în această retragere dezonorantă.” Așa îl sfătuia pe împăratul Napoleon Letizia, mama acestuia, o femeie deosebit de puternică, care l-a însoțit în exilul din insula mediteraneeană Elba, în largul coastei Italiei.

Cu mai puțin de un an în urmă, pe 4 mai 1814, Napoleon sosise pe Elba, o fermecătoare insulă cu dealuri pastorale și golfuri pitorești, întinsă pe o suprafață de circa 195 de kilometri pătrați. Inamicii lui victorioși îl trataseră cu generozitate (pentru un om care ținuse Europa într-un război aproape continuu, vreme de cincisprezece ani). Acesta urma să fie considerat conducător independent al insulei, să-și păstreze titlul de împărat și, spre întristarea noului rege Ludovic al XVIII-lea, Franța urma să-i acorde o rentă anuală de aproximativ două milioane de franci.

Dar împăratul era îngrijorat. Guvernul francez ezita să accepte plata stipendiului anual, iar agenții lui aflaseră că mulți miniștri europeni considerau Elba prea aproape pentru liniștea lor, câțiva susținând ideea de a-l trimite într-un loc mai îndepărtat. În sfârșit, îi era dor de soția lui, Marie-Louise, despre care credea că nu e lăsată să vină alături de el. (De fapt, aceasta nu avea nici o intenție de a-l mai vedea vreodată pentru că, fără știrea împăratului, își luase un amant permanent, austriacul Adam Adalbert, conte de Neipperg.)

Așa se face că, ascultând de sfatul mamei, Napoleon a părăsit pe furiș insula, în seara zilei de 26 februarie 1815. Împăratul, opt sute de soldați credincioși și câțiva cai s-au urcat în câteva ambarcațiuni cu pânze și pe un bric purtând premonitoriul nume L’Inconstant. Pe 1 martie, ei au debarcat pe țărmul unui sătuc de pescari numit Golfe-Juan, la doar câțiva kilometri de Cannes.

Primul care a coborât pe țărm a fost generalul Pierre Cambronne, care a înmânat cocarde tricolore tuturor celor care erau dispuși să le accepte. Aici a fost rostită celebra proclamație a lui Napoleon: L'aigle, avec les couleurs nationales, volera de clocher en clocher jusqu'aux tours de Notre-Dame. („Vulturul, purtând culorile naționale, va zbura de pe o clopotniță pe alta, până când va ajunge pe turnurile de la Notre-Dame.") Plecat să recucerească Franța, Napoleon a mărșăluit spre nord către Paris (drumul lui spre nord se poate parcurge și astăzi cu mașina, începând din Grasse, pe un traseu pe care Ministerul Culturii din Franța l-a numit cu mândrie Route Napoléon). Speranțele erau mari în tabăra împăratului, dar până la Waterloo mai erau doar trei luni.

În aceeași zi

1802: Se naște scriitorul francez Victor Hugo

1848: Karl Marx și Friedrich Engels publică Manifestul Partidului Comunist

1871: Prusia și Franța semnează un tratat de pace la Versailles, punând capăt Războiului franco-prusac

1901: Conducătorii Răscoalei Boxerilor, Chi-Hsiu și Hsu-Cheng-Yu, sunt executați public în Beijing

27 februarie

Incendiul din Reichstag

1933 În acea seară, la Berlin, la puțin timp după ora 9, Marinus van der Lubbe a dat o lovitură spectaculoasă în numele cauzei muncitorilor germani. Folosindu-se de o torță, el a incendiat clădirea Reichstagului, și n-a trecut mult până când incendiul să scape de sub control.

Pentru van der Lubbe, un zidar olandez de douăzeci și patru de ani, fost comunist, acum un singuratic fără nici o afiliere politică, incendiul premeditat a fost o formă de protest față de nedreptățile flagrante ale capitalismului. Aflat încă în clădire atunci când poliția l-a arestat, el și-a mărturisit de bunăvoie fapta. „Am considerat incendiul o metodă potrivită. N-am vrut să fac rău unor persoane particulare, ci să distrug ceva care aparține sistemului. Am decis ca acel ceva să fie Reichstagul."

Dar pentru liderul nazist Adolf Hitler, cancelar al Germaniei de mai puțin de o lună, incendiul a fost o adevărată binecuvântare. „Un semn de la Dumnezeu", l-a numit el, „lucrarea comuniștilor." Hermann Göring, în deplin acord cu Führerul său, spunea că incendiul fusese primul act dintr-o revoltă menită să tulbure apropiatele alegeri pentru Reichstag, la care Partidul Național Socialist spera să obțină o majoritate confortabilă.

În dimineața de după incendiu, Cabinetul Reichului a emis un decret de urgență – „carta celui de-al Treilea Reich", cum a numit-o istoricul Ian Kershaw – prin care erau anulate toate drepturile de care germanii se bucuraseră sub Constituția de la Weimar, inclusiv dreptul la liberă exprimare, la adunare, libertatea presei, secretul corespondenței și al comunicațiilor. În următoarele zile, au avut loc acțiuni punitive împotriva stângii: comuniștii, social-democrații, liderii sindicali și intelectualii au fost bătuți, torturați, trimiși la închisoare și uciși – totul în numele salvării

Germaniei de atacul iminent al bolșevismului. A fost un semn pentru ceea ce avea să urmeze.

Decretul de urgență și măsurile dure au fost primite favorabil de electoratul german. Deși nu le-au adus naziștilor o majoritate zdrobitoare, alegerile din 5 martie au însemnat o victorie solidă, cu 44% din voturi și 230 de locuri în Reichstag, cel mai bun rezultat obținut vreodată. Mai mult, incendiul a adus la urne un număr record de alegători care au votat pentru prima oară, majoritatea optând pentru Partidul Național Socialist.

Un tribunal german l-a găsit pe van der Lubbe vinovat de crima pe care o mărturisise. Împreună cu el au fost judecați patru comuniști, inclusiv liderul Partidului Comunist German. Dar, în lipsa unor dovezi care să contrazică declarația explicită a lui van der Lubbe conform căreia acționase de unul singur, tribunalul i-a achitat pe presupușii complici, spre marea furie a lui Hitler.

Incendiatorul a fost executat pe 10 ianuarie 1934. Nu s-a stabilit niciodată în mod clar dacă făcuse parte dintr-o conspirație comunistă, după cum susțineau naziștii. Mulți au considerat mai probabil ca naziștii înșiși să fi provocat incendiul ca pretext pentru a putea face primul pas spre acapararea totală a puterii. Oricare ar fi adevărul, în loc de funie, van der Lubbe merita, cu siguranță, o medalie din partea naziștilor pentru că le-a oferit acest minunat prilej de a pune bazele celui de-al Treilea Reich.

În aceeași zi

274 d.Hr.: Se naște împăratul roman Constantin cel Mare

1807: Poetul american Henry Wadsworth Longfellow se naște în Portland, Maine

28 februarie

Se înființează Partidul Republican

1854 În această zi, un mic grup de aboliționiști și de foști membri ai partidelor Democrat și Whig s-au întâlnit într-o biserică din Ripon, Wisconsin, pentru a-și uni forțele în lupta împotriva extinderii sclaviei în teritoriile americane. Sub conducerea lui Alvan Bovay, participanții au adoptat o rezoluție împotriva sclaviei și au convenit să se întâlnească din nou luna următoare. Acest început timid a marcat nașterea Partidului Republican din Statele Unite.

Deși până la Războiul Civil American (numit și Războiul de Secesiune) aveau să mai treacă șapte ani, sclavia constituia un subiect important pe ordinea zilei, mai ales când existau șanse mari ca Legea Kansas-Nebraska să fie adoptată de Congres. Legea abroga Compromisul Missouri din 1820, care interzisese sclavia în teritoriile statelor Kansas și Nebraska și crea condițiile reintrării în legalitate dacă era sprijinită prin vot popular. Aboliționiștii erau oripilați de această întorsătură și se temeau că forțele prosclavie, sprijinite de stăpânii de sclavi din sud, vor institui această practică detestabilă și în alte teritorii.

După primele două întruniri, organizatorii de la Ripon au ajuns la concluzia ca biserica lor e prea mică pentru o adunare importantă de oameni cu concepții asemănătoare și au programat prima conferință oficială a noului partid pentru data de 6 iulie, în Jackson, Michigan. Acolo, aboliționiștii au oficializat numele de „republican” și s-au declarat urmași ai Partidului Democratic-Republican al lui Thomas Jefferson, cu accentul pus pe egalitatea între oameni, ignorând cu mare ușurință faptul că eroul lor, Jefferson, fusese proprietarul a 250 de sclavi.

Doi ani mai târziu, republicanii l-au numit pe John C. Fremont președinte sub deviza: Free soil, free labor, free speech, free men, Fremont („Pământ

liber, muncă liberă, exprimare liberă, oameni liberi, Fremont”). Deși i-au avut ca adversari și pe democrați, și pe whig, au reușit să obțină 335 din voturi, rezultat considerat de republicani o „înfrângere victorioasă”. În cinstea acestui eveniment, poetul american John Greenleaf Whittier scria:

Trâmbițele sună din nou.

Se face iarăși prezența;

Dacă doar câteva luni aproape c-au adus victoria

Ce ar putea să aducă patru ani?

Într-adevăr, patru ani mai târziu, Abraham Lincoln a fost ales primul președinte republican.

Republicanii au rămas la putere întreaga perioadă cuprinsă între 1861 și 1913, cu o întrerupere de opt ani, incluzând aici momentul în care Lincoln a candidat pe același buletin electoral cu Andrew Johnson, acesta fiind un democrat „de război”, care se opunea cu înverșunare secesiunii statelor sudice. În total, optsprezece republicani au deținut cea mai înaltă funcție în stat de la înființarea partidului, în comparație cu doar nouă democrați.

De-a lungul anilor, republicanii au început să se autoproclame grand old party (marele partid vechi), cu abrevierea „GOP”, fără doar și poate o denumire eronată, deoarece Partidul Democrat (care și-a luat numele tot de la democrat-republicanii lui Jefferson) se formase în 1832, cu 22 de ani înainte.

În aceeași zi

1533: Eseistul francez Michel de Montaigne se naște la Bordeaux

1820: Se naște John Tenniel, ilustratorul cărții Aventurile lui Alice în Țara Minunilor

1916: Moare scriitorul americano-britanic Henry James

29 februarie

Caesar adoptă un nou calendar

45 î.Hr. Legenda spune că primul calendar roman a fost instituit de Romulus, în anul 738 î.Hr., dar acesta avea doar zece luni. Apoi, în secolul al VII-lea î.Hr., regele roman Numa Pompiliu a mărit numărul lunilor din calendar la douăsprezece, adăugând ianuarie și februarie, lumea romană folosindu-l timp de șase secole, cu toate că totaliza doar 355 de zile, rezultatul fiind un haos calendaristic.

În cele din urmă, Iulius Caesar a pus piciorul în prag, decretând adoptarea unui nou calendar bazat pe calculele lui Sosigene din Alexandria, conform cărora un an ar trebui să aibă 365 de zile plus un sfert de zi.

Dar, cum să ții cont și de acest ultim sfert de zi? În mod inteligent, Sosigene a adăugat o zi suplimentară la sfârșitul lui februarie, din patru în patru ani. Noul calendar a intrat în vigoare la 1 ianuarie 45 î.Hr., zi în care lumea a celebrat primul ei an de 366 de zile. El a primit numele de an bisect (bis-sexto-kalendae), un termen care nu poate fi explicat în mai puțin de patru paragrafe. Din fericire, câteva secole mai târziu, scandinavii au adoptat termenul de „An al Saltului”[1], derivat al cuvântului hlaupa („a sări”) din norvegiana veche. Această denumire se baza pe observația că, în timpul unui An al Saltului, orice eveniment cu dată fixă „sare” înainte cu o zi, căzând la două zile după ziua din săptămână în care a căzut în anul precedent, față de doar o singură zi după, ca în anii „normali”.

De parcă schimbările legate de numărul de zile, de numărul de luni și de bis-sexto-kalendae n-ar fi fost de ajuns, Caesar a schimbat și numele uneia dintre luni sau, cel puțin, Senatul Romei l-a modificat, când a redenumit luna Quintilis „Iulie” în onoarea sa. (Mai târziu, un alt senat servil a redenumit luna Sextilis în onoarea succesorului lui Caesar, Augustus, numind-o „august”.)

Dar Caesar a uitat de săptămâni – calendarul său nu avea nici una. În secolul al IV-lea d.Hr., primul împărat creștin, Constantin, a introdus săptămâna de șapte zile, pornind de la Cartea Genezei. Și, deși calendarul lui Caesar părea exact, de fapt el supraestima lungimea anului cu unsprezece minute și paisprezece secunde, o problemă rezolvată abia în 1582, când papa Grigore al XIII-lea a modificat calendarul lui Caesar și l-a denumit Calendarul Gregorian.

În aceeași zi

1792: Se naște compozitorul italian Gioacchino Rossini

1868: Benjamin Disraeli devine prim-ministru pentru întâia oară

1880: Este finalizat tunelul de cale ferată St. Gotthard, care străbate Alpii, legând Italia cu Elveția

1 În lb. engleză, Leap Year (n.tr.)

1 martie

Se naște Frédéric Chopin

1810 La fel ca și compozițiile sale, viața lui Frédéric Chopin a fost strălucitoare prin succese, melancolică în ton și scurtă ca durată. A venit pe lume sub numele Fryderyk Franciszek Szopen, în satul Zelazowa Wola, la circa 45 de kilometri de Varșovia. În pofida numelui și a locului de naștere, Chopin a fost franțuzit de la bun început: tatăl lui era un emigrant francez, care l-a înscris la liceul francez din oraș.

Geniul lui Chopin s-a manifestat de la o vârstă fragedă: a susținut primul concert, la palatul prințului polonez Radziwill, la vârsta de opt ani. La douăzeci de ani, același prinț l-a prezentat societății pariziene în reședința baronului de Rothschild.

Viața lui Chopin a avut trăsăturile clasice ale romantismului din secolul al XIX-lea: muzica lui, înfățișarea-i atrăgătoare și aristocratică, boala care l-a mistuit și, mai presus de toate, povestea lui nefericită de iubire cu George Sand.

În 1836, Chopin, acum un renumit compozitor și virtuoz al pianului, a fost prezentat de prietenul său Franz Liszt unei baronese pariziene, pe nume Aurore Dudevant, care devenise deja celebră sub pseudonimul George Sand, scriind despre suferințele și bucuriile femeilor îndrăgostite. Având cu șase ani mai mult decât Chopin și încă măritată, ea era deja ținta bârfelor din lumea bună, având în vedere legăturile ei pătimașe cu scriitori precum Alfred de Musset și Prosper Mérimée. Acum făcuse o pasiune pentru Chopin și încerca să-l convingă să-i devină amant. Până în 1838, el cedase asaltului ei și cei doi s-au retras la Mallorca, unde au trăit două luni într-o mănăstire părăsită.

Întors în Franța, cuplul s-a mutat mai întâi în casa de la țară a lui Sand, în Nohant, apoi la Paris, unde au locuit în rue Pigalle și, mai târziu, în Place d'Orléans. Dar, când Chopin a împlinit treizeci și șapte de ani, în 1847, relația lor deja se terminase, erodată de certurile dintre cei doi îndrăgostiți și de sănătatea tot mai șubredă a lui Chopin.

Liber, dar nefericit, Chopin a organizat fără prea multă atenție un turneu de șapte luni în Marea Britanie și apoi s-a întors la Paris, unde, cu patru luni înainte de a patruzecea aniversare, a murit de tuberculoză. Este și astăzi considerat cel mai mare compozitor de muzică pentru pian din istorie.

În aceeași zi

1780: Pennsylvania devine primul stat american în care sclavia este abolită

1815: Napoleon debarcă în Golfe-Juan pe Coasta de Azur, după ce fugise din Elba

1837: Se naște la Humulești, județul Neamț, marele prozator Ion Creangă (în registrul de stare civilă al satului, nașterea este înregistrată cu data de 10 iunie 1839)

1845: SUA anexează Texasul

1896: Etiopienii zdrobesc armata italiană în Bătălia de la Adwa

2 martie

Carol cel îndrăzneț își pierde comoara

1476 Cu totul, lăncierii elvețieni l-au înfrânt pe Carol cel Îndrăzneț, duce de Burgundia, de trei ori, ultima înfrângere soldându-se și cu moartea acestuia.

Prima victorie a fost, totuși, în unele privințe, cea mai profitabilă pentru elvețieni. În ziua de 2 martie 1476, cele două armate s-au întâlnit la Grandson, în apropiere de lacul Neuchâtel. Prin folosirea iscusită a reliefului și a elementului-surpriză, circa 20 000 de elvețieni au înfrânt cam de trei ori mai mulți burgunzi.

Mai mult, au capturat comorile „la purtător” ale lui Carol cel Îndrăzneț. Elvețienii au pus mâna pe vesela din aur a lui Carol și pe douăsprezece statuete smălțuite reprezentându-i pe apostoli, plus pe o incredibilă colecție de bijuterii care includea:

• Marele „duce de Toscana”, un diamant de 139 de carate montat în aur și perle;

• Le Sansy, un diamant de 100 de carate;

• Le Federlin, o broșă alcătuită din cinci rubine, patru diamante, șaptezeci de perle și trei perle uriașe, care urma să împodobească pălăria lui Carol;

• Les Trois Frères, trei rubine de șaptezeci de carate;

• Două perle uriașe numite Non Pareille și La Ramasse des Flandres;

• Colanul lui Carol, de la Ordinul Lâna de Aur;

• Pălăria lui Carol, decorată cu safire, diamante, rubine și perle.

În afară de aceste bijuterii excepționale, elvețienii au capturat o comoară și mai mare lăsată în urmă de burgunzii puși pe fugă: în jur de două mii de filles de joie[2] burgunde.

În aceeași zi

1791: Predicatorul britanic John Wesley moare la Londra

1882: Roderick McClean încearcă să o asasineze pe regina Victoria

3 martie

Ponce de León caută fântâna tinereții

1513 Juan Ponce de León a fost unul dintre încercații exploratori-aventurieri care au deschis drumurile către Lumea Nouă în numele regilor Spaniei. Luptase împotriva maurilor la Granada și servise în subordinea lui Columb în a doua sa călătorie. În cele din urmă, a devenit guvernator al teritoriului cunoscut azi ca Puerto Rico și a strâns o mare avere, în principal de pe urma comerțului cu sclavi.

În Puerto Rico, Ponce de León a auzit pentru prima oară despre minunata Fântână a Tinereții, miraculosul izvor din care, dacă beai o singură înghițitură, puteai să fii sigur că n-ai să îmbătrânești, și nici n-ai să mori. Fântâna, i s-a spus, se găsea pe o insulă fabuloasă, undeva spre nord.

Pe 3 martie 1513, Ponce de León a pornit în căutarea fântânii cu o expediție formată din trei corăbii. De Paști, a văzut pământ. Crezând că găsise o insulă, n-a ezitat s-o numească după sărbătoare, în spaniolă Pascua Florida sau „Paștele Înflorit”. Și astfel și-a căpătat numele Florida.

Cât despre sărmanul Ponce de León, în locul unei fântâni a tinereții, a găsit exact opusul. În timp ce explora Florida, în 1521, a fost ucis de o săgeată în timpul unui atac al indienilor.

În aceeași zi

1847: Inventatorul telefonului, Alexander Graham Bell, se naște la Edinburgh

1861: Țarul Alexandru al II-lea eliberează iobagii din Rusia

1875: La Opéra Comique din Paris are loc prima reprezentație cu opera Carmen de Bizet

1878: Tratatul de la San Stefano eliberează Bulgaria de sub dominația turcă, după aproape cinci secole

1931: The Star-Spangled Banner este adoptat ca imn național al Statelor Unite

4 martie

Marele Saladin moare

1193 S-a țesut o anumită magie în jurul numelui Saladin, legendarul conducător al sarazinilor, care l-a înfruntat pe Richard Inimă-de-Leu în cruciada sa pentru recucerirea Ierusalimului (mai ales dacă știi ce înseamnă numele lui – „Dreptatea credinței, Iosif, Fiul lui Iov"). Saladin a fost cel care l-a determinat pe Richard să pornească cruciada, după ce distrusese puterea creștină în Țara Sfântă în urma Bătăliei de la Hattin din 1187. Și, cu toate că armatele lui Saladin nu l-au învins niciodată pe Richard în luptă directă, în final au fost prea puternice pentru el, Richard fiind obligat să-și abandoneze cruciada fără să fi cucerit Ierusalimul.

Saladin s-a născut în orașul Tikrit, pe teritoriul Mesopotamiei, Irakul din zilele noastre. (Opt secole mai târziu, un arab la fel de vrednic de dispreț pe cât era Saladin demn de admirație se năștea tot la Tikrit – Saddam Hussein.) Fără doar și poate, Saladin a avut aceleași calități ca orice cavaler european. Chiar și atunci când se lupta cu Richard, le-a trimis acestuia și căpitanilor lui vin rece, pere și struguri din Damasc pentru a le ușura viața din tabără. Într-o împrejurare celebră, în timpul unei lupte, lui Richard i-a fost omorât calul. Saladin l-a văzut pe regele englez prăbușindu-se și, în loc să poruncească oamenilor săi să-l ucidă, i-a trimis acestuia un alt cal.

Richard a renunțat la cruciadă în octombrie 1192. Ca o ironie a sorții, Saladin a murit la Damasc de febră, după numai cinci luni, în ziua de 4 martie a anului 1193.

Pe patul de moarte, el a înțeles natura efemeră a tuturor triumfurilor sale. Ultimele sale instrucțiuni către subordonați au fost: „Mergeți și purtați-mi giulgiul pe străzi și strigați din răsputeri: «Iată cu ce s-a ales Saladin, cel care a supus Orientul, de pe urma cuceririlor sale»."

În aceeași zi

1394: Se naște protectorul portughez al exploratorilor, prințul Henric Navigatorul

1461: Eduard al IV-lea uzurpă tronul Angliei

1493: După descoperirea Lumii Noi, Columb ajunge la Lisabona pe drumul de întoarcere

1678: Se naște compozitorul și violonistul italian Antonio Vivaldi la Veneția

1861: Abraham Lincoln depune jurământul, devenind al șaisprezecelea președinte al Statelor Unite ale Americii

5 martie

Rebelii colonişti îi gonesc pe britanici din Boston

1776 Lumina dimineții a scos la iveală surpriza pe care rebelii americani o pregătiseră generalului Sir William Howe, comandantul forțelor militare britanice din America. În timpul nopții, ei construiseră o poziție de artilerie fortificată pe culmea dealului Dorchester Heights, aflat în cealaltă parte a golfului față de Boston, și, chiar mai remarcabil, plasaseră și o baterie de tunuri puternice care acum domina nu numai portul, unde se afla flota britanică, dar și orașul însuși, unde 6 500 de soldați britanici, așa-numitele „tunici roșii", fuseseră ținuți pe loc de armata rebelă încă din primăvara trecută.

Fără știrea britanicilor, americanii intraseră în posesia tunurilor după capturarea fortăreței britanice de la Fort Ticonderoga, cu un an în urmă. Apoi, printr-o operațiune eroică de logistică în timp de iarnă, pusă la punct de Henry Knox, librarul bostonian transformat în artilerist, tunurile masive, cântărind aproximativ 55 de tone, au fost puse pe niște sănii și trase de boi cale de mai bine de 480 de kilometri, peste solul înghețat, până la liniile de asediu ale rebelilor din jurul Bostonului.

Sir William și-a dat seama că jocul era cam pe sfârșite. Cu artileria într-o asemenea poziție, Bostonul era lipsit de apărare. Întrucât tunurile britanice din oraș nu puteau fi ridicate la o înălțime suficientă pentru a da o replică artileriei plasate pe culmile Dorchester Heights, singura speranță a lui Howe de a-i scoate pe americani din pozițiile lor și de a le captura tunurile era un atac de noapte. El a ordonat un atac chiar în seara acelei zile, dar acesta a fost mai întâi întârziat de o ploaie torențială, apoi anulat, oferind americanilor un răgaz suplimentar pentru a-și întări pozițiile.

A doua zi, generalul Howe s-a consultat cu comandanții săi într-un consiliu de război, prilej cu care s-a luat decizia de evacuare a orașului. Într-o

înțelegere încheiată cu generalul Washington, Howe a promis să nu incendieze Bostonul dacă membrilor comandamentului său li se îngăduia să plece în siguranță. Așa se face că, zece zile mai târziu, garnizoana britanică și o mie de loialiști americani s-au îmbarcat pe nave și au pornit spre Halifax, Nova Scotia.

Odată cu evacuarea Bostonului de către britanici, prima rundă a Revoluției Americane – din New England, în jurul localităților Lexington, Concord și Bunker Hill – a fost câștigată de rebeli. Avea să urmeze un război lung, cu peste șase ani de lupte, iar runda a doua avea să înceapă în doar patru luni, cu o mare debarcare a armatei britanice în apropiere de New York City.

În aceeași zi

1696: Pictorul italian Giovanni Battista Tiepolo se naște la Veneția

1933: Hitler și aliații săi naționaliști câștigă majoritatea în Reichstag, la ultimele alegeri libere din Germania, până după al Doilea Război Mondial

1953: Moare Iosif Stalin

6 martie

Instalarea unui guvern prosovietic în România

1945 După înfăptuirea actului de la 23 august 1944, România va fi condusă de guvernele generalilor Constantin Sănătescu (23 august–2 decembrie 1944) și Nicolae Rădescu (6 decembrie 1944–28 februarie 1945). În plan internațional, în această perioadă are loc Conferința de la Ialta (4–11 februarie 1945) a șefilor de stat sau de guvern ai SUA, Marii Britanii și URSS, prin care se urmărea „coordonarea politicii celor trei puteri și acțiuni comune pentru rezolvarea problemelor politice ale Europei eliberate", adică ale țărilor din răsăritul continentului. În spatele ușilor capitonate, liderii celor trei Mari Puteri au decis, fără a consulta guvernele respective și fără a ține seama de voința și aspirațiile popoarelor implicate, soarta țărilor din această parte a Europei. Peste decenii, opiniei publice mondiale i-au fost dezvăluite culisele trocului realizat între cei trei mari în ceea ce privește partajarea zonelor de influență, adică soarta a milioane și milioane de oameni.

Pe un petic de hârtie, Stalin și Churchill au hotărât soarta României. Ambii lideri au fost de acord cu includerea țării în zona de influență a Uniunii Sovietice astfel: 90% URSS și 10% aliații apuseni. Odată înțelegerea făcută, s-a deschis drumul comunizării și sovietizării țării noastre. La insistențele și presiunile Kremlinului, făcute prin intermediul prim-locțiitorului comisarului poporului pentru Afaceri Străine și președinte al Comisiei Aliate de Control pentru România, A.I. Vîșinski, regele Mihai l-a însărcinat pe dr. Petru Groza cu formarea guvernului, în care principalele portofolii aveau să fie deținute de reprezentanții Partidului Comunist. Odată instalat, cabinetul Groza a trecut la înfăptuirea programului de guvernare ce decurgea din Convenția de armistițiu. A început așa-zisul „proces de epurare" a aparatului de stat de elemente fasciste, în realitate, de înlocuire a persoanelor incomode, care nu acceptau transformarea țării într-o anexă a

Uniunii Sovietice. Totodată, guvernul a anunțat, prin lozinca „Totul pentru front, totul pentru victorie”, canalizarea rezervelor materiale și umane ale țării în sprijinirea armatei române, ce desfășura operațiuni militare împotriva armatei germane. În dorința de a forma un executiv în care să fie reunite cu adevărat toate forțele politice democratice ale țării, capabil de a trece într-adevăr la înfăptuirea democratizării și a reconstrucției țării, suveranul a cerut, în august 1945, demisia guvernului Groza. În urma refuzului lui Petru Groza de a depune mandatul echipei sale ministeriale, regele a întrerupt, între 23 august 1945 și 7 ianuarie 1946, legăturile cu guvernul prin nesemnarea actelor și a legilor emise de Consiliul de Miniștri („greva regală”).

Ca urmare a recomandării Conferinței miniștrilor de Externe ai SUA, Marii Britanii și URSS, au fost cooptați în guvern reprezentanții celor două partide istorice: PNȚ (Emil Hațeganu) și PNL (Mihail Râmniceanu). După aproape un an de la instalare, cabinetul român condus de Petru Groza a fost recunoscut, în februarie 1946, de către SUA și Marea Britanie, moment hotărâtor în accelerarea procesului de demolare a instituțiilor democratice ale țării, de răfuială cu adversarii politici, de intentare a zeci de procese oamenilor de artă, cultură și știință care nu acceptaseră să îmbrățișeze noua ideologie, cu cadrele militare patriotice, cu Biserica străbună.

Domiciliile și deportările forțate, lagărele de muncă (de exterminare), închisorile și temnițele grele pe viață au făcut ca acei ani să devină de tristă și dureroasă amintire. În acea perioadă, arbitrariul și subiectivismul, delațiunea au fost ridicate la rang de politică oficială. Injustițiile, samavolniciile, fărădelegile și crimele abominabile au completat tabloul sumbru al guvernării cabinetului Groza, instalat la putere în martie 1945.

În aceeași zi:

1475: Se naște sculptorul și pictorul italian Michelangelo Buonarroti la Caprese, în Toscana

1836: Asediul de douăsprezece zile de la Alamo se încheie, cu doar șase supraviețuitori din efectivul inițial de 155 de oameni

7 martie

Marcus Aurelius devine împărat

161 d.Hr. Dacă se poate spune despre un om că s-a născut în purpură, acesta a fost împăratul roman Marcus Aurelius. Bunicii lui au fost amândoi consuli, sora tatălui său a fost măritată cu viitorul împărat Antoninus Pius, iar de la bunici a moștenit una dintre cele mai mari averi ale Romei. Poziția lui s-a consolidat și mai mult când, la șaptesprezece ani, a fost adoptat de Antoninus și când, șapte ani mai târziu, s-a însurat cu fata lui Antoninus, frumoasa (deși infidela) Annia Galeria Faustina.

În seara zilei de 7 martie, Antoninus a murit de indigestie acută, provocată de îmbuibare cu brânză din Alpi pe care o mâncase în urmă cu două zile. În timp ce împăratul în vârstă de șaptezeci și patru de ani stătea întins pe pat, prea slăbit ca să se poată mișca, tribunul zilei a cerut parola de noapte. Aequanimitas („pace”), a murmurat el ultimul său cuvânt.

Într-adevăr, perioada de douăzeci și trei de ani de domnie a lui Antoninus fusese printre cele mai liniștite și înfloritoare din istoria romană și, prevăzător din fire, acesta îl desemnase de multă vreme ca următor împărat pe fiul lui adoptiv, Marcus Aurelius, cel care în aceeași zi i-a succedat la tron.

Marcus mai avea câteva săptămâni până la a patruzecea aniversare când a preluat frâiele puterii. Primul lui gest a fost să insiste ca Senatul să-l desemneze co-împărat pe Verus, fratele său adoptiv mai tânăr, cu toate că Marcus era evident cel care deținea puterea. Colaborarea lor a durat până când Verus a murit în urma unui accident cardiovascular, opt ani mai târziu.

Încă din copilărie, Marcus a fost fascinat de filosofie, la doisprezece ani el îmbrăcând mantia aspră a filosofilor greci și dormind pe jos, până când

mama sa îl convinsese că poate contempla natura vieții la fel de bine și de pe o canapea confortabilă. Și, în pofida celor nouăsprezece ani imperiali petrecuți în războaie permanente și încununate de triumfuri împotriva inamicilor Romei, astăzi lumea își amintește de el mai ales pentru Meditații.

Meditațiile lui Marcus Aurelius reprezintă o serie de cugetări fragmentare, consemnate în anii petrecuți ca împărat. Nu este limpede dacă intenția lui a fost ca aceste cugetări să ajungă să fie citite și de altcineva, căci sunt scrise la persoana întâi, tema principală fiind preocuparea lui pentru lipsa de sens a vieții omenești.

Scrise în greacă, cugetările reflectă cu tărie tradiția stoică în care Marcus fusese educat și au fost considerate printre cele mai mari opere filosofice. Cu toate acestea, istoricii de dată mai recentă au fost mai puțin impresionați, remarcând neliniștea exprimată în repetate rânduri de împărat față de caracterul efemer al vieții și al faptelor omenești, îndeosebi ale lui însuși. Mai mult, deși exprimate în maniera lui proprie, ideile susținute nu sunt originale, ci o reiterare a multora dintre preceptele morale ale sclavului eliberat și filosofului Epictet, care propovăduia faptul că universul este guvernat de un soi de inteligență divină, din care sufletul omenesc face parte.

El mai susținea și credința stoicilor conform căreia oamenii ar trebui să privească triumful și tragedia cu seninătate și să joace un rol constructiv în chestiunile de interes public. Lucru pe care Marcus chiar l-a pus în practică, guvernând cu dreptate și moderație (a interzis executarea senatorilor și i-a tolerat pe creștini), apărând fără încetare imperiul de incursiunile sciților și ale germanilor.

Pe 17 martie 180, Marcus a murit la cincizeci și nouă de ani, posibil de ciumă, în Vindobona, acum Viena, acolo unde, în cartierul istoric, se poate găsi astăzi strada Marc Aurelstrasse, numită astfel în onoarea sa.

Marcus Aurelius a fost ultimul dintre cei „cinci împărați buni”, ce au condus Roma vreme de optzeci și patru de ani la rând, o perioadă demnă de elogiul lui Gibbon, care o caracteriza drept „acea perioadă din istoria lumii în care condiția speciei umane a fost cea mai fericită și mai prosperă”. Din păcate, această epocă glorioasă a ajuns la final odată cu moartea lui Marcus,

când fiul lui în vârstă de optsprezece ani, Commodus (personajul negativ din filmul Gladiatorul), a moștenit imperiul.

În aceeași zi

322 î.Hr.: Moare filosoful grec Aristotel

1274: Moare filosoful creștin Sfântul Toma d'Aquino

1875: Se naște compozitorul francez Maurice Ravel

1876: Alexander Graham Bell obține brevetul de invenție al telefonului

8 martie

Primul Parlament englez?

1265 Simon de Montfort este unul dintre marile personaje controversate ale istoriei Angliei. Simpla enumerare a realizărilor sale este indiscutabilă: de Montfort a condus revolta baronilor englezi împotriva conducerii slabe și puerile a lui Henric al III-lea, iar după capturarea regelui în Bătălia de la Lewes, din 1264, Montfort a fost conducătorul de facto al regatului. Controversa se poartă în jurul întrebării dacă a fost un om cu idei progresiste, un personaj care credea în libertate și într-un anumit tip de democrație sau dacă n-a fost decât un alt nobil însetat de putere, gata oricând să profite de circumstanțe.

Oricare ar fi verdictul asupra caracterului lui Montfort, știm cu siguranță că, pe 8 martie 1265, el a adunat în Westminster Hall câțiva nobili, un grup de episcopi, câte doi cavaleri din fiecare comitat și câte doi până la patru „oameni cumsecade și loiali" din fiecare cetate și târg. A fost pentru prima oară în istorie când cetățenii de rând s-au întrunit ca să discute probleme de guvernare și să-și exprime părerea în legătură cu legile cărora urmau să li se supună. Istoricii consideră că acesta a fost primul parlament, începutul a ceea ce astăzi reprezintă Camera Comunelor și, într-un sens mai larg, punctul de plecare al democrației parlamentare, așa cum există ea astăzi.

În aceeași zi

1702: Anna devine regină a Angliei după ce William al III-lea moare într-un accident de călărie

1855: Moare Carol al XIV-lea al Suediei (fostul mareșal al lui Napoleon, Jean-Baptiste Bernadotte)

9 martie

Napoleon se căsătorește cu Joséphine

1796 În această zi, printr-o ceremonie civilă, viitorul împărat Napoleon s-a căsătorit cu prima lui soție, Joséphine Tascher de la Pagerie, mai cunoscută sub numele de Joséphine de Beauharnais, numele primului ei soț, care fusese ghilotinat în timpul Revoluției Franceze. Joséphine însăși fusese închisă pentru scurtă vreme, în perioada Terorii.

În 1796, Napoleon se afla la începutul ascensiunii sale ametitoare, având doar douăzeci și șase de ani și încă semnându-se cu numele de „Buonaparte". Joséphine avea treizeci și doi de ani și era frumoasă la modul cât se poate de erotic, părând, fără îndoială, impresionant de rafinată și sofisticată în ochii acestui arivist corsican.

Atât mireasa, cât și mirele trebuie să fi fost cam nesiguri pe ei, din moment ce Napoleon a declarat că ar fi avut douăzeci și opt, și nu douăzeci și șase de ani, folosindu-se de certificatul de naștere al fratelui său, iar Joséphine a spus că avea douăzeci și nouă.

Căsătoria a fost, de bună seamă, din dragoste, judecând după scrisorile lui Napoleon, trimise la doar o lună după ceremonie. Îndemnând-o pe Joséphine să-l însoțească la Milano, el scria: „Dar bineînțeles c-ai să vii. O să fii aici, lângă mine, în inima mea, în brațele mele, pe buzele mele… un sărut pe inima ta, apoi unul ceva mai jos, mult mai jos."

Ulterior, când soțul ei se va afla în campania din Egipt, Joséphine a început o aventură cu un alt ofițer de armată, un scandal care i-a adus în pragul divorțului. Dar, în cele din urmă, ea l-a convins pe Napoleon să o ierte și chiar să se cunune religios, ceremonie care a avut loc pe 1 decembrie 1804, cu o zi înainte ca el să fie încoronat de papă.

Până în 1810, totuși, căsătoria s-a destrămat, afectată de infidelitățile ambilor soți și de faptul că nu produsese nici un moștenitor. Joséphine s-a retras în condiții de lux la Malmaison, în apropiere de Paris, unde a și murit cu o lună înainte să împlinească cincizeci și unu de ani.

În aceeași zi

1074: Papa Grigore al VII-lea îi excomunică pe toți preoții căsătoriți

1451: Se naște navigatorul italian Amerigo Vespucci

1907: Se naște, la București, Mircea Eliade (data nașterii este incertă; conform unor surse ea ar fi 13 martie)

1932: Eamon De Valera este ales președinte al Statului Liber Irlandez, promițând să pună capăt dependenței față de Coroana Britanică

10 martie

Povestea Legiunii Străine

1831 Regele Franței Ludovic Filip avea nevoie de soldați călițiți în luptă, dar de care, la nevoie, să se poată lipsi, ca să pacifice Algeria, și și-a împlinit această dorință creând o nouă unitate militară. În această zi a anului 1831, ministrul lui de Război, mareșalul Nicolas Soult, a înființat Legiunea Străină Franceză, precizând că aceasta „nu trebuie folosită pe teritoriul continental al regatului”.

Ofițerii Legiunii erau recrutați dintre veteranii armatei lui Napoleon, care, după Waterloo, stăteau degeaba pe jumătate de soldă. Soldații de rând erau adunați din toată Europa, fiind adeseori vorba despre oameni disperați, care nu-și găseau pe nicăieri un loc de muncă sau care erau urmăriți de autorități. În decurs de un an, efectivele Legiunii numărau 5 500 de ofițeri, subofițeri și legionari.

Prima luptă la care a luat parte Legiunea a avut loc în aprilie 1832, când două batalioane alcătuite mai ales din soldați germani și elvețieni au luat cu asalt un sat numit Maison Carrée, la est de Alger. De atunci, legionarii au luptat în sute de războaie și conflicte armate din toată lumea. Au fost prezenți la asediul Sevastopolului, în timpul Războiului Crimeii, și l-au sprijinit pe împăratul-marionetă Maximilian în timpul domniei sale tragice în Mexic. Printre zonele de conflict africane în care au fost prezenți se numără Dahomey, Madagascar, Tunisia, Ciad, Liban și Algeria. De asemenea, au participat la Războiul din Vietnam, în Bosnia, în timpul războiului civil din 1993, și la Primul Război din Golf.

De-a lungul anilor, Legiunea a avut în rândurile ei câteva nume celebre (deși nu toate personajele au purtat numele cu care au devenit cunoscute pe când erau membri ai Legiunii). Astfel, au fost doi Napoleoni – nepotul împăratului, căpitan în 1863, și prințul Napoleon, un Bonaparte pretendent

la tronul Franței, care a activat sub numele de Blanchard în 1940. Napoleon/Blanchard trebuie să se fi amuzat când a întâlnit un alt pretendent la tron care se înrolase odată cu el – contele de Paris, descendent direct al regelui Ludovic-Filip, chiar omul care crease Legiunea. Un alt ofițer de viță regală a fost viitorul Petru I al Serbiei, care a folosit numele Kara ca nomme de guerre în 1870.

Fără îndoială, cel mai ilustru ofițer al Legiunii a fost Patrice de Mac-Mahon, care a activat ca legionar în anii 1843–1844, a condus apoi armata franceză spre marea victorie de la Magenta din 1859 și a ajuns, în final, președinte al celei de-a Treia Republici, în 1873. Doi alți membri ai Legiunii au devenit prim-miniștri ai Franței. Edouard Daladier a fost prim-ministru mai mulți ani, în anii 1930 (și cosemnatar, alături de Neville Chamberlain, al Pactului de la München cu Germania lui Adolf Hitler), iar Pierre Messmer a fost prim-ministru sub de Gaulle și Pompidou.

Legiunea se mândrește și cu unele nume din domeniul cultural. Poetul american Alan Seeger a petrecut trei ani în Legiune, în timpul Primului Război Mondial, și a fost ucis în luptă la Belloy en Santerre, iar autorul englez de origine ungară Arthur Koestler, cel care a scris Întuneric la amiază, a fost în serviciul Legiunii în 1940. Mai mult decât atât, reputația Legiunii de a primi în rândurile ei suflete rătăcite cu un trecut tulbure a fost atât de ispititoare încât până și un boulevardier american precum Cole Porter susținea că făcuse parte din Legiune, cu toate că istoricii au demontat această afirmație.

Astăzi, Legiunea se mândrește cu mercenari din circa 99 de țări, oameni duri, uneori infractori urmăriți de lege. Nu există francezi în Legiunea Străină, exceptându-i pe ofițeri, aceștia fiind cu toții absolvenți ai Academiei Militare Naționale de la Saint Cyr. Această combinație între conducerea franceză și soldații străini a creat o forță de luptă formidabilă. Feldmareșalul britanic din al Doilea Război Mondial, vicontele Alanbrooke, a numit-o „cea mai măreață adunare de luptători adevărați pe care am văzut-o vreodată, mărșăluind cu fruntea sus, de-ai zice că sunt stăpânii lumii, bărbați zvelți, cu înfățișare aspră, purtându-și armele în mod admirabil și mărșăluind cu precizie desăvârșită”.

Legiunea a rămas pe aceleași poziții timp de 131 de ani, până când eliberarea Algeriei a forțat-o să se mute, pentru prima oară, în Franța. Astăzi, are un efectiv cuprins între 8 000 și 9 000 de oameni. În fiecare an, candidează la admitere circa 500 de inși, dar mai puțin de 10% sunt acceptați.

Dacă istoria și aura Legiunii Străine te tentează să te înrolezi și dacă nu ești francez, vei deveni legionar, dar regulile pot fi descurajante:

• Durata minimă a serviciului este de cinci ani;

• Nu poți avea cont bancar;

• Nu ți se permite să locuiești în afara cazărmii;

• Nu poți avea automobil sau motocicletă;

• Căsătoria e interzisă până când promovezi la rangul de sergent sau dacă nu ai servit vreme de nouă ani.

În aceeași zi

515 î.Hr.: Este finalizată clădirea Marelui Templu evreiesc din Ierusalim

1872: Revoluționarul italian Giuseppe Mazzini moare la Pisa

11 martie

Generalul MacArthur pleacă din Filipine

1942 În întunericul tot mai apăsător al serii, generalul Douglas MacArthur, comandant al Forțelor Statelor Unite din Extremul Orient, cobora de pe docul de nord al Insulei Corregidor pe puntea unui PT-41. Câteva minute mai târziu, nava de război pornea în prima etapă a unei călătorii care avea să-l poarte din Filipine, în timpul blocadei navale japoneze, până în Australia. La Adelaide, o săptămână mai târziu, le-a spus reporterilor: „Am reușit să trec", după care va rosti cuvintele care aveau să devină celebre: „și mă voi întoarce."

În urma lui a rămas spectrul unei înfrângeri ale cărei dimensiuni erau încă necunoscute opiniei publice americane. Împotriva unei puternice forțe invadatoare japoneze, care debarcase la două săptămâni după Pearl Harbor, MacArthur și-a organizat rapid forțele într-o defensivă încăpățânată, bătând în retragere.

Dar el știa, așa cum știau și superiorii lui de la Washington, că, fără întăriri susținute din aer și de pe mare, apărarea Filipinelor era o bătălie pierdută.

Nimeni nu și-a închipuit că această cauză era pierdută din comunicatele date publicității de statul major al lui MacArthur din Corregidor, mesaje pe care un istoric le-a descris ca fiind „relatări palpitante, deși adesea imaginare, despre felul în care șiretenia, talentele de conducător și geniul militar ale lui MacArthur au zădărnicit, fără încetare, planurile forțelor armate japoneze". Pentru opinia publică americană, el a devenit primul erou de război.

De la Washington, președintele Roosevelt i-a promis ajutor lui MacArthur. În ianuarie, șeful de stat-major al armatei, George Marshall, transmitea prin radio: „Președintele ți-a citit toate mesajele și acum dă ordine marinei

militare să-ți acorde tot sprijinul posibil în lupta ta extraordinară”. Dar, în asediul de cinci luni al Peninsulei Bataan și al Insulei Corregidor, nici un avion, nici o navă, nici un fel de alte întăriri n-au ajuns în Filipine pentru că nu existau forțele necesare.

Acum problema era dacă ar fi fost mai bine să se riște moartea aproape sigură sau capturarea lui MacArthur și a trupelor sale sau să fie scoase de acolo. John Curtin, premierul australian, a ajutat la luarea deciziei. La sfârșitul lui februarie, confruntat cu amenințarea crescândă a unei invazii japoneze, guvernul australian a cerut imperios premierului britanic Winston Churchill fie să trimită înapoi cele trei divizii australiene care luptau alături de Armata a VIII-a Britanică în nordul Africii, fie să numească un general american în calitate de comandant suprem al tuturor forțelor aliate lărgite pentru teatrul de operațiuni din sud-vestul Oceanului Pacific. Churchill, care anterior își exprimase în Camera Comunelor admirația pentru „minunatul curaj și calitatea deosebită a micii armate americane aflate sub comanda generalului MacArthur”, s-a folosit de influența pe care o avea asupra lui Franklin Delano Roosevelt.

Inițial, MacArthur a respins ordinul președintelui de a-și părăsi postul de comandă, dar Roosevelt a insistat, astfel că, până la urmă, generalul a acceptat. În acea seară, alături de el, au urcat la bordul torpilorului PT-41 soția și băiatul lor în vârstă de patru ani, pentru a porni într-o călătorie periculoasă.

Pe 9 aprilie, forța de apărare din Filipine – 10 000 de soldați americani și circa 60 000 de filipinezi, fără hrană, muniție și medicamente – s-a predat japonezilor. O lună mai târziu, Corregidor – Gibraltarul Orientului – a căzut, adăugând Filipinele la lunga listă de înfrângeri ale Aliaților, care deja includea Dunquerque, Pearl Harbor, Tobruk, Guam, Wake și Singapore.

Cu toate acestea, între timp, de la cartierul general al aliaților din Melbourne, MacArthur a preluat comanda și a început să organizeze măsurile care, cu timpul, îl vor ajuta să facă față ofensivei japoneze. După un șir strălucit de operațiuni amfibii și aeriene, care l-au făcut să „sară” peste Noua Guinee, el s-a întors în Filipine pe 20 octombrie 1944. Mergând prin apă până pe țărmul Insulei Leyte, el le-a reamintit ziariștilor adunați acolo: „M-am întors.”

În aceeași zi

537: Goții asediază Roma.

1507: Aventurierul italian Cesare Borgia este ucis în luptă

1513: Giovanni de Medici devine papa Leon al X-lea

1905: Metroul parizian este inaugurat oficial

12 martie

Hitler realizează Anschlussul

1938 La ora 4, în acea după-amiază de sâmbătă, Adolf Hitler, cancelar și președinte al Germaniei, a trecut cu mașina podul de peste râul Inn și a intrat în Austria, în orașul Braunau, unde se născuse cu 49 de ani în urmă. Străzile erau înțesate de mulțimile în așteptare, care ovaționau cortegiul de autovehicule. Ein Volk. Ein Reich. Ein Führer („Un popor. Un stat. Un conducător") strigau oamenii, sărbătorind cu anticipație ceea ce sperau ca Führerul să realizeze a doua zi: uniunea – Anschluss – națiunii lor cu Germania nazistă.

Hitler nu păstrase amintiri legate de Braunau, căci n-avea nici trei ani când tatăl lui se mutase cu familia în Bavaria. Cu toate acestea, a reușit să valorifice împrejurarea în folosul său în 1924, când, străduindu-se să-și construiască un destin doar bazându-se pe noroc, deschidea Mein Kampf cu aceste cuvinte: „Astăzi, mi se pare providențial că Soarta mi-a ales ca loc de naștere Braunau am Inn. Căci acest orășel este situat la granița dintre cele două state germane, pe care cel puțin noi, cei din generația mai tânără, am încercat din răsputeri să le reunim prin toate mijloacele posibile."

În 1938, Austria nu mai era statul conducător al unui imperiu întins și poliglot, ci doar o mică republică germanofonă, cu un guvern represiv și un nucleu activ de ideologi cu orientare pangermanică. Dar, chiar și în aceste circumstanțe nefavorabile, ea oferea unei Germanii renăscute avantaje vitale: rezerve în aur și valute străine, resurse naturale, industrie grea, forță de muncă și o armată pregătită să sporească efectivele Wehrmachtului.

Cinci ani i-au trebuit lui Hitler să pregătească Anschlussul, perioadă în care a folosit împotriva Austriei toate mijloacele aflate la dispoziția sa, inclusiv, când alte metode au dat greș, subversiunea, agitația, provocarea, intimidarea

și asasinatul. În interiorul Austriei, eforturile lui s-au bucurat de rolul activ de subminare al Partidului Nazist Austriac, aflat în ilegalitate.

Chiar și așa, procesul a fost lent, fiind nevoie de asasinarea unui cancelar austriac și de intimidarea succesorului său. Cu doar trei săptămâni înainte, cu prilejul unei întâlniri cu Hitler la Berchtesgaden, acesta din urmă acceptase, în condiții dintre cele mai dure, unele măsuri care aveau să conducă la o preluare anticipată a țării sale de către Germania. Dar apoi, reîntors la Viena, cancelarul și-a încălcat cuvântul și și-a anunțat intenția de a convoca un referendum în doar patru zile – pe 13 martie – care să le dea austriecilor posibilitatea să decidă ei înșiși asupra independenței națiunii lor.

Această nesupunere neașteptată și perspectiva ca rezultatele referendumului să nu confirme alipirea la Germania l-au forțat pe nerăbdătorul Hitler să-și joace ultimul și cel mai puternic atu, unul cu care amenințase, dar pe care nu-l folosise niciodată: invazia. În dimineața acelei zile, la ora 5:30, în timp ce mulțimile de simpatizanți naziști creau tulburări pe străzile orașelor austriece, trupele germane au mărșăluit peste graniță ca să „restabilească ordinea”, cu doar zece ore înainte ca Führerul să treacă prin Braunau, în drum spre orașul aflat în apropiere, Linz.

Și așa se face că, două zile mai târziu, în minunata dimineață de primăvară a zilei de 14 martie, Führerul s-a deplasat cu convoiul de automobile de la Linz la Viena, înaintarea sa fiind însoțită de uriașe demonstrații de simpatie publică (încurajată de tratamentul crud aplicat disidenților). În Heldenplatz, la prânz, el s-a adresat unui sfert de milion de spectatori în delir, proclamând „intrarea patriei mele natale în Reichul german”. În seara zilei următoare, a plecat cu avionul înapoi în Germania, ca stăpân al unei Germanii extinse, având deja privirea îndreptată asupra Cehoslovaciei.

În aceeași zi

1879: Începe războiul dintre britanici și zuluși

1881: Se naște Mustafa Kemal Atatürk, fondatorul și primul președinte al Republicii Turcia

1933: Președintele Paul von Hindenburg renunță la drapelul Republicii Germane în favoarea steagului imperial și a zvasticii

13 martie

Mata Hari își face intrarea în lume

1905 Ea dansa în fața statuii cu patru brațe a lui Shiva, cu brățări la glezne și pe brațe, cu sânii acoperiți doar de niște cupe mici, împodobite cu pietre scumpe. Celelalte dansatoare au stins candelabrul, lăsând scena doar în lumina slabă și pâlpâitoare a unei lămpi cu ulei. Apoi, cu spatele la public, și-a dat jos sarongul și s-a apropiat de statuie, aparent goală, unduindu-și trupul cu mișcări senzuale. În timp ce îngenunche în fața statuii, o altă dansatoare îi aruncă pe umeri o mantie din lamé auriu. Ridicându-se, ea se întoarse cu fața spre mulțimea uluită, în timp ce cortina cădea pe scena cabaretului parizian.

Așa s-a „născut" Mata Hari, celebra dansatoare și curtezană care și-a făcut prima apariție pe scenă în ziua de 13 martie, sub un nume de împrumut, termenul malaysian pentru Soare, care s-ar traduce literal prin „ochiul zilei". Doisprezece ani mai târziu, un pluton de execuție francez avea s-o împuște ca pedeapsă pentru spionaj.

Adevăratul ei nume era Margaretha Zella, o brunetă olandeză cu pielea măslinie, cu părinți aparținând clasei de mijloc. A crescut în Olanda și apoi s-a mutat în Java împreună cu un soț meschin și desfrânat, ale cărui bătăi și aventuri extraconjugale au determinat-o până la urmă să divorțeze.

Când M'greet, cum i se spunea, s-a întors din Extremul Orient, avea aproape treizeci de ani. Nereușind să-și găsească un alt soț sau o slujbă potrivită în Amsterdam, s-a mutat la Paris. Acolo și-a născocit o nouă identitate misterioasă, susținând că venea din India, fiică a unei dansatoare din templu, și că fusese crescută pentru a-i sluji zeului Shiva. Adoptând numele Mata Hari, ea a obținut în scurt timp un rol în cabaretul Musée Guimet, unde și-a dobândit instantaneu celebritatea. În scurt timp, avea să

plece în turnee pline de succes prin Europa, incitându-și publicul cu numărul ei de dans la limita decenței și presărându-și drumul cu amanți.

Dar, pe măsură ce se apropia de patruzeci de ani, trupul Matei Hari își pierdea suplețea, astfel că a început, din ce în ce mai mult, să își câștige existența ca demi-mondaine și mai puțin ca dansatoare. Extraordinar de pricepută în arta amorului, și-a găsit zeci de parteneri bogați, inclusiv celebrități precum baronul Rothschild și Giacomo Puccini. În această perioadă, în pragul Primului Război Mondial, și-a început și cariera de spion.

Detaliile și amploarea activității de spionaj desfășurate de Mata Hari rămân incerte. Ea susținea că fusese recrutată de spionajul francez ca să seducă ofițeri germani, cu scopul de a le afla secretele, și cel puțin într-unul dintre cazuri a avut succes. Dar spre sfârșitul anului 1916, francezii au interceptat un mesaj cifrat al germanilor în care aceasta era pomenită ca „agentul H 21”, fapt care i-a convins că ea devenise agent dublu.

Armata franceză n-a pierdut timpul și a trimis-o pe Mata Hari la tribunal sub acuzația de spionaj și a condangat-o în urma unei înscenări de proces, care a avut loc „in camera” și în timpul căruia apărarea n-a avut dreptul de a interoga martorii acuzării. Nici faptul că Mata Hari și-a ales drept apărător un avocat în vârstă de șaptezeci și patru de ani, din simplul motiv că fusese cândva amantul ei, nu i-a fost de folos. Juriul, compus din șase ofițeri francezi, n-a pierdut timpul și a găsit-o vinovată, condangând-o la moarte.

În zorii zilei de 15 octombrie 1917, Mata Hari a fost condusă în curtea interioară a închisorii pariziene de la Vincennes. Acolo și-a înfruntat soarta cu vitejie, spunându-i unei călugărițe care o însoțea: „Nu-ți fie teamă, soră. Știu cum să mor.” Refuzând să fie legată la ochi, ea i-a privit în față pe cei doisprezece pușcași aliniați înaintea ei și le-a trimis o bezea cu puțin înainte ca rafala de gloanțe să-i curme viața.

Acesta a fost sfârșitul celebrei Mata Hari, al cărei cadavru a fost oferit unei facultăți de medicină din Franța, pentru ca studenții să-și poată exersa talentul la disecție. Ultima urmă fizică a acesteia a dispărut în anul 2000, când capul ei mumificat a fost furat din Muzeul de Anatomie de la Paris.

În aceeași zi

565: Generalul bizantin Belizarie moare la Constantinopol

1519: Conchistadorul Hernán Cortés debarcă pe teritoriul Mexicului de astăzi

1881: Țarul Alexandru al II-lea este asasinat într-un atac terorist cu bombă

14 martie

Amiralul John Byng înfruntă plutonul de execuție

1757 Declanșarea războiului dintre francezi și indieni, cu trei ani înainte, asmuțise Anglia împotriva Franței, căci fiecare dintre ele căuta să câștige controlul asupra unor porțiuni tot mai mari din America de Nord. Odată începute, ostilitățile au fost greu de oprit, și ambele națiuni au continuat să se confrunte în Europa, în pragul Războiului de Șapte Ani.

În mai 1756, britanicii se temeau de un atac al francezilor asupra bazei lor din Menorca, așa că au trimis o mică flotă, sub comanda unui amiral indolent și nehotărât pe nume John Byng, ca să contracareze agresiunea franceză. Dar până să ajungă acesta la fața locului, baza fusese deja cucerită.

Nehotărâtul Byng a lansat un atac, dar într-o manieră atât de haotică, încât, în scurt timp, a fost respins, moment în care a ajuns la concluzia că se afla în fața unor forțe imposibil de învins și, prin urmare, a fugit către baza britanică din Gibraltar, lăsând Menorca la dispoziția francezilor.

Când vestea a ajuns la Londra, prim-ministrul britanic Thomas Pelham-Holles, duce de Newcastle, indignat la culme, a hotărât să-l pedepsească pe Byng pentru aparenta lui lipsă de zel. Acuzându-l pe amiral de neîndeplinirea datoriei, Newcastle i-a garantat o curte marțială lipsită de obiectivitate anunțând public că „trebuie judecat de îndată; trebuie spânzurat fără întârziere”.

Adus înapoi la Portsmouth în dizgrație, Byng a fost judecat și condangat pe propria navă-amiral Monarch, iar pe 14 martie a fost dus pe punte și împușcat de un pluton de execuție format din marinari.

Nici un alt amiral britanic nu mai fusese executat vreodată pentru o asemenea crimă, și toată Europa a fost consternată la auzul veștii. Doi ani mai târziu, Voltaire a publicat capodopera Candide, care include și celebra observație: Dans ce pays-ci il est bon de tuer de temps en temps un amiral pour encourager les autres. („În țara asta [Anglia] e bine să ucizi câte-un amiral din când în când ca să-i încurajezi pe ceilalți.”)

În aceeași zi

1492: Regina Isabela a Castiliei poruncește alungarea a 150 000 de evrei din Spania

1804: Johann Strauss tatăl se naște la Viena

1879: Albert Einstein se naște la Ulm

1881: Proclamarea regatului României

1883: Karl Marx moare la Londra

15 martie

Idele lui Marte

44 î.Hr. „Feriți-vă de idele lui Marte”, avertizase augurul Spurinna cu câteva zile mai devreme, dar Iulius Caesar nu îl luase în seamă. Oare nu era el, la cincizeci și cinci de ani, omul cel mai puternic din lumea civilizată? De cinci ani era dictator, după ce învinsese coaliția de nobili, incluzându-l pe marele Pompei, care încercase să-l distrugă. Caesar știa că erau senatori care-l urau, care, de fapt, complotau să-l ucidă, dar atât de sigur era de poziția lui, de venerația (și probabil, spera el, dragostea) de care se bucura, încât trimisese acasă gărzile de corp spaniole care-l escortau în mod normal.

Așa că, puțin înainte de prânz, Caesar a plecat spre teatrul lui Pompei, unde avea loc întrunirea Senatului. Pe drum, un prieten i-a înmânat un mesaj ce descria detaliile complotului de a-l asasina, dar Caesar l-a pus laolaltă cu celelalte scrisori pe care le avea asupra sa, neavând timp să îl citească.

Intrând în teatru, l-a văzut pe Spurinna în mulțime. „Idele lui Marte au sosit”, i-a spus el ironic. „Da”, a replicat augurul, „dar încă nu s-au terminat.”

Caesar și-a ocupat locul, fiind în curând înconjurat de complotiști, care se prefăceau că-și prezintă omagiile. Unul l-a apucat de umăr, iar Caesar l-a dat la o parte, dar în timp ce se întorcea într-o parte, unul din frații Casca, membru de bază al conspirației, l-a înjunghiat exact la baza gâtului. Înșfăcându-l pe Casca de braț, Caesar l-a înțepat cu stiletul și a încercat să scape din cercul de ucigași care îl înconjurase. Dar, brusc, marele om și-a dat seama că nu avea nici o șansă. La prima lovitură a lui Casca nu rostise nici un cuvânt, dar când l-a văzut și pe protejatul lui, Marcus Brutus, printre asasini, a murmurat în greacă: „Și tu, fiule?” Apoi și-a tras partea de sus a togii peste față, lăsând în același timp partea de jos să cadă, astfel încât să

moară cu ambele picioare acoperite. Criminalii s-au năpustit într-un atac dezlănțuit, rănindu-se unul pe celălalt în râvna lor de a participa la măcel. Douăzeci și trei de lovituri de cuțit și-au atins ținta cât timp Caesar a rămas acolo, lipsit de apărare, înainte să cadă mort pe podea.

Așa a murit cel mai mare dintre romani și, probabil, în opinia unora, cel mai măreț dintre toți oamenii. Dar el schimbase lumea. Înlocuise conducerea coruptă și incompetentă a nobilimii romane cu o autocrație care a durat o jumătate de mileniu în Occident și un mileniu și jumătate în Europa Orientală, și a dat Franței civilizația latină care a înlocuit barbarismul tribal, civilizație care durează până în zilele noastre.

Cât despre asasini, toți au fost uciși în următorii trei ani de la asasinarea lui Caesar sau, așa cum a făcut Marcus Brutus, s-au sinucis.

Istoria i-a păstrat un loc special lui Brutus. Caesar a fost amantul mamei sale și l-a ajutat toată viața, dar, cu toate acestea, cu cinci ani înainte de asasinat, Brutus s-a alăturat armatei lui Pompei care a luptat împotriva lui Caesar. Chiar și așa, Caesar l-a iertat și l-a numit guvernator al Galiei Cisalpine. Pentru trădarea lui, în Infernul, Dante îl așază în cercul cel mai de jos, alături de Iuda, atârnând de gura Satanei.

În aceeași zi

1767: Se naște președintele american Andrew Jackson

1792: Regele Gustav al III-lea al Suediei este împușcat la un bal și moare douăsprezece zile mai târziu

1807: Prima audiție a Simfoniei a IV-a a lui Beethoven are loc la palatul prințului Lobkowitz din Viena

16 martie

Moartea tiranului Tiberiu

37 d.Hr. Ca atâți alți împărați romani după el, Tiberiu și-a început domnia în glorie, pentru a ajunge încet-încet la despotism, perversiuni și paranoia. A murit în această zi, la șaptezeci și șapte de ani, după douăzeci și doi de ani de domnie.

Tiberiu era fiul soției lui Augustus, Livia, dintr-o căsătorie anterioară, și se bucura astfel, în mod automat, de putere în țară ca fiu vitreg al împăratului. În tinerețe, fusese un general de mare succes, care se ținuse departe de Roma, lăsând intrigile politice (și succesiunea imperială) în seama nepoților lui Augustus. Era auster și distant, unii considerându-l arogant. Atât de hotărât a fost să evite rivalitățile legate de lupta pentru putere încât, odată ajuns la vârsta de treizeci și șase de ani, s-a retras în Insula Rhodos. Opt ani mai târziu, s-a întors în capitală, cu doar câteva zile înainte de moartea unuia din cei doi nepoți ai lui Augustus și cu mai puțin de un an înainte de decesul celui de-al doilea.

Fără tragere de inimă, Augustus l-a desemnat atunci pe Tiberiu ca moștenitor, temându-se că încetineala în gândire și comportamentul distant nu-i vor fi de folos acestuia în exercitarea puterii supreme. Conform unor relatări, pe patul de moarte, bătrânul împărat se lamenta: „Biet popor roman, să fii măcinat de niște fălci atât de greoaie”.

Moștenind tronul după moartea lui Augustus, Tiberiu, la cincizeci și patru de ani, devenea al doilea împărat al Romei. La început, a fost un conducător harnic și eficient. Și-a dat seama cât e de greu să conduci un imperiu, comparând acest exercițiu cu „a ține un lup de urechi”. Dar, după treisprezece ani, pe neașteptate, s-a mutat în magnifica lui vilă din Insula Capri. Din acel moment, n-a mai vizitat Roma, delegând treptat tot mai

multe atribuții comandantului gărzii sale și lăsând de capul lui Senatul pus pe intrigi.

Odată cu trecerea anilor, Tiberiu a devenit tot mai însetat de sânge și mai răzbunător. După spusele lui Suetoniu, „fiecare zi aducea o nouă execuție”, unele victime fiind azvârlite de pe stâncile din Capri după torturi inimaginabile. Un senator a fost condangat la moarte pentru că a purtat asupra sa o monedă având efigia lui Tiberiu când a intrat într-o toaletă publică. Împăratul a căzut, totodată, în păcatul pedofiliei și al pederastiei, aducându-și o întreagă trupă de băieți și de fetițe, care să ia parte la orgiile imperiale. Suetoniu relata că Tiberiu „punea bebeluși neînțărcați la mădularul lui ca și cum i-ar fi pus la sânul unei femei”. Cronicarul mai spune și că „întrucât tradiția interzicea strangularea fecioarelor, atunci când fetițele erau condangate să moară în acest fel, călăul le viola în prealabil”.

La șaptezeci și unu de ani, Tiberiu a comis o eroare care avea să-l coste viața, atunci când l-a adus la Capri pe strănepotul lui în vârstă de optsprezece ani, Caligula, numindu-l, în cele din urmă, succesor la tronul imperial. Timp de șase ani, Caligula s-a manifestat docil și servil, cu toate că deja prezenta semnele de sadism care aveau să-i caracterizeze domnia.

La începutul anului 37 d.Hr., Tiberiu s-a dus în Campania ca să participe la niște jocuri militare. Acolo s-a rănit la umăr, la o probă de aruncare a suliței, după care starea sănătății lui s-a înrăutățit. Întorcându-se la vila din Capri, și-a pierdut cunoștința, iar doctorii, șocați de starea lui gravă, au declarat că moartea sa era iminentă.

Crezându-l mort, Caligula i-a șterpelit de pe deget inelul cu sigiliul imperial ca să se arate mulțimii în așteptare în calitate de nou împărat. Dar, pe neașteptate, Tiberiu s-a trezit din ceea ce fusese, de fapt, o comă și a cerut de mâncare. Caligula a împietrit de groază, dar sprijinitorul său Macro, comandantul Gărzii Pretoriene, mai iute la minte, s-a dus degrabă și l-a sufocat pe bătrânul împărat cu o pătură.

În aceeași zi

1521: Ferdinand Magellan descoperă Insulele Filipine

1802: Academia Militară a Statelor Unite ale Americii se înființează la West Point

1957: Moare, la Paris, Constantin Brâncuși

17 martie

„Nu putem privi țintă nici soarele, nici moartea”

1680 Omul care a scris această maximă plină de înțelepciune a murit în zorii zilei de 17 martie, fiind de multă vreme cu sănătatea șubrezită în urma unor răni de război. Se numea François, duce de La Rochefoucauld, și s-a stins din viață la șaizeci și șase de ani.

În zilele noastre, La Rochefoucauld este cunoscut aproape exclusiv pentru epigramele sale tranșante, dar acestea au fost publicate abia după ce trecuse de cincizeci de ani. Când era mai tânăr, a slujit ca soldat vreme de șase ani, luptând împotriva spaniolilor. În această perioadă, a fost rănit de trei ori, suferind răni grave la gât și la față.

Înclinația spre conflict a lui La Rochefoucauld s-a reflectat și în viața civilă, când, în mod nechibzuit, s-a alăturat Frondei, o revoltă a aristocraților francezi împotriva puterii crescânde a regalității. A fost odată închis de Richelieu la Bastilia, chiar dacă doar pentru șase zile, și a ajuns să-l urască din răsputeri pe succesorul cardinalului, Mazarin. De asemenea, a fost mai tot timpul implicat într-o serie de procese împotriva altor aristocrați, din motive cât se poate de banale.

La cincizeci și trei de ani, La Rochefoucauld s-a supus puterii neîngrădite a monarhiei lui Ludovic al XIV-lea și s-a stabilit la Paris. Acolo s-a angrenat în noul joc la modă în saloanele capitalei, compunerea de epigrame având ca temă manierele și moravurile vremii, unde ironicul La Rochefoucauld se simțea în elementul său.

„Nu suntem niciodată atât de nefericiți pe cât credem, nici atât de fericiți precum sperăm”, scria el. Cu aciditate, arăta că „suntem cu toții îndeajuns de puternici ca să suportăm nefericirile altora”.

Admirator desăvârșit al sexului frumos, a rezervat iubirii unele dintre cele mai ascuțite înțepături. „Dacă judecăm dragostea după majoritatea efectelor pe care le are”, scria el, „seamănă mai mult cu ura decât cu prietenia.” El observa că „gelozia se naște întotdeauna odată cu dragostea, dar nu întotdeauna moare odată cu aceasta” și că „e mai dificil să fii fidel amantei când ești fericit decât atunci când ești tratat rău”. Tot el a conceput și una dintre cele mai cunoscute cugetări despre seducție: „Dacă rezistăm propriilor pasiuni, nu e pentru că am fi noi puternici, ci pentru că pasiunile sunt slabe”.

În 1665, La Rochefoucauld a publicat prima ediție a Maximelor sale, una dintre epigrame reflectând chiar o imagine cinică asupra propriei persoane: „Când vanitatea nu ne face să vorbim, nu prea avem multe de spus”. Până la moartea lui, survenită cincisprezece ani mai târziu, au mai apărut cinci ediții.

În aceeași zi

180 d.Hr.: Împăratul roman Marcus Aurelius moare de ciumă

circa 389 d.Hr.: Se naște Sfântul Patrick, protectorul Irlandei

1861: Este proclamat Regatul Italiei, iar Victor Emmanuel devine primul său rege

18 martie

Moartea lui Ivan cel Groaznic

1584 În această zi, moartea a ușurat lumea de povara numită Ivan cel Groaznic, țar al Rusiei. A trăit cincizeci și patru de ani, dintre care peste cincizeci a fost suveran.

Ivan s-a născut în apropiere de Moscova, pe 25 august 1530. A devenit prinț al Moscovei la moartea tatălui său, trei ani mai târziu, dar a trăit cu teama de boieri până când a început să-și asume un rol activ în administrarea chestiunilor de stat, la treisprezece ani. Una dintre primele sale fapte a fost să-l captureze pe cel mai detestat dintre boieri, prințul Andrei Șuiski, care și-a aflat moartea sfâșiat de o haită de copoi.

În 1574, când avea șaisprezece ani, Ivan a fost proclamat primul țar al tuturor Rusiilor, un titlu nou derivat din termenul latin caesar sau împărat. A centralizat decisiv țara și a făcut primii pași pentru transformarea acesteia dintr-o grupare de triburi asiatice într-o națiune europeană, o sarcină care avea să fie dusă la bun sfârșit de către Petru cel Mare, după încă o sută de ani.

Rusia s-a aflat în război aproape permanent, pe toată durata domniei lui Ivan. Cu toate că i-a înfrânt pe tătari și a cucerit Kazanul, celelalte conflicte ale sale, mai ales cele împotriva Poloniei și Suediei, au rămas fără rezultat. Dar pierderile pe care le-a suferit par să-l fi îndârjit și mai mult, așa că s-a lipsit tot mai mult de sfatul nobililor săi, devenind din ce în ce mai tiranic. La vârsta de treizeci de ani, se bucura de o putere personală neîngrădită, instituind o domnie a terorii în rândurile nobilimii ruse și justificându-și despotismul prin cuvintele: „Am ajuns pe tron la porunca lui Dumnezeu”.

Predispus la accese de furie dezlănțuită, Ivan vedea peste tot comploturi. Răspunsul lui era tortura și moartea, iar printre modurile de execuție se

numărau eviscerarea, arderea pe rug, tragerea în țeapă, înecarea și îngroparea de viu – pedepse pe care adeseori le supraveghea personal. Se spune că unele dintre victime erau aruncate ca hrană pentru urși.

Unul dintre cele mai sângeroase excese ale lui Ivan a fost masacrarea cetățenilor din Novgorod, pe care îi bănuia că ar pregăti o răscoală. Fără să aștepte vreo confirmare a acuzației, a năvălit în oraș în fruntea armatei și a măcelărit 60 000 de bărbați, femei și copii.

În paranoia lui, Ivan și-a organizat o gardă personală din 6 000 de oameni, cunoscuți ca opriciniki, și i-a împuternicit să acționeze ca o bandă de criminali înrăiți, fără a ține cont de lege. El considera tortura o armă de stat potrivită și, la un moment dat, l-a torturat și l-a ars de viu pe medicul său personal doar pentru că l-a bănuit de trădare.

Disprețul inuman al lui Ivan față de ceilalți s-a manifestat și în cazul finalizării Catedralei Sf. Vasile din Moscova. Atât de subjugat a fost de frumusețea ei încât a poruncit să li se scoată ochii arhitecților care o concepuseră, ca să se asigure că niciodată nu va mai fi construită o clădire la fel de frumoasă.

Unul dintre puținii oameni în care Ivan simțea că putea avea încredere a fost fiul său, pe care-l botezase tot Ivan și care era moștenitor al tronului. Dar, pe când Ivan cel tânăr avea douăzeci și opt de ani, într-o după-amiază a început o dispută cu tatăl lui, care s-a înfuriat atât de tare încât l-a bătut cu un baston cu vârful de fier până l-a omorât.

În ultimele lui zile, corpul lui Ivan se umflase peste măsură, fiind chinuit de dureri. Când doctorii lui n-au putut să-i găsească leacul, s-a adresat clarvăzătorilor și astrologilor, dar nici aceștia nu i-au putut fi de ajutor.

Cu câteva zile înainte de moarte, țarul l-a invitat pe ambasadorul englez la palat. Arătându-i câteva pietre prețioase, Ivan i-a spus: „Uite cum își pierd culoarea. Și ele îmi vestesc sfârșitul. Am fost otrăvit.” Când moartea a venit, în sfârșit, Ivan tocmai juca șah – cu el însuși, căci era de neconceput să existe cineva care să-l învingă pe țarul Rusiei. A fost înmormântat în Catedrala Sf. Mihail de la Kremlin.

Moartea lui Ivan a fost atribuită fie dizenteriei, fie sifilisului ori altor boli mortale, dar la peste patru secole de la moartea sa, mormântul i-a fost deschis pentru a se face niște teste asupra trupului său mumificat. Cadavrul conținea niveluri toxice de arsenic și mercur, fapt ce sugera că, într-adevăr, primul țar al Rusiei murise otrăvit, dovedindu-se astfel adevărul vechii maxime care spune că până și un paranoic poate avea dușmani adevărați.

În aceeași zi

1455: Artistul florentin Fra Angelico se stinge din viață

1890: Cancelarul Germaniei, prințul Otto von Bismarck, este obligat să demisioneze

1913: Regele George I al Greciei este împușcat și ucis

19 martie

Ultimul blestem al ultimului templier

1314 În ziua de 19 martie, Jacques de Molay, ultimul Mare Maestru al Templierilor, a fost ars pe rug la Paris, având ochii ațintiți asupra catedralei Notre Dame, ce se zărea în depărtare.

Un cavaler francez din Champagne, numit Hugues de Payens, a fost cel care a înființat Ordinul Templierilor, în 1128, devenind primul Mare Maestru al acestuia. Misiunea templierilor era să păzească drumul pelerinilor care mergeau în Țara Sfântă.

Două secole mai târziu, templierii acumulaseră bogății uriașe, iar Jacques de Molay a avut ghinionul să fie în fruntea lor când regele Franței, Filip cel Frumos, râvnind la averile ordinului, a hotărât să-l distrugă cu totul.

Arestat în 1307, împreună cu toți ceilalți cavaleri templieri din Franța, Molay a tăcut cu îndârjire vreme de șapte ani petrecuți într-o închisoare pariziană, negând cu tărie orice fărădelege de care era acuzat, chiar și după ce ordinul a fost suprimat în 1312. Era hotărât să-și încredințeze apărarea singurului om care l-ar fi putut salva, papa. Din nefericire pentru Molay, papa Clement al V-lea era, practic, un umil servitor al regelui Filip. (Era același Clement, francez prin naștere, care mutase Scaunul Papal de la Roma la Avignon.) Așa încât, când a sosit ziua judecății pentru Marele Maestru Molay, papa a trimis trei cardinali să aibă grijă de acesta, el ținându-se deoparte.

Molay era pe punctul de a fi condangat la închisoare pe viață și și-a dat seama că nu va avea decât o unică șansă ca să se apere pe sine și să apere și ordinul.

Cardinalii au fost dezorientați de apărarea elocventă a lui Molay și au hotărât să supună chestiunea judecății papei. Dar Filip cel Frumos nu avea de gând să aștepte. În aceeași zi a fost convocat un consiliu regal, care l-a condangat pe Marele Maestru din nou, dar, de data aceasta, la ardere pe rug.

La apusul soarelui, gărzile l-au dus pe Jacques de Molay la locul execuției, îmbrăcat doar într-o cămașă din pânză. „Dumnezeu ne va răzbuna moartea", a spus el. „Filip, ești blestemat. Te aștept în mai puțin de un an la Judecata lui Dumnezeu." Apoi, a cerut să fie întors cu fața spre turlele catedralei Notre Dame, abia vizibile în depărtare.

După doar treizeci și una de zile, papa Clement a murit pe neașteptate, iar pe 29 noiembrie, același an, Filip cel Frumos a murit și el, exact așa cum prezisese Marele Maestru.

În aceeași zi

1452: Frederic al III-lea este încoronat la Roma, domnind vreme de cincizeci și trei de ani, mai mult decât oricare împărat al Sfântului Imperiu Roman

1687: Exploratorul francez René-Robert Cavelier, Sieur de La Salle, este ucis de propriii oameni

20 martie

Un rege uzurpator își întâlnește Creatorul

1413. Cu fața desfigurată de umflături și de răni, cu trupul slăbit de un atac de apoplexie, în acea zi, regele uzurpator Henric al IV-lea a murit la vârsta de patruzeci și șase de ani, regretându-și trecutul.

Nepot al lui Eduard al III-lea, Henric s-a născut la Castelul Bolingbroke, astfel că, în epocă (ca și în opera lui Shakespeare), era cunoscut sub numele de Bolingbroke. În tinerețe, a fost un bărbat chipeș și bine clădit, un minunat atlet care excela la probele de turnir, îndrăgea muzica și vorbea latina, franceza și engleza. La unsprezece ani, vărul lui, cu doar zece luni mai mic decât el, a moștenit tronul, dominând sub numele de Richard al II-lea, tatăl lui Henric, John of Gaunt, devenind conducătorul de facto al țării, cât timp regele era minor.

Dar când Richard a început să conducă cu adevărat, Bolingbroke – și majoritatea marilor nobili ai țării – și-a pierdut în scurt timp răbdarea din cauza felului său de a fi, risipitor și ineficient, alăturându-se unui grup de opozanți, care l-au forțat pe rege să-l trimită în exil pe cel mai apropiat favorit al lui, Robert de Vere, conte de Oxford. Richard nici n-a uitat, nici n-a iertat și, zece ani mai târziu, l-a exilat pe Bolingbroke, confiscându-i averea. Dar când Richard a comis eroarea de a părăsi țara pentru a face o expediție în Irlanda, Bolingbroke s-a întors în fruntea unei armate, l-a capturat și l-a întemnițat pe Richard și s-a urcat pe tron ca Henric al IV-lea, după care a poruncit asasinarea în secret a lui Richard.

Din pricina acestui act de uzurpare, Henric s-a confruntat permanent cu revoltele în cursul domniei sale de 13 ani. În 1405, a zdrobit o răscoală în Bătălia de la Shipton Moor, în urma căreia l-a condangat la moarte pe Richard Scrope, arhiepiscop de York, pentru că pactizase cu rebelii. Contemporanii relatează că, la doar câteva ore de la execuția acestui om al

lui Dumnezeu, regele urla de durerile provocate de urticaria care îi apăruse pe față și de o tumoare care începuse să i se formeze sub nas. Mulți au crezut că fusese atins de lepră. Dușmanii lui susțineau cu tărie că aceasta era pedeapsa divină pentru uzurparea tronului și uciderea regelui legitim. (Știința modernă sugerează că boala înfiorătoare a lui Henric era, de fapt, sifilis sau o cangrenă tuberculoasă.)

Sperând să scape de acest blestem, Henric a făcut planuri să plece în cruciadă în Țara Sfântă, dar și-a amânat plecarea după ce a auzit o profeție conform căreia urma să-și găsească moartea la Ierusalim.

În această zi a anului 1413, Henric a hotărât să se căiască pentru fărădelegile sale și a pornit spre mormântul Sfântului Eduard Confesorul de la Westminster Abbey. Acolo, în timp ce îngenunchea ca să se roage, s-a prăbușit inconștient și a fost dus într-o încăpere alăturată. După ce și-a revenit, regele năpăstuit a întrebat unde se află, spunându-i-se că se găsește în Sala Ierusalim a catedralei (denumită așa datorită tapiseriilor de pe pereți, care înfățișau istoria Ierusalimului). Amintindu-și de teribila profeție cum că va muri în Ierusalim, Henric a știut că sfârșitul îi este aproape.

Regele muribund și-a binecuvântat fiul (pe cale să devină Henric al V-lea) și a șoptit celor din jurul lui: „Numai Dumnezeu știe cu ce drept am luat coroana”. În câteva minute era mort – în Ierusalim, așa cum spusese profeția.

În aceeași zi

43 î.Hr.: Se naște poetul roman Ovidiu

1727: Savantul englez Isaac Newton moare la Londra

1815: Elveția devine neutră

21 martie

Thomas Cranmer piere pe rug

1556 Thomas Cranmer era cu totul diferit de celebrul său predecesor, Thomas Becket. Amândoi au servit regi pe care îi chema Henric și au dobândit cea mai înaltă funcție ecleziastică britanică, aceea de arhiepiscop de Canterbury. Totuși, dacă Becket a murit ca un martir apărând Biserica de puterea regelui, Cranmer a murit și el ca un martir, dar apărând autoritatea regală asupra Bisericii.

Cranmer credea cu sinceritate în puterea regală. Pentru Henric al VIII-lea a fost un ministru perfect, ajutându-l să încheie două divorțuri, promulgând Legile Trădării și, în general, acționând pentru sporirea autorității regelui. Henric a murit în 1547, dar Cranmer și-a păstrat influența în timpul scurtei domnii a lui Eduard al VI-lea. Când Eduard a murit la cincispreze ani, după doar șase ani de ședere pe tron, Cranmer a respectat dorința monarhului muribund și a susținut-o pe Lady Jane Grey la succesiune. Dar când Maria Tudor cea Sângeroasă a câștigat tronul, Cranmer a fost judecat și condangat pentru trădare, din cauza sprijinului acordat lui Lady Jane Grey, și pentru erezie, din cauza legilor sale antipapale din ultimii 20 de ani.

Condangat la moarte, la început Cranmer s-a dezis de faptele de erezie, dar când i s-a cerut să-și repete dezicerea în public, a refuzat, retractându-și spusele. Pentru acest afront adus adevăratei Biserici, el a plătit prețul suprem, moartea prin ardere pe rug.

În timp ce flăcările îl înghițeau, Cranmer a întins mâna dreaptă care semnase hârtiile de dezicere, spunând: „Asta e mâna care a scris acele lucruri, prin urmare ea trebuie să fie prima care suferă pedeapsa”. Apoi, spre groaza celor veniți să asiste, a lăsat-o pradă flăcărilor. Și astfel, în chinuri groaznice, a murit arhiepiscopul care, mai mult decât orice alt om, a clădit Biserica Angliei.

În aceeași zi

1685: Se naște compozitorul german Johann Sebastian Bach

1804: Codul Napoleonian intră în vigoare în Franța

1806: Se naște președintele mexican Benito Juárez

22 martie

„Mehr Licht!”

1832 Johann Wolfgang von Goethe a fost cel mai mare poet al Germaniei și, poate, al istoriei omenirii, iar la vârsta de optzeci și trei de ani sfârșitul îi era aproape. Răsucindu-se în pat, cu voce clară, Goethe a mai vorbit o dată. Mehr Licht! a strigat el („Mai multă lumină!”), după care s-a stins, lăsând în urmă unele dintre cele mai cunoscute cuvinte rostite pe patul de moarte din istorie.

Ce a vrut să spună prin acel strigăt final? Își dorea să fi avut mai multă claritate și înțelegere? Sau vedea în viitor lumea ce avea să vină?

Nici una, nici alta, în opinia istoricilor iconoclaști de astăzi. Ce a vrut Goethe, de fapt, să spună a fost: „Deschideți și al doilea oblon, să intre mai multă lumină.”

În aceeași zi

1599: Se naște portretistul flamand Anthony van Dyke

1646: Are loc bătălia de la Stow-on-the-Word, ultima a Războiului Civil din Anglia

23 martie

Un alt țar este asasinat

1801 În cei trei sute doi ani cât a durat domnia Romanovilor în Rusia, 18 membri ai familiei au urcat pe tron, dintre care patru femei și 14 bărbați. Dintre cei 14 țari, cinci au fost uciși. În acea zi, a fost rândul țarului Pavel I.

Pavel era fiul lui Petru al III-lea și al Ecaterinei a II-a cea Mare (în mod sigur al Ecaterinei, care avusese trei amanți cât timp Petru mai era încă în viață). Nervozitatea și instabilitatea psihică ale lui Pavel au fost amplificate de cunoașterea adevărului că tatăl lui fusese asasinat, aproape sigur cu complicitatea Ecaterinei.

Devenind țar la moartea Ecaterinei, la sfârșitul anului 1796, Pavel deja manifesta semne de nebunie, mai ales de megalomanie, o boală destul de răspândită printre dictatori. „În Rusia, orice om cu care vorbesc este mare", remarca el, „dar numai în timp ce vorbesc cu el."

Pentru a-și spori autoritatea, Pavel a limitat prerogativele boierimii ruse, a schimbat constant miniștrii din guvernul său și a redus puterea administrațiilor locale. A instituit o disciplină severă în armată, în câteva rânduri surghiunind în Siberia înalți ofițeri pentru greșeli comise pe terenul de paradă. Până și politica sa externă a fost dezastruoasă: în 1800, a rupt relațiile cu Austria, a fost cât pe ce să intre în război cu Anglia și chiar a intrat în război cu Franța.

După doar patru ani de dictatură a lui Pavel, aristocrația se săturase până peste cap. Un grup de ofițeri și de nobili de rang înalt l-au abordat pe fiul lui Pavel, în vârstă de douăzeci și doi de ani, Alexandru (care avea să devină, în curând, Alexandru I) și l-au convins de nevoia înlăturării tatălui său,

asigurându-l că va fi lăsat în viață. Alexandru i-a crezut pe complotiști – sau a vrut să-i creadă – și le-a dat permisiunea să acționeze.

Pe 23 martie 1801, guvernatorul militar al Sankt-Petersburgului, contele Peter von Pahlen, și câțiva complici au intrat în dormitorul țarului de la Palatul Mihailovski și l-au înjunghiat pe tiran.

Pavel a fost al treilea țar din dinastia Romanovilor care a fost asasinat în decurs de 40 de ani. Următorul avea să fie nepotul lui, Alexandru al II-lea, 80 de ani mai târziu.

În aceeași zi

1842: Se stinge din viață romancierul francez Stendhal (Marie-Henri Beyle)

1887: Se naște pictorul spaniol Juan Gris

1919: Mussolini își înființează propriul partid în Italia, Fasci di Combattimento (Grupul de luptă)

1953: Moare pictorul francez Raoul Dufy

24 martie

Regina Elisabeta se stinge din viață

1603 „Lucrarea obișnuită a naturii a fost înfăptuită, iar cel care a fost născut să moară și-a plătit tributul”, scria cândva Elisabeta a Angliei într-o scrisoare de condoleanțe. Acum, pe măsură ce umbrele timpului se abăteau asupră-i, venise rândul ei să-și plătească tributul, după 45 de ani petrecuți pe tron.

La începutul domniei sale, Elisabeta le spusese membrilor Parlamentului: „În ceea ce mă privește, nu văd nici un motiv măreț pentru care să-mi fie drag să trăiesc sau teamă să mor. Am trăit destul în lumea asta ca să știu cum e să fii supus și cum e să fii suveran.” Dar, odată cu trecerea anilor, îndoielile au început să pună stăpânire pe ea. După spusele lui Sir Walter Raleigh, era „o doamnă surprinsă de timp”.

Ultimii ei ani au fost sumbri. Vanitoasă din fire, purta o perucă roșcată ca să-și ascundă părul încărunțit și rărit, și a poruncit ca în palatul ei de la Richmond să nu existe nici o singură oglindă. Prietenii și sfetnicii din tinerețe dispăruseră și ea își dădea seama că i se apropie sorocul. Se zvonea că stafia ei mohorâtă se plimba pe coridoarele palatului, prevestindu-i moartea.

În luna martie a anului 1603, timp de patru zile, a refuzat să meargă la culcare, rămânând așezată pe pernele ei. Într-una din zile, a refuzat să vorbească, stând cu degetul vârât în gură. Nu era senilă, doar își contempla viața și trecutul și ceea ce avea să vină. Nici în ultimele clipe nu și-a pierdut autoritatea și nici spiritul caustic. Astfel, când cel mai apropiat sfetnic al ei, Sir Robert Cecil, și-a permis să-i dea sfaturi, ea a replicat: „Trebuie! Este oare trebuie un cuvânt care să fie adresat celor de os domnesc? Om mărunt ce ești!”

Pe 23 martie, Elisabeta a anunțat: „Nu doresc să mai trăiesc, ci vreau să mor”. În zorii zilei următoare, la ora 3, cea mai mare regină pe care Anglia (și, probabil, orice altă națiune) a avut-o vreodată a părăsit această lume, la căpătâiul ei stând arhiepiscopul de Canterbury, care se ruga pentru ea. Legenda susține că inelul de suverană n-a putut să-i fie scos decât prin tăierea degetului, fapt ce simbolizează unirea ei cu țara pe care o condusese. Elisabeta a trăit șaizeci și nouă de ani, șase luni și 17 zile.

În aceeași zi

1401: Conducătorul mongol Tamerlan cel Mare cucerește Damascul

1603: Coroanele Angliei și Scoției se unesc în momentul în care regele Iacob al VI-lea al Scoției urcă pe tronul Angliei

25 martie

Nașterea primului rege al dinastiei Plantagenet

1133 În zilele noastre, orașul Le Mans, din nord-vestul Franței, este cunoscut mai ales pentru cursa automobilistică anuală care se desfășoară aici, dar în secolul al XII-lea, așezarea aparținea conților de Anjou, al căror domeniu avea drept centru vechiul și minunatul oraș Angers, de pe fluviul Loara. Aici s-a născut, în ziua de 25 martie, regele Henric al II-lea al Angliei, primul rege al unei dinastii care va domni o perioadă mai îndelungată decât orice altă casă regală engleză.

Tatăl lui Henric a fost contele Geoffrey de Anjou, un bărbat chipeș, căruia îi plăceau cursele de călărie, vânătoarea și femeile. Primăvara, moșiile conților de Anjou se acopereau de florile galbene ale unui soi de grozamă numit planta genista, și, încă din tinerețe, Geoffrey căpătase obiceiul de a purta un fir din această floare veselă la pălărie. Atât de mult îi plăcuse acest lucru încât curând ajunsese să fie numit Geoffrey Plantagenet.

Când a împlinit șaisprezece ani, precocele Geoffrey s-a însurat cu tânăra de douăzeci și șase de ani Matilda, fiica lui Henric I al Angliei, încheind o mare alianță dinastică. Patru ani mai târziu, se năștea viitorul rege Henric al II-lea.

Tânărul Henric a devenit un bărbat atletic, voinic, cu părul blond-roșcat, ochi cenușii și energie nestăvilită. La nouăsprezece ani, și-a aranjat propria căsătorie, tot cu o femeie mai vârstnică, frumoasa Eleonora de Aquitania, având cu unsprezece ani mai mulți decât el, care fusese regină a Franței și cea mai mare proprietăreasă de terenuri din regat. După doi ani, el moștenea tronul Angliei.

Henric al II-lea avea să conducă Anglia timp de treizeci și cinci de ani și va avea doi fii care vor deveni printre cei mai cunoscuți regi din istoria

britanică, Richard Inimă-de-Leu și Ioan. În total, dinastia Plantagenet înființată de el va păstra coroana timp de 332 de ani, până la moartea lui Richard al III-lea, la Bosworth Field.

În aceeași zi

1347: Se naște Sfânta Ecaterina de Siena

1436: Domul lui Brunelleschi din Florența este sfințit

1804: Revoluționarul sud-american Simón Bolívar pleacă din Spania cu destinația America de Sud

1821: Grecia își proclamă independența față de Turcia

26 martie

Beethoven face plecăciunea finală

1827 Opiniile referitoare la Ludwig van Beethoven erau foarte diferite, în funcție de subiectul la care se refereau: la aptitudinile muzicale sau la omul însuși. Mozart, cu care făcuse studii muzicale, spusese, când Beethoven avea doar douăzeci și unu de ani, că „va da lumii ceva care va merita să fie ascultat”. Pe de altă parte, Goethe, care l-a cunoscut după ce trecuse de pragul celor patruzeci de ani, cârcotaș și aproape surd, îl considera „o personalitate neîmblânzită, care nu greșește întru totul când crede că lumea este detestabilă, dar nici nu o face mai agreabilă, pentru el însuși sau pentru alții, prin atitudinea sa”.

Născut la Bonn, Beethoven și-a petrecut practic toți anii de activitate la Viena. Era un om dificil și solitar, dedicat în întregime muzicii. Spre deosebire de Mozart, care a trăit toată viața la limita sărăciei din lipsă de susținători financiari, Beethoven a fost recunoscut și sprijinit în întreaga sa carieră. Deși n-a fost niciodată bogat, a trăit confortabil. Marea sa nenorocire a fost surzenia progresivă, care a început să se manifeste chiar înainte să împlinească treizeci de ani. În ultimii ani ai vieții, a fost complet surd.

În decembrie 1826, Beethoven împlinea cincizeci și șase de ani și prezenta semnele unei boli despre care se credea că ar fi hidropizie, dar diagnosticul ulterior a arătat ca era vorba de ciroză. Boala a continuat să se agraveze, până când, la sfârșitul lui martie, l-a dus în pragul morții. Nu încape nici o îndoială că a murit în după-amiaza zilei de 26 martie, în timp ce afară se dezlănțuise o furtună cu tunete și fulgere, dar ultimele cuvinte pe care le-ar fi rostit rămân sub semnul controversei. O versiune îl înfățișează murmurând histrionic finalul clasic al pieselor de teatru romane: Plaudite, amici, comoedia finita est. („Aplaudați, prieteni, comedia s-a terminat.”) În altă variantă, se relatează că ar fi spus: „O să aud în rai”. O a treia istorisire

îl descrie primind un colet cu un vin ales de Rin, pe care îl comandase cu luni în urmă. Înainte de a gusta, a murmurat: „Păcat, păcat… prea târziu!”

La trei zile după moarte, Beethoven a fost îngropat în curtea bisericii Währing din Viena, după o ceremonie funerară la care au luat parte 20 000 de oameni.

Beethoven a rămas burlac toată viața, în pofida mai multor încercări de a se căsători. După moartea sa, au fost găsite trei scrisori în scrinul său, ce conțineau declarații de dragoste adresate unei „iubite nemuritoare”. Scrisorile erau nedatate și nici n-au fost vreodată trimise, iar identitatea iubitei sale nemuritoare n-a fost descoperită niciodată.

În aceeași zi

1874: Se naște poetul american Robert Frost

1892: Poetul american Walt Whitman se stinge din viață

1902: Moare omul de afaceri britanic Cecil Rhodes, susținător al colonialismului, fondatorul statului african Rhodesia, din care au luat naștere ulterior Zambia și Zimbabwe

27 martie

Trecerea în neființă a Eleonorei de Aquitania

1204 La moartea ei, în această zi de martie, Eleonora de Aquitania, o femeie cu totul și cu totul remarcabilă a vremurilor ei văzuse, făcuse și trăise tot. A fost crescută la Poitiers, în tradiția iubirii curtenești și a trubadurilor. La Paris a auzit de predicile lui Abélard, Sfântul Bernard și, mai târziu, de Thomas Becket. O mare frumusețe și, uneori, motiv de scandal, Eleonora era o ducesă descendentă din Carol cel Mare și cea mai bogată femeie din Europa, domeniul ei acoperind cam un sfert din Franța modernă. (Având o limbă proprie, Aquitania era teritoriul unde se vorbea langue d'oc, numită așa pentru că locuitorii ei spuneau oc în loc de oui.)

Eleonora a avut doi soți, amândoi regi. Cu primul, Ludovic al VII-lea al Franței, a plecat în cruciadă și a condimentat călătoria înșelându-l cu propriul ei unchi (n-a fost, totuși, o afacere incestuoasă, căci unchiul era soțul mătușii ei). Cu al doilea soț, Henric al II-lea al Angliei, a întemeiat dinastia Plantagenet, care a durat peste trei secole. În total a avut zece copii, inclusiv pe cel mai lăudat în legende și povești, Richard Inimă-de-Leu, și pe cel mai detestat rege al Angliei, Ioan.

Una dintre nepoatele Eleonorei a fost Blanche de Castilia. Când Eleonora avea șaptezeci și opt de ani, a adus-o personal pe Blanche din Spania, ca să se mărite cu regele Franței. La optzeci de ani, a condus apărarea unui oraș asediat de o armată rebelă.

În cele din urmă, Eleonora a trecut în neființă la optzeci și doi de ani, o vârstă venerabilă pentru epoca ei, stingându-se, conform unei cronici contemporane, „ca o lumânare într-o tigvă scobită, când se abate vântul asupra ei". A fost îngropată acolo unde a și murit, în străvechea mănăstire de la Fontevrault, pe liniștita Vale a Loarei.

În aceeași zi

1306: Robert Bruce este încoronat rege al Scoției

1625: Iacob I moare în cabana lui de vânătoare de la Theobalds, Essex

1770: Pictorul baroc italian Giovanni Battista Tiepolo moare la Madrid

1809: Se naște Georges Eugène, baron Haussman, omul care a schimbat fața Parisului

28 martie

Constantinopol devine Istanbul

1930 Vreme de 1599 de ani, zece luni și șaptesprezece zile, marele oraș s-a numit Constantinopol. În această zi, Oficiul Poștal Turc a schimbat oficial denumirea în Istanbul, nume prin care a fost identificat începând cu secolul al XIII-lea.

Pe locul unde se află Istanbulul, a existat un oraș încă din secolul al VII-lea î.Hr., întemeiat de greci. L-au numit Byzantium (Bizanț), probabil după miticul conducător grec Byzas, care a cucerit pământurile de la triburile trace, în anul 657 î.Hr.

Când Roma a luat locul Greciei ca putere dominantă în regiune, Bizanțul a devenit oraș liber sub suzeranitate romană și abia în 324 d.Hr., la aproape un mileniu de la întemeiere, a devenit, în sfârșit, Constantinopol.

Pe 18 septembrie 324, împăratul Imperiului Roman de Apus, Constantin, l-a înfrânt pe rivalul său Licinius la Chrysopolis, preluând controlul asupra întregului imperiu. După bătălie, s-a retras să-și petreacă noaptea în orașul Byzantium din apropiere, unde a visat că a văzut zeitatea ocrotitoare a cetății, o cotoroanță jalnică, gârbovită de timp și de boli. Dintr-odată, ea s-a transformat într-o tânără extrem de frumoasă, iar în vis el îi așeza o diademă pe cap. Când s-a trezit, Constantin a interpretat visul ca pe un semn divin și a decis să întemeieze acolo un mare oraș.

În scurt timp, împăratul a pornit pe jos în fruntea unui grup de slujitori, făcând ocolul Bizanțului (pe atunci un orășel neînsemnat), trasând cu lancea granițele noului oraș. Ajutoarele lui erau uluite de dimensiunile orașului, dar, conform hagiografilor creștini, împăratul a insistat: „Voi înainta până când El, călăuza invizibilă ce pășește înaintea mea, socotește cu cale să se oprească”.

Constantin a trecut de îndată la punerea în practică a unui program masiv de construcții, triplând dimensiunile orașului, iar pe 11 mai 330, i-a dat numele de Constantinopol (Constantinopolis), ce a devenit capitala imperială în locul Romei.

Constantinopol s-a transformat în cel mai mare oraș din lumea civilizată, dar de-a lungul secolelor, a trebuit să înfrunte multe vitregii, inclusiv ciuma din secolul al VI-lea, care i-a ucis pe cei mai mulți dintre locuitorii săi. A fost atacat de nenumărate ori, însă uriașele sale ziduri ridicate în secolul al V-lea au rămas de necucerit.

În secolul al XIII-lea, turcii din Anatolia vorbeau deja de Constantinopol folosind denumirea Istinpolin, derivată din expresia grecească eis ten polin, însemnând „în oraș”. Dar chiar și după ce turcii l-au cucerit în cele din urmă, în 1453, el a rămas Constantinopol pentru toată lumea, mai puțin pentru o parte dintre locuitorii săi. De-a lungul anilor, turcii au generalizat numele de Istanbul, ce nu mai evoca nimic din trecutul lui grec sau roman. Când denumirea oficială s-a schimbat, nu mai rămăsese nici o urmă din Bizanț, iar singurul lucru care mai amintea de Constantin cel Mare era columna eponimă din porfir („columna arsă”) care și astăzi atrage privirile turiștilor în vechiul Istanbul.

În aceeași zi

1483: Pictorul italian Rafael se naște în Urbino

1854: Franța și Marea Britanie declară război Rusiei, declanșând Războiul Crimeii

1941: Romanciera engleză Virginia Woolf se sinucide aruncându-se în râul Ouse

1946: Juan Perón este ales președinte al Argentinei

1969: Cel de-al treizeci și patrulea președinte american, Dwight D. Eisenhower, moare

1994: Moare, la Paris, Eugen Ionescu. Este înmormântat în cimitirul Montparnasse, ca și Emil Cioran și Constantin Brâncuși

29 martie

Soții Rosenberg sunt condangați pentru trădare

1951 În această zi, la New York, un juriu alcătuit din 11 bărbați și o femeie i-a condangat în unanimitate pe Julius și Ethel Rosenberg pentru trădare conform Legii privind spionajul din 1917, pentru vina de a fi furnizat Rusiei comuniste informații secrete privind construcția bombei atomice. O săptămână mai târziu, cei doi au fost condangați la moarte.

Fiu al unui confecționer imigrant polonez, din zona Lower East Side a Manhattanului, tânărul de treizeci și trei de ani Julius Rosenberg era de multă vreme membru al Partidului Comunist American, el intrând în Liga Tineretului Comunist încă din colegiu, la numai șaisprezece ani. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, fratele soției sale, David Greenglass, a devenit sergent, fiind repartizat la Los Alamos, unde se realizau cercetările privind construirea bombei atomice. Curând, Julius și Ethel l-au convins pe Greenglass să le furnizeze toate secretele posibile.

Ori de câte ori erau obținute informații noi, acestea erau transmise unui curier mic de statură și îndesat, de vârstă mijlocie, pe nume Harry Gold, care acționa ca om de legătură cu viceconsulul sovietic la New York, Anatoli Iakovlev. De acolo, informațiile plecau spre Moscova.

În anii războiului, soții Rosenberg trebuie să fi crezut că vor scăpa nedescoperiți, dar în februarie 1950, Klaus Fuchs, om de știință britanic și spion al rușilor, care lucra la Los Alamos, a fost arestat. Fuchs a recunoscut imediat că furniza rușilor informații legate de bomba atomică și, mai mult, că avea legături cu același Gold. Urmele au condus, în scurt timp, la David Greenglass și la soții Rosenberg, care au fost arestați.

Procesul a fost unul dintre cele mai controversate din istoria Americii, dat fiind că soții Rosenberg și-au negat cu tărie vina și mulți simpatizanți de stânga, din întreaga lume, vedeau procesul ca pe o vânătoare de vrăjitoare anticomunistă, cu posibile nuanțe antisemite. Dar Julius și Ethel au fost condangați, în principal ca urmare a mărturiei fratelui lui Ethel, care și-a recunoscut vina în schimbul reducerii pedepsei. Cazul împotriva lui Julius Rosenberg era cât se poate de clar, dar dovada hotărâtoare împotriva lui Ethel a fost mărturia soției lui Greenglass, care o văzuse pe Ethel dactilografiind însemnările acestuia. Greenglass a fost condangat la 15 ani închisoare, în vreme ce Gold a primit 30 de ani, dar judecătorul i-a condangat pe soții Rosenberg la moarte, declarând: „Consider că fapta voastră e mai gravă decât crima".

Următorii doi ani au fost martorii unei explozii de proteste în toată lumea, nu atât împotriva verdictului, cât a condangării la moarte. Mii de oameni au demonstrat în America și Europa, papa a cerut clemență, munți de scrisori de protest au ajuns la Casa Albă, iar cei doi fii ai soților Rosenberg mergeau pe stradă purtând pancarte pe care scria: „Nu-i ucideți pe mami și pe tati". Dar nici Curtea Supremă, nici președintele Eisenhower n-au intervenit.

Imediat după ora 20, pe 19 iunie 1953, la închisoarea Sing Sing din Ossining, New York, mai întâi Julius și apoi Ethel au fost legați cu curele de scaunul electric al închisorii. Electrozii au fost aplicați pe gamba unui picior și pe scalpul ras, după care au fost umeziți cu o soluție salină pentru a asigura un contact cât mai bun. Apoi, un curent de circa 2 000 de volți a fost trimis în sistem. Starea de inconștiență s-a instalat instantaneu, la fel și moartea pentru Julius, dar Ethel a avut nevoie de trei impulsuri electrice lungi pentru a muri. Soții Rosenberg au fost primii civili americani executați pentru trădare pe timp de pace (cu toate că faptele lor au fost comise în timpul războiului).

Ani de-a rândul după execuție, prietenii, rudele și mai mulți simpatizanți de stânga au continuat să susțină nevinovăția soților Rosenberg, iar David Greenglass va scrie ulterior că procurorii îl forțaseră să depună mărturie împotriva surorii sale, amenințându-l că o vor pune sub acuzare pe soția lui în caz că refuză. Dar, în 1997, Aleksandr Feklisov, ofițerul rus de contrainformații al soților Rosenberg, a descris public întâlnirile lui

clandestine cu Julius din anii 1940, confirmându-i vinovăția. El a susținut, totuși, că nu a știut din surse directe că Ethel ar fi făcut parte din conspirație.

În aceeași zi

1461: Armata Casei de York o înfrânge pe cea a Casei de Lancaster, condusă de Henric al VI-lea, în Bătălia de la Towton, în Războiul celor Două Roze

1848: Magnatul american imobiliar și al blănurilor John Jacob Astor moare la New York

1891: Moare pictorul pointilist francez Georges-Pierre Seurat

30 martie

Tânărul Ferdinand devine moștenitorul tronului României

1889 Al doilea rege al României, Ferdinand I (Ferdinand Victor Albert Meinard), s-a născut la 12/24 august 1865, la castelul Sigmaringen (Germania), fiind cel de-al doilea fiu al principelui Leopold de Hohenzollern și al principesei Antonia.

Tatăl lui Ferdinand, Leopold de Hohenzollern, era fratele mai mare al regelui Carol I al României. Deoarece Carol I, proclamat rege al României la 15 martie 1881, nu avea moștenitori, s-a aplicat articolul 83 din Constituția din 1866, ce reglementa succesiunea la tronul țării. Atât Leopold de Hohenzollern, tatăl lui Ferdinand, cât și primul său fiu, Wilhelm de Hohenzollern, fratele mai mare al lui Ferdinand, renunță la tronul României, prin pactul de familie încheiat la 18 mai 1881 sub patronajul împăratului Germaniei, Wilhelm I, șeful familiei de Hohenzollern, Ferdinand fiind astfel declarat oficial, la 18/30 martie 1889, moștenitor prezumtiv la tronul României.

La 19 aprilie/1 mai 1889, Ferdinand se stabilește definitiv în România, ocupându-și locul de drept în Senat, unde vorbește, la 9/21 mai, pentru prima dată. După o idilă cu Elena Văcărescu (cu care s-a logodit în 1891), domnișoară de onoare a reginei Elisabeta, idilă încurajată de regină, Ferdinand se căsătorește, la 29 decembrie 1892, în conformitate cu cerințele statutului Casei Regale, care îi obliga pe membrii familiei regale să facă mariaje numai cu persoane de același rang dinastic, cu Maria, principesă de Marea Britanie și Irlanda, fiica ducelui de Edinburgh și de Saxa-Coburg (al doilea fiu al reginei Victoria) și a Mariei Aleksandrovna, mare ducesă a Rusiei (fiica țarului Aleksandru al II-lea). Din această căsătorie s-au născut Carol (n. 1893), Elisabeta (n. 1894), Maria (n. 1899), Nicolae (n. 1903),

Ileana (n. 1908) și Mircea (n. 1912). La 27 septembrie 1914, după o domnie de 47 de ani, regele Carol I încetează din viață la Castelul Peleș din Sinaia. Principele Ferdinand depune la 28 septembrie, în fața corpurilor legiuitoare ale țării, jurământul în calitate de rege al României. Urcarea lui Ferdinand pe tron s-a făcut într-un context politic internațional deosebit de dificil și complex. La mijlocul lunii iunie 1914, a izbucnit în Europa prima conflagrație mondială. Oamenii politici români, în marea lor majoritate, doreau intrarea României în război alături de statele ce compuneau Antanta (Rusia, Franța și Marea Britanie), văzând în aceasta certitudinea înfăptuirii idealului unității naționale. După doi ani de neutralitate, Consiliul de Coroană, convocat de regele Ferdinand la 14/27 august 1916, hotărăște intrarea României în război împotriva Puterilor Centrale (Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria). Această decizie istorică i-a atras regelui Ferdinand dragostea și respectul poporului român, care îl va numi „cel Leal”, dar și ura familiei de Hohenzollern, care îl va șterge din Cartea de familie, fratele său Wilhelm numindu-l trădător. Împăratul Wilhelm al II-lea al Germaniei îi retrage Ordinul Casei de Hohenzollern, iar consfătuirea conducătorilor politici germani (30–31 mai 1917) decide detronarea sa la sfârșitul războiului pe care sperau să-l câștige. Armata română este nevoită, în toamna anului 1916, să se retragă în Moldova. La Iași, devenită peste noapte capitala țării, regele Ferdinand va conduce campania de refacere și reorganizare a armatei române. În primăvara lui 1917, regele merge pe front și promite oștirii române, într-o vibrantă Proclamație, împroprietărirea țăranilor. Prezidează ședințele Consiliului de Coroană din 17, 18 și 19 februarie 1918, în care se dezbat prevederile condițiilor de pace impuse României de către Puterile Centrale. Regele refuză să semneze tratatul de pace, care prevedea condiții înrobitoare pentru România. Ulterior, succesele repurtate de armatele aliate pe frontul de Vest, înfrângerile Puterilor Centrale și descompunerea monarhiei austro-ungare, retragerea trupelor invadatoare de pe teritoriul României fac caduc tratatul de pace și permit României să reia, la sfârșitul lunii octombrie 1918, acțiunile militare. În aceste condiții favorabile, mișcările de eliberare națională ale românilor ce trăiau în vechi provincii românești, anexate prin forță de imperiile vecine, se intensifică. Au loc adunări plebiscitare la Chișinău, în Basarabia, la Cernăuți, în Bucovina și la Alba Iulia, în Transilvania, prin care românii decid unirea cu patria-mamă, România. După doi ani de refugiu, la 18 noiembrie/1 decembrie 1918, regele Ferdinand și regina Mamă intră în

București. Regele Ferdinand I și regina Maria sunt încoronați în Catedrala ortodoxă a Reîntregirii de la Alba Iulia, la 15 octombrie 1922.

După o grea suferință, regele Ferdinand I „cel Leal” se stinge din viață la 20 iulie 1927, după o domnie de 13 ani, fiind înmormântat în biserica mănăstirii Curtea de Argeș, alături de întemeietorul dinastiei române, Carol I.

În aceeași zi

1746: Se naște pictorul Francisco de Goya

1842: Doctorul Crawford Long folosește pentru prima oară eterul ca anestezic într-o operație chirurgicală

1853: Se naște pictorul olandez Vincent van Gogh

1856: Este semnat tratatul care pune capăt Războiului Crimeii

1867: Rusia vinde Alaska Statelor Unite pentru suma de 7,2 milioane de dolari

31 martie

Comandantul de escadră Perry deschide Japonia

1854 După ce marele shogun Tokugawa Ieyasu a preluat controlul asupra Japoniei în 1603, shogunii care i-au urmat au încercat să stabilizeze țara, opunându-se schimbărilor. Clasele sociale au rămas neschimbate, iar cei veniți din afară – mai ales misionarii catolici – au ajuns să fie văzuți ca un factor al dezbinării și ca o amenințare. Pe la 1630, creștinismul a fost interzis, nici un japonez nu avea voie să călătorească peste hotare, iar țara a fost închisă pentru străini. În unele momente, izolarea era atât de strict respectată încât marinarii naufragiați, pe care apa îi aducea la țărm, erau executați sumar. Timp de peste două secole, Japonia a trăit într-o izolare aproape totală, cu toate că oamenii de afaceri europeni și nord-americani râvneau la șansa de a dezvolta un comerț despre care erau convinși că va fi profitabil.

La începutul lunii iulie a anului 1853, o flotă alcătuită din patru nave de război americane a ancorat în Golful Tokio. Navele se aflau la ordinele comandantului de escadră Matthew Perry, un om arogant, impunător, dar greoi și cam încet la minte, hotărât să ducă la îndeplinire ordinele președintelui Millard Fillmore de a deschide Japonia pentru comerțul cu America.

Pe 14 iulie, Perry a debarcat la Kurihama, un mic sat situat la intrarea în Golful Tokio. Acolo a prezentat solicitările americanilor în fața reprezentanților shogunului, apoi a plecat cu navele în China, în așteptarea răspunsului.

În luna martie a anului următor, s-a întors de data asta cu o forță alcătuită din zece nave și cu câteva cadouri neobișnuite pentru japonezi – un telegraf și o locomotivă în miniatură. Între timp, japonezii își dăduseră seama că nu

se mai puteau împotrivi inevitabilului. În ultima zi a lunii a fost semnat Tratatul de la Kanagawa, care garanta „o pace desăvârșită, permanentă și universală, precum și o prietenie sinceră și cordială” între Japonia și Statele Unite ale Americii.

Perry s-a întors acasă ca un erou, primind o recompensă de 20 000 de dolari din partea Congresului. Japonia fusese, în sfârșit, deschisă. Așa cum spunea un observator american la acea vreme: „Nu am intrat noi, au ieșit ei”.

În aceeași zi

1596: Se naște filosoful francez René Descartes

1631: Moare poetul și predicatorul John Donne, la Londra

1732: Se naște compozitorul austriac Joseph Haydn

1837: Moare scriitoarea engleză Charlotte Brontë

1837: Moare peisagistul englez John Constable

1881: Este inaugurat Turnul Eiffel

2 Prostituate (n.tr.)

1 aprilie

Se naște Cancelarul de Fier

1815 În această zi s-a născut, în Kniephof, Prusia, Otto von Bismarck, un om al cărui destin avea să schimbe profund istoria Europei. A fost unul dintre cei mai contradictorii lideri din istorie: ura partidele politice, însă s-a dovedit a fi un maestru al politicii; reacționar, a pus bazele asistenței sociale pentru persoanele în vârstă și ale medicinei sociale; înfocat naționalist prusac, a creat statul german unificat.

Cu o statură impresionantă (avea 1,96 m), Bismarck provenea dintr-o familie nu foarte înstărită de iuncheri. În tinerețe nu păruse prea promițător, însă căsătoria și un gen de revelație religioasă l-au transformat în bărbatul serios și hotărât care a devenit un aristocrat și un autocrat foarte încrezător în sine, în asemenea măsură încât a fost acuzat că el credea în Dumnezeu doar pentru că Dumnezeu părea să fie de acord cu el în toate. A fost și geniul politic care avea să domine Prusia timp de nouă ani și apoi Germania unită, încă 19 ani.

Monarhist înflăcărat, Bismarck a devenit cancelarul Germaniei în 1862. Obiectivul său principal era preluarea controlului asupra lumii germanofone de la o Austrie dominantă și formarea statului unificat german sub conducerea Prusiei. Pentru aceasta, prima lui sarcină a fost crearea armatei. Numit Cancelarul de Fier al Germaniei, porecla i-a fost atribuită după un discurs ținut în fața Camerei Deputaților, în cursul căruia a susținut că „nu prin discursuri și prin vot majoritar se vor decide marile probleme ale zilei… ci prin sânge și fier”.

În 1864, Bismarck a încheiat o alianță cu Austria și a folosit forța militară pentru a invada Danemarca, ca urmare a disputei legate de regiunea Schleswig-Holstein, un subiect spinos care îl preocupase de la începutul secolului al XIX-lea. (Schleswig-Holstein era o provincie daneză, cu

populație majoritar germană. Problema era atât de complexă, încât omul de stat britanic lordul Palmerston remarca odată că: „În Europa numai trei oameni au înțeles-o vreodată, iar dintre aceștia, prințul consort este mort, omul de stat danez se află într-un azil și eu însumi am uitat-o”.) Invazia lui Bismarck a avut un succes imediat și Schleswig-Holstein a devenit un stat german.

Doi ani mai târziu, Bismarck a lansat Războiul de Șapte Săptămâni împotriva foștilor săi aliați austrieci și a câtorva state germane mai mici. După o victorie de răsunet la Sadowa, Hanovra, Hesse-Kassel, Nassau și Frankfurt, toate statele care luptaseră alături de Austria, au fost anexate și, practic peste noapte, Prusia, nu Austria, a devenit principala putere germanofonă a lumii.

În ciuda succesului lui Bismarck (sau poate tocmai din cauza lui), multe dintre statele germane mai mici au continuat să se opună unificării, pe care o interpretau corect ca însemnând, de fapt, o dominație a Prusiei. Următoarea mutare a lui Bismarck a fost un nou război – nu împotriva principatelor recalcitrante, ci împotriva Franței, cu convingerea că, văzând cum Prusia este atacată, se va trezi naționalismul pangerman și se va deschide calea către realizarea unui stat consolidat. Folosindu-se de tertipul unei telegrame diplomatice măsluite, Bismarck a manipulat Franța să declare război. Obținând o victorie rapidă, Prusia a reușit apoi să convingă celelalte state germane să i se alăture, formând un imperiu unit, regele Wilhelm devenind kaiserul Wilhelm I. (O altă consecință a acestui război a fost anexarea de către Germania a Alsaciei și a unei părți din Lorena, două provincii franceze cu o numeroasă populație vorbitoare de germană. Alsacia-Lorena a devenit mingea într-un meci de ping-pong, revenind Franței în 1919, fiind recapturată de Germania în al Doilea Război Mondial și, în cele din urmă, alipită Franței în 1945.)

Astfel, până în 1871, continentul era dominat de o Germanie unită, Germania era dominată de Prusia, iar Prusia era dominată de Bismarck. Încrezător în puterea noii națiuni, Cancelarul de Fier s-a adresat Reichstagului cu cuvintele: Setzen wir Deutschland, so zu sagen, in den Sattel. Reiten wird es schon können. („Să punem Germania în șa, ca să spun așa. Veți vedea că știe să călărească”).

Kaiserul Wilhelm I a murit în data de 9 mai 1888, cu numai câteva zile înaintea celei de-a nouăzeci și una aniversări, iar în data de 15 iunie, fiul său, Frederic al III-lea, a decedat în urma unui cancer de gât, aducându-l pe tron pe inteligentul, dar instabilul Wilhelm al II-lea. Kaiserul Bill, cum a ajuns să fie numit de către britanici, era tânăr (avea douăzeci și nouă de ani), arogant și hotărât să nu se lase umbrit de marele cancelar. În numai doi ani, l-a obligat pe Bismarck să se retragă, eveniment care a trimis unde de șoc în întreaga Europă și a inspirat cunoscuta caricatură politică din publicația britanică Punch (din 29 martie 1890), semnată de John Tenniel și intitulată Dropping the Pilot – Debarcarea pilotului. În caricatură, Bismarck era reprezentat coborând de pe vas pe o scară – statul german – pentru a fi preluat de o barcă, în timp ce, de pe punte, kaiserul, în calitate de căpitan, îi urmărește calm plecarea.

Bismarck va muri opt ani mai târziu, în decurs de trei ani, kaiserul Wilhelm lăsând tratatul-cheie al lui Bismarck cu Rusia să-și piardă valabilitatea, ceea ce a dus la o alianță între Rusia și Franța, cu toate consecințele sale pentru viitor.

În 1914, kaiserul Wilhelm al II-lea a pus Germania în șa, ca să folosim metafora lui Bismarck, doar pentru a descoperi că, fără Cancelarul de Fier, nu putea decât să se lovească de primul zid întâlnit în cale.

În aceeași zi

1920: Partidul Muncitorilor din Germania își schimbă numele în Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Partidul Național Socialist al Muncitorilor din Germania) sau, pe scurt, Nazi – Partidul Nazist

1924: Adolf Hitler este condangat la cinci ani de detenție pentru „Puciul de la berărie”

2 aprilie

Carol cel Mare - cel mai de seamă împărat de la romani încoace

742 În această zi s-a născut Carol cel Mare, care avea să devină cel mai de seamă conducător european de după perioada romană.

Nepotul marelui conducător franc Carol Martel, Carol cel Mare a devenit rege al francilor alături de tatăl și de fratele său, când avea numai doisprezece ani. După moartea celor doi, și-a extins influența asupra tuturor teritoriilor francilor, care cuprindeau nordul Franței de astăzi, Belgia și vestul Germaniei. Ulterior, pe parcursul următorilor 30 de ani, i-a subjugat pe saxoni, a cucerit Bavaria, a purtat campanii în Ungaria și Spania și a cucerit părți din nordul Italiei. Sprijinit de papă (care a fost susținut, la rândul său, cu hotărâre într-o perioadă de puternice conflicte cu Imperiul Răsăritean de la Constantinopol), Carol cel Mare și-a creat un vast imperiu cuprinzând practic toate regiunile creștine din occidentul Europei, cu excepția unor părți din Spania, a sudului Italiei și a insulelor britanice. Și-a stabilit capitala la Aachen (Aix-la-Chapelle), pe malul drept al Rinului.

Un contemporan de la curtea lui Carol cel Mare îl descria astfel: „Avea un trup masiv și puternic, de o înălțime neobișnuită, dar bine proporționat; în înălțime măsura de șapte ori lungimea piciorului. Avea craniul rotund, ochii vii și destul de mari, nasul de o lungime peste medie și părul cărunt, dar des, chipul prietenos și vesel. Așezat sau în picioare, lăsa o impresie de demnitate și mândrie, cu toate că avea gâtul gros, scurt și pântecele cam proeminent; dar toate acestea erau ascunse de trupul lui bine proporționat. Mergea cu pași fermi și avea o prestanță bărbătească; avea o voce mai subțire decât te-ai fi așteptat de la cineva de statura lui. Se bucura de o sănătate de fier, dar a fost chinuit adeseori de accese de febră în ultimii

patru ani dinaintea morții. Către sfârșitul vieții mergea trăgându-și un picior.”

Acesta a fost omul care a fondat dinastia carolingiană ce avea să conducă un imperiu timp de 137 de ani. A fost atât de admirat, încât, la un secol de la moartea sa, împăratul Otto I l-a imitat pe marele cuceritor, stabilindu-și capitala la Aachen, iar în cursul următorilor 600 de ani, peste 30 de împărați ai Sfântului Imperiu Roman și regi germani au fost încoronați aici.

Carol cel Mare este menționat, de asemenea, în mai multe chansons de geste – balade – franțuzești (literal „cântecele faptelor eroice”) din Evul Mediu, cel mai celebru fiind Le Chanson de Roland – Cântecul lui Roland – în care este prezentat conducând lupta creștinilor împotriva musulmanilor (maurilor) din Spania.

În 1165, împăratul Frederic Barbarossa i-a închinat un ultim omagiu lui Carol cel Mare, obligându-l pe papa Pascal al III-lea să-l canonizeze. Din nefericire pentru Carol cel Mare, Pascal era un antipapă, un pretins papă nerecunoscut de Biserica Romano-Catolică de la Roma, astfel încât Biserica nu i-a recunoscut niciodată canonizarea.

În aceeași zi

1725: Se naște la Veneția marele seducător italian Giovanni Giacomo Casanova

1800: Are loc prima audiție a Simfoniei I a lui Beethoven

1801: Flotele britanică și daneză se confruntă în bătălia de la Copenhaga

1840: Se naște, la Paris, Émile Zola

3 aprilie

Crima regelui Ioan

1203 Cei patru pui de vultur, după cum erau numiți fiii regelui Henric al II-lea al Angliei, erau Henric, Richard, Geoffrey și Ioan. Primul a murit în timpul vieții marelui Henric, ca și al treilea, Geoffrey, dar nu înainte de a se căsători și de a avea un fiu botezat Arthur.

Henric al II-lea a murit în 1189, încolțit de fiul său Richard (Inimă-de-Leu), care a moștenit tronul. Însă domnia lui Richard a fost scurtă și, doar zece ani mai târziu, Ioan a fost încoronat după ce Richard a fost ucis în cursul asediului unui castel dușman. Așadar Ioan a ajuns rege, dar nepotul său, Arthur, pe atunci în vârstă de treisprezece ani, era crescut la curtea Franței.

Până în 1203, Ioan era urât deja de majoritatea supușilor săi și nu mai putea să facă abstracție de periculosul nepot, care începuse să-și afirme pretențiile la tron.

Printr-o întâmplare fericită, Ioan l-a capturat pe Arthur într-o bătălie. Mai întâi l-a aruncat în temniță, în castelul La Falaise, în Normandia, apoi l-a mutat într-o fortăreață din Rouen. Însă, indiferent unde era ținut, Arthur continua să reprezinte o amenințare pe care Ioan nu o putea înlătura.

Potrivit unei surse contemporane, „Cu o zi înaintea Vinerii Mari, după cină, când era beat de la vin și plin de răutate, el [Ioan] l-a ucis [pe Arthur] cu mâna lui și, legându-i o piatră grea de trup, l-a aruncat în Sena. Mai târziu, a fost scos din apă de plasele pescarilor și… a fost recunoscut și înmormântat în secret la Notre Dame des Près, de teama tiranului.”

Era ziua de 3 aprilie 1203. Ioan ucigașul a rămas rege, nepedepsit și fără să se căiască, până la moartea sa, care a survenit 13 ani mai târziu.

În aceeași zi

1721: Robert Walpole devine întâiul premier al Marii Britanii

1882: Banditul american Jesse James este împușcat pe la spate de unul dintre oamenii săi

1897: Moare la Viena compozitorul german Johannes Brahms

4 aprilie

„Un tip neobișnuit, ciudat, pedant, cu ceva geniu”

1774 De o urâțenie aproape caricaturală, cu o frunte bombată imensă, cu buza de sus ieșită în afară și o bărbie abia vizibilă, Oliver Goldsmith și-a cucerit totuși celebritatea ca scriitor de comedii și a fost prieten apropiat cu Samuel Johnson, Joshua Reynolds, David Garrick și Edmund Burke.

Goldsmith s-a născut pe la 1730 și a studiat medicina până să se apuce scris. A frecventat Universitatea din Leyda, Țările de Jos, dar nu a obținut nici o diplomă, apoi s-a întors la Londra ca farmacist și, în cele din urmă, și-a pierdut slujba în serviciul medical al Companiei Indiilor de Est. În ciuda acestor probleme, Goldsmith a insistat întotdeauna că era medic. La un moment dat se lăuda în fața prietenului său Topham Beauclerk cu dibăcia lui medicală, afirmând: „Nu practic; mi-am făcut o regulă din a prescrie rețete numai prietenilor”. Uimit de afirmația lui Goldsmith, Beauclerk i-a răspuns: „Te rog, dragă doctore, schimbă-ți regula și prescrie rețete numai dușmanilor.”

Cu toate că Goldsmith a eșuat evident ca medic, nu a prosperat nici ca scriitor, pentru că romanului său cel mai important, The Vicar of Wakefield (Vicarul din Wakefield), publicat în 1766, i-a trebuit aproape un secol pentru a deveni cunoscut. Marea lui comedie, She Stoops to Conquer (Se umilește pentru a cuceri) a fost jucată pentru prima oară pe 15 martie 1773, cu numai 13 luni înainte de moartea autorului, provocată de o insuficiență renală, pe 4 aprilie 1774. A murit fără a avea o familie (nu a fost niciodată căsătorit) și aproape falit. Cu toate acestea, prietenii i-au deplâns trecerea în neființă și nimeni nu l-a caracterizat mai bine decât James Boswell, care îl numea „un tip neobișnuit, ciudat, pedant, cu ceva geniu”.

În aceeași zi

527: Este încoronat împăratul bizantin Iustinian

1648: Se naște artizanul și sculptorul de origine olandeză Grinling Gibbons

5 aprilie

Danton merge la ghilotină

1794 Înainte de Revoluția Franceză, Jacques Georges Danton fusese un avocat parizian plin de succes. În ciuda chipului său buhăit și de-a dreptul respingător, era un orator redutabil care putea să cucerească mulțimile. A devenit membru al Adunării Legislative în 1791, la vârsta de numai treizeci și doi de ani.

Din acest moment, acțiunile sale au devenit din ce în ce mai demagogice – și periculoase, de vreme ce își făcuse obiceiul să predice pentru de l'audace, encore de l'audace, toujours de l'audace – „îndrăzneală, iarăși îndrăzneală, tot mai multă îndrăzneală". În 1792, a instigat masacrele din septembrie, în cursul cărora suspecți deja încarcerați au fost judecați în procese înscenate și apoi dați pe mâna mulțimii să fie linșați.

Cu toate că Danton a dominat inițial Comitetul pentru Siguranța Publică, în 1794, acest organism s-a întors împotriva lui, sub conducerea lui Robespierre, invidios pe puterea acestuia și temându-se de ambițiile lui. A fost arestat în data de 30 martie.

Procesul lui a fost o farsă, iar verdictul, previzibil. La auzul inevitabilei sentințe, Danton a rostit cu emfază: „Sălașul meu va fi în curând neantul. Numele meu este scris în panteonul istoriei."

În data de 5 aprilie 1794, a fost condus spre ghilotină. În timp ce era dus la eșafod într-un faeton tras de un cal pentru transportarea condamnaților, a trecut prin fața locuinței lui Robespierre. Ridicând pumnul, a strigat: „Vei ajunge și tu în căruța asta, Robespierre, iar sufletul lui Danton va chiui de bucurie!"

Oprindu-se să îmbrățișeze o altă victimă la picioarele eșafodului, a întrebat: „De ce aș regreta că mor? M-am bucurat de Revoluție. Haideți la culcare.” Pe urmă a urcat pe eșafod și a pășit prin sângele celor uciși înainte, chiar și atunci reușind să-și păstreze aroganța și curajul. „Arătați-i poporului capul meu”, i-a poruncit el călăului cu câteva secunde înaintea morții. „Merită să fie văzut.”

În aceeași zi

1803: Este interpretată în primă audiție Simfonia a II-a a lui Beethoven, la Theater an der Wien, Viena

1837: Se naște la Londra poetul Algernon Charles Swinburne

6 aprilie

Ultima bătălie a lui Richard Inimă-de-Leu

1199 Cătunul Châlus se află la 36 de kilometri sud-vest de orașul Limoges. La sfârșitul secolului al XII-lea, se mândrea cu un mic castel, apărat de doi sau trei cavaleri și de fiii acestora. În apropiere, un fermier găsise îngropat un tezaur de monede din aur, probabil romane, iar Richard Inimă-de-Leu îl revendicase ca aparținându-i de drept, de vreme ce el era stăpânul regiunii Limousin. Nechibzuiți, apărătorii castelului au decis să se opună.

Însoțit de un grup puternic de mercenari, Richard a început asediul acestei fortărețe neînsemnate. În seara zilei de 25 martie, a decis să-și inspecteze realizările și s-a apropiat imprudent de zidurile castelului, apărat de scut, dar fără armură. Brusc, o săgeată a străbătut înserarea, lovindu-l pe rege în umărul neprotejat.

Richard s-a retras rapid în cortul său, chemându-și căpitanul și chirurgul. Săgeata pătrunsese adânc și a fost extrasă în cele mai îngrozitoare chinuri după ce i s-a făcut o incizie în carne.

Chiar și în lipsa lui, trupele lui Richard au cucerit fortăreața, cu această ocazie capturându-l și pe tânărul care trăsese săgeata. Însă, de acum, rana lui Richard prezenta semnele indubitabile ale cangrenei și Inimă-de-Leu știa că, în curând, avea să-și dea obștescul sfârșit. Probabil pentru că erau în Postul Paștelui, a făcut un ultim gest cavaleresc.

Chemându-l la el pe tânărul îngrozit, Richard i-a cerut să-i spună de ce voise să-l rănească. Prinzând curaj, tânărul i-a răspuns: „Pentru că tu i-ai omorât pe tatăl și pe fratele meu. Fă ce vrei cu mine. Nu am regrete pentru că m-am răzbunat.”

„Mergi în pace”, i-a spus Richard. „Te iert pentru moartea mea și nu mă voi răzbuna în nici un fel.”

Peste 12 zile, în data de 6 aprilie 1199, marele rege-trubadur-cavaler-cruciat a murit, la vârsta de patruzeci și unu de ani. Ignorând iertarea pe care i-o dăduse Richard, căpitanii săi au dat ordin ca tânărul să fie jupuit de viu și spânzurat.

În aceeași zi

1528: Moare pictorul german Albrecht Dürer

1909: Exploratorul american Robert Peary ajunge la Polul Nord

1917: Statele Unite declară război Germaniei

7 aprilie

„Speranța într-un război ușor și o victorie facilă a dispărut pentru totdeauna”

1862 A fost o victorie obținută cu greu. În acea zi, la prânz, devenise clar că trupele confederaților fuseseră spulberate de contraatacul unioniștilor și că acum băteau în retragere. Însă, cu 24 de ore în urmă, lucrurile stăteau exact invers, iar Armata din Tennessee a generalului Grant, clătinându-se de pe urma teribilului atac al rebelilor, părea să se afle în pragul nimicirii.

Confederații au numit această luptă Debarcarea din Pittsburg, după numele unei tabere de pe țărmul râului Tennessee. Armata Unionistă a numit-o Shiloh, după numele unei mici case de rugăciune din bușteni, care se afla la aproximativ șase kilometri și jumătate de râu. Indiferent de nume, au fost două zile de iad care au „împins țara în vâltoarea războiului total”.

Încă de pe 1 aprilie, deplasările cavaleriei confederaților și ambuscadele din apropierea liniilor unioniștilor arătau că inamicul avea în vedere o înaintare. Cartierul general al lui Grant a ignorat aceste indicii. „Adevărul este”, scria Grant mai târziu, „că am considerat campania în care eram angajați ca fiind una ofensivă și nu aveam idee că inamicul își va părăsi fortificațiile solide pentru a lua inițiativa…” Însă Albert Sydney Johnston, comandantul trupelor confederaților, se gândea la un scenariu diferit. Chiar înaintea atacului, le-a spus comandanților săi superiori: „În seara asta, ne vom adăpa caii în râul Tennessee”. S-au apropiat foarte mult, într-un efort care avea să-l coste viața pe Johnston.

La ora 5, în dimineața zilei de 6 aprilie, în timp ce în tabăra unionistă se aprindeau focurile pentru cafeaua de la micul dejun, patrulele au surprins mișcări ale confederaților, în pădure și în desișuri. Și, brusc, drept în spatele

lor, a apărut întreaga linie de luptă a confederaților, câteva mii de oameni, urlând și trăgând focuri de armă.

În vâltoarea luptei, pozițiile unioniste au slăbit. Pe parcursul întregii zile, luptele au fost haotice și au continuat fără încetare. La amurg, când încă un atac al confederaților ar fi distrus ce mai rămăsese din armata lui Grant, rebelii s-au oprit, extenuați, dar au continuat să lupte. În timpul nopții a plouat și Grant a adus câteva regimente ca întăriri. În zori, forțele unioniștilor aveau un sensibil avantaj numeric, iar contraatacul a continuat.

Shiloh a fost șocant prin proporțiile măcelului: în total, au fost uciși sau răniți 20 000 de oameni, într-un număr aproape egal de ambele părți. Printre morți s-a numărat și generalul confederat Johnston, care a fost ucis în prima zi a bătăliei. Această cifră era aproape dublă față de totalul pierderilor din toate bătăliile anterioare ale războiului care intra acum în cel de-al doilea an. Sângeroasa bătălie a produs o schimbare în modul de purtare a războiului, pe care Bruce Catton o sintetizase astfel:

A început cu steaguri și ovații, cu răsunetul cuvintelor curajoase în vântul primăverii, cu tobe ce dădeau un ritm vioi picioarelor tinerilor care credeau că războiul e mai bun decât munca de contabil. Aceasta s-a întâmplat în urmă cu un an; acum, războiul s-a redus la o înfruntare criminală prostească, într-un ținut împădurit înecat de fum, în care bărbați cărora nu li s-a arătat niciodată cum să lupte au sfidat orice așteptare logică și au luptat două zile de coșmar. Și, pentru că au făcut asta, speranța într-un război ușor și o victorie facilă a dispărut pentru totdeauna.

În aceeași zi

1300: Dante începe să scrie Divina Comedie

1614: Moare pictorul grec/spaniol El Greco (Domenikos Theotokopoulos)

1770: Se naște poetul englez William Wordsworth

8 aprilie

Prințul regent încheie o căsătorie dezastruoasă

1795 „Pocită la chip, scundă, cu pieptul plin și șolduri proeminente. Bondoacă la trup, se îmbrăca fără gust, îi lipseau reticența morală și bunul-simț și se spăla atât de rar, încât mirosea.” Aceasta era Caroline de Brunswick, viitoarea mireasă a următorului rege al Angliei, George al IV-lea, după cum apărea descrisă în jurnalul personal al ducelui de Malmesbury, care fusese trimis în Germania, la Braunschweig, pentru a studia perspectiva unui mariaj.

Din nefericire pentru prințul George, Malmesbury s-a pronunțat în termeni echivoci în raportul oficial și nevoia dinastică de a se găsi o soție pentru prințul George era atât de mare, încât acesta a fost de acord cu căsătoria, fără să își vadă personal viitoarea mireasă.

Caroline of Brunswick s-a dovedit tot atât de neatrăgătoare pe cât apărea în descrierea lui Malmesbury. Este de notorietate faptul că George, când a văzut-o prima oară, s-a întors spre valetul său spunându-i: „Nu mă simt prea bine, Harris; rogu-te, dă-mi un pahar de brandy”.

Perechea s-a căsătorit în ziua de 8 aprilie a anului 1795. După ceremonia oficială, mirele a recurs la ajutorul unei sticle ca să capete curaj pentru noaptea care-l aștepta. Chior de beat, a reușit să se culce cu proaspăta sa soție în acea noapte, rezultatul fiind o fiică. Nu au mai dormit niciodată împreună.

În 1811, când George a devenit regent în locul tatălui său declarat nebun, George al III-lea, a surghiunit-o pe Caroline de la curte, iar ea și-a găsit adăpost în Casa Montague, din parcul Greenwich. Trei ani mai târziu, a plecat în Italia, unde a avut o legătură cu un italian pe nume Bartolomeo Pergami, care se pare că avea un stomac mai puțin sensibil și punga mai

goală decât prințul George. De parcă ar fi aruncat o saltea infestată de purici, George a poruncit demolarea Casei Montague după plecarea ei.

Când a moștenit tronul, în 1820, George a încercat să convingă Parlamentul să anuleze căsătoria și să-i ia Carolinei titlul regal, în temeiul adulterului. În cursul unei audieri, o slujnică a depus mărturie că „Înălțimea Sa aflase de dimensiunile enorme ale organului [lui Pergami] și îl chemase printr-un curier". Însă Camera Lorzilor, cunoscând prea bine slăbiciunea și caracterul egoist ale lui George, a respins cererea.

George a repudiat-o definitiv pe soția sa în ziua încoronării, 19 iulie 1821, când a alungat-o de la ceremonia ținută la Westminster, cu toate că aceasta a făcut scandal, bătând cu pumnii în ușa bisericii și cerând să i se dea drumul înăuntru.

Se poate ca această repudiere să-i fi fost fatală lui Caroline, deoarece s-a îmbolnăvit imediat și a murit 19 zile mai târziu, la vârsta de cincizeci și trei de ani.

În aceeași zi

563 î.Hr.: Se naște fondatorul budismului, Gautama Buddha

217: Este asasinat împăratul roman Caracalla

1911: Se naște Emil Cioran în satul Rășinari, județul Sibiu

9 aprilie

Lorenzo de Medici, omul Renașterii

1492 Lorenzo de Medici a fost omul Renașterii prin excelență. Cel mai iscusit păstrător al echilibrului puterii, a fost, timp de 23 de ani, conducătorul de facto al Florenței, jonglând cu interesele orașelor Milano, Veneția, Napoli, ale Statelor Papale și ale altor puteri, în special Franța, spre beneficiul cetății sale. Mai mult, nutrea opinia deloc la modă că războiul nu era dezirabil și, cu toate că nu era nici pe departe un laș, s-a arătat prea puțin înclinat spre conflict în cele câteva ocazii în care i-a fost impus războiul.

Însă măreția lui Lorenzo nu s-a datorat nici calităților sale de conducător și nici măcar celor de bancher (Banca Medici, pe care o controla, era cea mai puternică din Europa), ci celor de artist. A fost un remarcabil poet, cu o paletă foarte bogată, mergând de la cântece obscene până la ode închinate naturii și la elegii despre iubire și caracterul trecător al vieții.

Quant'è bella giovinezza	Ce frumoasă-i tinerețea
Che si fugge tuttavia.	Dar, vai, zboară-atât de iute.
Chi vuol esser lieto, sia;	Cel ce vrea să fie fericit, fie;

Di domani non c'è certezza. Căci mâine s-ar putea să nu mai vie.

Lorenzo a fost cel mai mare mecena renascentist. Andrea del Sarto a pictat pereții vilei sale din Poggio a Caiano, în vreme ce Ghirlandaio, Filipino Lippi și Botticelli au decorat-o pe cea din Spedaletto. Sandro Botticelli a fost, practic, „pictorul de curte" al lui Lorenzo, precum și frecventul său companion la cină. Printre ceilalți artiști cărora Lorenzo le-a fost patron, s-au numărat Perugino, Verrocchio și Antonio Pollaiuolo. L-a cunoscut și l-a ajutat pe Leonardo da Vinci când Leonardo avea doar doisprezece ani și l-a „descoperit" pe Michelangelo la vârsta de treisprezece ani. De fapt, Michelangelo a locuit în Palatul Medici timp de patru ani și, potrivit pictorului și istoricului contemporan lor Giorgio Vasari, „întotdeauna mânca la Lorenzo, la aceeași masă cu fiii familiei".

Conducător, diplomat, bancher, mare admirator al femeilor și soț iubitor, filosof, patron al artelor, poet: nu este deloc de mirare că este cunoscut sub numele de Lorenzo Magnificul. Datorită lui, lumea a devenit un loc mai bogat la moartea sa, în vila din Careggi, în apropiere de Florența, în ziua de 9 aprilie, la vârsta de patruzeci și trei de ani.

În aceeași zi

1553: Moare la Paris scriitorul și preotul François Rabelais (Alcofribas Nasier)

1865: Ia sfârșit Războiul Civil American prin predarea generalului Robert E. Lee în fața generalului Ulysses S. Grant, la Tribunalul din Appomattox

1940: Germania invadează Danemarca și Norvegia

1942: Americanii capitulează în fața japonezilor la Bataan

1945: În ultimele zile de existență ale Germaniei naziste, este executat amiralul Wilhelm Canaris, șef al Abwehrului

10 aprilie

Papa care ne-a dat calendarul

1585 În această zi, la Roma, cu numai două luni înaintea aniversării a optzeci și trei de ani, a murit unul dintre cele mai contradictorii personaje din secolul al XVI-lea, papa Grigore al XIII-lea.

Grigore s-a născut în 1502, la Bologna, ca Ugo Buoncompagni. A urmat cursurile celebrei universități din oraș, cea mai veche din Europa, și apoi a predat tot aici jurisprudența. Tocmai cunoștințele sale juridice l-au adus pe Buoncompagni în atenția papei Pius al IV-lea, care l-a trimis la Conciliul de la Trento, adunarea ecumenică care a reformat profund Biserica Romano-Catolică, aflată sub atacul protestant. Buoncompagni a continuat să urce încet în ierarhia bisericească, până când, în luna mai 1572, a fost ales papă, cu numai 37 de zile înaintea împlinirii vârstei de șaptezeci de ani.

În ciuda unei tinereți destul de aventuroase (în vremea când locuise la Bologna i se născuse un băiat), Buoncompagni s-a dedicat binelui spiritual și mai ales secular al Bisericii. A luat numele de Grigore, probabil în onoarea predecesorului său întru cele sfinte, Grigore I, care deținuse această funcție cu un mileniu mai înainte.

Cheltuielile iresponsabile ale lui Grigore al XIII-lea au adus Biserica într-o situație de haos financiar, iar reputația sa a avut grav de suferit de pe urma nepotismului (pe doi dintre nepoții săi i-a făcut cardinali). Însă ne amintim de el mai ales pentru eforturile sale susținute de suprimare a protestantismului abia apărut. A trimis de două ori mici armate în Irlanda pentru a-i sprijini pe catolicii irlandezi în revolta lor împotriva reginei protestante Elisabeta a Angliei și este de notorietate faptul că a sărbătorit măcelărirea hughenoților francezi, în timpul masacrului din Noaptea Sfântului Bartolomeu, poruncind organizarea unui Te Deum la Roma. A comemorat evenimentul printr-o medalie care înfățișează un înger ținând o

cruce în mână în timp ce doboară hughenoții la pământ cu sabia. Pe reversul medaliei se află efigia lui Grigore.

Însă Grigore a avut și o latură mai pașnică. În 1574, a construit monumentalul palat Quirinale, ca refugiu de vară unde putea să scape de căldura sufocantă de la Roma și de malaria endemică, dar l-a transformat, în curând, în reședința papală oficială, așa cum a și rămas până în 1870. Astăzi este palatul prezidențial al Italiei. De asemenea, a comandat construirea frumoaselor fântâni din Piazza del Pantheon și din Piazza del Popolo.

Însă cea mai notabilă realizare a lui Grigore este cea care continuă să ne afecteze pe toți, în fiecare zi. În secolul al VI-lea, omonimul său dăduse lumii stilul muzical gregorian, iar în 1582, Grigore al XIII-lea ne-a dat calendarul gregorian și a decretat că toți anii vor începe cu data de 1 ianuarie.

În aceeași zi

1829: Se naște fondatorul Armatei Salvării, William Booth

1864: Arhiducele Maximilian al Austriei este încoronat ca împărat al Mexicului

1919: Liderul revoluționar mexican Emiliano Zapata este împușcat de trupele guvernului mexican

1925: F. Scott Fitzgerald publică romanul The Great Gatsby (Marele Gatsby)

11 aprilie

Metresa regelui moare pentru păcatele ei

1599 Femeile din viața lui Henric al IV-lea au fost numeroase și cât se poate de diferite, fapt pentru care și-a câștigat porecla de „Le Vert Galant” (bătrânul amorez). Însă femeia pe care a iubit-o cel mai mult a fost frumoasa și spirituala Gabrielle d’Estrées, cu care a avut doi fii și o fiică, în timpul relației lor de nouă ani. De vreme ce soția lui Henric, regina Margot, celebră prin promiscuitatea sa, nu îi dăruise regelui nici un copil în cei 26 de ani de căsnicie, regele și-a anunțat intenția de a anula căsătoria cu Margot, de a se căsători cu Gabrielle (care era din nou însărcinată) și de a-i recunoaște pe fiii ei ca moștenitori ai tronului Franței.

Câtă vreme Henric a fost căsătorit cu Margot, nimănui (nici măcar lui Margot) nu părea să-i pese de iubirea lui pentru Gabrielle. Dar să aibă o metresă era una, iar să se căsătorească cu ea era cu totul altceva. Henric a încercat să obțină acordul reginei pentru anulare, însă ea s-a opus vehement. Cu toate acestea, el i-a cerut papei Clement al VIII-lea să dizolve căsătoria.

Toți curtenii lui Henric erau înspăimântați de posibila mezalianță a lui Henric cu Gabrielle, iar papa a zăbovit îndelung în privința hotărârii sale privitoare la anulare. (Faptul că papa Clement era văr primar cu Margot, prin înrudirea lor cu familia de Medici, este posibil să fi jucat, de asemenea, un rol în șovăiala lui.)

De fapt, Clement era într-atât de bulversat, încât se ruga zilnic pentru îndrumare divină. În data de 3 aprilie, la sfârșitul rugăciunii, a privit către cer, având, după câte se pare, o viziune. Întorcându-se către unul dintre slujitorii săi, papa a murmurat cu o evidentă ușurare și cu o convingere vădită: „Dumnezeu mi-a dat răspunsul”.

Șase zile mai târziu, Gabrielle dădea naștere unui fiu, dar acesta a venit pe lume mort. Pe urmă, ea și-a pierdut întâi graiul, apoi auzul și, în cele din urmă, vederea. În data de 11 aprilie a murit în agonie, chipul ei cel frumos fiind transformat într-o mască hidoasă.

Prietenii Gabriellei au spus că a fost voința lui Dumnezeu, în vreme ce dușmanii ei l-au invocat pe Diavol, căruia spuneau că i se vânduse pentru a deveni metresa regelui.

Din moment ce scandalul căsătoriei lui Henric cu Gabrielle fusese evitat, Margot a fost, în cele din urmă, de acord cu dizolvarea căsătoriei sale și, în decembrie, papa Clement a semnat anularea. În luna octombrie a anului următor, regele s-a căsătorit cu o vară îndepărtată a lui Margot și a papei Clement, prințesa florentină Maria de Medici, o femeie uneltitoare, dar cam înceată la minte care, spre deosebire de prima sa soție, a luat poziție (fără rezultate însă) împotriva escapadelor lui. Însă Maria i-a dat fiul și moștenitorul pe care și-l dorea, iar descendenții acestei nefericite căsătorii au condus Franța fără întrerupere, timp de 182 de ani.

În aceeași zi

1713: Ia sfârșit Războiul de Succesiune la tronul Spaniei prin Tratatul de la Utrecht

1814: Împăratul Napoleon abdică la Fontainebleau

1945: Este eliberat lagărul de concentrare de la Buchenwald, de lângă Weimar, Germania

12 aprilie

Sudul trage primul foc de armă din Războiul Civil American

1861 Cu patru luni în urmă, în decembrie 1860, Carolina de Sud ieșise din componența Statelor Unite, urmată repede de alte șase state sudiste. Jefferson Davis fusese ales președinte al Confederației, însă nu se dăduse încă nici o bătălie din Războiul Civil American.

Fortul Sumter se află pe o mică insulă stâncoasă, față în față cu orașul Charleston, capitala Carolinei de Sud. Ocupat de trupele unioniste, a fost ghimpele din coasta (și mândria) Sudului.

Temându-se ca nu cumva unioniștii să aducă întăriri în fort, Davis le-a ordonat sudiștilor să atace. La ora 4.30, în zorii zilei de 12 aprilie 1861, un obuz uriaș de mortier a fost tras de pe țărm și a explodat în Fortul Sumter, urmat de un intens baraj de artilerie venit din patru direcții. Cu toate că fortul era suficient de solid – cu ziduri de peste 12 metri înălțime și 2,40 până la 3,65 metri grosime – mica garnizoană de aici, cu proviziile epuizate, a fost obligată să se predea după 33 de ore și 4 000 de proiectile de artilerie lansate asupra sa.

Aceasta a fost prima bătălie din Războiul Civil American, care avea să continue vreme de exact patru ani fără trei zile. În decursul acestei perioade, aveau să moară peste 600 000 de soldați din ambele tabere și patru milioane de sclavi negri aveau să fie eliberați.

În aceeași zi

1204: Soldații care luaseră parte la a patra cruciadă jefuiesc orașul creștin Constantinopol

1945: Cel de-al treizeci și doilea președinte al Statelor Unite, Franklin Delano Roosevelt, moare în urma unui atac cerebral

13 aprilie

Omul care a scris Declarația de Independență

1743 „Credem că aceste adevăruri sunt evidente, că toți oamenii se nasc egali, că sunt înzestrați de Creatorul lor cu anumite drepturi inalienabile, că, printre acestea, se numără dreptul la viață, la libertate și la căutarea fericirii.” Pe 13 aprilie s-a născut omul care a scris aceste celebre cuvinte din Declarația de Independență a Americii. Iar acesta a fost, desigur, Thomas Jefferson.

Jefferson s-a născut în Shadwell, Virginia, pe malurile râului Rivanna. A reprezentat Virginia la adunarea de constituire a Statelor Unite, a fost primul secretar de stat, al doilea vicepreședinte și al treilea președinte.

Jefferson a fost cel mai mare gânditor politic al Statelor Unite, un împătimit al libertății, al libertății credinței, al educației publice și al binelui omului de rând. Însă nu toate scrierile sale au fost atât de nobile ca Declarația de Independență. „Copacul libertății”, scria el în 1787, „trebuie să fie hrănit din când în când cu sângele patrioților și al tiranilor. Este îngrășământul său natural.”

Pe lângă politician și filosof, Jefferson a fost și inventator (printre altele, a inventat liftul), arhitect, muzician, om de știință și fondator al Universității din Virginia. La mai mult de două secole de la nașterea sa, un alt președinte american i-a omagiat geniul. În 1962, Jack Kennedy îi numea pe cei 49 de laureați ai Premiului Nobel drept „cea mai extraordinară adunare de talente, de cunoaștere umană, care s-a reunit vreodată la Casa Albă, cu posibila excepție a momentelor în care Thomas Jefferson cina singur”.

În ciuda viziunii sale pasionat liberale asupra democrației, Jefferson era mai puțin convins în privința drepturilor anumitor grupuri sociale. Treaba femeilor, spunea el, „este să liniștească și să calmeze mințile soților lor”, iar

la moartea sa, la vârsta de optzeci și trei de ani, mai avea 250 de sclavi, printre care o femeie pe nume Sally Hemings, care i-a născut un copil, după cum a dovedit știința modernă.

În aceeași zi

1598: Henric al IV-lea al Franței emite Edictul de la Nantes, acordându-le libertate religioasă protestanților

1605: Moare țarul rus Boris Godunov

1655: Ludovic al XIV-lea rostește în fața Parlamentului francez cuvintele L'État, c'est moi – „Statul sunt eu

1829: Parlamentul britanic votează Legea Emancipării Catolice, prin care se ridică restricțiile împotriva catolicilor

14 aprilie

Este asasinat Abraham Lincoln

1865 În data de 11 aprilie, la numai două zile după capitularea definitivă a Sudului în Războiul Civil American, președintele Abraham Lincoln s-a adresat mulțimii din balconul de la Casa Albă. După ce a promis că nu se va răzbuna împotriva confederaților învinși, și-a exprimat speranța că unor negri – bărbați „foarte inteligenți" și cei care au luptat în armata unionistă – li se va permite să voteze.

De pe pajiștea din fața Casei Albe îl asculta și un fost actor, fanatic sudist, John Wilkes Booth. Tânăr, în vârstă de numai douăzeci și trei de ani, cu părul negru și cârlionțat și cu o mustață pleoștită, fusese voluntar în miliție, numărându-se printre soldații care îl spânzuraseră pe abolиționistul John Brown, în 1859. Ura lui față de Lincoln și de negri era viscerală. Auzindu-l pe președinte, a exclamat către un prieten: „Asta înseamnă cetățenie pentru negri! De data asta, pe Dumnezeul meu, îi fac felul!"

Trei zile mai târziu, în Vinerea Mare, Lincoln și soția sa, Mary, s-au dus la Teatrul Ford din Washington să vizioneze o nouă piesă de teatru, intitulată Vărul nostru american. Aici, garda de corp a președintelui, un polițist plictisit din Washington, s-a dus pe aleea din spatele teatrului să bea ceva.

În timpul actului al III-lea, Booth a pătruns în loja nepăzită a președintelui. Scoțând un mic pistol Deringer, l-a împușcat pe Lincoln în ceafă, strigând teatral Sic semper tyrannus! („Așa vor păți întotdeauna tiranii"), cuvintele adresate de Brutus lui Caesar. Pe urmă a sărit pe scenă, însă a agățat cu pintenul un steag din decor și și-a fracturat piciorul stâng în urma căzăturii. Cu toate acestea, a reușit să fugă din teatru.

Rănit grav, cel mai mare președinte al Statelor Unite a fost transportat pe brațe într-o casă din fața teatrului, unde a murit fără să-și mai recapete

cunoștința, la ora 7:22, a doua zi dimineața. Avea numai cincizeci și șase de ani.

Cu toate că Booth fugise din teatru, două săptămâni mai târziu, agenții Serviciului Secret și trupele federale l-au încolțit într-un hambar, în Virginia. Au dat foc hambarului și, în timp ce Booth fugea de colo-colo în clădirea cuprinsă de flăcări, unul dintre soldați, Boston Corbett, l-a văzut printr-o crăpătură și a tras cu revolverul Colt, nimerindu-l în gât. Corbett afirma mai târziu: „Dumnezeu Atotputernicul m-a îndrumat”.

Târât afară din hambar, Booth a zăcut toată noaptea pe veranda unei ferme din apropiere, sângerând încontinuu și sugând o cârpă înmuiată în alcool, pe care i-a dat-o un soldat mai milostiv. A doua zi în zori și-a dat seama că nu mai putea să-și miște mâinile. „Am crezut că e bine s-o fac. Inutil, inutil”, i-a murmurat unuia dintre soldații care-l păzeau, înainte să moară. Corpul său a fost transportat la un arsenal federal din apropiere și a fost îngropat în secret, sub o podea.

În aceeași zi

1759: Moare la Londra compozitorul german Georg Friedrich Händel

15 aprilie

Sinucidere în masă la Masada

73 d.Hr. Masada – o fortăreață invulnerabilă de piatră, cu o suprafață de 7,3 hectare de terasă stâncoasă netedă, fără copaci, arsă de soarele Palestinei, la o înălțime de 426 de metri. Aici, în apropierea coastei de sud-vest a Mării Roșii, o garnizoană de zeloți evrei a sfidat o armată romană de 15 000 de oameni, timp de doi ani, înainte să se sinucidă pe 15 aprilie, preferând această soartă predării.

Zeloții erau un grup fanatic de fundamentaliști evrei, hotărâți să fondeze o teocrație și să distrugă regimul instaurat în Palestina de romanii păgâni. Fondat de un extremist cu un nume nefericit din perspectivă istorică, Iuda, grupul zeloților a declanșat prima revoltă în anul 6, iar în anul 66, a atacat din nou, conducând o revoltă în Iudeea, în cursul căreia guvernatorul roman a fost ucis, la Ierusalim fiind ulterior instaurat un regim militar.

În decurs de un an, în Palestina a sosit o armată romană sub comanda împăratului Vespasian, zdrobind orice rezistență a rebelilor. Însă înainte de această misiune, împăratul de atunci, Vitellius, a fost răsturnat de la putere și ucis, iar Vespasian a părăsit Palestina pentru a prelua conducerea imperiului, lăsându-l la comandă pe fiul său, Titus.

În anul 70 d.Hr., romanii cuceriseră din nou Ierusalimul, distrugând cu această ocazie al Doilea Templu. Însă garnizoana zelotă de la Masada, deși avea numai o mie de soldați, credea că pozițiile sale nu puteau fi niciodată luate cu asalt și refuza cu încăpățânare să se predea. Nu luaseră în calcul hotărârea romanilor și formidabilele lor tehnici de asediu. Comandantul roman Flavius Silva și-a dat seama că un atac frontal era imposibil și că imensele rezervoare ale Masadei, alimentate de un apeduct, puteau să asigure alimentarea cu apă a fortăreței pe termen aproape nelimitat. Răspunsul lui a fost să construiască o rampă de asediu monumentală, pe

zidul vestic al fortăreței, care, în cele din urmă, le-a permis atacatorilor să creeze o breșă în masivele ziduri de apărare.

Cu toate acestea însă, când romanii au reușit într-un târziu să intre în fortăreață, nu au mai găsit aici decât cadavre deoarece toți apărătorii, conduși de un anume Eleazar ben Jair (descendent al lui Iuda, care fondase grupul zeloților) se sinuciseseră, ucigându-și chiar și femeile și copiii. Abia după ce romanii au ocupat fortăreața, două femei și cinci copii și-au făcut apariția dintr-o conductă de apă, în care se ascunseseră pentru a evita masacrul. Au fost singurii supraviețuitori evrei.

În aceeași zi

1452: Se naște Leonardo da Vinci

1764: Moare de cancer pulmonar Doamna de Pompadour, metresa lui Ludovic al XV-lea

1891: Inventatorul american Thomas Edison face o demonstrație publică a kinetoscopului său, un aparat cu imagini fotografice în mișcare

1912: Se scufundă transoceanicul britanic de linie Titanic, după ciocnirea cu un aisberg

16 aprilie

Bonnie Prince Charlie este înfrânt la Culloden Moor

1746 În această zi, Bonnie Prince Charlie și trupele sale scoțiene au fost înfrânți la Culloden Moor, spulberând toate speranțele unei restaurații a dinastiei Stuart pe tronul Angliei.

Cu 58 de ani în urmă, bunicul lui Charlie, ineptul și arogantul Iacob al II-lea, fugise în exil în Franța și, de atunci, Stuarzii încercaseră încontinuu să își recâștige regatul. În 1745, tânărul Charlie (având pe atunci numai douăzeci și cinci de ani) s-a hotărât să recâștige tronul pentru tatăl său, Bătrânul Pretendent, care trăia în exil sub numele de jure Iacob al III-lea.

Primele eforturi ale lui Bonnie Prince Charlie au fost încununate de triumf. După debarcarea cu succes în Scoția, a ocupat Edinburghul și și-a condus trupele până în Derby, mult în interiorul Angliei.

Apoi, englezii l-au forțat să se retragă în Scoția până în ziua fatală în care a întâlnit o armată engleză de 9 000 de oameni, sub comanda ducelui de Cumberland, la Culloden Moor.

Englezii au deschis bătălia cu un foc de artilerie intens și precis și apoi au atacat grupul lui Charlie, format din aproximativ 5 000 de scoțieni. În timp ce armatele se apropiau, fiecare soldat englez îl ignora pe cel aflat drept în fața sa, atacând la baionetă flancul vulnerabil al celui din dreapta. O mie de scoțieni au fost uciși pe loc și încă o mie au fost urmăriți și măcelăriți în următoarele săptămâni. Doar 50 de englezi au murit în această bătălie. Lupta propriu-zisă a durat puțin peste o jumătate de oră.

Charismaticul, încântătorul prinț Charlie a reușit în cele din urmă să traverseze înapoi Canalul Mânecii, după cinci luni și jumătate petrecute în

clandestinitate. În cursul următorilor 42 de ani, a continuat să ridice pretenții la tronul Stuarzilor, fără a fi capabil să mai adune o armată, și a murit în Franța la șaizeci și opt de ani, bătrân, trufaș, ursuz și atins de hidropizie.

În aceeași zi

1828: Moare pictorul spaniol Francisco de Goya

1867: Se naște Wilbur Wright, inventatorul american al aeroplanului

17 aprilie

„Aici zace, hrană pentru viermi”, Benjamin Franklin

1790 „În această lume, despre nimic nu se poate spune că este sigur, în afara morții și a impozitelor.” Iată ce îi scria Benjamin Franklin unui prieten, cu numai un an înaintea morții sale, în această zi, în anul 1790. La nivelul plămânului stâng i se declanșase un emfizem și Franklin a intrat în comă. În jurul orei 11, în acea noapte, a murit în liniște, la vârsta înaintată de optzeci și patru de ani și trei luni.

În cursul vieții sale îndelungate și bogate în evenimente, Franklin a avut mai multe ocupații: diplomat, scriitor, poștaș, colonel în armată, tipograf, politician, inventator, filosof. A fost cel mai celebru american al vremii sale și dimensiunea faimei – și a activității sale – poate fi ghicită în lunga listă a celor pe care i-a cunoscut personal.

Bineînțeles, i-a cunoscut pe Washington, Hamilton, John Adams și Jefferson. Ultimul dintre ei a preluat de la Franklin postul de ambasador în Franța. Când a fost întrebat dacă îl „înlocuia” pe Franklin, Jefferson a răspuns: „Nimeni nu-l poate înlocui, domnule. Eu sunt doar succesorul său.”

Printre cunoștințele lui Franklin se mai numărau eroul american John Paul Jones și căpitanul și exploratorul britanic James Cook, Ludovic al XVI-lea și Maria Antoaneta, Cristian al VII-lea al Danemarcei, James Boswell, Eduard Gibbon și Horace Walpole, Pitt cel Bătrân, Voltaire, Edmund Burke, Joseph Priestley, Mirabeau, Danton și aristocratul francez care a luptat în Revoluția Americană, marchizul de Lafayette (înainte ca Lafayette să vină în America).

Cu mulți ani în urmă, când avea numai douăzeci și opt de ani, Franklin își scrisese epitaful: „Trupul lui Benjamin Franklin, tipograf (asemenea copertelor unei cărți vechi, cu foile rupte, cu scrisul și poleiala șterse), zace aici, hrană pentru viermi; dar lucrarea nu va fi pierdută pentru că (așa cum credea el) va apărea din nou, într-o ediție nouă și mai elegantă, revizuită și corectată de autor”.

În aceeași zi

1895: Ia sfârșit primul război sino-japonez, cu Tratatul de la Shimonoseki

1906: Un cutremur de pământ distruge 28 000 de clădiri din San Francisco

18 aprilie

Martin Luther sfidează un împărat

1521 Dieta de la Worms a rămas celebră datorită ciocnirii dintre oamenii cei mai ambițioși din istorie. În rolul judecătorului era tânărul împărat al Sfântului Imperiu Roman Carol al V-lea, în vârstă de douăzeci și unu de ani, dar deja cel mai puternic monarh al mileniului, de la Carol cel Mare la Napoleon. Depunând mărturie pentru credința lui era un tânăr călugăr german care sfidase Biserica, Martin Luther.

Luther venise la Worms dornic să se apere de acuzațiile de erezie, în ciuda avertismentelor prietenilor, potrivit cărora Worms era un oraș în care „i-a fost deja hotărâtă moartea". Implorat de un adept să nu intre în oraș, monahul i-a răspuns: „Wenn so viel Teufel su Worms waren Siegel auf Dachern, so wollt' ich hinein" („Sunt hotărât să intru în Worms cu toate că se vor năpusti asupra mea tot atâția diavoli câte țigle sunt pe acoperișuri").

Îngrozit de corupția de la Roma și sigur de principiile sale, Luther a refuzat să accepte autoritatea absolută a Bisericii, supunându-se numai „Scripturii și raționamentului pur". Însă Carol nu putea să tolereze ca „un singur călugăr, înșelat de propria judecată" să concluzioneze cu aroganță că „toți creștinii de până acum au greșit".

Procurorii și-au formulat acuzarea, cu care călugărul în vârstă de treizeci și opt de ani a refuzat să fie de acord. În cele din urmă, în acea zi de 18 aprilie, Luther și-a încheiat apărarea cu celebrele cuvinte: Hier stehe ich. Ich kann nicht anders. („Mă aflu aici. Nu aș putea face altceva.")

Luther a fost condangat, însă împăratul, care îi promisese anterior că va fi lăsat în libertate, a refuzat să-l aresteze. Carol și-a petrecut restul de 37 de ani de viață încercând, fără nici un succes, să pună capăt lucrurilor începute

de Luther. Luther și-a petrecut restul de 25 de ani de viață predicând aceeași „erezie” în Germania protestantă.

În aceeași zi

1480: Se naște Lucrezia Borgia, fiica nelegitimă a viitorului papă Alexandru al VI-lea

1506: Este pusă piatra de temelie a noii catedrale San Pietro din Roma

1593: Este acceptat spre publicare poemul lui Shakespeare Venus și Adonis

1775: Paul Revere merge călare din Boston până în Concord să-i avertizeze pe compatrioții săi revoluționari americani că se apropiau trupele britanice

19 aprilie

Sir Francis Drake pârlește barba regelui Spaniei

1587 În această zi, bărbatul căruia regina Elisabeta îi spunea „dragul meu pirat” a intrat cu flota sa în portul Cadiz și a lansat un atac curajos împotriva marelui inamic al Angliei, regele Filip al II-lea al Spaniei.

Fără să arboreze vreun pavilion, pentru a lăsa să se înțeleagă că vasele sale formau o flotă prietenă, Sir Francis Drake, aflat la bordul navei amiral Elizabeth Bonaventure, a condus 16 vase de război într-un port plin de vase comerciale, în care credulitatea era la ea acasă. Galerele spaniole care apărau portul nu s-au dovedit a fi pe măsura tunurilor englezilor. Până a doua zi, 24 de vase spaniole încărcate cu provizii pentru Armada spaniolă fuseseră prădate și incendiate sau scufundate. După ce și-a terminat treaba, Drake a părăsit portul Cadiz pentru a-și continua jafurile în alte părți.

În îndelungata și dubla sa carieră de pirat îndrăzneț și de comandant naval, Drake a străbătut, practic, întreaga lume. A fost primul englez care a văzut Oceanul Pacific. A fost, de asemenea, primul om, după Magellan, care a înconjurat lumea, faptă pentru care regina Elisabeta l-a ridicat la rangul de cavaler în anul 1580. Pentru repetatele sale incursiuni îndreptate împotriva vaselor spaniole cu comori, din Caraibe și din Continentul spaniol[3], spaniolii îl porecliseră „El Draque” (Dragonul). Îl mai numeau și „diavolul”, termen care, deloc surprinzător, era exact același pe care îl foloseau și englezii pentru regele Filip.

Raidurile lui Drake împotriva portului Cadiz și a altor baze de aprovizionare ale inamicului, din cursul anului 1587 – „pârlirea bărbii regelui Spaniei”, după cum numea el aceste acțiuni – au avut un important efect strategic, îngreunând pregătirile Spaniei pentru organizarea Armadei și întârziind cu un an lansarea acesteia, în acest fel acordându-se Angliei un

timp prețios să se pregătească de invazie. A fost anticiparea a ceea ce avea să întâlnească Armada în luptele navale, odată cu începutul aventurii în Marea Mânecii, în cursul anului următor.

În aceeași zi

1775: Revoluționarii americani înfrâng trupele britanice la Lexington și Concord, acestea fiind primele bătălii din Războiul pentru Independență American

1824: Moare de malarie, la Missolonghi, George Gordon, Lord Byron, în drumul spre locul de desfășurare al luptei pentru independența Greciei

1881: Moare prim-ministrul britanic Benjamin Disraeli (Lord Beaconsfield)

1882: Moare naturalistul britanic Charles Darwin

20 aprilie

Se naște Adolf Hitler

1889 La ora șase și jumătate, în seara friguroasă a zilei de 20 aprilie, sub un cer acoperit, în sâmbăta Paștelui, în orășelul austriac de graniță Braunau am Inn, din apropiere de Linz, se naște Adolf Hitler, într-o familie catolică, aparținând clasei de mijloc, care trăia în condiții modeste, dar confortabile. Era cel de-al patrulea copil la părinți, însă primul care supraviețuia prunciei. Familia, care mai cuprindea doi copii din căsătoria anterioară a tatălui, avea să se mărească, în timp, cu încă doi membri (dintre care unul a murit la vârsta de șase ani), o mătușă (sora mai mică a soției), o servitoare și un bucătar.

Părinții erau veri de gradul doi, relație care impusese obținerea unei dispense de la Roma înainte de căsătorie, în 1885. Tatăl, Alois, era vameș în serviciul austriac, având drept pasiune stupăritul. Era copil din flori și purta numele de fată al mamei sale, Shickelgruber. La vârsta de treizeci și nouă de ani, a încercat să devină legitim, adoptând numele tatălui, dar schimbându-l din Heidler în Hitler. Era cam fără căpătâi din mai multe puncte de vedere, având, în același timp, și o personalitate foarte strictă, dominatoare, iar când era beat, se transforma într-un adept al disciplinei dure, cu tendințe violente față de membrii familiei, în special față de fiii săi.

Klara (născută Polzl), mama lui Adolf, era cea de-a treia soție a lui Alois Hitler. Lucrase în casa lui ca servitoare, în timpul căsniciilor anterioare ale soțului ei. Era foarte supusă, bisericoasă și protectoare cu copiii, și cu ai ei, și cu cei vitregi, mai ales cu Adolf care, după cum își amintea sora lui mai mică, Paula, „îl provoca pe tata, care avea un comportament extrem de dur, și își încasa zilnic porția zdravănă de chelfăneală”.

Aceste evenimente, care nu prevestesc prin nimic ceea ce avea să urmeze, sunt printre puținele date verificabile din anii copilăriei lui Adolf Hitler.

Restul este speculație sau mit. Ron Rosenbaum descria copilăria lui Hitler ca fiind „un tărâm ascuns de propria fățărnicie, camuflat de un hățiș de dovezi contradictorii, un desiș de amintiri și mărturii incerte, de zvonuri, mituri și apocrife biografice înșelătoare.”

În aceeași zi

1768: Moare la Veneția peisagistul Canaletto (Giovanni Antonio Canal)

1770: Căpitanul James Cook descoperă Australia

1792: Adunarea Franceză declară război Marii Britanii, confruntare care avea să dureze până în 1815

1808: Se naște împăratul francez Napoleon al III-lea

21 aprilie

Tragica iubire a lui Abélard și a Héloïsei

1142 „Dulce ca scorțișoara” erau îmbrățișările ei, scria Pierre Abélard despre adorata lui iubită, Héloïse, iar iubirea lui Abélard și a Héloïsei ne mai impresionează și astăzi, după aproape nouă secole.

Abélard s-a născut în Bretania, în apropiere de Nantes, dar a plecat să studieze la Paris, la vârsta de douăzeci de ani. Maestru în dialectică, mintea lui strălucită și oratoria plină de pasiune i-au adus, în scurt timp, postul de profesor la Notre-Dame. După împlinirea vârstei de treizeci de ani, și-a înființat propria școală, chiar lângă porțile Parisului, atrăgând un mare număr de studenți care îl admirau. Iată de ce Abélard este considerat fondatorul Universității din Paris.

Însă, la scurt timp după aceasta, cariera lui s-a sfârșit brusc, din cauza celei mai celebre povești de iubire din Evul Mediu. Când Abélard avea în jur de patruzeci de ani, un membru al conducerii catedralei Notre-Dame, Fulbert, i-a încredințat educația frumoasei sale nepoate, Héloïse, pe atunci în vârstă de nouăsprezece sau douăzeci de ani.

Cei doi s-au îndrăgostit și ea i-a dăruit un fiu, căruia i-au dat numele neobișnuit de Astralabius. Ulterior, cei doi s-au căsătorit pe ascuns. Însă unchiul Fulbert era convins că amantul avea s-o părăsească pe nepoata sa. Însetat de răzbunare, a tocmit niște derbedei să-l prindă pe Abélard și să-l castreze.

Tânjind cu disperare după o dragoste iremediabil pierdută, Abélard a devenit călugăr la mănăstirea regală de la Saint-Denis și a convins-o pe Héloïse să devină călugăriță la Argenteuil. Cei doi au purtat o corespondență de dragoste minunat de profundă, azi pierdută în cea mai mare parte. Ulterior, când mănăstirea de la Argenteuil a fost desființată,

Héloïse s-a mutat într-o comunitate religioasă intitulată Paraclete, pe care o fondase Abélard. Aici, a devenit stareță.

Abélard a continuat să predea, însă, în cele din urmă, s-a trezit în conflict cu Roma și s-a retras la celebra mănăstire benedictină de la Cluny, în Burgundia. În 1142, în această zi de 21 aprilie, a murit acolo, la vârsta de șaizeci și trei de ani. Probabil că, in extremis, nu a mai fost la fel de sigur de principiile sale religioase cum fusese la mijlocul vieții, deoarece ultimele sale cuvinte, rostite pe un glas chinuit, au fost: „Nu știu! Nu știu!”

Abélard a fost înmormântat la Biserica Paraclete, după cum ceruse. Héloïse i-a supraviețuit 22 de ani și, potrivit legendei, a murit având pe buze cuvintele „În moarte, măcar, lăsați-mă să mă odihnesc cu Abélard”. Inițial, a fost înmormântată alături de iubitul ei, la Paraclete. În secolul al XIX-lea, au fost mutați în cimitirul Père-Lachaise din Paris.

În aceeași zi

753 î.Hr.: Romulus și Remus fondează Roma

1574: Primul duce de Medici, Cosimo de Medici, moare în urma unui atac de apoplexie, în Palatul Medici din Florența

1699: Moare la Paris dramaturgul Jean-Baptiste Racine

1910: Moare scriitorul american Mark Twain (Samuel Clemens)

22 aprilie

Povestea satelor lui Potemkin

1787 În această zi, împărăteasa Ecaterina cea Mare a Rusiei, de acum grasă și bătrână, a pornit pe Nipru din Kiev, cu o flotă de șapte galere imperiale și peste 80 de alte ambarcațiuni, începând una dintre cele mai uimitoare călătorii regale din istorie. Maestrul de ceremonii era fostul ei iubit și actualul prim-ministru, Grigori Potemkin. Printre ceilalți pasageri se număra întregul anturaj de curteni și emisari străini, precum și iubitul ei din acel moment, Aleksandr Iermolov, cu 24 de ani mai tânăr decât ea.

Scopul călătoriei consta în inspectarea orașelor și a instalațiilor militare pe care le ridicase Potemkin de-a lungul fluviului și în Crimeea, recent preluată de la Turcia. Un alt motiv era întâlnirea cu împăratul Sfântului Imperiu Roman, Iosif al II-lea, pentru punerea la cale a distrugerii Turciei și a dezmembrării Poloniei.

Grigori Potemkin a fost unul dintre cei mai extravaganți și eficienți organizatori de spectacole pe care lumea i-a cunoscut vreodată. Hotărât să-i prezinte Ecaterinei realizările lui în cea mai bună lumină cu putință, a cheltuit milioane de ruble cu refacerea orașelor și a palatelor înșirate de-a lungul drumului și pentru organizarea de demonstrații militare fantastice, cu scopul de a-și impresiona suverana. El fusese cel care organizase flota, cu cei 3 000 de vâslași și membri ai echipajelor, dar și cu o orchestră de 120 de muzicieni. Țăranii de prin părțile locului erau adunați pe malurile fluviului pentru a urmări procesiunea imperială – lucru deloc dificil de organizat, având în vedere că iobagii nu o mai văzuseră niciodată pe împărăteasă și erau curioși. Focurile de artificii erau la ordinea zilei și, la opririle de pe parcurs, au fost prezentate imense demonstrații militare, ca de exemplu un atac regizat, cu aproximativ 3 000 de călăreți cazaci.

În cele din urmă, procesiunea a înaintat în trăsuri până în Crimeea, pentru inspectarea formidabilei flote de război pe care Potemkin o organizase în numai doi ani (și care, în cursul anului care a urmat, a fost condusă la victorie de căpitanul american John Paul Jones împotriva marinei militare turce). La finalul călătoriei de trei luni, a condus-o pe împărătească înapoi pe Poltava, scena victoriei istorice a lui Petru cel Mare împotriva suedezilor, cu aproape 78 de ani în urmă. Aici a organizat încă un spectacol militar, folosind 50 000 de soldați care au „jucat" atât rolurile suedezilor, cât și ale rușilor.

Un motiv pentru care Potemkin dorise foarte mult să o impresioneze pe Ecaterina a fost contracararea criticilor neîncetate și primejdioase îndreptate împotriva lui de nobilii invidioși pe care îi depășise în ascensiunea sa politică. Punerea în scenă a călătoriei împărătesei pe Nipru a fost strălucită și încununată de un succes vremelnic, pentru că nu luase în calcul uneltirile unui diplomat saxon nemulțumit, pe nume Georg von Helbig, care nu a fost invitat să ia parte la această călătorie.

Ofensat, Helbig a lansat zvonurile că orașele prin care trecuse flota imperială erau, de fapt, o butaforie, un șir de fațade din mucava. Tot el a mai susținut și că mulțimile de țărani care se înghesuiau pe malurile fluviului erau, de fapt, un singur grup, transportat pe timpul nopții în josul fluviului, doar cu hainele schimbate, pentru a-i induce în eroare pe spectatori. În depeșele expediate șefilor săi din Germania, el a născocit expresia Potemkinsche Dörfer (satele lui Potemkin).

Rivalii lui Potemkin au preluat imediat aceste povești, răspândindu-le mai întâi în întreaga Rusie și apoi în Europa. Aceste povești au căpătat și mai multă substanță prin mărturia fiului Ecaterinei, Pavel, care îl ura pe Potemkin pentru că fusese amantul mamei sale și din cauza puterilor sale nelimitate. Din păcate pentru Potemkin – unul dintre cei mai buni miniștri ai Rusiei – astăzi lumea își amintește de el mai ales pentru legendarele „sate ale lui Potemkin".

În aceeași zi

1500: Exploratorul portughez Pedro Cabral debarcă pe coastele Braziliei, pe care le revendică pentru Portugalia

1707: Se naște scriitorul englez Henry Fielding

1724: Se naște filosoful german Immanuel Kant

1766: Se naște la Paris Germaine de Staël, scriitoare elvețiană de origine franceză

1827: Moare caricaturistul englez Thomas Rowlandson.

1986: Moare Mircea Eliade, la Chicago

23 aprilie

Încoronarea lui Carol al II-lea

1661 Într-o zi minunată de Sfântul Gheorghe, regele Carol al II-lea a fost escortat de la Palatul Whitehall pe Tamisa până la Turnul Londrei, pentru debutul magnificei procesiuni spre Westminster Abbey, unde urma să fie încoronat. Pentru monarhiști a fost o zi de bucurie, dar și de comemorare a Războiului Civil și a executării, cu 12 ani în urmă, a lui Carol I, tatăl lui Carol al II-lea.

Înconjurată de mulțimile care aclamau dezlănțuite, cavalcada regală a pornit de la Turn, de-a lungul străzilor nepavate, pe care se aruncase pietriș, către Whitehall, unde fusese decapitat bătrânul Carol I. Potrivit unui martor ocular, Samuel Pepys, procesiunea formată din trăsuri și cai a fost „atât de glorioasă… împodobită cu aur și argint, încât nici nu o puteam privi". Ajungând la Whitehall, la ora 3 după-amiaza, regele și suita sa au descălecat pentru a păși pe un covor albastru, până la intrarea în catedrală, unde același arhiepiscop de Canterbury care îl asistase pe Carol I pe eșafod a pus coroana pe capul noului rege.

Pentru marcarea fericitei restaurări, încoronarea lui Carol a fost de o splendoare ostentativă – a costat peste 30 000 de lire, o sumă extraordinară pentru secolul al XVII-lea. Ceremonia de la catedrală a fost urmată de un banchet magnific la Westminster Hall, în același salon imens în care fusese judecat și condangat întâiul Carol. Însă, de această dată, a fost doar bucurie, floarea țării ciocnind în sănătatea monarhului, iar Campionul Regelui a intrat călare în sală, în armură completă, strigând provocator: „Dacă e cineva împotrivă să fie Carol Stuart regele de drept al Angliei, eu sunt campionul care îl face mincinos și trădător și e dispus să lupte cu el". Afară, pe străzi, mulțimile bete sărbătoreau la lumina focurilor în aer liber.

Carol a domnit până la moartea sa, survenită aproape 24 de ani mai târziu. Cea mai mare realizare a sa a fost liniștea pe care a asigurat-o țării după anii de război civil și de protectorat auster al lui Cromwell. A fost un rege popular, care a rămas cunoscut sub porecla de Regele Vesel, datorită chefurilor și desfrâului său, fiind, după cum se presupune, tatăl a peste douăzeci de bastarzi. După cum consemna unul dintre contemporanii săi: „Regele trebuie să fie tatăl poporului său și Carol chiar că a fost tatăl unei bune părți din el”.

În aceeași zi

1564: Se naște William Shakespeare

1616: Mor, în aceeași zi, William Shakespeare și Miguel Cervantes

1775: Se naște pictorul britanic J.M.W. Turner

1850: Moare, la Grasmere, poetul britanic William Wordsworth

24 aprilie

Căsătoria lipsită de noroc a lui Sisi cu împăratul Franz Joseph

1854 În această zi, la biserica Augustinerkirche din Viena, aflată în imediata apropiere a Palatului Hofburg, tânărul împărat Franz Joseph, în vârstă de douăzeci și trei de ani, s-a căsătorit cu Elisabeth Wittelsbach, uimitor de frumoasa sa verișoară, în vârstă de șaisprezece ani, care a rămas cunoscută în istorie sub numele de Sisi. Părea să fie o căsnicie de poveste, însă responsabilitățile imperiului, o soacră dominatoare și neliniștea nevrotică a lui Sisi au transformat mariajul într-o tragedie.

Franz Joseph ar fi trebuit să se căsătorească cu sora mai mare a lui Sisi, cu un an înainte, dar, încă de la prima întâlnire – un prânz în familie la Bad Ischl –, i-au poposit ochii pe frumoasa Sisi. S-au logodit două zile mai târziu. Anul următor, ea a fost adusă pe Dunăre la Viena, într-o fastuoasă ambarcațiune nupțială decorată cu flori. S-au tras clopotele și mulțimile au ovaționat la trecerea procesiunii pe străzile orașului. Aproape o mie de oameni s-au înghesuit în biserică pentru a fi martori la ceremonia de căsătorie, oficiată de un cardinal asistat de 70 de arhiepiscopi și episcopi. La marele Bal al Încoronării, care a avut loc două zile mai târziu, orchestra a fost dirijată de Johann Strauss fiul.

Prin urmare, într-un decor dintr-o operetă de Lehár, a debutat o îndelungată și nefericită căsnicie, care a durat 44 de ani și din care au rezultat patru copii, printre ei și Rudolf, îndelung așteptatul moștenitor al tronului Austriei. Însă, chiar de la început, dificultățile au fost multe. Mama lui Franz Joseph, Sofia, o femeie puternică și dominatoare, s-a amestecat permanent în căsnicie, practic ea fiind cea care i-a crescut pe primii doi copii în locul lui Sisi. În acest timp, Franz Joseph a fost, mai presus de

orice, sclavul datoriei habsburgice și al obligațiilor imperiului, iar mariajul a fost slăbit și mai mult de infidelitățile lui.

Sisi, o femeie cu un spirit liber și nesupus, a fost ori incapabilă, ori lipsită de dorința de a se adapta la rolul de împărătească, un neajuns sugerat chiar dinainte de căsătorie, când i-a spus doicii sale, la două zile după cererea în căsătorie a lui Franz Joseph: „Da, îl iubesc pe împărat – dar dacă nu ar fi fost împărat!”, afirmând că mai curând s-ar fi căsătorit cu un măcelar.

În ciuda faptului că avea momente în care era veselă și plină de viață, Sisi a rămas, în adâncul sufletului, un copil, plângându-se neîncetat, bosumflată și ranchiunoasă pentru toată viața. La fel ca Diana, prințesa de Wales a secolului următor, această femeie extraordinară era stăpânită de ideea de a fi slabă și frumoasă. Călăria a devenit obsesia ei și s-a transformat în cea mai bună călăreață a Europei. Viața la curte i se părea sufocantă, iar soțul, apatic și, după șase ani de căsnicie, și-a părăsit familia pentru a trăi singură în Madeira, pe Insula Corfu și în Veneția. Infidelitățile lui Franz Joseph au determinat-o curând să procedeze la fel, începând astfel o relație cu chipeșul ei secretar maghiar, contele Imre Hunyadi. A ținut diverse jurnale în versuri în care își dezvăluie atât izolarea, cât și deprimările juvenile:

Ich wandle einsam hin auf dieser Erde,

Der Lust, dem Leben längst schon abgewandt;

Es teilt mein Seelenleben kein Gefährte,

Die Seele gab es nie, die mich verstand.

Rătăcesc singură pe-această lume,

Bucuria și viața de mult sunt duse;

Sufletul din mine n-are tovarăș;

N-a fost vreodată suflet să mă înțeleagă.

Însă nici Sisi, cu călătoriile ei, nici Franz Joseph, cu munca lui, nu au putut să scape de tragediile care au lovit familia Habsburg. În 1867, fratele mai tânăr al lui Franz Joseph, Maximilian, pentru scurtă vreme împărat al Mexicului, aruncat într-o dezastruoasă aventură colonială, a fost împușcat de un pluton de execuție. În 1889, într-unul dintre cele mai mari scandaluri ale secolului, prințul moștenitor Rudolf și-a ucis amanta și s-a sinucis și el, în cabana regală de vânătoare de la Mayerling.

În jurnalul său, Sisi scria: „Orice ar fi, întotdeauna pornesc în întâmpinarea sorții. Știu că nimic nu mă poate împiedica să o întâlnesc în ziua care mi-e menită. Toți oamenii trebuie să-și împlinească soarta când vine ceasul. Soarta își închide ochii multă vreme, dar într-o bună zi ne găsește, orice-ar fi.” În 1898, soarta a găsit-o pe Sisi în timpul unei călătorii în Elveția.

În timp ce aștepta pe cheiul din Geneva un vapor care să o ducă la Montreux, un anarhist în vârstă de douăzeci și patru de ani, pe nume Luigi Lucheni, a înjunghiat-o în coaste cu o pilă ascuțită. Pentru că avea corsetul foarte strâns, nu și-a dat seama cât de grav fusese rănită și a urcat la bordul vasului. Aici a leșinat, după care a murit, rostind aceste ultime cuvinte cu voce slăbită: „Ce mi s-a întâmplat?”

Însă tragedia a continuat să-i urmărească pe habsburgi. Nepotul lui Franz Joseph, Franz Ferdinand, care a devenit moștenitorul tronului Austriei după sinuciderea vărului Rudolf, a fost împușcat și a murit, împreună cu soția sa, la Sarajevo, în 1914. Cei mai mulți membri ai familiei muriseră, iar imperiul pe care ar fi trebuit să-l păstreze întreg se prăbușea în jurul său. Franz Joseph, devotat datoriei până în ultima clipă, a murit la vârsta de optzeci și șase de ani, în ziua de 19 noiembrie 1916, după ce-și petrecuse nopțile anterioare la birou, semnând ordine de război.

În aceeași zi

1731: Moare romancierul englez Daniel Defoe

1770: Scriitorul englez Thomas Chatterton se sinucide

1898: Spania declară război Statelor Unite și astfel începe Războiul hispano-american

25 aprilie

Nașterea unui rege. A construit o capelă și a devenit sfânt

1214 În această zi, în orașul Poissy, la aproximativ 24 de kilometri vest de Paris, s-a născut un băiat. Tatăl său era prinț și avea să devină într-o zi Ludovic al VIII-lea al Franței; mama sa era o redutabilă prințesă spaniolă, pe nume Blanche de Castilia. Băiatul a fost botezat tot Ludovic și urma să devină și el rege al Franței.

Ludovic al IX-lea avea să fie unul dintre puținii monarhi din istorie a cărui măreție – universal recunoscută de către contemporanii săi – se va baza exclusiv pe caracterul său. Va deveni idealul măreț al Evului Mediu, credincios, generos și drept, cu o forță morală mai mare decât a papei. Atât de mare era reputația sa de om drept, încât adeseori i s-a cerut să judece disputele dintre țări.

Contribuția cea mai importantă a lui Ludovic la zestrea civilizației este minunata Sainte-Chapelle din Paris, pe care a construit-o între 1243 și 1248. Vitraliile minunate acoperă majoritatea celor trei laturi ale capelei, cu peste 1 100 de scene pe cele 15 ferestre.

Tânărul Ludovic avea să domnească timp de 44 de ani, sub numele de Ludovic al IX-lea, și, după ce a murit de ciumă, în timpul unei cruciade, a fost canonizat.

În aceeași zi

1599: Se naște în Huntingdon dictatorul englez Oliver Cromwell

1895: Joseph Conrad publică primul său roman, Almayer’s Folly (Nebunia lui Almayer)

1945: Trupele americane și ruse fac joncțiunea pe fluviul Elba, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial

26 aprilie

Guernica

1937 La ora 4:30, în după-amiaza acestei zile de luni – zi de târg –, Legiunea Condor a lui Adolf Hitler, folosind Războiul Civil Spaniol drept teren de încercare, a verificat unele dintre noile tehnici ale Blietzkrieg pe locuitorii orașului istoric basc Guernica.

A fost un succes. Avioanele Heinkel 111, atacând în valuri, au survolat cerul timp de patru ore, aruncând bombe cu putere explozivă foarte mare și bombe incendiare asupra orașului Guernica, a cărui populație normală de 7 000 de oameni fusese mărită foarte mult de prezența trupelor loialiste și a civililor care fugiseră din calea înaintării naționaliștilor. După ce bombardierele și-au încheiat misiunea, cea mai mare parte a orașului fusese distrusă sau incendiată. În acest moment, Junkerele au preluat inițiativa și au tras focuri de mitralieră asupra civililor de pe străzi.

Două zile mai târziu, forțele terestre naționaliste au capturat Guernica. Propagandiștii lui Franco au anunțat că bascii incendiaseră orașul ca represalii, pentru a lovi în rezistența loialiștilor. Însă piloții germani din Legiunea Condor au început în scurt timp să se laude cu succesul lor și ziarele au preluat imediat subiectul. Pe plan internațional, lumea a fost scandalizată, dar nu s-au întreprins prea multe în practică. Când doi preoți basci, ambii martori oculari ai bombardamentelor, s-au dus la Roma, sperând că îl vor informa pe papă despre această atrocitate, au fost trimiși la cardinalul Pacelli (care avea să devină în curând papa Pius al XII-lea), al cărui unic răspuns a fost că „Biserica este persecutată la Barcelona”.

Războiul Civil Spaniol a continuat, generând și mai multe evenimente sângeroase, care ar fi putut să pună în umbră ceea ce s-a petrecut la Guernica, doar că Pablo Picasso a reamintit lumii evenimentul prin intermediul unuia dintre cele mai cunoscute tablouri ale sale. Guernica a

fost preludiul a ceea ce avea să se întâmple în alte orașe, cum ar fi Varșovia, Coventry, Londra, Berlin, Dresda și Tokio.

În aceeași zi

121 d.Hr.: Se naște cel de-al șaisprezecelea împărat roman, Marcus Aurelius

1478: Familia Pazzi eșuează în tentativa de a-l asasina pe Lorenzo de Medici (Lorenzo Magnificul) în catedrala din Florența, însă îl ucide pe fratele acestuia, Giuliano

1765: Se naște Emma Hamilton, amanta lui Nelson

27 aprilie

Magellan, marele explorator, este ucis în Filipine

1521 Fernão de Magalhães, mai bine cunoscut sub numele de Ferdinand Magellan, s-a născut într-o familie portugheză nobilă în 1480 și a fost crescut la curtea regală. Aproape de vârsta de patruzeci de ani, Magellan l-a rugat pe regele Manuel I al Portugaliei să finanțeze o călătorie în Insulele Moluce (aparținând astăzi Indoneziei), pe o rută occidentală. Manuel nu a avut încredere în compatriotul său, așa că Magellan s-a îndreptat spre Spania. Din fericire pentru el și pentru noi, rege al Spaniei era viitorul împărat al Sfântului Imperiu Roman Carol al V-lea, nepotul Regilor Catolici Ferdinand și Isabela, care îl finanțaseră pe Columb. Un om inteligent și cu imaginație, Carol a fost de acord să finanțeze călătoria, astfel că Magellan a pornit peste Atlantic pe 20 septembrie 1519.

În mai puțin de un an, Magellan traversase deja Atlanticul și apoi coborâse spre sud, de-a lungul coastelor Americii, pentru a găsi o trecere către „Insulele Mirodeniilor” pe care le căuta. Pe 28 noiembrie 1520, după descoperirea strâmtorii din sudul Americii de Sud, care în prezent îi poartă numele, a ajuns în Oceanul Pacific, pornind apoi în traversarea acestuia.

Pe măsură ce proviziile au început să se împuțineze, situația de la bordul corăbiilor lui Magellan a devenit din ce în ce mai gravă. Oamenii lui ajunseseră să mănânce biscuiți mucegăiți și plini de viermi, rumeguș și șobolani fripți. Singurul noroc pe care l-au avut a fost vremea, care a rămas miraculos de calmă timp de aproape patru luni, fără nici o furtună. Datorită acestui fapt unic, au botezat oceanul nou descoperit Pacific.

Continuându-și drumul spre vest, Magellan a debarcat în Insulele Filipine în martie și a pornit la explorarea acestor pământuri aproape necunoscute. Însă pe 27 aprilie 1521, pe plaja micii insule Mactan, Magellan și echipajul său

au fost prinși într-o încăierare cu un trib local. Copleșit, Magellan a încercat să acopere retragerea oamenilor săi și a fost doborât de sulițele și de săgețile otrăvite ale indigenilor. Avea numai patruzeci și unu de ani.

Echipajul lui Magellan a continuat călătoria, revenind, în cele din urmă, în Spania în septembrie 1522, încheind primul ocol al lumii pe mare. A fost unul dintre momentele de răscruce ale istoriei, călătoria demonstrând nu numai că pământul este rotund, ci și că cele două Americi erau, într-adevăr, o Lume Nouă, fără legătură cu Asia.

În aceeași zi

1737: Se naște la Putney istoricul englez Eduard Gibbon

1791: Se naște inventatorul telegrafului, Samuel Morse

1822: Se naște generalul și președintele american Ulysses S. Grant

1840: Moare scriitorul american Ralph Waldo Emerson

28 aprilie

Mussolini este linșat împreună cu amanta sa

1945 Prins și omorât ca un șobolan. Aceasta este soarta pe care a avut-o Benito Mussolini în după-amiaza de 28 aprilie, nu departe de lacul Como. A fost aruncat dintr-un automobil de partizanii comuniști și împușcat pe marginea drumului. Ironic este faptul că omul care a adus prăbușirea Italiei, prin alianța cu puterile Axei în al Doilea Război Mondial, a murit pe o stradă care se numea Via XXIV Maggio (Strada 24 Mai) în onoarea datei de 24 mai 1915, când Italia se alăturase Aliaților în Primul Război Mondial.

Împușcată alături de el se afla amanta sa, Claretta Petacci. În apropiere, de asemenea executați, zăceau și 15 membri ai guvernului său fascist, care împreună cu Ducele lor se aflau în drum spre Elveția, fugind din calea Aliaților și a rezistenței antifasciste. Când opriseră coloana, cu o zi înainte, partizanii îl descoperiseră pe Mussolini deghizat, purtând o manta și cu o caschetă a forțelor Luftwaffe. După execuție, cadavrele au fost transportate cu un camion la Milano. Aici, în Piazzale Loreto, locul masacrării de către naziști a unor luptători din Rezistență cu un an înainte, cadavrele au fost spânzurate de picioare la o stație de carburanți și au fost expuse a doua zi bătăii de joc a mulțimii. Cineva i-a legat Clarettei fusta în jurul gleznelor, din decență. A fost un sfârșit terifiant, pe măsura unui om pe care A.J.P. Taylor îl descria ca fiind „înfumurat, un fanfaron lipsit și de idei și de idealuri”.

Tatăl lui Mussolini îl botezase Benito după numele revoluționarului mexican Benito Juárez, cu care bătrânul Mussolini împărtășea antipatia față de stăpânirea Habsburgilor. Benito Mussolini a electrizat Italia și întreaga lume în 1922, cu marșul asupra Romei, un eveniment propagandistic care l-a făcut pe timidul rege Victor Emmanuel al III-lea să fie de-acord să-l facă prim-ministru. Mussolini a fost dictatorul fascist al Italiei pe parcursul

următorilor 21 de ani, la un moment dat deținând concomitent postul de prim-ministru, ministru al Afacerilor Externe, ministru de Război, ministru al Marinei, ministru al Aviației și ministru de Interne. Și-a cucerit compatrioții cu visul unui imperiu în Ethiopia și Albania. În politica externă îi mai stăteau la dispoziție și alte opțiuni, însă el a ales fatala alianță cu Hitler. Realitățile războiului au dus la căderea lui și a Italiei.

Pe 25 iulie 1943, când Sicilia a fost cucerită de Aliați, majoritatea Marelui Consiliu Fascist, în care era și ginerele său, Galeazza Ciano, în calitate de ministru de Externe, a votat pentru a-i lua lui Mussolini comanda supremă a armatei. Regele, hotărât de-acum să-și salveze țara, cerând încheierea păcii cu Aliații, l-a demis pe Mussolini din funcția de prim-ministru și a ordonat să fie transportat din Roma în domiciliu forțat, pe Insula Ponza. Aici, Mussolini a făcut obiectul unei îndrăznețe operațiuni de salvare a parașutiștilor din SS, care au acționat la ordinele directe ale lui Hitler. Mai întâi a fost transportat în siguranță în Germania, de unde știrea salvării sale a fost transmisă întregii lumi. Pe urmă, Hitler l-a trimis înapoi în Italia, în orașul Salvo de pe lacul Garda, unde a fost declarat liderul unui regim-marionetă sub protecție germană, destinat să păstreze controlul fasciștilor asupra nordului Italiei. Însă, în primăvara anului 1945, în condițiile în care înfrângerea devenea inevitabilă, Mussolini și adepții lui au început să-și facă bagajele.

Oricum ar fi stat lucrurile, Ducele a fost un om devotat familiei: un istoric italian a calculat că, în anul 1943, peste 300 de rude ale lui Mussolini sau ale soției sale, Rachele, beneficiau de facilități pe spezele guvernului. Însă nici măcar legăturile de familie nu l-au putut salva pe ginerele său pe care l-a trimis, împreună cu alte persoane cu care împărtășea aceeași vină, în fața plutonului de execuție, în ianuarie 1944, pentru „actul de trădare” comis prin votul din anul anterior.

Ducele a murit cu numai două zile înaintea tovarășului său de crime, Adolf Hitler, care, însoțit în moarte tot de amantă (cu care se căsătorise, de fapt, cu câteva zile în urmă), s-a sinucis în Berlin, în ziua de 30 aprilie.

În aceeași zi

1758: Se naște cel de-al cincilea președinte al Statelor Unite, James Monroe, a cărui doctrină a constat în avertizarea țărilor europene să nu se amestece în treburile emisferei occidentale

1789: Fletcher Christian se revoltă, la bordul vasului Bounty, ducând la părăsirea căpitanului Bligh în largul mării, într-o barcă de salvare

29 aprilie

Ecaterina de Siena, o sfântă care a schimbat istoria

1380 În această zi a murit una dintre puținele sfinte care, într-adevăr, a contribuit la schimbarea cursului istoriei, Sfânta Ecaterina din Siena.

Fiică a unui vopsitor din Siena, la vârsta de numai șaisprezece ani, credincioasa Ecaterina a intrat în ordinul dominican, într-o perioadă în care reședința papei se afla la Avignon, în cursul așa-numitei „captivități babiloniene”. Celebră pentru pietatea și devotamentul ei, s-a rugat ca Hristos să fie Mirele ei celest și, în cele din urmă, i-au apărut stigmate pe mâini și picioare (deși vizibile doar pentru ea, până la moarte).

În 1376, orașul-stat Florența s-a răzvrătit împotriva papei și Ecaterina a călătorit ca un fel de ambasador sfânt la Avignon, în acea vreme capitala papalității. Toți papii locuiseră aici începând din 1309, după ce regele francez Filip cel Frumos, după ani îndelungați de conflicte între autoritatea regală și cea papală, îl convinsese pe papa Clement al V-lea, de origine gasconă, să se mute acolo, părăsind Roma.

Ecaterina era decisă nu numai să intervină în numele Florenței sale natale, ci și să pună capăt statutului de reședință papală al Avignonului și să determine revenirea papei la Roma. Neavând nici o îndoială că Dumnezeu era de partea ei, i-a poruncit nerăbdătoare papei: „Voința mea este să nu mai întârzii deloc”.

Cel puțin papa Grigore al XI-lea a auzit-o. Acesta a fost atât de impresionat de fervoarea ei religioasă, precum și de bunul-simț de care dădea dovadă, încât nu numai că i-a iertat pe florentini, ci a fost de acord să revină la Roma. În luna ianuarie a anului 1377, a reintrat în Orașul Sfânt, având-o alături pe Ecaterina.

Ecaterina a murit la Roma, peste numai trei ani, la vârsta de treizeci și trei de ani. Până atunci, se scăldase în izvoarele fierbinți de la Vigone, ca să se pregătească pentru Purgatoriu. A fost o pregătire inutilă, evident, pentru că, în anul 1461, a fost declarată sfântă.

În aceeași zi

1429: Ioana d'Arc intră în Orléans, după ridicarea asediului englezilor

1945: Soldații americani eliberează lagărul de concentrare Dachau din Germania

30 aprilie

Hitler se sinucide

1945 Uriașul buncăr de 30 de încăperi, de sub Cancelaria Reichului, era scufundat în beznă și umezeală, electricitatea întrerupându-se sub bombardamentul neîncetat al tunurilor rusești. Printre cei aproximativ 20 de oameni din buncăr se numărau două dintre cele mai sinistre personaje din cel de-al Treilea Reich, pe cale să se prăbușească: numărul doi din Germania, tenebrosul Martin Bormann, și ministrul nazist al Propagandei, Joseph Goebbels. Toți așteptau în liniște, unii cu groază, alții cu nerăbdare, moartea stăpânului lor, Adolf Hitler. Știau că jurase să se sinucidă, împreună cu Eva Braun, amanta lui în vârstă de treizeci și trei de ani, cu care se căsătorise cu numai două zile în urmă.

Afară, 100 000 de ruși cucereau străzile una după alta, copleșindu-i numeric pe nemți, din care mai rămăseseră o mână de soldați experimentați, care conduceau o adunătură pestriță de bătrâni și de tineri din Hitlerjugend, băieți care nu aveau nici treisprezece ani, înarmați pentru această apocalipsă finală. Dictatorul sovietic Iosif Stalin le ordonase generalilor săi să ocupe cu orice preț orașul înainte de 1 mai, astfel încât căderea Berlinului să poată fi anunțată la parada de la Moscova.

Hitler părea să se afle în stare de șoc, cu chipul cenușiu, brațul stâng tremurându-i incontrolabil de parcă ar fi suferit de Parkinson, cu vestonul verde pătat de sânge. Cu numai două zile în urmă, prietenul și aliatul său Benito Mussolini fusese executat de partizanii italieni și spânzurat de glezne într-o piață din Milano, iar Italia capitulase a doua zi. Acum, Hitler aflase că locotenentul său fidel, Heinrich Himmler, îl trădase, încercând să negocieze capitularea prin intermediul Suediei neutre. Ultimul mesaj transmis din buncărul Führerului a fost ordinul de arestare și de executare a trădătorului.

Primul care a murit a fost ciobănescul german al lui Hitler, cățeaua Blondi, care a primit o capsulă de cianură pentru testarea eficienței otrăvii. La primele ore ale după-amiezii, Hitler și-a adunat ultimii susținători care îi mai rămăseseră, le-a strâns mâinile abătut și și-a luat un rămas-bun apatic de la ei. Imediat după ora 3, a condus-o pe Eva în sufrageria lor din partea de dedesubt a buncărului și a închis ușa. Aici îl așteptau două pistoale încărcate și două capsule cu cianură.

În sfârșit, la ora 4, valetul lui Hitler, însoțit de Goebbels, Bormann și de doi generali, au deschis ușa încăperii. Eva zăcea moartă, fiind otrăvită, iar Hitler era prăbușit pe scaunul său, cu o gaură de glonț în tâmpla dreaptă. Supuși până în ultima secundă, susținătorii au cărat cele două cadavre în curtea buncărului, le-au stropit cu benzină și le-au dat foc. Pe urmă, au dat onorul cadavrelor în flăcări, cu un ultim salut nazist. La scurt timp după aceasta, Goebbels și soția sa, Magda, și-au otrăvit cei șase copii, apoi s-au sinucis, Magda delirând mândră: „Vezi, avem parte de-o moarte onorabilă”.

Bormann a reușit să iasă din buncăr, dar a murit și el, nu în luptă, ci după ce a luat otravă, pentru a nu cădea viu în mâinile rușilor. Cadavrul i-a fost îngropat sub dărâmături.

La ora 10:50, în aceeași seară, soldații ruși au cucerit în sfârșit Reichstagul, însă trupele victorioase au fost îndepărtate rapid de agenții din SMERȘ, direcție a agenției sovietice a securității statului. Cadavrul incinerat al lui Hitler i-a fost dus în secret lui Stalin la Moscova și abia după ani de zile rușii au dezvăluit că trupul lui Hitler fusese, într-adevăr, găsit.

O săptămână mai târziu, ceea ce mai rămăsese din guvernul nazist a semnat capitularea necondiționată. Reichul de O Mie de Ani al lui Hitler a murit după numai 13 ani.

În aceeași zi

1396: Începe la Dijon ultima cruciadă, sub comanda burgundului Jean de Nevers (Jean cel Neînfricat)

1803: Președintele Thomas Jefferson încheie cu Napoleon Achiziția Louisianei, având o suprafață de aproximativ 2 157 460 kilometri pătrați, dublând suprafața Statelor Unite

1883: Moare la Paris pictorul francez Édouard Manet

3 Continentul spaniol – regiunea de coastă a Imperiului Spaniol din jurul Mării Caraibilor și al Golfului Mexic. Cuprindea Florida de astăzi, coastele răsăritene ale Golfului Mexic din Texas, Mexic, America Centrală și coasta nordică a Americii de Sud. Din secolul al XVI-lea și până în secolul al XVIII-lea, regiunea a reprezentat punctul de pornire pentru enormele bogății trimise în patrie, în Spania, sub formă de aur, argint, pietre prețioase, mirodenii, lemn de esență tare sau piei netăbăcite.

1 mai

Dante o întâlnește pe Beatrice

1274, 1283 Din cealaltă parte a încăperii aglomerate, dragostea, absolută și nepieritoare, l-a atins pe tânărul Dante Alighieri în această zi, după ce privirea i-a căzut pentru prima oară pe chipul divin al Beatricei Portinari. „Din acea clipă”, scria el mai târziu, „sufletul meu a fost stăpânit numai de dragoste.”

Dante încă nu împlinise nouă ani când a văzut-o prima oară pe Beatrice la o petrecere dată de tatăl ei, Folco Portinari, în palatul său de pe Corso, în Florența, care era deja un oraș fortificat de mărime considerabilă, având aproape 80 000 de locuitori. Îmbrăcată în purpuriu, ea era cu câteva luni mai mică. În următorii nouă ani, Dante a venerat-o de la distanță și abia în 1283, tot pe 1 mai, ea i-a vorbit pentru prima oară, când au trecut unul pe lângă celălalt pe stradă. În anii care au urmat, dragostea lui Dante pentru Beatrice s-a păstrat neabătută, cu toate că nu există nici un motiv să credem că era reciprocă.

În Florența secolului al XIII-lea, căsătoriile din clasa superioară (căreia atât Dante, cât și Beatrice îi aparțineau) erau, în mod invariabil, aranjate de familiile implicate. În 1286, Dante s-a căsătorit cu Gemma Donati, cu care fusese logodit încă de la vârsta de doisprezece ani. Un an mai târziu, Beatrice s-a căsătorit și ea, însă a murit după trei ani, la vârsta de numai douăzeci și patru de ani.

În ciuda vieții și a anilor aventuroși petrecuți în exil, Dante i-a rămas devotat lui Beatrice (sau memoriei ei), scriind despre ea în lucrarea La Vita Nuova (Viața nouă) publicată când avea douăzeci și opt de ani, și apoi transformând-o în călăuza sa către Paradis în a sa Divină comedie, încheiată când avea în jur de cincizeci și cinci de ani. Să ne gândim, totuși, și la

sărmana lui soție, Gemma, care nu este menționată în nici una dintre scrierile lui Dante.

În aceeași zi

1707: Anglia și Scoția formează o uniune sub numele de Marea Britanie

1797: Republica Venețiană este anexată de Austria, după 1071 ani de independență

1851: Se deschide la Londra Marea Expoziție de la Palatul de Cristal (Crystal Palace)

2 mai

Leonardo da Vinci moare în brațele unui rege

1519 În ambiția sa de a avea cea mai strălucitoare curte din Europa, regele Francisc I al Franței a stăruit fierbinte pe lângă Leonardo da Vinci să devină pictorul curții sale, așa că, în 1516, artistul, care începuse să îmbătrânească, a consimțit, în cele din urmă. Regele i-a oferit un conac încântător în Cloux, la numai câteva sute de metri de castelul regal de la Amboise, de pe Loara.

Aici, marele pictor-sculptor-arhitect-inventator-inginer și-a petrecut ultimii trei ani de viață. Moartea sa a survenit în urma unui atac cerebral, în data de 2 mai 1519, la vârsta de șaizeci și șapte de ani. Tradiția spune că a murit în brațele unui întristat rege Francisc, care era încredințat că moartea fusese pedeapsa pe care o primea pentru eșecurile sale artistice. „L-am ofensat pe Dumnezeu și pe om, deopotrivă", a spus el, „pentru că lucrarea mea nu a ajuns la calitatea la care ar fi trebuit să ajungă."

Deoarece era deja infirm la sosirea în Franța, Leonardo a realizat prea puține lucrări notabile pentru Francisc, însă a adus cu el, la venire, câteva tablouri. Unul dintre ele a rămas de atunci în Franța, probabil cea mai celebră lucrare de artă din lume, Mona Lisa.

În aceeași zi

1611: Este publicată pentru prima oară versiunea autorizată a Bibliei (versiunea regelui Iacob)

1660: Se naște la Palermo, în Sicilia, compozitorul Alessandro Scarlatti

1729: Se naște la Stettin, în Pomerania, Sophia von Anhalt-Zerbst, viitoarea împărăteasă Ecaterina cea Mare a Rusiei

1808: Populația Madridului se revoltă împotriva lui Napoleon, inspirând tabloul lui Goya Dos de Mayo (2 mai)

3 mai

Moare sultanul turc care a adus sfârșitul Imperiului Bizantin

1481 În ziua de 3 mai a murit sultanul Mehmet Cuceritorul, care a primit acest supranume după ce a cucerit Constantinopolul și a adus sfârșitul Imperiului Bizantin, după o existență de 1058 de ani.

La începutul lunii mai, Mehmet s-a plâns medicului său șef de dureri abdominale, dar leacurile acestuia nu au reușit să le vindece și, două zile mai târziu, sultanul a murit – probabil nu din cauze naturale, ci otrăvit din ordinul ambițiosului său fiu, Baiazid. Poate că a fost un sfârșit potrivit pentru un om care și-a manifestat public bucuria provocată de moartea propriului tată și al cărui prim gest după acest eveniment a fost să poruncească înecarea fratelui său mai mic în baie.

Mehmet (al II-lea) a fost fiul lui Murad al II-lea și al unei sclave, însă tatăl său a părut să-l prefere, iar după ce Murad a abdicat, după pierderile catastrofale în fața trupelor cruciate, l-a pus pe Mehmet pe tron, la vârsta de doisprezece ani. Doi ani mai târziu, Murad a revenit la comanda armatelor imperiului, de această dată victorios, însă a murit în 1451, când Mehmet avea nouăsprezece ani, moment din care, până la moarte, Mehmet va domni cu mână de fier.

Obsesia permanentă a lui Mehmet a fost cucerirea Constantinopolului, ultima fortăreață a Imperiului Bizantin creștin, care a luat ființă în 395, când împăratul Teodosie a împărțit pentru totdeauna Imperiul Roman între cei doi fii ai săi.

Mai întâi, Mehmet i-a neutralizat pe aliații creștini ai Constantinopolului, Ungaria și Veneția, oferindu-le tratate de pace în termeni foarte favorabili. Pe urmă, a adăugat armatei sale o flotă de 31 de galere, a angajat un

armurier ungur care să-i toarne un tun mai mare decât toate tunurile care existau la vremea aceea și, pentru a controla Bosforul, a construit fortăreața Rumeli Hisari (care există și azi, în toată măreția ei copleșitoare) la numai câțiva kilometri de Constantinopol.

Nu toată lumea a fost de acord cu hotărârea lui Mehmet de a cuceri măreața cetate, mai ales marele vizir Candarli, însă Mehmet nu s-a lăsat convins de nici un argument și a început asediul cetății în data de 6 aprilie 1453, conducând personal trupele pe câmpul de luptă. După un asediu de 54 de zile, Constantinopolul a căzut; unul dintre primele gesturi ale lui Mehmet a fost să ordone arestarea și executarea reticentului Candarli.

Însă Mehmet a însemnat mai mult decât un strălucit comandant militar. Imediat după cucerirea Constantinopolului, s-a îndreptat direct spre magnifica biserică Sfânta Sofia și a transformat-o în moschee. Nu numai că a consolidat credința musulmană, dar a adus și un patriarh armean, un mare rabin evreu și a reînființat Patriarhia Ortodoxă Greacă. Mutându-și capitala în acest oraș, a adus negustori creștini și a oferit garanții de siguranță pentru negustorii greci și italieni. În decurs de 75 de ani, Constantinopolul (numit, încă de atunci, mai mult Istanbul) a devenit cel mai mare oraș din Europa.

Însă realizările lui Mehmet nu s-au limitat doar la aceasta. A dat Imperiului Otoman o nouă constituție și a adus la curtea sa filosofi și învățați, acumulând o imensă bibliotecă, cu cărți în limbile latină și greacă. I-a cerut pictorului venețian Gentile Bellini să-i facă portretul (aflat acum la Galeria Națională de la Londra) și să-i împodobească pereții palatului. Mehmet a scris chiar și un volum de poezii.

Pe parcursul acestei întregi renașteri culturale, Mehmet a rămas un tiran nemilos, supunându-i la pedepse dure pe toți cei care se opuneau deciziilor sale și devenind modelul pentru sultanii otomani despotici, care aveau să conducă imperiul în secolele următoare. El a pus bazele structurilor fundamentale care aveau să susțină imperiul timp de jumătate de mileniu, în mare aproape aceleași structuri care aveau să-i aducă și prăbușirea definitivă în 1922.

În aceeași zi

1410: Moare antipapa Alexandru al V-lea, după câte se pare, otrăvit de antipapa Ioan al XXIII-lea

1469: Se naște, la Florența, Niccolò Machiavelli

1493: Papa Alexandru al VI-lea publică prima Bulă Inter Caetera, împărțind Lumea Nouă între Spania și Portugalia

4 mai

Sherlock Holmes dispare în cascadă

1891 Domnul Sherlock Holmes dispare, în această zi, în Elveția și se presupune că a murit, cel mai probabil, de mâna dușmanului său, profesorul James Moriarty, „Napoleon al crimei". Celebrul detectiv londonez se plimba pe jos din satul Meiringen până în cătunul Rosenlaui, și făcuse un ocol pentru a vedea cascada Reichenbach. La scurt timp după ce s-a abătut din drum, tovarășul său de călătorie, un anume dr. Watson, de asemenea londonez, a fost chemat înapoi în Meiringen pentru o urgență chirurgicală (care s-a dovedit a fi o înșelătorie), astfel încât Holmes era singur când s-a apropiat de cascadă.

Dovezile adunate la fața locului – două serii de urme de pași îndreptându-se spre defileu, dar nici una întorcându-se – au sugerat că Holmes și atacatorul s-au întâlnit și s-au luptat pe poteca îngustă, apoi au căzut, încleștați unul de celălalt, în abis, trupurile lor nefiind recuperate din „îngrozitorul cazan de apă și spumă învolburată". Investigațiile de la locul crimei, care au fost realizate de poliția locală și de dr. Watson, au scos la iveală, de asemenea, un alpenștoc aparținându-i lui Holmes, tabachera sa din argint și un ultim mesaj pentru dr. Watson, evident scris în grabă, în ultimele minute dinaintea sfârșitului, în care se spunea că el și Moriarty erau pe cale să aibă o „discuție finală cu privire la chestiunile nerezolvate."

Moartea lui Holmes a fost o grea lovitură – nu doar pentru lupta împotriva infracțiunilor, ci și pentru literatură. În schimb, consecvent cu caracterul său misterios, Holmes a reapărut la Londra aproape trei ani mai târziu, în luna aprilie a anului 1894, pentru a-și relua cariera de cel dintâi detectiv consultant al lumii. S-a dovedit că Moriarty, și nu Holmes, a fost cel care a murit în cascada Reichenbach. Holmes a fost readus din pragul morții, la insistențele a milioane de fani devotați din întreaga lume, care au rămas

șocați și îndurerați de dispariția lui neașteptată. Acestora, cei trei ani de absență ai lui Holmes li s-au părut mai mult de zece – așa cum, de fapt, a și fost. Ultima problemă, povestea lui Arthur Conan Doyle în care Holmes își împlinește destinul îngrozitor, a fost publicată în numărul din decembrie 1893 al revistei Strand. Însă Conan Doyle a povestit scena remarcabilei reapariții a detectivului său abia în octombrie 1903, odată cu publicarea cărții Casa pustie.

În aceeași zi

1814: Napoleon sosește pe insula Elba

1942: Marina militară americană înfrânge flota japoneză în Bătălia din Marea Coralilor

1955: Moare, la Paris, George Enescu

5 mai

Napoleon a fost asasinat?

1821 În această zi, la ora 5:49, după-amiaza târziu, Napoleon Bonaparte, odinioară împărat a jumătate din Europă și stăpân peste șaptezeci de milioane de oameni, moare în îndepărtata insulă Sfânta Elena, cu câteva luni înaintea celei de a cincizeci și doua aniversări, în urma a ceea ce s-a crezut a fi un cancer de stomac. Ultimul cuvânt pe care l-a rostit cu vocea pierită a fost „Joséphine”, un gând plin de dor îndreptat spre prima sa soție, care murise cu șapte ani înainte.

Napoleon și-a petrecut ultimii cinci ani și jumătate din viață pe Sfânta Elena, o insulă cu o populație de numai 2 000 de oameni, fiind, în schimb, păzit de 1 400 de soldați britanici, ca nu care cumva să evadeze. Plictisit până la exasperare și înverșunat atât pe dușmanii care îl învinseseră, cât și pe sprijinitorii care-l trădaseră, își păstrase o curte restrânsă, formată din numai câțiva ofițeri împreună cu soțiile lor, care îl urmaseră în exil. Ultimele 18 luni și le petrecuse slăbit și cuprins de dureri tot mai mari, cu o stare accentuată de greață, dureri de cap, cu vederea slăbită, insomnie, surzenie și sângerări ale gingiilor. Cu toate că și-a înfruntat neclintit moartea, în seara zilei de 3 mai 1821 a intrat în stare de inconștiență, fiind aparent paralizat, după administrarea unei doze uriașe de calomel, un laxativ care, sperau medicii, l-ar fi putut ajuta. Avea să moară două zile mai târziu.

Napoleon a fost înmormântat pe insula unde a murit, într-un mormânt săpat la peste trei metri și jumătate adâncime, căptușit cu piatră. A rămas aici timp de 19 ani, până la repatrierea trupului său la Paris, unde a fost înmormântat în Domul Invalizilor.

Către sfârșitul secolului XX, analiza științifică a părului lui Napoleon a dezvăluit prezența unor urme reziduale de arsenic, ceea ce i-a determinat pe

unii istorici să ajungă la concluzia că nu murise din cauza cancerului, ci fusese ucis, probabil de către unul dintre curtenii săi, contele Charles Tristan de Montholon, care îi otrăvise vinul. Motivul presupus al lui Montholon ar fi fost răzbunarea pe Napoleon pentru aventura cu soția lui. La fel de întemeiată este și presupunerea că monarhia britanică și cea franceză restaurată l-ar fi convins pe Montholon să-i administreze doza fatală, temându-se că Napoleon ar fi putut să evadeze din nou și să răstoarne regimurile autocrate din Europa.

În aceeași zi

1818: Se naște la Trier, în Prusia, Karl Marx

1835: Se deschide prima rută de cale ferată pentru pasageri din Europa continentală, la Allée Verte, în Franța, la 11 ani după prima linie ferată britanică

1850: Debutează mișcarea Risorgimento, odată cu invadarea Siciliei de către Cămășile Roșii ale lui Giuseppe Garibaldi

6 mai

Ducele de Bourbon este ucis în timpul jafului Romei

1527 Carol al II-lea, duce de Bourbon, a fost ultimul mare stăpân feudal al Franței. Cu toate că era conetabilul Franței, o îndelungată perioadă de timp s-a aflat în conflict cu suveranul său, regele Francisc I, și chiar mai mult de-atât, cu mama lui Francisc, Louise, pe care a refuzat-o dezgustat când i s-a propus să se căsătorească cu ea.

În 1523, Bourbon a devenit proscris în Franța, în urma semnării unei alianțe ilegale cu împăratul Sfântului Imperiu Roman, Carol al V-lea, alianță care, dacă ar fi fost transpusă în practică, ar fi redus Franța la o stare de anarhie feudală.

Abandonându-și țara, Bourbon a fost răsplătit cu comanda armatei din Italia a lui Carol. Însă, în primăvara anului 1527, armata se afla în pragul revoltei, nefiind plătită de luni întregi. Oportunist ca întotdeauna, Bourbon s-a alăturat soldaților revoltați și, în ziua de 6 mai, a condus armata în Roma, unde a comis unul dintre cele mai sângeroase și mai violente jafuri dintr-un mare oraș occidental, de la prădarea Constantinopolului de către cruciați, cu o jumătate de mileniu în urmă.

Îngrozit, papa Clement al VII-lea s-a refugiat în Castelul Sant'Angelo, iar orașul a fost luat cu asalt cu brutalitate. Călugărițele au fost violate, preoții au fost uciși, iar caii au fost strânși în piața San Pietro. Aproximativ 4 000 de oameni au fost măcelăriți.

În ciuda eforturilor susținute ale armatei, Castelul Sant'Angelo a rezistat tuturor încercărilor de asalt, papa ascunzându-se într-una dintre încăperi. Însă ducele de Bourbon nu a avut același noroc. În timp ce conducea atacul,

a fost secerat de un foc de archebuză, tras de unul dintre apărătorii papei, sculptorul florentin Benvenuto Cellini.

În aceeași zi

1758: Se naște revoluționarul francez Maximilien Robespierre

1856: Se naște, la Freiberg, Austria (în prezent Pribor, Republica Cehă), Sigmund Freud

1910: Moare la Londra regele Eduard al VII-lea

1937: Zepelinul german Hindenburg ia foc în New Jersey, SUA, făcând 36 de victime

1954: Roger Bannister aleargă pe distanța de o milă (aproximativ 1600 metri) în trei minute, cincizeci și nouă de secunde, patru zecimi, fiind primul care a depășit bariera celor patru minute

7 mai

Un submarin german scufundă Lusitania

1915 Uriașul vapor cu aburi Lusitania, al companiei Cunard, avea peste 240 metri lungime și patru coșuri înalte care scoteau vălătuci de fum negru. Era deservit de un echipaj format din 702 persoane, având 1 201 pasageri, majoritatea britanici, dar printre care se aflau și 188 de cetățeni americani, și se îndrepta spre Southampton, venind dinspre New York. Cu toate că Marea Britanie era în stare de război, nimeni nu a crezut că periculoasele submarine germane – U-boat – ar fi îndrăznit să atace un vapor care transporta numai pasageri, mai ales de vreme ce atât de mulți erau cetățeni ai unei țări neutre – și puternice – ca Statele Unite.

În după-amiaza zilei de 7 mai, vaporul de linie se apropia de vestul Irlandei. Submarinul U-20 îl pândea din adâncuri.

Deodată, o torpilă a zguduit vaporul, urmată, la scurt timp, de încă o explozie asurzitoare. În 18 minute, Lusitania dispăruse deja în adâncuri – cu tot cu cei 1 198 de pasageri și membri ai echipajului aflați la bord, printre care 128 de americani și 63 de copii.

Comandantul german al submarinului nota în jurnalul său: „Lovitură directă de la distanța de 700 de metri. Torpila lovește vasul la tribord, în spatele punții. Urmează explozii neobișnuit de puternice… Multe bărci [de salvare] sunt coborâte la prova sau la pupa și imediat se umplu și se scufundă… Cobor la 24 de metri și ies în larg.”

Guvernul german a susținut, în fața unui public american îngrozit, că vasul ar fi transportat o cantitate uriașă de explozibil destinat efortului britanic de război. Fals, a strigat amiralitatea britanică. Explozibil la bordul unui vas de pasageri, care să pună în pericol viețile a sute de civili nevinovați? O

invenție germană malefică. În mare, Amiralitatea a fost crezută și, cu toate că Statele Unite au mai rămas în neutralitate încă doi ani, scufundarea vasului Lusitania a reprezentat un adevărat punct de cotitură în influențarea opiniei publice americane.

După aproape 67 de ani, o echipă britanică de ranfluare a examinat epava – descoperind că cineva le-o luase înainte. Din puntea vasului fusese tăiată o imensă bucată pătrată și cala din față – în care, potrivit variantei oficiale, ar fi fost transportate numai alimente – fusese curățată lună. O examinare mai atentă a scos la iveală o gaură largă la prova, care nu putea să fie provocată decât de o puternică explozie internă. Însă, până în zilele noastre, Amiralitatea Britanică își apără cu înverșunare propria versiune.

În aceeași zi

1812: Se naște poetul englez Robert Browning

1833: Se naște la Hamburg compozitorul german Johannes Brahms

1840: Se naște, la Kamsco-Vokinsk, Rusia, compozitorul Piotr Ilici Ceaikovski

1892: Se naște la Zagreb dictatorul iugoslav Iosip Broz Tito

1954: Trupele franceze cedează soldaților Viet Minh pozițiile de la Dien Bien Phu, din Indochina Franceză (Vietnam)

8 mai

Președintele american care a fost „reducerea la absurd a omului de rând”

1884 În această zi s-a născut Harry S. Truman, cel de-al treizeci și unulea președinte ale Statelor Unite, în prăfuitul orășel Lamar, din statul Missouri. Este un alt exemplu de președinte american – alături de Lincoln și de Grant – care provine dintr-o familie de rând.

Truman nu s-a bucurat de o educație aleasă și nu a urmat niciodată colegiul. La început a eșuat ca negustor de articole de galanterie și a trăit cel puțin un deceniu de pe o zi pe alta ca fermier, înainte de a deveni „politician la comandă”, creație a coruptului lider de partid din Kansas City, Thomas Pendergast, care controla organizația Partidului Democrat din acest oraș. Chiar și alegerea lui în Senatul Statelor Unite s-a datorat, în principal, intrigilor lui Pendergast, iar numirea lui în funcția de vicepreședinte al lui Franklin Roosevelt, la alegerile din 1944, a fost rezultatul altor manevre politice de culise.

Odată cu moartea subită a lui Roosevelt, în 1945, Truman s-a trezit însă președinte al Statelor Unite, cel mai puternic om din lume, în mijlocul unui război mondial.

Din cauza asocierii sale anterioare cu Pendergast (care fusese închis pentru un an, în 1939, sub acuzația de evaziune fiscală), a lipsei de rafinament atât de provinciale și a neîncrederii înnăscute în cei bogați și puternici, republicanii l-au caracterizat pe democratul Truman ca fiind „reducerea la absurd a omului de rând”. Și, din anumite puncte de vedere, au avut dreptate: în particular, Truman avea idei preconcepute cu privire la negri și evrei. Însă, în ciuda acestor prejudecăți, a fost o personalitate de un neobișnuit bun-simț și o integritate de neclintit, fiind de notorietate faptul că ținea pe biroul său o plăcuță pe care scria: „The buck stops here” („Dolarul

se oprește aici”), vrând să spună că el nu se număra printre cei care obișnuiau să paseze altora responsabilitățile.

Truman a deținut funcția de președinte aproape opt ani, înregistrând cea mai mare răsturnare de situație în alegeri din istoria Statelor Unite, în 1948. Realizările lui au fost decisive pentru secolul XX: a autorizat prima utilizare a bombei atomice pentru a pune capăt războiului cu Japonia, a contribuit la crearea Națiunilor Unite și a NATO, a inițiat Planul Marshall pentru reconstrucția Europei după cel de-al Doilea Război Mondial și a condus confruntarea lumii libere cu agresiunea comunistă, autorizând podul aerian al Berlinului și intervenția din Coreea.

Harry Truman a murit în data de 26 decembrie 1972, la câteva luni după ce împlinise optzeci și nouă de ani.

În aceeași zi

44 î.Hr.: Iulius Caesar îl adoptă pe Octavian, viitorul împărat Augustus

1660: Carol al II-lea al Angliei este proclamat rege de către Parlament

1794: Este ghilotinat chimistul francez Antoine Laurent Lavoisier

1873: Moare filosoful englez John Stuart Mill

1880: Moare romancierul francez Gustave Flaubert

1903: Moare în Insulele Marchize pictorul postimpresionist francez Paul Gauguin

9 mai

Războiul Român de Independență împotriva Imperiului Otoman

1877 În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, albanezii, sârbii, bulgarii, muntenegrenii ridică steagul luptei pentru câștigarea independenței față de Imperiul Otoman. O primă reacție a Bucureștiului față de situația explozivă din Balcani este reprezentată de Mesajul Domnesc din 15 noiembrie 1875, adresat celor două camere reunite într-o ședință specială, în care se arăta că: „Evenimentele ce se petrec în cealaltă parte a Dunării, nu putem decât a le urmări cu o vie atențiune". În aceeași lună, cabinetul conservatorului Lascăr Catargiu dezbate situația internațională, dar și a României în eventualitatea declanșării unui război ruso-turc. Pentru români, păstrarea neutralității se impunea drept soluția de moment. Oamenii politici de la București priveau cu simpatie ridicarea la luptă a popoarelor din Balcani care, de secole, suportau jugul dominației otomane. Același executiv își exprimă printr-o notă circulară, trimisă la 4/16 ianuarie 1876 reprezentanților diplomatici români acreditați în străinătate, simpatia românilor față de aceste popoare.

În acest context politic marcat de evenimente diplomatico-militare apte a da un nou curs vieții statelor din sud-estul continentului, opinia publică românească, întreaga clasă politică considerau că a sosit ceasul mult așteptat al câștigării pe câmpul de luptă a independenței țării.

La 29 aprilie/11 mai 1877, Anastase Stolojan, vicepreședinte al Adunării Deputaților, dezvoltă o interpelare la adresa guvernului condus de liberalul Ion C. Brătianu, întrebând care va fi pe viitor linia de conduită a României în relațiile cu Poarta Otomană. Răzpunzând la interpelare, ministrul de Externe, Mihail Kogălniceanu, declară, într-o atmosferă entuziastă, că „La

această întrebare s-a însărcinat să răspunză tunul românesc de la Oltenița și Calafat”.

Se votează o moțiune care cuprinde și ideea independenței. La 9/21 mai se deschide sesiunea extraordinară a Parlamentului pentru a dezbate poziția țării pe viitor, după votarea moțiunii din 29 aprilie. Primul vorbitor, liberalul radical Nicolae Fleva, afirmă că „România este o națiune care va ști să moară pentru drepturile ei și, liber de orice legătură cu Turcia, statul român este absolut independent”. Ministrul de Externe, M. Kogălniceanu, declară solemn: „… În starea de resbel, cu legăturile rupte, ce suntem? Suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare… Am ajuns la scopul urmărit nu de azi, ci, pot zice, de secole… Noi nu am fost vasali, sultanul nu a fost suveranul nostru. Însă era ceva: erau niște legături sui generis, niște legături care erau slabe când românii erau tari; niște legături care erau tari când românii erau slabi.” În finalul discursului, demnitarul afirmă că nu am nici „cea mai mică îndoială și frică de a declara în fața Reprezentanței Naționale că noi suntem o națiune liberă și independentă”.

La mijlocul lunii iunie, armata română trece Dunărea la Zimnicea, îndreptându-se spre teatrul de operațiuni militare, pentru ca, la 10/22 august, să primească „botezul focului” în luptele pentru cucerirea Plevnei. În urma unor crâncene confruntări, armatele române și ruse aflate sub comanda domnitorului Carol I înfrâng rezistența turcilor și cuceresc Plevna.

La 28 noiembrie/8 decembrie, generalul Osman Pașa semnează capitularea armatei turce. La aflarea victoriei de la Plevna, cele două camere ale legislativului român trimit domnitorului Carol I telegrame de felicitare. Acoperit de glorie, Carol I se reîntoarce la 15 decembrie 1877 în țară. De la gară merge la Mitropolie, unde se săvârșește un Te Deum, după care intră în sala de ședințe a Parlamentului. Adresându-se deputaților și senatorilor, domnitorul spune: „Știu și am simțit că țara a fost într-un cuget unită cu Mine și toate grelele împrejurări prin care am trecut, și că ea a tresărit de bucurie la auzirea izbândelor armatei noastre… Dumnezeu să binecuvânteze România de sine stătătoare și să întărească pururea viteaza noastră armată.”

Tratatul de pace ruso-turc semnat la San Stefano (19 februarie/3 martie 1878) recunoaște independența de stat a României.

În aceeași zi

1386: Anglia și Portugalia semnează un tratat de pace, cel mai vechi din Europa care este în continuare în vigoare

1805: Moare la Weimar poetul german Friedrich von Schiller

1936: Trupele italiene capturează Addis Abeba, în Ethiopia, și anexează această țară

1941: Nave engleze capturează submarinul german U-110, împreună cu mașina de codificat Enigma

10 mai

Michelangelo începe lucrul la Capela Sixtină

1508 În această zi, Michelangelo Buonarroti a început să lucreze la tavanul Capelei Sixtine care astăzi este considerat cea mai importantă capodoperă – sau colecție de capodopere – de care s-a bucurat vreodată omenirea.

Această frescă îți taie respirația și a fost pictată la comanda irascibilului papă Iuliu al II-lea, cel mai mare patron al artelor aflat vreodată pe tronul Vaticanului. Inițial, Michelangelo s-a înfuriat din cauza acestei comenzi, pentru că se considera sculptor, nu pictor și pictase foarte puțin după ucenicia petrecută în atelierul lui Ghirlandaio, în adolescență. A bănuit că papa îl alesese pe el la recomandarea vicleană a arhitectului Donato Bramante, care, invidios pe talentul lui Michelangelo, îl propusese gândindu-se că lipsa lui de experiență în realizarea de fresce avea să-l condange definitiv. Însă Michelangelo știa că, dacă ar fi refuzat însărcinarea, ar fi fost foarte posibil să nu mai primească altă comandă de la Iuliu și, fără îndoială, și-a spus că geniul său îl va salva.

Iuliu își dorea ca tavanul să prezinte scene din Noul Testament, dar încăpățânatul Michelangelo a insistat neînduplecat pentru Vechiul Testament, considerându-l mai spectaculos, argumentându-și punctul de vedere cu tema centrală a lucrării, Crearea lui Adam.

A avut nevoie de peste patru ani și jumătate pentru încheierea marii lucrări (Michelangelo neatingându-se de pensule aproape un an, între 1510 și 1511, pentru că nu fusese plătit) și, în total, pictura acoperă o suprafață de aproximativ 930 metri pătrați, cu peste trei sute de personaje. Alături de simboluri profund religioase, în frescă apar nenumărați stejari și frunze de stejar, un omagiu adus de Michelangelo patronului său papal, al cărui nume, della Rovere, înseamnă „al stejarilor”. Unii critici au observat că femeile lui

Michelangelo sunt la fel de solide și de musculoase ca bărbații, probabil datorită faptului că modelele pentru aceste personaje au fost tot bărbați.

Pictarea Capelei Sixtine nu a fost doar cronofagă, ci și epuizantă din punct de vedere fizic, Michelangelo petrecând ore în șir întins pe spate pe schele. Întreaga lucrare i-a solicitat un extraordinar efort. După cum remarca într-o ocazie pictorul, foarte frust, Nelle mie opere caco sangue („În lucrările mele mă cac sânge”).

Capela a fost inaugurată oficial în data de 31 octombrie 1512, când papa Iuliu al II-lea a oficiat pentru prima oară mesa aici, însă nici atunci Michelangelo nu-și încheiase definitiv lucrul la Capelă. Iuliu a murit la începutul anului 1513 și marele pictor și-a luat o pauză de 20 de ani. Însă, în 1534, s-a întors pentru a crea Judecata de Apoi, sub patronajul papei Paul al III-lea.

În aceeași zi

1774: Moare de vărsat de vânt, la Versailles, Ludovic al XV-lea

1818: Moare revoluționarul american Paul Revere

1857: Revolta soldaților sepoy din Meerut declanșează Răscoala Indiană

1881: Carol I este încoronat rege al României (1881–1914), după ce anterior fusese numit principe al României (1866–1881). 10 mai este sărbătorit ca zi națională între 1866 și 1948

1940: Germania începe invazia Europei Occidentale în aceeași zi în care Winston Churchill devine prim-ministrul Marii Britanii

11 mai

Este asasinat un prim-ministru englez

1812 Dacă nu ar fi fost asasinat, Spenser Perceval ar fi rămas cel mai puțin cunoscut prim-ministru al Angliei, chiar și în epocă făcându-se remarcat doar prin ținuta sa glacială și bigotismul religios.

La vârsta de patruzeci și nouă de ani, Perceval era prim-ministru de trei ani, interval în care nu se remarcase prin absolut nimic. În data de 11 mai 1812, a intrat în holul Parlamentului, imediat după ora 5 după-amiaza. Un om de afaceri englez falit, pe nume John Bellingham, a pășit în fața lui și l-a împușcat în piept. Bellingham nu avea nimic personal împotriva lui Perceval, însă considera că guvernul trebuie să-l recompenseze cumva pentru eșecurile în afaceri.

Ducându-și mâinile la piept, Perceval a căzut pe pardoseală strigând chiar înainte să moară: „Sunt asasinat, asasinat”.

Guvernul nu și-a irosit timpul cu Bellingham, care nici nu a încercat să fugă. În mai puțin de o săptămână, a fost judecat și spânzurat.

Perceval rămâne singurul prim-ministru britanic care a fost asasinat, ceea ce reprezintă un palmares cât se poate de bun, în comparație cu bilanțul de patru președinți americani și cinci țari ruși, din familia Romanov, care au fost asasinați.

În aceeași zi

330 d.Hr.: Împăratul Constantin declară Constantinopolul capitală a Imperiului Roman.

1857: Răsculații indieni cuceresc Delhi.

1888: Se naște compozitorul american Irving Berlin.

12 mai

Florence Nightingale, Doamna cu Lampa

1820 Flit on, cheering angel! („Zbori iute, înger vesel!”) Cu această anagramă o celebrează Lewis Carroll în Alice în Țara Minunilor pe Florence Nightingale, soră medicală devotată, curajoasă și nevrotică, ce a transformat ideea de spital militar în timpul Războiului Crimeii.

Florence Nightingale s-a născut în ziua de 12 mai, în Florența, unde locuiau părinții săi foarte bogați, care au botezat-o după numele orașului pe care îl iubeau foarte mult. Când familia s-a mutat înapoi în Derbyshire, Florence a fost educată de către tatăl ei, care a învățat-o istorie și filosofie, precum și latină, greacă, franceză, germană și italiană.

Serioasă și cu înclinații mistice, la vârsta de șaisprezece ani, Nightingale a avut impresia că a auzit glasul lui Dumnezeu spunându-i că avea o misiune importantă în viață, dar abia după zece ani și-a dat seama că misiunea ei era să ajute oamenii devenind soră medicală, la vremea respectivă aceasta nefiind o ocupație potrivită pentru o femeie din clasa ei.

În ciuda rezervelor tatălui ei, în 1850, Nightingale a plecat în Alexandria să studieze, apoi s-a mutat în Germania și, în cele din urmă, în 1853, s-a întors în Anglia, unde a devenit directoarea spitalului pentru doamnele aristocrate din Londra. Pe urmă a venit Războiul Crimeii. În curând, Anglia a fost invadată de relatări privitoare la situația de-a dreptul înfiorătoare a răniților britanici.

Hotărâtă să ajute, Nightingale și-a oferit serviciile Ministerului de Război și a fost numită șefă peste toate surorile din spitalele militare britanice din Turcia. În noiembrie 1854, a sosit împreună cu alte 38 de surori medicale la Scutari, lângă Istanbul, locul în care erau aduși cu vasele, pe Marea Neagră, mii de soldați britanici răniți și bolnavi, de pe câmpurile de luptă din

Crimeea. După ce a văzut mizeria și invazia de șobolani din spitalul principal, a scris: „Cunosc bine condițiile din cele mai rele părți ale marilor orașe ale Europei, însă nu m-am aflat niciodată într-o atmosferă pe care să o pot compara cu situația din timpul nopții, de la Spitalul Barrack”. Deși la început a fost desconsiderată și ignorată de medici, care considerau că teatrul de război nu este un loc potrivit pentru o femeie, nu a pregetat să-i îngrijească pe bolnavi și pe răniți și să îmbunătățească nivelul înfiorător al condițiilor de igienă.

Reflectare a moralității neînduplecate a epocii, nici unei surori nu-i era permis să intre în saloane după ora opt seara, singura excepție fiind Nightingale însăși. În fiecare noapte, făcea turul saloanelor, cu un felinar, discutând cu răniții și încurajându-i. De aici și-a câștigat porecla de „Doamna cu Lampa”. Însă cel mai important este faptul că, datorită eforturilor ei neobosite și pentru că a înțeles necesitatea păstrării curățeniei, rata mortalității în rândurile răniților s-a redus semnificativ.

Când războiul a luat sfârșit în cele din urmă, în 1856, Nightingale s-a întors la Londra, fiind un personaj celebru, iubit și aproape legendar, datorită faptelor sale eroice. Însă ea a refuzat onorurile, continuând să se ocupe de ceea ce considera că era misiunea ei, făcând recomandări cu privire la administrarea spitalelor și înființând școli de surori medicale. Pentru stimularea reformelor sale, se cunoștea – așa cum probabil numai o femeie foarte bogată și cu cele mai bune relații ar fi reușit în acele vremuri – cu persoanele cel mai bine plasate din guvernul și societatea britanică, inclusiv cu regina Victoria, care i-a dat o broșă cu un diamant, creată de prințul Albert, purtând inscripția „Binecuvântați sunt cei milostivi”. Printre inovațiile ei s-au numărat clopoțelul de care pacienții se puteau folosi pentru a chema surorile, măsuța pe rotile pentru transportul hranei de la bucătărie și pardoselile încălzite cu apă caldă.

Însă nedorind să primească recompense sau onoruri, Nightingale a dispărut aproape complet din viața publică, căzând bolnavă și fiind țintuită la pat, suferind după câte se pare de un fel de stres post-traumatic. Însă, chiar și așa, a continuat să primească vizite și să scrie.

În 1861 a scris Observații privind îngrijirea bolnavilor, în care, cu un umor remarcabil, dezvăluia că: „Nici un bărbat, nici măcar vreun doctor, nu a dat

vreo altă definiție pentru ceea ce trebuie să însemne o infirmieră în afară de aceasta – devotată și supusă. Această definiție i s-ar potrivi la fel de bine și unui hamal. Chiar și unui cal.”

Îmbătrânită, țintuită la pat, Nightingale a început să-și piardă vederea și, după ce a trecut de vârsta de optzeci de ani, a orbit complet. La optzeci și șapte de ani a mai înregistrat o premieră, fiind cea dintâi femeie pe care regele Eduard al VII-lea a răsplătit-o cu Ordinul pentru Merit.

Florence Nightingale a murit în data de 13 august 1910, la vârsta de nouăzeci de ani. Chiar înaintea morții, a refuzat propunerea de a fi înmormântată la Westminster Abbey.

În aceeași zi

1812: Se naște la Londra pictorul englez și autorul Cărții de absurdități (Book of Nonsense), Edward Lear

1949: Rușii pun capăt Blocadei Berlinului

13 mai

Începutul Terorii

1793 În această zi s-a dezlănțuit Teroarea, acea frenezie a măcelului în urma căreia revoluționarii însetați de sânge au curățat Franța de aristocrați. Ulterior, crudul Joseph Fouché a enunțat această justificare unică: „Sângele criminalilor îngrașă solul libertății și întemeiază puterea pe fundații sigure”.

Epicentrul Terorii a fost marea piață pătrată de pe Sena, pe care astăzi o cunoaștem sub numele de Place de la Concorde, una dintre cele mai frumoase ale Parisului de azi. Însă în 1793 frumusețea îi era umbrită de imaginea ghilotinei, ridicată pe o platformă, pentru a le asigura spectatorilor o priveliște mai bună, pe acest eșafod fiind decapitate 1 343 de victime.

Place de la Concorde a fost construită între anii 1755 și 1775 și a primit numele celui care poruncise să fie construită, regele Ludovic al XV-lea. Inițial, piața era dominată de o mare statuie ecvestră a regelui, care a fost însă demolată în primele zile ale Revoluției, piața Ludovic al XV-lea schimbându-și numele în Piața Revoluției.

În timpul Terorii, mii de oameni se adunau aici în fiecare zi pentru a vedea sosind căruțele în care erau aduși condamnații. Așezați în jurul eșafodului, cu pâine și vin cumpărate de la brutarii cu inițiativă, spectatorii se bucurau de priveliștea și de mirosul sângelui. Celebrele tricoteuses stăteau și împleteau în șuieratul lamei și în strigătele de spaimă ale celor care își așteptau rândul la eșafod.

Aici Revoluția și-a devorat primele victime și, în cele din urmă, s-a devorat pe ea însăși. Nu doar Ludovic al XVI-lea, Maria Antoaneta, Phillipe Égalité și Charlotte Corday, ci și Danton, Saint-Just și Robespierre au fost decapitați aici.

Una dintre cele mai demne de milă victime a fost, probabil, biata Madame du Barry, care în ziua de 8 decembrie 1793 a fost dusă la ghilotină în timp ce urla îngrozită: „O să-mi faceți rău! Vă rog, nu-mi faceți rău!” În acel moment era o femeie trecută de cincizeci de ani, care fusese cândva amanta răpitoare, prostuță și frivolă a lui Ludovic al XV-lea. De la moartea lui Ludovic, în urmă cu nouăsprezece ani, locuise în lux în afara Parisului, însă mulțimea n-o dăduse uitării. Târâtă din castelul său, a asurzit asistența cu rugămințile de a i se cruța viața, oferindu-și bogăția oricui ar fi salvat-o, în timp ce era purtată cu căruța prin oraș. După cum remarca ulterior poetul Lamartine: „A murit ca o lașă, pentru că nu a murit nici pentru convingerile sale, nici pentru iubire, ci pentru viciu. A dezonorat eșafodul, la fel cum a dezonorat tronul.” Paralizată de frică, această curtezană, care fusese odinioară amanta unui rege, și-a pierdut capul în piața pe care chiar acesta o construise.

În aceeași zi

1717: Se naște împărăteasa austriacă Maria Tereza

1787: Corăbii britanice, cu 778 de deținuți la bord, părăsesc Portsmouth pentru a întemeia orașul Sydney

1846: Statele Unite declară război Mexicului

1882: Se naște la Argenteuil pictorul francez Georges Braque

14 mai

Este asasinat Henric al IV-lea

1610 Într-una dintre cele mai negre zile din istoria Franței, Henric al IV-lea, cel mai mare rege al țării, a fost înjunghiat mortal în timp ce se afla în trăsura sa.

Henric a fost primul rege al Franței din dinastia Bourbon. Moștenind tronul într-o perioadă în care țara era sfâșiată de războaie religioase, a pus capăt la aproape 40 de ani de conflicte și a reunificat țara. Cea mai importantă realizare a sa a fost Edictul de la Nantes, prin care a oferit libertate protestanților din Franța, inclusiv dreptul de a deține funcții publice. „Aceia care își ascultă conștiința au aceeași religie ca și mine", declara el, „iar eu am aceeași religie ca și aceia care sunt bravi și buni."

Odată reinstaurată pacea, Henric a dat țării acel impuls economic de care aceasta avea nevoie, cu idei inovatoare, ca, de exemplu, introducerea industriei mătăsii. Henric a fost celebru pentru dorința sa de a-i da fiecărui francez une poule au pot, un pui în ceaun, în fiecare duminică. A contribuit, de asemenea, foarte mult la înfrumusețarea Parisului, construind Place Royale, în apropiere de Place des Vosges. Pe lângă numeroasele sale realizări în beneficiul țării, Henric a mai avut suficient timp și pentru aventuri amoroase scandaloase, ajungând să fie cunoscut sub porecla de le vert galant (bătrânul amorez).

În 1610, Henric avea cincizeci și șase de ani și, temându-se probabil de moarte, avea premoniții legate de un sfârșit violent. Soția sa, Maria de Medici, prezisese felul în care urma să moară, visând că Henric avea să fie înjunghiat, iar un astrolog chiar îi prevestise data corectă. Dar, la sosirea zilei de 14 mai, Henric a respins avertismentele ridicând din umeri, hotărât să-și viziteze un prieten bolnav.

Când trăsura lui Henric s-a oprit pentru o clipă la colțul dintre Rue de la Ferronerie și Rue Saint-Honoré, un catolic fanatic, pe nume François Ravaillac, s-a strecurat pe fereastra trăsurii și l-a înjunghiat pe rege. Henric a încercat să se apere, însă a fost înjunghiat și a doua oară, de această dată mortal, cuțitul străpungându-i plămânii.

Ucigașul lui Henric a pretins că îndeplinise o misiune divină. În realitate, probabil că fusese instrumentul unuia dintre dușmanii regelui, în special al ducelui d'Eperon (care se afla în trăsură împreună cu Henric și care nu a reușit, în mod inexplicabil, să împiedice asasinatul) și al uneia dintre fostele metrese ale lui Henric, Henriette d'Entrangues. Așa cum se și cuvenea pentru o asemenea crimă, Ravaillac a fost târât 13 zile mai târziu în frumoasa piață creată de Henric, Place des Vosges, unde a fost sfârtecat în patru.

În aceeași zi

1607: John Smith și alți coloniști debarcă în ceea ce avea să devină Jamestown, în Golful Chesapeake, America de Nord

1727: Se naște pictorul peisagist englez Thomas Gainsborough

1796: Medicul englez Edward Jenner administrează primul vaccin împotriva vărsatului de vânt

15 mai

Prima revoltă a streliților în Rusia

1682 Streliții (sau muschetarii) reprezentau singura forță armată permanentă a Rusiei, jucând rolul de gărzi, de polițiști și de pompieri, în același timp. În luna mai 1682, în inima Rusiei, a apărut un vid de putere. Țarul Feodor murise în cursul lunii anterioare și singurii săi moștenitori pe linie masculină – un fiu și fratele său vitreg – erau minori. Ca urmare, puterea a rămas să fie disputată de două femei excepționale. Una era Sofia, sora mai tânără a unuia și sora vitregă a celuilalt. Cealaltă era Natalia, a doua soție, care i-a supraviețuit lui Feodor și mamă a fiului mezin pe nume Petru.

Temându-se de mama ei vitregă, dar disperată să pună mâna pe putere, Sofia a început în secret să-i încurajeze pe streliți să se afirme și să preia conducerea țării. Pe 15 mai, au izbucnit violențele. Mii de streliți au încercuit Kremlinul și apoi, sub ochii lui Petru, care avea doar zece ani, și ai fratelui său, i-au sfârtecat practic în bucăți pe doi dintre principalii miniștri ai guvernului. Iar acesta a fost doar începutul. În următoarele șase luni, streliții au jefuit și au ucis, scăpați de sub control, până în momentul în care Sofia a reușit să-și consolideze puterea. Până în luna noiembrie, revolta streliților luase sfârșit, însă tânărul Petru nu avea s-o uite niciodată.

Petru a așteptat 16 ani, însă în 1698 a devenit țarul unic și de necontestat al Rusiei. Apoi, streliții au pus la cale o nouă revoltă. Însă, de această dată, Petru avea la dispoziție o armată, iar revolta a fost înăbușită rapid.

Nemulțumindu-se doar să își reafirme puterea, Petru a vrut și răzbunare. A ordonat ca toți cei 1 750 de prizonieri să fie torturați prin biciuire, ardere și strappado (tortură care presupunea legarea victimei de o funie, care era lăsată să cadă de la înălțime și apoi oprită la mică distanță de pământ cu o smucitură bruscă). Numai față de streliții tineri a dat dovadă de

„milostenie”. Aceștia au fost însemnați cu fierul înroșit în foc, au fost biciuiți, li s-au retezat nasurile și urechile și au fost trimiși în exil. Toți ceilalți au fost executați, vreo 80 de Petru însuși, care a condus personal cea mai mare parte a torturilor.

Deloc surprinzător, nu au mai existat revolte împotriva țarului Petru, cunoscut în istorie drept Petru cel Mare.

În aceeași zi

1702: Începe Războiul de Succesiune la tronul Spaniei

1773: Se naște la Coblenz, în Germania, viitorul cancelar austriac Klemens Metternich

1838: În satul Pitaru, județul Dâmbovița, se naște Nicolae Grigorescu, considerat cel mai mare pictor român

1847: La Viena, Ignaz Semmelweiss instituie primul program de igienă în spitale

16 mai

Sfârșitul unei povești

1703 Charles Perrault se considera un poet desăvârșit și, în clipa morții, la această dată, în Paris, la vârsta de șaptezeci și cinci de ani, fără îndoială că spera să fie reținut pentru versurile sale clasice în limba franceză.

Din păcate pentru Perrault, poezia sa a fost de mult dată uitării, dar, din fericire, cele mai importante opere ale sale continuă să dăinuie. Pentru că Perrault a fost primul care a așternut pe hârtie povești clasice, cum ar fi Frumoasa din pădurea adormită, Cenușăreasa, Motanul încălțat și Scufița Roșie. (Le-a publicat cu 115 ani înaintea fraților Grimm.)

Perrault și-a intitulat antologia de povești Histoires ou contes du temps passé (Istorisiri sau povești din timpuri trecute). Pe frontispiciul cărții stătea scris Contes de ma mère Loye (Poveștile mamei Loye), „Loye" fiind un joc de cuvinte pornind de la cuvântul l'oie, gâscă. De atunci, orice copil din Europa și din Marea Britanie a iubit-o pe Mama Gâscă.

În aceeași zi

1770: Viitorul rege Ludovic al XVI-lea se căsătorește cu Maria Antoaneta la Versailles

1804: Napoleon este declarat împărat

1928: La Hollywood are loc prima ceremonie de decernare a Premiilor Oscar

17 mai

Trupele britanice eliberează Mafekingul

1900 La izbucnirea războiului din Africa de Sud, în toamna anului 1899, burii au lansat imediat asedii asupra mai multor orașe controlate de britanici. Cel mai îndelungat și mai sângeros dintre aceste asedii – și singurul care a adus un cuvânt nou limbii engleze – a avut loc la Mafeking, oraș eliberat de o coloană britanică la ora 7, în seara acestei zile, după 217 zile de blocadă neîntreruptă, bombardamente intermitente și raiduri ocazionale.

La început, burii îi depășiseră numeric pe apărătorii de la Mafeking cu șase la unul, însă nu-l luaseră în calcul pe comandantul britanic al garnizoanei. Acesta era un om foarte hotărât, veteran al campaniilor din Africa, un colonel pe nume Robert Baden-Powell (i se spunea B.-P.), care le-a pregătit burilor o strategie abilă și plină de imaginație pe parcursul confruntării. Pentru britanici, valoarea strategică a păstrării pozițiilor la Mafeking era aceea de a distrage atenția forțelor bure de la colonia Capului, slab apărată, până la sosirea întăririlor din Marea Britanie. B.-P. era omul cel mai potrivit pentru această sarcină.

În garnizoana de la Mafeking se aflau și mai mulți corespondenți ai unor ziare, care și-au transmis articolele prin intermediul telegrafului, ținându-și la curent cititorii din întreaga lume cu evenimentele și atmosfera asediului: povești despre eroism, lașitate, raiduri, evadări, ratări la milimetru și altele asemenea. Publicul era captivat. În data de 30 aprilie, după 200 de zile de asediu, un comandant bur înfumurat a trimis un mesaj în Mafeking prin care propunea o partidă de cricket între cele două tabere, la care B.-P. a răspuns: „Nimic nu mi-ar plăcea mai mult – după încheierea partidei în care suntem prinși pentru moment. Deocamdată, ne-am marcat punctele și am adunat 200 de zile… n-am rămas în offside și ni se pare o partidă foarte plăcută.” După cum s-a dovedit, aceasta era pe cale să se încheie.

Știrile despre eliberarea Mafekingului au declanșat demonstrații de stradă zgomotoase în întreaga lume britanică și în special la Londra. Și a mai avut ca urmare și următoarea intrare din Oxford English Dictionary: „Maffick. v.i. – a sărbători cu exuberanță, a se bucura excesiv, mai ales cu ocazia unei sărbători naționale (originea: eliberarea garnizoanei britanice de la Mafeking, Africa de Sud, în mai 1900).”

După încheierea sărbătorii, Războiul Burilor a continuat încă doi ani, aducând părților implicate suferință, distrugeri și pierderi economice. Când a venit momentul, B.-P. s-a întors în Anglia, ieșind la pensie, în cele din urmă, cu gradul de general, și în 1907, folosindu-și experiența de teren pe care o câștigase și o predase trupelor sale în zilele petrecute în savana africană, a fondat Boy Scouts (Cercetașii) și, câțiva ani mai târziu, Girl Guides (Călăuzele).

În aceeași zi

1510: Moare la Florența pictorul Sandro Botticelli

1792: Pe Wall Street, la numărul 70, este înființată Bursa din New York

1814: Se naște la Premulkin, Rusia, anarhistul rus Mihail Bakunin

1838: Moare diplomatul francez Charles-Maurice, prinț de Talleyrand

18 mai

Eleonora de Aquitania se mărită cu un al doilea rege

1152 Puține evenimente din istoria cunoscută sunt păstrate în amintire cu un romantism asemănător epopeii pline de pasiune, glorie și, în ultimă instanță, tragedie a regelui Henric al II-lea al Angliei și a frumoasei sale soții, Eleonora de Aquitania. Eleonora a fost, fără îndoială, cea mai fascinantă femeie a Evului Mediu. Ducesă de Aquitania, provincie din sud-vestul Franței, era cea mai bogată femeie din Europa, iar capitala sa se afla la Bordeaux, orașul trubadurilor. Cu părul ca pana corbului și cu ochii negri, se bucură de reputația de a fi fost în același timp înzestrată cu duh și cu o mare frumusețe.

Măritată mai întâi cu anostul rege Ludovic al VII-lea al Franței, Eleonora l-a convins să îi acorde anularea căsătoriei după 15 ani și nu puține flirturi din partea ei, la un moment dat plângându-se că „se căsătorise cu un călugăr, nu cu un rege”. Dar la două luni după ce a scăpat de Ludovic al VII-lea, s-a căsătorit cu un bărbat care avea să ajungă și el rege în scurt timp, pentru că, în această zi a anului 1152, va deveni soția tânărului Henric Plantagenet, duce d’Anjou, în capitala propriului ei regat. Henric avea numai nouăsprezece ani, în timp ce Eleonora avea treizeci, dar acest lucru nu a părut să conteze. Este posibil să se fi căsătorit pentru a-și pune la adăpost marile averi, însă atracția dintre cei doi era în mod cert puternică; Eleonora era însărcinată în aproape șase luni.

Henric și Eleonora au avut împreună opt copii și, la numai un an și jumătate de la căsătoria lor, el a devenit rege al Angliei. Și avea să fie un rege mare, întemeind o dinastie ce a durat peste 300 de ani.

Chiar și copiii lui Henric și ai Eleonorei au părut coborâți din cărțile de povești: Richard Inimă-de-Leu, marele războinic, și regele Ioan, cel mai

vrednic de dispreț rege al Angliei.

În cele din urmă, a trebuit să vină și tragedia. Henric s-a plictisit de soția sa și mai ales de manevrele ei politice, izolând-o timp de 16 ani. În cele din urmă, însuși Henric avea să fie hăituit până la moarte de unul dintre fiii săi rebeli.

În aceeași zi

1525: Se naște pictorul flamand Pieter Brueghel cel Bătrân

1803: Anglia declară război Franței lui Napoleon

1846: Se naște bijutierul rus Peter Carl Fabergé

1868: Se naște ultimul țar rus, Nicolae al II-lea

19 mai

Misterioasa viață a lui Lawrence al Arabiei

1935 În această zi a murit T.E. Lawrence, într-un anonimat autoimpus, la vârsta de patruzeci și șase de ani, în urma rănilor căpătate ca urmare a unui accident de motocicletă. Anonimatul pe care l-a păstrat timp de 13 ani a fost scutul care l-a apărat de entuziasmul opiniei publice și de atenția ziarelor care i-au lăudat faptele din Primul Război Mondial, ca Lawrence al Arabiei. Brusc, a devenit celebru în lumea întreagă, după ce jurnalistul american Lowell Thomas vizitase Palestina în 1917 și făcuse un film pe tema Revoltei Arabe, în care colonelul Lawrence, un ofițer al serviciilor britanice de informații, avusese un rol hotărâtor în calitate de consilier și de conducător.

La încheierea războiului, filmul lui Thomas și conferințele sale, urmărite de milioane de oameni din Marea Britanie și America, îl prezentau pe Lawrence în veșminte arabe, cu deșertul în spate, înconjurat de băștinași din diferite triburi, fioroși la chip, călare pe cămile și cu puștile îndreptate spre cer. Pentru opinia publică, sătulă de patru ani de măceluri pe Frontul de Vest, scenele acestea erau irezistibile: un englez mic de statură îi conduce pe aliații arabi ai Marii Britanii într-o serie de raiduri de gherilă, îndrăznețe – și încununate de succes – împotriva turcilor, toate acestea însoțite de promisiunea unei patrii arabe independente în Siria, la încheierea războiului.

La sfârșitul războiului, în schimb, a devenit cunoscut faptul că Marea Britanie semnase un tratat cu Franța, prin care cele două țări erau de acord să-și împartă între ele posesiunile turce din Orientul Mijlociu. Potrivit prevederilor tratatului, Franța urma să primească Siria, la cucerirea căreia contribuiseră arabii, care se așteptau să devină patria lor. Lawrence a fost complet dezamăgit de nerespectarea de către Marea Britanie a promisiunii inițiale făcute arabilor. În cadrul unei ceremonii private, desfășurată în

prezența regelui George al V-lea la Palatul Buckingham, unde urma să primească un DSO[4] și Ordinul Bath, Lawrence a refuzat decorațiile. Surprins, regele a rămas, potrivit propriilor cuvinte, „cu cutia în mână”. Ulterior, Lawrence i-a spus lui Winston Churchill că refuzul fusese singura modalitate la care se gândise pentru a-l atenționa pe rege cu privire la ceea ce se făcuse în numele lui.

În 1919, Lawrence, îmbrăcat din nou în veșminte arabe, a participat la Conferința de Pace de la Versailles, pentru a pleda cauza arabă, însă înțelegerea postbelică garanta Franței mandatul sirian. O vreme, Lawrence a lucrat în calitate de consilier pentru problemele Orientului Mijlociu pentru Churchill, în cadrul Biroului Colonial, dar în condițiile trădării cauzei în care investise atât de mult și datorită căreia devenise o legendă, rolul de erou i-a devenit imposibil de suportat.

Tânjind după anonimatul și, poate, spiritul de camaraderie din anii războiului – și, fără îndoială, ca ispășire pentru ceea ce considera că reprezenta un eșec personal – Lawrence a renunțat brusc la viața publică în 1922 și, sub pseudonim, s-a înscris ca recrut în Royal Air Force (Forțele Aeriene Regale). După ce acoperirea a fost rapid dată în vileag de presă, s-a înscris ca soldat la tancuri. A revenit în Forțele Aeriene, sub numele de T.E. Shaw, fiind trimis pentru o vreme la Karachi, unde a tradus Odiseea. În 1926, i-a fost publicată într-o ediție limitată cartea Cei șapte stâlpi ai înțelepciunii – relatarea revoltei arabe. Cu timpul, volumul avea să fie recunoscut ca un clasic al scrierilor de război. Lawrence a părăsit serviciul militar în 1935 și s-a stabilit în Dorset.

Printre cei care au luat parte la funeraliile sale s-au numărat Winston Churchill și poetul Siegfried Sassoon. Regele George al V-lea îi scria fratelui lui Lawrence: „Fratele dumneavoastră va trăi în istorie, iar regele îi recunoaște serviciile aduse cu distincție țării și consideră că este tragic că acesta a fost sfârșitul unei vieți atât de promițătoare”.

În aceeași zi

1536: Este decapitată regina Anne Boleyn a Angliei

1890: Se naște liderul vietnamez Ho Și Min

20 mai

Napoleon creează Legiunea de Onoare

1802 Când vedem un francez care are o cocardă roșie sau o panglică roșie subțire la rever, știm că guvernul său i-a recunoscut o faptă remarcabilă. Știm că a fost recompensat cu Légion d'Honneur sau Legiunea de Onoare.

În timpul Revoluției Franceze au fost abolite toate ordinele și decorațiile regimului monarhic, astfel încât, la 19 mai 1802 (28 floreal, anul X, potrivit calendarului revoluționar), Primul Consul Napoleon Bonaparte a propus crearea Legiunii de Onoare, insistând asupra faptului că, spre deosebire de majoritatea medaliilor, aceasta trebuie să fie accesibilă oricui, soldați și civili deopotrivă, fără deosebire de origine sau de religie. A doua zi a fost votată legea care instituia noul ordin.

În perioada napoleoniană, aproximativ 48 000 de bărbați au fost decorați, dintre care 1 200 erau civili. Chiar și după căderea lui Napoleon, Legiunea de Onoare a fost păstrată de regii și de republicile care au urmat, dar cu o adevărată inflație a celor decorați. Cu puțin înaintea celui de-al Doilea Război Mondial existau 320 000 de persoane decorate. În cele din urmă, în 1962, guvernul francez a stabilit limita la 125 000. Reprezentând o mărturie a considerației de care se bucură această recompensă, membrul cu rangul cel mai înalt al Legiunii este președintele Franței.

Aproximativ două treimi dintre cei care au fost recompensați cu Legiunea de Onoare provin din armată, restul fiind civili. Pentru obținerea acestei distincții, civilii trebuie să aibă timp de cel puțin douăzeci de ani realizări deosebite, în vreme ce militarii trebuie să fi făcut dovada unor fapte de vitejie ieșite din comun.

Pe parcursul primei sute de ani de existență a ordinului, practic nici o femeie nu a primit Legiunea de Onoare (mai puțin de 1%, în 1912), însă acum femeile reprezintă aproximativ o cincime dintre persoanele decorate.

Astăzi, la aproape 200 de ani de când Napoleon a venit cu această idee, Legiunea de Onoare rămâne cel mai înalt ordin al Franței, atât militar, cât și civil.

În aceeași zi

1444: Se naște pictorul italian Sandro Botticelli

1506: Moare, la Valladolid, Cristofor Columb

1688: Se naște scriitorul englez Alexander Pope

1799: Se naște la Tours romancierul Honoré de Balzac

1902: Statele Unite pun capăt ocupației Cubei, care devine un stat suveran și independent

21 mai

Lindbergh traversează Atlanticul (urmat de o femeie)

1927, 1932 „Prima dată am văzut luminile Parisului, puțin după ora 10 seara sau 5 după-amiaza, ora New Yorkului, și, după câteva minute, înconjuram Turnul Eiffel la o înălțime de circa 1 200 de metri.” Apoi a aterizat pe aeroportul Le Bourget, unde 10 000 de spectatori în delir au dat la o parte cordonul poliției și s-au repezit pe pistă pentru a-i ovaționa sosirea. Când a coborât din avion, polițiștii l-au luat pe umeri și l-au purtat astfel prin mulțimea frenetică. Charles Lindbergh tocmai devenise primul om care zburase fără întrerupere de la New York la Paris, străbătând distanța de 5 810 kilometri în 33 de ore și jumătate.

La ora 7:52, în dimineața anterioară, Lindbergh decolase de pe pista de pământ de pe aerodromul Roosevelt din Long Island în Spirit of St. Louis, monoplanul său cu un singur motor, având o anvergură de numai 14 metri. Cu rezervorul plin, a evitat la milimetru niște obstacole din capătul pistei de decolare: „Am zburat peste un tractor la vreo trei metri și jumătate și peste firele de telefon la vreo șase metri”, își amintea el mai târziu.

Traseul lui Lindbergh l-a purtat peste golful Long Island, pe la nord de Cape Cod și Nova Scotia, iar apoi peste Atlantic, odată cu căderea nopții. Zburând printr-o ceață groasă, într-o noapte fără lună, a ocolit norii și a zburat uneori la doar câțiva metri deasupra valurilor.

A doua zi, și-a dat seama că se apropie de Europa când a văzut o mică ambarcațiune pescărească. În curând avea să survoleze Irlanda, apoi Anglia și Canalul Mânecii. Pe urmă, „soarele a apus după ce am trecut de Cherbourg și în curând au devenit vizibile semnalele luminoase de pe traseul Paris-Londra”. Nu a mai durat mult și a aterizat pe Le Bourget.

În ziua care a urmat zborului, mulțimi și mai numeroase l-au ovaționat pe Lindbergh în fața Ambasadei Americane de la Paris, iar președintele Gaston Doumerque l-a recompensat cu Legiunea de Onoare. La întoarcerea în Statele Unite (de această dată cu vaporul), Lindbergh a fost însoțit de un convoi de crucișătoare și de avioane de luptă, în apropiere de Washington, unde președintele Coolidge i-a înmânat Distinguished Flying Cross.

La sosirea lui Lindbergh la New York, piețele bursiere au fost închise pentru „Ziua Lindbergh". 10 000 de soldați și de marinari au deschis parada de pe Broadway în ovații și ploaie de confetti. Peste patru milioane de oameni stăteau de-a lungul drumului, fiind cea mai furtunoasă primire pe care o făcuse vreodată orașul.

În data de 21 mai 1932, la exact cinci ani după ce Lindbergh aterizase la Paris, o americancă zveltă, cu părul negru, pe nume Amelia Earhart, a aterizat pe un aerodrom de lângă Londonderry, în Irlanda de Nord, după numai 14 ore și 56 de minute de zbor. „După ce am speriat majoritatea vacilor din împrejurimi", scria ea mai târziu, „am oprit în curtea unui fermier." Având în vedere că se rătăcise, l-a întrebat pe fermier unde se afla. „Pe pășunea lui Gallagher", i-a replicat el. Tocmai devenise prima femeie din lume care traversase Atlanticul singură.

Earhart își începuse zborul istoric în Harbor Grace, Newfoundland, într-un avion Lockheed Vega. Având asupra ei numai supă și suc de roșii de mâncare, a folosit săruri de amoniu ca să rămână trează, deoarece nu bea nici ceai și nici cafea. În ciuda vântului puternic și a problemelor tehnice care au încetinit-o, zborul ei a fost mai rapid decât al lui Lindbergh (cu toate că și distanța a fost mai mică).

Traversarea solitară a Atlanticului i-a conferit lui Earhart o celebritate de durată, mai ales în rândul femeilor din America, pentru care a devenit un simbol feminist. La fel ca și Lindbergh, a fost omagiată și sărbătorită, primind medalia de aur a Societății National Geographic din partea președintelui Herbert Hoover și Distinguished Flying Cross din partea Congresului – prima femeie care a primit această distincție.

În aceeași zi

427 î.Hr.: Se naște Platon

1471: Se naște la Nürnberg pictorul german Albrecht Dürer

1471: Henric al VI-lea este ucis în Turnul Wakefield

1881: Clara Barton înființează Crucea Roșie americană

22 mai

Constantin cel Mare, împăratul care a legalizat creștinismul

337 d.Hr. În această zi, în a șaptea duminică de după Paști, la Ankyrona, la periferia Nicomediei, în Bitinia (acum Izmit, în Turcia), a murit împăratul roman Constantin cel Mare, după o domnie de 31 de ani, cea mai îndelungată de la domnia lui Augustus, din urmă cu trei secole.

În perioada în care s-a aflat la putere, Constantin a transformat pentru totdeauna lumea în care trăia. A unit din nou Imperiul Roman, pentru prima oară după ce fusese împărțit de Dioclețian, în 284, a înființat marele oraș Constantinopol mărind vechiul Byzantion și a mutat aici capitala imperiului, transformând creștinismul în religia civilizației occidentale.

Cu toate acestea, privit din perspectiva istoriei, Constantin rămâne întru câtva necunoscut, lipsindu-i dimensiunea omenească. Știm că avea o statură impozantă și că era solid, în statuile din secolul al IV-lea semănând cu un fundaș de rugby prietenos, dar cam slab la minte, cu părul cârlion- țat și des, cu ochii mari și încrezători, cu urechile puțin clă- păuge și bărbia voluntară. Personalitatea lui este și mai greu de înțeles.

Chiar și istoricii vremii sale aveau păreri împărțite în privința felului de-a fi al lui Constantin. Creștinii îl descriu ca fiind (așa cum s-ar părea că se considera și el însuși) cel de-al treisprezecelea apostol, datorită convertirii imperiului său la creștinism, în vreme ce păgânii contemporani îl descriu ca pe un tiran malefic, care a zdrobit cu sălbăticie orice urmă de opoziție și a irosit banii imperiului pentru propriile plăceri.

După toate relatările, legile pe care le-a promulgat Constantin au fost represive. Din câte se pare un soț credincios, era vădit deranjat mai ales de

acele fapte pe care le considera delicte sexuale. Violatorii, inclusiv bărbații care își răpeau iubitele, erau arși de vii, ca și fetele care fugeau de acasă. Servitorii care ajutau la o asemenea fugă erau executați turnându-li-se plumb topit pe gât. Constantin a ordonat până și executarea propriului fiu, Crispus, crezându-l vinovat de adulter. Când a descoperit, ulterior, că fiul său era nevinovat și că cea de-a doua soție a sa, Fausta, îl acuzase din greșeală (sau, după cum spun alte relatări, pentru că fusese prinsă în pat cu un sclav), și ea a fost ucisă, fiind ținută în baie în timp ce temperatura apei creștea treptat, până ce aburii au sufocat-o.

Constantin avea șaizeci și trei de ani când a murit. Se afla într-o campanie în Persia când s-a simțit rău și, pe drumul de întoarcere spre capitala sa, Constantinopol, a fost obligat să se oprească în apropiere de Nicomedia, simțindu-se prea rău pentru a merge mai departe. La apropierea morții și-a dezbrăcat hainele purpurii imperiale și a rămas într-un strai alb de neofit creștin, fiind, în sfârșit, de acord să fie botezat, el, împăratul care, în ultimii 25 de ani, încercase să convertească un întreg imperiu.

Constantin nici nu murise bine și trupul său, potrivit instrucțiunilor pe care le dăduse, a fost dus la Constantinopol, unde slujitorii l-au întins pe patul său de aur, în apartamentele imperiale. Trupul i-a fost îmbrăcat la loc în purpură, cu diadema imperială pe frunte. Pe urmă, după cum scrie Gibbon, „tipicul de la curte a fost respectat strict. În fiecare zi, la orele stabilite, principalii responsabili ai statului, ai armatei și ai administrației casei imperiale, apropiindu-se de persoana suveranului cu genunchii îndoiți și o expresie gravă, îi aduceau omagiul plin de respect și cât se poate de serios, ca și cum ar fi fost încă în viață… Numai Constantin, prin neobișnuita indulgență a Cerului, a mai domnit și după moartea sa.”

La scurt timp, însă, a fost înmormântat în Biserica Apostolilor, pe care chiar el o construise. Între timp, la Roma, în capitala pe care o vizitase o singură dată în ultimii 20 de ani ai vieții, Senatul l-a zeificat ca pe împărații păgâni din vechime.

În aceeași zi

1455: Începe Războiul celor Două Roze, cu bătălia de la St. Albans

1813: Se naște la Leipzig compozitorul Richard Wagner

1859: Se naște la Edinburgh scriitorul Sir Arthur Conan Doyle

1885: Moare la Paris romancierul Victor Hugo

1939: Adolf Hitler și Benito Mussolini formează Axa, prin semnarea „Pactului de Oțel”

23 mai

Savonarola este ars pe rug în Piazza della Signoria

1498 Girolamo Savonarola avea chipul mortificat al unui fanatic: obraji ascetici, supți, nasul coroiat, buzele groase și roșii, ochi verzi și pătrunzători, despre care se spunea că ar fi strălucit cu un foc interior. Născut la Ferrara, în 1452, a devenit călugăr dominican, singura lui preocupare fiind aceea de a ataca plăcerile carnale și independența spiritului, întru gloria unei Biserici curățate și purificate.

Savonarola s-a mutat la Florența în 1489 și, în doi ani, a devenit cel mai controversat personaj din oraș, criticând aspru nobilimea pentru corupție, căutarea plăcerilor și vanitate. Scopul lui era nici mai mult, nici mai puțin decât să supună întreaga Florență, inclusiv guvernul, propriei versiuni a legii lui Dumnezeu.

Influența lui Savonarola a sporit pe măsură ce a prezis cu precizie moartea lui Lorenzo Magnificul și a regelui Ferrante al Neapolelui și a interpretat invazia Toscanei de către Carol al VIII-lea al Franței, în 1494, drept osânda pe care Dumnezeu o anunțase de atât de multă vreme.

Vidul de putere rămas în urma plecării lui Carol al VIII-lea din Toscana l-a adus pe Savonarola la controlul de facto asupra Florenței, următorii patru ani fiind încărcați de o religiozitate cenușie, care adeseori a implicat și arderea ritualică a „deșertăciunilor”, de la farduri până la îmbrăcăminte luxoasă și bijuterii. Focul a înghițit uneori tablouri senzuale, chiar și ale unor maeștri precum Botticelli.

Pe măsură ce puterea lui Savonarola creștea, același lucru s-a întâmplat și cu lista dușmanilor săi. Cel mai periculos dintre ei era Alexandru al VI-lea, desfrânatul papă din familia Borgia, care, lipsit de scrupule, era hotărât să-l pună la locul lui pe acest călugăr. Alexandru avea obiecții mai ales în

legătură cu pretenția lui Savonarola că ar fi comunicat direct cu Dumnezeu, prin aceasta punându-se mai presus de Biserică și, implicit, deasupra papei însuși.

După ce Savonarola a refuzat să se ducă la Roma să dea explicații, Alexandru a încercat să îi cumpere tăcerea, oferindu-i rangul de cardinal. „O pălărie roșie?" a replicat Savonarola cu dispreț. „Nu voi accepta nici o pălărie în afara celei de martir, înroșită de propriul sânge." În cele din urmă, Alexandru l-a excomunicat, însă Savonarola a reacționat doar recomandându-i papei să se ocupe de mântuirea proprie și a continuat să țină predici mulțimilor din Florența.

Intransigența lui Savonarola a dus la amenințarea finală a lui Alexandru: dacă acesta nu era trimis la Roma, întreaga Florență avea să fie pusă sub interdicție, ceea ce însemna că nu se mai putea oficia nici o slujbă, nu se putea da împărtășania, nu puteau avea loc căsătorii, botezuri sau înmormântări. Acesta a fost momentul pe care îl așteptau dușmanii lui Savonarola. Călugării franciscani din oraș, de multă vreme invidioși pe superioritatea dominicanilor, le-au contestat acestora supremația religioasă, iar familiile bogate și puternice, dornice să revină la vremuri mai civilizate, au incitat mulțimea florentină. În cele din urmă, în Duminica Floriilor a anului 1498, Savonarola a fost izgonit din amvon și arestat de guvernul civil. Tortura l-a determinat în scurt timp să mărturisească, și mărturisirea a dus la condangarea pentru erezie și pentru tentativă de schismă în sânul Bisericii.

În data de 23 mai, în Piazza della Signoria din Florența a fost ridicat un mare eșafod, pe care Savonarola și doi dintre adepții lui cei mai credincioși au fost mai întâi strangulați și apoi arși. „Acuzații au ars în câteva ore", scria un martor ocular, „treptat, căzându-le mâinile și picioarele. Pe urmă, s-a aruncat cu pietre în părțile corpului care se mai țineau încă, pentru a le face să cadă, deoarece exista temerea că mulțimea o să pună mâna pe ele. Apoi, călăul și ajutoarele sale au tăiat stâlpul și l-au lăsat să ardă, aducând și mai multe lemne și întețind focul peste cadavre, astfel încât fiecare părticică a ars cu totul. După aceasta au adus căruțe și… au cărat cenușa la Arno, lângă Ponte Vecchio, astfel încât să nu se mai găsească niciodată vreo rămășiță."

În aceeași zi

1335: Se naște conducătorul mongol Tamerlan cel Mare

1533: Henric al VIII-lea divorțează de Caterina de Aragon

1701: Este spânzurat piratul de origine scoțiană William Kidd

1706: Ducele de Marlborough îi înfrânge pe francezi în Bătălia de la Ramillies

1945: Se sinucide adjunctul lui Hitler, Heinrich Himmler

24 mai

Peter Minuit cumpără Manhattanul cu nimicuri în valoare de șaizeci de guldeni

1626 În această zi, Peter Minuit, director al Companiei Indiilor de Vest Olandeze, din colonia Americii de Nord, a făcut un schimb istoric cu un trib de indieni băștinași: pentru niște cratițe, tigăi, cârlige de undiță, unelte și țesături în valoare de șaizeci de guldeni, Compania a obținut dreptul de posesie asupra unei insule întinse din estuarul fluviului Hudson.

Peter Minuit, un bărbat rumen, rotund la față, cu barbișon și mustață cu vârfurile răsucite, era german vorbitor de olandeză, născut la Wesel, în Germania. Cu doi ani înaintea numirii sale ca director, Compania Olandeză a Indiilor de Vest înființase colonia Noua Olandă în valea inferioară a fluviului Hudson și îi adusese aici pe primii coloniști, formând mici comunități pe malurile marelui golf. Însă, chiar în timp ce începeau să se ridice noile așezări, a izbucnit războiul între triburile locale de indieni, care își disputau comerțul cu blănuri cu coloniștii. În încercarea de a asigura protecția așezărilor nou-înființate, directorul Minuit a cumpărat Insula Manhattan – nume provenit dintr-un cuvânt din limba indienilor algonquin, care înseamnă „insula dealurilor” – și i-a mutat pe coloniști către capătul ei sudic. A botezat noul oraș New Amsterdam și a dat ordin să fie construit în centrul său un fort din lemn. (De vreme ce dolarul american nu exista la începutul secolului al XVII-lea, tradiția care spune că Minuit a cumpărat Manhattanul cu 24 de dolari este un anacronism, bazat pe calculele realizate de istoricul Edward O’Callaghan, care a trăit în secolul al XIX-lea.)

În 1631, Compania Olandeză a Indiilor de Vest l-a rechemat pe Minuit în Olanda și, după alte aventuri în Lumea Nouă, unele dintre ele în slujba suedezilor, a murit înecat în timpul unui uragan, în Indiile de Vest, în 1638.

În orice caz, chiar și în lipsa lui Minuit, New Amsterdam a continuat să prospere, însă, în 1664, despoticul și controversatul guvernator Peter Stuyvesant a fost obligat să-l cedeze britanicilor, în timpul celui de-al Doilea Război Anglo-Olandez, când o puternică flotă de vase de război britanice a pătruns în port. Britanicii au schimbat numele orașului în New York, în onoarea fratelui regelui, Ducele de York (ulterior, Iacob al II-lea).

În aceeași zi

1543: Moare la Frauenberg astronomul polonez Nicolaus Copernicus

1685: Se naște la Gdansk, în Polonia, fizicianul Gabriel Fahrenheit

1743: Se naște revoluționarul francez Jean-Paul Marat

1819: Se naște în Palatul Kensington regina Victoria

1844: Samuel Morse trimite primul mesaj telegrafic, de la Washington la Baltimore

25 mai

Oscar Wilde este condangat pentru iubirea care nu îndrăznește să-și rostească numele

1895 La această dată, un tribunal londonez îl declară vinovat pe Oscar Wilde – autorul cunoscut în întreaga lume pentru Portretul lui Dorian Gray, Ce înseamnă să fii onest și Evantaiul doamnei Windermere – de comiterea unor acte indecente și judecătorul îl condangă pe loc la doi ani de muncă silnică. Cu trei luni mai înainte, Wilde îl dăduse în judecată pe marchizul de Queensbury pentru că-l făcuse „sodomit", dar procesul avusese un rezultat dezastruos, fiind aduse numeroase dovezi care indicau că Wilde se dedase, împreună cu numeroși tineri, la acte de homosexualitate, ilegale potrivit legilor engleze ale vremii. Acțiunea în justiție s-a soldat cu achitarea lui Queensbury și cu arestarea lui Wilde.

Necazurile lui Wilde începuseră însă în 1892, când îl cunoscuse pe lordul Alfred Douglas și între cei doi începuse o relație de dragoste de notorietate publică. Tatăl lui Douglas, marchizul de Queensbury, era deja exasperat de comportamentul fiului său din mai multe puncte de vedere. Iar când l-a văzut înclinat să se dedea la „intimități cu bărbatul acela, Wilde", marchizul s-a hotărât să-l aducă pe fiul său pe calea cea dreaptă distrugându-l pe scriitor. A reușit să-și îndeplinească numai cel de-al doilea obiectiv. După cum îi scria Wilde lui Douglas: „În războiul de ură cu tatăl tău, am fost, în același timp, scut și armă pentru fiecare dintre voi".

Wilde se afla în culmea succesului la începutul anului 1895, fiind în același timp prețuit, urât, ridiculizat și omagiat ca fiind un spirit imoral, o personalitate flamboaiantă, un geniu al limbajului, o insultă la adresa sensibilităților victoriene și purtătorul de cuvânt al estetismului. Căsătorit și având doi fii, începuse să ducă și o periculoasă viață dublă nu tocmai

secretă ca homosexual, întâlnindu-se în camere de hotel cu bărbați tineri, adeseori din clasele inferioare și care erau plătiți pentru serviciile lor. „Festinul cu panterele” era expresia folosită de el pentru aceste întâlniri.

După acel senzațional proces și după condangare, viața lui Wilde era terminată. La eliberarea din închisoare, în 1897, a fugit împreună cu familia din Anglia în Europa, unde a rămas pentru restul scurtei sale vieți, falit, dacă nu și lecuit, și dependent de puținii prieteni rămași pentru ajutoare în bani. Omul care scrisese atât de multe poezii, nuvele și piese de teatru în anii de dinainte să ajungă la închisoare, care a lăsat lumii atât de multe citate memorabile a mai scris o singură lucrare, The Ballad of Reading Gaol (Balada închisorii Reading). A murit la vârsta de patruzeci și șase de ani, într-o cameră de hotel din Paris, pe 30 noiembrie 1900. După cum spusese în vremurile sale bune: „Publicul este extraordinar de tolerant. Iartă totul, cu excepția geniului.”

În aceeași zi

735: Moare istoricul anglo-saxon Beda Venerabilul

1521: Prin Edictul de la Worms, Martin Luther este scos în afara legii

1681: Moare la Madrid dramaturgul Pedro Calderón de la Barca

1703: Moare cronicarul Samuel Pepys

1803: Se naște la Boston filosoful american Ralph Waldo Emerson

26 mai

Un sfânt își întâlnește mireasa

1234 Când Margareta de Provence și-a cunoscut viitorul soț, în ziua de 26 mai a anului 1234, poate că ar fi trebuit să fie mai cu băgare de seamă la viitoarea soacră. Logodnicul ei, cu care se va mărita câteva zile mai târziu, era Ludovic al IX-lea al Franței, a cărui mamă dominatoare era redutabila și posesiva Blanche de Castilia.

De-a lungul anilor care au urmat, Blanche și-a cicălit încontinuu fiul că petrecea prea mult timp cu soția lui, odată chiar poruncindu-i să plece de lângă patul ei de suferință, chiar dacă moartea părea să îi fie iminentă.

Nimic nu ilustrează mai bine tema soacrei imposibile decât celebra poveste a Margaretei și a lui Ludovic de la Castelul Pontoise.

Castelul avea o scară în spirală, dormitorul Margaretei aflându-se jos, iar al lui Ludovic, la catul de sus. Potrivit unei surse contemporane, cuplul regal se temea într-atât de Blanche, încât „obișnuiau să se întâlnească pe scara care ducea de la o cameră la alta, iar treaba era atât de bine ticluită, încât atunci când aprozii o simțeau pe Blanche îndreptându-se către camera fiului ei trebuiau să bată cu toiegele în ușă, iar regele, auzind de pe scară, trebuia să dea fuga în camera lui, astfel încât mama sa să-l găsească acolo”.

În ciuda firii ei posesive, Ludovic i-a fost devotat mamei sale. Probabil că răbdarea lui era un dar ceresc; în cele din urmă, a fost declarat sfânt.

În aceeași zi

604: Moare la Canterbury Sf. Augustin

1799: Se naște la Moscova scriitorul Aleksandr Pușkin

1859: Se naște poetul englez A.E. Housman

1868: La Clerkenwell este spânzurat Michael Barrett, pentru încercarea de eliberare a unui număr de trei revoluționari irlandezi, fiind ultima execuție publică de acest fel la Newgate

27 mai

Neînduplecatul Jean Calvin își află odihna

1564 În calitate de autor al lucrării Institutio Christianae Religionis (Instituția religiei creștine) – Jean Calvin și-a câștigat locul în istorie drept cel care a simplificat și a sistematizat gândirea protestantă. Tot el a mai întemeiat și doctrina rigidă care îi poartă numele, calvinismul, cu teoriile sale referitoare la predestinare.

Născut în Franța (numele său adevărat fiind Jean Cauvin), cu educația desăvârșită la Universitatea din Paris, Calvin a fugit din Franța catolică în Elveția, la vârsta de douăzeci și șase de ani, iar un an mai târziu a început transformarea Genevei într-o teocrație protestantă neînduplecată. Clericii aveau autorizație să spioneze viața privată a oamenilor pentru a se asigura de moralitatea acestora, jocurile de noroc erau interzise, cei care cinau la restaurant erau obligați prin lege să spună rugăciunea înainte să mănânce, iar serbările de Crăciun erau interzise. Calvin însuși, cu chipul său ascetic, barba lungă și zburlită, era stăpânul comunității, asemenea unui profet din Vechiul Testament, sever, încrezut și neiertător.

Calvin a organizat un protestantism militant în întreaga Franță, prin aceasta pregătind crudele războaie religioase de peste o jumătate de secol.

Odată cu trecerea anilor, Calvin a suferit de pe urma unui șir de boli care l-au slăbit, însă a continuat să lucreze, devenind un personaj distant, auster, total devotat cauzei sale. În ciuda deteriorării stării sale de sănătate, dormea puțin, mânca numai pâine și bea numai apă, o dată la 36 de ore. Când au văzut că este pe moarte, prietenii l-au implorat să lucreze mai puțin, însă răspunsul a fost unul tipic pentru acest personaj: „Ați vrea ca Dumnezeu să mă găsească trândăvind atunci când va veni?”

Jean Calvin a murit în această zi, la vârsta de cincizeci și patru de ani, însă religia lui continuă să existe, într-o formă mult mai tolerantă. Fără îndoială că însuși Jean Calvin este cel care i-a inspirat lui H.L. Mencken celebra descriere a calvinismului ca fiind „frica obsesivă că cineva, undeva, ar putea fi fericit”.

În aceeași zi

1199: Este încoronat regele Ioan al Angliei

1332: Se naște poetul italian Dante Alighieri

1837: Se naște în Troy, Illinois, legendarul cowboy american Wild Bill Hickok

1840: Moare la Nisa violonistul și compozitorul genovez Niccolò Paganini

1941: Marina Militară britanică scufundă crucișătorul german Bismarck

28 mai

Jacques Bonhomme se revoltă împotriva stăpânilor săi

1358 Franța era complet distrusă: Moartea Neagră ucisese o treime din populație, bandele de mercenari rătăcitori, numite Marile Companii, făceau ravagii în zonele rurale și englezii înfrânseseră și umiliseră nobilimea franceză în război. Cu mai puțin de doi ani înainte, Eduard, Prințul Negru al Angliei, îi învinsese pe francezi la Poitiers, iar regele Franței, Ioan al II-lea, fusese capturat și dus în Anglia.

Desigur, cei care au suferit cel mai mult au fost țăranii, mulți trăind la nivelul subzistenței, mâncând mai mult pâine cu ceapă, în colibe fără mobilă, apă sau căldură, dormind pe paie. Țăranii – sau Jacques Bonhomme după cum îi numea disprețuitor nobilimea – trăiau în mizerie, plini de ură împotriva stăpânilor care îi oprimau.

În această zi, în satul St. Leu, la vreo 40 de kilometri nord de Paris, în jur de 100 de țărani mânați de ură s-au înarmat cu furci, cuțite și ciomege și au atacat conacul nobiliar cel mai apropiat, incendiindu-l din temelii și ucigând întreaga familie de nobili. Acesta a fost primul act de violență al mișcării cunoscute sub numele de Jacquerie, îngrozitoarea revoltă a țăranilor, care a durat numai o lună, dar în cursul căreia au fost distruse în jur de 150 de castele și conace. Conduși de Guillaume Callet, țăranii au ucis sau au torturat mulți nobili, într-unul dintre cazuri soția și copiii fiind obligați să privească cum un cavaler era prăjit într-o frigare și apoi să-i mănânce carnea. Pe măsură ce revolta s-a extins, țăranii din regiunile rurale s-au unit cu insurgenții din Paris, sub stindardul lui Étienne Marcel. Este posibil ca numărul țăranilor care s-au dedat la acte de violență să fi fost de aproximativ 100 000.

Până și regalitatea era amenințată. În data de 9 iunie, o mulțime a înconjurat familia regală într-o piață din Meaux, însă a fost apoi atacată și măcelărită de un grup de loialiști, condus de Gaston Phoebus de Foix. În ziua care a urmat, o armată condusă de Carol cel Rău, regele Navarei, a zdrobit armata țărănească a lui Guillaume Callet la Clermont-en-Beauvaisis.

La sfârșitul lui iunie, Jacqueria luase sfârșit, iar nobilimea înfuriată și însetată de răzbunare a căsăpit bandele de țărani, înecând țara în sânge. Potrivit unui proverb al vremii, Oignez vilain, il vous poindra, poignez vilain, il vous oindra. („Îl cruți pe ticălos și el îți taie gâtul; îi arăți fierul și-ți cade în genunchi"). Au fost măcelăriți în jur de 20 000 de țărani, iar Guillaume Callet, care se declarase regele lor, a fost încoronat cu o coroană înroșită în foc și apoi decapitat. Étienne Marcel a fost ucis de către unul dintre oamenii săi, care credea că îi va trăda dușmanului. Jacques Bonhomme mai avea de așteptat 400 de ani pentru ca, la Paris, să înceapă răzbunarea.

În aceeași zi

1738: Se naște medicul și inventatorul francez Joseph Guillotin

1759: Se naște omul de stat britanic William Pitt cel Tânăr

1779: Moare creatorul englez de mobilier Thomas Chippendale

29 mai

Ioana d'Arc este condangată la moarte

1431 Unul dintre cele mai celebre – și mai nedrepte – procese din istorie s-a încheiat în această zi, acuzata fiind găsită vinovată și condangată la moartea pe rug, rezervată ereticilor. Cinci secole mai târziu, avea să fie declarată sfântă. Numele ei era Ioana d'Arc.

După ce condusese armata franceză într-un șir de victorii, în ziua de 24 mai 1430, Ioana a fost capturată de burgunzi la Compiègne. Vândută englezilor în schimbul sumei de 16 000 de franci, într-unul dintre cele mai sordide târguri din istorie, a fost transferată la cartierul general al englezilor, de la Rouen. Aici, înfruntându-i plină de curaj pe temnicerii ei englezi, le-a demonstrat o bună cunoaștere a limbii engleze: „Credeți că, după ce mă uciderți, o să puteți cuceri Franța, însă asta n-o s-o faceți niciodată. Chiar dacă ar exista în Franța de o sută de mii de ori mai mulți nenorociți decât sunt, n-or să cucerească niciodată regatul ăsta."

Procesul Ioanei d'Arc de la Rouen a durat mai mult decât majoritatea proceselor de acest fel, într-o vreme în care justiția rareori avea nevoie de mai mult de câteva ore pentru a ajunge la un verdict. Judecătorii s-au reunit mai întâi în luna februarie 1431, însă, sub conducerea infamului episcop de Beauvais, Pierre Cauchon, clericii au avut nevoie de trei luni pentru a găsi dovezile împotriva acestei inocente, în vârstă de nouăsprezece ani.

Găsită vinovată, Ioana d'Arc a fost deferită justiției civile pentru a i se da o pedeapsă, deoarece Biserica nu putea și nu voia să ducă la îndeplinire sentința.

Douăzeci și patru de ore mai târziu, într-o zi de miercuri, Ioana a fost dusă în vechea piață din Rouen și arsă pe rug pentru vrăjitorie, erezie și, mai ales, pentru faptul că înfrânsese armata engleză.

A rămas o mistică până la moarte, reafirmându-și credința în vocile sfinte care o călăuziseră cea mai mare parte a vieții. Pe rug, a cerut o cruce, un soldat englez făcându-i una din două nuiele subțiri. Ultimele ei cuvinte au fost „Iisuse, Iisuse”.

După ce s-a terminat totul, călăul i-a aruncat cenușa în Sena, astfel încât să nu rămână nici o relicvă care să poată fi venerată. Și astfel a luat sfârșit incredibila poveste a unei fete de țărani din Domrémy, care nu știa nici să scrie și nici să citească și care a condus o armată, a reîntronat un rege și a schimbat cursul istoriei.

În aceeași zi

1415: Îi este retras titlul antipapei Ioan al XXIII-lea

1453: Sultanul turc Mehmet al II-lea cucerește Constantinopolul – „sfârșitul Evului Mediu”, potrivit tradiției

1814: Moare de pneumonie la Malmaison prima soție a lui Napoleon, Joséphine de Beauharnais

1953: Neozeelandezul Edmund Hillary și șerpașul Tenzing Norgay devin primii oameni care cuceresc Everestul

30 mai

Vorbele de duh ale unui mare scriitor francez

1778 A corespondat cu Ecaterina cea Mare, a fost prietenul și consilierul lui Frederic cel Mare și, pentru o vreme, a fost istoric oficial la curtea lui Ludovic al XV-lea. Era francez și a trăit atât în Franța, cât și în Anglia, Germania și Elveția, strângând o imensă avere din speculații.

A fost, de asemenea, unul dintre cei mai mari scriitori pe care i-a dat Franța, scriind poezie, romane, filosofie și satire. Printre celebrele sale vorbe de spirit se numără și următoarele:

„Oamenii folosesc gândirea numai ca să-și justifice nedreptățile și vorbirea numai ca să-și ascundă gândurile.”

„Dacă Dumnezeu nu ar exista, ar trebui inventat.”

„Acest organism care s-a numit și mai este încă numit Sfântul Imperiu Roman nu a fost nici sfânt, nici roman și nici măcar imperiu.”

„Nu sunt de acord cu ce spui, dar îți voi apăra până la moarte dreptul de a vorbi.”

„Totul merge spre bine în cea mai bună dintre lumile posibile.”

Este vorba, desigur, despre Voltaire, fiul unui notar parizian, născut cu numele banal de François Marie Arouet. A murit la Paris, în ziua de 30 mai.

Caracteristic pentru el, Voltaire va rosti vorbe de duh chiar și pe patul de moarte. Când i s-a cerut să se lepede de Satana, a refuzat, răspunzând trist:

„Nu este momentul să-mi fac noi dușmani”. Mai târziu, văzând lampa de lângă pat aprinzându-se mai tare, a întrebat sarcastic: „Cum? Deja flăcări?” Acestea au fost ultimele sale cuvinte.

În aceeași zi

1431: Ioana d’Arc este arsă pe rug

1593: Moare la Londra dramaturgul Christopher Marlowe

1640: Moare pictorul flamand Pieter Paul Rubens

31 mai

Cardinalul, regina și diamantele

1785 Louis René Edouard, cardinal de Rohan, a fost, în mod neîndoielnic, încet la minte, însă întâmplarea a făcut să fie capul uneia dintre cele mai bogate familii din Franța. La Paris, ca și el, locuia și o contesă, pe nume Jeanne de La Motte, prin ale cărei vene curgea sânge regal (descindea din Henric al II-lea), dar nu avea nici o lețcaie în buzunare. Jeanne a decis că l-ar putea escroca pe Rohan în avantajul ei.

Cu câțiva ani mai înainte, un bijutier parizian, pe nume Böhmer, lucrase un colier de diamante de o valoare și o vulgaritate ieșite din comun. Conținea 4 647 de pietre, în greutate totală de 2 800 de carate și, pus la gât, avea o lățime de 38 de centimetri. Din nefericire pentru Böhmer, chiar și extravagantei Maria Antoaneta prețul de 1 600 000 de livre i s-a părut exorbitant.

Și, astfel, Jeanne de La Motte a profitat de ocazie. Pretinzând că era mijlocitoarea reginei, i-a prezentat cardinalului de Rohan o serie de scrisori aparent semnate de Maria Antoaneta. De fapt, erau falsuri pregătite de iubitul lui Jeanne. În scrisori, lui Rohan i se cerea să achiziționeze colierul pentru regină, care, neavând la dispoziție suma respectivă, dorea să plătească în trei rate. Regina îi cerea cardinalului (spuneau scrisorile) să fie girantul acestei sume foarte mari pe lângă bijutier. Jeanne de La Motte și-a desăvârșit înșelătoria punând-o pe o prostituată, acoperită cu un văl și deghizată în regină, să se întâlnească cu Rohan într-o seară, în grădinile de la Versailles.

Înghițind momeala, cardinalul a făcut aranjamentele pentru achiziționarea diamantelor și i le-a dat lui Jeanne, chipurile să i le ducă Mariei Antoaneta. Jeanne a demontat imediat colierul și a vândut pietrele.

Câteva luni mai târziu, a sosit scadența primei rate datorate bijutierului. Jeanne știa că era imposibil ca adevărul să nu iasă la suprafață, însă își făcuse calculul că înfumuratul și bogatul Rohan va prefera să plătească el însuși colierul decât să recunoască public faptul că fusese păcălit într-un mod atât de umilitor. Însă nu calculase și reacția bijutierului. Când a aflat că fusese tras pe sfoară, acesta s-a dus imediat la regină, care l-a informat prompt pe soțul ei, Ludovic al XVI-lea.

În confuzia rezultată de aici, Ludovic și Maria Antoaneta au conchis că Rohan se folosise de numele reginei pentru a cumpăra diamantele pentru el. Rohan a fost arestat imediat, urmând să fie deferit Parlamentului pentru a fi judecat.

Procesul a fost scurt, Rohan recunoscându-și credulitatea mai curând decât vinovăția. „Mi-am folosit întreaga inteligență pentru a dovedi că sunt un prost", a spus el. Parlamentul l-a crezut și, în seara zilei de 31 mai 1785, l-a achitat de toate acuzațiile.

Jeanne de La Motte nu a avut, însă, același noroc. Condangată la închisoare pe viață, a fost biciuită și însemnată cu un „V" – de la voleuse (hoață). După doi ani, a fugit în Anglia, unde și-a trăit restul vieții scriind pamflete vulgare în care o acuza pe regină de crime imaginare, inclusiv de o relație amoroasă cu Rohan.

Pentru Maria Antoaneta, întreaga afacere a fost un dezastru. În ciuda dovezilor, opinia publică din Franța a înclinat să creadă că ea plănuise să cheltuiască o avere pe acele diamante și ura față de ea a continuat să crească.

În aceeași zi

1594: Moare la Veneția pictorul italian Jacopo Tintoretto

1672: Se naște Petru cel Mare al Rusiei

1809: Moare compozitorul austriac Joseph Haydn

1819: Se naște în Long Island poetul american Walt Whitman

1902: Pacea de la Vereeniging pune capăt Războiului Anglo-Bur din Africa de Sud

4 Distinguished Service Order – Ordin pentru merite deosebite în serviciul militar (n.tr.)

1 iunie

Sfârșitul curajos, dar zadarnic al lui Napoleon al IV-lea

1879 Louis era prinț imperial, unicul fiu al fostului împărat al Franței, Napoleon al III-lea. La vârsta de douăzeci și trei de ani, s-a trezit în Anglia, unde fugise cu tatăl său în exil, după dezastruoasa înfrângere a Franței în Războiul Franco-Prusac. În 1873, la moartea tatălui său, Louis a devenit șeful familiei, având un unic țel în viață: să recâștige puterea pentru el și familia lui, în această ordine. Era sprijinit fervent de bonapartiștii din întreaga lume, care l-au proclamat împărat sub numele de Napoleon al IV-lea.

Primul pas în tentativa lui Louis era dobândirea gloriei militare, și războiul de cucerire dus de britanici împotriva zulușilor a părut să-i ofere ocazia perfectă.

Marea Britanie stăpânea deja provincia învecinată Natal și, în luna ianuarie 1879, a cerut ca regele zulus să-și desființeze armata și să plătească daune, sub pretextul că îi insultase pe britanici. La refuzul său, a urmat invazia britanică. Deși înfrânți dezastruos în prima bătălie, la Isandhlwana, britanicii i-au pus în curând pe zuluși pe fugă. Acesta a fost momentul în care Louis și-a folosit importantele relații politice pentru a fi detașat în armata britanică.

La 1 iunie, Louis se afla într-o patrulă de recunoaștere în apropiere de Ulundi, când zulușii au declanșat un atac-surpriză. Aruncat din șa în timpul acțiunii, în timp ce camarazii săi se retrăgeau precauți, dând dovadă de mult curaj, dar pripit, Louis a înaintat spre atacatori, trăgând cu pistolul. În atacul său disperat, s-a împiedicat și a căzut, iar zulușii care îl înconjurau l-au ciopârțit pe loc. Corpul lui Louis a fost recuperat și dus la Chislehurst

pentru a fi înmormântat. Odată cu el a fost înmormântat și visul napoleonian al renașterii.

În aceeași zi

836: Invadatorii vikingi jefuiesc Londra

1794: Are loc Bătălia din Întâi Iunie sau Bătălia de la Ushant, prima mare confruntare navală din războaiele Revoluției Franceze

2 iunie

Moare Giuseppe Garibaldi

1882 La sud de Corsica și la nord-est de Sardinia se află micuța insulă Caprera, stâncoasă și aridă, la fel ca și vecinele ei, o insulă unde clima este blândă, dar viața țăranilor, aspră.

Cel mai celebru locuitor al Caprerei a fost Giuseppe Garibaldi, marele patriot, revoluționar și general italian. Chiar și la bătrânețe avea o barbă considerabilă, și fruntea sa înaltă, nobilă, îi conferea un aspect mesianic. Cel mai celebru bărbat din Europa în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Garibaldi a captat imaginația populară (și, pe bună dreptate, și-a atras teama și ura multor guverne europene) datorită stilului său de a conduce.

Non posso offrirgli né onori né stipendi; gli offro fame, sete, marcie forzate, battaglie e morte („Nu vă pot da nici onoruri şi nici solde; vă voi da foamete, sete, marşuri forţate, bătălii şi moarte”), le-a spus adepţilor săi. Iar aceştia s-au adunat cu miile, îmbrăcaţi în celebrele cămăşi roşii, care le-au devenit emblemă (cu toate că tradiţia spune că Garibaldi a ales culoarea deoarece susţinătorii săi trebuia să fie văzuţi de la distanţă, dacă ar fi fugit în toiul luptei). Împreună au învins şi s-au dovedit mai dibaci decât monarhia decadentă a Siciliei, forţând papalitatea să le satisfacă mare parte din pretenţiile teritoriale.

Garibaldi s-a născut pe 4 iulie 1807. A purtat primele bătălii pentru libertate nu în Italia, ci în America de Sud, unde și-a petrecut 12 ani luptând pentru o țară sau alta, străduindu-se să răstoarne dominația spaniolă. Aici a învățat meseria armelor și lupta de gherilă. De nenumărate ori a fost împușcat, încarcerat, înfometat și torturat. La întoarcerea în Italia era un luptător extraordinar.

Mai mult decât oricine altcineva, Garibaldi a creat Italia unită de astăzi. Și-a trăit ultimele zile în Caprera și tot aici, la vârsta de șaptezeci și patru de ani, a murit, în ziua de 2 iunie. Este înmormântat pe insulă.

În aceeași zi

1247: Regele ungar Béla al IV-lea acordă cavalerilor ioaniți diploma în care se menționează existența voievodatelor și cnezatelor românești conduse de voievozii Litovoi și Seneslau

1420: Henric al V-lea se căsătorește cu Ecaterina de Valois (Frumoasa Kate)

1740: Se naște la Paris Donatien-Alphonse-François, marchiz de Sade

1840: Se naște scriitorul englez Thomas Hardy

3 iunie

Moare Franz Kafka, principalele sale lucrări nefiind încă publicate

1924 „Pe Josef K. îl calomniase pesemne cineva, căci, fără să fi făcut nimic rău, se pomeni într-o dimineață arestat.” Cel care a scris această celebră introducere a murit pe 3 iunie, într-un sanatoriu din Kierling, din imediata apropiere a Vienei. Era Franz Kafka, un scriitor considerat printre cei mai mari ai secolului XX, în ciuda faptului că aproape toate lucrările sale au fost publicate postum.

Kafka s-a născut la Praga, pe atunci parte a Imperiului Austro-Ungar. Provenea dintr-o familie de evrei asimilați, vorbitori de limba germană, condusă de tatăl lui, un negustor lipsit de sensibilitate. Tinerețea sa a fost cu totul obișnuită. După ce a obținut doctoratul în drept la Universitatea din Praga, a avut slujbe prea puțin solicitante la diferite companii de asigurări până când, la vârsta de treizeci și patru de ani, a fost diagnosticat cu tuberculoză, boala care avea să-l răpună, fiind obligat să lipsească periodic de la slujbă. Spre deosebire de personajele din operele sale de ficțiune, Kafka era o persoană încântătoare și o companie plăcută. Deși puternic atras de femei (nu s-a căsătorit niciodată, dar a avut mai multe relații serioase), pare să fi suferit de anumite anxietăți legate de sex. La vârsta de treizeci de ani, nota în jurnalul său: Der Coitus als Bestrafung des Glückes des Beisammenseins („Actul sexual este pedeapsa pentru fericirea de a fi împreună”).

Însă nimic din viața sa nu explică povestirile și nuvelele sale absurde ori viziunea întunecată asupra vieții. A creat ceea ce un critic numea „o combinație derutantă de normal și fantastic”. Metamorfoza începe cu următoarele cuvinte: „Într-o bună dimineață, când Gregor Samsa se trezi în patul lui, după o noapte de vise zbuciumate, se pomeni metamorfozat într-o

gânganie înspăimântătoare”. În Judecata, un fiu se sinucide la cererea tatălui său. În cea mai celebră lucrare a lui Kafka, Procesul, protagonistul, purtând numele banal de Joseph K., se confruntă la nesfârșit cu o birocrație nevăzută, însă nu reușește să descopere natura acuzațiilor formulate împotriva lui, cu toate că este găsit vinovat și, în cele din urmă, este ucis pe stradă, „ca un câine”.

La moartea sa, Kafka a lăsat instrucțiuni executorului testamentar, Max Brod, să-i ardă toate lucrările, dar, din fericire pentru cititorii de pretutindeni, Brod nu a ținut seama de cererea lui și le-a pregătit pentru publicare. De atunci, criticii au avansat nenumărate interpretări privind adevăratul sens al cuvintelor lui Kafka. Brod îi considera romanele ca fiind alegorii ale grației divine, în vreme ce alții au considerat că esența lucrărilor sale își are originea în dependența nevrotică de tatăl său. Unii îl creditează cu anticiparea totalitarismului nazist și comunist, în nuvele cum ar fi Procesul și Castelul. Alții consideră că lucrările sale sunt o metaforă a anxietății și alienării omului modern, într-o lume incomprehensibilă și indiferentă. Un critic chiar a văzut în oamenii care îl ucid pe personajul principal din Castelul simboluri ale testiculelor sale.

Asemenea lui Dickens, Orwell, Rabelais și de Sade, Kafka este unul dintre puținii romancieri al căror nume a devenit adjectiv în limbajul nostru cotidian. „Kafkian: apăsător într-un mod de nepătruns, de coșmar.” Însă nici el nu și-ar fi putut imagina că acele coșmaruri pe care le crease în proză vor ajunge o realitate mai înfricoșătoare pentru cei pe care i-a lăsat în urma sa după moarte; cele trei surori ale sale și una dintre iubitele lui au pierit în lagărele de concentrare naziste.

În aceeași zi

1162: Thomas Becket este hirotonisit arhiepiscop de Canterbury

1811: Se naște scriitorul Henry James

1864: 7 000 de soldați unioniști sunt uciși în timpul primei jumătăți de oră a Bătăliei de la Cold Harbor, Virginia.

1875: Moare compozitorul francez Georges Bizet

1877: Se naște pictorul fovist francez Raoul Dufy

1942: Vasele americane îi înfrâng pe japonezi în Bătălia de la Midway

4 iunie

Dunquerque: „Războaiele nu se câștigă prin evacuări”

1940 La primele ore ale acestei dimineți, în timp ce blindatele germane avansau aflându-se la numai cinci kilometri de port, a fost abandonată Operațiunea Dynamo – evacuarea trupelor aliate prinse în cursă la Dunquerque. Pe capul de pod care se micșora din ce în ce mai mult, au fost lăsate elemente din ariergardă, câteva mii de soldați din Armata I franceză, care continuau să apere perimetrul. În schimb, pe parcursul a nouă zile pline de primejdii, ajunseseră dincolo de Canalul Mânecii, în siguranță, în Marea Britanie, aproape 340 000 de soldați britanici și francezi.

În data de 28 mai, când a debutat Operațiunea Dynamo, situația Forței Expediționare engleze păruse disperată, flancul stâng rămânând brusc expus, ca urmare a capitulării armatei belgiene. Winston Churchill, prim-ministru al Marii Britanii de mai puțin de trei săptămâni, se îndoise că puteau să fie salvați mai mult de 50 000 de soldați. Însă, în final, eforturile de salvare au înregistrat un succes care a depășit orice așteptare – grație norocului, erorilor germanilor și extraordinarei performanțe a Marinei Militare Regale și a Forțelor Aeriene Regale, care au condus și au asigurat protecția operațiunii.

Pentru publicul britanic, care – fapt lesne de înțeles – a avut un sentiment de ușurare după salvarea armatei sale, acest succes obținut în ultimul moment a devenit „miracolul de la Dunquerque”, aproape un triumf în toată puterea cuvântului, un mijloc de disimulare a proporțiilor înfrângerii suferite de Aliați în fața atotputernicului Wehrmacht. Mai târziu, în cursul aceleiași zile, într-un discurs ținut în Camera Comunelor, Churchill a ales următoarele cuvinte pentru a descrie ceea ce se petrecuse de cealaltă parte a

Canalului Mânecii: „Trebuie să fim foarte atenți”, le-a spus el membrilor Parlamentului, „să nu conferim acestei salvări atributele unei victorii. Războaiele nu se câștigă prin evacuări.”

Însă, în ciuda prudenței sale, Churchill a dat glas sfidării cu unul dintre cele mai însuflețitoare discursuri din istorie, care a cuprins și următoarele rânduri: „Nu ne vom înclina și nu ne vom lăsa înfrânți. Vom merge până la capăt. Vom lupta în Franța, vom lupta pe mări și pe oceane, vom lupta cu o încredere crescândă și o forță tot mai mare în aer, ne vom apăra insula, indiferent cât ne-ar putea costa. Vom lupta pe plaje, vom lupta în locurile de debarcare, vom lupta pe câmpuri și pe străzi, vom lupta pe dealuri; nu ne vom preda niciodată.”

În aceeași zi

1783: Michel și Jacques-Etienne Montgolfier lansează primul balon cu aer cald, fără echipaj uman, în apropiere de Lyon

1798: Moare seducătorul italian Giovanni Casanova

1831: Belgienii îl aleg rege pe Leopold de Saxa-Coburg, unchiul reginei Victoria

1941: Fostul kaiser Wilhelm al II-lea moare în exil în Olanda

5 iunie

Kitchener se scufundă cu vasul

1916 Un mare erou și simbol al țării sale a murit în seara zilei de 5 iunie, în Marea Nordului.

Iată cum îl înfățișa un celebru afiș de recrutare reprodus în cărțile britanice de istorie: chipul său încruntat, cu maxilarul colțuros, mustața țepoasă și ochii pătrunzători, cu degetul îndreptat spre privitor, și cu textul lizibil mai jos „Țara ta are nevoie de TINE”. Era vorba, desigur, de mareșalul Herbert Horatio Kitchener, cel care l-a răzbunat pe Gordon, recuceritorul Sudanului, eroul de la Fashoda, protectorul frontierei de nord-vest, comandantul-șef din Africa de Sud, contele Kitchener de Khartoum, secretar de război din guvernul Asquith.

Când Marea Britanie a intrat în război în 1914, a doua zi după invadarea Belgiei de către Germania, numele lui Kitchener era pe toate buzele. Conservatorii din Parlament făceau apel la el, marile ziare îl solicitau, iar Winston Churchill, care deja făcea parte din cabinet, îl îndemna pe Asquit să-i ofere un post.

„Ceea ce simboliza el, cred”, scria fiica prim-ministrului după ani de zile, „era forța, hotărârea și, mai presus de toate, succesul. Africa de Sud, Khartoum – tot ce atingea «îi ieșea». Exista sentimentul că el nu putea să dea greș. Efectul psihologic al numirii sale, efectul tonic pentru public, a fost instantaneu și copleșitor.”

Pe de altă parte, în ciuda imensei lui reputații și a succeselor sale militare, era un războinic din secolul al XIX-lea, confruntat cu un război purtat pe o scară industrială fără precedent. A prevăzut de la început, când puțini alții și-au dat seama de acest lucru, ce însemna un război îndelungat sub aspectul forței umane și s-a pregătit să facă față unei creșteri fără precedent a forței

militare a Marii Britanii, prin constituirea noilor „divizii Kitchener”. Însă nu a putut găsi o strategie care să ducă la depășirea impasului de pe Frontul de Vest. Și nici nu a fost în favoarea unor mișcări pe flancuri pe celelalte câmpuri de luptă. A dat greș într-un mod grav cu campania din Dardanele/Gallipoli și, în cele din urmă, s-a opus singurei părți a acestei operațiuni care a reprezentat un succes: evacuarea finală. În timp ce războiul părea să treneze, fără să se poată întrevedea vreo finalitate, influența sa în cabinet s-a diminuat și colegii săi au început să-i pună la îndoială deciziile.

A fost numit un șef al Statului-Major General Imperial, ca să pună la punct cea mai mare parte a tacticii de război care îi revenise până atunci lui Kitchener. Asquith, dorind să evite o demisie stânjenitoare a guvernului, l-a trimis pe Lordul Kitchener în Rusia ca să evalueze situația de pe Frontul de Răsărit. Se afla pe crucișătorul blindat Hampshire, navigând din Scapa Flow spre Arhanghelsk, când, în seara zilei de 5 iunie, nava a lovit o mină în Marea Nordului și s-a scufundat rapid, luând în adâncuri pe toți cei aflați la bord.

David Fromkin făcea următoarea observație cu privire la Kitchener: „Dacă ar fi murit în 1914, ar fi rămas în amintire drept cel mai mare general britanic de la Wellington încoace. Dacă ar fi murit în 1915, ar fi rămas în amintire drept profetul care a prezis natura și durata Primului Război Mondial, dar și ca organizator al armatei Marii Britanii. Însă, în 1916, devenise un veteran bătrân al unei ere demult apuse, care nu mai putea să facă față cerințelor pe care i le impuneau vremurile în schimbare.”

În aceeași zi

1594: Se naște pictorul francez Nicolas Poussin

1947: Secretarul de Stat american George Marshall face apel la sprijinirea unui program de refacere a Europei (Planul Marshall)

6 iunie

Despre cei doi oameni care au creat Italia

1861 Cei doi mari artizani ai unificării Italiei s-au născut cetățeni francezi. Giuseppe Garibaldi s-a născut la Nisa, la numai zece ani după ce Napoleon rupsese zona de Italia, iar Camillo di Cavour s-a născut la Torino, oraș pe care, pentru o vreme, Napoleon îl anexase Franței.

Cei doi erau firi cu totul opuse. Fiu al unui marinar, Garibaldi s-a dovedit a fi un mare luptător și conducător al luptei de gherilă, un om simplu, lipsit de orice fel de subtilități, simțindu-se mai în largul lui la o fermă decât într-un palat. Era înalt, oacheș, avea o barbă stufoasă și un aer de sinceritate nobilă.

Cavour era cel de-al doilea fiu al unui marchiz, scund și îndesat, cu o barbă subțire și ochi mici în spatele ochelarilor fără rame. A fost și unul dintre cei mai inteligenți, creativi și calculați politicieni ai secolului al XIX-lea. Disraeli spunea despre el că era „cât se poate de lipsit de scrupule”.

Ambiția vieții lui Cavour a fost crearea unui stat italian sub autoritatea regelui Sardiniei, Victor Emmanuel al II-lea. Montându-i pe francezi împotriva austriecilor, curtându-i pe britanici și folosindu-l pe Garibaldi la nevoie, Cavour a fost marele arhitect al Risorgimento-ului, „înălțarea” care a dus, în cele din urmă, la crearea Italiei unite. În 1860, când a fost, în sfârșit, creat regatul Italiei, el a fost și primul premier al lui Victor Emmanuel.

Începând din 1850, Cavour a suferit de ceea ce astăzi numim malarie, pe atunci boală cu proporții endemice în unele părți ale Italiei. În primăvara anului 1861 era aproape copleșit de sarcina titanică de reunificare (Toscana, Parma și Sicilia îl recunoscuseră toate pe Victor Emmanuel cu un an în urmă, iar regatul Italiei fusese proclamat în martie). Răpus de febră și slăbit pentru că i se lua în mod repetat sânge, Cavour a murit în data de 6 iunie.

Potrivit consemnărilor contemporane (și hagiografiilor), ultimele sale cuvinte au fost „Italia s-a făcut – totul e în siguranță”.

În aceeași zi

1599: Se naște pictorul spaniol Diego Rodríguez da Silva y Velázquez

1606: Se naște dramaturgul francez Pierre Corneille

1807: Fratele lui Napoleon, Joseph, devine rege al Spaniei

1944: Aliații debarcă în Normandia, în cursul celui de-al Doilea Război Mondial

7 iunie

Primul vas traversează Canalul Panamá

1914 În această zi, după patru secole de deliberări și treizeci și doi de ani de lucrări de construcție, s-a deschis Canalul Panamá, pentru trecerea vasului Cristobal, care transporta beton și care a străbătut traseul în zigzag, punctat de diguri și ecluze, cu lungimea de aproape optzeci și doi de kilometri, care face legătura între Oceanul Atlantic și Oceanul Pacific prin istmul Panamá. În sfârșit, vasele puteau să ajungă dintr-un ocean în celălalt fără a mai fi obligate să navigheze mii de mile marine în plus, pentru a ocoli capătul Americii de Sud.

În secolul al XVI-lea, împăratul Sfântului Imperiu Roman, Carol Quintul, ordonase trasarea unui asemenea canal pentru reducerea timpului și a riscurilor pe care le presupunea transportul maritim al aurului din Ecuador și Perù până în Spania, însă lucrările nu au început niciodată. Trei sute de ani mai târziu, guvernul spaniol studia din nou ideea, însă a abandonat această sarcină după ce examinase traseul de aproape optzeci și doi de kilometri prin jungla și munții deloc ospitalieri.

În 1882, o companie franceză, condusă de renumitul Ferdinand de Lesseps, constructorul Canalului Suez, a început lucrările în istm, apoi într-o zonă a Columbiei. În decurs de opt ani, întreprinderea dădea semne că va eșua, în condițiile în care aproape 20 000 de muncitori muriseră din cauza malariei sau a febrei galbene, costurile de construcție crescând din cauza terenului dificil și compania fiind implicată într-un scandal de mită și corupție care amenința să doboare cea de-a Treia Republică din Franța.

Până la sfârșitul secolului, guvernul Statelor Unite ajunsese să își dea seama, de asemenea, de valoarea strategică a unui astfel de canal. În proaspăt încheiatul Război Hispano-American, crucișătorul Oregon avusese nevoie de două luni să ajungă din portul de origine, Seattle, până la postul

său de luptă din Marea Caraibilor. Ca urmare, Congresul a votat achiziționarea întreprinderii muribunde a lui Lesseps, cu patruzeci de milioane de dolari, și plata către Columbia a încă zece milioane, pentru construirea canalului. Columbia a șovăit și, în cele din urmă, a refuzat oferta, dar președintele Teddy Roosevelt a făcut uz de puterea de convingere a Statelor Unite. În 1903 a trimis un crucișător în istm să protejeze „viețile americanilor", i-a încurajat pe panamezi să-și declare independența și a recunoscut imediat noul regim. În mod evident, nesimțindu-se vinovat de provocarea revoltei, Roosevelt a răbufnit pătimaș: „Aveam de-a face cu un guvern de bandiți iresponsabili. Eram pregătit să… ocup istmul". Pe urmă, a adăugat pe un ton nevinovat: „Însă m-am gândit că era posibil ca în curând în Panamá să izbucnească o revoluție".

Lucrările la canal au început în 1904, președintele ocupându-se de ele îndeaproape. Prima problemă majoră a fost protejarea muncitorilor de la canal împotriva bolilor transmise de țânțari, care paralizaseră eforturile francezilor. Când medicul responsabil avea nevoie de echipamente speciale pentru drenarea mlaștinilor, Roosevelt se asigura că le va primi. În decurs de doi ani, ruta canalului a fost relativ curățată de țânțari. Pe urmă, când ritmul construcției s-a redus sub cel preconizat, președintele i-a înlocuit pe cei doi responsabili civili cu un inginer al armatei, pe nume George Goethals, care s-a dovedit a fi un maestru în rezolvarea provocărilor complexe ale imensului proiect.

Concepția finală a canalului a respectat ideile puse la punct anterior de francezi. Râul Chagres a fost îndiguit pentru crearea unui lac artificial (cel mai mare din lume, la vremea respectivă), iar electricitatea produsă de acest baraj alimenta cu energie electrică enormele ecluze necesare pentru a ridica sau a coborî un vas cu douăzeci și șase de metri.

Însă, de departe cea mai mare provocare a reprezentat-o săparea unui canal cu lungimea de 16 kilometri, prin muntele Culebra. Aproape 40 000 de muncitori au muncit aici, folosindu-se peste 7 000 de tone de dinamită pentru a străpunge roca. 4 000 de vagoane au fost folosite pentru transportul materialului excavat.

La inaugurarea canalului, în 1914, acesta costase 350 de milioane de dolari – însă tot era o sumă cu 27 de milioane sub buget. În zilele noastre, peste 15

000 de vase trec anual prin acest canal, fiecare având nevoie de cincisprezece până la douăzeci de ore, inclusiv timpul de așteptare. Se plătește o taxă în funcție de dimensiuni, cea mai mare plătită vreodată ridicându-se la 141 345 de dolari. Cea mai mică a fost de treizeci și șase de cenți, plătită în 1928 de un anume Richard Halliburton, care a dorit să înoate în acest canal.

În aceeași zi

1494: Potrivit Tratatului de la Tordesillas, Spania și Portugalia sunt de acord să împartă între ele Lumea Nouă

1654: Ludovic al XIV-lea este încoronat rege al Franței

1778: Se naște dandy-ul englez Beau Brummel

1848: Se naște pictorul francez Paul Gauguin

1886: Se naște, la București, Henri Coandă, unul dintre pionierii aeronauticii, inventatorul motorului cu reacție

8 iunie

Nefericitul sfârșit al delfinului

1795 În această zi a murit Ludovic al XVII-lea al Franței, la vârsta de zece ani. Fiul lui Ludovic al XVI-lea și al Mariei Antoaneta, în luna august 1792, tânărul delfin, cum se numea pe-atunci, a fost întemnițat împreună cu tatăl și mama sa în închisoarea Temple, o mănăstire fortificată din secolul al XII-lea, numită astfel deoarece găzduise cândva Ordinul Templierilor. Teoretic, avea să devină rege al Franței în ianuarie anul următor, când tatăl său a fost executat.

Șase luni mai târziu, Ludovic-Carol (acesta era numele său) a fost dat în grija unui cizmar, republican furibund, pe nume Antoine Simon, care l-a tratat cu brutalitatea și disprețul pe care revoluționarii le rezervau doar persoanelor de sânge regesc. Trei luni mai târziu, a venit rândul mamei lui Ludovic-Carol să fie ghilotinată și, la scurt timp după aceasta, delfinul a fost din nou întemnițat la Temple. (Singurul semn de dreptate divină în această poveste este că Simon a pierit de ghilotină, nu după mult timp, fiind executat în același grup de victime din care a făcut parte și principalul artizan al perioadei Terorii, Maximilien Robespierre.)

Ludovic-Carol a fost ținut în izolare la închisoarea Temple timp de un an și jumătate, într-o mizerie de nedescris. Umezeala, frigul și mizeria celulei, în care nu se făcea niciodată curățenie și care avea și rolul de toaletă, i-au distrus sănătatea, starea sa mentală nefiind nici ea mai bună, după pierderea ambilor părinți sub cuțitul ghilotinei. Cercetătorii moderni cred că a murit de tuberculoză.

Cum nimeni nu a avut acces la Ludovic-Carol în ultimele sale luni de viață, au început repede să se împrăștie zvonuri. Unele spuneau că fusese otrăvit intenționat de către temniceri, altele că nu era nicidecum mort, ci fusese salvat cumva din închisoarea Temple. Ulterior, au existat aproape patruzeci

de escroci care au pretins că sunt „Delfinul”, cel mai celebru fiind cel descris în marele roman al lui Mark Twain, Aventurile lui Huckleberry Finn.

La peste două secole de la moartea lui Ludovic-Carol, specialiștii în criminalistică au folosit ADN-ul extras din inima lui, care a fost păstrată, pentru a dovedi, fără putință de tăgadă, că băiatul care murise în închisoarea Temple a fost într-adevăr Ludovic al XVII-lea al Franței.

În aceeași zi

1290: Moare eroina lui Dante, Beatrice Portinari, la vârsta de douăzeci și patru de ani

1376: Moare la Londra războinicul englez Eduard, Prințul Negru, cauza fiind hidropizia

1784: Se naște la Paris celebrul bucătar francez Antoine Carême

1804: Moare pamfletarul revoluționar Thomas Paine

1870: Moare Charles Dickens, în urma unui atac cerebral

9 iunie

Sinuciderea lui Nero

68 d.Hr. În această zi s-a sinucis celebrul împărat roman Nero, în timp ce armata care se răsculase se apropia cu gândul de a-l omorî.

În vârstă de numai șaisprezece ani la preluarea puterii, în anul 54, Nero fusese pentru o vreme un conducător foarte destoinic și generos, dar, în decurs de cinci ani, se transformase în căpcăunul din povești, ucigând după bunul plac (inclusiv pe mama și pe cele două soții ale lui), dedându-se unor relații sexuale bolnăvicioase cu ambele sexe. (La un moment dat, l-a castrat pe un sclav tânăr pe nume Sporus și apoi s-a căsătorit cu el, luându-l în patul său ca pe o soție. Faptul a inspirat o glumă la Roma, că lumea ar fi fost mai bună dacă și tatăl lui Nero și-ar fi ales o asemenea soție.)

Când Nero se apropia de treizeci de ani, pretutindeni se urzeau conspirații din cauza cruzimii, a extravaganței și a lăcomiei sale. Primele au fost înăbușite, însă, în luna martie a anului 68, Iulius Vindex, guvernatorul roman al Lugdunumului (Lyonul de astăzi), s-a revoltat. La început, Nero a tratat situația zeflemitor, spunând: „Trebuie doar să-mi fac apariția și să cânt și în Galia o să fie din nou pace”. Într-adevăr, armata romană i-a zdrobit cu ușurință pe rebeli, dar nu înainte ca lui Iulius Vindex să i se alăture Servius Galba, guvernatorul Spaniei.

În curând, și alte provincii i s-au alăturat lui Galba, iar Senatul l-a proclamat pe acesta împărat, condangându-l în același timp pe Nero la moarte prin bătaie cu vergelele. Ulterior, în data de 8 iunie 68, însuși comandantul gărzii pretoriene a lui Nero, Nymphidius Sabinus, l-a părăsit. Știind că nu se mai putea agăța de putere, împăratul a încercat să fugă din Roma în provinciile răsăritene, însă gărzile au refuzat să-l ajute, unul dintre soldați întrebându-l în bătaie de joc: „E chiar așa de îngrozitor să mori?”

Nero s-a retras în palatul imperial, trezindu-se la miezul nopții și constatând că era singur, părăsit de toți sclavii. Cuprins de panică, a fugit, întâlnindu-se întâmplător pe străzi cu unul dintre sclavii pe care îi eliberase, Phaon. Phaon l-a ascuns pe împăratul deghizat în casa sa din afara orașului, unde fugarul, îngrozit, s-a refugiat într-o cămăruță sărăcăcioasă. Însă, în curând, soldații erau la ușa sa, probabil avertizați de Phaon, care încerca disperat să-și salveze propria piele.

Văzându-se fără scăpare, Nero a exclamat: Qualis artifex peres! – „Ce artist piere!" Pe urmă s-a înjunghiat în gât, dar, dând greș, a fost obligat să-l cheme pe secretarul său particular, Epaphroditus, să-i dea lovitura de grație. Potrivit lui Suetoniu, a murit „cu ochii sticloși ieșindu-i din orbite". (Ulterior, Epaphroditus a devenit secretarul împăratului Domițian, dar a fost executat de acesta, în baza faptului că un sclav eliberat n-ar trebui niciodată să-și ajute stăpânul să se sinucidă.) Nero avea doar treizeci de ani.

Cu Nero a luat sfârșit așa-numita dinastie iulio-claudiană a conducătorilor romani, dinastie care debutase cu 116 ani în urmă, când Iulius Caesar îl învinsese pe Pompei și preluase puterile dictatoriale. Toți împărații acestei dinastii au murit violent:

- Caesar a fost asasinat în Senat, lăsându-i bani și trupe nepotului său

- Augustus, care (spun unii) a fost otrăvit de către soția sa, Livia, astfel încât fiul lor

- Tiberiu să devină împărat. Tiberiu a fost asfixiat la ordinele nepotului și succesorului său

- Caligula, care a fost ucis de către ofițerii propriei gărzi, ca să-i succeadă unchiul său

- Claudius, care a fost otrăvit de soția lui, Agrippina, pentru a obține titlul pentru fiul ei,

- Nero, care a fost împins la sinucidere.

La moartea lui Nero, Galba a devenit împărat, însă și el a avut un sfârșit sângeros, măcelărit de către soldații succesorului său, Otho, după numai șapte luni de deținere a puterii.

În aceeași zi

1672: Se naște țarul Petru cel Mare al Rusiei

1815: Actul final al Congresului de la Viena stabilește frontierele europene până în 1870

1866: Trupele lui Bismarck invadează regiunea Holstein

1912: Moare I.L. Caragiale, la Berlin

10 iunie

Barbarossa se înecă la traversarea unui râu

1190 În ziua de 10 iunie a murit unul dintre cei mai mari conducători din istoria Germaniei, Frederic I, împărat al Sfântului Imperiu Roman, din dinastia Hohenstaufen, cunoscut popular sub numele de Frederic Barbarossa, datorită bărbii sale bogate și roșii.

Frederic Barbarossa a fost împărat timp de 35 de ani, dedicând mult timp încercărilor de aducere a Italiei sub controlul său. A invadat această țară de patru ori și a avut onoarea de a se afla de partea învinșilor în Bătălia de la Lagnano, una dintre bătăliile hotărâtoare din istoria militară în care, pentru prima oară, infanteria a înfrânt o armată călare de cavaleri feudali.

Un alt motiv pentru care Italia a reprezentat o problemă pentru Frederic este acela că puterea Bisericii era mai mare aici. În 1159, conclavul cardinalilor l-a ales pe noul papă în persoana lui Alexandru al III-lea, care s-a dedicat reducerii autorității lui Frederic, însă împăratul și-a folosit influența pentru a convinge o parte dintre cardinali să-l aleagă pe Victor al IV-lea, care a fost declarat antipapă de către Biserică. Rapid, Alexandru l-a excomunicat pe Frederic.

Împăratul și papa au rămas în conflict timp de 18 ani, dar în cele din urmă s-au împăcat, cu doi ani înaintea morții lui Alexandru.

Revenit pe calea dreaptă a Bisericii, Frederic s-a hotărât să pornească într-o cruciadă în Țara Sfântă, cu toate că ajunsese la vârsta înaintată (pentru vremea aceea) de șaizeci și șase de ani. A plecat în 1189, dar, un an mai târziu, s-a înecat la traversarea râului Calycadnus (acum Göksu) din Anatolia.

Însă chiar murise? Legenda germană ne spune că Frederic Barbarossa, vrăjit, doarme încă într-o peșteră de calcar, în munții Kyffhäuser din Germania. Se spune că stă la o masă din piatră, în jurul căreia s-a adunat barba care i-a tot crescut, așteptând vremea potrivită să se întoarcă și să redea Germaniei măreția.

Poate că Frederic Barbarossa a murit, dar legenda lui nu a pierit. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Adolf Hitler va evoca acest mit când a denumit invazia Rusiei „Operațiunea Barbarossa".

În aceeași zi

1688: Se naște James Francis Stuart, Bătrânul Pretendent

1819: Se naște pictorul francez Gustave Courbet

1860: Vine pe lume, la Brăila, marea soprană Hariclea Darclée (născută Hariclea Haricli)

1926: Moare la Barcelona arhitectul spaniol Antonio Gaudí

11 iunie

„Doctor Mirabilis”

1292 Lui Roger Bacon i s-a spus „Doctor Mirabilis” (Învățatul Minunat), el fiind, probabil, cel mai mare gânditor al Evului Mediu. În această zi, a fost adus spre odihna veșnică, în orașul universitar Oxford.

Bacon se născuse în Ilchester, Somerset, cu șaptezeci și opt de ani înainte. A studiat mai întâi la Oxford și apoi la Paris, unde a intrat în ordinul franciscan.

Bacon a fost un erudit medieval, excelând în domeniile matematicii, al opticii, al limbilor străine și al astronomiei, mani- festând un interes deosebit față de alchimie, transformarea metalelor obișnuite în aur. A construit telescopul și a descoperit că putea să provoace explozii combinând cărbunele cu sulful și cu salpetrul, mixtură pe care a numit-o praf de pușcă, cu sute de ani înainte ca acesta să fie adus în Europa. Însă marea sa contribuție a fost „inventarea” metodei științifice – respectiv repetarea experimentelor atent controlate până când certitudinile cauzei și efectului pot fi demonstrate. Deoarece Bacon s-a situat atât de mult înaintea vremii sale – și înaintea propriei Biserici – a petrecut zece ani închis într-o celulă întunecoasă, în mănăstirea sa, fără să comunice cu lumea exterioară. Însuși ordinul franciscan din care făcea parte l-a condangat la izolare din cauza concepțiilor sale eretice cu privire la știință, dar și din cauza criticilor virulente la adresa altor învățați și teologi, papa interzicându-i lucrările.

La moartea sa, la doi ani după ce fusese eliberat din închisoare, Roger Bacon era convins că viața și lucrările sale eșuaseră; astăzi este considerat unul dintre principalii fondatori ai științei moderne.

În aceeași zi

1572: Se naște la Londra dramaturgul Ben Jonson

1776: Se naște pictorul englez John Constable

1967: Națiunile Unite negociază o încetare a focului care să pună capăt Războiului de Șase Zile dintre Israel, Egipt, Iordania și Siria

12 iunie

Stalin își epurează armata

1937 În această zi, la Moscova, după un proces cât se poate de sumar, mareșalul Mihail N. Tuhacevski, unul dintre ofițerii de cel mai înalt rang din armată și fostul ei șef de stat major, a fost executat prin împușcare pentru trădare, spionaj și uneltire. Execuția a avut loc la cartierul general al NKVD-ului, poliția secretă a Rusiei sovietice. Alături de el au mai fost executați, sub acuzații similare, alți șapte comandanți militari de prim rang care, împreună cu mareșalul, se numărau printre cei mai buni și mai experimentați ofițeri din armata sovietică.

În anii 1930, Stalin începuse o serie de epurări pentru „purificarea" Rusiei de orice potențială opoziție față de regimul său. În 1937, sosise vremea armatei. Printre persoanele vizate se numărau foști aristocrați, ofițeri țariști și toți cei asociați cu Trotki, aflat la comanda Armatei Roșii în timpul Primului Război Mondial. În ciuda faptului că fusese ridicat la rangul de mareșal de către Stalin, cu numai doi ani mai înainte, Tuhacevski era vulnerabil sub toate aspectele.

Nu a contat câtuși de puțin că era și un strălucit reformator, care adusese în armata sovietică multdoritele inovații reprezentate de armele combinate, de formațiunile blindate, de unitățile aeropurtate și de sprijinul aerian tactic, precum și o forță independentă de bombardiere. Aceste contribuții constituiau dovezile unei capacități de „gândire independentă", care devenise acum unul dintre păcatele de moarte în Uniunea Sovietică.

Bineînțeles, existau „dovezi" ale implicării lui Tuhacevski într-un complot care viza preluarea controlului asupra Kremlinului și răsturnarea conducerii sovietice: un dosar contrafăcut cu corespondența dintre mareșal și doi

generali germani. Sub tortură, mareșalul a recunoscut toate acuzațiile care îi erau aduse.

Epurarea nu s-a încheiat cu Tuhacevski și cu colegii săi. Pe parcursul următorului an, procesele înscenate s-au concretizat cu următoarele victime, prin moarte sau încarcerare, pentru Armata Roșie: trei din cei cinci mareșali; 14 din cei 16 comandanți ai armatei; 60 din cei 67 de comandanți de corpuri de armată; 136 din cei 199 de comandanți de divizii; 221 din cei 397 de comandanți de brigadă și aproximativ 35 000 de ofițeri de rang inferior – per total, ajungându-se la aproximativ jumătate din corpul ofițerilor. Înlocuitorii lor erau în marea lor parte nepotriviți sau nepregătiți pentru a fi comandanți.

Unul dintre rezultatele acestor pierderi la nivelul conducerii militare a fost performanța proastă a Armatei Roșii în cursul campaniei din 1939–1940 împotriva Finlandei, performanță studiată cu atenție de ofițerii germani. Ceea ce a urmat, în 1941, a fost încă și mai grav: un dezastru total în fața Wehrmachtului în faza de lansare a Operațiunii Barbarossa. Partea pozitivă a acestei înfrângeri a constat în eliminarea prin moarte sau capturare a miilor de ofițeri sovietici incompetenți, lucru care a făcut posibilă înlocuirea lor cu un material mai bun. Și astfel, cât ai clipi, în timp ce armata germană se apropia de Moscova spre sfârșitul anului, înaltul comandament sovietic a repus în vigoare inovațiile doctrinare ale lui Tuhacevski. Era aproape prea târziu.

În aceeași zi

1931: Este condangat gangsterul Al Capone, împreună cu 68 dintre oamenii săi, pentru violarea legilor Prohibiției

13 iunie

Alexandru cel Mare moare în Babilon

323 î.Hr. Către sfârșitul serii acestei zile, în fabulosul oraș Babilon, a murit un erou, la vârsta de numai treizeci și doi de ani. În cei 12 ani și opt luni petrecuți ca rege al Macedoniei, schimbase pentru totdeauna lumea occidentală. Acesta era Alexandru cel Mare.

Ca întotdeauna în Antichitate, când murea de tânăr un mare om, circulau povești despre comploturi și crime. Plutarh ne povestește despre semnele rele care prevestiseră apropierea unei nenorociri. Leul care era animalul de companie al lui Alexandru a fost omorât cu lovituri de copite de către un măgar, iar corbii s-au atacat între ei pe zidurile Babilonului, unul căzând mort la picioarele regelui. După moartea lui Alexandru, a căpătat greutate o poveste care spunea că niște conspiratori i-ar fi dat vin otrăvit. Simțindu-se ca și cum „o săgeată i-ar fi străpuns ficatul”, s-a străduit să verse otrava folosindu-se de o pană vârâtă pe gât, dar pana fusese și ea otrăvită, adăugându-se dozei inițiale de otravă.

Istoricii moderni sunt sceptici, majoritatea dintre ei crezând că, deja slăbit de alcool, marele cuceritor a fost măcinat, în cele din urmă, de malarie.

Alexandru moștenise tronul Macedoniei de la tatăl său, care fusese asasinat, Filip al II-lea, odată cu o moștenire și mai valoroasă, cea mai bună armată din lume. În plus, mintea lui fusese pregătită de unul dintre cei mai mari gânditori ai tuturor timpurilor, Aristotel.

La sfârșitul anului 335 î.Hr. sau la începutul anului 334 î.Hr., Alexandru a pornit în legendarele sale cuceriri – în primul rând, Grecia, apoi Turcia, Levantul, Egiptul, Siria și înapoi prin Irakul și Iranul zilelor noastre, cucerind Imperiul Persan. Și a mers și mai departe, ajungând în Parția, a ocolit Marea Caspică până în Afghanistanul zilelor noastre și trecând peste

Hindu Kush a ajuns în Pakistan și India, unde trupele sale au spus, într-un târziu, „destul” și au refuzat să mai înainteze.

Acestea au fost cuceririle marelui Alexandru, omul care a întemeiat cel puțin șapte orașe cu numele Alexandria, inclusiv cel mai cunoscut dintre ele în Egipt, unde a și fost înmormântat. Cu toate că unicul fiu al lui Alexandru s-a născut după moartea acestuia și, prin urmare, nu a avut nici o șansă reală să moștenească imperiul tatălui său, Alexandru a lăsat în urma sa două dinastii, nu în Grecia, ci în Orientul Mijlociu, și nu din sângele său, ci prin intermediul a doi dintre generalii săi, care îi fuseseră prieteni încă din copilărie. Primul a fost Seleucus, care avea în jur de treizeci și doi de ani la moartea lui Alexandru. După câțiva ani de lupte interne cu alți generali ai lui Alexandru, el a preluat controlul a ceea ce astăzi reprezintă în mare parte Siria și Iranul, întemeind Imperiul Seleucizilor, care a durat 240 de ani.

Celălalt era Ptolemeu, care a devenit rege al Egiptului. Familia sa a domnit timp de 293 de ani, până când descendenta sa, Cleopatra, a strâns un șarpe veninos la piept, în anul 30 î.Hr.

Cu puțin timp înaintea morții, Alexandru le ordonase tuturor grecilor să îl venereze ca pe un zeu, ceea ce chiar credea sincer că era. Fusese bine pregătit pentru acest rol; mama sa îi spusese că Zeus, și nu Filip, era adevăratul său tată, iar când a cucerit Egiptul devenise faraon și astfel, în mod oficial, fiul celei mai înalte zeități egiptene, Amon-ra. În acest fel, a lansat ideea unui rege-zeu în Europa, concept care a ajuns la înflorirea maximă 300 de ani mai târziu, prin împăratul Augustus, și, în cele din urmă, s-a transformat în dreptul divin al regilor.

În aceeași zi

1865: Se naște poetul irlandez William Butler Yeats

1886: Se îneacă regele nebun Ludovic al II-lea al Bavariei

1900: În China începe revolta boxerilor

1944: La Londra ajunge prima bombă-rachetă germană (V-1)

14 iunie

Moartea unui trădător

1801 La ora 6:30 în acea dimineață de duminică, în Gloucester Place, la Londra, murea un general britanic, din cauza hidropiziei și a gutei, la vârsta de șaizeci de ani. Înglodat în datorii și ieșit din favoruri, a fost înmormântat fără onoruri militare în cripta unei biserici din modestul cartier londonez Battersea.

Fusese cândva unul dintre cei mai buni comandanți pe câmpul de luptă, în ambele tabere ale Revoluției Americane, numele său fiind legat de bătălii celebre cum ar fi Québec, Valcour Island și Saratoga. În vremurile acelea, însă, fusese general american, nu britanic. Numele său era Benedict Arnold.

În 1780, Arnold a devenit trădător și a început să poarte o corespondență secretă cu comandantul șef inamic al orașului New York, Sir Henry Clinton. I-a propus să-i divulge pozițiile strategice ale americanilor de la West Point, în schimbul a 20 000 de lire sterline și al unei funcții în armata britanică. Însă complotul a fost descoperit când maiorul John André, intermediarul dintre Sir Henry și Arnold, a fost prins deghizat în spatele liniilor americane, având asupra sa hârtii care îi dădeau în vileag3ădarea. André a fost spânzurat ca spion, iar Arnold a scăpat ca prin urechile acului, fugind în New York, oraș controlat de către britanici.

Britanicii i-au plătit lui Arnold doar în jur de o treime din banii pe care îi promiseseră, dar l-au făcut, în schimb, general de brigadă. Pe parcursul războiului, a condus trupele britanice în operațiuni împotriva foștilor săi compatrioți, în Virginia și Connecticut. Apoi a urmat importanta victorie americană de la Yorktown.

Arnold contase pe continuarea operațiunilor militare de către britanici în America de Nord, care i-ar fi asigurat o carieră în armată, poate chiar în

calitate de comandant al forțelor loialiste din America. Ca să-și susțină cauza, s-a dus în Anglia împreună cu familia, în 1782, dar, la scurt timp după sosirea lui, la Londra a venit la putere un guvern cu opinii antirăzboi, condus de partidul Whig. Nu și-a putut găsi un loc nici în societatea engleză, în care ajunsese să simbolizeze un conflict devenit de-acum nepopular, nici în armata britanică, în care camarazii îi priveau motivațiile ca fiind mercantile și dezonorante. Mai mult de-atât, pierderea foarte popularului André era în continuare deplânsă.

Arnold a fost obligat să petreacă cea mai mare parte a ultimilor săi douăzeci de ani de viață în străinătate, căutându-și norocul în Canada și în Indiile de Vest. Spre deosebire de înmormântarea umilă a lui Arnold în Battersea, maiorul André s-a ales cu un monument în Westminster Abbey, a cărui inscripție îl declara „universal iubit și stimat de armata pe care a slujit-o”.

În aceeași zi

827: Arabii invadează pentru prima oară Sicilia

1645: Oliver Cromwell înfrânge decisiv trupele regaliste în Bătălia de la Naseby, în cursul Războiului Civil

15 iunie

Wat Tyler și revolta țăranilor

1381 În Anglia secolului al XIV-lea, țăranul sau fermierul obișnuit se afla aproape în situația unui iobag, impozitat de rege, folosit de nobili și legat de pământ. Însă, în timp ce țăranii trudeau în sărăcia lor cumplită, doi conducători extraordinari i-au îndemnat să se revolte, declanșând revolta țăranilor.

Unul a fost John Ball, un predicator cam excentric, care includea în discursurile sale împotriva aristocrației textul revizuit de el personal al unei balade populare: When Adam delved and Eve span, who was then the gentleman? („Când Adam săpa și Eva torcea, care mai era gentilomul?”) Celălalt a fost soldat, pe nume Wat Tyler, principalul instigator al revoltei.

La începutul lunii iunie 1381, acești doi bărbați au condus o armată pestriță de aproximativ 20 000 de șerbi până la Londra, pe care au și ocupat-o pentru scurt timp, vârând groaza în sânul locuitorilor săi mai înstăriți, ucigându-i pe mulți dintre ei și incendiind marele Palat Savoy care îi aparținea unchiului regelui, John de Gaunt. În timp ce flăcările se ridicau tot mai sus, părea că guvernul regalist se afla în pragul prăbușirii.

În ziua de 15 iunie, regele Richard al II-lea, frumos, blond și tânăr, pe atunci în vârstă de numai paisprezece ani, a fost obligat să negocieze cu Wat Tyler în afara zidurilor orașului, la Smithfield. L-au însoțit mai mulți nobili, inclusiv primarul Londrei, William Walworth.

Despărțindu-se de țăranii care îl urmau, Tyler s-a apropiat de rege și i-a ținut o predică privitoare la cererile lor. Deodată, s-a produs o încăierare și Tyler a scos cuțitul, însă i-a luat-o înainte Walworth, cu o lovitură de sabie.

Armata țărănească a dat să pună mâna pe arme, însă Richard s-a apropiat de ei călare, singur și sigur pe el, ordonându-le să se supună lui, adevăratul lor rege. În mod miraculos, mulțimea s-a supus și s-a împrăștiat. Revolta țăranilor luase sfârșit, Wat Tyler zăcând mort la pământ.

Răzbunarea n-a întârziat. John Ball a fost prins și spânzurat, la fel și alți conducători ai răscoalei. Bieții țărani sărmani nu au obținut nimic. „Șerbi sunteți", a spus regele „și veți rămâne șerbi."

În aceeași zi

1215: Regele Ioan semnează Magna Carta

1330: Se naște Eduard, Prințul Negru

1520: Papa Leon al X-lea îl excomunică pe Martin Luther

1775: Congresul Continental îl numește pe George Washington comandant șef al armatei continentale.

1889: Moare, la București, Mihai Eminescu.

16 iunie

Henric al VII-lea îl înfrânge pe Lambert Simnel

1487 Henric al VII-lea a fost unic printre regi, prin faptul că avea atât umor, cât și milă. Un exemplu este povestea lui Lambert Simnel. Simnel era fiul în vârstă de unsprezece ani al unui constructor de orgi din Oxford. Fusese ales de către preotul local să se dea drept ducele Warwick (care, de fapt, era închis în Turnul Londrei) și să revendice tronul în calitate de moștenitor de drept. (Warwick era fiul răposatului duce de Clarence, fratele lui Richard al III-lea, detronat de Henric.) Bine îndrumat și îmbrăcat în haine frumoase, lui Simnel și mentorului său le-a reușit înșelătoria, o armată de disidenți și de oportuniști adunându-se în jurul lor.

În cele din urmă, regele Henric a pornit la luptă împotriva lui Simnel și, în data de 16 iunie 1487, i-a zdrobit pe insurgenți la Stoke. Tânărul Simnel a fost capturat și mai mult ca sigur se aștepta să fie spânzurat. Însă aici s-au făcut simțite umorul și compasiunea regelui, Henric punându-l să muncească în bucătăriile regale în cea mai josnică slujbă, răsucitul frigărilor. Simnel a obținut, până la urmă, slujba de șoimar și a murit liniștit, în patul lui, mulți ani mai târziu.

În aceeași zi

1846: Pius al IX-lea este ales papă, funcție pe care a deținut-o 32 de ani, cel mai îndelungat pontificat din istorie

1866: Bismarck lansează un atac prusac împotriva Austriei, un prim pas spre reunificarea Germaniei

17 iunie

La Bunker Hill, americanii pierd o bătălie, dar capătă curaj

1775 Prima bătălie a Revoluției Americane se purtase cu numai două luni înainte și la distanță de 18 kilometri, iar acum soldații rebeli ocupau trei dealuri care străjuiesc portul Boston, amenințând vasele britanice. Cel mai înalt dintre aceste dealuri se ridică la peste 33 de metri. Dealul se numea Bunker Hill.

După ce canonada tunurilor de pe nave nu reușise să-i scoată pe americani din dispozitiv, comandantul britanic, Sir William Howe, și-a condus trupele, care însumau 2 300 de soldați, să-i spulbere pe yankei. Cea mai mare parte a acțiunii a avut loc, de fapt, pe dealul Breed, din apropiere. În timp ce britanicii înaintau, generalul american Israel Putnam a dat celebrul ordin: „Nu trageți până nu le vedeți albul ochilor”. (Ordinul lui Putnam nu a fost întru totul original. În momentul distrugerii armatei austriece la Jagerndorf în 1745, prințul Carol de Prusia a dat un ordin aproape identic, ca și Frederic cel Mare, în 1757, în timpul Bătăliei pentru Praga.)

Soldații americani erau adăpostiți în spatele unor baricade improvizate din garduri vechi, peste care îndesaseră fân și crengi din tufișuri. Inițial, focurile de armă precise ale coloniștilor au oprit atacul britanicilor, dar, în cele din urmă, americanii au fost obligați să se retragă, când au început să rămână fără muniții și arme.

La căderea nopții, Bătălia de la Bunker Hill era încheiată. Pe câmpul de luptă zăceau în jur de 226 de soldați britanici și alți 826 erau răniți. Americanii înregistraseră 140 de morți în luptă și încă 301 soldați răniți. Cu toate că pierduseră bătălia, americanii jubilau. Demonstraseră că o miliție neinstruită, adunată la repezeală, putea să facă față soldaților britanici,

hotărârea americanilor fiind mai puternică. Însă Revoluția mai avea încă șase ani și patru luni de desfășurare.

În aceeași zi

1292: Se naște la Westminster Eduard I

1600: Se naște dramaturgul spaniol Pedro Calderón de la Barca

1719: Moare scriitorul englez Joseph Addison

18 iunie

Vorbele de spirit de la Waterloo

1815 Waterloo, un sat flamand situat la 14,5 kilometri sud de Bruxelles. În această zi, armata de 72 000 de soldați a lui Napoleon Bonaparte a pierdut pariul pus de împărat în fața unei armate combinate de 68 000 de soldați britanici, olandezi, belgieni și germani, puternic întăriți cu aproximativ 45 000 de prusaci conduși de feldmareșalul în vârstă de șaptezeci și doi de ani, prințul Gebhard Leberecht von Blücher. La comanda armatei aliate se afla cel mai bun general britanic de la ducele de Marlborough, Arthur Wellesley, duce de Wellington. După cum se exprimase ulterior Victor Hugo: „Wellington a fost tehnicianul războiului, Napoleon a fost un Michelangelo".

Bătălia a debutat la miezul zilei, primul atac aparținându-i lui Napoleon și a continuat până când trupele franceze, împuținate și înfrânte, au început să se retragă de pe câmpul de luptă, la ora 8 seara. În total, francezii au suferit pierderi de peste 25 000 de soldați, uciși sau răniți, și încă 9 000 luați prizonieri.

După bătălie, încrezător în sine, ducele reflecta asupra rezultatului. „A fost o afacere al naibii de serioasă", a spus el, „Blücher și cu mine am pierdut 30 000 de soldați. A fost ceva al naibii de frumos – cea mai strânsă confruntare pe care am văzut-o vreodată… Dumnezeule, nu cred că ar fi ieșit dacă nu m-aș fi aflat acolo." Se spune că mai târziu ar fi remarcat fermitatea ofițerilor săi prin următoarea observație: „Bătălia de la Waterloo a fost câștigată pe terenurile de sport de la Eton".

Wellington nu a fost singurul general de la Waterloo care a inventat o expresie. Tradiția spune că Pierre de Cambronne, comandantul Gărzii franceze, a răspuns la un îndemn de a se preda cu cuvintele: La Garde meurt, mais ne se rend pas („Garda moare, dar nu se predă"). Însă, după

bătălie, Cambronne a negat că ar fi făcut acest comentariu, susținând că dăduse o replică într-un singur cuvânt Merde! („Rahat!”), cuvânt care de-atunci încoace este cunoscut drept „cuvântul lui Cambronne”.

Waterloo a pus capăt carierei marelui Napoleon – el va abdica patru zile mai târziu. Probabil că a fost demoralizat de faptul că suferise această înfrângere în fața britanicilor, pe care cândva îi ridiculizase, numindu-i „un popor de negustori”.

În aceeași zi

1155: Este încoronat la Roma împăratul Sfântului Imperiu Roman, Fredrik Barbarossa

1429: Ioana d’Arc conduce armata franceză la victorie împotriva englezilor în bătălia de la Patay

1812: America declară război Marii Britanii, declanșând războiul din 1812

19 iunie

Maximilian, împăratul Mexicului, în fața plutonului de execuție

1867 În zorii zilei de 19 iunie, în Querétaro, în partea centrală a Mexicului, un austriac înalt, cu ochii albaștri și barbă blondă, lungă de treizeci de centimetri, își aranja cu grijă redingota neagră în celula sa de închisoare și urca într-o căruță, însoțit de un preot, mergând spre execuție. La ora 6:40 era mort, retezat în două de gloanțele unui pluton de șapte soldați mexicani. În vârstă de numai treizeci și patru de ani, fusese împăratul Mexicului timp de trei ani și nouă zile. Ultimele sale cuvinte rostite privind armele îndreptate împotriva lui au fost un strigăt curajos de „Viva México”.

Maximilian von Habsburg era fratele mai tânăr al împăratului austriac Franz Joseph. Bine intenționat și fără să stea prea mult pe gânduri, se lăsase convins de reacționarii mexicani, de împăratul Franței, Napoleon al III-lea, și de ambițioasa sa soție, Charlotte, să accepte coroana imperială a Mexicului, o țară împotmolită într-un încrâncenat război civil între reacționarii extremiști sprijiniți de Biserică și republicanii anticlericali.

Maximilian se gândise să impună o „dictatură liberală” pentru restaurarea ordinii și oprirea crimelor. Deși profund conservator, adresându-se fratelui său cu „Maiestatea Voastră”, chiar și când erau singuri, își dădea seama că o societate condusă de preoți, cu puține drepturi civile, fără libertate religioasă și cu un sistem care îi transforma în sclavi pe majoritatea țăranilor nu avea viitor. Însă îi repugnau atacurile stângii împotriva aristocrației și a Bisericii. Astfel că a acceptat cupa otrăvită a imperiului și și-a asumat controlul asupra unui guvern menținut în funcție doar de armata franceză.

Napoleon al III-lea invadase Mexicul în 1861, sub pretextul colectării creanțelor datorate Franței de către guvernul mexican, însă adevăratele sale ambiții vizau instaurarea unei dominații franceze în America Latină și „ridicarea unei bariere invincibile împotriva amestecului Statelor Unite". Sincronizarea fusese ideală, de vreme ce Războiul Civil American împiedicase o intervenție armată în sprijinul Doctrinei Monroe, care, de fapt, împiedica puterile europene să intervină în emisfera vestică. Pentru Napoleon, Maximilian nu era altceva decât o marionetă.

Maximilian a încercat să guverneze drept și a refuzat să revină asupra confiscărilor terenurilor Bisericii, efectuate de guvernul republican. Însă, din punct de vedere financiar, era incompetent: datoria Mexicului a crescut de la 81 de milioane de dolari, în 1861, la 202 milioane, în 1866, iar cheltuielile casei imperiale a lui Maximilian ajungeau la un milion și jumătate de dolari pe an, de cincizeci de ori mai mult decât cheltuise predecesorul său republican, Benito Juárez. În cursul întregii sale domnii războiul civil a continuat, republicanii încercând să recucerească puterea. Ca replică, în luna octombrie a anului 1863, Maximilian a emis Decretul Negru, care permitea executarea imediată a oricărui soldat „rebel" capturat, fără posibilitatea înaintării către împărat sau către vreo altă autoritate a unei petiții de grațiere.

În luna aprilie 1865, regimul lui Maximilian a primit o lovitură de moarte, cu toate că împăratul era prea satisfăcut de sine ca să admită acest lucru: Războiul Civil American luase sfârșit și nu mai era decât o problemă de timp ca Doctrina Monroe să fie impusă din nou. În decurs de un an, pe Rio Grande a fost masată o armată condusă de Philip Sheridan, care amenința să intervină. Napoleon al III-lea a ordonat trupelor sale să revină în țară, lăsându-l pe Maximilian cu o armată dezorganizată, formată din austrieci, belgieni și din câțiva conservatori mexicani fanatici. A zăbovit mult asupra gândului de a abdica, dar a fost sfătuit să nu o facă de soție, de mama sa și de miniștrii ultraconservatori care se temeau pentru viața lor în cazul în care republicanii ar fi recâștigat puterea. Și-a asumat personal conducerea armatei imperiale, însă s-a trezit curând asediat, înfometat și, în cele din urmă, trădat la Querétaro, unde a și capitulat, în data de 15 mai 1867.

Judecat în numai o lună, Maximilian a fost găsit vinovat de uzurparea puterii unui guvern legitim și de folosirea unei armate străine pentru a purta război împotriva Mexicului. În ciuda protestelor hotărâte venite din partea Austriei, a Franței și a Marii Britanii și a petițiilor unor liberali, precum Victor Hugo și Garibaldi, Juárez a refuzat să-i comute sentința la moarte prin împușcare.

La aflarea veștii executării lui Maximilian, Napoleon al III-lea a devenit brusc filosof în privința întregii aventuri mexicane: „Dumnezeu a vrut-o; să-i respectăm hotărârile". Republicanii din Europa jubilau. După cum scria viitorul prim-ministru francez, Georges Clemenceau, la un moment dat: „Între noi și acești oameni [spița regală] există un război până la moarte. Au omorât și torturat milioane din rândurile noastre și pun pariu că noi nu am omorât nici măcar o duzină dintre ei."

În aceeași zi

1623: Se naște filosoful francez Blaise Pascal

1829: Camera Comunelor votează legea lui Robert Peel, de înființare a unei forțe de poliție

20 iunie

În Bătălia de la Châons, Europa este salvată de hunul Attila

451 d.Hr. „Toți au membre îndesate, puternice, gâturi groase și sunt monstruos de urâți și diformi, încât ai putea să-i crezi niște bestii cu două picioare… Prin înfățișarea lor înfiorătoare inspirau o mare frică… Își făceau dușmanii să fugă îngroziți pentru că arătau fioros și aveau, ca să spun așa, un fel de gâlmă fără formă, nu cap, cu niște găvane mai curând, nu ochi… Asemenea bestiilor lipsite de rațiune, habar nu au de diferența dintre bine și rău.” Așa îi descria un istoric contemporan pe hunii lui Attila, în secolul al V-lea.

Cu toate că originile lor sunt incerte, probabil că hunii erau un popor asiatic numit Hsung-nu, barbari de o asemenea ferocitate, încât, cu șase secole înainte, chinezii construiseră Marele Zid tocmai ca să se apere împotriva lor.

Attila însuși era scund și îndesat și avea o barbă țepoasă care îi împodobea capul anormal de mare. Devenise unul dintre regii hoardei sale mongole în 433, împărțind tronul cu fratele său, Bleda. Însă, în 445, l-a ucis pe Bleda ca să domnească singur.

Împărat al Imperiului Roman de Apus la acea vreme era Valentinian al III-lea, care, în mod normal, plătea un tribut anual tribului lui Attila ca să-l țină la distanță de ținuturile sale. Însă, în anul 450, sora sa Honoria l-a implorat pe Attila să o salveze de la o căsătorie pusă la cale de Valentinian, trimițându-i acestuia, în semn de bună-credință, inelul ei. Imediat, Attila a declarat că Honoria este soția lui, cu jumătate din imperiul lui Valentinian în chip de zestre.

La începutul anului 451, Attila a condus o numeroasă armată nomadă, formată, în principal, din arcași călare, peste fluviul Rin și a distrus toate orașele întâlnite în cale: Reims, Metz, Amiens, Beauvais, Köln, Strasbourg. Distrugerile pe care le-a lăsat în urma sa îi justificau lauda că „pe unde trece calul meu, nu mai crește iarba”. Chiar și Parisul s-a aflat în pragul nimicirii, fiind salvat ca prin minune de intervenția Sfintei Geneviève, ale cărei rugăciuni i-au inspirat pe locuitori să apere zidurile orașului. La fel a scăpat și Orléans de la distrugere, când episcopul său, Anianus (ulterior Sfântul Aignan), a refăcut crenelurile sfărâmate ale orașului purtând relicve sfinte în jurul lor.

Având o armată călare, Attila se folosea mai curând de viteză, de elementul surpriză, de mobilitate și mai presus de toate acestea, de cruzime decât de strategii militare. Cruzimea hunilor și a lui Attila însuși era extraordinară, chiar și pentru acele vremuri, în condițiile în care Imperiul Roman de Apus se îndrepta către pieire.

Însă, în cele din urmă, romanii și aliații lor de odinioară, vizigoții, și-au unit forțele sub comanda generalului roman Aetius, pentru a-l înfrunta pe acest așa-numit Bici al lui Dumnezeu. Cele două armate s-au întâlnit în ziua de 20 iunie 451, pe câmpurile din apropiere de Châlons, în ceea ce astăzi este cunoscut sub numele de Ținutul Șampaniei, în Franța. Attila a dat tonul luptei, îndemnându-și oamenii: „Retezați tendoanele, să cadă membrele; hăcuiți oasele, să le cadă corpurile. Hunii mei, stârniți-vă turbarea și lăsați-vă furia să vă stăpânească, ca-n vremurile de demult!”

Bătălia a durat toată ziua, un măcel cumplit de ambele părți. La apus, vizigoții au străpuns în sfârșit flancul dușmanului, amenințând centrul hunilor și fiind foarte aproape să le ucidă conducătorul. Attila a fost forțat să se retragă, după prima și singura înfrângere din cariera lui de jefuitor.

Îngrozitorul Attila a mai trăit doar un an, petrecându-și acest timp jefuind Italia. Însă Bătălia de la Châlons a răsturnat situația, salvând o mare parte a Europei de ravagiile provocate de huni. De asemenea, înfrângerea lui Attila a amplificat enorm prestigiul Bisericii de la Roma, care și-a asumat mare parte din meritul pentru rezistența în fața păgânilor huni la Paris și Orléans.

Atât de mare a fost teroarea inspirată de Attila, încât acesta apare în legende franceze, italiene și scandinave. Este prezent și în Nibelungenlied (Cântecul Nibelungilor) – sub numele de Etzel, în timp ce, în epopeile islandeze, poartă numele de Atli.

În aceeași zi

1791: Ludovic al XVI-lea și Maria Antoaneta fug din Paris – „fuga la Varennes”

1923: Este asasinat liderul revoluționar mexican Pancho Villa

1995: Moare, la Paris, Emil Cioran

21 iunie

Galileo este condangat

1633 În această zi, papa Urban al VIII-lea dădea următorul verdict: Galileo Galilei se făcea vinovat de faptul că „dă crezare și propovăduiește” doctrinele vătămătoare ale lui Copernic, care susțin că Pământul se rotește în jurul Soarelui.

În mod ironic, Urban fusese inițial atât un susținător, cât și un prieten al lui Galileo, marele om de știință dedicându-i cândva o carte. Însă presiunile permanente ale protestantismului militant erodau influența Bisericii Romano-Catolice, iar papalitatea riposta consolidând dogmele tradiționale ale Bisericii. Pentru ca lucrurile să stea și mai prost, cartea cea mai neortodoxă a lui Galileo, Dialogo Sopra i Due Massimi Sistemi del Mondo, Tolemaico e Copernicano (Dialog despre cele două sisteme principale ale lumii, ptolemeic și copernician) –, a fost scrisă în limba italiană și nu în latina învățaților, acest fapt făcând-o accesibilă unui larg public cititor.

Sub presiunile dominicanilor, care erau responsabilii Inchiziției, Urban l-a condangat pe vechiul său prieten la arest la domiciliu, pentru tot restul vieții, și la căirea publică și privată pentru păcatele sale.

După auzirea sentinței, Galileo, în vârstă de șaptezeci de ani, a îngenuncheat în fața tribunalului și a retractat cu evlavie „falsa opinie că Soarele este centrul lumii și imobil și că Pământul nu este centrul lumii și se mișcă”. Însă, ridicându-se din genunchi, a murmurat celebra negare, Eppur si muove („Și totuși se mișcă”).

Galileo și-a petrecut ultimii opt ani de viață în arest la domiciliu în Arcetri, la periferia Florenței, văzându-i numai pe acei vizitatori pe care îi permitea Biserica. Însă, chiar și așa, marele om de știință nu a putut fi redus complet la tăcere, deoarece a mai scris o carte (de această dată, pe un subiect mai

puțin controversat al mecanicii), care a trebuit să fie publicată tot în străinătate, din cauza interdicției papale impuse lucrărilor lui Galileo.

În aceeași zi

1377: Moare Eduard al III-lea, în urma unui atac cerebral

1652: Moare arhitectul englez Inigo Jones

1675: Sir Christopher Wren începe reconstrucția Catedralei St. Paul, după distrugerea ei în Marele Incendiu al Londrei

1813: Ducele de Wellington îi pune pe fugă pe francezi în Bătălia de la Vitoria, Spania

22 iunie

Niccolò Machiavelli moare lângă Florența

1527 Bătrân, frustrat și dezamăgit, Niccolò Machiavelli a murit în această zi, la vârsta de cincizeci și opt de ani, la marginea Florenței, orașul pe care l-a iubit atât de mult, orașul care l-a ridicat, l-a îmbogățit, l-a încarcerat, l-a surghiunit și l-a uitat. Machiavelli și-a petrecut ultimii paisprezece ani ai vieții ca gentilom de țară, trăind în anonimat, scriindu-și cărțile. În mod evident, nu își pierduse nimic din scepticismul său lumesc pe măsură ce i se apropia moartea, comentând: „Aș prefera să mă duc în iad, decât în rai. Acolo o să mă bucur de compania papilor, regilor și a prinților, în vreme ce în celălalt loc sunt numai cerșetori, călugări și apostoli."

În mod ironic, exact în perioada petrecută de el în jungla politică, Machiavelli s-a consacrat ca părinte al politicii de putere. Lucrarea sa cea mai importantă este Principele, un tratat bazat pe propriile observații asupra necruțătorului, înșelătorului, implacabilului și talentatului soldat și nobil Cesare Borgia.

Principele prezintă ideile lui Machiavelli cu privire la ceea ce trebuie să facă un conducător pentru a avea succes. Cinismul său incisiv este scos în evidență de una dintre cele mai celebre pagini ale cărții. Făcând recomandări cu privire la modul în care conducătorii ar trebui să-și trateze supușii, el scria: „Oamenii nu trebuie să fie nici tratați cu generozitate, nici distruși; deoarece se vor răzbuna pentru ofensele minore, însă pentru cele mari nu se mai pot răzbuna".

Machiavelli mai face comentarii și asupra modului în care ar trebui să vrea un principe să fie văzut de ceilalți. „Este mai bine să fii iubit sau temut?... Este mai bine să fii și una și alta, însă este mult mai sigur să fii temut decât iubit, dacă ai de ales între acestea două".

Sunt numeroși conducătorii care au urmat și care au fost influențați de scrierile lui Machiavelli: Richelieu, Frederic cel Mare, Napoleon, Bismarck, Clemenceau. Hitler păstra pe noptieră un exemplar din Principele.

În aceeași zi

1535: Este decapitat cardinalul Fisher, din ordinul lui Henric al VIII-lea

1699: Se naște pictorul francez Jean Chardin

1815: Abdică Napoleon, numindu-l pe fiul său (L'Aiglon – Puiul de Vultur) împărat al Franței

23 iunie

Robert Bruce îi înfrânge pe englezi la Bannockburn

1314 În ziua de 23 iunie, în apropierea Castelului Stirling, lângă Edinburgh, Robert Bruce, regele Scoției, și-a poziționat cu grijă infanteria pe un deal la poalele căruia curgea un pârâu, Bannockburn, profitând de avantajul mlaștinii care încetinea cavaleria dușmană pe un flanc și de o pădure care îi camufla infanteria, pe celălalt flanc. Apoi a așteptat sosirea avangărzii armatei engleze.

Se împlineau aproape douăzeci de ani de când scoțienii luptau pentru a-și păstra independența față de dominația engleză, într-o luptă indecisă cu regele Eduard I al Angliei, „ciocanul care i-a zdrobit pe scoțieni". Eduard invadase Scoția pentru prima oară în 1296, apoi din nou în 1306, după ce Contele de Carrick, titlul de atunci al lui Bruce, fusese încoronat rege al Scoției. Prin urmare, regele Bruce a fost scos în afara legii, aflându-se tot timpul pe fugă, la un moment dat fiind alungat din Scoția, soția, fiicele și surorile sale fiind aruncate în închisoare, și fratele său mai mic, decapitat.

Însă Eduard a murit la începutul celei de a doua invazii, iar Eduard al II-lea nu s-a dovedit a fi urmașul demn al tatălui său în chestiuni războinice. A doua invazie pierzându-și din avânt și, pe măsură ce Bruce și armata sa în continuă creștere înregistra victorii, nobilimea scoțiană a început să-i sprijine cauza. De această dată însă, pentru a treia oară, o armată engleză de 25 000 de oameni trecuse granița, cu intenția de a ridica asediul Castelului Stirling, ultima redută engleză din nordul țării.

În data de 23 iunie, englezii au dat atacul principal, a cărui forță, după cum era încredințat Eduard, trebuia să îi aducă victoria. Cavaleria engleză s-a aglomerat pe fâșia îngustă de teren solid, dar a format o masă compactă, incapabilă să treacă de grupurile dese de lăncieri scoțieni. În confuzia

creată, arcașii englezi și-au revărsat săgețile în egală măsură asupra propriei cavalerii și asupra scoțienilor.

Confruntarea brutală ar fi putut să se încheie cu o retragere sângeroasă, dacă nu ar fi existat un șiretlic ingenios, care a decis rezultatul acelei zile. O trupă formată din personalul auxiliar al taberei scoțiene – paji, preoți, bucătari și hamali – și-a făcut apariția din pădure, pe flancul stâng al englezilor, fluturând steaguri și urlând, simulând un contraatac. Englezii, ezitând la vederea a ceea ce părea să fie o armată cu forțe proaspete trimisă împotriva lor, au început să se retragă, la început încet, dar intrând curând în panică, după ce s-a aflat că regele Eduard plecase grăbit.

Revigorați, scoțienii i-au scos pe dușmanii lor din câmpie, lăsând în urma lor mii de morți și răniți și luând câteva sute de prizonieri. Printre englezii morți s-au numărat 21 de baroni și baroneți, 42 de cavaleri și 700 de gentilomi sub arme. Răscumpărările plătite pentru prizonieri aveau să facă din Scoția o țară bogată pentru multă vreme. Cel mai important dintre prizonierii scoțienilor a fost contele de Hereford, pe care Bruce l-a dat în schimbul soției sale, al fiicelor și al surorilor.

Marea victorie de la Bannockburn a dat substanță pretențiilor de independență ale scoțienilor, dovedind calitățile de conducător ale lui Bruce. Nu a pus capăt războiului, care a continuat până în 1328, când Eduard al III-lea a semnat Tratatul de la Northampton, a cărui principală clauză era: „Scoția va rămâne a lui Robert, regele scoțienilor, liberă și nedivizată de Anglia, fără nici o dependență, servitute, cerere sau pretenție, de nici un fel”.

În aceeași zi

79 d.Hr.: Moare împăratul roman Vespasian

1340: Flota lui Eduard al III-lea îi înfrânge pe francezi la Sluys, prima bătălie a Războiului de o Sută de Ani

1611: Navigatorul englez Henry Hudson este lăsat de propriul echipaj să plutească în derivă în Golful Hudson, Canada

24 iunie

Eduard al III-lea creează Ordinul Jartierei

1348 În această zi, la Castelul Windsor, la numai câțiva kilometri vest de Londra, regele Eduard al III-lea a ținut prima ceremonie a ceea ce avea să devină cel mai celebru ordin cavaleresc din lume, Ordinul Jartierei.

De mai multă vreme, regele plănuise să creeze un ordin nobiliar cavaleresc pornind de la legenda Mesei Rotunde a regelui Arthur. Povestea spune că numai cu un an în urmă, frumoasa Ioana de Kent, contesă de Salisbury, pierduse din neatenție o jartieră albastră în timpul unei serate dansante la curte. Galant, Eduard o ridicase și și-o pusese la mânecă. Pe urmă, gândindu-se la reputația doamnei (sau probabil la a lui, deoarece se știa că îi cam alunecau ochii) a făcut remarca următoare către invitați: Honi soit qui mal y pense („Rușine celui ce gândește de rău”). Așa s-a născut Ordinul Jartierei și motto-ul său, care s-a păstrat până în zilele noastre drept cea mai înaltă distincție a Angliei.

Inițial, Ordinul a avut 12 membri, dar, în 1805, numărul acestora a fost mărit la 25. Majoritatea celor care l-au primit au provenit din aristocrația de prim rang a Marii Britanii sau, mai recent, de la nivelurile politice cele mai înalte. Pe de altă parte, însă, nu toți cei care l-au primit s-au dovedit demni de onoare, 36 dintre ei fiind decapitați.

În 1790, George al III-lea i-a oferit lui William Pitt cel Tânăr Ordinul Jartierei, apoi o recompensă financiară semnificativă, precum și un titlu onorific, însă Pitt a refuzat, cerând să-i fie acordate în schimb fratelui său, mai puțin înstărit. În 1945, Winston Churchill a refuzat această recompensă, pentru faptul că tocmai fusese învins în alegeri. I-a spus unui prieten: „Nu aș putea să primesc Ordinul Jartierei din partea regelui, după ce poporul mi-a dat Ordinul Cizmei”.

În aceeași zi

1509: Henric al VIII-lea este încoronat la Westminster

1812: Napoleon și Marea Armată trec râul Nieman, intrând în Rusia

1859: Napoleon al III-lea îi înfrânge pe austrieci la Solferino

25 iunie

Faraonul Ramses al II-lea începe cea mai îndelungată domnie din istoria Egiptului

1279 î.Hr. Numele meu este Ozymandias, rege al regilor: Privește-mi lucrările, Puternice, și disperă!

În această zi, omul a cărui statuie a inspirat aceste celebre versuri ale lui Percy Shelley a devenit unicul conducător al Egiptului antic, peste care a domnit cu o putere inegalabilă timp de 66 de ani. Noi îl cunoaștem sub numele de Ramses al II-lea, dar asemenea tuturor faraonilor, a avut multe nume, dintre care unul a fost Usermaatre, care a devenit peste milenii Ozymandias.

Născut om de rând, Ramses era fiul unuia dintre generalii de seamă ai Egiptului, devenit faraon sub numele de Seti I, după moartea regelui anterior, care nu avusese descendenți.

Potrivit hieroglifelor de pe numeroasele sale monumente, Ramses a fost un mare rege războinic, luptând mai ales împotriva hitiților, însă cercetătorii moderni sugerează că acest conflict a fost, mai curând, un blocaj. Fără nici o îndoială însă, a fost un mare constructor. A ridicat noua capitală egipteană, pe care a numit-o Pi Ramesse Aa-nakhta sau Casa Lui Ramses Mare în Victorii. Astăzi se mai păstrează doar vestigii, dar în tot Egiptul pot fi întâlnite statui gigantice ale lui Ramses, mai ales la Luxor și la Abu Simbel, unde cele patru statui enorme îl reprezintă, toate, pe faraon.

Shelley își bate joc de vanitatea regilor, însă aceste statui-portret nu au avut un scop exclusiv de autoglorificare. Egiptenii din perioada lui Ramses credeau că sufletul poate să se ducă la „ceruri” – Regatul lui Osiris – numai dacă trupul supraviețuia, credință care a inspirat procesul de mumificare.

Însă unii credeau că sufletul mai poate să supraviețuiască și prin propria imagine – cum ar fi o statuie.

Îndelungata domnie a lui Ramses a luat sfârșit odată cu moartea lui, în luna august 1213 î.Hr., la vârsta de aproape o sută de ani. După moarte, trupul său a fost supus unui proces de îmbălsămare de 70 de zile. În mod evident, cei care s-au ocupat de îmbălsămare au făcut o treabă foarte bună, de vreme ce, în iunie 1886, un arheolog francez a desfăcut bandajele lui Ramses, scoțând la iveală chipul intact al unui bătrân cu părul roșu. Astăzi mumia poate fi văzută la Muzeul din Cairo.

În afara numeroaselor statui de proporții colosale din Egipt ale lui Ramses, există și alte monumente care ne amintesc de el în viața de zi cu zi. Unul dintre obeliscurile sale, amplasat la origini în Luxor, înfrumusețează astăzi Piața Concorde din Paris, fiind adus din Egipt de Napoleon. Monumentul de la Washington a fost inspirat de el.

Putem găsi, de asemenea, referiri la el în Vechiul Testament, Ramses fiind faraonul la care se face referire în Biblie în perioada lui Moise. S-a stabilit, în linii mari, că Moise a trăit și a muncit în Egipt în timpul domniei lui Ramses, iar un istoric francez a speculat chiar că cei doi ar fi fost prieteni. În sfârșit, în America, o marcă de prezervative de renume se numește Ramses, cât se poate de neadecvat, dacă avem în vedere că Ramses a avut 46 de fii și aproape 50 de fiice, inclusiv patru cu care a fost căsătorit.

În aceeași zi

1646: Capitularea Oxfordului în fața Capetelor Rotunde marchează încheierea Războiului Civil din Anglia

1876: Indienii americani anihilează trupele generalului Custer la Little Bighorn

26 iunie

Ocuparea de către sovietici a Basarabiei și a nordului Bucovinei

1940 Deceniul ’30–’40 al secolului XX aduce adânci și profunde mutații în viața social-politică europeană. Ascensiunea la putere în unele state a unor forțe politice de tip fascist, revanșard prefigurează orizonturi tulburi, însângerate. Părăsită de aliații săi tradiționali, izolată pe plan internațional, România va fi victima politicii agresive anexioniste.

Prin semnarea, la 23 august 1939, la Moscova, a Tratatului de neagresiune germano-sovietic (Pactul Ribbentrop-Molotov), Uniunea Sovietică primește consimțământul Germaniei de a trece la realizarea planurilor sale expansioniste în dauna statelor limitrofe. Prin Articolul 3 al unui protocol adițional secret la Pact, URSS primea acordul Germaniei de a anexa Basarabia și nordul Bucovinei. Pasul următor al Kremlinului a fost declarația lui Viaceslav Molotov, comisarul poporului pentru Afaceri Externe al Uniunii Sovietice, făcută la 29 martie 1940, prin care nominaliza România ca fiind statul cu care URSS-ul nu are semnat un pact de neagresiune. Cauza acestei situații, în viziunea lui Molotov, era „existența unei chestiuni litigioase, nerezolvată, aceea a Basarabiei, a cărei anexare de către România nu a fost niciodată recunoscută de Uniunea Sovietică, cu toate că aceasta nu a pus niciodată chestiunea înapoierii Basarabiei pe cale militară”. Conform practicii impuse de statul sovietic, respectiva declarație denatura adevărul istoric în problema basarabeană. Provincia dintre Prut și Nistru a fost parte componentă a Moldovei lui Ștefan cel Mare. Tratatul de alianță dintre Moldova și Imperiul Țarist semnat la Luck (13/24 aprilie 1711) de către Dimitrie Cantemir și țarul rus Petru cel Mare stabilea hotarul dintre cele două state.

Din 15 aprilie 1940, unități militare sovietice se deplasează spre granița României, în așteptarea ordinului de agresiune. Ministrul român la Moscova, Gheorghe Davidescu, este convocat, la 26 iunie 1940, la Ministerul de Externe sovietic de către V.M. Molotov, care îi înmânează o Notă ultimativă în care se cerea României: „1. Să înapoieze cu orice preț Uniunii Sovietice Basarabia; 2. Să transmită Uniunii Sovietice partea de nord a Bucovinei." Cererea privind cedarea Bucovinei de Nord era „ca despăgubire pentru dominația română a Basarabiei timp de 22 de ani". În legătură cu termenul de 24 de ore, conținut de Nota ultimativă, în care România trebuia să evacueze teritoriul cerut, reprezentantul României arată că este „insuficient pentru ca guvernul român să poată lua o hotărâre atât de importantă pentru viitorul neamului nostru". Ministrul german la București, Wilhelm Fabricius, transmite șefului diplomației române o notă verbală din partea lui Joachim von Ribbentrop, ministru de Externe al Germaniei, prin care se sugera părții române să accepte Nota ultimativă sovietică deoarece ea „este în interesul, bineînțeles, al României" și recomanda totodată „să primească condițiunile rusești fără nici o rezervă". La 27 iunie, ora 9, premierul român, Gheorghe Tătărescu, îl informa pe regele Carol al II-lea despre conținutul Notei. Este convocat pentru ora 12 Consiliul de Coroană. În răspunsul Guvernului Regatului Român la Nota ultimativă sovietică, se afirmă: „Fiind însuflețiți de aceeași dorință ca și guvernul sovietic de a vedea rezolvate prin mijloace pacifice toate chestiunile care ar putea să producă o neînțelegere între URSS și România, guvernul regal declară că este gata să procedeze imediat și în spiritul cel mai larg la discuții amicale și de comun acord a tuturor propunerilor emanând de la guvernul sovietic". La 28 iunie, ora 2:25, Gh. Davidescu este informat că partea sovietică este nemulțumită de răspunsul executivului roman, pe care îl califică drept „imprecis". Partea sovietică precizează că România trebuie să părăsească teritoriul revendicat în decurs de patru zile, începând de la 28 iunie, ora 14. La ora 3 (28 iunie), trupele sovietice mecanizate trec frontiera României și înaintează spre Seletin. La ora 11 (ora Moscovei), Gh. Davidescu înaintează oficialităților sovietice Nota de răspuns a guvernului român: „Pentru a evita gravele urmări pe care le-ar avea recuperarea în forță și deschiderea ostilităților în această parte a Europei", guvernul român „se vede silit să primească condițiile de pace". La ora 12, în aceeași zi, armata sovietică intră în Cernăuți. În Basarabia, trupele de ocupație ating aliniamentul Otaci, Soroca, Solonеț, Ciripcău, iar elementele înaintate, linia Strâmba,

Alexandreni, Putinești. Părți din regiunile rupte din teritoriul României vor lărgi (în centru) hotarele Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești, iar nordul și sudul Basarabiei și Bucovina de Nord vor fi înglobate în Ucraina. Prin anexarea Basarabiei, Bucovinei de Nord și a unei părți din județul Dorohoi, România a pierdut o suprafață de 49 622 km2 și o populație de 3 786 000 de locuitori.

În aceeași zi

363 d.Hr.: Este ucis în luptă, în Persia, împăratul roman Iulian Apostatul

1541: Este asasinat conchistadorul spaniol Francisco Pizarro

27 iunie

Jeanne Hachette își salvează orașul

1472 Jeanne Laisné era fiica unui simplu măcelar, crescută în frumosul oraș fortificat Beauvais, la numai 80 de kilometri nord de Paris. Ghinionul ei a fost că a trăit în perioada în care regele Ludovic al XI-lea și Carol cel Îndrăzneț, duce de Burgundia, se luptau pentru stăpânirea Franței.

În primăvara anului 1472, armata burgundă a lui Carol era în plin jaf. Micul orășel Nesle capitulase deja când, în cursul unei perioade de armistițiu, oamenii ducelui au dat buzna în oraș și au masacrat toți bărbații, femeile și copiii care se refugiaseră într-o biserică. În 27 iunie, Carol a ajuns sub zidurile orașului Beauvais.

Știind care ar fi fost soarta lor dacă ar fi capitulat, locuitorii din Beauvais au organizat o apărare asiduă, dar nici unul nu a luptat la fel de îndârjit ca Jeanne Laisné. Înarmată cu satârul tatălui ei, ea l-a tăiat pe stegarul burgund, punând mâna pe steag când victima a căzut de pe metereze.

La douăzeci și cinci de zile de la începutul asediului, ducele Carol a fost obligat să se retragă, armata fiindu-i epuizată. Beauvais rezistase și Jeanne a devenit o eroină, a cărei poreclă a dăinuit secole de-a rândul – Jeanne Hachette. În vechea piață a orașului mai există și acum statuia ei.

În aceeași zi

1571: Moare pictorul și istoricul de artă italian Giorgio Vasari

1787: Edward Gibbon încheie The History of the Decline and Fall of the Roman Empire (Istoria declinului și prăbușirii Imperiului Roman)

1898: Căpitanul american Joshua Slocum încheie prima călătorie solitară în jurul lumii

28 iunie

Sarajevo

1914 De ce a ales arhiducele Franz Ferdinand, moștenitor al tronului Austriei, să viziteze capitala Bosniei în această vară a vrajbei balcanice nu vom ști niciodată cu certitudine. „Această vizită”, scria Rebecca West, „a reprezentat un gest atât de sinucigaș, încât îți vine să răsfoiești filele cărților de istorie în căutarea unei explicații, în cazul în care nu a fost cumva convins de cineva în acest sens. Dar, dacă se poate spune despre cineva că s-a dus undeva din propria voință, atunci acesta a fost Franz Ferdinand la Sarajevo.”

Cu numai opt ani înainte, Bosnia fusese anexată de Austro-Ungaria, înfuriindu-i pe sârbii ultranaționaliști, care formau majoritatea populației Bosniei și care sperau într-o eventuală unire cu Serbia. Sentimentele antiaustriece ajunseseră deja la apogeu, exacerbate acum de decizia lui Franz Ferdinand de a superviza exercițiile militare din Bosnia, în calitatea sa de inspector general al armatei austro-ungare.

După anunțarea călătoriei, guvernul sârb, nici pe departe un prieten al Austriei, a alertat Viena în privința posibilității crescute de tentativă de atentat din partea grupului iredentist Crna Ruka sau Mâna Neagră, intitulat oficial Ujedinjenje ili Smrt (Unificare sau moarte). Această organizație de tristă amintire devenise atât de puternică, încât, în 1913, conducătorul ei a fost numit șef al serviciilor de informații aparținând statului major general sârb.

Surd la toate recomandările și avertismentele, ambițiosul și nepopularul Franz Ferdinand a hotărât să-și ducă la bun sfârșit inspecția militară, probabil considerând că această vizită era o repetiție pentru când avea să devină el însuși împărat. Indiferent care au fost motivele sale, s-a dus, dovedindu-se mai mult arhi-inconștient decât arhi-duce.

După ce participase două zile la manevrele armatei austriece, desfășurate, în mod provocator, în apropierea frontierei sârbe, Franz Ferdinand, căruia i se alăturase de-acum și soția sa, Sofia, a început o plimbare prin Sarajevo, la ora 10, în dimineața acestei zile de duminică – o alegere ofensatoare, de vreme ce era ziua de Vidovdan, sărbătoarea națională a Serbiei.

Ai crede că, în asemenea împrejurări, de-a lungul întregului traseu, ar fi fost postată armata austriacă. Însă nu a existat nici măcar un singur soldat austriac, doar poliție locală. Și cu siguranță turul ar fi trebuit să fie contramandat după ce cineva a aruncat o bombă care a ricoșat din geamul automobilului regal și a explodat sub următoarea mașină, rănind un aghiotant. Însă turul a continuat exact cum fusese programat, spre primăria orașului.

Aici, festivitățile de primire au fost scurtate și s-a căzut de acord asupra unei schimbări a itinerarului, însă întâmplarea a făcut că nimeni nu i-a informat în această privință și pe șoferi. La ora 11:15 turul a fost reluat. Când mașina din față, în care se afla viceprimarul orașului Sarajevo, a virat pentru a urma în continuare vechiul traseu, în rândul personalului de securitate s-a produs confuzie. A doua mașină, în care se afla familia regală, s-a oprit până la lămurirea lucrurilor. În acest moment, un student bosniac și membru al Mâinii Negre în vârstă de nouăsprezece ani, pe nume Gavrilo Princip, a ieșit din mulțimea de gură-cască, a scos un revolver și a tras, un glonț lovindu-l pe arhiduce și un altul pe soția lui, care se aruncase peste el ca să-l protejeze. Amândoi au murit în câteva minute. Era a paisprezecea aniversare a căsătoriei lor.

Princip a fost prins pe loc, judecat în decurs de patru luni și condangat la douăzeci de ani de închisoare, pedeapsa maximă pentru criminalii sub douăzeci de ani. În mai puțin de patru ani avea să moară de tuberculoză.

Însă, la o lună și o zi de la asasinat, chiar înainte ca Princip să compară în fața tribunalului, Austria a declarat război Serbiei, precipitând declanșarea Primului Război Mondial.

În aceeași zi

1491: Se naște Henric al VIII-lea, în Palatul Greenwich

1519: Carol I al Spaniei este ales împărat al Sfântului Imperiu Roman sub numele de Carol al V-lea sau Carol Quintul

1712: Se naște filosoful francez Jean-Jacques Rousseau

1762: Cu ajutorul amantului ei, Grigori Orlov, Ecaterina cea Mare pune mâna pe tronul Rusiei după o lovitură de stat îndreptată împotriva soțului ei

1836: Moare cel de-al patrulea președinte american, James Madison

1838: Este încoronată regina Victoria

1912: Se naște, la Roman, Sergiu Celibidache, dirjitor și compozitor de geniu

29 iunie

Arde din temelii Teatrul Globe

1613 Forma reală a Teatrului Globe din Londra, în care au fost jucate în premieră majoritatea pieselor lui Shakespeare, reprezintă, în continuare, subiect de controverse între intelectuali. Probabil că a fost o construcție de formă cilindrică, având douăzeci de fețe și un diametru de 30 de metri. Sigur este faptul că avea acoperișul din papură, în acea zi aprinzându-se de la un tun de pe scenă, cu care s-a tras în timpul unei scene din piesa Henric al VIII-lea. În mai puțin de o oră, acest prim teatru englez a ars până în temelii.

Teatrul Globe a fost construit în 1599 de doi frați, Richard și Cuthbert Burbage, din care primul era actor, jucând roluri principale, fiind cel dintâi care a interpretat rolurile Richard al III-lea, Romeo, Henric al V-lea, Hamlet, Macbeth, Othello și Regele Lear. Compania de actori care juca aici se numea Chamberlain's Men, din ea făcând parte și Shakespeare. Se crede că Shakespeare și câțiva dintre ceilalți actori dețineau acțiuni la Teatrul Globe, împreună cu cei doi frați Burbage.

La numai optsprezece luni după ce a ars complet, Teatrul Globe a fost reconstruit, de această dată cu un acoperiș din țiglă. Cu toate că Shakespeare a murit după numai doi ani, Teatrul Globe a continuat să fie principalul teatru londonez până în anul 1642, când a fost demolat de puritani, împreună cu toate celelalte teatre din Londra, pentru a se face loc caselor pentru săraci.

Timp de trei secole, ceea ce a mai rămas din Teatrul Globe a fost acoperit de alte și alte construcții, însă, în 1970, un actor american, pe nume Sam Wanamaker, a conceput un proiect pentru recrearea lui. În 1987 au început primele lucrări la noul Globe, la numai două sute de metri de amplasamentul lui inițial, iar doi ani mai târziu au fost descoperite

fundațiile adevăratului Teatru Globe, cu toate că nu au putut să fie excavate complet, deoarece se află sub o altă clădire.

Chiar înaintea încheierii lucrărilor la noul Globe, aici s-au jucat piese de teatru și, în ziua de joi, 12 iunie 1997, regina Elisabeta a II-a a inaugurat oficial clădirea, o replică foarte apropiată de original, în care piesele lui Shakespeare sunt jucate pe aceeași scenă rotundă.

În aceeași zi

1577: Se naște pictorul olandez Peter Paul Rubens

1855: În Marea Britanie sunt legalizate sindicatele

1861: Moare la Florența poeta engleză Elizabeth Barrett Browning

30 iunie

Cea mai mare explozie cosmică din istoria civilizației

1908 Era deja lumină, la ora 7:40 a acelei dimineți, când o minge de foc albastru pal, cu o coadă de 800 de kilometri, strălucitoare, iridescentă, multicoloră, a despicat cerul Siberiei și a dispărut în cea mai mare explozie cosmică din istoria omenirii.

Această detonație cataclismică s-a produs la o înălțime de aproximativ șase kilometri și jumătate de la sol, pe o suprafață imensă, inaccesibilă și aproape nelocuită, acoperită de o pădure de pini din apropierea râului Podkamenaia Tunguska, în Siberia centrală. Echivalentă cu explozia a o mie de bombe de la Hiroshima, strălucirea orbitoare a fost vizibilă de la o distanță de 800 de kilometri.

Colosala explozie nu a lăsat în urmă un crater pentru că s-a produs la mare înălțime deasupra pământului, dar unda de șoc a culcat la pământ peste 200 000 de hectare de pădure și la mai bine de 32 de kilometri distanță de epicentru, copacii uscați și despicați erau dispuși radial, într-un vast cerc de distrugere. La aproape 96 de kilometri distanță, în postul de schimburi comerciale Vanavara, oamenii au fost trântiți la pământ de forța exploziei și, o oră mai târziu, valul seismic a fost recepționat și la Biroul Oficial Meteorologic South Kensington din Londra, la o distanță de aproape 6 400 de kilometri.

Controversele sunt în continuare aprinse cu privire la adevărata natură a acestei explozii titanice. Cei mai mulți sunt de acord că un corp extraterestru, deplasându-se cu o viteză probabilă de peste 96 500 de kilometri pe oră, a explodat la impactul cu atmosfera Pământului. Unii susțin că a fost vorba despre un asteroid de 100 000 de tone, alții cred că a fost un meteorit de dimensiunile unui stadion de fotbal, dar există și unii

care insistă că a fost un fragment rătăcit dintr-o cometă, compus, în principal, din gheață și praf. O teorie mai puțin accesibilă susține că acest cataclism a fost provocat de o bucată de antimaterie, însă există și unii care spun că a fost vorba despre explozia reactorului principal al unui OZN cu extratereștri la bord, veniți să invadeze Pământul.

În aceeași zi

1520: Conchistadorii spanioli îl asasinează pe împăratul aztec Montezuma

1934: Adolf Hitler ordonă epurarea propriului partid în „Noaptea cuțitelor lungi”.

1936: Este publicată cartea lui Margaret Mitchell Pe aripile vântului

1 iulie

Cavaleria lui Teddy Roosevelt ia cu asalt dealul San Juan

1898 La miezul zilei, sub soarele Cubei, mii de soldați americani stăteau întinși pe marginea albiei râului San Juan, așteptând ordinele, topindu-se de căldură, fără alimente, apă și muniții. În fața lor, dincolo de liziera junglei, vedeau terenul deschis care ducea spre obiectivul lor, pozițiile defensive fortificate de pe culmea dealului San Juan și de pe dealul învecinat Kettle Hill, de unde focurile de carabină ale spaniolilor își dovediseră eficiența.

În flancul depărtat din dreapta se afla Regimentul I de Cavalerie Voluntari al Statelor Unite, un contingent pitoresc de cowboy și băieți de colegiu care, asemenea miilor de camarazi de-ai lor, se înrolaseră în această cruciadă pentru eliberarea Cubei de sub tirania spaniolă. Pe un ton apreciativ, presa numise acest regiment Teddy's Terrors, Rocky Mountain Rustlers și, în sfârșit, tot aliterativ și cât se poate de plăcut pentru locotenent-colonelul său, Roosevelt's Rough Riders.

Nu cu multe săptămâni înainte, Theodore Roosevelt fusese secretarul adjunct al Marinei Statelor Unite. Însă Roosevelt vedea de departe ocaziile și, odată declarat război Spaniei, va demisiona din această funcție pentru a forma un regiment de voluntari.

În jurul orei 2 după-amiaza, mitralierele Gatling au fost aduse în față și au intrat în funcțiune, izgonindu-i pe soldații spanioli de pe culmea dealului San Juan. Acum, comandanții urlau ordine de înaintare și, din jungla din spatele albiei râului, a apărut o linie lungă de siluete îmbrăcate în albastru, pornind-o de-a latul luncii. Cavaleria voluntară era în rezervă, însă când Roosevelt a primit mesajul „Înaintează și sprijină armata regulată", a hotărât că era momentul pentru o șarjă generală. Gesticulând cu pălăria, a

luat-o înainte, călare pe armăsarul său, Texas, urmat de o mulțime de cavaleriști voluntari și de soldați din Regimentele IX și X de cavalerie. Au ocupat dealul Kettle într-un iureș.

A văzut la stânga sa înaintarea oprită pe dealul San Juan, la distanță de vreo 700 de metri, în timp ce artileria americană, aflată la peste trei kilometri în spate și până în acel moment aproape inactivă, a deschis brusc focul asupra culmii. Pălăriile și steagurile fluturate cereau încetarea tirului, însă această întârziere i-a oferit lui Roosevelt timpul necesar pentru a se alătura fazei finale a atacului. În câteva minute glorioase, totul luase sfârșit și, de-a lungul întregii linii a culmii, stăteau soldații americani, trăgând în spatele rândurilor inamicului, care se retrăgea, și văzând jos orașul Santiago.

Era ora 4 după-amiaza. Roosevelt a pus ordine în debandada veselă a victoriei, a poziționat soldații pe culme și apoi s-a pregătit pentru întâlnirea cu presa. Un istoric scria cu această ocazie: „… în timp ce corespondenții ziarelor s-au apucat să descrie eroismul Cavaleriei Voluntare și al locotenent-colonelului ei, încă un geniu militar a intrat în istoria americană”.

Ostilitățile au încetat până în august și secretarul de stat John Hay a declarat campania „un splendid mic război”. Și asta a și fost pentru Statele Unite, care, obținând Puerto Rico, Guam și insulele Filipine, a devenit o putere mondială; pentru Cuba, care și-a câștigat independența după 400 de ani de dominație spaniolă; și pentru colonelul Roosevelt, cel mai proaspăt erou al țării sale, care avea să devină guvernator al statului New York, vicepreședinte în administrația William McKinley și, la moartea lui McKinley, pe 14 septembrie 1901, președinte al Statelor Unite.

În aceeași zi

1646: Se naște la Leipzig matematicianul și filosoful german Gottfried Leibniz

1863: Începe Bătălia de la Gettysburg, cea mai sângeroasă confruntare din Războiul Civil American

1916: Trupele britanice atacă pozițiile germane, începând Bătălia de pe Somme, în prima zi 60 000 de soldați fiind omorâți sau luați prizonieri

2 iulie

Moare Ștefan cel Mare, domnitorul Moldovei

1504 „În ziua de marți, 12 aprilie 1457, Ștefan, fiul voievodului Bogdan al II-lea (1449–1451) al Moldovei, asociat de tatăl său la domnie, aflat în fruntea unei oști moldovene, îl învinge, în bătălia de la locul numit Hereasca, Dolgești, pe Petru Aron, care ia calea pribegiei. Peste două zile, la 14 aprilie, toate stările Țării Moldovei, adunate pe câmpia de la Direptate (în zona Mirceștilor din ținutul Roman), nu departe de locul luptei abia încheiate cu oastea lui Aron, îl aleg domn al țării. După ce a primit din partea mitropolitului Moldovei, Teoctist, ungerea, Ștefan cel Mare „a luat schiptrul Moldovei". În lunga sa domnie de aproape o jumătate de secol, viteazul domn și-a stabilit două principale obiective. Primul, consolidarea puterii centrale, politice și militare a țării. Marii boieri, adversari ai unei domnii puternice, autoritare, nu priveau cu ochi buni acțiunile sale pentru întărirea, prin toate mijloacele, a puterii domnești. Orice încercare de împotrivire internă, cu sprijin din afara Moldovei, a fost reprimată din față de paloșul său. Nu a ținut seama, pentru împlinirea acestui obiectiv, nici de relațiile de rudenie, familiale. Pentru apărarea Moldovei de pericolul otoman, al doilea său obiectiv, Ștefan cel Mare a mobilizat întregul potențial uman al țării. Factorul hotărâtor, cel care a asigurat victoria în toate bătăliile purtate, a fost „oastea cea mare a țării", constituită în cea mai mare parte din răzeși, țărani liberi, și din târgoveții orașelor.

Una dintre cele mai răsunătoare izbânzi ale domnului moldovean este cea de la Vaslui, din geroasa iarnă a anului 1475 (10 ianuarie). Pe o zi cețoasă, oastea lui Ștefan (40 000 de luptători), cu ajutorul câtorva mii de secui și poloni înfrânge impresionanta armată otomană (circa 100 000 de spahii și ieniceri). „Niciodată o oaste turcească n-a suferit o astfel de înfrângere", mărturisea văduva sultanului Murat I. Cu același eroism a respins armata domnului Moldovei încercările ungurilor și polonilor de a cuceri pământul

țării. La Codrii Cosminului, în 1497, are loc o crâncenă luptă între armata polonă invadatoare și răzeșii lui Ștefan cel Mare. „A fost atunci măcel mare între leși și armatele moldovenești”, nota cronicarul. „Și au fost luate toate schiptrele crăiești și au căzut acolo multă oaste și toate tunurile cele mari…”

După consolidarea puterii sale, după afirmarea forței militare a Moldovei, forță capabilă a stăvili ofensiva Semilunei, Ștefan cel Mare intră în legături diplomatice cu cancelariile apusene, în special cu papa Sixt al IV-lea, căruia îi solicită ajutor financiar. În 1477, o ambasadă a lui „Signor Ștefan Voyvoda”, condusă de Ioan Țamblac, sosește la Veneția, cu un mesaj al lui Ștefan cel Mare adresat Senatului.

Urmând un vechi obicei creștin, Ștefan cel Mare ctitorea, după fiecare bătălie, câte un lăcaș sfânt, aducând astfel mulțumire și recunoștință lui Dumnezeu. Prima asemenea ctitorie este mănăstirea Putna (1466–1469). Ea pune cu putere în evidență un nou stil în arhitectura Moldovei, stil care se va materializa în caracteristicile bisericii, ale chiliilor, ale turnului de pază, ale fortificațiilor, ale palatului domnesc. În vara lui 1488, Ștefan cel Mare zidește biserica Sfântu Gheorghe de la Voroneț, pentru ca, în septembrie 1496, să termine ridicarea bisericii Sfântu Nicolae din Botoșani, arhitectură reprezentativă a stilului epocii sale. În anul următor, la mănăstirea Neamț, este construită biserica Înălțarea Domnului, monument care dă expresie definitivă stilului moldovenesc inițiat de constructorii moldoveni.

Înainte de a închide ochii pentru totdeauna (2 iulie 1504), Ștefan cel Mare hotărăște ca fiul său Bogdan să-i urmeze în jilțul domnesc, garanție în păstrarea independenței Moldovei. Cad, cu acest prilej, câteva capete de boieri care se opun voinței domnești.

Ștefan cel Mare va fi înmormântat la Putna, lăsând în urma sa un stat independent, puternic economic, capabil să se opună cu succes oricăror invazii străine, cunoscut în lumea creștină și apreciat pentru eroismul poporului său și al viteazului voievod.

În aceeași zi

1566: Moare prezicătorul Nostradamus

1644: Capetele Rotunde îi învinge pe prințul Rupert și cavalerii săi la Marston Moor, în timpul Războiului Civil englez

1778: Moare filosoful francez Jean-Jacques Rousseau

1870: Regele Italiei, Victor Emmanuel al II-lea, intră în Roma, realizând unificarea Italiei

1881: Președintele american James Garfield este împușcat și rănit fatal de un fanatic religios, Charles Guiteau

1937: Amelia Earhart, prima femeie aviator americană, dispare în timpul unui zbor

3 iulie

Nașterea Păianjenului Universal

1423 În această zi, în orașul Bourges, s-a născut cel ce avea să fie Ludovic al XI-lea al Franței, un rege care a rămas în istorie drept „păianjenul universal”, din cauza comploturilor pe care le-a urzit și a dușmanilor pe care i-a prins în cursă, după ce a pus capăt puterii feudale a baronilor francezi.

Deși gras și urât, Ludovic era viclean, inteligent, spiritual, prefăcut și necruțător. Era neprotocolar într-o vreme în care pompa și ceremonia erau universal admirate și avea foarte puțin respect pentru titluri și ranguri. (Înfuria nobilimea trimițându-și bărbierul, celebrul Olivier le Daim, ca ambasador.) Suspicios și superstițios, suferea groaznic de pe urma hemoroizilor și era convins că lipsa de sex le agrava starea. Deși credincios, l-a închis totuși pe trădătorul cardinal Balue într-o cușcă timp de zece ani.

În cursul domniei sale de 22 de ani, Ludovic s-a luptat cu toți nobilii puternici care i-au picat în mână. Lista îi cuprinde pe împăratul Sfântului Imperiu Roman Frederic al III-lea, ducii de Bourbon, Armagnac și Bretagne, Jean al II-lea de Aragon și propriul frate, Carol de Franța. Cel mai celebru dușman al său a fost Carol cel Îndrăzneț de Burgundia, care, la un moment dat, l-a ținut prizonier pe Ludovic, dar pe care acesta a reușit să-l distrugă în cele din urmă.

Însă abilul Ludovic nu a trebuit să lupte de fiecare dată pentru a-și înfrânge dușmanii. Când regele Angliei, Eduard al IV-lea, a invadat Franța, în 1475, Ludovic a solicitat negocieri și pe urmă a pus la cale trei zile de banchete și serbări somptuoase pentru Eduard și oamenii săi, înainte să-i propună un tratat de pace. Vicleanul rege i-a oferit lui Eduard o pensie în schimbul acordului său de a recunoaște pretențiile lui Ludovic la întreaga Franță. Cât se poate de încântat de aranjament, Ludovic a făcut față de unul dintre

curtenii săi următoarea remarcă: „I-am izgonit pe englezi din Franța mai ușor decât tatăl meu [Carol al VII-lea], pentru că tatăl meu i-a gonit prin forța armelor, în vreme ce eu i-am izgonit cu plăcinte din carne de vânat și cu vin bun”.

Ludovic a făcut monarhia franceză mai puternică decât fusese din vremea lui Filip cel Frumos, cu un secol și jumătate în urmă. Era foarte mândru de drepturile și de puterea sa ca rege al Franței și a creat precedentul pentru aroganța definitorie a șefilor de stat francezi, spunându-le baronilor săi: „Eu sunt Franța”. (În 1655, Ludovic al XIV-lea i-a reiterat mărețul sentiment prin celebrele cuvinte L’Etat, c’est moi – „Statul sunt eu” – și trei secole mai târziu, Charles de Gaulle a proclamat Je suis la France! – „Eu sunt Franța!” Ulterior a completat: „Atunci când vreau să știu ce părere are Franța, mă întreb pe mine însumi.”)

În aceeași zi

1853: Rusia invadează Moldova, începând Războiul Crimeii

1866: Veneția se alătură regatului unit al Italiei

1940: Crucișătoarele britanice distrug flota franceză ancorată la Mers-el-Kebir

4 iulie

Thomas Jefferson și John Adams mor de Ziua Independenței

1826 În această zi, Statele Unite ajunseseră la cea de-a cincizecea aniversare, neclintită în democrație, independență și progres. În locul celor treisprezece state de la începuturi, acum erau douăzeci și patru, inclusiv două la vest de Mississippi. Populația se mărise de patru ori, ajungând la 12 milioane de oameni, țara era în stare de pace, iar președinte era unul dintre cei mai dezinteresați slujitori ai ei, John Quincy Adams.

Se sperase ca serbările de la Washington să fie onorate de prezența a doi dintre fondatorii națiunii care mai trăiau, John Adams, al doilea președinte, semnatar al Declarației de Independență și părintele actualului președinte, și Thomas Jefferson, cel mai mare gânditor politic al Americii, autor și semnatar al Declarației de Independență și cel de-al treilea președinte al țării. Adams avea nouăzeci de ani și locuia liniștit în Quincy, Massachusetts, în vreme ce Jefferson, la cei optzeci și trei de ani ai săi, se retrăsese de mult în iubitul său Monticello, în Virginia.

Prin urmare, Washingtonul a trebuit să sărbătorească fără acești doi mari oameni. Abia două zile mai târziu a sosit și vestea: Jefferson murise liniștit la ora 1 după-amiaza, în ziua de 4 iulie, iar John Adams îl urmase la scurt timp, după ora 6. Ca observație colaterală, printre ultimele cuvinte ale lui Adams au fost și acestea, „Jefferson supraviețuiește”.

John Quincy Adams a interpretat această marcare ciudată și solemnă a aniversării de cincizeci de ani a Statelor Unite ca fiind un indiciu „vizibil și palpabil” al grației divine față de cei doi dispăruți și față de națiunea la crearea căreia puseseră umărul.

În aceeași zi

1187: Saladin, conducătorul sarazinilor, anihilează armata creștină a regelui Ierusalimului la Hattin

1190: Regele Angliei, Richard Inimă de Leu, și regele Franței, Filip August, pornesc împreună în cruciadă

1776: Este semnată Declarația de Independență a Statelor Unite

1807: Se naște revoluționarul italian Giuseppe Garibaldi

5 iulie

Ultima victorie a lui Napoleon

1809 Harta Parisului este, practic, un monument dedicat împăratului Napoleon. Aproape treizeci de străzi poartă numele generalilor săi, Avenue de la Grand Armée amintește de armata sa, Arondismentul 6 se mândrește cu Rue Bonaparte, o stradă pe care a locuit a fost rebotezată Rue de la Victoire, iar întreaga glorie militară a lui Napoleon este comemorată de Arcul de Triumf. Mai mult de-atât, douăsprezece dintre marile sale victorii sunt comemorate prin toponime: există străzile Castiglione, Arcole, Rivoli, Pyramides (de asemenea, și o piață), Aboukir, Marengo și Ulm. Cel mai celebru triumf al său, Austerlitz, are o stradă, un pod, un port, un chei și chiar o gară. Urmează apoi Iena cu o promenadă, un scuar și un pod și, în sfârșit, sunt marile bulevarde – Eylau (nume purtat și de o vilă), Friedland și Wagram.

Ultima dintre aceste victorii a fost repurtată în această zi, în apropierea Vienei, Napoleon nemaiobținând după aceasta nici o victorie importantă.

Wagram a fost o bătălie sângeroasă, purtată pe durata a două zile, de două armate uriașe, în căldura toridă a verii. A fost remarcabilă mai ales prin focul concentrat de artilerie cu care Napoleon a sprijinit performanța incertă a unităților sale saxone și italiene; și pentru extraordinarele realizări ale inginerilor săi, prin construirea unui pod peste Dunăre, care le-a permis celor 188 000 de soldați și 488 de tunuri ale Marii Armate să realizeze o traversare oportună pe timpul nopții pentru a ajunge pe câmpul de luptă. Armata austriacă, alcătuită din 155 000 de soldați, sub comanda arhiducelui Carol, a fost înfrântă decisiv, dar s-a retras fără prea mari pierderi de pe câmpul de luptă. Șase zile mai târziu, Austria a cerut armistițiu, pe care Napoleon l-a oferit.

Pierderile în luptă au fost mari: peste 32 000 de soldați uciși, răniți sau luați prizonieri de partea Marii Armate și aproape 40 000 pentru armata austriacă. În rândul pierderilor austriece de război poate fi inclus și marele compozitor Joseph Haydn, în vârstă de șaptezeci și șapte de ani, care a murit din cauza șocului și a umilinței suferite la ocuparea Vienei sale iubite de către francezi.

Prin tratatul de pace care a urmat încheierii ostilităților, împăratul austriac Franz Joseph a fost obligat să plătească o despăgubire de război imensă și să cedeze vaste zone de teritoriu – inclusiv Salzburg, o parte din Galiția, Triest și Coasta Dalmată – Franței și aliaților săi.

Nerăbdător să sărbătorească victoria, Napoleon a trimis după amanta lui poloneză, Maria Walewska, a instalat-o la Palatul Schönbrunn, la periferia Vienei, și, spre marea lui bucurie – și ușurare – a lăsat-o însărcinată în curând, demonstrând astfel că nu era steril. Vestea cea bună l-a determinat să ia în considerare perspectivele unei noi căsătorii, care să-i aducă un moștenitor pentru imperiu. Noutățile erau mai puțin bune pentru Maria, dar și pentru împărăteasa Joséphine, ambele urmând să fie date la o parte pentru a face loc unei noi împărătese. Aceasta s-a dovedit a fi fiica împăratului austriac, arhiducesa Maria-Luiza, cu care Napoleon s-a căsătorit în luna aprilie a anului următor.

În cele din urmă, țarul rus Alexandru I, la aflarea veștii despre Wagram și despre ceea ce a urmat, a tras o concluzie ca o premoniție că austriecii se grăbiseră capitulând. „Oamenii nu știu să sufere”, a remarcat țarul în prezența unui aghiotant. „Dacă sorții luptei ar fi împotriva mea, aș prefera să mă retrag în Kamceatka decât să cedez provincii și să semnez, în capitala mea, tratate care nu sunt altceva decât armistiții. Francezul tău e viteaz; însă privațiunile îndelungate și o climă nefavorabilă l-ar șubrezi și l-ar descuraja. Clima noastră, iarna noastră, vor lupta de partea rușilor.” Parisul nu se mândrește cu nici o stradă care să se numească Rue de la Russie.

În aceeași zi

1810: Se naște artistul american P.T. Barnum

1853: Se naște magnatul britanic Cecil Rhodes

1950: Trupele americane intră pentru prima oară în luptă cu nord-coreenii la Osan, Coreea de Sud

6 iulie

Este decapitat Sir Thomas More

1535 În această zi, Sir Thomas More (sau Morus, cum mai este cunoscut), scriitor, filosof umanist și la un moment dat Lord Cancelar al lui Henric al VIII-lea, și-a găsit sfârșitul sub securea călăului, în Turnul Londrei. Crima lui fusese dublă: refuzase să sprijine pretențiile lui Henric de supremație în fața papei și refuzase să participe la căsătoria regelui cu Anne Boleyn, având în vedere că Henric era căsătorit cu Caterina de Aragon.

Judecat pentru trădare, More nu și-a negat niciodată convingerile; cei trei judecători erau tatăl Annei Boleyn, unchiul și fratele ei. Ca măsură de siguranță, acuzarea s-a folosit și de mărturii mincinoase. Nimic altceva nu exprimă mai bine tirania și nedreptatea evidentă ale domniei lui Henric decât acuzația lui Sir Richard Riche, condangând refuzul lui More de a vorbi: „Chiar dacă nu am avea nici un cuvânt și nici o faptă pe care să ți le imputăm, avem tăcerea ta și acesta este un indiciu al pornirilor tale malefice și o dovadă sigură a răului”. Însă motivul suprem pentru care a fost condangat a fost simplul fapt că așa a vrut Henric.

More și-a păstrat calmul până la sfârșit. Pășind spre eșafodul din Turnul Londrei, i-a spus gardianului: „Ai grijă să ajung cu bine sus și căderea las-o pe seama mea”. Apoi s-a legat singur la ochi.

Îngenunchind să-și pună capul pe butuc, More și-a dat la o parte barba lungă, spunând. „Ea nu a comis nici o trădare”. Pe urmă, întorcându-se către călău, a rostit ultimele cuvinte: „Adună-ți curajul, omule, și nu te teme să-ți îndeplinești slujba; am gâtul foarte scurt; lovește cu luare-aminte, deci, nu anapoda, ca să-ți salvezi cinstea”. Apoi securea a căzut, astfel murind unul dintre cei mai nobili oameni ai secolului al XVI-lea, la vârsta de cincizeci și șapte de ani.

Patru secole mai târziu, More, cel pe care Erasmus îl caracteriza drept „un om pentru toate anotimpurile”, a fost declarat sfânt.

În aceeași zi

1189: Moare la Chinon Henric al II-lea al Angliei

1415: Este ars pe rug reformatorul religios ceh Jan Hus

1685: Armata lui Iacob al II-lea îl înfrânge pe rebelul duce de Monmouth la Sedgemoor, în ultima bătălie care s-a purtat pe teritoriul Marii Britanii

1762: Este asasinat în închisoare țarul Petru al III-lea, într-un complot pus la cale de soția lui, Ecaterina cea Mare

7 iulie

Focul de armă care a declanșat cel de-al Doilea Război Mondial

1937 Primul Război Mondial a început într-o dimineață, în Sarajevo, cu asasinarea unui arhiduce. Al Doilea Război Mondial a început într-o noapte, într-un triaj din China, cu uciderea unui soldat de rând.

La 19 kilometri de Pekin (Beijing), există un loc numit Lukouchaio, unde linia de cale ferată dinspre Tientsin se unește cu calea ferată Peking–Hankow. Este vorba despre o zonă din nordul Chinei care fusese cesionată în scopul exploatării comerciale de către Japonia, printr-un tratat din 1933. În noaptea de 7 iulie, o brigadă din armata japoneză Kwantung desfășura exerciții de noapte în această regiune. La un moment dat, s-a auzit un foc de armă și, nu după mult timp, soldații japonezi au descoperit cadavrul unui camarad zăcând în apropierea vechiului pod Marco Polo.

Nu s-a stabilit niciodată cine l-a ucis pe acel soldat, însă guvernul japonez a ales să facă din Incidentul China, cum au denumit ei evenimentul, un casus belli. A înaintat Chinei un ultimatum: să accepte până la 18 iulie să cedeze cele două provincii nordice Hopei și Chahar, în caz contrar urmând ca Japonia să acționeze.

Singura problemă o reprezenta acum modul în care avea să reacționeze Chiang Kai-shek, liderul Chinei naționaliste. Pe parcursul ultimului deceniu, generalissimul dovedise reticență în a se confrunta cu Japonia în chestiunea numeroaselor ocupări de teritorii chineze, preferând să continue războiul împotriva comuniștilor, așteptând ca puterile occidentale să-l ajute să-și înfrângă ambii dușmani.

Pe de altă parte, cu vreo șapte luni mai înainte, Chiang se confruntase cu o situație rar întâlnită de un șef de stat: fusese răpit de unul dintre propriii

generali, care încercase să-l forțeze să abandoneze războiul civil și să formeze un front unit împotriva Japoniei. Pentru păstrarea prestigiului, era important ca Chiang să nu lase impresia că-și obținuse eliberarea făcând un târg politic cu cel care îl răpise. Însă nu exista nici o îndoială că târgul fusese făcut.

În fața ultimatumului japonez, Nankingul, capitala naționalistă, a păstrat inițial tăcerea. Când, într-un târziu, Chiang a răspuns, nu a făcut-o cu o declarație răsunătoare, nu a făcut apel la poporul său să ridice armele. Nu a făcut nimic altceva decât să afirme că nici un teritoriu chinez nu va mai fi cedat japonezilor, însă implicațiile cuvintelor sale au fost clare: rezistența armată față de o nouă incursiune. Cel puțin așa au interpretat locuitorii din Peking mesajul lui Chiang, pentru că au ieșit pe străzi ovaționând și bătând gongurile.

Câteva zile mai târziu, Japonia a început invadarea Chinei, pe care o pregătise îndelung, având nevoie doar de un pretext pentru a o declanșa. 10 000 de soldați japonezi au trecut peste Marele Zid și au înaintat în provincia Hopei. La început, conflictul a fost cunoscut drept al Doilea Război Sino-Japonez, însă, în câțiva ani, omenirea a început să-l considere ca fiind primul act al celui de-al Doilea Război Mondial.

În aceeași zi

1860: Se naște la Kaliste, în Cehoslovacia, compozitorul austriac Gustav Mahler

1887: Se naște pictorul rus Marc Chagall

8 iulie

Rana căpătată de Ernest Hemingway îi inspiră un mare roman

1918 La scurt timp după miezul nopții, la Fossalta, pe frontul din Piave, în nordul Italiei, un obuz de mortier austriac a explodat în apropierea unei ferme izolate care servea drept cantină pentru soldații italieni. Printre victime a fost și un șofer american de la Crucea Roșie, pe nume Ernest Hemingway, rănit grav de un șrapnel. A fost transportat cu ambulanța la un spital militar din Treviso, de unde a fost transferat cu trenul la Milano și la Ospedale Croce Rossa Americana (Spitalul Crucii Roșii Americane). Aici, tânărul Hemingway, în vârstă de numai nouăsprezece ani, a fost supus la două operații, apoi a făcut ceea ce se presupune că fac toți bărbații răniți în război: s-a îndrăgostit de asistenta lui.

Ea era Agnes Korowsky, de douăzeci și șase de ani, din Washington D.C. Relația lor, atât cât a fost, a fost frumoasă, dar destul de unilaterală (de partea lui) și scurtă. Ernest s-a întors în Oak Park, Illinois, în ianuarie 1919, și a început procesul de transformare într-un erou de război.

Agnes a rămas în continuare în Italia ca asistentă, iar în martie i-a scris o scrisoare de despărțire. Pentru restul lumii se poate să fi fost cel mai fericit final, deoarece Hemingway avea să scrie despre experiențele avute – în Italia, când a fost rănit, când s-a îndrăgostit – și să le adune într-o carte care are unele dintre cele mai memorabile fraze de început dintre toate romanele moderne:

„În vara târzie din anul acela locuiam într-o casă în satul din care în depărtare, peste fluviu și peste câmpie, se vedeau cum se înalță munții. Albia râului era plină de prundiș și de bolovani uscați și albiți de soare, iar apa curgea limpede în șuvoaie repezi și albăstrii. Trupele treceau pe șoseaua

de lângă casă și praful pe care îl ridicau se așternea pe frunzele copacilor. Praful se așternuse și pe trunchiurile copacilor și frunzele le căzură mai devreme în anul acela. Trupele mărșăluiau pe șosea și vedeam praful ridicându-se, frunzele căzând în bătaia vântului, soldații în marș și apoi iarăși șoseaua pustie și albă, și frunzele risipite pe drum.”

Așa începe romanul Adio, arme.

În aceeași zi

1521: Ferdinand von Habsburg se căsătorește cu Ana de Ungaria, ducând la încorporarea Ungariei în Imperiul Austriac

1709: Petru cel Mare îl înfrânge pe Carol al XII-lea al Suediei în Bătălia de pe Poltava

1822: Se îneacă în dreptul localității Livorno, Italia, poetul englez Percy Bysshe Shelley

1839: Se naște magnatul american al petrolului John D. Rockefeller

9 iulie

Sfârșitul familiei Medici

1737 Timp de 13 ani, Gian Gastone de Medici condusese Marele Ducat al Toscanei, însă puținele sale eforturi bine intenționate de reconstrucție a statului i-au fost zădărnicite de lene, alcoolism și de preferința sa pentru băieții tineri. Florența era în faliment, numai clădirile sale minunate și comorile de artă amintind lumii de măreția ei trecută, Gian Gastone însuși fiind ultimul vestigiu al marii familii Medici, care avusese un rol vital în crearea acestei măreții.

De când Florența începuse să fie stăpânită de Cosimo cel Bătrân, în 1434, familia Medici dăduse naștere unui mare număr de oameni iluștri și remarcabili. Fără îndoială, cel mai celebru a fost Lorenzo Magnificul, nepotul lui Cosimo, cel mai mare patron al artelor pe care l-a avut lumea. Fiul lui Lorenzo, Giovanni, a devenit papa Leon al X-lea, primul dintre papii din familia Medici. Ulterior au mai fost Clement al VII-lea, nepotul nelegitim al tatălui lui Lorenzo și, în sfârșit, Leon al XI-lea, stră-strănepotul lui Lorenzo.

Alți reprezentanți iluștri ai familiei Medici sunt Alessandro, duce de Florența (fiul nelegitim al nelegitimului papă Clement al VII-lea) și două regine ale Franței, mai întâi Caterina de Medici (stră-strănepoata lui Lorenzo) și apoi Maria, o vară depărtată.

În 1569, familia Medici era atât de puternică, încât un alt Cosimo, descendent al fratelui lui Cosimo cel Bătrân, a devenit duce de Toscana. El a fost urmat de alți cinci Mari Duci, Gian Gastone fiind ultimul dintre ei.

În 1737, Gian Gastone era deja plictisit, la cei șaizeci și cinci de ani ai săi. Dată fiind înclinația lui pentru băieți, nu este de mirare că nu avea copii. Își petrecea majoritatea zilelor în pat, cu barba încâlcită și nespălat. Astfel încât

nu era de mirare să fie căutat de moarte, care a venit în data de 9 iulie. Și astfel s-a stins marea familie Medici, după 303 ani de domnie.

În aceeași zi

1497: Navigatorul portughez Vasco da Gama iese de pe fluviul Tajo, pornind într-un voiaj istoric către India, pe lângă Capul Bunei Speranțe

1553: Lady Jane Grey este proclamată regină

10 iulie

Ultima victorie (postumă) a Cidului

1099 Cel mai mare dintre eroii populari spanioli, cavaler și cuceritor, spaima maurilor, credincios apărător al Spaniei creștine. Aceasta este legenda lui Roderigo Díaz de Bivar, cunoscut în istorie sub numele de El Cid (Cidul).

El Cid a fost, de fapt, un soldat mercenar, care a luptat și pentru mauri, și împotriva lor. Până și numele lui popular este revelator: El Cid vine de la Cid-y, care înseamnă „stăpânul meu" în arabă. Însă, indiferent de partea cui a luptat, El Cid a fost unul dintre cele mai importante personaje ale Spaniei secolului al XI-lea și, fără îndoială, cel mai mare conducător militar al său. A jucat un rol important în salvarea țării sale de dominația maurilor.

Cu toate că mitul face din El Cid un nobil cavaler de talia regelui Arthur, adevărul este mai puțin glorios. Când a cucerit Valencia de la mauri, el i-a promis comandantului maur, Ibn Jahhaf, că îl va cruța. Însă, de îndată ce a preluat controlul total asupra orașului, l-a ars de viu pe Ibn Jahhaf.

Multe legende îl au în centru pe El Cid, dar nici una mai glorioasă decât aceea a morții sale în această zi, în Valencia aflată sub stăpânirea sa.

Suferind și trecut de vârsta a doua (avea cincizeci și șase de ani), El Cid a murit în timp ce orașul era asediat de regele Bucar și de o mare armată maură. Dar, respectând indicațiile date de el pe patul de moarte, generalii lui El Cid au așteptat douăsprezece zile și apoi i-au legat corpul îmbrăcat în armură pe calul său credincios, Bavieca. La miezul nopții, cu El Cid în frunte, întreaga armată a ieșit călare pe porțile cetății. Pe urmă, în timp ce nobilul cadavru înainta cu alaiul de bagaje, cavalerii spanioli s-au întors și i-au atacat din spate pe maurii care dormeau.

Potrivit Cronicii Cidului, o relatare aproape contemporană, „regelui Bucar i s-a părut că în fața lor a venit un cavaler cu o statură impunătoare, pe un cal alb, cu o cruce însângerată, care avea într-o mână o flamură albă și în cealaltă o sabie care părea de foc și a semănat moartea printre mauri… Și regele Bucar și ceilalți regi au fost într-atât de înspăimântați că nici nu și-au mai strunit caii până au ajuns în mare.”

După fuga maurilor, trupul lui El Cid a fost dus la mănăstirea San Pedro de Cardeña, lângă Burgos, unde a rămas timp de zece ani, așezat pe un tron de fildeș, înainte să fie înmormântat cum se cuvine. Deloc surprinzător, în jurul mormântului s-a născut în curând un adevărat cult.

Triumful postum al lui El Cid în Valencia nu avea să dureze. Maurii au reocupat orașul în mai puțin de trei ani și au păstrat controlul asupra lui până în 1238.

El Cid continuă să trăiască în legendele spaniole și este slăvit în celebrul poem epic spaniol El Cantar de mío Cid (Cântecul Cidului). După mai bine de 500 de ani, Pierre Corneille l-a omagiat din nou, în marea sa dramă Cidul.

În aceeași zi

138 d.Hr.: Moare la Baiae împăratul roman Hadrian

1509: Se naște fondatorul calvinismului, Jean Calvin

1830: Se naște pictorul francez Camille Pissarro

1871: Se naște romancierul francez Marcel Proust

1940: Începe Bătălia pentru Anglia

11 iulie

Cel mai celebru duel din istoria americană

1804 Este posibil ca Alexander Hamilton să fi fost cel mai influent politician american care nu a obținut niciodată președinția. Viziunea lui asupra Americii, aceea a unei țări puternice și prospere industrial, condusă de un guvern central puternic, a format baza pentru sistemul economic și politic existent.

Dar, în timpul carierei sale, Hamilton și-a făcut un aprig dușman din Arron Burr, alt politician din New York, care era adeptul unei Americi mai pastorale, descentralizate.

În 1799, influența lui Hamilton l-a ajutat pe Thomas Jefferson să obțină președinția, iar Burr a trebuit să se mulțumească cu postul de vicepreședinte. Patru ani mai târziu, Hamilton a ajutat la spulberarea speranțelor lui Burr de a deveni guvernatorul statului New York.

Urându-l pe Hamilton pentru influența sa – și pentru atacurile la adresa onestității sale –, Burr l-a provocat la cel mai celebru duel din America.

În zori, în ziua de 11 iulie, cei doi adversari și secunzii lor au fost duși cu barca peste fluviul Hudson în Weehawken, New Jersey – duelurile fiind ilegale în New York. Printr-o coincidență morbidă, era exact același loc în care fiul lui Hamilton fusese ucis într-un duel, cu trei ani în urmă. Încruntați, au luat poziție, cu pistoalele în mâini. Era exact ora 7:30.

Două împușcături s-au auzit în liniștea dimineții. Hamilton a tras pe alături, însă Burr a ochit perfect și Hamilton a căzut, ținându-se de stomac, cu sângele scurgându-i-se printre degete. Cu toate că a fost îngrijit în permanență de un chirurg, Hamilton a murit după douăzeci și opt de ore, la vârsta de numai patruzeci și nouă de ani. Burr a mai trăit treizeci și doi de

ani, fiind singurul vicepreședinte american care a participat la un duel (cu toate că un altul, Andrew Jackson, a ucis un om într-un duel înainte să fie ales președinte). Mort, Hamilton a avut mai multă influență asupra poporului său decât omul care l-a omorât și care a supraviețuit.

În aceeași zi

1274: Se naște regele scoțian Robert Bruce

1754: Se naște Thomas Bowdler, cenzorul pasajelor necuviincioase din cărți

12 iulie

Nașterea lui Iulius Caesar

100 î.Hr. În această zi s-a născut Gaius Iulius Caesar, cel mai mare bărbat al Antichității și poate al tuturor timpurilor. Provenea dintr-o familie aristocratică romană, care se mândrea că se trage, prin intermediul lui Enea, din mama acestuia, zeița Venus. În ceea ce privește averea, familia Iulia nu era deloc bogată și Caesar a realizat totul printr-o inteligență deosebită, prin calități extraordinare de general, prin calcule reci și prin capacitatea de a-i face pe oameni, mai ales pe soldații săi, să-l iubească. Era un remarcabil spadasin și călăreț, iar în luptă se dovedise extraordinar de curajos, întotdeauna conducând pe câmpul de bătălie, purtând o manta stacojie, astfel încât oamenii lui să-l poată vedea. Marele om de stat roman Cicero l-a numit „un instrument al urgiei, înspăimântător prin vigilență, agilitate și energie”.

Caesar era înalt, blond, bine clădit, cu ochii căprui. Singurele lui defecte par să fi fost atacurile de epilepsie și faptul că, la o vârstă mai înaintată, începuse să chelească.

Caesar și-a demonstrat curajul și hotărârea de timpuriu. Încă din adolescență, când se afla în drum spre Rhodos, la studii, și a fost capturat de pirați. I-a cucerit pe aceștia și i-a mustrat că-i stabiliseră o răscumpărare prea mică, spunându-le că merita cu mult mai mult decât își imaginau. În glumă, le-a mai promis și că-i va crucifica pe toți când va fi eliberat, amenințare pe care a împlinit-o, organizând o forță navală pe cheltuială proprie și vânându-i până la unul. Singura lui dovadă de milă a fost că a dat ordin să li se taie beregata înainte să fie crucificați.

Cu toate că Caesar era un mare iubitor al femeilor, circulau zvonuri că întreținea relații sexuale și cu bărbați. Aceste comentarii își aveau originea

în perioada petrecută în tinerețe în Bitinia, în compania efeminatului rege Nicomede. Ulterior, când Caesar a devenit o putere la Roma, unul dintre dușmanii lui politici vorbea despre el ca de „regina din Bitinia, care odinioară a vrut să se culce cu un rege, iar acum vrea să fie rege”.

Caesar a schimbat cursul istoriei de două ori, o dată prin cucerirea Galiei, unde a fost guvernator timp de nouă ani, transformând Franța într-o țară latină, și a doua oară asumându-și calitatea de dictator al Romei, punând capăt pentru totdeauna republicii romane. Cu toate că nu a fost niciodată împărat, până în zilele noastre, derivatele numelui său înseamnă împărat – „kaiser” în germană sau „țar” în rusă.

În anul 45 î.Hr., Caesar a instituit calendarul iulian, care a avut o utilizare universală până în anul 1582 (la vremea respectivă, Cicero glumea spunând că „până și stelele se supun poruncilor lui Caesar”.) Cu toate că acest calendar, luat ca atare, a fost abandonat, avem în continuare luna iulie, care și-a luat numele de la marele om care s-a născut în a douăsprezecea zi a acestei luni. Contrar convingerii multora, Caesar nu s-a născut prin cezariană. Cu două mii de ani în urmă, o asemenea operație ar fi fost, fără doar și poate, fatală pentru mamă și știm că mama lui Caesar a supraviețuit să-l vadă ajungând la vârsta adultă.

În aceeași zi

1536: Moare umanistul olandez Desiderius Erasmus

1730: Se naște scriitorul american Henry David Thoreau

1884: Se naște pictorul italian Amedeo Modigliani

13 iulie

Charlotte Corday îl înjunghie pe Marat în baie

1793 Cu toate că se născuse în Elveția, dintr-o mamă elvețiană și un tată din Sardinia, Jean Paul Marat a devenit unul dintre cei mai fanatici și mai nemiloși revoluționari francezi.

Începuturile lui Marat ar fi sugerat o viață trăită mai convențional. În jurul vârstei de treizeci de ani, se mutase la Londra, devenind un eminent medic, precum și autor al mai multor cărți științifice. La vârsta de treizeci și patru de ani, s-a întors la Paris, ca medic al gărzilor personale ale fratelui regelui Ludovic al XVI-lea, viitorul Carol al X-lea. A continuat să desfășoare experimente științifice și să publice tratate, atrăgând, în același timp, pacienți din clasele superioare. Chiar a corespondat cu Benjamin Franklin.

Marat avea o părere prea bună despre realizările sale personale, considerându-se superior lui Sir Isaac Newton. Cum erau puțini cei care îi împărtășeau opinia, a fost respins de Academia de Științe. Peste ani, a ajuns să se simtă nu doar neapreciat, ci de-a dreptul trădat de lumea în care trăia și a început să dea vina pe aristocrația franceză, care stabilea standardele. Cu cât se gândea mai mult la nedreptățile care îi fuseseră făcute, cu atât mai mult le asocia cu injustițiile sociale la adresa poporului. Astfel, a devenit revoluționar.

În anii 1780, s-a orientat către activitatea de editor, devenind redactorul incendiarului ziar L'Ami du Peuple. În 1790, spunea publicului: „Cinci sau șase sute de capete tăiate v-ar asigura tihna, libertatea și fericirea".

Având patruzeci și nouă de ani în 1793, Marat era un bărbat oacheș, viguros, chinuit îngrozitor de răni deschise pe față și pe corp, pentru că suferea de prurigo, o afecțiune pe care o contractase când se ascundea în canalizarea Parisului, la începuturile Revoluției. Această afecțiune îi

provoca dureri imense și singurul lucru care îl calma era să stea în apă, în baie.

În această zi a anului 1793, Marat tocmai făcea o asemenea baie terapeutică la locuința sa de la numărul 30, pe Rue des Cordeliers, când un servitor i-a adus un bilet. „Aveți bunătatea să mă primiți”, scria, „vă pot ajuta să faceți un mare serviciu Franței.” Nedumerit, a fost de acord să-l primească pe vizitator, o tânără aristocrată din Caen, pe nume Charlotte Corday.

Deși provenind dintr-o familie nobilă, Charlotte Corday credea cu toată fervoarea în democrație, însă considera că Marat ducea Franța către radicalism și anarhie. Intrând în încăperea în care Marat își făcea baia, la început a pretins că-i dezvăluie informații secrete, numind prezumtivi regaliști din Caen. Marat a zâmbit și, fără să bănuiască ceva, și-a semnat condangarea la moarte cu răspunsul: „Vor ajunge cu toții la ghilotină”.

Scoțând un cuțit din corsaj, Corday l-a înjunghiat pe Marat în inimă, ucigându-l pe loc. Patru zile mai târziu, s-a îndreptat calmă către ghilotină, ca plată pentru fapta sa.

Jacques Louis David a imortalizat crima în unul dintre cele mai cunoscute tablouri ale sale. Ca și Marat, David era un membru radical al Convenției Naționale, tabloul fiind unicul care prezintă o crimă, și chiar pictat de un artist care o cunoștea pe victima pe care o înfățișase.

Mort, Marat a devenit un erou național, douăzeci și unu de orașe purtându-i numele (dintre care a mai rămas unul singur). În semn de recunoaștere a fervorii sale revoluționare, marina sovietică a botezat unul dintre primele sale crucișătoare cu numele lui.

În aceeași zi

1870: Cancelarul Otto von Bismarck trimite „Telegrama Ems”, telegramă contrafăcută, în scopul de a provoca Franța să intre în Războiul Franco-Prusac

14 iulie

Căderea Bastiliei

1789 Pe parcursul secolelor, am ajuns să ne imaginăm Bastilia ca pe o fortăreață tenebroasă, cenușie, din piatră rece, în care nevinovații îmbătrâneau și mureau, înlănțuiți de ziduri, în celulele insalubre, din ordinul regilor Franței, reacționari și plini de dispreț față de propriul popor. Iar când ne gândim la 14 iulie – Ziua căderii Bastiliei – ne imaginăm eroismul poporului împilat care a înfrânt gărzile puternic înarmate ale regelui, pentru a elibera sutele de prizonieri nevinovați închiși aici.

„Adevărata" Bastilie din Paris a fost într-adevăr o masivă fortăreață medievală. Construită în secolul al XIV-lea, era formată din opt turnuri rotunde legate prin ziduri înalte de treizeci de metri. În vara anului 1789, avea un personal format din 114 gărzi sub comanda lui Bernard de Launay.

În ziua de marți, 14 iulie, o mulțime formată din circa 800 de revoluționari parizieni au decis să ia cu asalt Bastilia, simbolul opresiunii regale. Adunându-se în fața zidurilor, au atacat cu muschetele și tunurile capturate anterior de la Invalides, în cursul aceleiași zile. Însă a devenit evident curând că apărătorii ar fi putut să reziste la infinit; din rândurile mulțimii, vreo sută de oameni au fost uciși.

Cu toate că nu se afla într-un pericol imediat, de Launay a vrut să evite continuarea vărsării de sânge și s-a oferit să deschidă porțile, dacă soldații lui erau cruțați. Atacatorii i-au dat asigurări în acest sens și a fost coborât podul basculant. Imediat, răsculații au dat buzna și au masacrat garnizoana, inclusiv pe comandantul ei.

Prin urmare, viclenia și nu forța armelor a dus la cucerirea Bastiliei. Înăuntru nu erau decât șapte prizonieri.

Începutul Revoluției Franceze este, în general, asociat cu ziua căderii Bastiliei, însă aveau să treacă încă trei ani până la abolirea monarhiei. Și chiar și atunci a mai fost nevoie de 88 de ani pentru ca Ziua Bastiliei să fie declarată zi națională a Franței.

În aceeași zi

1835: Se naște pictorul american James Abbott McNeil Whistler

1881: Șeriful Pat Garrett îl omoară pe banditul american Billy the Kid

1933: Germania adoptă Legea pentru protecția sănătății ereditare, începutul programului nazist de eutanasiere

15 iulie

Cruciații cuceresc Ierusalimul

1099 În această zi, cu ajutorul turnurilor de asalt și al scărilor mobile, 15 000 de cruciați au luat cu asalt zidurile orașului sfânt Ierusalim, strigând „Ajută-ne, Dumnezeule!” Prima Cruciadă triumfase.

„Ierusalimul este buricul lumii”, strigase papa Urban al II-lea, în cadrul Conciliului de la Clermont din urmă cu patru ani. Apelul său la un război sfânt poate părea cam tardiv – Ierusalimul fusese oraș musulman de peste patru secole – însă abia în 1071, când turcii selgiucizi veniseră din Asia Centrală, orașul fusese interzis pelerinilor creștini. Prin urmare, papa Urban a strigat și Prima Cruciadă a și început.

În această mare aventură au pornit probabil în jur de 50 000 de cavaleri, soldați și personal auxiliar, inclusiv nobili de ranguri inferioare în căutarea norocului și țărani în căutarea libertății din chingile feudale care îi țineau legați de pământ. Timp de trei ani, cruciații istoviți de drumuri au străbătut Europa și Asia Mică, măcinați de foamete, sete, boli, bandiți și gherile turce. Când, într-un târziu, au ajuns în Palestina, s-au copt de vii în armuri sub căldura îngrozitoare, însă și-au continuat drumul. Când au sosit în Orașul Sfânt în iunie 1099, mai mult de jumătate dintre ei muriseră, dezertaseră sau pur și simplu se rătăciseră.

În momentul în care cruciații au străpuns zidurile Ierusalimului, sarazinii care îl apărau s-au refugiat în Templul lui Solomon, însă, în scurtă vreme, atacatorii i-au doborât porțile. Aici, potrivit unui martor ocular, „în acest templu, aproape 10 000 de oameni au fost decapitați. Dacă ai fi fost acolo, ai fi avut picioarele pline de sângele morților… Nu a fost cruțată nici măcar o singură viață, nici femeile și nici copiii. Ai fi fost martorul unei priveliști îngrozitoare, când soldații noștri cei mai săraci, aflând de viclenia sarazinilor, le-au despicat burțile să scoată din măruntaiele lor giuvaerurile

pe care le înghițiseră când erau încă în viață. După câteva zile, trupurile au fost adunate într-o imensă grămadă și arse până nu a mai rămas nimic din ele, ca să se găsească mai ușor monedele în cenușă.”

Când, în sfârșit, cruciații au terminat răfuiala cu musulmanii, i-au adunat pe evreii locuitori ai orașului la principala lor sinagogă și au ars-o și pe aceasta până în temelii.

Și, astfel, ziua de 15 iulie a rămas ziua celei mai mari victorii militare a creștinătății. Triumful s-a soldat cu proclamarea Regatului Creștin al Ierusalimului, al cărui prim conducător a fost Godefroy de Bouillon, primul cavaler creștin care a pus piciorul pe zidurile orașului cucerit. El a respins titlul de rege, preferându-l pe cel de Apărător și Baron al Sfântului Mormânt, spunând: „Nu voi purta o coroană din aur acolo unde Mântuitorul meu a purtat una de spini”.

Regatul creștin a rezistat aproape două secole, cu toate că Ierusalimul a fost cucerit în 1187 de marele conducător al sarazinilor, Saladin. Ca o ironie a sorții, în ziua în care creștinii cucereau Ierusalimul de la musulmani era exact Hegira, acea zi din anul 622 în care Mahomed a fugit în Medina, considerată debutul tradițional al erei musulmane.

În aceeași zi

622: Mahomed fuge de la Mecca la Medina – Ziua de Hegira – debutul erei musulmane

1606: Se naște pictorul olandez Rembrandt van Rijn

1834: Decretul de Suprimare pune capăt Inchiziției spaniole

1904: Moare la Badenweiler, Germania, dramaturgul rus Anton Cehov

16 iulie

Amenințarea dominației musulmane în Spania este eliminată la Las Navas de Tolosa

1212 Cu aproape o jumătate de mileniu înainte – în 711 –, un conducător arab îndrăzneț, pe nume Tarik, conducea în jur de 12 000 de războinici peste canalul lat de aproape 15 kilometri care desparte Marocul de Spania, debarcând într-un punct care îi va purta numele – Jebel-al-Tarik (însemnând muntele lui Tarik), devenit peste secole, Gibraltar. Pe parcursul următoarelor cinci secole, arabii (sau maurii) au înaintat continuu spre nord, în Spania, până când au ajuns să o stăpânească în mare parte, în ciuda eforturilor creștinilor de a-i opri.

În 1158, Alfonso al III-lea, care avea numai trei ani, a moștenit tronul Castiliei și al Leónului. În îndelungata sa domnie, Alfonso a fost din ce în ce mai hotărât să scape peninsula de dominația maurilor, respectiv a musulmanilor, iar în 1212 a acționat decisiv.

În primul rând, regele a făcut apel la redutabilul papă Inocențiu al III-lea, pentru a-i oferi sprijinul său spiritual (și politic). Inocențiu fusese inițiatorul a două cruciade în Țara Sfântă și a încă uneia împotriva ereticilor albigenzi, astfel încât Alfonso s-a simțit încrezător că papa se va alătura cu entuziasm oricărui efort de a-i ataca pe musulmanii din Spania.

Inocențiu a răspuns așa cum se anticipase: a pornit cruciada și i-a îndemnat pe conducătorii din Aragon, Navarra și Portugalia să se alăture armatei Castiliei, sub conducerea lui Alfonso.

În data de 16 iulie, formidabila armată a lui Alfonso s-a confruntat cu maurii în Bătălia de la Las Navas de Tolosa (la aproape 65 de kilometri nord de orașul modern Jaén din Andaluzia). Alfonso a condus personal trupele creștine în bătălie, iar victoria lor a fost totală. (Sprijinul fervent al

papei Inocențiu pentru această campanie probabil că a fost văzut de Cel de Sus, pentru că a fost chemat la ceruri după exact patru ani din ziua bătăliei.)

Las Navas de Tolosa a fost una dintre bătăliile decisive din istoria Europei. Cu toate că au mai trecut peste două secole până la înfrângerea maurilor, începând din această zi, creștinii au început să domine, iar maurii au bătut în retragere. Amenințarea unei Spanii musulmane – sau a unei Europe musulmane – luase sfârșit. Peste alți 300 de ani, pericolul musulman va veni din altă direcție, din partea armatelor turce ale lui Soliman Magnificul.

În aceeași zi

1796: Se naște pictorul francez Camille Corot

1918: Insurgenții comuniști îi ucid pe țarul Nicolae al II-lea, pe Alexandra și pe cei patru copii ai lor, într-o pivniță din Ekaterinburg

1945: Prima bombă atomică explodează la Alamogordo, New Mexico, la ora 5:24 dimineața

17 iulie

Sfârșitul Războiului de o Sută de Ani

1453 În această zi, când tunurile franceze au încetat focul împotriva armatei engleze înfrânte la Castillon, pe cursul inferior al râului Dordogne, a luat sfârșit Războiul de o Sută de Ani – care în realitate a durat 116 ani.

Totul a început în 1337, când Eduard al III-lea al Angliei a început să emită pretenții la coroana Franței, în temeiul ascendenței mamei sale, Isabela de Valois, fiica regelui Filip cel Frumos al Franței. La început, englezii probabil consideraseră că războiul fusese un enorm succes, după marile victorii de la Crécy, Poitiers și Agincourt, însă pe urmă a venit rândul francezilor să prindă aripi, cu triumfurile însuflețitoare ale Ioanei d'Arc.

Înfrângerea de la Castillon lăsase regilor Angliei controlul acelorași zone din Franța pe care le stăpânise Eduard al III-lea în urmă cu o sută de ani.

Însă englezii s-au ales cu o moștenire durabilă din război. În cursul acestui secol de lupte, victoriile englezilor s-au datorat mai ales arcului lung, puternica armă care putea să lanseze săgeți lungi de peste 75 de centimetri, ce străpungeau armuri.

Arcurile lungi ale englezilor erau atât de redutabile, încât francezii le tăiau primele două degete tuturor arcașilor luați prizonieri, astfel încât să nu-și mai poată folosi arcurile. Reacția arcașilor a fost să ridice două degete în semn de dispreț față de dușmani, astfel născându-se semnul batjocoritor, făcut cu două degete, pe care englezii îl folosesc până în zilele noastre pentru a-și bate joc de adversari.

În aceeași zi

1674: În Turnul Londrei sunt descoperite osemintele a doi băieți, presupunându-se că ar fi vorba despre copiii lui Eduard al IV-lea

1793: Este ghilotinată patrioata franceză Charlotte Corday

1872: Moare la biroul său, în urma unui atac de inimă, președintele Mexicului, Benito Juárez

18 iulie

Nero incendiază Roma

64 d.Hr. În această noapte, la ordinele împăratului lor, soldații au declanșat unul dintre cele mai mari incendii din istorie.

Dintre toate cazurile de împărați degenerați ai Romei, Nero este considerat cel mai rău. Devenind împărat la vârsta de șaisprezece ani, la început l-a imitat cu fidelitate pe stră-stră-străbunicul său, împăratul Augustus. În cursul primilor patru ani de domnie a redus impozitele, a interzis spectacolele de circ în care erau uciși sau răniți oameni și a suspendat pedeapsa capitală. I-a iertat până și pe autorii criticilor injurioase la adresa sa și nu a condangat nici un senator la moarte, o adevărată revoluție a moderației pentru vremea respectivă.

Însă, pe măsură ce Nero devenea din ce în ce mai conștient de puterile sale nelimitate, a început să se schimbe. A început să chefuiască pe străzi noaptea și să se poarte fără nici o jenă când era vorba de propriile plăceri. Se credea un mare actor și scandaliza nobilimea romană apărând pe scenă, uneori chiar jucând roluri în travesti. Scria poezii de calitate îndoielnică și își obliga auditoriul să-l asculte. După cum scria istoricul Suetoniu: „Nimeni nu avea permisiunea să părăsească teatrul în cursul spectacolelor sale. S-a scris despre femei din public care au născut… și bărbați atât de plictisiți, încât se prefăceau morți, ca să fie luați și duși de acolo.”

Multe dintre faptele lui Nero erau de o megalomanie frizând nebunia. A ordonat executarea uneia dintre soțiile sale pentru a se putea căsători cu alta și și-a bătut o soție lovind-o cu picioarele până a omorât-o, însărcinată fiind, pentru că se plânsese că sosea acasă târziu de la cursele de care. Cele mai revoltătoare dintre faptele sale au legătură cu îngrozitoarea sa mamă, Agrippina. (Agrippina a fost un model interesant pentru Nero. Și-a ucis cel de-al doilea soț, astfel încât să se poată căsători incestuos cu propriul unchi,

viitorul împărat Claudius, după ce uneltise deja asasinarea soției lui Claudius. Cinci ani mai târziu, l-a otrăvit pe Claudius, astfel încât Nero să poată moșteni puterea supremă și, la patru luni după aceea, l-a otrăvit pe fiul lui Claudius cu prima sa soție, pentru a elimina un potențial rival.)

Este de notorietate faptul că Nero a avut o relație incestuoasă cu Agrippina, însă din momentul în care ea a început să se amestece prea mult în treburile imperiale, a încercat s-o înece, trimițând-o pe mare, din Golful Neapole, într-o ambarcațiune care trebuia să se scufunde. Cum Agrippina s-a salvat înotând până la mal, Nero a dat ordin să fie executată, ordin dus la bun sfârșit, după cum se cuvenea, în propria ei casă. Înainte să moară, Agrippina le-a strigat ucigașilor ei: „Loviți mai întâi în pântece!”

Însă, dintre toate actele de nebunie criminală ale lui Nero, cel mai celebru este incendierea Romei, pe atunci un oraș imens, având în jur de 900 000 de locuitori. Istoricii mai dezbat încă problema dacă într-adevăr Nero a fost responsabil pentru incendiu, însă Suetoniu susține că, în ziua de 18 iulie 64, Nero a dat ordin trupelor sale, din senin, să incendieze orașul.

Marele incendiu a durat șase zile și șapte nopți, distrugând porțiuni vaste din Roma și ucigând sute de oameni. Contrar legendei populare, însă, Nero nu a stat cu mâinile în sân câtă vreme Roma s-a aflat în flăcări. A urmărit incendiul din Turnul lui Mecena, fermecat de ceea ce numea „frumusețea flăcărilor”. Pe urmă și-a îmbrăcat costumul de actor și și-a cântat propria compoziție, Jaful din Ilium.

La vremea marelui incendiu, Nero avea numai douăzeci și șapte de ani. Patru ani mai târziu, a fost răsturnat de la putere și forțat să se sinucidă, spre ușurarea și bucuria poporului său.

În aceeași zi

1610: Moare la Porto Ercole pictorul italian Caravaggio (Michelangelo Merisi)

1811: Se naște la Calcutta romancierul englez William Makepeace Thackeray

1817: Moare romanciera engleză Jane Austen

1869: Papa Pius al IX-lea proclamă doctrina infailibilității papale

1936: Generalul Francisco Franco ordonă trupelor sale să se revolte împotriva guvernului spaniol, începând Războiul Civil din Spania

1938: La castelul Pelișor, Sinaia, se stinge din viață regina Maria

19 iulie

Prima convenție feministă din America

1848 În această zi, în pitorescul district Finger Lakes, din partea central-vestică a statului New York, s-a adunat o mulțime de aproximativ 250 de femei și patruzeci de bărbați, la Seneca Falls, pentru „a discuta drepturile sociale, civile și religioase ale femeilor". Condusă de Elizabeth Cady Stanton și de Lucretia Mott, care, în urmă cu opt ani, fuseseră excluse de la Convenția Mondială Anti-Sclavie de la Londra pe motiv că erau femei, aceasta a fost prima reuniune oficială din America a feministelor. După două zile de discuții, a fost redactată o listă cu plângerile și cererile femeilor, inclusiv discutabila (unii au spus ridicola) idee că femeile ar trebui să aibă dreptul de vot.

Cu toate că femeile din America aveau dreptul de a candida în alegeri încă din 1788, asemenea suratelor lor din Marea Britanie, continua să li se refuze să fie egale cu bărbații și în cabina de vot.

În Marea Britanie, dreptul de vot pentru femei reprezentase o temă importantă cel puțin din 1792, când Mary Wollstonecraft a adus argumente pentru această egalitate în lucrarea ei Vindication of the Rights of Women (Revendicarea drepturilor femeii), însă primul comitet pentru dreptul la vot al femeii a fost constituit la Manchester abia în 1865, la 17 ani de la Convenția Americană din Seneca Falls. Progresele erau lente, în condițiile în care, chiar și cu sprijinul lui John Stuart Mill, a cărui soție era o înverșunată „sufragetă", Parlamentul nu a putut fi determinat să voteze o legislație favorabilă, din cauza implacabilei opoziții a reginei Victoria.

În 1903, la doi ani după moartea reginei Victoria, o feministă foarte îndârjită, pe nume Emmeline Pankhurst, și cele două fiice ale sale au fondat Uniunea Socială și Politică a Femeilor. Deși inițial în favoarea protestelor nonviolente, frustrat de insuccese, grupul a devenit din ce în ce mai

militant, spărgând vitrinele din Regent Street, dând foc cutiilor poștale și tăind firele de telegraf. Când sufragetele (termen inventat de ziare) au fost trimise la închisoare, au răspuns cu greve ale foamei, iar autoritățile au recurs la hrănirea lor forțată.

În 1918, guvernul britanic a cedat în cele din urmă, însă numai femeile având peste treizeci de ani căpătau dreptul la vot. Zece ani mai târziu, într-o societate schimbată pentru totdeauna de război, femeile au obținut, în sfârșit, drepturi egale cu ale bărbaților.

În Statele Unite, femeile au trebuit să aștepte până în anul 1920, când, în data de 20 august, Congresul a votat cel de-al Nouăsprezecelea Amendament la Constituție, care afirma: „Dreptul la vot al cetățenilor Statelor Unite nu va fi refuzat sau abrogat de Statele Unite și nici de vreunul dintre state pe motive legate de sex”.

Atât Statele Unite, cât și Marea Britanie s-au aflat în urma mai multor țări. Încă din 1893, femeile din Noua Zeelandă obținuseră aceste drepturi și printre alte țări care le-au luat-o înainte în acordarea dreptului de vot și pentru femei s-au numărat Australia, Finlanda, Norvegia, Rusia și Canada. Până și Germania le-a permis femeilor să voteze înaintea Statelor Unite, în ciuda legii prusace din anul 1851 care le interzicea femeilor, precum și școlarilor afectați de boli mintale până și participarea la întâlnirile unde se discutau subiecte politice.

Nu toate țările europene au fost atât de grăbite. În Franța, femeile au obținut dreptul la vot abia în 1944, când conducătorul din exil al Franței libere, Charles de Gaulle, a emis un decret de război, iar în Italia, Mussolini practic a abrogat dreptul la vot al femeilor, care a fost reinstaurat abia după sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

În aceeași zi

1374: Moare în apropiere de Padova poetul italian Petrarca

1799: În Egipt este descoperită Piatra de la Rosetta

1834: Se naște pictorul și sculptorul francez Edgar Degas

1870: Napoleon al III-lea declară război și începe astfel Războiul Franco-Prusac

1903: Maurice Garin câștigă prima ediție a Turului Franței

20 iulie

Complotul pentru asasinarea lui Hitler

1944 „Trebuie să mă duc să dau un telefon. Ai grijă de geanta mea. Am niște acte secrete în ea”, i-a șoptit colonelul Claus von Stauffenberg colonelului Brandt, care stătea alături de el. Pe urmă s-a ridicat în liniște de la masa aglomerată și s-a strecurat afară din sala de conferințe, în timp ce conducerea superioară a armatei germane îi prezenta conducătorului suprem rapoarte sumbre, în buncărul fortificat Wolfsschanze (Bârlogul Lupului), la cartierul general din Rastenburg, nord-estul Poloniei actuale. Trei minute mai târziu, la ora 12:42, bomba care fusese ascunsă într-o cămașă din geanta colonelului von Stauffenberg a explodat, ucigând patru persoane, inclusiv pe colonelul Brandt, dar lăsându-și aproape nevătămată ținta, Adolf Hitler. Având nevoie de mai mult loc pentru picioare, nefericitul Brandt împinsese geanta către capătul îndepărtat al mesei, ferindu-l astfel ca prin miracol pe Hitler de efectul exploziei.

Von Stauffenberg, care avea treizeci și șase de ani, era ofițer de carieră, provenind dintr-o familie nobiliară prusacă. Fost susținător al lui Hitler la început, participase la toate campaniile importante ale Führerului și fusese grav rănit în timp ce lupta în Divizia 10 Panzer din Afrika Corps condusă de Rommel, în Tunisia. Acolo, la începutul anului 1943, avioanele de vânătoare ale Aliaților îi atacaseră convoiul și von Stauffenberg își pierduse ochiul stâng, mâna dreaptă și ultimele două degete de la mâna stângă.

Von Stauffenberg a început să-și piardă încrederea în Hitler probabil în Rusia, după ce fusese martorul atrocităților comise de SS și, la mijlocul anului 1944, tuturor le era clar, mai puțin naziștilor fanatici, că Germania avea să piardă războiul. Von Stauffenberg a devenit un membru-cheie al conspirației cu numele de cod Walküre (Valkiria), al cărei scop era să preia

controlul asupra guvernului și să obțină termeni de pace convenabili de la Aliați, pentru a salva țara de la distrugerea totală.

Complotiștii căutau o modalitate de a ajunge la Hitler și norocul le-a surâs în data de 1 iunie 1944, când von Stauffenberg a fost numit șef de stat major al Armatei de Rezervă, ceea ce îi oferea acces la cele mai importante întâlniri militare ale Führerului. Apoi a fost chemat la conferința de la Wolfsschanze din 20 iulie. În acel moment, încrederea sa de la început în Hitler se transformase în dispreț. „Soarta ne-a oferit ocazia", a spus el, „și nu o voi refuza pentru nimic în lume. M-am cântărit în fața lui Dumnezeu și a conștiinței mele. Trebuie să fac asta, deoarece acest om este personificarea răului." Zburând către Rastenburg chiar în zorii acestei zile, fixase temporizatorul de zece minute al bombei chiar înainte să intre la întâlnire. Imediat după explozie a reușit să treacă prin trei puncte de control ale SS-ului și, crezându-și misiunea îndeplinită, a zburat înapoi la Berlin pentru a ajuta la preluarea puterii.

Din nefericire, complotiștii care au luat parte la conspirație au dovedit carențe inimaginabile atât în privința planificării, cât și a hotărârii, iar complotul a început să se năruie din momentul în care a început să fie clar că Hitler, care avea arsuri la picioare, timpanele fisurate și părul pârlit, nu murise. De fapt, în aceeași după-amiază, a avut ultima întâlnire cu Mussolini și s-a lăudat că Dumnezeu îl salvase ca să asigure victoria Germaniei împotriva lumii.

Răzbunarea lui Hitler a fost rapidă și crudă. Când von Stauffenberg a sosit la Berlin ulterior, în cursul aceleiași zile, o contralovitură SS începuse deja să-i captureze pe majoritatea complotiștilor. Pe la miezul nopții, von Stauffenberg și alți trei conspiratori au fost duși într-o curte a Ministerului de Război și au fost împușcați, colonelul strigând în ultimele clipe: „Trăiască Germania noastră sfântă". Cadavrele au fost îngropate în apropiere, însă, la ordinul lui Himmler, au fost deshumate și arse, cenușa fiind risipită în vânt.

Au fost arestați, torturați și executați complotiști din întreaga Germanie. Opt au fost strangulați cu corzi de pian legate de cârlige de măcelărie, agonia morții lor fiind filmată pentru a-l delecta pe Hitler. Unii ofițeri s-au sinucis, cel puțin unul dintre ei intrând în „țara nimănui", pentru a fi

împușcat de dușmani, iar cel mai ilustru feldmareșal al Germaniei, Erwin Rommel, a fost obligat să se otrăvească pentru a-și salva familia. Aproximativ 4 980 de persoane au fost executate, în timp ce alte 15 000, în majoritatea lor rude ale conspiratorilor, au fost trimise în lagărele de concentrare. Execuțiile au continuat până în luna aprilie 1945, chiar și în timp ce rușii se aflau pe străzile Berlinului.

După tentativa de asasinat, Hitler a devenit chiar mai paranoic și foarte retras. Înghițea pilulele pe care i le dădeau medicii, mâna dreaptă îi tremura puternic și rareori accepta să fie fotografiat. Cu toate acestea, hotărârea lui a rămas nestrămutată. S-a spulberat orice speranță de negociere. În luna decembrie, Hitler i-a spus aghiotantului său din Luftwaffe: „Nu vom capitula. Niciodată. N-avem decât să ne prăbușim. Dar vom lua întreaga lume după noi.”

În aceeași zi

1881: Căpetenia indiană sioux Sitting Bull se predă armatei Statelor Unite

1917: Aleksandr Kerenski devine prim-ministrul Rusiei

21 iulie

Hotspur moare în luptă

1403 Două stele nu-și țin mișcarea într-o sferă,

Și nici o Anglie nu suportă o dublă stăpânire,

A lui Harry Percy și a prințului de Wales.

Așa descria Shakespeare conflictul aprig între doi dintre cei mai celebri eroi medievali ai Angliei, Henry Percy, căruia prietenii îi spuneau Harry și care a devenit cunoscut sub numele pitoresc de Hotspur, și prințul Henric de Lancaster, viitorul Henric al V-lea, fiul uzurpatorului rege Henric al IV-lea.

Hotspur provenea din puternica și aristocratica familie Percy, care venise în Anglia împreună cu Wilhelm Cuceritorul. În secolul al XIV-lea, familia Percy era stăpâna din Northumberland, o zonă-tampon împotriva raidurilor armate din Scoția. Scoțienii au fost cei care i-au dat lui Hotspur porecla, datorită faptului că patrula neobosit granița dintre Scoția și Anglia.

Hotspur și tatăl său (pe care îl chema tot Henric) îl sprijiniseră inițial pe Henric al IV-lea și i-au învins pe scoțieni, în timp ce regele încerca să-i supună pe velși (galezi). Problema a fost că velșii au rezistat cu succes, iar Henric a refuzat să-i acorde familiei Percy recompensele promise. Abia atunci cei din familia Percy, cavaleri capabili și de onoare, s-au răsculat împotriva regelui lor. Însă, odată declanșată rebeliunea, cei din familia Percy erau hotărâți să ducă lucrurile la bun sfârșit și să pună mâna pe tronul Angliei.

În această zi, conflictul a ajuns la deznodământ, Henric al IV-lea și fiul său înfrângându-i decisiv pe cei din familia Percy la Shrewsbury. Potrivit lui Shakespeare, Hotspur a fost omorât de Prințul de Wales, care avea

șaisprezece ani, însă istoricii cred că a murit în urma unei lovituri primite de la un necunoscut, când și-a ridicat viziera ca să-și șteargă sudoarea de pe frunte.

Ambiție prost urzită, cât de îngustă ești!

Pe când acest trup avea un suflet,

Un regat, prea puțin îi era,

Dar acum, la doi pași în pământul mârșav,

Are loc destul.

Capul lui Hotspur a fost pus pe poarta din York pentru a descuraja orice altă rebeliune, în vreme ce fratele său, Thomas Percy, a fost decapitat după bătălie, pentru ca țeasta lui să împodobească Podul Londrei. Cei din familia Percy par să fi avut un destin anume: să moară în luptă. Henric, tatăl lui Hotspur, care a scăpat cu viață de pe câmpul de luptă de la Shrewsbury, a fost ucis, în cele din urmă, la Bramham Moor, în 1408. Fiul său a murit pe câmpul de luptă în prima bătălie de la St. Albans (1455), iar nepotul său a fost ucis șase ani mai târziu la Towton.

Bătălia de la Shrewsbury a consolidat controlul familiei Lancaster asupra tronului Angliei și, de asemenea, s-a dovedit un prețios teren de antrenament pentru tânărul prinț Henric, care a mai luptat într-o singură bătălie importantă, împotriva francezilor, la Agincourt.

În aceeași zi

1667: Pacea de la Breda pune capăt celui de-al Doilea Război Anglo-Olandez

1798: Napoleon îi înfrânge pe egipteni în Bătălia de la Piramide

1831: Leopold de Saxa-Coburg devine primul rege al Belgiei

1861: Sudul înfrânge drastic Uniunea în Bătălia de la Bull Run, în timpul Războiului Civil American

1899: Se naște romancierul american Ernest Hemingway

1907: Moare, la Câmpina, Nicolae Gricorescu

22 iulie

„Omorâți-i pe toți!”

1208 Papa Inocențiu al III-lea lansase Cruciada Albigenzilor cu mai puțin de șase luni înainte și o armată considerabilă se pusese deja pe prădat, croindu-și drumul prin sudul Franței. Scopul ei era să elimine periculoasa erezie cunoscută sub numele de catarism, care nu numai că nega esența divină a lui Hristos, ci și, în ascetismul ei nonautoritar, se impunea întocmai ca opusul corupției, deșertăciunii și al ipocriziei Bisericii Catolice.

În această zi, armata a ajuns sub zidurile orașului Béziers, exact în sudul Franței, la vest de Marsilia. În fruntea bandei de oportuniști, criminali în căutarea izbăvirii, aventurieri și fanatici religioși se aflau Simon de Montfort și consilierul său spiritual, legatul papal Arnaud-Amaury. La porțile orașului, de Montfort i-a înmânat episcopului de Béziers o listă de 222 de catari pe care trebuia să-i predea pentru a fi executați. Însă conducătorii orașului, care nu erau catari, au refuzat să le dea victimele pe mână, spunând: „Preferăm să fim înecați în marea sărată decât să-i predăm pe concetățenii noștri”.

Atunci, Montfort a ordonat începerea asediului și armata stăpânită de un virus al nebuniei a început un jaf brutal. Urma ca ereticii să nu se bucure de nici un fel de milă, dar cum puteau fi deosebiți catarii de populația de credincioși catolici a orașului? a fost întrebat Arnaud-Amaury. „Omorâți-i pe toți”, a spus reprezentantul papei. „Dumnezeu va ști care e de-al Lui.”

Cu excepția celor câțiva care au reușit să fugă, întreaga populație a orașului Béziers – 15 000 de bărbați, femei și copii – a fost trecută prin sabie, dintre care 7 000 de victime numai în biserica supusă Romei, a Sfintei Magdalena, în care își căutaseră adăpost.

În aceeași zi

1461: Moare Carol al VII-lea al Franței

1812: Ducele de Wellington îi înfrânge pe francezi la Salamanca, în Războiul Peninsulei

1832: Fiul lui Napoleon, ducele de Reichstadt (Puiul de Vultur) moare de tuberculoză în Palatul Schönbrunn, la Viena

23 iulie

Ulysses S. Grant: general mare, președinte îngrozitor

1885 Chinuit de un cancer de gât și aproape falit, cel mai mare general al Americii din perioada Războiului Civil și cel de-al optsprezecelea președinte, Ulysses S. Grant, a murit în ziua de 23 iulie, în casa sa de la Mount McGregor, în Munții Adirondacks, la vârsta de șaizeci și trei de ani.

Grant nu părea că va ajunge departe în tinerețe, absolvind Academia Militară West Point al douăzeci și unulea din promoția sa. După ce a luptat în Războiul Mexican, a părăsit armata pentru a munci în magazinul de pielărie al tatălui său, însă a fost rechemat în serviciul militar, în timpul Războiului Civil. Datorită capacității sale de înțelegere a strategiei, a dorinței de inovare și a tenacității extraordinare în luptă, a devenit general comandant al Nordului, îngenunchind în cele din urmă Sudul.

În 1868, la patruzeci și șase de ani, Grant a devenit cel mai tânăr președinte ales. Inițial bucurându-se de un mare succes popular, a obținut și un al doilea mandat în 1872, credulitatea și probabil naivitatea sa permițând înflorirea corupției la nivelul guvernului, el înrăutățind situația și acceptând cadouri din partea admiratorilor. Scandalurile legate de căile ferate, whiskey și aur, precum și punerea sub acuzare a unui secretar de stat pentru luare de mită n-au făcut decât să-i distrugă lui Grant reputația, cu toate că el, personal, era absolut onest.

Ultimii ani de viață ai lui Grant au fost la fel de plini de eșecuri pe cât fuseseră plini de succese cei de mijloc. A intrat alături de fiul său într-o firmă de brokeraj care a ajuns la faliment, datorând suma colosală de aproximativ 17 milioane de dolari, din cauza activității frauduloase a unuia dintre partenerii săi. În acest moment, Grant suferea deja de un cancer la

gât, care avea de altfel să-l ucidă, căpătat, fără îndoială, de pe urma obiceiului de o viață întreagă de a fuma cincizeci de trabucuri pe zi. Însă, în ciuda bolii, era hotărât să recupereze cel puțin o parte din averea familiei, scriindu-și memoriile.

Grant a început să scrie în vara anului 1884, împreună cu fiul său cel mare, Fred, și cu un documentarist care verifica datele, obținea documente și revizuia manuscrisul. În luna octombrie, cancerul de care suferea a fost diagnosticat ca terminal și scrierea memoriilor a devenit o cursă contra cronometru. Pe măsură ce starea sănătății i se agrava și durerile deveneau tot mai puternice, i s-au prescris cocaină și morfină. Manuscrisele primelor două volume de memorii au fost trimise la cules în luna aprilie. În luna mai, a început să-i dicteze unui stenograf povestirile, însă, când a început să aibă dificultăți de vorbire, s-a cuibărit în biblioteca sa, sub o pătură, și și-a scris sârguincios de mână povestea. Atât de gravă era starea sănătății, încât comunicarea era limitată exclusiv la note scrise.

În iunie, Grant și-a părăsit locuința din New York la recomandarea medicului, în speranța că va fi capabil să-și încheie memoriile înainte să moară. (Anterior, semnase un contract de publicare cu prietenul său Mark Twain și memoriile îi aduseseră aproape 450 000 de dolari, însă în momentul publicării lor, el deja murise.) Un tren special l-a dus către nord, în gările de-a lungul traseului adunându-se mulțimi ca să-l salute. La Saratoga Springs, unde a schimbat trenul, veteranii l-au întâmpinat cu ovații. La douăzeci de ani de la Războiul Civil, Grant rămăsese un personaj popular.

Instalându-se în casa din Mount McGregor, i-a scris medicului său o serie de note în care își descria starea în continuă deteriorare și efectele medicamentelor pe care le lua. Ultimul bilet, scris cu numai câteva zile înainte să moară, a fost: „Nu dorm, cu toate că uneori mai ațipesc câte puțin. Dacă rămân treaz, mi se vorbește și efortul de a răspunde îmi provoacă dureri. Cred că sunt un verb și nu un substantiv propriu. Verbul este tot ceea ce înseamnă a fi, a face sau a suferi. Eu semnific toate trei la un loc.”

Funeraliile lui Grant au stat mărturie a respectului de care se bucura, nu numai din partea camarazilor de arme, ci și a foștilor dușmani. Însoțind

sicriul, alături de generalii Uniunii William Sherman și Philip Sheridan, s-au aflat doi generali confederați, Joe Johnston și Simon Buckner. În cursul vieții, Grant înfrânsese Sudul; după moarte, ajutase la reconcilierea lui cu învingătorii unioniști.

În aceeași zi

1745: Bonnie Prince Charlie debarcă în Scoția, într-o încercare sortită eșecului de a câștiga tronul Marii Britanii

1757: Moare compozitorul italian Domenico Scarlatti

1865: Predicatorul britanic William Booth fondează Armata Salvării

1951: Moare în închisoare mareșalul francez trădător și lider al guvernului de la Vichy, Philippe Pétain

24 iulie

Anglia pune stăpânire pe Gibraltar

1704 O peninsulă îngustă având puțin peste trei kilometri pătrați, fără izvoare sau râuri, constând în principal dintr-o stâncă golașă, care se ridică la înălțimea de 426 de metri: acesta este micul teritoriu al Gibraltarului, situat la 1,6 kilometri distanță de coasta sudică a Spaniei, care a fost disputat secole de-a rândul.

În Antichitate, Gibraltarul a fost considerat una dintre coloanele lui Hercule (cealaltă fiind muntele Hacho, de dincolo de Mediterană, pe coasta africană). În anul 711, maurii au venit din nordul Africii și l-au ocupat, iar, în 1501, după înfrângerea maurilor de către spanioli, Spania și l-a anexat.

Chiar la începutul secolului al XVIII-lea, Spania s-a trezit fără rege. Atunci, Ludovic al XIV-lea al Franței a decis că nepotul său era foarte potrivit pe tron și l-a instalat sub numele de Filip al V-lea. Această decizie a fost contestată pe loc de Sfântul Imperiu Roman, căruia i s-au alăturat imediat Olanda și Anglia, în ceea ce a devenit Războiul de Succesiune a Spaniei.

În războiul propriu-zis s-au obținut prea puține rezultate, de vreme ce nepotul lui Ludovic al XIV-lea a rămas rege al Spaniei, însă, în cursul conflictului, Anglia a făcut o cucerire de viitor. În data de 24 iulie 1704, o armată britanică, în fruntea căreia se afla Sir George Rooke, a atacat și a cucerit Gibraltarul.

Stânca – aceasta este denumirea sa populară – a rămas de atunci a britanicilor, însă nu fără ca această situație să ridice controverse.

Spania a asediat Gibraltarul din 1779 până în 1783, însă nu a reușit să-i izgonească pe ocupanții lui britanici. În anii 1960, Spania a cerut din nou înapoierea Gibraltarului, denunțând colonialismul britanic ca reprezentând

un anacronism dintr-o eră de mult apusă. Însă britanicii au organizat un referendum în cadrul căruia locuitorilor din Gibraltar li s-a cerut să aleagă între o existență puternic susținută financiar și scutită de impozite într-o țară democratică, precum Mare Britanie, și alipirea la o Spanie condusă de Francisco Franco. Rezultatul nu a constituit deloc o surpriză: 12 138 de persoane au votat pentru rămânerea în componența Marii Britanii, contra 44 care au dorit ca Gibraltarul să intre în componența Spaniei. Ulterior, Spania și-a închis frontierele cu Gibraltarul, privând comunitatea de muncitori spanioli de legături comerciale, precum și de accesul pe plajele spaniole, însă, în cele din urmă, a ridicat blocada în 1985.

Gibraltarul rămâne, în continuare, una dintre ultimele colonii într-o lume postcolonială.

În aceeași zi

1783: Se naște la Caracas, în Venezuela, eliberatorul sud-american Simón Bolívar

1797: Amiralul Horatio Nelson își pierde brațul drept în timpul atacului împotriva spaniolilor, în Tenerife

1802: Se naște scriitorul francez Alexandre Dumas, autor al cărților Contele de Monte Cristo și Cei trei muschetari

25 iulie

„Paris vaut bien une messe”

1593 Din punct de vedere tehnic, Henric de Navara era rege al Franței din 1589, de la moartea lui Henric al III-lea, în urma rănilor provocate de un călugăr fanatic, care l-a înjunghiat. Însă Henric era protestant, într-o țară populată preponderent de catolici și, prin urmare, și-a petrecut primii patru ani de domnie încercând fără succes să își cucerească propria țară. Reunite împotriva lui erau forțele Ligii Catolice, sprijinită din plin de acel catolic fanatic care a fost Filip al II-lea al Spaniei și de mare parte din populația Franței, în special din Paris, pe care Henric nu a putut nici să o cucerească și nici să o țină sub control.

Însă Henric al IV-lea era un om înțelept și tolerant, care și-a pus țara și poporul mai presus de confesiunea din care făcea parte și, în cele din urmă, a decis să treacă la catolicism pentru a-și recâștiga regatul.

În dimineața acestei zile, Henric i-a făcut următoarea mărturisire frumoasei sale metrese, Gabrielle d’Estrées: „Astăzi este ziua în care voi face un salt periculos, draga mea”. Pe urmă a pornit călare către catedrala gotică St. Denis, situată chiar la nord de Paris, unde erau înmormântați regii Franței și unde s-a dezis de calvinism pentru a se alătura Bisericii de la Roma. Obiectivul său, însă, a fost mai curând politic decât religios, fapt dovedit de celebrul comentariu la intrarea în catedrală: Paris vaut bien une messe („Parisul merită cu prisosință o mesă”).

Convertit la catolicism, Henric al IV-lea a devenit cu adevărat regele Franței, atât cu numele, cât și de facto, iar prin acest act a pus capăt unei perioade mai lungi de treizeci de ani de războaie religioase, care aduseseră Franța foarte aproape de distrugere.

În aceeași zi

1394: Carol al VI-lea al Franței îi expulzează pe toți evreii din țară

1554: Maria I a Angliei (Bloody Mary – Maria cea Sângeroasă) se căsătorește cu Filip al II-lea de Spania

1587: Cancelarul imperial Hideyoshi interzice creștinismul și le ordonă tuturor creștinilor să părăsească Japonia

1603: Este încoronat la Westminster Iacob I, reunind coroanele Angliei și Scoției

1848: Se naște prim-ministrul britanic Arthur James Balfour.

1934: Naziștii îl ucid cu focuri de armă pe cancelarul austriac Engelbert Dollfuss

26 iulie

Ultima execuție a Inchiziției spaniole

1826 Când a fost spânzurat, în ziua de 26 iulie, în orașul Rizaffa, Cayetano Ripoll a devenit și ultima victimă a Inchiziției spaniole, acel sfânt oficiu care spânzurase, arsese și torturase eretici în Spania, încă de la fondarea sa, de către Isabela de Castilia, în anul 1478.

Ripoll era un învățător care fusese întemnițat timp de doi ani și care a fost executat pentru îngrozitoarea vină de a fi insistat că singura învățătură religioasă necesară era respectarea Celor Zece Porunci.

La originile sale, Inchiziția fusese creată de papa Grigore al IX-lea, în anul 1231. Inițial, acuzații aveau posibilitatea de a se căi, iar pedepsele (aplicate nu de către autoritățile bisericești, ci de către cele seculare) mergeau de la simple rugăciuni până la închisoare pe viață. Numai legea seculară putea să condange la moarte.

Inchiziția a ajuns în Spania în urma înfrângerii de către spanioli a maurilor musulmani și a atins punctul culminant sub primul Mare Inchizitor, dominicanul Tomás de Torquemada. Torquemada a condangat, probabil, în jur de 2 000 de oameni la arderea pe rug, acest obicei dezgustător având ca nume un remarcabil eufemism, auto da fé ori „act de credință”.

Inchiziția spaniolă nu a mai executat nici o victimă după Ripoll, fiind desființată în anul 1834. Urmașa Inchiziției spaniole, Inchiziția din Mexic a continuat să existe însă, ultimele auto da fé-uri având loc în 1850.

În aceeași zi

1529: Împăratul Sfântului Imperiu Roman, Carol Quintul, emite un mandat imperial prin care îl autorizează pe Francisco Pizarro să exploreze și să

cucerească Perù

1847: Liberia este prima colonie din Africa care devine independentă

1856: Se naște la Dublin dramaturgul George Bernard Shaw

27 iulie

O ghiulea de tun ucide un mare soldat

1675 În această zi, omul considerat de Napoleon cel mai mare conducător militar din istorie a fost ucis de o ghiulea rătăcită, în timp ce efectua o recunoaștere a pozițiilor armatei sale.

Henri de la Tour d'Auvergne, viconte de Turenne, se născuse în sânul celei mai înalte aristocrații franceze, în anul 1611, și îi fusese încredințată deja comanda unui regiment de infanterie înainte să împlinească vârsta de nouăsprezece ani. În cursul următoarelor patru decenii și jumătate, s-a aflat aproape în permanență pe câmpurile de luptă, în special în timpul Războiului de Treizeci de Ani.

Turenne i-a slujit cu succes, pe rând, pe Ludovic al XIII-lea și pe Ludovic al XIV-lea. Văduva primului dintre ei, Ana de Austria, a fost regenta Franței în timpul copilăriei fiului ei și este cea care l-a făcut pe Turenne mareșal la vârsta de treizeci și unu de ani.

În 1675, Ludovic al XIV-lea purta din nou unul dintre interminabilele sale războaie, de această dată împotriva austriecilor. Și iarăși se aștepta ca mareșalul Turenne să fie salvatorul. Pe 27 iulie, armatele franceză și austriacă s-au ciocnit la Sasbach și aici este locul în care o ghiulea rătăcită și-a nimerit ținta, făcându-l pe Turenne, aflat în pragul morții, să remarce cu jale: „Nu am vrut să mor astăzi".

De cum s-a aflat vestea la Paris, curtea regală a intrat în doliu, Ludovic al XIV-lea declarând că Franța pierduse „părintele țării". Însă cel mai potrivit epitaf pentru Turenne îi aparține lui Voltaire, care a scris: „Virtuțile și capacitățile pe care numai el le-a avut i-au făcut pe oameni să uite de neajunsurile și de slăbiciunile pe care le împărtășea împreună cu mulți alții".

Onorul suprem pentru Turenne a fost să fie înmormântat alături de regii Franței, la St. Denis, însă în cursul Revoluției catedrala a fost profanată de mulțimea republicană, iar rămășițele sale pământești au fost transferate la Muzeul Monu- mentelor. În cele din urmă, în 1800, Napoleon, care îl admira, a ordonat reînmormântarea marelui general în Domul Invalizilor, la Paris.

În aceeași zi

1694: Parlamentul britanic înființează Banca Angliei.

1809: Ducele de Wellington îi învinge pe francezi în Bătălia de la Talavera, în cursul Războiului Peninsulei.

1946: Moare scriitoarea americană Gertrude Stein

1953: Ia sfârșit Războiul din Coreea

28 iulie

Robespierre are parte de justiție poetică

1794 Maximilien Robespierre s-a născut într-o familie burgheză sănătoasă, în orașul Arras, unde a fost chiar băiat de cor la catedrala locală. De o curățenie obsesivă, cinstit și adevărat ascet (era indiferent atât față de mâncarea bună, cât și față de femei), a ajuns ca mai târziu să fie cel mai temut om din Franța, în calitatea sa de președinte al Comitetului pentru Siguranța Publică, inițiatorul Regimului Terorii din timpul Revoluției Franceze.

Publicul îl numea „Incoruptibilul" pentru aparentul său zel revoluționar dezinteresat, iar el se considera un „sclav al libertății, un martir în viață al Republicii". Însă adevărul este că Robespierre a fost un tiran crud și răzbunător, care a trimis la ghilotină mai mult propriii dușmani politici decât dușmanii statului.

În cele din urmă, sângerosul Regim al Terorii, la crearea căruia Robespierre contribuise din plin, l-a devorat și pe el. La primele ore ale zilei de 28 iulie 1794 a fost arestat de trupele franceze la primărie și, în încăierare, a fost împușcat în maxilarul inferior. Mai târziu, în cursul aceleiași zile, a compărut în fața tribunalului revoluționar și a fost condangat la moarte, împreună cu douăzeci și doi de susținători ai săi, printre care și fratele lui. În jurul orei 8 în aceeași seară, a fost dus în piața care astăzi se numește Place de la Concorde, unde îl aștepta marea ghilotină. Avea fața înfășurată într-un bandaj mare, îmbibat de sânge, dar nu a scos nici un sunet. Exact înaintea actului final, călăul i-a smuls bandajul și lui Robespierre i-a căzut mandibula, sângele prelingându-se din rana larg deschisă.

Un martor consemnase că „a scos un răcnet ca de tigru muribund, care a putut fi auzit în întreaga piață". Mai apoi, lama a șuierat coborând,

despărțindu-i capul de trup într-unul dintre marile cazuri de justiție poetică ale istoriei. Avea numai treizeci și șase de ani.

În aceeași zi

1540: Henric al VIII-lea se căsătorește cu Catherine Howard, în aceeași zi în care principalul sfetnic al lui Henric, Thomas Cromwell, este decapitat

1741: Moare Antonio Vivaldi

1750: Moare Johann Sebastian Bach

1914: Austria declară război Serbiei, declanșând Primul Război Mondial

1920: Se predă banditul și revoluționarul mexican Pancho Villa

29 iulie

Armada

1588 Pentru Filip al II-lea al Spaniei, situația devenise intolerabilă. Ereticii englezi îi sprijineau pe rebelii olandezi în lupta împotriva stăpânirii spaniole și acel celebru amiral-pirat, Sir Francis Drake, făcea incursiuni în porturile spaniole din Caraibe, afectând serios economia Spaniei. Mai grav chiar, regina Angliei, mongrela Elisabeta, continua să tolereze ereziile protestante în loc să repete exemplul de revenire la credința catolică dat de sora ei, Maria. Singurul răspuns posibil era invazia.

Timp de doi ani, regele Filip și-a pregătit armata de atac: peste 130 de corăbii, 19 000 de soldați, 8 000 de marinari, 2 000 de sclavi pe galere, 1 000 de nobili și în jur de 600 de preoți și călugări. În iulie, această enormă Armada a ridicat pânzele în direcția Angliei.

La 29 iulie, englezii au observat pentru prima oară Armada în largul coastelor din Cornwall. Sir Francis Drake se delecta cu un joc relaxat de bile, la locuința sa din apropiere de Plymouth Hoe, când Thomas Fleming, căpitanul navei sale amiral, Golden Hind, a venit în goana calului să-i anunțe apropierea spaniolilor. La aflarea veștii, Drake a refuzat să se grăbească, replicându-i: „Avem timp suficient și să terminăm jocul, și să-i batem pe spanioli”.

În scurt timp, lupta a început. Englezii aveau corăbii mai rapide și mai ușor manevrabile și tunuri mai bune, care le-au permis să-i bombardeze pe spanioli de la mare distanță, dar spaniolii aveau superioritate numerică. Bătălia a părut să se împotmolească într-un impas și, timp de o săptămână, ambele flote au plutit pe Canalul Mânecii, nici una din părți neobținând vreo victorie decisivă. Apoi spaniolii au aruncat ancora în largul portului Calais, cu intenția de a prelua trupe care soseau din Țările de Jos spaniole.

La miezul nopții, în data de 7 august, Drake a schimbat cursul bătăliei, lăsând opt corăbii incendiate să se apropie în derivă de flota spaniolă. Cuprinși de panică, spaniolii au tăiat parâmele ca să se îndepărteze rapid, exact în momentul în care flota engleză a declanșat atacul.

Ceea ce a urmat a reprezentat momentul hotărâtor al apărării engleze împotriva Armadei. Flota spaniolă era complet dezorganizată și formația distrusă. Tunurile engleze au început să provoace pierderi grele, în mare parte neprimind replică, de vreme ce multe dintre tunurile spaniole fuseseră scoase de pe poziții pe timpul nopții. Până la sfârșitul zilei, spaniolii știau că fuseseră înfrânți, iar flota dispersată a ridicat pânzele în direcția nordului, singura cale de a evita corăbiile de război engleze și de revenire în Spania.

Spaniolii s-au îndreptat spre Scoția și, în cele din urmă, pe lângă coastele Irlandei, însă furtunile puternice din Atlanticul de Nord (pe care protestantul Drake le numea „Vânturile lui Dumnezeu”) au dispersat și mai mult flota, făcând multe corăbii să se scufunde.

În cele din urmă, numai 66 de corăbii s-au întors în Spania, în jur de 15 000 de spanioli pierind, inclusiv prințul de Ascoli, fiul nelegitim al regelui Filip al II-lea. Englezii scăpaseră pentru totdeauna de amenințarea invaziei spaniole.

Pentru sărbătorirea victoriei, regina Elisabeta a ordonat să fie bătută o medalie comemorativă purtând inscripția Deus flavit, et dissipati sunt („Dumnezeu a suflat și au fost împrăștiați”).

În aceeași zi

1830: „Regele Cetățean” Ludovic-Filip uzurpă tronul Franței

1885: Se naște dictatorul fascist italian Benito Mussolini

1890: Se sinucide cu un foc de armă Vincent van Gogh

1900: Regele Umberto al Italiei este asasinat de anarhiști la Monza

30 iulie

Moare Bismarck, Cancelarul de Fier

1898 În această zi de 30 iulie a murit prințul Otto von Bismarck, un bătrân stăpânit de resentimente și amărăciune, în vârstă de optzeci și trei de ani.

Bismarck a schimbat pentru totdeauna chipul Europei în cursul celor 28 de ani în care a fost prim-ministrul Prusiei și al celor 19 în care a fost Cancelarul Germaniei unite. Ceea ce fusese cândva un amalgam de ministate devenise acum singura mare putere a Europei, industrială și militară. Hegemonia teoretică germanică, ce avusese odinioară sediul la Viena, devenise acum o dominație reală, controlată de la Berlin.

Autocrat, dar strălucit, Bismarck a rostit cândva celebrele cuvinte die Politik ist die Lehre vom Möglichen („politica este arta posibilului"). Însă ulterior avea să declare în fața Camerei Deputaților Prusiei că marile teme ale actualității puteau fi rezolvate numai durch Blut und Eisen („prin sânge și fier").

În politica internă, puternicul cancelar a fost un reacționar extrem, luptând ani de zile pentru eradicarea oricărei forme de democrație socială, mai ales pentru eliminarea partidului socialist. În concepția lui, nu existau diferențe între liberali, socialiști sau anarhiști, numindu-i „șobolanii acestei țări, care trebuie exterminați". Însă în 1890, un grup de partide de stânga a obținut controlul asupra Reichstagului, iar kaiserul Wilhelm al II-lea s-a simțit obligat să-l îndepărteze pe bătrânul și inflexibilul cancelar.

Cu toate că a fost îndepărtat din funcție și că era îndârjit împotriva kaiserului și a guvernului, Bismarck și-a păstrat acuta luciditate politică până la sfârșit. Una dintre ultimele sale predicții a fost aceea că: „Dacă e să

mai fie vreodată un război în Europa, va începe dintr-un nimic petrecut în Balcani”.

În aceeași zi

1818: Se naște romanciera engleză Emily Brontë

1857: Se naște economistul american Thorstein Veblen

1865: Se naște magnatul american al automobilului Henry Ford

1898: Se naște sculptorul britanic Henry Moore

31 iulie

Este împușcat Jean Jaurè

1914 În acea zi, la Paris, s-a petrecut un eveniment șocant. În timp ce lua prânzul la restaurantul preferat, Café du Croissant, pe Rue Montmartre, respectatul lider socialist francez Jean Jaurès a fost împușcat mortal de un tânăr patriot extremist exaltat. În mod evident, asasinul a sperat să prevină o grevă generală a muncitorilor francezi, care ar fi afectat profund iminenta mobilizare a Franței pentru războiul împotriva Germaniei. Ca o ironie, Jaurès era el însuși un mare patriot, care, cu două zile în urmă, făcuse un apel la suporterii săi să se alăture regimentelor lor, în cazul în care Franța ar fi fost atacată.

A fost un moment de criză pentru națiunea franceză, și așa divizată în ajunul războiului de disputele și rivalitățile politice. Nu mai era timp de deliberări, deoarece Germania ordonase deja mobilizarea, ca reacție la mobilizarea aliatului Franței, Rusia. Se aștepta ca războiul să fie o chestiune rapidă, decisivă, fiind, în mod clar, pierdut de oricare dintre țările care nu ar fi reușit să-și concentreze rezerviștii la timp.

În condițiile în care liderul în care avea cea mai mare încredere murise, oare clasa muncitoare mai avea să răspundă ordinului de mobilizare, datat a doua zi? Ori, considerând că nu mai aveau nimic de pierdut în afara lanțurilor, aveau să prefere să facă grevă și să respingă apelul Franței la arme?

Guvernul președintelui Poincaré nu avea nici cea mai vagă idee ce să facă și cât de în serios să ia retorica pacifistă îmbrățișată atât de vocal de liderii stângii antimilitariste. În ceea ce-i privește pe lideri, recomandarea lui Clemenceau pentru guvern a fost „Fiți severi!” Însă, pentru muncitori, avertismentul șefului Siguranței s-a dovedit a fi exact: „Se vor alinia în spatele fanfarelor regimentelor”.

Și așa a fost, fără să mai conteze moartea lui Jaurès. Mobilizarea s-a desfășurat cu calm, armata a fost grupată în teren și Marele Război a început două zile mai târziu, în data de 3 august.

Previziunile conform cărora războiul va fi scurt și decisiv s-au dovedit a fi greșite: conflagrația a durat patru ani, trei luni și opt zile.

În aceeași zi

1556: Moare la Roma întemeietorul ordinului iezuit, Sfântul Ignațiu de Loyola

1886: Moare compozitorul și virtuozul pianist maghiar Franz Liszt

1 august

Nelson câștigă Bătălia Nilului

1798 Napoleon Bonaparte își lăsase flota de 17 corăbii în golful Abu Kir, lângă gura de vărsare a Nilului, în timp ce el atacase Alexandria și Cairo. Nu avea de unde să știe că se apropia contraamiralul Horatio Nelson. În această zi, britanicii aveau să repurteze o victorie zdrobitoare în Bătălia Nilului.

Nelson era hotărât să își facă simțită prezența. Cu o zi înaintea bătăliei, el afirmase: „Înainte de această oră, mâine, ori îmi voi fi câștigat un titlul nobiliar, ori un loc în Westminster Abbey".

Nelson a atacat cu câteva ore înainte de căderea nopții. Printr-o strălucită manevră tactică, a trimis cinci corăbii de război britanice între corăbiile franceze și bateriile de pe țărm, deschizând focul în ambele direcții, simultan. Când francezii au răspuns, au fost în pericol de a trage peste flota britanică și de a-și nimeri camarazii.

În jurul orei 10 seara, bătălia a atins punctul culminant, când a sărit în aer corabia port-drapel a amiralului francez, Orient, având 120 de tunuri la bord, în deflagrație pierzându-și viața cea mai mare parte a echipajului și amiralul. Britanicii au continuat să atace ce mai rămăsese din flota franceză, în cele din urmă capturând sau scufundând toate navele, cu excepția a două dintre ele.

Bătălia Nilului a fost extrem de sângeroasă; pierderile francezilor s-au apropiat de 10 000 de oameni, în timp ce britanicii victorioși au avut aproape o mie de morți și de răniți, inclusiv Nelson, care a fost rănit ușor la cap. Însă mai târziu, în cursul aceluiași an, Nelson și-a câștigat titlul nobiliar, așa cum prevăzuse.

Acesta a fost primul mare triumf al lui Nelson împotriva lui Napoleon, însă ciudat este faptul că bătălia a fost comemorată într-o manieră deosebită, printr-o serie de poezii proaste care îi laudă pe francezi, nu pe englezi. Poeta Felicia Hemans a imortalizat eroismul de care a dat dovadă fiul căpitanului corăbiei port-drapel franceze, care a încercat să stingă flăcările de pe corabia tatălui său, pe cale să se scufunde:

Flăcăul stătea pe puntea-n flăcări

Pe care toți, mai puțin el, o părăsiseră;

Vâlvătaia care mistuia epava bătăliei

Strălucea în jurul lui și peste morți.

Din nefericire, băiatul a dat greș și s-a scufundat împreună cu corabia.

În aceeași zi

10 î.Hr.: Se naște împăratul roman Claudius

1498: Cristofor Columb descoperă America de Sud

1714: Moare regina Ana, ceea ce îl aduce pe tronul englez pe George I și dinastia de Hanovra

1934: Moare președintele german Paul van Hindenburg, lăsându-i lui Adolf Hitler calea liberă

2 august

Hanibal îi distruge pe romani la Cannae

216 î.Hr. Pe data de 2 august, marele general cartaginez Hannibal Barca a anihilat o imensă armată romană, în Bătălia de la Cannae.

Cu șase sute de ani mai înainte, în anul 814 î.Hr., negustorii fenicieni din Tir fondaseră un nou oraș pe coasta de nord a Africii (unde se află Tunisul, în zilele noastre), numindu-l simplu Kart-Hadasht, adică „orașul nou”.

Peste secole, Cartagina se va dezvolta și va deveni o puternică și prosperă forță în Mediterana, rivală a Romei, cu colonii în Spania, Sicilia și Sardinia, însă, în anul 164 î.Hr., o ciocnire fără însemnătate din Sicilia se va transforma în Primul Război Punic cu Roma, un conflict care și-a luat numele de la cuvântul pe care romanii îl foloseau pentru a-i numi pe cartaginezi, punici, care provine, la rândul său, din feniciană, limba vechii Cartagine.

Hannibal s-a născut în Cartagina, într-o familie nobilă, în cursul acestui război din 247 î.Hr. Șase ani mai târziu, când conflictul a luat sfârșit, victorioasa Romă a jefuit Cartagina de mare parte din bogăția și din teritoriile sale. Crescut în Spania controlată de Cartagina, Hannibal a învățat să-i urască pe romani pentru umilirea și sărăcirea țării sale și a jurat să se răzbune.

Hannibal era un bărbat impresionant. Înalt, cu obrazul ras, chipeș și atletic, era un remarcabil spadasin și un călăreț neînfricat. Înfățișarea sa îi dezvăluia ascendența feniciană (semitică), prin nasul ușor coroiat, părul ondulat și ochii negri (pierzându-l pe unul dintre ei în cursul războiului împotriva Romei). La vârsta de douăzeci și șase de ani era deja general.

La douăzeci și nouă de ani, Hannibal s-a lansat în una dintre cele mai îndrăznețe acțiuni militare din întreaga istorie, cu scopul de a obține o victorie decisivă împotriva Romei pe terenul imperiului. Pentru a evita să se confrunte cu dominația navală a Romei în Mediterana, și-a deplasat uriașa armată – soldați pedeștri cartaginezi și iberici, cavalerie din Numidia și treizeci și șapte de elefanți – spre nord din Carthago Nova („Noua Cartagina", actualmente orașul Cartagena din Spania) și prin sudul Galiei. Când s-a apropiat de Alpi era în pragul iernii, însă, în ciuda pierderilor grele în oameni și animale de povară, în numai 15 zile și-a condus armata peste munți și apoi în Italia. Cumva, nu se știe cum, toți elefanții au supraviețuit.

Chiar și în primele sale bătălii împotriva romanilor, Hannibal și-a dovedit geniul militar într-o serie de victorii clare. Era un maestru al înșelătoriei, într-o noapte legând mănunchiuri de bețe aprinse de coarnele vitelor, ca să-și convingă dușmanul că armata sa era în deplasare, când, de fapt, aștepta, pregătind o ambuscadă. În decurs de doi ani, invadase cea mai mare parte din Italia, îngrozind Roma, dar fără să o înfrângă.

În primăvara anului 216 î.Hr., Hannibal s-a deplasat spre sud, pentru a pune mâna pe un depozit de alimente roman din Cannae, un mic sat de pe călcâiul lui Ahile al cizmei italiene. Hotărâți să scape Italia de invadatorul cartaginez, consulii romani Lucius Aemilius Paulus și Gaius Terentius Varro au înaintat cu o armată uriașă, de aproximativ 80 000 de oameni, pentru a angaja în luptă un dușman care avea o armată doar pe jumătate. Sperând să rupă linia cartagineză cu un puternic atac în centru, romanii și-au grupat infanteria și au atacat. Hannibal a ordonat liniei sale să se retragă sub presiunea asaltului roman, încurajându-l pe Varro să concentreze și mai multă infanterie în centru. Pe urmă, cartaginezul și-a trimis cele două flancuri să încercuiască infanteria romană concentrată din ambele părți, iar cavaleria sa, care deja înfrânsese cavaleria romană, a închis încercuirea, atacând de pe flancuri și din spate. Câmpul de luptă a devenit un teren de măcel.

În acest carnaj au pierit până la 50 000 de romani (istoricul Polibius vorbește de 70 000). Indiferent care ar fi adevăratul lor număr, a reprezentat cea mai grea pierdere pentru o singură zi de luptă din întreaga istorie a

Romei, un masacru care nu a fost depășit de nici o bătălie până în secolul XX.

Atât de mare a fost teroarea inspirată de triumful lui Hannibal, încât secole de-a rândul părinții romani și-au amenințat copiii neascultători cu cuvintele Hannibal ad portas! („Hannibal e la porți!”)

În aceeași zi

1100: Este ucis regele William al II-lea (Rufus) al Angliei, în New Forest

1589: Fratele Jacques Clément îl înjunghie mortal pe regele Henric al III-lea al Franței

1788: Moare de cancer pictorul portretist și peisagist englez Thomas Gainsborough

3 august

Columb ridică pânzele celor trei corăbii

1492 Încă de pe vremea când avea numai douăzeci și trei de ani (în 1474), Cristofor Columb a încercat să găsească un finanțator pentru o expediție către vest, în căutarea unei rute spre Indii. Fiu al unui țesător bogat din Genova, primul său apel s-a îndreptat către geograful florentin Paolo Toscanelli, iar în 1483 a cerut ajutorul regelui Ioan al II-lea al Portugaliei, însă fără noroc.

În cele din urmă, în 1486, Columb i-a abordat pe Regii Catolici, Ferdinand și Isabela ai Spaniei. La început a fost refuzat, însă în 1492 a fost chemat înapoi la curtea Spaniei și proiectul lui a fost aprobat.

Și astfel, în ziua de 3 august, Cristofor Columb a ridicat ancora din portul Palos de la Frontera, din Andaluzia, cu un echipaj de 88 de marinari pe cele trei corăbii, Niña, Pinta și Santa María, pornind în cea mai mare expediție de descoperire din istoria lumii.

Două luni și nouă zile mai târziu, micul convoi a zărit pentru prima oară uscatul din Lumea Nouă. La două luni după aceasta, Santa María a eșuat și a fost abandonată pe coastele statului Haiti din zilele noastre. Astăzi nu mai există nici imagini, nici descrieri ale vreuneia dintre corăbiile lui Columb, astfel că nenumăratele descrieri și reconstituiri care pot fi găsite reprezintă reproduceri ale unor corăbii obișnuite pentru secolul al XV-lea, însă nu ne pot prezenta cum arătau, în realitate, originalele.

În aceeași zi

1914: Germania declară război Franței

1936: Spre furia lui Adolf Hitler, atletul american de culoare Jesse Owens câștigă patru medalii de aur la Olimpiada de la Berlin

4 august

Regina Phillipa îi salvează pe burghezii din Calais

1347 În îndelungatele sale strădanii de revendicare a coroanei Franței, regele Eduard al III-lea al Angliei a avut nevoie de un port cu apele adânci pentru asigurarea transportului de provizii din Anglia și alegerea logică a fost Calais, un oraș puternic fortificat, pe care Eduard l-a revendicat în baza dreptului său de conte de Ponthieu. Înconjurând orașul cu armata sa, în data de 3 septembrie 1346, era hotărât să-i înfometeze populația până la capitulare.

Lună după lună, bunii cetățeni din Calais au rezistat, devorându-și caii, câinii și, în cele din urmă, pisicile și șobolanii. Dar cum nu sosea nici o armată franceză în ajutor și cu toate că defensiva lor făcea față ferm atacului englezilor, înfometarea îndelungată i-a forțat să capituleze în această zi, după 11 luni de asediu.

Furios din cauza rezistenței orașului Calais, Eduard a cerut ca șase dintre cei mai importanți oameni din oraș să se prezinte în fața lui desculți, îmbrăcați doar în cămăși, cu ștreanguri în jurul gâtului. Șase dintre cei mai bogați locuitori ai orașului și-au făcut apariția așa cum li se ceruse, transpirând din cauza căldurii și tremurând de frica mâniei regelui.

Însă exact când Eduard era pe cale să dea porunca executării lor, frumoasa sa soție, regina Phillipa, care își însoțise soțul pe parcursul întregului asediu, a îngenuncheat în fața regelui. „Bunule Sire”, l-a implorat ea, „te rog stăruitor, în numele fiului Sfintei Marii și al dragostei tale pentru mine, să fii milostiv față de acești oameni.”

Impresionat de bunătatea nobilei sale soții, Eduard s-a înduplecat și i-a lăsat pe locuitorii orașului să plece liberi. Aceasta este impresionanta poveste a burghezilor din Calais, poveste atât de emoționantă, încât, o jumătate de

mileniu mai târziu, marele sculptor Auguste Rodin a creat una dintre celebrele sale statui, inspirat de acest eveniment.

Calais a rămas oraș englezesc până la Maria Tudor, când Franța l-a recucerit definitiv.

În aceeași zi

1792: Se naște la Horsham, Sussex, poetul Percy Shelley

1914: Cavaleria germană intră în Belgia, în cel dintâi atac al Primului Război Mondial

5 august

Farragut înjură torpilele la Mobile Bay

1864 Într-o zi de 5 august, amiralul David Farragut și-a câștigat locul în istoria navală, dar și în toate cărțile cu citate celebre.

Farragut comanda o flotă unionistă de 18 vase în timpul Războiului Civil American. În timp ce se ridica ceața, în dimineața fierbinte de august, amiralul și-a condus flota pe lângă Fortul Morgan, o fortăreață a confederaților care străjuia Mobile Bay de pe coastele Alabamei, în Golful Mexic. Imediat, dușmanul a deschis focul și curajosul Farragut i-a cerut unui marinar să-l lege de catarg ca să aibă mâinile libere să țină ocheanul și să vadă peste fumul care se ridica.

În afară de faptul că trăgeau cu tunurile, confederații împânziseră canalul cu mine (pe atunci se numeau torpile), vasul yankeu din frunte, Tecumseh, sărind în aer și scufundându-se cu toți oamenii de la bord.

În pragul panicii, vasul Brooklyn s-a oprit și întregul convoi al lui Farragut a ezitat, nesigur dacă să atace sau să se retragă, în timp ce tunurile din Fortul Morgan și-au continuat canonada mortală.

Refuzând să se lase intimidat, Farragut a strigat: „La naiba cu torpilele! Cu toată viteza înainte”, și și-a condus flota în siguranță prin câmpul de mine, distrugând flota sudistă care aștepta în golf și obligând Fort Morgan să se predea.

Această celebră victorie a închis practic și ultimul port al confederaților care mai sfida cu succes blocada unionistă și a reprezentat un pas important în marșul către victorie al Nordului.

În aceeași zi

1850: Se naște scriitorul francez Guy de Maupassant

1858: Regina Victoria are un schimb de saluturi cu James Buchanan, președintele Statelor Unite, cu ocazia punerii în funcțiune a primului cablu telegrafic transatlantic

1861: Este introdus primul impozit pe venituri în SUA

6 august

Ultimul împărat al Sfântului Imperiu Roman renunță la titlu

1806 Potrivit lui Voltaire, nu era nici sfânt, nici roman și nici măcar imperiu, dar, cu toate acestea, entitatea amorfă din punct de vedere politic, cunoscută sub numele de Sfântul Imperiu Roman, a influențat și adeseori a dominat afacerile europene după ce Carol cel Mare reînviase ideea Romei augustine, în anul 800. Însă Carol cel Mare edificase un imperiu foarte diferit de cel al romanilor. Cuprindea cea mai mare parte a Germaniei moderne, Franța, Belgia, Elveția și Olanda, întinzându-se de la fluviul Elba, în est până la Oceanul Atlantic și incluzând cea mai mare parte a Europei, din sudul Danemarcei și până în centrul Italiei. Capitala sa se afla la Aachen, și nu la Roma.

Succesorii lui Carol cel Mare au lăsat, în curând, imperiul să se dezintegreze, însă în 962 a fost refăcut după încoronarea lui Otto I, primul împărat dintr-o succesiune neîntreruptă, care avea să continue timp de peste opt secole.

Sfântul Imperiu Roman este asociat în principal, desigur, cu casa de Habsburg. Primul împărat habsburgic a fost Rudolf I, cunoscut sub numele de Rudolf Întemeietorul, care și-a luat acest titlu în anul 1273. O dată sau de două ori, coroana a fost purtată de cineva din afara casei de Habsburg, însă, începând din 1438, toți împărații Sfântului Imperiu Roman au aparținut acestei familii.

În 1806 era împărat un alt habsburg, Francisc al II-lea, însă trăia într-o Europă dominată de Napoleon, care controla cea mai mare parte din sfera de influență teritorială teoretică a imperiului. Considerând titlul imperial un anacronism lipsit de realism (și dorindu-și să păstreze mai curând un titlu

mai puțin important decât să piardă unul mai mare), Francisc a renunțat la el, din acest moment purtând doar titlul de împărat al Austriei.

Astfel s-a pus capăt Sfântului Imperiu Roman, idee a cărei vreme trecuse, după 844 de ani și 67 de împărați.

În aceeași zi

1623: Moare soția lui Shakespeare, Anne Hathaway

1637: Moare la Londra dramaturgul englez Ben Jonson

1680: Moare la Madrid pictorul spaniol Diego Velázquez

1809: Se naște poetul englez Lord Alfred Tennyson

1945: Statele Unite lansează prima bombă atomică la Hiroshima, ucigând 70 000 de oameni

7 august

Pușcașii marini iau cu asalt plaja la Guadalcanal

1942 „Atenție! Atenție! Fiți pregătiți pentru debarcare!...” Acestea au fost strigătele pe care le-ai fi putut auzi la bordul vaselor de transport aflate în Golful Ironbottom, la ora 6 în acea dimineață liniștită, senină, tropicală. Acestea au fost strigătele plecării la luptă a Diviziei I de Infanterie Marină. Peste bord, pe plasele de încărcare a mărfurilor, în șalupele Higgins, o companie după alta, un batalion după altul, divizia debarca pe plajele de pe Insula Guadalcanal. Pentru trupele americane, a fost prima operațiune ofensivă terestră din cel de-al Doilea Război Mondial.

Pușcașii marini au ocupat plajele fără să li se opună rezistență, însă această situație nu a durat mult. Guadalcanal avea să se dovedească a fi cea mai îndelungată bătălie din întregul război din Pacific. A fost un adevărat test de luptă pentru Corpul Marinei și pentru trupele de infanterie care au luptat aici – la fel ca și pentru forțele navale și aeriene care le-au asigurat un sprijin esențial –, învățând tehnicile pentru operațiile de luptă comune, necesare pentru înfrângerea japonezilor pe terenul dificil din junglă. Și aceste lecții au fost temeinic învățate pentru că, în ciuda eșecurilor și a pierderilor din lunile care au urmat, acești soldați au triumfat, în cele din urmă, au supraviețuit și i-au obligat pe cei 16 000 de japonezi care mai rămăseseră aici să părăsească insula, în luna februarie 1943.

Istoricul Robert Leckie, care a fost mitralior și cercetaș în cadrul Diviziei I Infanterie Marină la Guadalcanal, estima că este posibil ca în această bătălie să fi murit până la 28 000 de soldați japonezi, în vreme ce pierderile americanilor în lupta terestră au însumat în jur de 1 600 morți și aproximativ 4 200 de răniți. Însumate, pierderile Marinei și ale forțelor aeriene au fost similare. După japonezi, cel mai mare dușman cu care s-au

confruntat americanii au fost țânțarii anofel: peste 5 000 de soldați au fost scoși din luptă din cauza malariei.

În cimitirul Marinei de la Guadalcanal, cineva a scrijelit un epitaf pe vesela de metal lăsată lângă unul dintre morminte:

Și când la ceruri o s-ajungă

Sfântului Petru o să-i spună:

„Încă un pușcaș raportează, domnule –

Mi-am făcut stagiul militar în iad.”

În aceeași zi

1485: Henric Tudor (viitorul Henric al VII-lea) debarcă la Milford Haven, pentru a-l înfrunta pe Richard al III-lea

1815: Napoleon este exilat pe insula Sf. Elena

1819: Spaniolii capitulează în fața revoluționarului Simón Bolívar la Boyaca, în Columbia

8 august

Vine la putere Hadrian, cel mai mare împărat constructor al Romei

117 d.Hr. Târziu, în seara zilei de 8 august, Hadrian, împăratul roman care a călătorit cel mai mult, a preluat puterea imperială după ce tatăl său adoptiv, Traian, a fost doborât de un atac cerebral în Selinus (în Turcia zilelor noastre), la vârsta de șaizeci și trei de ani.

Traian domnise nouăsprezece ani, șase luni și cincisprezece zile, răstimp în care își extinsese imperiul prin cuceririle din Parția și Dacia și condusese un ambițios program de construcții în Italia și Spania. Cu toate acestea, astăzi ni-l amintim datorită toleranței sale față de creștini, politică ce i-a câștigat un loc în Paradisul lui Dante, fiind singurul împărat precreștin care s-a bucurat de această onoare. Potrivit istoricului roman din secolul al II-lea Dio Cassius singurele sale defecte au fost dragostea prea mare pentru vin și pentru băieți tineri.

Noul împărat Hadrian a preferat să-și dezvolte imperiul în loc să-l extindă și și-a petrecut următorii 21 de ani de domnie rătăcind pe întinsele sale teritorii, construind din mers. Ne-a lăsat patru din cele mai renumite monumente romane, care pot fi admirate și în zilele noastre.

Cu toate că Panteonul din Roma a fost construit inițial în anul 27 î.Hr. de marele general Agrippa, în timpul domniei lui Augustus, Hadrian l-a reconstruit în totalitate, adăugând domul colosal, de 141 de metri în diametru, care era cel mai mare construit vreodată, înainte de secolul XX. În zilele noastre, Panteonul este o biserică în care au fost înmormântați primii doi regi ai Italiei, precum și numeroși mari artiști, ca de exemplu Rafael, însă impunătoarea clădire, cu ușile sale masive din bronz, rămâne aproape neschimbată față de proiectul dorit de Hadrian, în urmă cu aproape două milenii.

Tot la Roma, pe malurile Tibrului, se află un mare cilindru de cărămidă, de peste 18 metri înălțime, așezat pe o bază pătrată, care astăzi se numește Castel Sant'Angelo, dar care a fost construit, inițial, ca mormânt pentru Hadrian, construcția fiind începută cu aproape doi ani înaintea morții împăratului, care a survenit în anul 138. Mormântul lui Hadrian și-a primit actualul nume în anul 590 când, în cursul unei procesiuni de rugăciune din timpul unei epidemii de ciumă, papa Grigore cel Mare a avut viziunea Sfântului Mihail plutind deasupra clădirii, vârându-și sabia în teacă. Epidemia s-a stins imediat și papa a redenumit mormântul Castel Sant'Angelo (Castelul Sfântului Înger). În 1752, pe clădire a fost pusă o statuie din bronz a Sf. Mihail. Peste secole, Mormântul lui Hadrian a servit drept adăpost pentru papii aflați sub asediu, iar ulterior, până în 1901, ca închisoare. (În opera Tosca a lui Puccini, a cărei acțiune se petrece în anul 1800, Angelotti este închis aici și Tosca sare de pe zidul castelului.) Acum este muzeu de istorie militară.

Un alt monument al lui Hadrian a fost fabuloasa vilă de la Tivoli, localitate situată la 29 de kilometri est de Roma. Împăratul a dedicat aproape zece ani construirii acestui vast complex de grădini, care se întinde pe mai mult de 300 de hectare, cu pavilioane, saloane pentru dineuri, băi, biblioteci și teatre, creând cea mai magnifică vilă a perioadei romane.

Cel de-al patrulea monument construit în vremea lui Hadrian este imensul zid din nordul Angliei, la care lucrările de construcție au început în anul 122. Destinat să-i împiedice pe picții și pe scoții barbari să invadeze Britania Romană, zidul s-a întins inițial pe o lungime de 117,5 kilometri, de la o coastă la cealaltă, având forturi din opt în opt kilometri. Gros de până la trei metri și înalt de patru metri și jumătate, a continuat să slujească drept barieră defensivă până la retragerea romanilor din Britania, la începutul secolului al V-lea. Este cel mai vast proiect de construcție din istoria Marii Britanii până astăzi, chiar după ce a fost folosit secole de-a rândul pe post de carieră de piatră, și rămâne mărturia extraordinară a puterii romanilor și a calităților lor de constructori.

Călătoriile lui Hadrian s-au încheiat la Baiae, în Golful Neapolelui, la vila sa de la mare, care fusese construită de Iulius Caesar. Era bolnav și suferind de mai multe săptămâni și implorase să fie scutit de chinuri, însă fiul său

adoptiv, Antoninus Pius, a interzis un asemenea gest lipsit de pietate. „Ce lucru groaznic, să-ți cauți moartea și să n-o găsești”, se lamenta împăratul. La 10 iulie 138, s-a stins din viață, la vârsta de șaizeci și doi de ani, probabil din cauza hidropiziei.

În aceeași zi

1827: Moare George Canning, după un mandat de numai patru luni ca prim-ministru britanic

1883: Se naște liderul revoluționar mexican Emiliano Zapata

1925: Se deschide primul congres național al Ku Klux Klanului

9 august

Caesar îl înfrânge pe Pompei la Pharsalus

48 î.Hr. Pe câmpia aridă și fierbinte de la Pharsalus, în centrul Greciei, soarta Imperiului Roman a fost hotărâtă în această zi în care Iulius Caesar a învins armata vechiului său rival, Pompei cel Mare. Bătălia a oferit garanția domi- nației statului roman, însă a grăbit sfârșitul republicii romane, care fusese instaurată cu aproape cinci secole în urmă, în anul 509 î.Hr.

Caesar și Pompei fuseseră cândva aliați foarte apropiați, amândoi opunându-se cavalerilor care dominau Senatul roman și obstrucționau orice proces de reformare a guvernului, aflat pe cale să se prăbușească. Însă succesul militar alarmant al lui Caesar în Galia l-a determinat pe Pompei să se teamă că și-ar fi putut pierde poziția de conducător al Romei și s-a lăsat convins să treacă de partea cavalerilor atunci când, în anul 49 î.Hr., Caesar și legiunile sale călite în lupte au trecut Rubiconul și au intrat în Italia romană.

Pompei a fugit din capitală, însoțit de consulii săi, de senatorii conservatori și de o parte a armatei. În aceste condiții, Caesar a dus un război pe două fronturi, doi dintre locotenenții lui Pompei fiind comandanții legiunilor din Spania, Pompei însuși refugiindu-se în Grecia. Caesar și-a manifestat disprețul față de adversarii săi cu comentariul: „Mă duc în Spania să lupt cu o armată fără general și apoi în răsărit, să lupt cu un general fără armată”.

În Spania, Caesar a convins legiunile dușmane să i se alăture în loc să lupte împotriva lui și apoi l-a urmărit pe Pompei în Grecia, oferindu-i, în repetate rânduri, soluții de compromis în locul unei bătălii. Probabil din cauză că-l înfrânsese pe Caesar la Dyrrhachium, Pompei a subestimat geniul militar al dușmanului său. Cum Pompei nu a reușit să-l ia prizonier în timpul acelei

lupte, Caesar va concluziona că Pompei „habar n-are cum se câștigă un război”.

Când armatele s-au aflat față în față la Pharsalus, Pompei a fost cel care a început bătălia, încrezător în victorie, dat fiind că avea de partea sa 50 000 de soldați, comparativ cu cei numai 30 000 de sub comanda lui Caesar. Pompei plănuise să împingă în spate flancul drept al lui Caesar cu cavaleria și apoi să-și zdrobească inamicul cu superioritatea numerică. Însă Caesar ținuse ascunși în spatele liniilor frontului 2 000 dintre cei mai experimentați legionari ai săi. Când flancul lui Caesar s-a retras sub atacul dezlănțuit al lui Pompei (după cum Caesar însuși plănuise să se întâmple), legionarii lui Caesar au atacat brusc cavaleria, folosindu-și sulițele să străpungă piepturile cailor dușmanilor. Năucită de acest atac, cavaleria a fugit de pe câmpul de luptă, permițându-i lui Caesar să îl înconjoare pe Pompei pe flancuri și să înceapă un masacru general. Știind că victoria îi aparține, Caesar a încercat să reducă proporțiile măcelului, strigându-le soldaților săi: „Cruțați-vă frații romani!” Le-a permis oamenilor săi să salveze fiecare câte un soldat dușman.

La încheierea bătăliei, Caesar avea numai 200 de soldați morți, în timp ce 15 000 dintre soldații lui Pompei își pierduseră viața sau fugiseră și alți 23 000 fuseseră luați prizonieri. Trecând în revistă pierderile dușmanului, după bătălie, Caesar remarca: Hoc voluerunt („Asta și-au dorit”), referindu-se la refuzul cavalerilor și al lui Pompei de a accepta un compromis.

Pompei s-a salvat, dar nu pentru multă vreme. Caesar l-a urmărit în Egipt, unde l-a ucis un ofițer al regelui Ptolemeu. Când a ajuns și el, în cele din urmă, în Egipt, lui Caesar i-a fost prezentat capul conservat al lui Pompei.

După dictatura lui Caesar și războaiele civile care au urmat asasinării sale, Roma a devenit imperiu sub protejatul lui Caesar, Octavian (Augustus), și a rămas sub conducerea împăraților timp de cinci secole în Occident și șase secole în răsărit, la Constantinopol.

În aceeași zi

378 d.Hr.: Vizigoții îl înfrâng și îl ucid pe împăratul roman Valens, la Adrianopol

1974: Richard Nixon devine primul și singurul președinte american care demisionează.

10 august

O victorie în ziua Sfântului Laurențiu inspiră construirea unui palat

1557 Dintre miile de bătălii purtate în istorie, majoritatea au fost date uitării, însă cea care s-a dat în această zi la St Quentin, în Picardia, a fost urmată de construirea unui memorial, la o distanță de mai mult de o mie de kilometri, care își păstrează splendoarea sumbră până în ziua de astăzi.

În Bătălia de la St Quentin, proaspătul rege al Spaniei, Filip al II-lea, a pus pe goană o armată franceză, ucigând peste jumătate din ea. Fiind deosebit de evlavios, Filip știa că 10 august era sărbătoarea Sfântului Laurențiu, nefericitul diacon roman care a fost ars pe grătar, din cauza convingerilor sale creștine. Prin urmare, pentru comemorarea marii victorii din ziua de Sf. Laurențiu, regele Filip a dat poruncă să se construiască în Spania un mare palat, sub forma unui grătar, în munții Guadarrama, din nord-vestul Madridului.

Filip dorea ca această clădire să slujească drept mănăstire pentru călugării hieronimiți (din Ordinul Sf. Ieronim), palat pentru el însuși și măreț loc de înmormântare pentru regii Spaniei. Ca simbol al importanței sale regale și religioase, palatul a fost construit integral din granit cenușiu-albăstrui și avea să fie una dintre cele mai mari construcții religioase din lume. Amprenta la sol acoperă peste 35 000 de metri pătrați. Acest memorial sumbru are 86 de scări, 1 200 de uși și 2 710 ferestre.

La douăzeci și șapte de ani de la victoria lui Filip la St Quentin, construirea palatului-mănăstire a fost definitiv încheiată. Se numește El Escorial. Filip a murit aici, în dormitorul său spartan, în anul 1598.

În aceeași zi

1810: Se naște patriotul și unificatorul italian Camillo Benso, conte de Cavour

1874: Se naște președintele Statelor Unite Herbert Hoover

11 august

Moare Iancu de Hunedoara, voievod al Transilvaniei și regent al Regatului Ungariei

1476 Iancu de Hunedoara formează, alături de Vlad Țepeș (1448, 1456–1462) în Țara Românească și Ștefan cel Mare (1457–1504) în Moldova, trinitatea de voievozi-eroi ai creștinătății împotriva expansiunii otomane în Balcani ca etapă intermediară a pătrunderii otomane spre centrul Europei. Geniul militaro-diplomatico-politic al lui Iancu a întrevăzut pentru prima oară necesitatea realizării unei coaliții armate a celor trei țări române ca singura pavăză viabilă a epocii pentru apărarea popoarelor din sud-estul și centrul continentului de pericolul turcesc în creștere.

Descendent al unei familii de cnezi hunedoreni, Iancu de Hunedoara s-a născut în jurul anului 1407. În scurta sa viață (este răpus, în tabăra de la Zemun, de o epidemie de ciumă, la 11 august 1456), Iancu accede, datorită calităților sale diplomatice și militare, la cele mai înalte demnități în statul maghiar. În urma morții premature a regelui Albert de Austria, succesiunea la tronul regatului ungar a dat naștere unei confruntări între susținătorii regelui minor Ladislau și cei ai regelui polonez Vladislav al III-lea Jagiello. În urma unei bătălii între cele două tabere, Vladislav, bucurându-se de sprijinul armat al lui Iancu, iese victorios, fiind proclamat rege al Ungariei și al Poloniei. Drept răsplată pentru ajutorul acordat, noul rege îl numește pe Iancu, în primăvara anului 1441, voievod al Transilvaniei. Pe lângă noua demnitate, el le va cumula și pe cele de comite al Timișoarei și ban de Severin. Devenind conducătorul politic și militar al voievodatului transilvan, Iancu trece la pregătirea viitoarelor bătălii cu turcii. Una dintre primele sale victorii este cea repurtată în septembrie 1442, pe cursul superior al Ialomiței, în Țara Românească, în fața unei impresionante armate otomane (80 000 de oameni). Această victorie îl impune pe Iancu în

atenția cancelariilor europene ca pe un brav conducător militar, capabil a înfrunta cu succes ofensiva turcilor, fiind numit fortissimus athleta Christi („atletul cel mai puternic al lui Hristos”). În acea perioadă, papa Eugeniu al IV-lea avea inițiativa organizării unei cruciade a statelor creștine împotriva Semilunei. Insuficient pregătită, cruciada din 1444 eșuează în bătălia de la Varna, unde regele Ungariei este ucis. Dieta maghiară, convocată la Rákos, în 5 iunie 1446, îl alege pe Iancu guvernator al țării (Regni Hungariae Gubernator generalis).

Cronicarul burgund Walerand de Wavrin (sec. XIV–XV) menționează în Anciens croniques d’Angleterre (Cronicile vechi ale Angliei) că oastea românească a lui Iancu, în colaborare cu cea munteană a lui Vlad Dracul și sprijinită de corăbii sub pavilion papal, atacă și cucerește, în toamna lui 1445, cetatea Giurgiu de pe Dunăre, aflată în stăpânire otomană din 1441.

Cronica menționează că trupele române aveau în dotare două bombarde (tunuri primitive, din fontă sau aramă, care foloseau ghiulele de piatră ori fier). În această bătălie, Iancu inovează strategia de până atunci de a purta războaie prin lansarea unor atacuri combinate terestre–navale, atacuri care și-au dovedit eficiența.

Prima ciocnire armată dintre oastea lui Iancu de Hunedoara și otomani, cu atributele unei lupte de tip modern, este cea de la Kossovopolje, Serbia, din 1448. Tactica populară a întăririi taberei cu căruțe legate între ele, folosită de Iancu, se dovedește, în această luptă, de mare valoare. Prin durată, prin rolul pe care artileria îl are, prin tipul său de manevrare ce se execută pe teatrul de operațiuni, cât și prin numărul mare de combatanți aruncați în luptă de ambele părți, Bătălia de la Kossovopolje reprezintă o premieră în tactica și strategia militară europeană. Desfășurată în afara teritoriului național, bătălia relevă forța și capacitatea militară românească de a angaja lupta într-un spațiu dominat de inamic, cât și de a desfășura operațiuni de mare anvergură, pe teritorii vaste. În această bătălie, voievodul român folosește pentru întâia oară în istoria artei militare românești și universale tunurile de câmp, mari și mici, între carele de luptă. El este unul dintre primii comandanți militari europeni care sesizează rolul hotărâtor al artileriei.

Prin geniul său politic și militar, Iancu de Hunedoara s-a impus, la cumpăna secolului al XV-lea, drept una dintre personalitățile de frunte ale lumii creștine. Pentru prima dată în istoria românilor, el acționează, în plan politic, pentru punerea bazei unui bloc unitar, compus din cele trei țări române, în lupta antiotomană, idee care a inspirat generațiile viitoare. Lupta și eroismul lui Iancu de Hunedoara vor fi duse mai departe, în secolul următor, de o altă personalitate a neamului românesc, Mihai Viteazul.

În aceeași zi

117 d.Hr.: Hadrian este aclamat împărat roman de trupele sale.

1492: Rodrigo Borgia este ales papă cu numele Alexandru al VI-lea

1495: Moare pictorul flamand Hans Memling

12 august

Castlereagh se sinucide

1822 La cei cincizeci și trei de ani ai săi, era extenuat, abătut și într-atât de paranoic, încât își imagina că vechiul său prieten și aliat politic, ducele de Wellington, uneltea împotriva lui. În această zi, Robert Stewart, Lord Castlereagh, ministrul de Externe al Marii Britanii și unul dintre cei mai mari diplomați ai lumii, și-a tăiat singur gâtul la Cray Farm, refugiul său de țară din Kent.

Fiu al unui nobil anglo-irlandez, Castlereagh își făcuse educația la Cambridge și, la vârsta de douăzeci și unu de ani, fusese ales în parlamentul irlandez, avansând în curând în funcția de Lord Locotenent al Irlandei. Susținător la început al lui Pitt cel Tânăr, a demisionat din funcția pe care o deținea în cabinet când parlamentul a refuzat să accepte emanciparea catolică a Irlandei, însă, la revenirea lui Pitt la putere, a fost desemnat ministru de Război, în anul 1805. Unul dintre gesturile sale cele mai vizionare a fost să-și folosească influența pentru ca Lordul Arthur Wellesley – ulterior duce de Wellington – să primească comanda trupelor expediționare trimise în Spania să lupte în Războiul Peninsulei, împotriva lui Napoleon.

În ciuda aparentului său succes, Castlereagh și-a găsit un inamic neînduplecat în George Canning, pe atunci secretarul pentru Afaceri Externe. Descoperind că George Canning punea la cale să fie destituit din funcție, l-a provocat la duel, în care Canning a fost rănit ușor, ambii fiind forțați, în schimb, să demisioneze din guvern.

În 1812, Castlereagh era din nou secretar pentru Afacerile Externe și, după asasinarea premierului Spenser Perceval, a devenit și liderul Camerei Comunelor. Aici activitatea lui a fost cu adevărat deosebită. Diplomația sa abilă a creat coaliția care l-a înfrânt, în cele din urmă, pe Napoleon, iar el,

împreună cu Metternich, a devenit promotorul Congresului de la Viena, după prăbușirea lui Napoleon, congres în cadrul căruia a instituit cu succes principiul „echilibrului de putere”, opunându-se ambițiilor teritoriale ale Rusiei și Prusiei.

Însă pacea i-a provocat lui Castlereagh mai multe probleme decât îi aduseseră vreodată războaiele, deoarece Anglia a intrat în recesiune și revolta populară plutea în aer. După ce soldații au ucis 11 protestatari și au rănit mai mult de 500 în cursul Masacrului de la Peterloo din Manchester, din 1819, Castlereagh a fost condangat unanim de către liberalii englezi din cauza cunoscutelor sale convingeri opresive. În celebrul său poem Masca anarhiei, inspirat de masacru, Shelley scria:

Am întâlnit în cale moartea –

Avea chipul lui Castlereagh –

Foarte fin părea, dar sumbru;

Cu șapte dulăi pe urme călătorea.

După o tentativă eșuată de asasinat, din 1820, Castlereagh avea tot timpul asupra sa un pistol, pentru eventualitatea că ar fi fost atacat. Disprețuit de liberalii englezi și urât de clasele inferioare, a început să sufere de paranoia care avea să-l ucidă.

În cursul verii anului 1822, Castlereagh i-a dezvăluit ducelui de Wellington, care l-a ascultat nevenindu-i să-și creadă urechilor, că era șantajat atât pentru că intrase într-un bordel cu trei ani în urmă, cât și pentru un act homosexual despre care nu a dat mai multe amănunte. (Rămâne neclar dacă a fost într-adevăr șantajat sau dacă realmente comisese aceste fapte. Din câte se pare, i-a fost credincios frumoasei sale soții, Emily Hobart, cu care a fost căsătorit 28 de ani, cei doi neavând copii.)

În luna august, Castlereagh se afla la reședința sa din Kent, într-o stare de extremă iritare și atât de deprimat și suspicios, încât soția sa a ascuns, fără

știința lui, briciul și pistoalele. În ziua de luni, 12 august, într-o răbufnire, și-a acuzat soția vehement că se alăturase conspirației împotriva lui și apoi din câte de pare, dându-și seama că nu era în regulă, și-a chemat medicul, un anume Bankhead.

Când a sosit Bankhead, Castlereagh se retrăsese în garderobă, unde stătea cu spatele la ușă, cu fața la fereastră, privind în sus, ca și cum ar fi inspectat tavanul. „Dragul meu domn, de ce stai în poziția aceasta?", a întrebat doctorul. Întorcându-se, Castlereagh i-a strigat speriat: „Bankhead, lasă-mă să cad în brațele tale; s-a sfârșit". Când doctorul l-a prins pe omul care se prăbușea, a văzut sângele împroșcându-i din beregată și un mic cuțit cu mânerul din sidef strâns în mâna dreaptă. Castlereagh a căzut în față, a alunecat din brațele lui Bankhead și s-a prăbușit cu fața în jos pe podea. A murit în câteva secunde.

Anterior, un alt dușman liberal al lui Castlereagh, Lordul Byron, îi compusese acest îngrozitor epitaf:

Posteritatea nu va contempla

mormânt mai nobil ca acesta.

Aici zac oasele lui Castlereagh:

Oprește-te, trecătorule, și te pișă.

În aceeași zi

1827: Moare poetul și pictorul englez William Blake

1896: În apropiere de Dawson City, Teritoriul Yukon din Canada, se descoperă aur

1898: Hawaii este anexat oficial la Statele Unite

13 august

De unde își trage numele Palatul Blenheim

1704 La câțiva kilometri nord-vest de Oxford, pe dealurile domoale din Cotswold, se înalță marele Palat Blenheim, un dar al poporului englez recunoscător pentru John Churchill, primul duce de Marlborough.

Sângeroasa bătălie după care și-a luat numele Palatul Blenheim a avut loc în această zi de 13 august, în apropierea micului orășel Blindheim, anglicizat în istoria engleză cu numele Blenheim. Bătălia a făcut parte din Războiul de Succesiune a Spaniei, lupta fiind purtată de mai multe țări europene, coalizate pentru a-l împiedica pe nepotul lui Ludovic al XIV-lea să devină rege al Spaniei, căci astfel s-ar fi creat condițiile ca Franța și Spania să se unească sub conducerea unui singur rege.

Blenheim a fost prima bătălie decisivă din cariera lui Marlborough, cu toate că avea deja cincizeci și trei de ani la vremea respectivă. A fost, de asemenea, prima sa colaborare cu un alt general celebru, prințul Eugen de Savoia.

În cursul zilei, 56 000 de soldați francezi au fost copleșiți de trupele aliate austriece, prusace, olandeze, hessiene, daneze și engleze, însumând 52 000 de mercenari. Cu toate că Marlborough deținea comanda supremă, numai 12 000 de soldați îi erau compatrioți.

La încheierea bătăliei, când a căzut întunericul, învingătorii numărau 12 000 de morți sau răniți. Însă trupele lui Marlborough și Eugen uciseseră și răniseră împreună 20 000 de dușmani și luaseră prizonieri 14 000, împreună cu 5 400 de căruțe cu provizii, 40 de tunuri și 34 de trăsuri în care se aflau femeile ofițerilor francezi.

Cu toate că a fost un triumf, Bătălia de la Blenheim nu a încheiat nici pe departe războiul, care a continuat încă zece ani. În final, nepotul lui Ludovic al XIV-lea a rămas pe tronul Spaniei, cu toate că Franța și Spania nu s-au unit niciodată sub un unic monarh. La aproape un secol distanță, poetul englez Robert Southey compunea celebrele versuri satirice:

Acum povestește-ne de război

Și pentru ce s-au luptat…

„Și toată lumea l-a aclamat pe Duce,

Care a câștigat această mare bătălie.”

„Dar cu ce folos s-a ales la urmă?”

Spun ce zis-a micul Peterkin.

„N-aș putea să spun”, zise el,

„Dar măreață victorie a mai fost.”

În aceeași zi

1521: Conchistadorul spaniol Hernán Cortés recucerește Tenochtitlán (Ciudad de México) și distruge Imperiul Aztec

1598: Henric al IV-lea semnează Edictul de la Nantes, acordând libertate religioasă protestanților din Franța

1624: Ludovic al XIII-lea îl numește prim-ministru pe cardinalul Richelieu

1863: Moare pictorul francez Eugène Delacroix

1923: Kemal Atatürk este ales primul președinte al Turciei

14 august

Portugalia luptă să-și păstreze independența

1385 João o Mongrelo era numele său, Ioan Mongrelul, nu din cauza caracterului său, ci pentru că se născuse ca fiu nelegitim al regelui Portugaliei, Pedro I. La început a rămas în umbră în politică, așa cum se și cuvenea în situația sa, mai ales după ce fratele său vitreg moștenise tronul. Însă, când fratele vitreg a murit, regina văduvă Eleonora a fost convinsă să-l recunoască pe Ioan I, din regatul învecinat al Castiliei (partea central-nordică a Spaniei), ca nou rege al Portugaliei.

Chiar și în secolul al XIV-lea, patriotismul portughez se manifesta puternic și, în curând, un grup de fervenți naționaliști portughezi, conduși de un soldat în vârstă de douăzeci și cinci de ani, pe nume Nuno Álvares Pereira, l-a convins pe João să îl asasineze pe primul sfetnic al Eleonorei și să preia el însuși puterea. Temându-se pentru propria viață, regina Eleonora a fugit din Lisabona, implorându-l pe Ioan de Castilia să înăbușe lovitura de stat a lui João.

La scurtă vreme, Ioan de Castilia a pornit în marș cu o armată numeroasă. Au reușit să pătrundă în Portugalia, însă, în această zi, João și Pereira, primind ca întăriri un mic contingent de arcași englezi, i-au așteptat pe drumul spre Lisabona, la Aljubarrota, și au obținut o victorie decisivă. João a fost atât de recunoscător pentru sprijinul englezilor, încât în luna mai a anului următor a semnat cu Anglia Tratatul de la Windsor, prin care se angaja la „o prietenie inviolabilă, eternă, solidă, perpetuă și adevărată”. Această alianță este în vigoare și în zilele noastre, fiind cea mai veche din istoria Europei.

La doi ani după această bătălie, João s-a căsătorit cu fiica ducelui englez de Gaunt, Philippa, o căsnicie de bun augur. Aceasta nu numai că a creat o

curte a Portugaliei de un ridicat nivel cultural, ci a și dat naștere unor copii foarte talentați, unul dintre ei fiind celebrul Henric Navigatorul.

Astfel, Bătălia de la Aljubarrota a garantat independența Portugaliei, iar lui João, un tron și o domnie glorioase. Recompensele pentru Pereira au fost și mai mari, cu toate că a avut nevoie de ceva mai mult timp ca să beneficieze de ele. Datorită realizărilor sale militare, João l-a numit conetabil al regatului, iar Pereira a ajuns atât de bogat, încât a putut să întemeieze o mănăstire carmelită la Lisabona, unde s-a și călugărit, în anul 1493. Cinci secole mai târziu, a fost declarat sfânt.

În aceeași zi

1900: O forță militară internațională condusă de Marea Britanie capturează Pekinul și înfrânge Revolta Boxerilor

1945: Japonia anunță capitularea necondiționată în al Doilea Război Mondial

1996: Moare, la Paris, marele dirijor și compozitor Sergiu Celibidache

15 august

Se naște Napoleon

1769 Ajaccio era un mic port prăfuit de pe insula Corsica, abia recent anexată Franței, cumpărată fiind de Ludovic al XV-lea de la Republica Genovei. Însă, chiar și după cincisprezece luni, populația continua să respecte obiceiurile italiene, inclusiv ferragosto ori sărbătoarea Sfintei Maria, din 15 august. Tânăra și frumoasa Letizia Buonaparte, care încă nu împlinise douăzeci de ani, insistase să meargă la slujba de la biserică, cu toate că sarcina i se apropia de termen.

Întorcându-se acasă imediat după slujbă, s-a întins pe canapeaua din sufragerie și, înainte de miezul zilei, a dat naștere unui fiu cu părul negru. Toată casa s-a umplut de bucurie, Letizia și soțul ei, Carlo, sărbătorind nașterea fiului lor. În cei șase ani de căsnicie, mai avuseseră parte de trei nașteri, dar un singur copil, un băiat pe nume Giuseppe, supraviețuise.

Fericiții părinți și-au botezat copilul Napoleone, un nume italian foarte potrivit pentru o familie care venise din Toscana, cu două secole în urmă. În ciuda numelui și a limbii sale (limba lui maternă era italiana), Napoleone s-a născut cetățean francez, grație achiziționării insulei Corsica la timp de către regele Ludovic al XV-lea. Însă abia când a împlinit douăzeci și șapte de ani și devenise deja general francez și-a schimbat grafia numelui în franțuzescul Napoléon Bonaparte, în cele din urmă convingându-și și fratele mai mare să devină din Giuseppe, Joseph.

În cursul următoarei jumătăți de secol, Napoleon avea să câștige 60 de victorii în cele 70 de bătălii pe care le-a purtat, să cucerească aproape întreaga Europă și să reverse asupra familiei binefacerile nepotismului, împărțind în stânga și în dreapta titluri glorioase fraților și surorilor sale. Joseph a devenit rege al Spaniei, Ludovic a devenit rege al Olandei, Jerome, rege al Westfaliei, iar Lucien prinț de Canino. Sora Caroline s-a transformat

în regină a Neapolelui, în virtutea căsătoriei sale cu comandantul cavaleriei lui Napoleon, „regele Joachim” Murat, și chiar fiul vitreg al lui Napoleon din prima căsătorie a devenit vicerege al Italiei. Napoleon însuși, desigur, s-a încoronat singur, printr-un gest celebru, ca împărat, a pierdut tot ce câștigase și a devenit, probabil, cel mai celebru om din istorie.

În aceeași zi

778: Carol cel Mare pierde Bătălia de la Roncesvalles, inspirând legenda Cântecului lui Roland

1057: Moare Macbeth, regele Scoției

1534: Ignațiu de Loyola și Francis Xavier fac legămintele apostolice în urma cărora ia ființă Societatea lui Iisus (iezuiții)

1714: Constantin Brâncoveanu este executat la Istanbul împreună cu cei patru fii ai săi

1771: Se naște scriitorul scoțian Walter Scott

16 august

Cea mai mare victorie a lui Eugen de Savoia

1717 Turcii controlau cea mai mare parte a Balcanilor încă din secolul al XVI-lea, iar Soliman Magnificul ajunsese cândva până la porțile Vienei. Abia la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, Austria (sau, mai corect spus, Sfântul Imperiu Roman) le-a smuls acest teritoriu, iar mare parte din succes s-a datorat unui singur om, prințul Eugen de Savoia, care le-a adus turcilor înfrângeri una după alta.

Prima mare victorie a lui Eugen a fost la Zenta, în 1697, și tot în această zi, douăzeci de ani mai târziu, a înregistrat ultimul și cel mai mare triumf, la Belgrad.

Eugen pusese deja orașul sub asediu, când în ajutorul asediaților a sosit o mare armată turcă, prinzând trupele prințului între zidurile orașului și hoardele turcești. Eugen avea sub comanda sa în jur de 60 000 de oameni, mulți dintre ei slăbiți de boli, iar turcii aveau o armată de patru ori mai mare. O parte dintre comandanții săi l-au implorat să se retragă pentru a salva armata, însă Eugen și-a păstrat pozițiile și a așteptat venirea nopții. Pe urmă, la adăpostul întunericului și al unei ceți groase, și-a lansat atacul.

Bătălia a fost încrâncenată, însă, la ridicarea ceții, în zori, trupele prințului anihilaseră armata turcă, aceasta rupând rândurile și fugind. Austriecii nu i-au dat răgaz ucigându-i pe toți soldații rătăciți care nu fuseseră în stare să se retragă.

Astăzi, această bătălie este aproape dată uitării, cu excepția celebrului cântec german Das Prinz Eugen Lied (Cântecul prințului Eugen). Compus probabil de un soldat bavarez care luptase la Belgrad, cântecul mai este cântat încă de soldații germani.

În aceeași zi

1819: Poliția din Manchester trage asupra unei mulțimi care solicita dreptul la vot, în așa-numitul Masacru de la Peterloo

1948: Moare legendarul Babe Ruth, un simbol al baseballului american

1977: Moare la Graceland, conacul său din Memphis, cântărețul de rock-and-roll Elvis Presley

17 august

Moartea lui Frederic cel Mare

1786 Frederic cel Mare al Prusiei a murit în această zi, la primele ore ale dimineții, șezând pe fotoliul său. A trăit șaptezeci și patru de ani, cinci luni și douăzeci și patru de zile, patruzeci și șase de ani dintre aceștia fiind rege.

Frederic a fost unul dintre regii extraordinari ai istoriei. Era deosebit de cultivat, un muzician și poet desăvârșit. Nu fuma, nu bea și nu acorda atenție femeilor, inclusiv soției sale, pe care a neglijat-o total. Este posibil să fi fost homosexual, dar, în esență, acest om cinic, detașat, nu simțea nimic față de oameni. „Nici măcar nu are inimă", spunea un contemporan. Deși german, vorbea aproape mereu în limba franceză.

Măreția lui Frederic a constat în suprema sa capacitate militară. Vorbind despre Războiul de Șapte Ani, când Prusia fusese atacată de Austria, Franța și Rusia, o autoritate de calibrul lui Napoleon spunea despre el: „Nu armata prusacă a apărat Prusia timp de șapte ani împotriva celor mai puternice trei națiuni ale Europei, ci Frederic cel Mare".

Frederic nu numai că a confirmat Prusia drept una dintre marile puteri europene, ci a și asigurat dominația familiei sale – Hohenzollern – care a domnit în Germania, până la înfrângerea din Primul Război Mondial.

Frederic a murit la Sanssouci, minunatul palat construit la Potsdam, lângă Berlin. Știind că moartea îi era iminentă, i-a vorbit pentru ultima oară valetului său Strutzki: La montagne est passé, nous irons mieux („Am trecut muntele, de-acum o să fie mai bine"). Plănuise să fie înmormântat în palatul său iubit, și comandase ca pe soclul unei statui aflate aici să fie gravată următoarea inscripție: Quand je serai là, je serai sans souci („Când mă voi afla acolo, voi fi fără griji"). Însă moștenitorii săi l-au înmormântat la

Biserica Garnizoanei, aflată în apropiere. Aproximativ două secole mai târziu, Adolf Hitler, care îl admira foarte mult, îi așezase portretul pe un zid din buncărul din Berlin.

În aceeași zi

1786: Se naște legendarul colonist american Davy Crockett.

1850: Moare romancierul francez Honoré de Balzac

1850: Se naște, în județul Timiș, Traian Vuia, primul aeronaut din lume care a reușit să se desprindă cu forțe proprii de la pământ și să zboare cu un aparat mai greu decât aerul (18 martie 1906)

1876: Prima reprezentație cu opera lui Wagner Amurgul zeilor are loc la Bayreuth

1896: Se descoperă pentru prima oară aur în apropierea râului Klondike, în teritoriul Yukon din Canada, începând Goana după Aur din Klondike

18 august

Sfârșitul lui Ginghis Han

1227 Când a murit, în această zi de 18 august, în jurul vârstei de șaizeci și cinci de ani, Ginghis Han crease cel mai mare imperiu terestru din istorie, grație calităților sale de conducător militar și cruzimii sale legendare.

Numele lui Ginghis Han era Temujin. S-a născut ținând strâns în mână un cheag de sânge, indiciu sigur al vitejiei vitoare pe câmpul de luptă.

Principala armă grație căreia Ginghis Han a înfrânt și a unit numeroasele triburi mongole a fost formidabila lui cavalerie. Potrivit legendei, duhoarea ei pătrunzătoare anunța apropierea morții chiar înainte să vezi praful pe care îl ridica sau să auzi duduitul copitelor. Acești înfricoșători călăreți puteau să tragă cu arcul cu o precizie mortală de la o distanță de 200 de metri. O relatare persană spune că soldații lui Ginghis Han erau atât de murdari, încât păduchii stăteau pe ei „cum crește susaiul pe pământul nearat".

În caz de victorie, Ginghis Han era complet lipsit de milă, la un moment dat ordonând masacrarea tuturor celor care erau mai înalți decât axul roților unei căruțe. În 1206, triburile mongole înfrânte i-au dat titlul de Ginghis Han, care, probabil, înseamnă conducător universal.

Când cucerea un oraș dușman, Ginghis Han ori ucidea populația ori o vindea în sclavie. Se spune că la Herat, în Afghanistan, după o săptămână întreagă de măcel, armata sa a ucis 1 600 000 de oameni. Le spunea comandanților lui: „Să nu arătați nici un fel de milă față de dușmanii mei, fără un ordin direct de-al meu. Numai cruzimea ține aceste suflete supuse." Nu doar oamenii erau victimele Marelui Han; a jefuit orașe mari și a demolat centre culturale importante, precum Samarkand și Buhara.

Însă nimeni nu poate să nege eficacitatea metodelor sale draconice: la moartea sa, distrusese dinastia Chin din China și imperiul său se întindea din Peking până la Marea Caspică.

În aceeași zi

1503: Moare la Roma, din cauza malariei – sau otrăvit –, celebrul papă din familia Borgia, Alexandru al VI-lea

1587: În colonia Roanoke Island se naște Virginia Dare, primul copil englez născut pe teritoriul a ceea ce avea să devină Statele Unite

1830: Se naște împăratul austriac Franz Joseph I

19 august

Caesar Augustus, primul și cel mai mare împărat al Romei, a fost ucis?

14 d.Hr. În această zi de 19 august a murit primul și cel mai mare împărat al Romei, Caesar Augustus, care a domnit peste lumea civilizată timp de 44 de ani, mărindu-și și îmbogățindu-și în mod semnificativ imperiul, punând temeliile solide pentru ceea ce avea să dăinuie, sub o formă sau alta, timp de încă 462 de ani în Apus și 1 439 de ani în Răsărit.

Augustus a murit la Nola, aflat la nord-est de Neapole, cu numai o lună înainte de cea de-a șaptezeci și șasea aniversare, după mai multe zile de dureri acute de stomac și de diaree severă. Suetoniu ne spune că ultimele sale cuvinte au fost adresate Liviei, care îi fusese soție cincizeci și doi de ani: „Livia, nu uita de căsnicia noastră. Cu bine!” Însă era într-adevăr vorba despre moartea naturală a unui om în vârstă sau era vorba despre o crimă?

Potrivit lui Tacit, circula zvonul că Livia îi făcuse felul. Se măritase cu Augustus cu forța – era deja căsătorită și însărcinată când el o forțase să divorțeze de primul ei soț și să se căsătorească cu el. Deși toate relatările sugerează că au trăit bine împreună, se cunoaște faptul că i-a fost necredincios fără să se ascundă, poate chiar și cu bărbați tineri, în timpul campaniilor sale. Iar Livia își dorea cu disperare ca unul dintre fiii ei din prima căsătorie (nu a avut nici un copil cu Augustus) să moștenească imperiul. Zvonurile insinuau că deja pusese la cale moartea a trei dintre nepoții lui Augustus din căsătoriile lui anterioare și că reușise să-l convingă să-l numească pe fiul ei, Tiberius, ca moștenitor comun, împreună cu singurul lui nepot supraviețuitor, Agrippa Postumus. Dar, pe măsură ce marele om îmbătrânea, Livia era chinuită din ce în ce mai mult de teama că,

în cele din urmă, o să renunțe la Tiberius în favoarea lui Agrippa Postumus, de vreme ce exista o legătură de sânge între acesta din urmă și împărat.

Povestea ne spune că, cu câteva zile înaintea morții sale, Livia îi oferise lui Augustus niște struguri pe care îi otrăvise, având grijă să lase câteva boabe curate pentru ea, ca să nu stârnească suspiciuni.

Indiferent care ar fi adevărul, trupul neînsuflețit al lui Augustus a fost transportat la Roma și incinerat pe Câmpul lui Marte. Iar fiul lui vitreg, Tiberius, a devenit împărat. Livia a mai trăit cincisprezece ani și a murit la respectabila vârstă de optzeci și șapte de ani. Nepotul ei, împăratul Claudius, a zeificat-o ulterior.

În aceeași zi

1631: Se naște poetul englez John Dryden

1662: Moare la Paris matematicianul francez, filosoful și scriitorul Blaise Pascal

1692: După procesele vrăjitoarelor din Salem, Massachusetts, sunt executate șase „vrăjitoare”

1871: Se naște în Dayton, Ohio, pionierul aviației Orville Wright

1881: Se naște la Liveni, județul Botoșani, George Enescu

1942: Aliații lansează un raid dezastruos asupra orașului Dieppe, cucerit de germani, care se soldează cu uciderea sau capturarea a trei sferturi dintre atacatori

20 august

Spartanii sfidează perșii la Termopile

480 î.Hr. Puternicul Xerxes, regele Persiei, cel mai mare imperiu pe care îl cunoscuse lumea, se hotărâse să-i înfrângă pe încăpățânații greci, care îl zdrobiseră pe tatăl său la Maraton, cu zece ani înainte. Atât de numeroasă era armata sa, încât i-a trebuit șapte zile și șapte nopți să traverseze Perditions'spontul. (Herodot ne spune că perșii numărau o armată de 2 500 000 de oameni, însă estimările moderne sugerează o cifră mai rezonabilă, de 200 000.) Știind că Grecia întreagă se afla într-un pericol de moarte, o armată de 7 000 de hopliți (infanteriști) din mai multe orașe-stat grecești a fost trimisă în grabă să-i întâmpine pe invadatori, sub comanda regelui Spartei, Leonida. Fără să țină seama de sorții care erau împotriva lui, Leonida a spus: „Dacă o iei după număr, întreaga Grecie nu se poate opune nici măcar unei părți din armata aceasta, însă dacă e după curaj, soldații pe care îi am îmi sunt de-ajuns". Armatele s-au ciocnit la Termopile, într-una dintre cele mai eroice bătălii din istorie.

Termopile înseamnă „porțile încinse", nume luat de la izvoarele fierbinți de sulf din apropiere. Este o trecătoare îngustă din munți, de numai 17 metri lățime, care lasă suficient loc de trecere pentru o singură căruță. De o parte se înalță peretele stâncos, în timp ce, pe cealaltă parte, se deschide un hău care coboară în mare. Armata persană era obligată să treacă prin acest loc îngust pentru a pătrunde în centrul Greciei. Chiar și înaintea bătăliei, acest loc avea conotații dramatice pentru orice grec, deoarece pe muntele învecinat Oeta murise Heracles, otrăvit de sângele unui centaur mort.

La vederea micii armate grecești, Xerxes i-a poruncit lui Leonida să depună armele, regele Spartei răspunzându-i provocator: „Vino să le iei". În timp ce apărătorii așteptau începutul măcelului, un soldat speriat spuse că arcașii persani erau atât de numeroși, încât săgețile lor ar fi putut ascunde soarele.

„În regulă”, i-a răspuns spartanul Dieneces, „atunci o să luptăm cu ei în umbră.”

În deschiderea bătăliei, regele persan le-a ordonat războinicilor săi medieni și cissieni să conducă atacul. Însă grecii, înarmați cu sulițe lungi și protejați de scuturile lor rotunde și mari, de coifurile cu creste și de apărătorile de gambe, le-au făcut față cu succes invadatorilor, care aveau sulițe mai scurte și apărători mai slabe, potrivite mai curând pentru lupta pe teren deschis, decât în defileul îngust de la Termopile. În curând, Xerxes a fost obligat să recurgă la infanteria sa de elită, Nemuritorii, însă nici ei nu au reușit să avanseze împotriva îndârjiților apărători, care au măcelărit mii de dușmani în primele două zile ale acestei bătălii. Atât de mulți perși au fost uciși, încât a fost nevoie ca rândurile din față să fie împinse în luptă cu ajutorul bicelor.

Însă mai apoi a venit trădarea. Un trădător grec, Efialtes, sperând într-o recompensă bogată, i-a spus lui Xerxes de o potecă prin munte, pe care perșii ar fi putut să trimită trupe care să-i încercuiască pe greci. În cursul nopții care a urmat celei de a doua zi de lupte, Nemuritorii au început să-și croiască drumul către spatele poziției grecilor.

Când Leonida a aflat că perșii se apropiau din spate, i-a trimis acasă pe toți războinicii greci, mai puțin cei 300 de spartani ai săi, să-și apere orașele. Pe urmă s-a așezat cu oamenii săi să mănânce pentru ultima oară, ordonându-le sumbru: „Mâncați bine de dimineață, căci diseară vom mânca în Hades”. Era hotărât să lupte până la ultimul om.

La ora 9 dimineața, în a treia zi a luptelor, spartanii, hotărâți, au pornit la confruntarea finală, în sunetul trâmbițelor. Deși au luptat cu îndârjire, au fost copleșiți în curând, Leonida aflându-se printre primii căzuți. În cele din urmă, cei care au mai scăpat s-au predat pe un mic deal. Herodot ne povestește că „au luptat ca turbații, fără să se gândească la viețile lor… Majoritatea își pierduseră deja sulițele și i-au hăcuit pe persani cu săbiile… s-au apărat cu pumnalele…și cu mâinile și dinții… în timp ce perșii, care veniseră ocolind muntele, au închis cercul”. Dar, în ciuda luptei crâncene, în curând toți cei trei sute de spartani zăceau morți. Furios din cauza rezistenței spartanilor, Xerxes a crucificat trupul fără viață al lui Leonida, i-a tăiat capul și l-a pus în vârful unui stâlp.

Herodot ne spune că spartanii au omorât 20 000 de perși la Termopile, fără îndoială o exagerare, dar, în orice caz, nu suficient de mulți pentru a împiedica invazia persană a interiorului Greciei și cucerirea Atenei. Grecia a fost salvată nu de Termopile, ci de victoria navală de la Salamina, din cursul lunii următoare.

Pe micul deal pe care spartanii au rezistat până în ultima clipă, grecii au ridicat un monument, de mult dispărut, cu o inscripție purtând cuvintele lui Simonides din Ceos:

Mergi, străine, și spartanilor care te-ascultă le spune

Că aici, supuși legii lor, am căzut.

În aceeași zi

1625: Se naște dramaturgul francez Pierre Corneille

1940: Bolșevicul rus Lev Troțki este asasinat în Mexic la ordinul lui Stalin

21 august

Bernadotte, mareșalul lui Napoleon, devine prinț moștenitor al Suediei

1810 Cu doi ani mai înainte, Napoleon îl făcuse pe comandantul preferat al cavaleriei sale, Joaquim Murat, rege al Neapolelui. În această zi, Jean-Baptiste Bernadotte va deveni cel de-al doilea mareșal al împăratului care a luat un titlu regal, acela de prinț moștenitor al Suediei, cu numele de Carol Ioan.

Născut la poalele Pirineilor ca fiu al unui avocat, Jean-Baptiste a intrat în armata republicană a Franței la vârsta de șaptesprezece ani, dovedindu-și zelul când își tatuase pe braț îndemnul „Moarte tiranilor!” L-a cunoscut pe Napoleon în Italia, în 1797, după ce devenise deja general de brigadă. Cei doi generali au fost impresionați unul de calitățile celuilalt și, în 1798, Bernadotte s-a căsătorit cu una dintre fostele iubite ale lui Napoleon, Désirée Clary, care era și cumnată a lui Joseph, fratele lui Napoleon.

Republican îndârjit, Bernadotte a condangat ascensiunea lui Napoleon la puterea absolută, dar, în cele din urmă, și-a oferit sprijinul când Bonaparte s-a proclamat împărat în 1804. Câteva luni mai târziu, loialitatea lui Bernadotte, abilitatea sa militară și legăturile de familie l-au recompensat pe deplin, când împăratul l-a făcut mareșal, iar un an mai târziu, a primit titlul de prinț de Ponte-Corvo, pentru participarea sa eroică la marea victorie franceză de la Austerlitz.

Deși nu era un comandant strălucit, Bernadotte a respectat întotdeauna cu scrupulozitate regulile războiului, tratându-și propriile trupe, dar și pe cele ale inamicului, cu generozitate și bun-simț. Astfel, când Suedia s-a trezit condusă de un rege bătrân și fără copii, Carol al XIII-lea, în 1809, Riksdagul i-a făcut lui Bernadotte invitația de a deveni succesorul lui Carol.

Spre marea dezamăgire a lui Napoleon, loialitatea prințului s-a îndreptat, din acest moment, către Suedia și nu a rămas a Franței, Bernadotte alăturându-se forțelor aliate în înfrângerea sângeroasă a împăratului la Leipzig, în 1813.

Pe 5 februarie 1818, bătrânul rege Carol al XIII-lea a murit și republicanul fervent de odinioară a devenit un rege conservator și autocrat, care a restrâns libertatea presei și a pus capăt reformelor liberale.

Spre deosebire de celălalt mareșal-rege al lui Napoleon – Murat a fost răsturnat de la putere și împușcat după ce fusese șapte ani regele Neapolelui – Bernadotte a domnit 26 de ani și a murit în patul său, la respectabila vârstă de optzeci și unu de ani. Cu puțin timp înainte de moartea sa, a murmurat: „Nimeni nu a mai avut o carieră ca a mea”. Și astăzi, descendenții lui continuă să poarte coroana Suediei.

În aceeași zi

1745: Sofia von Anhalt-Zerbst (Ecaterina cea Mare) se căsătorește cu Marele Duce Petru, moștenitor al tronului Rusiei

1872: Se naște ilustratorul englez Aubrey Beardsley

22 august

Richard al III-lea moare la Bosworth Field

1485 Aceasta este una dintre cele mai pline de semnificații date din istoria Angliei. Prin înfrângerea, în această zi, a lui Richard al III-lea, în Bătălia de la Bosworth Field, Henric Tudor a realizat mai mult decât și-a dat seama. Victoria lui a pus capăt Războiului celor Două Roze, acea rivalitate periodică și sângeroasă pentru coroana engleză care afecta țara încă din 1455. Mai mult de-atât, Bosworth Field, având ca rezultat moartea lui Richard al III-lea, a pus capăt marii dinastii Plantagenet care dăduse toți regii mari ai Angliei în ultimii 332 de ani, începând cu Henric al II-lea, în 1154. În cele din urmă, când Henric Tudor a luat coroana sub numele de Henric al VII-lea, și-a fondat propria dinastie care a durat 118 ani și a adus pe tron personalități remarcabile cum ar fi Henric al VIII-lea, Maria cea Sângeroasă și Elisabeta I.

La data bătăliei, Richard al III-lea era rege de numai doi ani și două luni, după ce uzurpase tronul de la nepotul său în vârstă de numai doisprezece ani, Eduard al V-lea, a cărui asasinare în Turnul Londrei fusese comandată de el. Oponentul său, Henric Tudor, avea cele mai puțin fondate pretenții la coroana Angliei. Prin mama sa, ar fi avut o legătură de sânge veche de cinci generații cu regele Eduard al III-lea, iar legătura cu tronul din partea tatălui său era încă și mai îndepărtată. Bunicul său patern fusese (probabil) căsătorit cu Ecaterina de Valois, văduva lui Henric al V-lea.

Însă Henric Tudor era ultimul bărbat în viață din Casa de Lancaster și, astfel, era de datoria lui să devină reprezentantul ei în Războiul Rozelor. Adunând o armată în Franța, a debarcat la Milford Haven, în Țara Galilor, în data de 7 august, și s-a îndreptat spre nord, până a întâlnit trupele lui Richard la Bosworth Field, la 18 kilometri de Leicester.

Richard ar fi putut să-l înfrângă pe Henric dacă unii dintre baronii săi nu ar fi dat bir cu fugiții în ultima clipă, garantând victoria lui Tudor. Însă, chiar dacă înfrângerea era certă, Richard și-a înfruntat soarta. „N-o să dau înapoi nici un pas”, a jurat el în fața aghiotanților săi. „O să mor rege al Angliei.” Câteva minute mai târziu, a fost dat jos de pe cal și ucis.

Richard avea numai treizeci și doi de ani când a murit la Bosworth Field, fiind ultimul rege al Angliei care a murit într-o bătălie.

În aceeași zi

1642: Războiul Civil din Anglia începe când Carol I își înalță stindardul la Nottingham

1806: Moare la Paris pictorul francez Jean-Honoré Fragonard

1864: Convenția de la Geneva fondează Crucea Roșie Internațională

23 august

Bătălia de la Călugăreni, în timpul domniei lui Mihai Viteazul

1595 Mihai Viteazul, domnul Țării Românești (septembrie 1593–august 1601), învinge, în bătălia de la Călugăreni (13/23 august 1595), oastea otomană comandată de marele vizir Sinan Pașa. Pentru a compensa superioritatea numerică și în tehnică de luptă a turcilor, domnul român, strateg iscusit, alege ca loc al desfășurării bătăliei decisive împrejurimile satului Călugăreni, o zonă mlăștinoasă la confluența râurilor Neajlov și Câlnișteа, aflată aproximativ la jumătatea drumului dintre reședința de scaun, București, și cetatea Giurgiului. Loc strâmt, aflat între dealurile acoperite de păduri, vadul Călugărenilor nu permitea o desfășurare amplă a impresionantei armate turcești, apreciată de Mihai Viteazul la peste 120 000 de oameni. Primul atac a fost dat de oastea românească, care străpunge, în primă fază, rândurile inamice. Riposta turcilor este puternică. În acel moment de cumpănă se aruncă în luptă viteazul domn. În momentul încleștării maxime, când otomanii erau uciși „cu fier și foc”, Sinan Pașa, comandantul suprem, „cade și pierde dinții rănit de o suliță în față și căzând în baltă de unde-l scoate un spahiu ce-l recunoaște când se sbătea…” (N. Iorga). În această bătălie, Mihai Viteazul folosește pentru prima dată artileria pentru a lovi un punct de maximă importanță în desfășurarea luptei, podul de trecere peste râul Neajlov. Cele 12 tunuri din dotarea românilor execută un tir în flancul trupelor turcești, împiedicându-le să treacă peste pod, aducându-și contribuția la apropierea victoriei. Cronicarii turci, martori ai dezastrului armatei Semilunei, recunosc vitejia românilor (apreciați la 30 000 de luptători): „Din voia lui Allah, scrie Ibrahim Peçevi, cronicar din tabăra lui Sinan Pașa, oastea islamică fusese cuprinsă de o mare spaimă, încât nu putea să opună nici o rezistență… O așa mare pierdere nu i se întâmplase oștirii islamice

niciodată până acum.” Tactician și strateg desăvârșit, inovator în arta militară, Mihai Viteazul, înscrie, prin biruința de la Călugăreni, o pagină nemuritoare în istorie.

În aceeași zi

1244: Ierusalimul cade în mâinile musulmanilor și armatele sultanului Egiptului cuceresc Damascul

1305: Rebelul scoțian William Wallace este spânzurat, tras de cai și tăiat în patru

1839: Britanicii cuceresc Hong Kongul

1944: România întoarce armele împotriva puterilor Axei și trece de partea Aliaților. Ion Antonescu este demis și arestat

24 august

Masacrul din Noaptea Sfântului Bartolomeu

1572 În zori, în ziua Sfântului Bartolomeu, a început să bată clopotul cel mare de la biserica Saint-Germain-l'Auxerrois din Paris, anunțând cel mai mare masacru religios din istoria Europei. Înflăcărate de un fanatism evlavios, gloatele catolice au rătăcit pe străzi, ucigând hughenoți și incendiindu-le locuințele. Au fost uciși peste 3 000 de oameni, bărbați, femei și copii.

Adevărata scânteie a masacrului se aprinsese în urmă cu nouă ani, când, într-o încercare de consolidare a puterii hughenote, amiralul Gaspard de Coligny ordonase asasinarea liderului catolic François de Guise. Uciderea lui de Guise produsese rezultatele scontate, deoarece, în decurs de un deceniu, Coligny devenise consilierul de încredere al nevroticului rege al Franței Carol al IX-lea, iar puterea protestanților atinsese punctul culminant. Însă Coligny făcuse două greșeli de calcul. L-a pierdut din vedere pe fiul lui de Guise, Henri, care a jurat să răzbune moartea tatălui său și, mai grav, faptul că influența pe care o avea asupra regelui Carol a fost considerată amenințătoare de către diabolica și însetată de putere mamă a lui Carol, Caterina de Medici, cea avidă de putere, care se temea să nu piardă controlul asupra regelui.

Henri de Guise a pândit momentul când atât el, cât și Coligny se aflau în Paris, în zilele fierbinți de august ale anului 1572, pentru căsătoria surorii regelui. Și atunci a lovit.

Prima încercare a lui de Guise de a-l asasina pe amiral a eșuat atunci când, în data de 22 august, ucigașii tocmiți de el n-au reușit decât să-l rănească pe liderul hughenoților. A doua zi, bandajat, Coligny s-a întâlnit din nou în particular, cu regele, dar, de data aceasta, a făcut ultima greșeală, care i-a fost și fatală. L-a avertizat pe regele Carol să nu aibă încredere în mama sa,

spunându-i că era avidă de putere. În aceeași zi, bietul nevolnic Carol i-a repetat aceste cuvinte mamei sale, iar soarta lui Coligny a fost astfel pecetluită.

Chemându-i la ea pe rege, pe fratele acestuia și pe mai mulți curteni italieni, Caterina i-a convins destul de ușor că amiralul Coligny trebuia să moară. „Omoară-l pe amiral, dacă vrei", i-a strigat Carol isteric. „Dar va trebui să-i ucideți și pe toți hughenoții, ca să nu mai rămână nici unul care să-mi poată reproșa acest lucru. Omorâți-i pe toți! Omorâți-i pe toți! Omorâți-i pe toți!" Imediat, regina mamă l-a autorizat pe de Guise să încerce din nou să-l asasineze pe Coligny.

Ultima tentativă a început la ora 2:30 în noaptea următoare, de sărbătoarea Sfântului Bartolomeu. De Guise și o bandă de susținători au luat cu asalt locuința lui Coligny (situată unde se află astăzi clădirea de la numărul 144, de pe Rue de Rivoli) și l-au încolțit pe amiral în dormitorul acestuia. Coligny a părut resemnat în fața morții. S-a adresat unui tânăr atacator: „Tinere, ar trebui să-mi respecți părul alb, chiar dacă îmi poți scurta puțin viața".

Atacat cu pumnale, amiralul a căzut imediat mort și cadavrul său a fost aruncat pe fereastră spre mulțimea de catolici care aștepta să pună mâna pe el, să-l ciopârțească și să-l atârne spânzurat ca să-l vadă toată lumea. Pe urmă, a început masacrul general, mai întâi în Paris și apoi în tot restul Franței, lăsând în urmă peste 8 000 de protestanți morți. Fanaticii catolici de pretutindeni s-au bucurat, iar la Roma papa Grigore al XIII-lea a poruncit să se țină un Te Deum pentru sărbătorirea măcelului.

În final, marele perdant a fost chiar Franța, deoarece războiul religios a continuat pe parcursul următorilor 17 ani și mulți hughenoți, numărându-se printre negustorii cei mai de succes ai Franței, au părăsit țara, plecând în Anglia sau în Olanda. Regele Carol și-a petrecut ultimii doi ani de viață chinuit de sentimentul vinovăției, iar Henri de Guise a fost asasinat, la rândul său, de fratele lui Carol, 16 ani mai târziu. Singurul câștigător a fost sinistra Caterina de Medici, care a continuat să-și domine fiii și în următorii 17 ani.

În aceeași zi

79 d.Hr.: Moare, în timpul erupției Vezuviului, Pliniu cel Bătrân, naturalist și scriitor roman

410 d.Hr.: Vizigoții jefuiesc Roma sub conducerea lui Alaric

1724: Se naște la Liverpool pictorul de cai englez George Stubbs

1812: Britanicii incendiază Washingtonul, în timpul războiului din 1812

25 august

Ultimele zile ale orașului Pompei

79 d.Hr. „Cu toate că veniseră zorii, lumina era în continuare palidă și slabă. În jurul nostru, clădirile se cutremurau… Trăsurile se duceau când într-o parte, când în alta, cu toate că terenul era absolut plat și nu rămâneau locului nici dacă le blocam roțile cu pietre. Am văzut marea secând… din cauza cutremurului, depărtându-se de mal, pe nisipul uscat rămânând nenumărate vietăți marine. Dinspre uscat se vedeau limbi despicate și tremurătoare de flăcări care răzbăteau printr-un fum negru aproape de nepătruns, care se mai destrăma, dezvăluind limbi mari de flăcări, asemenea unor enorme fulgere.”

Așa relatează Pliniu cel Tânăr, martor ocular din portul învecinat Misenum din zilele noastre, colosala erupție a Vezuviului în cursul căreia unchiul său, prefectul flotei romane, naturalistul și scriitorul Pliniu cel Bătrân avea să piară din cauza emanațiilor de gaze.

Erupția începuse în preajma prânzului, cu o zi înainte, când vulcanul începuse să scuipe un nor negru enorm care, potrivit lui Pliniu, s-a ridicat la o înălțime colosală, ca un enorm pin-umbrelă, probabil nu prea diferit de norul în formă de ciupercă al exploziilor nucleare. Dedesubt, la sud-estul poalelor muntelui, orașul Pompei a fost îngropat în piatră ponce și cenușă până la o înălțime de peste doi metri și jumătate. Însă ce era mai rău de-abia acum urma.

A doua zi dimineața, o maree de material piroclastic însoțită de gaze toxice s-a prelins peste zidurile orașului Pompei și i-a asfixiat pe majoritatea locuitorilor care supraviețuiseră cenușii și materialului vulcanic revărsat peste ei cu o zi în urmă. În momentul încetării erupției, orașul și cei în jur de 20 000 de locuitori ai săi au fost acoperiți cu peste șase metri de piatră

ponce, iar orașul învecinat Herculaneum fusese inundat de un gigantic fluviu de noroi.

Vezuviul a erupt de mai multe ori din anul 79 și este activ și în zilele noastre. Craterul său măsoară acum 610 metri în diametru și are o adâncime de 300 de metri, iar pe pantele sale se cultivă struguri din care se obține un soi special de vin, dulce și ușor spumant, cunoscut sub numele de Lacrima Cristi, Lacrimile lui Hristos.

În aceeași zi

1270: Moare în Tunis, din cauza ciumei, Ludovic al IX-lea al Franței (Sfântul Ludovic)

1530: Se naște Ivan al IV-lea („cel Groaznic”)

1688: Moare în Jamaica piratul galez Sir Henry Morgan

1830: Începe revoluția belgiană, care a avut drept rezultat constituirea Belgiei moderne

1944: Unități aparținând Franței libere, sub comanda generalului Jacques Leclerc, intră în Paris, în cursul celui de-al Doilea Război Mondial

26 august

Bătălia de la Crécy

1346 Dacă mergi spre nord din Paris către Calais, imediat după Abbéville treci pe lângă micul orășel Crécy. Acolo, în această zi, cu peste șase secole în urmă, era cavalerismului a primit o lovitură mortală de pe urma căreia avea să se stingă.

Aici, într-o după-amiază ploioasă, într-o zi de sâmbătă, regele Eduard al III-lea al Angliei s-a confruntat cu francezii, în cursul Războiului de o Sută de Ani, având o armată de 11 000 de oameni, inclusiv 7 000 de arcași care foloseau arcuri lungi.

Armata franceză se afla, cu numele, sub comanda regelui Filip al VI-lea, dar, de fapt, era formată din prea mulți cavaleri indisciplinați, hotărâți să-și câștige gloria (și răscumpărările de la prizonierii englezi bogați). Numărul francezilor este apreciat undeva între 35 000 și 60 000, însă, indiferent de estimare, a fost cu mult mai mare decât al englezilor. Printre francezi se aflau și 8 000 de arcași genovezi înarmați cu arbalete.

Diferențele între arcuri și arcași au fost esențiale în cazul acestei bătălii. Arbaleta a fost folosită pentru prima oară în Europa în secolul al X-lea. Folosea săgeți grele, care străpungeau armurile, însă ritmul de tragere era de numai două săgeți pe minut. Arcul lung, perfecționat la început în Țara Galilor, folosea săgeți lungi de aproape 75 de centimetri, cu vârful metalic, care străpungeau armuri și era necesar ca arcașii să fie puternici, arcurile din acea perioadă necesitând o forță de întindere de 45 de kilograme pentru a putea trage. Însă arcașii englezi puteau să tragă cinci săgeți pe minut sau chiar mai multe.

Francezii și-au trimis arcașii să deschidă atacul, însă înainte ca genovezii să intre în raza de acțiune a armelor lor, arcașii englezi răspunseseră deja cu o

ploaie ucigașă de săgeți, copleșindu-și inamicul în doar câteva minute și determinându-l să se retragă. Văzând măcelul, cavalerii francezi călare au trecut prin rândurile propriilor arcași, în graba lor de a-i ataca pe englezi, însă din nou ploaia ucigașă de săgeți a doborât și oameni, și cai, cu miile. Odată cavalerii dați jos de pe cai, soldații englezi i-au ucis rapid cu săbiile și buzduganele. S-a estimat că, în total, arcașii englezi trăseseră 500 000 de săgeți asupra francezilor.

Bătălia a avut și exemplele ei patetice de „onoare”. Regele Ioan al Boemiei, care era orb, le-a spus căpitanilor săi: „Domnilor, fiind orb, vă cer să mă duceți suficient de departe în iureșul luptei, cât să pot da și eu o lovitură de spadă”. Apoi, s-a repezit în vâltoarea luptei având alături câte un cavaler francez de fiecare parte – și a fost măcelărit aproape pe loc. (Coiful său cu trei pene de struț, cu mottoul „Ich dien”, a fost luat de fiul lui Eduard, Prințul Negru, și mai este folosit și astăzi de prinții de Wales.) Însă fiecare nouă șarjă a fost întâmpinată de câte o nouă salvă fatală de săgeți și cavaleria nu i-a putut ataca pe arcași, ale căror poziții erau apărate de rânduri de pari ascuțiți. În cele din urmă, întunericul a pus capăt înfiorătorului măcel.

A doua zi, englezii au numărat pierderile. Mai puțin de o sută dintre ei își pierduseră viața, în schimb pe câmpul de luptă zăceau morți peste 15 000 de soldați francezi și genovezi, încă 1 500 de cavaleri francezi fiind luați prizonieri sau capturați.

Odată cu introducerea în luptă a arcului lung, a fost inventat un nou tip de război. Victoria nu avea să mai fie hotărâtă de o șarjă a cavalerilor îmbrăcați în armuri. În schimb, Bătălia de la Crécy nu a avut prea mare importanță asupra Războiului de o Sută de Ani, care a continuat intermitent încă 107 ani.

În aceeași zi

55 î.Hr.: Iulius Caesar debarcă în Britania

1666: Moare pictorul olandez Frans Hals

1676: Se naște cel dintâi prim-ministru englez, Robert Walpole

1819: Se naște la Coburg, în Germania, prințul Albert, consortul reginei Victoria

1920: În Statele Unite, Secretarul de Stat proclamă cel de-al 19-lea Amendament, care le acordă femeilor drepturi egale cu ale bărbaților

27 august

Erupe vulcanul Krakatau

1883 Vulcanul de pe insula nelocuită Krakatau bubuise amenințător încă din luna mai, anunțându-i pe locuitorii din Java că Orang Aljeh, diavolul muntelui, fusese deranjat. În jurul prânzului, în ziua de 27 august, care a căzut într-o duminică, vulcanul și-a început erupția titanică.

Toată ziua a aruncat în văzduh piatră, abur și fum, acoperind soarele. Oceanul era învolburat și bătea un vânt cu forța unui uragan. Erupția a continuat și pe parcursul nopții și brusc, a doua zi dimineața, la ora 10, uriașul vulcan de formă conică practic a explodat, producând cel mai puternic zgomot din istorie, care a fost auzit la peste 4 800 de kilometri distanță. Erupția a aruncat în aer peste opt kilometri cubi de fragmente de rocă.

Insula Krakatau a dispărut complet, lăsând în urma ei o cavitate submarină cu adâncimea de 300 de metri. Gigantica explozie a creat un tsunami, sau val uriaș mareic, cu înălțimea de 36 de metri, care s-a deplasat cu 480 de kilometri pe oră și s-a spart pe coastele insulei Java, ștergând complet de pe fața pământului orașul Anger și ajungând la 24 de kilometri în interiorul insulei. În total, au fost uciși 36 000 de oameni și, zile întregi după aceea, strâmtorile dintre insulele Java și Sumatra au fost pline de resturi îngrozitoare – cadavre de oameni și de animale, pești, șerpi, tigri și porci plutind unele lângă altele.

Cu toate că acest cataclism din 1883 reprezintă cea mai cunoscută erupție a vulcanului Krakatau, o alta, care se petrecuse cu mai mult de un mileniu în urmă, în 535, omorâse probabil și mai mulți oameni, cercetătorii fiind de părere că generase și epidemia de ciumă din anul 542, care a ucis peste 250

000 de oameni în Constantinopol și ulterior alte câteva milioane în restul Europei.

Ciuma bubonică venea din Africa și era purtată de purici. Când a erupt Krakatau, enormul nor de praf a acoperit mare parte din Africa, ascunzând lumina soarelui și făcând ca temperaturile la sol să scadă. La temperaturi scăzute, intestinele puricelui se blochează, lăsând insecta să moară de foame, din cauza lipsei de sânge din propriile intestine. Această situație o face să migreze și să caute noi surse de sânge, cu disperare vorace, răspândind ciuma cu o viteză crescută exponențial.

În cursul secolului al VI-lea, Constantinopolul se bucura de un comerț înfloritor de fildeș cu Africa. Negustorii de fildeș și puricii purtători ai bolii și flămânzi au ajuns cu corăbiile din Africa în Golful Suez, pe urmă au traversat istmul și Marea Mediterană, până la Constantinopol, declanșând aici o epidemie. Odată lovit Constantinopolul, locuitorii care au fugit din oraș au împrăștiat ciuma peste tot în Europa.

Pe de altă parte, exprimată în forță explozivă, erupția vulcanului Krakatau din anul 535 fusese cu mult mai mică decât explozia din 1883, care este considerată cea mai mare explozie, naturală sau artificială, din istoria cunoscută a omenirii. Cercetările științifice recente sugerează că erupția de pe insula grecească Thera (Santorini de azi) din jurul anului 1470 î.Hr., ar fi putut să fie de două până la patru ori mai puternică, distrugând civilizația minoică din insula Creta, cu giganticul tsunami pe care l-a produs.

În aceeași zi

551 î.Hr.: Se naște filosoful chinez Confucius

1576: Moare pictorul italian Tițian

1635: Moare la Madrid dramaturgul spaniol Lope de Vega

1770: Se naște la Stuttgart filosoful Georg Wilhelm Hegel

28 august

Goethe - cel mai mare renascentist de după Renaștere

1749 Născut în această zi, în orașul Frankfurt pe Main, a fost fără nici o îndoială cel mai mare renascentist de după Renaștere. Deși avea pregătire de avocat, a devenit un om de știință erudit, expert în morfologie biologică; a dirijat orchestre, dar și spectacole de operă; a fost un pictor talentat, ministru al statului german de la Weimar și ocazional jurnalist; vorbea germana, franceza, engleza, italiana, latina, greaca și ebraica și a tradus Cellini, Voltaire și Byron, în limba germană. Prețuia toate formele de artă, definind arhitectura drept eine erstarrte Musik („o muzică înghețată"). A fost un afemeiat cu succes, însă mai presus de toate acestea, a fost un mare poet și dramaturg, care practic a creat mișcarea literară romantică cunoscută sub denumirea Sturm und Drang („furtună și avânt"). Numele său este Johann Wolfgang von Goethe.

Talentul și faima lui Goethe au fost atât de mari chiar în timpul vieții sale, încât până și șefii de state doreau să îi fie prezentați. Când a făcut cunoștință cu Goethe la Erfurt, în 1808, Napoleon a exclamat: Voilà un homme! („Iată un om!")

Goethe a trăit până la venerabila vârstă de optzeci și doi de ani. Fapt destul de ciudat, cunoscut acum mai ales pentru marea sa dramă Faust, a doua jumătate a acesteia fiind publicată postum.

În aceeași zi

1640: Ia sfârșit războiul indian din Noua Anglie, odată cu capitularea indienilor

1808: Se naște romancierul rus Lev Tolstoi

1850: Este prezentată în premieră, la Weimar, opera Lohengrin de Richard Wagner

29 august

Marea Britanie ocupă Hong Kongul

1842 În această zi, chinezii și britanicii au semnat Tratatul de la Nanking, care nu doar că a pus capăt unui război, ci a însemnat și cedarea insulei Hong Kong Marii Britanii.

În intervalul de un secol și jumătate de la semnarea Tratatului, Hong Kongul a reprezentat culmea comerțului liber și a profiturilor neimpozitate, care i-au îmbogățit pe oamenii de afaceri și, în cele din urmă, au creat perspectiva spectaculoasă a orașului. La baza economiei prospere din Hong Kong și a vieții economice în plină efervescență s-a aflat comerțul cu opiu.

La începutul secolului al XIX-lea, negustorii britanici independenți și-au dat seama că puteau să câștige averi imense vânzându-le opiu chinezilor. Și toți acești oameni se aflau exact în acele poziții care le permiteau să se folosească de o astfel de ocazie, de vreme ce opiul exista din abundență în India controlată de britanici. Chinezii au obiectat (nu atât din cauza comerțului cu opiu, cât din cauză că profiturile erau însușite de negustorii străini), însă britanicii au continuat să importe ilegal drogul.

În 1839, guvernul chinez a decis să intervină și a lansat o campanie antiopiu în Canton, care a culminat cu ocuparea de către armată a unei fabrici britanice și cu confiscarea a circa 20 000 de lăzi cu opiu. În timp ce englezii cereau furioși să li se returneze marfa, câțiva marinari britanici beți au omorât un chinez și guvernul britanic a refuzat să-i predea pe vinovați autorităților chineze. Considerată o insultă la adresa suveranității naționale, această crimă a dus la declanșarea Războiului Opiului, în esență un conflict naval, în mările din jurul Hong Kongului.

Războiul a durat trei ani și britanicii l-au câștigat cu ușurință. Însă și-au dat seama că, din acel moment, aveau nevoie de o bază sigură și securizată

pentru comerțul lor. Iar rezultatul a fost Tratatul de la Nanking.

Acest tratat ar fi trebuit să pună capăt problemei comerțului cu opiu, dar nu a fost așa. În 1856, britanicii, de această dată secondați de francezi, au purtat un al Doilea Război al Opiului, l-au câștigat și, ca urmare, au preluat și Kowloon, situat de cealaltă parte a golfului în care se află Hong Kong. În sfârșit, în 1898, Marea Britanie a închiriat Noile Teritorii (o parte de teritoriu continental și peste 200 de insule) pentru 99 de ani.

Marea Britanie a transformat Hong Kongul în unul dintre cele mai mari orașe comerciale ale lumii, însă a fost obligată să-l retrocedeze Chinei pe 1 iulie 1997, când a încetat închirierea Noilor Teritorii și chinezii comuniști au solicitat răspicat recuperarea întregului Hong Kong, nu doar a părții care fusese închiriată.

În aceeași zi

1789: Se naște la Montauban pictorul francez Jean-Auguste Ingres

1833: Parlamentul britanic votează Legea Fabricii, prima lege care protejează muncitorii

1835: În Australia este întemeiat orașul Melbourne

30 august

Cleopatra strânge o cobră la piept

30 î.Hr. În această zi, în mijlocul bucatelor de la un festin regesc, ultimul faraon al Egiptului a murit de propria mână. Este vorba despre legendara Cleopatra, prototipul femeii fatale, iubita lui Iulius Caesar și a lui Marc Antoniu și proslăvită de Shakespeare pentru „infinita ei varietate”:

…alte femei satură

Poftele pe care le hrănesc, dar ea te face mai flămând

Când satisface cel mai mult.

Încă de la Menes, cu 3 000 de ani în urmă, Egiptul fusese condus de faraoni și, începând cu anul 323 î.Hr., de dinastia fondată de generalul Ptolemeu din armata lui Alexandru Macedon. Cleopatra a fost ultima reprezentantă a dinastiei lui Ptolemeu. Limba ei maternă era greaca, dar mai vorbea încă opt limbi străine, vocea ei fiind „un instrument cu multe corzi”, potrivit lui Plutarh.

Cleopatra îl sedusese pe Marc Antoniu la Tars, călătorind pe râul Cydnus pe corabia ei opulentă, care „asemenea unui tron lucitor, ardea pe apă”. În unsprezece ani au avut împreună trei copii și au sperat să conducă lumea, Marc Antoniu în calitate de nou Caesar, Cleopatra în calitate de parteneră și regină a Egiptului. Însă de la moartea lui Iulius Caesar, moștenitorul său, Octavian (viitorul împărat Augustus) emisese pretenții la tronul imperiului și hotărâse că Egiptul trebuia să fie doar o provincie romană oarecare, și nu un regat independent.

În anul 31 î.Hr., Octavian a zdrobit flotele lui Marc Antoniu și ale Cleopatrei la Actium, în doar un an, legiunile sale mărșăluind către Alexandria. Marc Antoniu a plecat din oraș cu armata sa, dar întâi flota l-a părăsit și apoi cavaleria i-a urmat exemplul. Infanteria a fost copleșită în scurt timp și Marc Antoniu a fugit iar în oraș.

Îngrozită de soarta care o aștepta, Cleopatra s-a încuiat în noul ei mausoleu și a răspândit zvonul că era moartă.

Aflând această veste îngrozitoare, Marc Antoniu a încercat să se sinucidă, dar a reușit numai să se înjunghie în stomac, leșinând pe un pat. Când și-a revenit, una dintre slujitoarele Cleopatrei l-a anunțat că, de fapt, regina nu era moartă și că-l chema la ea. Purtat cu o lectică la mausoleul ei, a fost ridicat printr-o fereastră înaltă de slujitoarele Cleopatrei, prea speriate de iminenta sosire a lui Octavian ca să deschidă porțile. Aici, întins pe patul iubitei lui, Marc Antoniu a murit din cauza rănilor.

Câteva zile mai târziu a sosit și Octavian, în fruntea armatei sale. Când Cleopatra a refuzat să-l primească în mausoleu, el și-a trimis soldații pe ferestre ca s-o dezarmeze, înainte să apuce să își facă rău.

Octavian i-a permis să organizeze o înmormântare splendidă pentru Marc Antoniu, care a fost îngropat în același mausoleu. Însă a dat ordin ca tot timpul să fie înconjurată de gărzile romane. Într-o încercare disperată de a-și folosi din nou farmecele seducătoare, Cleopatra s-a îmbrăcat în cele mai transparente veșminte și s-a aruncat la picioarele cuceritorului, însă el s-a arătat imun la farmecele ei. Dându-și seama că soarta ei era să fie plimbată în lanțuri pe străzile Romei, ca o prizonieră de preț, Cleopatra s-a hotărât să se sinucidă. Legenda spune că a ordonat ca prizonierii condangați să fie executați cu diferite otrăvuri pentru a ști care dintre ele aduce moartea cea mai puțin dureroasă.

Pe 30 august, s-a întors la mausoleul ei sub pretextul vizitării mormântului lui Marc Antoniu. Aici s-a îmbăiat și a comandat un festin somptuos. Printre delicatesele care i-au fost aduse s-a numărat un coș plin de curmale, în care fusese ascunsă și o cobră, simbol egiptean al regalității divine, dar mai important pentru Cleopatra, un șarpe extrem de otrăvitor.

La încheierea banchetului, regina i-a scris lui Octavian, implorându-l să fie înmormântată alături de iubitul ei. Acesta a trimis pe dată soldați să o împiedice să se sinucidă, însă, când au sosit, au găsit-o întinsă pe patul ei de aur, împreună cu două slujitoare muribunde la picioare. Potrivit tradiției, strânsese la piept o cobră, însă alte relatări sugerează că au fost găsite două înțepături pe brațul ei. Avea numai treizeci și nouă de ani și fusese faraon timp de 22.

La întoarcerea la Roma, Octavian a anunțat cu mândrie în fața Senatului: „Am anexat Egiptul la Imperiul poporului roman”. Realizarea lui a durat peste șase secole, până la cuceririle arabe din anul 639, dar prin magnifica dramă a vieții și morții sale, Cleopatra a devenit nemuritoare, cea mai cunoscută dintre toate reginele din istorie.

În aceeași zi

1748: Se naște pictorul francez Jacques-Louis David

1797: Se naște autoarea lui Frankenstein, scriitoarea Mary Wollstonecraft Shelley

1823: Simón Bolívar devine dictator în Perú

31 august

Caligula - povestea unui monstru

12 d.Hr. În această zi s-a născut la Antium, lângă orașul modern Anzio, pe coasta mediteraneeană a Italiei, prototipul istoric al monstrului de o cruzime despotică, cel care avea să fie al treilea împărat roman, Gaius Caesar Germanicus, cunoscut mai mult sub numele de Caligula.

Caligula era înrudit cu cele mai puternice personalități ale Imperiului Roman. Augustus era străbunicul lui (ca și Marc Antoniu), iar Tiberiu, care a devenit împărat când Caligula avea doi ani, era fratele bunicului său. Tatăl lui, Germanicus, a fost un mare comandant militar, care își lua fiul în campanii, îmbrăcându-l ca pe un soldat încă de mic. De la acest fapt și-a căpătat porecla Caligula sau Cizmulițe, de la soldații care îi adorau tatăl.

Când Caligula avea șapte ani, Germanicus a murit în Siria, mulți cred că otrăvit din ordinul lui Tiberiu, care era invidios pe reputația lui de om viteaz, generos și de geniu militar. Zece ani mai târziu, împăratul pe jumătate nebun a exilat-o pe Agrippina (cea Bătrână), mama lui Caligula, pe insula Pandateria, după câte s-ar părea din cauză că ar fi complotat împotriva lui și l-a trimis pe Caligula, care pe atunci avea optsprezece ani, să locuiască în palatul imperial de pe insula Capri.

În Capri și-a manifestat Caligula pentru prima oară plăcerea de a tortura, participând entuziast la execuții. Până în acel moment, se bucurase (potrivit bătrânului bârfitor Suetoniu) de relații incestuoase cu toate cele trei surori ale sale. La un an de la sosirea lui pe insulă, paranoicul Tiberiu a ordonat executarea celor doi frați mai mari ai lui Caligula, sub acuzații imaginare de trădare, și doi ani mai târziu Agrippina era obligată să se omoare prin înfometare. Cu aceasta, numărul membrilor familiei apropiate care au murit de mâna lui Tiberiu a crescut la patru, însă Caligula a continuat să joace rolul de sicofant al curții. Însă s-ar părea că împăratul nu s-a lăsat păcălit,

spunând la un moment dat că la pieptul lui „crește o viperă pentru poporul roman”.

Când Caligula avea douăzeci și cinci de ani, a murit Tiberiu, la vârsta de șaptezeci și opt de ani, unii spun că sugrumat la ordinele nerăbdătorului său strănepot, grăbit să moștenească tronul. În primele șapte luni de domnie, Caligula a fost drept și generos, însă pe urmă s-a îmbolnăvit grav, tranformându-se în căpcăunul din povești.

Extrem de cheltuitor, în curând a terminat cele trei miliarde de sesterți lăsați de Tiberiu și a început execuțiile la întâmplare, cu scopul confiscării proprietăților oamenilor bogați. A pus impozite chiar și pentru prostituate, deschizând un bordel într-o aripă a palatului imperial, pentru a încasa mai mulți bani.

Este notorie plăcerea pe care o avea Caligula să provoace durere. Adeseori era martor la execuțiile pe care le comanda, spunându-i călăului să-și omoare victima încet, „ca să simtă că moare”. Dacă cineva striga că nu era vinovat de acuzațiile aduse, Caligula oprea execuția ca să pună să i se taie limba și apoi continua torturile. A ordonat până și măcelărirea unor criminali condangați, doar ca să-și hrănească colecția de animale sălbatice. Când erau aliniați prizonierii în fața sa, Caligula nu lua în seamă foaia pe care erau trecute fărădelegile lor, ordonând pur și simplu: „Execută-i pe toți de la un chel până la celălalt”, arătând pe cei doi criminali chei din capetele rândului.

Înalt și mătăhălos, cu niște smocuri de păr doar în jurul urechilor, Caligula era atât de sensibil în privința cheliei sale, încât reprezenta o ofensă capitală dacă era privit de sus. Nici măcar familia lui nu era în siguranță în fața cruzimii sale răzbunătoare, forțându-și socrul să-și taie gâtul în fața lui cu un brici și, probabil, otrăvindu-și bunica, pe Antonia.

În cele din urmă, Caligula a ajuns la concluzia că era zeu și a ordonat Senatului să-l trateze ca atare. În nopțile cu lună plină, invita zeița lunii alături de el în pat și vorbea în gura mare cu Jupiter, amenințându-l la un moment dat: „Dacă nu mă ridici la cer, am să te trântesc eu drept în infern”. A construit chiar și un templu dedicat lui însuși, pe dealul Palatin.

Cea mai celebră poveste legată de Caligula este cea despre calul său preferat, Incitatus, pe care îl ținea într-o boxă din fildeș, într-un grajd îmbrăcat în marmură și pe care îl împodobea cu un colier din pietre prețioase și cu valtrapuri în culoarea purpurei imperiale. A sugerat, probabil în batjocură, că Incitatus ar fi trebuit să fie consul, însă nu și-a pus ideea în practică.

La vârsta de numai douăzeci și opt de ani, după ce domnise mai puțin de patru ani, Caligula a fost asasinat de două dintre gărzile imperiale, pe 24 ianuarie, în anul 41.

În aceeași zi

1422: Moare regele englez Henric al V-lea, la Vincennes, lângă Paris

1688: Moare la Londra predicatorul și scriitorul englez John Bunyan

1867: Moare la Paris scriitorul francez Charles Baudelaire

1888: Este descoperită, moartă și mutilată, în Buck’s Row, Londra, prima victimă a lui Jack Spintecătorul, „Polly” Nichols

1 septembrie

Kublai Han și Vântul Divin

1281 Imperiul Mongol al lui Kublai Han a fost cel mai mare dintre câte a cunoscut omenirea, întinzându-se din Ungaria, în vest, până în Coreea, la est. Însă o țară pe care nu o cucerise era Japonia și marele împărat, nepot al temutului Ginghis Han, era decis să o anexeze teritoriilor sale.

În luna august a anului 1281, Kublai Han a adunat o imensă armată de invazie, de 140 000 de soldați călițiîn lupte, la bordul unei impresionante flote. Mongolii au debarcat pe coasta Japoniei, în golful Hakata, dar au fost opriți de samuraii japonezi, care i-au împiedicat să-și stabilească aici un cap de pod. Retrăgându-se pe corăbiile lor, invadatorii au plănuit un alt atac.

Însă, în timp ce mongolii plănuiau o altă zi pentru debarcare, a sosit, fără să le fie cunoscut acest lucru, data fatidică de întâi septembrie, cea de-a două sute zecea zi din calendarul japonez, celebră pentru furtunile sale. Și atunci, înainte ca mongolii să-și poată organiza următorul asalt, s-a declanșat un taifun foarte puternic, care a făcut prăpăd în rândurile flotei mongole, distrugând sute de corăbii și înecând mii – unii spun că peste 100 000 – de invadatori.

Restul mongolilor au fugit pe mare sau au fost capturați și măcelăriți. Din acea zi, japonezii au numit marele taifun distrugător de invadatori Vântul Divin sau Kamikaze.

În aceeași zi

70 d.Hr.: Împăratul roman Titus ordonă distrugerea Ierusalimului

1339: Regele Eduard al III-lea al Angliei declară război Franței, declanșând astfel Războiul de o Sută de Ani

1715: Moare Ludovic al XIV-lea al Franței

1870: Prusia înfrânge Franța în Bătălia de la Sedan, luându-l prizonier pe împăratul Napoleon al III-lea

1939: Germania invadează Polonia și ocupă orașul Gdansk (Danzig), declanșând al Doilea Război Mondial

2 septembrie

Octavian îl zdrobește pe Marc Antoniu la Actium

31 î.Hr. În această zi, în Bătălia de la Actium, Octavian a devenit stăpânul lumii civilizate prin victoria sa decisivă împotriva lui Marc Antoniu. Începuse epoca augustină.

La început, trei persoane controlau Imperiul Roman: Octavian, Marc Antoniu și Lepidus. Împreună, au răzbunat asasinarea lui Iulius Caesar, zdrobind armata lui Marcus Iunius Brutus la Filippi, în 42 î.Hr., o victorie care l-a lăsat pe Brutus fără altă opțiune decât sinuciderea. Pe urmă, încetul cu încetul a fost îndepărtat Marcus Lepidus până când, în disperare de cauză, acesta a organizat o armată în Sicilia și a încercat să-și redobândească autoritatea. Însă până și soldații lui Lepidus știau că era o cauză pierdută și au dezertat, iar Octavian l-a trimis forțat la pensie. Mai rămăseseră numai doi, Marc Antoniu, care controla estul, și Octavian, care controla vestul imperiului.

La început, Marc Antoniu și Octavian au păstrat o alianță forțată, cimentată prin căsătoria lui Marc Antoniu cu sora lui Octavian, Octavia. Însă, în curând, Marc Antoniu a început să nu își mai ascundă relația cu Cleopatra, regina Egiptului, comportându-se în stilul unui potentat oriental. Chiar a repudiat-o pe Octavia și s-a căsătorit cu Cleopatra, act contrar tuturor legilor romane, potrivit cărora nici un roman nu se putea căsători cu o străină. Împreună cu Cleopatra, a început să se bucure de un stil opulent de viață, într-un lux ostentativ, proclamându-se încarnări ale lui Dyonisos și Afroditei.

Între timp, Octavian câștigase războiul propagandistic, incitând Roma la furie, când a citit în fața Senatului ceea ce el pretindea că ar fi reprezentat testamentul lui Marc Antoniu, prin care lăsa tot ce avea copiilor Cleopatrei, declarând că dorea să fie înmormântat în Egipt și dezvăluindu-și intenția de

a-și muta capitala de la Roma la Alexandria. Aceasta i-a oferit lui Octavian justificarea de care avea nevoie pentru a-i declara război Cleopatrei, cu toate că ținta sa reală era Marc Antoniu.

Cele două armate s-au întâlnit la Actium (orașul modern Punta), pe coasta vestică a Greciei. Atât Octavian, cât și Marc Antoniu, comandau armate de câte 75 000 de soldați și fiecare avea între 400 și 500 de corăbii. La sfaturile Cleopatrei, Marc Antoniu a decis să lanseze un atac naval în locul unui asalt terestru.

Marc Antoniu și-a dispus flota cu fața la vest, având în spate, în rezervă, 60 de galere ale Cleopatrei. La început, lupta a fost încrâncenată, dar nici una din tabere nu a putut să obțină un avantaj decisiv, însă mai apoi, câteva corăbii ale lui Octavian au străpuns centrul liniei lui Marc Antoniu. Temându-se să nu fie luată prizonieră, Cleopatra a ordonat flotei sale să facă stânga-împrejur punându-se la adăpost, cu toate că ar fi putut să salveze situația, dacă și-ar fi implicat rezervele în luptă. Văzând că regina era în retragere, Marc Antoniu s-a întors și a urmat-o cu câteva dintre galerele sale, lăsând restul flotei și armata terestră să se predea lui Octavian.

În decurs de paisprezece luni, atât Marc Antoniu, cât și Cleopatra s-au sinucis, în vreme ce Octavian a primit titlul de Augustus și a condus Imperiul Roman timp de încă 45 de ani.

În aceeași zi

1666: Marele Incendiu al Londrei începe dintr-o brutărie de pe Pudding Lane

1752: Marea Britanie și coloniile sale trec de la calendarul iulian la calendarul gregorian, următoarea zi devenind 14 septembrie

1898: Lordul Kitchener conduce trupele britanice la victorie împotriva Sudanului, în Bătălia de la Omdurman, cu ultima șarjă a cavaleriei ușoare din istoria Marii Britanii

1910: Moare pictorul francez Henri Rousseau

3 septembrie

Geronimo se predă

1886 În această zi, în Skeleton Canyon, încolțit și depășit numeric, ultimul mare șef războinic al apașilor a acceptat să se predea, împreună cu micul său grup, în fața armatei Statelor Unite. În jur de 5 000 de soldați și 500 de auxiliari și călăuze indiene se aflau de cinci luni în urmărirea micului grup de 35 de războinici al lui Geronimo. Aici, în acest colț îndepărtat al Arizonei, în apropiere de granița cu Mexicul, Geronimo, scund și îndesat, lat în spate, a discutat pentru scurtă vreme cu generalul Nelson A. Miles, înalt și cu siluetă cazonă, înainte să revină în tabără să-și ia oamenii pentru marșul spre nord, către Fortul Bowie și captivitate.

Timp de aproape un secol, triburile apașe se opuseseră cu înverșunare înaintării coloniștilor europeni pe teritoriul lor. Șefii care i-au condus în această îndelungată luptă de gherilă, de raiduri și de retrageri, au devenit legendari: Mangus Colorado, Cochise, Victorio, Nana și, în cele din urmă, Geronimo. Însă cavaleria, folosind coloane mobile, călăuze indiene și heliograful, s-a dovedit neobosită și, în cele din urmă, a avut câștig de cauză. Peste ani, unul după altul, grupurile de apași au fost vânate, ucise când au opus rezistență și trimise în rezervații. Acum sosise vremea pentru Geronimo și apașii săi Chiricahua, a căror capacitate de a se face nevăzuți fusese descrisă de generalul Miles ca „fără egal din vremurile lui Robin Hood”.

Sosind la Fortul Bowie, la patru zile după capitularea în canion, apașii au fost înghesuiți în vagoane de tren pentru călătoria spre Florida și spre exil. Nu aveau să-și mai vadă vreodată patria. La tristețea momentului a contribuit fanfara din Regimentul IV Cavalerie, care a intonat „Auld Lang Syne” în timp ce trenul se depărta. Așadar, în cele din urmă, războiul apaș –

„Războiul lui Geronimo”, cum începuse să fie numit de cavalerie – se încheiase; în deșert s-a instalat pacea.

Și totuși tentative izolate de rezistență au mai fost înregistrate după mulți ani, fapt relatat în această telegramă transmisă din Tucson, în data de 22 aprilie 1930: „Ieșind călare din ascunzătoarea lor din sălbăticie, aflată sus, în munții Sierra Madre, un grup de apași sălbatici a scalpat trei persoane, în data de 10 aprilie, într-o colonie din apropiere de Nacori Chico, Sonora, Mexico, a relatat V.M. White, inginer minier. ...Grupuri înarmate au pornit imediat să le ia urma sălbaticilor vopsiți și să încerce să-i angajeze în luptă înainte să ajungă pe crestele lor de necucerit. Se credea că apașii ar fi fost conduși”, spunea White, „de Geronimo al III-lea, nepotul acelui Geronimo care fusese vânat de armata Statelor Unite timp de trei ani, în anii 1880, în Arizona.”

În aceeași zi

1189: Este încoronat la Westminster Abbey Richard I (Inimă-de-Leu)

1650: Oliver Cromwell îi înfrânge pe scoțieni în a doua bătălie de la Dunbar

1651: Oliver Cromwell înfrânge trupele regaliste conduse de Carol I la Worcester, punând capăt Războiului Civil

1658: Moare Oliver Cromwell

1939: Marea Britanie declară război Germaniei

1950: Traian Vuia se stinge din viață la București

4 septembrie

Ultimul împărat roman

476 d.Hr. Istoria – sau cel puțin tradiția – ne spune că Romulus și Remus au fondat Roma în data de 21 aprilie a anului 753 î.Hr., ajungând de la acest început modest să domine lumea cunoscută.

În această zi, după 1 229 de ani, patru luni și paisprezece zile, ultimul împărat roman, un tânăr de șaisprezece ani, purtând tot numele de Romulus – Romulus Augustulus –, a abdicat de pe tronul imperial, încheind existența Imperiului Roman (cu toate că jumătatea sa răsăriteană a continuat să existe sub numele de Imperiul Bizantin, încă 977 de ani).

Romulus Augustulus a fost forțat să abdice de propriii mercenari germani, care se revoltaseră în august, ucigându-i tatăl. Unsprezece zile mai târziu, a murit și tânărul Romulus Augustulus. A fost înlocuit de Odoacru, șeful mercenarilor și fiu al unuia dintre locotenenții lui Attila Hunul, care și-a luat titlul de Rege al Italiei. Potrivit cuvintelor lui Edward Gibbon: „Odoacru a fost primul barbar care a domnit în Italia, peste un popor care odinioară își afirmase îndreptățita superioritate față de tot restul lumii”.

La început, Roma fusese un regat, dar în anul 509 î.Hr., nobilimea orașului se revoltase împotriva tiranului Tarquinius Superbus și întemeiase Republica Romană. Dominată inițial de etrusci, Roma și-a sporit treptat forța și puterea, cucerind regatele învecinate, la începutul secolului al V-lea î.Hr.

Pe parcursul următoarelor patru secole, Roma a fost imperiu fără împărat, fiind condusă de Senatul roman, care alegea anual câte doi consuli ce rămâneau în funcție un singur an. În perioadele de criză, Senatul numea dictatori care să conducă timp de șase luni, cu toate că dictatorii de mai târziu, mai ales Sulla și Iulius Caesar, au forțat Senatul să-i accepte în

termeni mai mult sau mai puțin definitivi. Primul conducător al Romei care s-a intitulat împărat – imperator – a fost Augustus, atribuindu-și acest titlu în luna ianuarie a anului 42 î.Hr.

În total, au existat 90 de împărați romani, majoritatea dintre ei având parte de un sfârșit violent. Cinci s-au sinucis, șase au fost uciși în luptă, alți trei au fost executați după ce au fost luați prizonieri în războaie și 35 au fost asasinați. Unul dintre ei, Petronius Maximus, a fost linșat de populația Romei, însă probabil cel mai ghinionist a fost Carus, care a murit lovit de un trăsnet.

În aceeași zi

1260: Ghibelinii toscani, care îl sprijină pe împăratul Rudolf I al Sfântului Imperiu Roman, îi înfrâng pe guelfii florentini, care îl sprijină pe papa Alexandru al IV-lea, în Bătălia de la Montaperto

1870: Léon Gambetta, Jules Favre și Jules Ferry proclamă a Treia Republică în Hôtel de Ville, sediul primăriei din Paris

1907: Moare compozitorul norvegian Edvard Grieg

5 septembrie

Norocoasa concepție a lui Ludovic al XIV-lea

1638 Această poveste începe, de fapt, cu nouă luni mai înainte, în luna decembrie a anului 1637, când regele Ludovic al XIII-lea al Franței a fost prins de o furtună violentă, după ce a vizitat o mănăstire din apropierea Parisului. Ludovic ordonase deja suitei să se îndrepte către un castel aflat la o oarecare distanță, dar frigul și umezeala au făcut să nu ajungă acolo în acea noapte. Și atunci unde ar fi putut să doarmă?

Căpitanul gărzii lui Ludovic, iute la minte, l-a îndemnat să se ducă la Luvru, aflat în apropiere, unde locuia soția lui, Ana de Austria. Erau căsătoriți de 23 de ani, dar se înstrăinaseră complet de 15.

Ludovic a ezitat. Fără îndoială, și-a amintit de relația soției sale cu ducele de Buckingham și de celebrele diamante (pe marginea cărora Dumas și-a construit ulterior romanul Cei trei muschetari). Însă în cele din urmă, a acceptat îmbufnat. Până și ospitalitatea soției sale ar fi fost mai bună decât să înnopteze afară, în furtună.

S-ar părea că ospitalitatea soției s-a dovedit a fi exemplară, deoarece, în data de 5 septembrie 1638, exact nouă luni mai târziu, ea a dat naștere unui fiu, la castelul regal de la Germain-en-Laye. Asemenea tatălui său, fiul s-a numit Ludovic, fiind al paisprezecelea care a purtat acest nume, și avea să domnească 72 de ani, mai mult decât oricare alt monarh din istoria Europei.

În aceeași zi

1566: Moare sultanul turc Soliman Magnificul

1569: Moare pictorul flamand Pieter Bruegel cel Bătrân

1857: Moare la Paris filosoful și părintele sociologiei Auguste Comte

1877: Este ucis, într-o încăierare cu gardienii care îl păzeau, căpetenia indiană Crazy Horse

6 septembrie

Abdicarea lui Carol al II-lea, regele României

1940 Principele Carol, primul dintre cei șase copii ai regelui Ferdinand și ai reginei Maria, a ocupat tronul României între 8 iunie 1930 și 6 septembrie 1940. Fire voluntară, nonconformistă, încă de tânăr și-a pigmentat viața cu aventuri sentimentale, scandalizând opinia publică românească. Până la gestul din iarna lui 1925, când îl informează printr-o scrisoare pe regele Ferdinand că renunță definitiv și „irevocabil" la „calitatea de principe moștenitor al României" și cere să fie totodată „șters dintre membrii familiei domnitoare a României", Carol mai făcuse acest lucru de două ori. Prima dată, în august 1918, în plin război, când era comandantul onorific al Batalionului 8 Vânători de munte, își părăsește unitatea și, la 31 august, se căsătorește, la Odessa, fără acordul regelui și nesocotind statutul Casei Regale, cu Maria Valentina (Zizi) Lambrino.

În urma presiunilor și a insistenței cuplului regal, Carol consimte la desfacerea căsătoriei cu Zizi Lambrino (8 ianuarie 1919). Regele Ferdinand îi ordonă, la 31 iulie 1919, locotenent-colonelului Carol să preia comanda Regimentului de Vânători de munte, regiment aflat pe front, cu misiunea de a anihila provocările unităților bolșevice ungare. La 1 august 1919, Carol redactează două scrisori, una adresată fostei soții, pe care o informează că, în ciuda desfacerii căsătoriei de către Tribunalul Ilfov, se consideră soțul ei și tatăl copilului ce urma să se nască, iar cea de a doua, adresată regelui Ferdinand, prin care îl anunță că renunță, a doua oară, la „calitatea de principe moștenitor al Coroanei României".

Revine, la 20 februarie 1920, asupra deciziei de a renunța la prerogativele de moștenitor al tronului României. O cunoaște, grație aranjamentelor reginei Maria, pe principesa Elena, fiica regelui Constantin al Greciei și a Sofiei, prințesă a Prusiei. Cei doi se căsătoresc la 8 mai 1921, la Atena.

Rodul mariajului este principele Mihai (n. 25 octombrie 1921). Peste câțiva ani însă, începe o nouă aventură sentimentală a lui Carol, care o cunoaște pe Elena Lupescu (Wolf), femeia care îi va fi alături până la sfârșitul vieții (13 aprilie 1953). Ultima renunțare a lui Carol la calitatea de principe moștenitor la tron, cea din decembrie 1925, are consecințe în plan legislativ. Reunit la 4 ianuarie 1926, Parlamentul votează legile prin care este primită renunțarea la tron a lui Carol, iar Mihai este recunoscut ca moștenitor al coroanei României. Fostul principe Carol se stabilește, împreună cu Elena Lupescu, la Paris, luându-și numele de Carol Caraiman. După moartea regelui Ferdinand (20 iulie 1927), încurajat și sprijinit de unele cercuri financiare și politice, Carol își pregătește momentul revenirii din exilul parizian, fapt ce se produce în noaptea de 6 spre 7 iunie 1930. Clasa politică românească este divizată în sprijinitori (PNȚ) și adversari (PNL) ai lui Carol.

Adversar al vieții politice bazate pe partide, Carol al II-lea promovează, odată reinstalat ca rege, o orientare politică de concentrare într-o singură mână a puterii. În anii lui de domnie, atât PNȚ-ul, cât și PNL-ul au cunoscut numeroase dezertări ale unor personalități din vârful ierarhiilor de partid. De la personalități de calibrul lui Alexandru Vaida-Voevod și Octavian Goga, oameni politici cu o îndelungată activitate, dar și cu un prestigiu imens, până la mai tinerii Grigore Gafencu și Armand Călinescu, mulți nu rezistă tentațiilor venite dinspre Palatul Regal și pleacă de la național-țărăniști. Chiar și Ion Mihalache, cofondator, alături de Iuliu Maniu, al PNȚ-ului, acceptă funcția de consilier regal. Constituirea în jurul lui Carol al II-lea, încă din primii ani ai suirii sale pe tron, a unei camarile regale compuse din elemente venale, lipsite de moralitate, ariviste, puse pe căpătuială, afaceriști celebri (Max Auschnit, Aristide Blank, Nicolae Malaxa), a erodat până la discreditare prestigiul regelui.

La 10 februarie 1938, după o pregătire minuțioasă de ani, regele Carol al II-lea face pasul cel mare, poate cel care i-a scurtat domnia, de a instaura propriul regim politic. Primele acte politice ale noului regim au fost: dizolvarea camerelor legislative alese pe baza votului universal, desființarea partidelor politice, promulgarea, prin decret regal, în urma unui simulacru de plebiscit, a Constituției, instituirea Consiliului de Coroană ca organ de stat cu caracter permanent și crearea Frontului Renașterii Naționale, ca

„unica organizație politică de stat”. Către sfârșitul deceniului se înmulțesc presiunile din partea statelor vecine iredentiste și anexioniste asupra României. Încurajate și sprijinite de Germania, aceste state formulează revendicări teritoriale. În iunie 1940, Uniunea Sovietică trimite României un ultimatum, ca în decurs de câteva zile să elibereze și să restituie Basarabia și Bucovina de Nord. Peste două luni, Ungaria, la rândul ei, cere alipirea unui teritoriu din nord-vestul Transilvaniei (69 000 km2). Berlinul sfătuiește guvernul român să satisfacă cererea Budapestei și astfel se ajunge la Dictatul de la Viena, semnat la 30 august 1940. România pierde peste 40 000 km2 și mai mult de 2,5 milioane de locuitori. La 19 august încep, la Craiova, negocieri româno-bulgare în vederea reglementării contenciosului de frontieră dintre cele două state. România acceptă, la 21 august, să cedeze Bulgariei Cadrilaterul.

În atari condiții, regimul politic al lui Carol avea zilele și orele numărate. Fost sublocotenent în Primul Război Mondial și fost șef al Statului Major al Armatei Române (1934–1938), generalul Ion Antonescu este însărcinat, la 4 septembrie 1940, cu formarea unui nou executiv, fiind învestit totodată cu puteri depline. Având consimțământul principalilor lideri de partid – Iuliu Maniu (PNȚ), Constantin I.C. Brătianu (PNL) și Constantin Titel Petrescu (PSD) –, generalul Ion Antonescu îi cere, la 6 septembrie, regelui Carol al II-lea să abdice. La înlăturarea lui Carol a contribuit și presiunea exercitată de Mișcarea Legionară, scoasă de regimul politic existent în afara legii. Actul prin care regele Carol al II-lea a renunțat la tron în favoarea fiului său, principele Mihai, nu conține termenul „abdicare”. Este de presupus că regele mai spera ca, într-un eventual context politic intern și internațional favorabil, să-și recapete calitatea de suveran al României. Părăsirea teritoriului țării (7 septembrie) de către regele înlăturat de la tron nu este lipsită de peripeții. Datorită priceperii mecanicului de locomotivă al garniturii, scapă cu viață din ambuscada pregătită de legionari în gara Timișoara. Rafalele de pistol automat trase în direcția trenului nu-și ating ținta…

În aceeași zi

1522: Cei 17 membri supraviețuitori ai echipajului lui Ferdinand Magellan ajung în Spania, încheind primul voiaj în jurul lumii

1620: Corabia britanică Mayflower ridică ancora din portul Plymouth, cu direcția America de Nord

1664: Britanicii preiau de la olandezi orașul New Amsterdam (Noul Amsterdam), actualul New York

1901: Leon Czolgosz trage un foc de armă și-l rănește mortal pe președintele american William McKinley

1944: Germanii lansează prima rachetă V-2 asupra Parisului

7 septembrie

„Voilà le soleil d'Austerlitz!"

„Voilà le commencement de la fin"

1812 În această zi de 7 septembrie, cariera meteorică a lui Napoleon Bonaparte avea să atingă apogeul și să-și înceapă căderea precipitată către catastrofă, împăratul purtând una dintre cele mai sângeroase bătălii ale secolului al XIX-lea, împotriva rușilor.

La sfârșitul lunii iunie, Napoleon mărșăluise în Rusia cu o armată de 530 000 de soldați, cea mai mare concentrare de trupe din Europa de la invazia Greciei de către Xerxes, în anul 480 î.Hr. Această mare armată era însoțită de peste 1 000 de tunuri, 30 000 de căruțe cu provizii și 28 de milioane de sticle de vin.

Săptămâni de-a rândul, armata a mărșăluit prin vastul pustiu care este Rusia, armata țarului refuzând să se lase atrasă într-o bătălie decisivă. Încetul cu încetul, forța frontului lui Napoleon s-a redus, în special pentru paza liniilor sale de comunicații care se lungeau tot mai mult, dar și din cauza bolilor, a accidentelor și a ocazionalelor ambuscade. La începutul lui septembrie, trupele împăratului pregătite de luptă se reduseseră la aproximativ 130 000 de soldați.

În data de 6 septembrie, armata franceză (care, în realitate, era doar o treime franceză, în rest fiind formată din recruți adunați din imperiul lui Napoleon) a ajuns în dreptul orașului Borodino, la mai puțin de 96 de kilometri vest de Moscova. Aici, în sfârșit, rușii s-au întors și au acceptat să lupte, cu 120 000 de soldați sub comanda unui general în vârstă de șaizeci și șapte de ani, prințul Mihail Kutuzov, un nobil gras și bețiv, care își pierduse un ochi în

luptele cu turcii, dar care era de o viclenie, hotărâre și cruzime pe potriva adversarului său.

În dimineața zilei de 7 septembrie, Napoleon s-a trezit devreme și, amintindu-și vremea extraordinară din ziua celei mai celebre victorii pe care o repurtase, din urmă cu șapte ani, a întâmpinat răsăritul cu exclamația optimistă: Voilà le soleil d'Austerlitz! („Iată soarele de la Austerlitz!") La ora 6 a ordonat tunurilor să deschidă focul, inaugurând o zi de un înspăimântător măcel.

La căderea nopții, încăpățânații ruși pierduseră peste 45 000 de soldați, uciși sau răniți, însă era o pierdere pe care puteau să o compenseze. Napoleon suferise pierderi de 30 000 de soldați de neînlocuit, aflați la peste 2 400 de kilometri de casă. (Pentru o narațiune convingătoare, chiar dacă ușor ficționalizată, a bătăliei, recomandăm lectura romanului Război și pace de Lev Tolstoi.)

A doua zi dimineața, Kutuzov a ordonat retragerea, permițându-le francezilor să revendice victoria și să înceapă marșul spre Moscova. Însă bătălia de la Borodino a reprezentat, de fapt, cea mai mare înfrângere pentru Napoleon. Pe parcursul următoarelor trei luni, soldații săi au ocupat o Moscovă pustie, care ardea până în temelii, iar apoi au luptat pe tot drumul de întoarcere până la frontiera poloneză, în miezul iernii rusești, atacați și măcinați de cazaci, de gherile, de frigul pătrunzător și de foame. Numai în jur de 10 000 de soldați din armata inițială de peste jumătate de milion de oameni au supraviețuit acestei campanii. După cum remarca țarul Nicolae I mai târziu: „Dumnezeu îl pedepsește pe cel necugetat; oasele trufașilor străini zac împrăștiate de la Moscova la Nieman".

După bătălia de la Borodino, soarele lui Napoleon a trecut de zenit și zilele în care împăratul s-a mai aflat la putere au fost numărate. După cum a spus abilul și bătrânul Talleyrand când a aflat despre bătălie: Voilà le commencement de la fin („Iată începutul sfârșitului").

În aceeași zi

1191: Cavaleria grea a lui Richard Inimă-de-Leu îl înfrânge pe Saladin și armata sa în bătălia de la Arsuf

1533: Se naște regina Elisabeta I în Palatul Greenwich

1901: Ia sfârșit Revolta Boxerilor din China, prin semnarea Păcii de la Pekin

8 septembrie

Este asasinat Huey Long

1935 În această seară caldă de duminică, în Baton Rouge, un bărbat a ieșit din spatele unei coloane a clădirii Capitoliului statului Louisiana și a tras un foc cu un revolver. Ceea ce a lovit – și a distrus – a fost o adevărată forță a naturii pe scena politică americană: Huey Pierce Long jr, senator al Statelor Unite reprezentând statul Louisiana, marele Rege-Pește în persoană.

Strălucitor prin veșminte și personalitate, cu un chip făcut parcă special pentru caricaturiști – botezat „Regele-Pește" de prietenii apropiați, după personajul unei populare emisiuni de radio din epocă –, Long era adeseori considerat demagog, având în vedere oratoria sa de campanie electorală, dar de care se distanțase ținându-și promisiunile făcute pentru a fi ales. În 1927, la vârsta de treizeci și patru de ani, a câștigat postul de guvernator al Louisianei și a trecut la finanțarea marelui său program de lucrări publice – cărți școlare gratuite, construirea de poduri și drumuri și un spital de stat care să ofere asistență medicală tuturor – prin mărirea impozitelor pentru cei bogați și pentru corporațiile care aveau afaceri în acest stat. Procedând astfel, și-a câștigat sprijinul populației rurale a statului, dar și aversiunea companiei Standard Oil și a clasei marilor latifundiari.

Long a avut un geniu intuitiv pentru conducerea politică. Deși lipsit de maniere, era mai viclean și mai dur decât oricare dintre rivalii săi. Pe calea spre puterea supremă în stat, și-a zdrobit întreaga opoziție.

Având o bază sigură în Louisiana, Long a atacat scena națională, ocupând un loc în Senatul Statelor Unite în anul 1932. De-acum avea de înfruntat un rival de un alt calibru: președintele Franklin Delano Roosevelt, pe care inițial îl sprijinise, apoi sperase să-l domine și în care, în cele din urmă, a ajuns să nu mai aibă încredere. Într-o țară strânsă de ghearele recesiunii

economice, programul din 1934 al lui Long, intitulat „Împărtășiți-vă din bogăția noastră” – o extindere a programului său din Louisiana, cu sloganul „Fiecare om, un rege” – s-a dovedit a fi atât de atractiv pentru alegătorii din întreaga țară, încât a părut că Long avea să dețină echilibrul puterii politice la alegerile prezidențiale din 1936. El s-a hotărât să fie cel de-al treilea candidat la președinție și să-l împiedice pe Roosevelt să câștige un al doilea mandat.

Long era în cea mai bună formă. A scris chiar și o carte, publicată în 1935, intitulată Primele mele zile la Casa Albă – „o combinație de prostii și înțelepciune, frivolitate și gravitate”, cum o descria un istoric – în care relata primele acțiuni ale „președintelui Long”, inclusiv alegerea Cabinetului, în componența căruia se afla și FDR, ca secretar al marinei militare.

Deși Long avea numeroși susținători în toată țara, inamicii săi – „dihorii”, cum îi numea el – erau nenumărați. Pentru cei de dreapta, era un radical socialist; pentru cei de stânga, un Hitler sau un Mussolini american; iar pentru mulți dintre cei situați la centru, constituia un fenomen politic greu de clasificat, dar amuzant. Aflat în vizită în America, H.G. Wells îl vedea pe Long ca pe un „Winston Churchill care n-a trecut niciodată pe la Harrow”. Rebecca West îl caracteriza drept „cel mai formidabil gen de vulpoi”.

Dacă alții mai erau încă bulversați de Huey Long, un anume dr. Carl Austin Weiss, din Baton Rouge, respectat specialist ORL și ginere al unuia dintre adversarii din Louisiana ai lui Long, luase o hotărâre. Din motive încă neclare, dr. Weiss a luat problema în propriile mâini și a tras un foc de pistol în urma căruia Long a murit, două zile mai târziu. Ultimele cuvinte ale Regelui-Pește au fost: „Doamne, nu mă lăsa să mor. Am atât de multe de făcut.”

În aceeași zi

1157: Se naște Richard Inimă-de-Leu

1886: Este fondat orașul Johannesburg, după ce s-a descoperit aur în apropiere

9 septembrie

Wilhelm Cuceritorul moare în Franța

1087 În această zi a murit ultimul om care a reușit să invadeze Anglia, Wilhelm Cuceritorul, la vârsta de cincizeci și nouă de ani.

În ultimii 20 de ani, principala preocupare a lui Wilhelm fusese reprezentată de regatul subjugat al Angliei, însă în nici un caz nu își uitase moștenirea inițială, ducatul Normandiei. Prin urmare, când o armată franceză a început să îi jefuiască ducatul, în vara anului 1087, a traversat rapid Canalul Mânecii în fruntea trupelor sale.

Wilhelm și-a zdrobit inamicul lângă orașul Mantes, însă în cursul luptelor, calul său s-a împiedicat, iar el a căzut drept în garda de fier a propriei săbii, alegându-se cu leziuni interne grave.

Cinci săptămâni mai târziu, regele rănit a fost transportat cu lectica la periferia capitalei sale normande, Rouen. În dimineața zilei de 9 septembrie, a fost trezit de dangătul clopotelor catedralei din Rouen. Considerând că era un semn divin, și-a încredințat sufletul Domnului și a murit pe loc.

În cursul celor 21 de ani în care a fost rege al Angliei, acest urmaș nelegitim al unui duce normand, născut de fiica unui tăbăcar, a condus regatul cucerit cu o mână de fier. Relatarea unui monah normand spune că, pe patul de moarte, s-a căit amar pentru represiunea brutală pe care o impusese în țara cucerită.

Mare parte din moștenirea lui Wilhelm Cuceritorul s-a păstrat până în zilele noastre. A construit Turnul Alb din Turnul Londrei și a creat o mare rezervație de căprioare în regiunea cunoscută și azi sub numele de New Forest (Pădurea nouă), în Hampshire. Însă cel mai important este că a

introdus în Anglia saxonă valorile Franței normande, incluzând arhitectura triumfalistă a catedralelor gotice.

Wilhelm este înmormântat în mănăstirea Sfântul Ștefan din Caen, pe care a întemeiat-o chiar el.

În aceeași zi

1585: Se naște „Eminența Roșie” a Franței, cardinalul Richelieu

1828: Se naște romancierul rus Lev Tolstoi

1901: Moare pictorul francez Henri de Toulouse-Lautrec

10 septembrie

Englezii intră în Franța trecînd prin gaura din capul ducelui de Burgundia

1419 În această zi, asasinarea perfidă a ducelui de Burgundia a aruncat Franța în haos, lăsând-o lipsită de apărare în fața trupelor invadatoare ale lui Henric al V-lea al Angliei.

Franța era sfâșiată de rivalitatea încrâncenată dintre burgunzi și armagnarzi, două clanuri feudale care luptau, fiecare, pentru a-i smulge puterea regelui nebun al Franței, Carol al VI-lea. Burgunzii erau conduși de formidabilul lor duce, cunoscut sub numele de Ioan Neînfricatul datorită vitejiei sale. Atuul lor era reprezentat de regele nebun Carol, pe care practic îl țineau ostatic.

Însă armagnarzii îl aveau ostatic pe fiul în vârstă de șaisprezece ani al regelui, delfinul Carol. Iar în nordul Franței, în fruntea unei armate puse pe pradă, se afla deja regele Henric al V-lea al Angliei, care revendica tronul Franței ca parte a moștenirii sale.

Conștientizând pericolul englez, burgunzii și armagnarzii s-au înțeles într-un târziu să se întâlnească, pentru a ajunge la un acord cu privire la împărțirea puterii. În data de 10 septembrie, Ioan Neînfricatul și tânărul delfin s-au întâlnit la Montereau, lângă un pod care traversează Sena, la aproximativ 64 de kilometri de Paris.

Delfinul Carol, înconjurat de gărzile sale personale, se afla deja pe pod la sosirea ducelui Ioan. Ducele a îngenuncheat ca să-și dovedească supunerea, însă ridicându-se, a șters cu mâna garda sabiei ca din întâmplare, cu o mișcare pe care una dintre gărzi a considerat-o amenințătoare. „Îndrăznești să pui mâna pe sabie în prezența stăpânului meu, delfinul?”, a strigat

soldatul. Imediat, un alt nobil armagnard, Tanneguy du Châtel, l-a lovit în plină față pe Ioan cu o toporișcă, iar ducele s-a prăbușit mort pe pod.

Gărzile l-au luat imediat de acolo pe delfinul speriat, paralizat de șoc. Cel mai puternic om din Franța fusese asasinat, urmarea sigură fiind haosul. Temându-se pentru viețile lor și dornici de răzbunare, burgunzii au semnat imediat o alianță cu regele englez, opt luni mai târziu francezii fiind obligați să semneze Tratatul de la Troyes, prin care Henric avea să o ia de soție pe fiica regelui Carol și să devină moștenitorul tronului Franței. După cum spunea ulterior un stareț din Dijon, cuvinte devenite celebre: „Englezii au pătruns în Franța prin gaura din capul ducelui de Burgundia”.

În aceeași zi

1813: Comandantul american Oliver Hazard Perry îi învinge pe britanici în bătălia de la lacul Erie

1823: Revoluționarul sud-american Simón Bolívar este numit președinte în Perú

1898: Pe un cheu din Geneva, un anarhist italian o înjunghie mortal pe Elisabeta de Bavaria (Sisi), soția împăratului Austriei, Franz Joseph

11 septembrie

Cele mai mari victorii ale lui Eugen de Savoia

1697, 1709 În această zi, la un interval de 12 ani, prințul Eugen de Savoia, unul dintre cei mai mari generali ai Europei, a câștigat două din cele mai importante bătălii ale sale. De departe, cea mai importantă a fost prima, de la Zenta, când Eugen avea numai treizeci și patru de ani și primise de scurt timp comanda armatei imperiale austriece.

Încă de la mijlocul secolului al XVI-lea, turcii amenințaseră Austria și ajunseseră nu o dată sub zidurile Vienei. Mulțumită marii victorii austriece de la Viena, din 1683, turcii se retrăseseră în Balcani, însă amenințarea rămăsese prezentă.

În 1697, împăratul austriac Leopold I i-a ordonat cu hotărâre lui Eugen să-i atace pe turci, într-o încercare de a pune capăt amenințării permanente.

În această zi, Eugen a prins din urmă armata sultanului Mustafa al II-lea în apropiere de Zenta (din actuala Iugoslavie), unde Dunărea se întâlnește cu Tisa. Descoperind că Mustafa traversase deja Tisa cu artileria – își lăsase infanteria pentru moment pe celălalt mal –, Eugen a ordonat atacul imediat, cu toate că trupele sale erau cu mult mai reduse numeric decât cele ale turcilor.

Fără tunuri, soldații turci erau complet neajutorați. Mulți au rupt-o la fugă, cuprinși de panică, iar ienicerii răsculați (soldați de elită care erau răpiți de mici din familiile lor creștine și erau apoi convertiți la islam) l-au asasinat pe generalul turc pe câmpul de luptă. După încheierea măcelului, la ora 10 în aceeași seară, 20 000 de turci zăceau morți și alți 10 000 se înecaseră în râu, încercând să se salveze. Pierderile austriecilor se ridicau la numai 300 de soldați uciși.

Victoria a fost uriașă, iar prin tratatul de pace care a urmat, împăratului austriac i-au fost cedate întreaga Ungarie și Transilvania. Zenta a fost prima victorie importantă a lui Eugen.

Exact 12 ani mai târziu, Eugen și ducele de Marlborough sărbătoreau alt triumf major, de această dată împotriva francezilor, la Malplaquet. Cu toate că a fost, fără îndoială, o victorie pentru austrieci și englezi (în final, francezii s-au retras), este greu de spus că a fost glorioasă, aliații suferind pierderi totalizate la 24 000 de soldați, față de cele numai 12 000 ale francezilor. După bătălie, comandantul francez învins, ducele de Villars, îi scria regelui său, Ludovic al XIV-lea: „Dacă Dumnezeu ne-ar mai da încă o asemenea înfrângere, dușmanii noștri ar fi distruși". Iar Războiul de Succesiune spaniol, pentru care s-a dat această bătălie, a continuat încă cinci ani.

În aceeași zi

1297: Rebelul scoțian William Wallace îi înfrânge pe englezi în bătălia de la Stirling Bridge

1855: În cursul Războiului Crimeii, orașul rus Sevastopol cade în mâinile trupelor britanice, franceze și piemonteze, după un asediu de aproape un an

1885: Se naște scriitorul englez D.H. Lawrence

12 septembrie

Viena este salvată de turci, în timp ce se inventează croasantele și cappuccino

1683 În această zi sărbătorim celebra victorie care a salvat Viena pentru totdeauna de amenințarea cuceririi turcești, precum și ziua în care lumea a câștigat două rețete pentru micul dejun continental perfect.

Încă din timpul domniei lui Soliman Magnificul, din urmă cu un secol, turcii râvniseră cu ardoare la marea capitală Viena, iar acum, o mare armată otomană, de un sfert de milion de soldați, își ridicase tabăra în afara orașului. În fiecare zi, pe durata a două luni, tunurile marelui vizir Kara Mustafa au lovit zidurile; fortificațiile exterioare fuseseră capturate și turcii săpau tuneluri prin zidurile interioare. Era doar o chestiune de timp până când defensiva austriacă avea să se prăbușească, iar turcii, cu cruzimea lor cunoscută, să înceapă crimele și violurile, creștinismul Austriei urmând să fie îngenuncheat spre gloria Islamului.

Atât de încrezător era marele vizir, încât a ignorat complet focurile de tabără care străluceau dinspre înălțimile Kahlenburg, aflate la numai câțiva kilometri nord de oraș. Regele polonez Ion Sobieski, care venise să salveze Viena, în schimbul unor subsidii masive din partea papei Alexandru al VIII-lea, a făcut joncțiunea cu armata austriacă aflată sub comanda lui Carol de Lorena. În calitate de emisar al papei, era prezent și călugărul capucin Marco d'Aviano, a cărui misiune era să se asigure de cooperarea dintre diferiții comandanți creștini.

În zori, în dimineața zilei de 12 septembrie, în jur de 80 000 de soldați creștini s-au repezit în masa de turci. Bătălia a durat 15 ore, însă seara, o șarjă devastatoare a cavaleriei poloneze i-a distrus complet pe invadatori, care și-au părăsit tunurile, marile depozite de alimente, giuvaerurile

fabuloase ale lui Kara Mustafa și zecile de mii de cadavre pe câmpul de luptă. În depeșa sa adresată papei, regele polonez îl parafraza cu modestie pe Caesar, raportând: „Am venit, am văzut, Dumnezeu a învins”.

Ceea ce a mai rămas din armata vizirului a fugit prin Ungaria spre Turcia, însă Kara Mustafa nu a ajuns decât la Belgrad, unde a fost strangulat ceremonios cu o coardă din mătase, trimisă împreună cu ordinul execuției de către sultan, la aflarea veștii înfrângerii.

Viena a fost salvată, creștinătatea a ieșit triumfătoare și domnia otomană în Balcani a fost grav zguduită. În rândul trupelor victorioase care au sărbătorit în seara aceea se afla și un prinț tânăr, în vârstă de nouăsprezece ani, pe nume Eugen de Savoia, care avea să-i zdrobească complet pe turci 14 ani mai târziu, la Zenta, și care avea să devină cel mai mare general care a slujit vreodată Sfântul Imperiu Roman.

Această povestire a salvării Vienei este legată și de două invenții gastronomice. Prima rețetă provine de la patiserii vienezi, care au marcat victoria austriacă creând un nou gen de corn răsucit în forma semilunii de pe steagul turcesc și botezat Kipfel, termenul german pentru semilună. Kipfelul și-a câștigat o popularitate imediată în Viena, iar în 1770, Maria Antoaneta (fiica împărătesei Maria Tereza a Austriei) l-a lansat în Franța, când s-a căsătorit cu viitorul Ludovic al XVI-lea. Astăzi folosim termenul francez, croissant.

A doua creație gastronomică a bătăliei o completează perfect pe prima. Printre proviziile masive abandonate în urma lor de turci s-a numărat și o rezervă importantă de cafea. Părându-li-se prea amară pentru gustul lor, soldații creștini au îndulcit-o cu lapte și miere, se spune chiar la sugestia călugărului Marco d’Aviano. În orice caz, băutura foarte gustoasă, a cărei culoare semăna cu veșmântul călugărului, a primit numele de cappuccino în onoarea Ordinului Capucin din care făcea parte. Pentru aceasta, dar și pentru alte fapte de sfințenie, Marco a fost beatificat în 2003.

În aceeași zi

1494: Se naște Francisc I al Franței

1943: Dictatorul italian Benito Mussolini este salvat de trupele germane

13 septembrie

Generalul James Wolfe moare cucerind Québecul

1759 Devreme, în dimineața acestei zile, după aproape trei luni de frustrare, general-maiorul britanic James Wolfe i-a păcălit, în sfârșit, pe apărătorii francezi ai Québecului și, la adăpostul întunericului, a trimis un grup de avangardă pe pantele abrupte care dominau râul Sf. Laurențiu și mai departe, pe Câmpiile lui Abraham. În cele din urmă, a descoperit „intrarea din spate" în marele bastion, care era nepăzită. La ivirea zorilor, cele șapte batalioane ale sale – 4 800 de oameni – au fost desfășurate într-o linie de bătaie, pe toată lățimea de un kilometru și șase sute de metri a terenului deschis. Pe urmă a așteptat reacția francezilor.

Armata lui sosind cu corăbiile în fața Québecului, la sfârșitul lui iunie, Wolfe sondase râul în amonte și în aval, dar nu găsise nici o modalitate de a străpunge defensiva solidă în spatele căreia se aflau marchizul de Montcalm și trupele sale, totalizând 12 000 de soldați. Timpul începea să nu mai aibă răbdare: odată cu venirea iernii, flota britanică urma să se retragă cât de curând în avalul râului, cu aceasta spulberându-se orice șansă de cucerire a orașului în cursul acelui an. Însă în cele din urmă, identificase o cărare în sus, pe stânci.

Când francezii au ieșit în câmpie, la 9 dimineața, britanicii s-au abținut să tragă până când dușmanul a ajuns la mai puțin de șaizeci de metri, apoi au descărcat rafală după rafală, oprindu-i pe atacatori și împingându-i înapoi, în spatele fortificațiilor lor. În seara aceea, trupele regulate franceze au părăsit orașul și s-au retras în amonte pe râu. Fortăreața s-a predat în data de 18 septembrie. Astfel a fost împlinită o faptă glorioasă. Însă, în acest timp, Wolfe fusese împușcat de trei ori și a murit în urma hemoragiei. Adversarul său, Montcalm, și el grav rănit, a murit a doua zi.

Bătălia de la Québec a fost decisivă. Francezii s-au retras în Montréal, care a căzut în cursul anului următor. Canada era, de acum, britanică.

Bătălia de pe Câmpiile lui Abraham a devenit un eveniment celebru pentru mulți contemporani și nu numai. A inspirat tabloul lui Benjamin West din 1776, intitulat Moartea lui Wolfe. Este posibil să fi contribuit și la popularitatea poeziei lui Thomas Gray intitulată „Elegy in a Country Churchyard" („Elegie scrisă într-un cimitir de țară"), cunoscută drept poezia preferată a lui Wolfe, și al cărei vers celebru pare să imortalizeze atât faptele, cât și soarta sa: „Calea spre glorie nu duce decât în mormânt".

Nu în ultimul rând, știm că în situația militară critică din Coreea, din vara anului 1950, generalul Douglas MacArthur s-a inspirat din manevra-surpriză a lui Wolfe de la Québec, în planificarea strălucitorului succes al debarcării „pe ușa din spate" de la Inchon.

În aceeași zi

1506: Moare pictorul italian Andrea Mantegna

1592: Moare la Bordeaux eseistul francez Michel de Montaigne

1598: Moare în El Escorial Filip al II-lea al Spaniei

1814: Defensiva americană, din cursul bătăliei de la Fort McHenry, inspiră compunerea imnului Statelor Unite

14 septembrie

„Onorate l'altissimo poeta"

1321 În această zi, în orele negre dinaintea primilor zori, a murit, la vârsta de cincizeci și șase de ani, aflându-se în exil în Ravenna, primul mare poet modern, Dante Alighieri.

Din anumite puncte de vedere, Dante a fost precursorul renascentiștilor ce întruchipau idealul acelui uomo universale, renascentiști care aveau să apară din Florența lui natală după un secol și mai bine de la moartea lui. Filosof, cavalerist îndrăzneț (a luptat pentru Florența împotriva orașului Arezzo, în Bătălia de la Campaldino), membru al consiliului, slujitor al prinților, ambasador – Dante a fost toate acestea, precum și creatorul celui mai măreț poem scris vreodată.

Dante și-a petrecut ultimii 19 ani de viață exilat din Florența, alungat de facțiunea pro-papă Guelfii Negri, Dante fiind împotriva viziunii lor. În această perioadă și-a compus capodopera, Divina comedie, cu cele 100 de cânturi ale ei. Inițial, a intitulat-o simplu La Commedia (Comedia), datorită finalului fericit în care Dante este condus în Paradis. Abia la două secole de la moartea sa, lucrării i s-a adăugat și cuvântul „divină" la titlu.

În secolele scurse de la moartea lui Dante, Divina comedie a inspirat alți mari artiști. Botticelli, Michelangelo, Blake și Doré au creat cu toți ilustrații după Divina comedie, iar Rossini, Schumann și Liszt au folosit-o ca punct de plecare pentru compozițiile lor. Longfellow a tradus-o în limba engleză și, grației ei, T.S. Eliot l-a plasat pe Dante pe picior de egalitate cu Shakespeare, drept cei mai mari poeți ai tuturor timpurilor.

Dante însuși era un admirator al poeților de dinaintea sa, mai ales al romanului Virgiliu, pe care l-a ales să-i fie călăuză în călătoria sa prin Infern. Mulți consideră că aceste cuvinte, folosite de Dante pentru a-l

descrie pe Virgiliu, sunt la fel de potrivite și pentru el însuși: Onorate l'altissimo poeta („Onorați-l pe cel mai mare poet").

În aceeași zi

1516: Regele Franței Francisc I câștigă bătălia de la Marignano

1812: Napoleon intră în Moscova

1852: Moare, în castelul Walmer din Kent, ducele de Wellington

1901: Theodore Roosevelt devine cel de-al douăzeci și șaselea președinte al Statelor Unite în urma decesului președintelui McKinley, care fusese asasinat

1950: Pușcașii marini debarcă la Inchon, în cursul Războiului din Coreea

15 septembrie

Prima zi a Congresului de la Viena

1814 Viena. În perioada romană, fusese un avanpost de frontieră, purtând denumirea Vindobona, însă în mod sigur avusese o importanță deosebită, pentru că împăratul Marc Aureliu a ales-o drept cartier general în luptele împotriva triburilor germanice barbare, murind chiar aici, în anul 180 d.Hr. După secole, a devenit capitala habsburgică a Sfântului Imperiu Roman și a fost asediată de turci de trei ori. Ulterior, Napoleon a zdrobit armata austriacă la Wagram, la 176 de kilometri vest de oraș, a intrat în Viena în triumf și l-a obligat pe împăratul Austriei să i-o dea pe fiica lui de soție.

Însă în întreaga și bogata sa istorie, Viena, acest oraș magic și fermecător de pe Dunăre, nu a fost niciodată într-o asemenea măsură un centru al istoriei cum a fost în această zi de 15 septembrie a anului 1814, care a marcat deschiderea oficială a Congresului de la Viena.

Organizat în scopul restabilirii păcii și a echilibrului puterilor în Europa după războaiele napoleoniene, Congresul a fost, probabil, cea mai mare adunare a puterilor politice din istorie. A fost găzduit de împăratul Franz Joseph al II-lea al Austriei (cu a cărui fiică se căsătorise Napoleon), cu niște costuri care s-ar ridica, la valoarea din zilele noastre, la 50 de milioane de dolari. Au participat un țar, trei regi, 11 prinți și peste 90 de ambasadori și miniștri plenipotențiari. Printre cei prezenți s-au numărat Castlereagh, din Marea Britanie, precum și ilustrul duce de Wellington, celebrul ministru de Externe rus Nesselrode și doi dintre cei mai mari maeștri ai diplomației și intrigii din secolul al XIX-lea: Talleyrand, reprezentând monarhia restaurată a Franței, și Metternich, arogantul ministru de Externe al Austriei. (Această pereche vicleană și aristocratică avea foarte multe în comun. Ambii deveniseră prinți, iar cea mai recentă amantă a lui Talleyrand era Dorothea, ducesă de Dino, în vreme ce Metternich fusese ceva mai înainte iubitul

surorii ei mai mari, Wilhelmina, ducesă de Sagan. Deloc surprinzător, cei doi au colaborat foarte bine.)

Congresul a durat șase luni, fiind marcat de o strălucită succesiune de distracții, inclusiv un concert cu Simfonia a VII-a de Beethoven, dirijat de Beethoven însuși. Însă acest congres a fost memorabil mai ales datorită seriei sale nesfârșite de baluri. Pe bună dreptate, unii se întrebau chiar dacă se înregistra vreun progres. După cum s-a exprimat printr-un joc de cuvinte celebru prințul de Ligne al Belgiei: Le congrès ne marche pas, il danse („Congresul nu merge, dansează”).

Oricât de distrași ar fi fost participanții, Congresul de la Viena și-a atins scopul declarat, acela de a stabili frontierele Europei și de a instaura o pace care a durat aproape patruzeci de ani, până la Războiul Crimeii. Majoritatea frontierelor stabilite în 1815 au rămas valabile timp de aproape un secol, până la Primul Război Mondial.

În aceeași zi

1613: Se naște la Paris autorul francez de aforisme François, duce de La Rochefoucauld

1916: Marea Britanie folosește tancurile împotriva pozițiilor germane, aceasta fiind prima dată când sunt folosite tancuri în luptă

1917: Rusia este proclamată republică, având-l ca prim-ministru pe Aleksander Kerenski

16 septembrie

Moartea lui Torquemada, fanaticul absolut al Inchiziției spaniole

1498 În această zi, în liniștita mănăstire Santo Tomás din Avila, a murit, la vârsta de șaptezeci și opt de ani, un călugăr dominican plăpând, epuizat de o viață dedicată lui Dumnezeu. Nu a existat cineva care să fi meritat mai puțin o moarte liniștită; el a fost primul și cel mai crud Mare Inchizitor al Inchiziției spaniole, Tomás de Torquemada, al cărui nume înseamnă „turnul ars”.

În 1483, papa Sixtus al IV-lea îl numise pe Torquemada în fruntea Inchiziției spaniole, însă nici măcar el nu prevăzuse zelul dement pe care acesta avea să-l dovedească în îndeplinirea sarcinii de curățire a Spaniei de eretici. Ținta predilectă a lui Torquemada a fost reprezentată de așa-numiții marranos, evreii care pretindeau că s-ar fi convertit la creștinism, dar care, în secret, respectau mai departe credința mozaică. Folosindu-se de torturi de nedescris pentru a smulge mărturisiri și pedepsindu-i pe cei vinovați prin arderea pe rug, acest călugăr fanatic a utilizat o rețea de spioni pentru a-i descoperi pe toți suspecții și a străbătut țara însoțit de 50 de cavaleri înarmați și 200 de soldați pedeștri, pentru a-și impune voința.

Istoricii încă nu s-au pus de acord asupra numărului de „eretici” arși pe rug de Torquemada în numele lui Dumnezeu, însă un minimum sugerat este de 2 000, plus alți 25 000 condangați mai puțin aspru.

Prin persecutarea evreilor, Torquemada a fost un adevărat precursor al nazismului, care avea să apară peste o jumătate de mileniu. Scopul său suprem era ca, nici mai mult, nici mai puțin, să obțină în Spania sangre limpia (sângele pur) – respectiv, sângele creștin. I-a făcut pe evrei să renunțe la proprietăți, i-a obligat să poarte sambenito, o cămașă galbenă pe care erau cusute cruci, și i-a biciuit în public, în fața intrărilor bisericilor. A

emis chiar și o listă de indicii prin care un bun creștin putea să-i demaște pe evreii care își ascundeau originile, ca de exemplu: „Dacă sâmbăta vecinii tăi poartă haine curate, sunt evrei”.

După zece ani de epurare a celor care își păstraseră credința, Torquemada și-a întețit eforturile pentru a-i convinge pe regele Ferdinand și pe regina Isabela să-i expulzeze pe toți evreii. Însă existau și evrei bogați care au oferit până la 30 000 de ducați pentru ca evreii să poată rămâne, iar regele și regina erau foarte ispitiți de ofertă.

La auzul ofertei, Torquemada s-a grăbit la palat și, ținând crucifixul în fața lui, a înfruntat perechea regală. „Iuda l-a vândut pe Iisus Hristos pe treizeci de arginți”, i-a admonestat el. „Voi L-ați vinde pentru 30 000. Poftim, luați-L și vindeți-L și eu îmi voi părăsi misiunea, iar voi veți da seamă lui Dumnezeu pentru înțelegerea făcută.” Pe urmă, s-a întors și a părăsit încăperea. Deloc surprinzător, confruntați cu o asemenea sfântă intransigență, în data de 31 martie 1492, regele și regina au emis ordinul ca toți evreii să părăsească țara până la 1 iulie, altfel urmând să fie executați. Peste 160 000 de evrei au plecat.

Mulți s-au întrebat, de-a lungul secolelor, ce l-ar putea împinge pe un om ca Torquemada la asemenea extreme în persecuție și perseverență. Unii cred că, la fel ca celebrul ofițer SS Reinhard Heydrich al lui Hitler, Torquemada se afla sub imboldul permanent al subconștientului său, știind că și el avea sângele pătat: bunica sa fusese evreică convertită.

În aceeași zi

1387: Se naște în Castelul Monmouth din Țara Galilor Henry de Monmouth (Henric al V-lea al Angliei)

1701: Moare regele englez Iacob al II-lea, în exil la Saint-Germain, în Franța

17 septembrie

Un pod prea îndepărtat - cea mai mare operațiune aeropurtată a tuturor timpurilor

1944 Parisul odată eliberat, Antwerpul recucerit, iar germanii puși pe goană pretutindeni în nord-vestul Europei, tabăra Aliaților a fost cuprinsă de un optimism îmbătător. Cuprins de acest spirit, prudentul (în general) mareșal Montgomery a avansat un plan strategic îndrăzneț, care promitea încheierea războiului înainte de Crăciun.

Planul presupunea un atac puternic spre nord, prin Olanda, pentru depășirea Liniei Siegfried, formidabila linie defensivă de la frontiera germană, și apoi o întoarcere spre est, în direcția Berlinului și a victoriei finale. Nu toți militarii aliați au fost de acord cu acest plan, însă generalul Eisenhower, comandantul suprem, era dispus să încerce planul lui Monty, cel puțin prima lui parte, o operațiune combinată aeropurtată și terestră, de trecere a trupelor dincolo de Rinul inferior, ultima mare barieră de apă care îi mai despărțea de Germania. Operațiunea a purtat denumirea înșelător-pastorală Market Garden.

În consecință, în dimineața însorită a acelei zile de vară târzie, de pe aerodromurile din tot sudul Angliei, o armada de avioane de transport și de planoare au decolat în direcția Olanda, transportând 20 000 de parașutiști din trei divizii aliate. Misiunea lor era să aștearnă un „covor aeropurtat” în spatele liniilor germane, pe un coridor de peste 100 de kilometri, mergând din nordul liniei de front a Aliaților până în orașul Arnhem, de cealaltă parte a Rinului. Parașutiștii urmau să cucerească podurile-cheie de pe acest coridor și apoi să le păstreze până la sosirea trupelor Corpului XXX terestru, în drum spre Arnhem.

Strategii militari aliați considerau că inamicul care se retrăgea era demoralizat și incapabil să opună o rezistență puternică. Nu au luat în

seamă informațiile care indicau o formidabilă concentrare de unități germane exact în zona prin care ar fi trebuit să treacă operațiunea Market Garden. În cadrul unei ședințe informative, la nivelul cel mai înalt, pentru comandanții care urmau să participe la Operațiunea Market Garden, generalul comandant al Diviziei 1 Aeropurtate britanice a întrebat cât de mult ar fi trebuit să păstreze oamenii lui Arnhemul ca să ajungă Corpul XXX la ei. „Două zile", i-a răspuns Monty încrezător. „Până atunci vor fi și ei alături de voi."

În teren, lucrurile s-au desfășurat cu totul diferit. Germanii au întâmpinat parașutarea Diviziei 1 Aeropurtate britanice lângă Arnhem cu o promptitudine și o ferocitate care nu fuseseră anticipate. Un singur batalion de parașutiști britanici a reușit să ajungă în oraș. Restul au fost întâmpinați cu focuri de armă susținute și, până la căderea nopții, s-au camuflat la sol, la vest de oraș. În partea sudică, în timp ce Divizia Blindată de Gardă care deschidea drumul Corpului XXX a pornit la drum, unitățile sale de avangardă au fost prinse într-o ambuscadă, sub tirul mitralierelor de pe tancuri. Coloana s-a oprit cât timp a fost adusă infanteria pentru a-i flanca pe cei căzuți în ambuscadă, precum și buldozerele care au îndepărtat rămășițele vehiculelor. Tancurile și-au reluat înaintarea, care avea să fie dureros de lentă, cu opriri și porniri repetate. Când a ajuns la Eindhoven, la numai 17 kilometri și jumătate de linia de plecare, Divizia Blindată de Gardă se afla deja cu douăzeci și patru de ore în urma programului.

Parașutiștii din Diviziile Aeropurtate 101 și 82 ale Statelor Unite s-au descurcat remarcabil în cucerirea capetelor de pod care le fuseseră repartizate; dar același lucru se poate spune și despre apărătorii germani, în privința atacării coloanelor aliate care au aglomerat singura șosea spre nord. În Nijmegen, Corpul XXX a avut nevoie de două zile de lupte grele, inclusiv de un asalt amfibiu executat de Divizia 82, pentru asigurarea podului peste râul Waal.

Înaintarea a continuat, însă timpul trecea cu repeziciune. Un batalion izolat apăra cu disperare capătul nordic al podului din Arnhem, împotriva Diviziei 9 Panzer SS, restul Diviziei 1 Aeropurtate fiind blocată la sol, într-o încercuire care se strângea din ce în ce mai mult, cu spatele la Rin. O încercare de parașutare a unor întăriri a sfârșit dezastruos când tirul

antiaerian i-a obligat pe parașutiștii polonezi să sară mai devreme, ajungând pe malul greșit al râului.

Redusă la 2 200 de soldați din cei 10 000 de parașutiști care aterizaseră cu opt zile în urmă, divizia aproape rămăsese fără alimente, muniții și materiale medicale și nu mai putea să îngrijească răniții tot mai numeroși. Montgomery, dându-și seama într-un târziu că, oricât de aproape s-ar fi aflat, Corpul XXX nu putea să ajungă la Arnhem la timp, a dat ordinul de retragere Diviziei 1 Aeropurtate. Pe parcursul nopții, sub un tir intens, supraviețuitorii au fost transportați sau au înotat dincolo de Rin, unde s-au aflat în siguranță.

Operațiunea Market Garden a eșuat lamentabil. Într-un efort măreț, au murit, au fost răniți sau luați prizonieri 17 000 de soldați aliați. Arnhem s-a dovedit a fi, potrivit unei expresii devenite celebră, „un pod prea îndepărtat”. Criticii operațiunii au comparat-o cu Dunkuerque și Dardanele. Aliații trebuiau să găsească o altă strategie decât cea a atacului unic al lui Monty. Urma încă un Crăciun de război.

În aceeași zi

1630: John Winthrop întemeiază orașul Boston

1631: Sub comanda regelui Gustav Adolf, protestanții suedezi și saxoni înfrâng trupele Sfântului Imperiu Roman la Breitenfeld

1787: Este semnată Constituția Statelor Unite ale Americii

1796: Președintele George Washington prezintă în fața Congresului „Discursul de despărțire”

1862: Are loc Bătălia de la Antietam, în timpul Războiului Civil American, cea mai sângeroasă zi din istoria Statelor Unite

18 septembrie

Încă un împărat roman este ucis de soție

96 d.Hr. În această zi, unul dintre cei mai urâți împărați ai Romei și-a găsit moartea în mâinile propriei soții și ale servitorilor, spre mulțumirea Senatului și bucuria zecilor de supuși care se temeau pentru viețile lor.

Domițian a fost fiul unui mare împărat, Vespasian, și frate al unui împărat bun, Titus, împotriva căruia a uneltit permanent în cei doi ani de domnie ai acestuia. Când Domițian avea douăzeci și nouă de ani, Titus s-a îmbolnăvit grav și Domițian le-a ordonat slujitorilor să-l considere mort, chiar dacă se mai afla în viață, prin aceasta comițând un fratricid pasiv.

Moștenind rangul imperial al fratelui său, Domițian a fost inițial un conducător competent, însă în curând a început să dea dovezi de sadism, adeseori încuindu-se în birou ca să prindă muște și să le împungă cu stilusul. Pe măsură ce îmbătrânea, în ciuda trupului său atletic, a început să facă burtă și să chelească, nefăcând alt exercițiu fizic în afara sexului, la care se referea numindu-l în glumă „lupte de pat”. Una dintre amantele lui era propria nepoată (fiica lui Titus), Iulia. De asemenea, a devenit din ce în ce mai autocrat, insistând ca lumea să i se adreseze cu formula dominus et deus (stăpân și zeu).

Potrivit istoricului Suetoniu (care avea treizeci de ani când a fost asasinat Domițian), împăratul „devenise lacom din cauza lipsei de fonduri, iar teama de un asasinat îl făcea crud”. Odată cu trecerea timpului, indiferent care ar fi fost cauza, Domițian a început să condange tot mai mulți oameni la moarte pentru cele mai banale acuzații, convins că toți complotau împotriva lui și că erau nerăbdători să pună mâna pe averea lui.

Este posibil ca Domițian să fi suferit și de mania răzbunării. Înainte să devină împărat, o luase cu forța și se căsătorise cu Domitia Longina, care era soția unui alt bărbat, un anume Aelius Lamia. La scurt timp după aceea, Aelius glumise cu fratele lui Domițian, Titus, care îl încuraja să se recăsătorească. „Poftim?", i-a replicat Aelius. „Îți cauți și tu nevastă acum?" Pentru această replică spirituală aruncată într-o doară, după ani și ani, Domițian a dat ordin ca Aelius să fie executat.

Răutatea irațională a lui Domițian a fost dovedită și atunci când soția lui a avut o relație cu un actor pe nume Paris. Împăratul mai întâi a izgonit-o, dar ulterior a primit-o înapoi („am rechemat-o în patul meu divin", după cum se exprimase el). În schimb, ulterior, l-a executat pe unul dintre elevii lui Paris, pur și simplu pentru că era discipolul lui Paris și s-ar părea că i-ar fi semănat foarte mult acestuia, din punct de vedere fizic.

Potrivit lui Suetoniu, mai mulți auguri ar fi indicat că Domițian avea să fie asasinat, unul prezicând chiar și data exactă. Îngrozit de această amenințare, împăratul a proscris sau a executat atât de mulți oameni, încât până și cei care nu ascundeau nici un secret vinovat trăiau îngroziți de moarte la gândul că vor fi chemați în fața împăratului.

Printre cei care își trăiau viața stăpâniți de groază se număra și soția lui, Domitia Longina, care se temea de răzbunarea împăratului, și Stephanus, slujitorul nepoatei lui Domițian, Domitilla, pe care împăratul o exilase. Stephanus fusese acuzat de furt și, temându-se pentru viața lui, a căutat și alți semeni la fel de speriați din rândurile slujitorilor casei lui Domițian. Împreună, au pus la cale un complot de asasinare.

Mai multe zile, Stephanus a umblat peste tot cu brațul într-un bandaj, sub care ascunsese un pumnal. Pe urmă, în dimineața zilei de 18 septembrie, slujitorii lui Domițian l-au anunțat că venise Stephanus ca să-l avertizeze pe împărat de un complot care urmărea asasinarea lui. Când a intrat în dormitorul imperial, Stephanus i-a înmânat lui Domițian un sul care, chipurile, ar fi conținut detaliile planului de asasinare, însă când împăratul s-a întins să-l ia, slujitorul l-a înjunghiat în pântece. Suetoniu ne povestește că „Domițian l-a doborât pe Stephanus la pământ, unde cei doi s-au luptat îndelung și din greu, Domițian încercând să apuce pumnalul și să-i scoată ochii atacatorului cu degetele însângerate". Înainte ca unul dintre ei să

reușească să-l dovedească pe celălalt, patru dintre conjurații lui Stephanus i s-au alăturat și l-au înjunghiat încă de șapte ori pe împărat, lăsându-l mort pe jos. Trecuseră doar patru zile de când sărbătorise a cincisprezecea aniversare ca împărat roman, cel mai puternic om din lume.

În aceeași zi

324 d.Hr.: Împăratul roman Constantin îl înfrânge pe Lisinius la Chrysopolis, devenind unic împărat al întregului Imperiu Roman, de Apus și de Răsărit

1709: Se naște la Lichfield, Staffordshire, scriitorul Samuel Johnson

1851: Apare primul număr al The New York Times

19 septembrie

Prințul Negru ia prizonier un rege francez

1356 Războiul de o Sută de Ani începuse în urmă cu 19 ani, când englezii și-au pus pe goană dușmanii francezi, în această zi de septembrie, în bătălia de la Poitiers.

La începutul lunii septembrie, moștenitorul englez al tronului, Eduard, Prințul Negru, a condus o armată de 7 000 de oameni într-o incursiune în afara zidurilor orașului Bordeaux, controlat de englezi, însă în curând, s-a trezit urmărit de regele Ioan al II-lea al Franței, în fruntea unor trupe mult mai numeroase. Cele două armate s-au confruntat pentru scurt timp, în data de 17 septembrie, însă au stabilit un armistițiu pentru a doua zi, duminică. Această zi de odihnă i-a oferit Prințului Negru timpul necesar să-și organizeze armata pe un teren mlăștinos, unde se întâlnesc râurile Clain și Miosson, în apropierea orașului Poitiers.

Cu zece ani mai înainte, la Crécy, francezii se treziseră într-o situație foarte asemănătoare – depășindu-și numeric adversarii, însă înglodați într-o mlaștină care nu le oferea un teren sigur cailor lor de război. Lipsa de disciplină și precizia arcurilor lungi ale englezilor îi distruseseră pe francezi atunci, la fel cum s-a întâmplat și în această zi, la Poitiers.

Francezii au atacat în mai multe rânduri, de fiecare dată pierzând zeci de cavaleri sub tirul mortal al săgeților englezilor, iar când au forțat și mai mult înaintarea, caii lor s-au împotmolit în mlaștină și pedestrașii englezi i-au tras repede jos de pe cai, omorându-i apoi fără să întâmpine rezistență.

Poitiers a fost un dezastru teribil pentru francezi pentru că regele Ioan, cuprins de un avânt donquijotesc, a condus ultima șarjă împotriva englezilor, fiind capturat și dus la Londra, unde a rămas timp de patru ani într-un prizonierat de lux.

La momentul respectiv poate că această bătălie a părut decisivă, dar în realitate a fost vorba doar de o altă etapă a unui război aparent fără sfârșit, care a continuat timp de încă 97 de ani.

În aceeași zi

1777: Americanii obțin victoria în bătălia de la Saratoga, în timpul Revoluției Americane

1812: Mayer Amschel Rothschild, fondatorul Casei Rothschild, moare la Frankfurt

20 septembrie

Cum a început Marea Schismă occidentală

1378 Papa Grigore al XI-lea murise la scurt timp după ce adusese înapoi papalitatea la Roma, punând capăt astfel așa-numitei captivități babiloniene, acea perioadă de aproape 70 de ani în care toți papii au locuit la Avignon, sub controlul regilor Franței. Acum, pe tronul Sfântului Petru se afla napolitanul Bartolomeo Prignano, care luase numele de papa Urban al VI-lea. Era încăpățânat, dictatorial și dificil, acuzându-și cu vehemență cardinalii de lascivitate și simonie, văzând la tot pasul numai vicii. Însă, pentru un numeros grup de cardinali francezi, cea mai mare crimă a sa a fost refuzul de a readuce papalitatea la Avignon, după ce le câștigase voturile promițându-le că va face acest lucru.

La început furioși, cardinalii au încercat să i se opună lui Urban, făcându-l „antihrist, diavol, apostat, tiran, amăgitor" și aducându-i și alte acuzații de acest tip. Însă Urban s-a agățat cu încăpățânare de putere.

Mutându-se la Fondi, lângă Neapole, cardinalii au ținut propriul conclav și, în data de 20 septembrie 1378, au ales un alt francez, Robert de Geneva, ca papă și l-au dus înapoi la Avignon. Robert și-a luat numele de papa Clement al VII-lea, dar problema era că Urban al VI-lea rămânea papă la Roma.

Papii și antipapii nu reprezentau nimic nou pentru Biserică. Un anume Hippolytus fusese primul antipapă, în anul 218 d.Hr. Clement al VII-lea a fost mai curând un întârziat în această privință, al 34-lea antipapă de la fondarea Bisericii de către Sfântul Petru.

Însă sciziunea (numită Marea Schismă) care a început cu Clement și Urban a însemnat o tulburare incomensurabil mai gravă în istoria Bisericii. În cursul următoarelor patru decenii, au fost cinci papi „legitimi" și patru

antipapi, cel puțin doi și uneori chiar trei concomitent, unul la Roma, unul la Avignon și, ocazional, câte unul la Bologna.

În cele din urmă, la 26 iulie 1417, Martin al V-lea a devenit papă unic, atunci când Conciliul de la Konstanz l-a îndepărtat pe unul dintre falșii pretendenți, Benedict al XIII-lea. Marea Schismă a durat 38 de ani și 309 zile.

Din nefericire, problemele papalității erau departe de a fi rezolvate odată cu sfârșitul Marii Schisme, deoarece aveau să mai urmeze doi antipapi. Însă ultimul dintre ei, Felix al V-lea, a renunțat la pretenții în anul 1449.

În aceeași zi

356 î.Hr.: Se naște Alexandru cel Mare

1519: Ferdinand Magellan își începe voiajul în jurul lumii cu cinci corăbii și 280 de oameni

1857: Ia sfârșit asediul orașului Delhi, care duce la încheierea Revoltei Indiene

1870: Reunificarea Italiei este finalizată odată cu intrarea lui Garibaldi în Roma

21 septembrie

Grecii învinș perșii la Maraton

490 î.Hr. Puternicul Imperiu Persan se întindea din India până la Marea Egee, dar regele Darius cel Mare pusese ochii și pe orașele-stat ale Greciei, încă independente.

Cu doi ani mai înainte, prima încercare a lui Darius eșuase când flota sa fusese distrusă de o furtună în dreptul Muntelui Athos, însă de această dată, avea o armă secretă, care echivala cu o a cincea coloană, întruchipată de familia Alcemeonide din Atena. Aceasta era, în secret, favorabilă unei victorii persane, sperând că astfel își putea recăpăta puterea politică. Dacă armata ateniană ar fi putut fi îndepărtată din oraș, poate că Atena ar fi căzut în urma unei insurecții și nu a unei invazii costisitoare.

În luna septembrie a anului 490 î.Hr., Darius a debarcat cu o armată de 150 000 de oameni în Golful Maraton, care se află la aproape 42 de kilometri nord-est de Atena.

Disperați, atenienii au trimis imediat un mesager, pe Feidipide, să ceară întăriri spartanilor. Cu toate că Feidipide a străbătut aproape 250 de kilometri în mai puțin de două zile, misiunea lui n-a dat roade, pentru că spartanii l-au anunțat că nu puteau să se pună în mișcare înainte de încheierea unor anumite festivaluri religioase, până la care mai erau încă zece zile. Atenienii trebuiau să înfrunte singuri perșii.

La mijlocul lunii septembrie, 10 000 de atenieni, printre care poetul Eschil, au ajuns la Maraton și aici, timp de opt zile, au înfruntat perșii invadatori, atenienii temându-se de forța militară a perșilor, perșii sperând să audă că, odată armata grecească plecată din Atena, familia Alcemeonide răsturnase guvernul.

Pe 21 septembrie, comandantul grec Miltiade a văzut că perșii își reîmbarcau cavaleria, probabil pregătind un atac direct asupra Atenei. Și a mai aflat, de asemenea, că erau pe drum întăriri în sprijinul perșilor. A ales tocmai acest moment pentru a lovi.

Infanteria ateniană a atacat și a fost imediat supusă contraatacului primei linii persane. Centrul grecilor s-a retras sub forța atacului, perșii înghesuindu-se înainte, gândindu-se că grecii băteau în retragere. Atunci, Miltiade a adus cele două aripi întărite într-o dublă învăluire, zdrobind flancurile perșilor.

Rezultatul a fost un masacru. Grecii au pierdut numai 192 de oameni, însă perșii au avut 6 400 de morți pe câmpia de la Maraton. Ce a mai rămas din armata persană a fugit către corăbii și s-a îndreptat spre patrie.

Iar acum, pentru că amenințarea persană fusese respinsă, cum rămânea cu revolta din oraș? Știind că familia Alcemeonide nu ar fi putut să acționeze în lipsa sprijinului militar al perșilor, grecii au trimis imediat un mesager (unii spun că tot pe Feidipide) să anunțe marea victorie. Fără să se oprească pentru odihnă sau să bea apă, mesagerul a alergat aproape 42 de kilometri între Maraton și Atena, a anunțat triumful atenienilor (Nike, în limba greacă, înseamnă victorie) și apoi a căzut mort de extenuare.

După aproape două milenii și jumătate, grecii au comemorat această celebră cursă prin instituirea probei de alergare de 42 de kilometri a „maratonului” la olimpiada din 1896, ținută la Atena. Cum se și cuvenea, a fost câștigată în două ore, 58 de minute și 50 de secunde de un grec, Spyridon Louis.

În aceeași zi

19 î.Hr.: Moare poetul roman Virgiliu

1452: Se naște la Ferrara predicatorul fanatic Girolamo Savonarola

1558: Moare de malarie la Yuste Carol Quintul, împăratul Sfântului Imperiu Roman

1792: Este abolită monarhia franceză și Franța este declarată republică

1832: Moare scriitorul britanic Sir Walter Scott

22 septembrie

Cea mai crudă crimă regală din istorie

1327. În această zi, trei acoliți ai reginei Angliei și amantul acesteia au comis cea mai crudă crimă regală din istorie. Victima a fost soțul reginei, regele Eduard al II-lea.

Chipeș, necugetat, slab și dominat de favoriții bărbați, Eduard al II-lea a fost înlăturat de la putere de regina Isabela și de amantul ei, Roger de Mortimer. Eduard al II-lea era prizonier și fusese mutat din Londra în mai îndepărtatul Castel Berkeley, în Gloucestershire, fiind păzit de Sir Thomas Gurney, Sir John Maltravers și de William Ogle. Dar, indiferent cât de sigure erau condițiile de întemnițare a regelui, el continua să reprezinte o amenințare intolerabilă pentru puterea uzurpatorilor.

Sperând probabil că Eduard o să moară din cauze naturale, temnicerii lui l-au încuiat într-o încăpere mică, rece și l-au hrănit prost, însă el avea o constituție solidă și nu a dat nici un semn de boală sau de deteriorare a stării de sănătate. Trebuia să se facă urgent ceva.

În cursul nopții de 21 septembrie, cei trei acoliți au pătruns în celula lui Eduard, în timp ce el dormea, și l-au țintuit de pat cu ajutorul unei mese. Pe urmă, unul dintre ei i-a introdus o frigare încinsă prin anus, arzându-i organele interne. Această metodă agonizantă de execuție a servit ca parodie funestă pentru homosexualitatea regelui, lăsându-i, în același timp, trupul neatins, astfel încât a putut să fie expus pentru examinare.

Moartea lui Eduard – explicată public ca datorându-se unei îmbolnăviri subite – i-a permis reginei Isabela să controleze statul în calitate de regentă a fiului ei în vârstă de paisprezece ani, Eduard al III-lea, împreună cu amantul ei, Mortimer, care era regentul neoficial. Nici regina și nici Mortimer nu au înțeles ura tânărului Eduard față de actul lor de uzurpare, și

nici voința lui din ce în ce mai îndârjită. Când a ajuns la majorat, patru ani mai târziu, și-a trimis mama în domiciliu forțat, ordonând execuția rezervată trădătorilor pentru Mortimer, acesta fiind spânzurat, tras de cai și pe urmă tăiat în patru.

Cu toate că Eduard al II-lea realizase puține lucruri în cursul vieții, asasinarea lui oribilă a dus la ridicarea uneia dintre cele mai minunate clădiri din Anglia. Călugării de la Gloucester l-au tratat ca pe un martir și, în curând, mormântul lui a devenit un loc de pelerinaj. Uriașele ofrande lăsate în urma lor de pelerini le-au permis călugărilor să reconstruiască catedrala în stil gotic, primul și cel mai măreț exemplu de acest gen din Anglia.

În aceeași zi

1692: Șase femei și un bărbat sunt spânzurați în cursul proceselor de vrăjitorie din Salem, Statele Unite

1776: Patriotul și spionul american Nathan Hale este spânzurat la New York

1862: Abraham Lincoln, președintele Statelor Unite, promulgă Proclamația de Emancipare, prin care sunt eliberați sclavii din America, aceasta intrând în vigoare de la 1 ianuarie anul următor

23 septembrie

Grecii salvează lumea occidentală la Salamina

480 î.Hr. Puternicul rege Xerxes al Persiei își trimisese mesagerii în toată Grecia să ceară pământ și apă, simbolurile supunerii, însă generalul atenian Temistocle i-a răspuns brutal, în stilul său propriu: a ucis solul pentru că a îndrăznit să facă o asemenea cerere nerușinată în limba greacă. Furios, Xerxes s-a hotărât să îi cucerească pe aceia care se dovediseră într-atât de necugetați încât să i se opună.

În scurt timp, Xerxes a adunat o armată imensă, estimată de Herodot la 2 641 610 oameni, însă redusă de către istoricii moderni la cifra mai modestă de 200 000. Pentru a traversa din Asia Mică în Grecia, a construit două poduri de vase peste Perditions'spont, însă după ce valurile le-au distrus, în cursul unei furtuni, a ordonat pedepsirea mării cu trei sute de lovituri de bici. Pe urmă a aruncat o pereche de cătușe în apă și a rostit cu emfază: „Apă nerecunoscătoare, stăpânul tău te condangă să fii pedepsită pentru că l-ai ofensat fără motiv. Xerxes, regele, va trece peste tine, indiferent dacă vei consimți sau nu!” Între timp, însă, furtuna trecuse și armata sa a traversat pe un nou pod.

În ciuda ligii defensive formate de orașele-stat grecești, perșii au înaintat nestingherit. În luna august a anului 480, i-au înfrânt pe spartanii care au luptat eroic la Termopile, deschizând calea către Atena, pe care atenienii o abandonaseră, lăsând doar Acropole puternic fortificată. În curând și aceasta a căzut, toți apărătorii ei fiind uciși.

Generalii greci adunați la sfat se certau, ca întotdeauna, în privința tacticii de urmat. Unii voiau să se retragă în Corint, în vreme ce Temistocle susținea vehement o luptă navală. După o demonstrație îndelungată, se pare că atenianul a câștigat disputa, dar numai după ce amenințase că își retrage și corăbiile, și oamenii. Dar, la 22 septembrie, a apărut un nou subiect de

controversă, de această dată Temistocle riscând chiar și mai mult. A trimis un sclav cu un mesaj secret la Xerxes: Temistocle este de partea ta și restul grecilor sunt gata să o rupă la fugă. Atacă acum, cât încă nu sunt hotărâți ce să facă, și vei obține o mare victorie.

Cum aflase și de la propriii spioni despre disensiunile din tabăra grecilor, Xerxes a crezut mesajul lui Temistocle și a lansat atacul. Iar grecii, brusc, nu au mai avut de ales și au fost obligați să lupte. Planul strălucit al lui Temistocle era să ademenească flota perșilor în strâmtoarea îngustă dintre portul Pireu și Salamina, unde dușmanul nu ar fi avut loc pentru manevre. Fiindu-le superiori grecilor cu un raport de peste doi la unu, 1 000 de galere ale lui Xerxes au căzut în cursa întinsă de grec. Potrivit lui Herodot, Temistocle a întârziat acțiunea finală până în momentul în care „de obicei, apare o briză puternică dinspre larg, care provoacă valuri înalte în strâmtoare, valuri care nu prezentau nici un pericol pentru corăbiile cu coca mai plată, cum aveau grecii, dar care erau primejdioase pentru corăbiile înceteși greoaie ale perșilor, cu pupa și punțile înalte, făcându-le vulnerabile la atacurile grecilor”.

Grecii i-au hărțuit pe invadatorii perși șapte ore fără sfârșit. Triremele grecești treceau pe lângă galerele dușmane, rupându-le vâslele, apoi reveneau și le izbeau în plin sau le abordau. La căderea serii, 300 de corăbii persane zăceau scufundate pe fundul mării, față de numai 40 pierdute de greci.

Xerxes rămăsese pe uscat, în tronul său din aur așezat pe un promontoriu, pentru a-și urmări triumful. În timp ce tot mai multe dintre corăbiile sale se scufundau, aliata lui, Artemisia, regina din Halicarnas, a atacat și a scufundat o triremă inamică, la care regele s-a văitat: „Bărbații mei au devenit femei, iar femeile, bărbați”.

Înfrânt și temându-se să nu rămână blocat în Grecia, Xerxes s-a grăbit să ajungă înapoi în Persia, lăsându-și armata în urmă, să realizeze pe uscat ceea ce nu reușise pe mare. Însă în luna august a anului următor, această armată persană a fost distrusă în bătălia de la Plataea.

Bătălia de la Salamina a reprezentat mult mai mult decât prima mare bătălie navală din istorie. Cu victoria de la Plataea, s-a pus capăt amenințării

persane pentru un secol și jumătate, până când Alexandru cel Mare avea să cucerească definitiv Imperiul Persan, în anul 331 î.Hr. Mai mult de-atât, i-a salvat pe greci de despotismul oriental, lăsându-i liberi să-și dezvolte sistemele democratice și idealurile filosofice care au marcat, de-atunci, întreaga civilizație occidentală. După cum s-a exprimat istoricul Will Durant: „A făcut Europa posibilă”.

În aceeași zi

63 î.Hr.: Se naște împăratul roman Augustus

1779: Exact înainte să se scufunde, corabia căpitanului american John Paul Jones, Bon Homme Richard, capturează corabia britanică Serapis

1938: Prim-ministrul britanic Neville Chamberlain zboară la München, pentru o întâlnire cu Hitler

1939: Moare părintele psihanalizei, Sigmund Freud

24 septembrie

Isabela de Bavaria - cea mai rea regină a Franței?

1435 Franța a avut parte și de regine îngrozitoare – Caterina de Medici este cel dintâi exemplu. În această zi a murit o regină mai puțin cunoscută, Isabela de Bavaria, care a făcut tot atât de mult rău poporului ei cât un invadator.

S-a născut cu numele Elisabeta, fiică a ducelui de Bavaria. Însă după ce s-a căsătorit cu Carol al VI-lea al Franței, numele ei a fost galicizat, devenind Isabeau, un nume deosebit pentru o femeie deosebit de depravată și de egoistă.

Frumoasă și inteligentă, dar și extraordinar de senzuală, s-a căsătorit cu Carol la vârsta de paisprezece ani, dar după numai șapte ani de la căsătorie a devenit clar că regele începuse să își piardă mințile. În cursul următorilor 30 de ani, a suferit 45 de atacuri de nebunie, unele dintre ele durând mai multe luni la rând, în cursul cărora adeseori nu o mai recunoștea nici măcar pe regină. Cu toate că Isabela i-a făcut șase copii regelui, a avut și o serie întreagă de amanți, inclusiv pe fratele regelui și pe vărul acestuia. Între acești amanți nobili, s-a mai distrat cu soldații robuști din garda palatului. Potrivit legendei, le ordona soldaților să-i aducă bărbați chipeși de pe stradă, făcea dragoste cu ei și, pe urmă, punea să fie legați în saci și aruncați în Sena.

Toate aceste lucruri ar fi putut să nu însemne prea mult, însă Isabela voia și puterea. Cel mai dezastruos act al său a fost semnarea Tratatului de la Troyes, prin care regele Henric al V-lea al Angliei devenea moștenitor al coroanei Franței în locul propriului său fiu, Carol, care avea să fie exilat din Franța.

Pe măsură ce îmbătrânea, frumusețea Isabelei pălea și s-a îngrășat din ce în ce mai mult, până când a trebuit să fie purtată pretutindeni cu o lectică. În ultimii ani de viață, a fost martora faptelor eroice ale Ioanei d'Arc și a recunoașterii fiului ei Carol (al VII-lea) ca rege de drept al Franței. A murit la vârsta de șaizeci și patru de ani, disprețuită atât de englezii pe care îi ajutase, cât și de francezii pe care îi trădase.

În aceeași zi

1541: Moare medicul și alchimistul elvețian Paracelsus

1789: Președintele George Washington semnează Legea Justiției din 1789, prin care înființează Curtea Supremă a Statelor Unite

1896: Se naște scriitorul american F. Scott Fitzgerald

25 septembrie

Încă o cruciadă catastrofală

1396 O campanie de salvare a lumii creștine de sub dominația musulmană fusese propusă pentru prima oară în 1095, prin înflăcăratul apel făcut de papa Urban al II-lea forțelor creștinătății, de a lua parte la Prima Cruciadă. Pe parcursul următoarelor două secole, europenii au mai lansat șapte mari campanii, cedându-le treptat turcilor dominația asupra Orientului Mijlociu. În această zi, încă o cruciadă, mai inutilă decât precedentele, a ajuns la deznodământul nefericit prin bătălia de la Nicopole, în Bulgaria.

La sfârșitul secolului al XIV-lea, turcii otomani reduseseră cândva puternicul Imperiu Bizantin la Constantinopol și un mic teritoriu din jur. Acum, sultan era neînfricatul Baiazid, supranumit Ildirim (Fulgerul) pentru atacurile sale iuți și devastatoare. Hotărât să-și extindă și mai mult stăpânirea, el a pornit în marș spre vest, în 1395, spre spaima Europei creștine. La începutul lunii iulie, a ajuns la Nicopole, o fortăreață bulgară de pe malurile Dunării. Aici, după un scurt asediu, i-a spulberat pe apărători, ucigându-l pe țarul bulgar Ivan Șișman.

Panica a pus stăpânire pe Europa creștină. De această dată, a fost rândul papei Bonifaciu al IX-lea să cheme la cruciadă pentru oprirea amenințării musulmane. În iulie 1396, fiul ducelui de Burgundia, Jean de Nevers, a pornit în fruntea unei armate pestrițe de 10 000 de francezi, 2 000 de germani, 1 000 de englezi și alți soldați din Polonia, Austria, Lombardia și Croația, incluzând și un contingent de Cavaleri Ospitalieri. Pe măsură ce înaintau spre răsărit, li s-a alăturat, la Buda, o armată uriașă de 30 000 de maghiari, sub comanda regelui lor, Sigismund. Scopul cruciaților era, nici mai mult, nici mai puțin decât să-i gonească pe turci din Balcani și apoi să mărșăluiască prin Anatolia și Siria până la Ierusalim, ca să recucerească

Orașul Sfânt. Prima țintă importantă trebuia să fie însă recent cucerita fortăreață de la Nicopole, ocupată acum de turci.

De-a lungul secolelor, curajul și hotărârea cruciaților fuseseră mult mai mari decât planificarea și pregătirea. Cruciada din 1395 nu a făcut nici ea excepție, armatele europene neaducând cu ele echipamente de asediu, astfel încât au fost obligate să încercuiască fortăreața Nicopole și să o izoleze, în loc să o ia cu asalt. Această eroare le-a dat turcilor care se apărau un răgaz de mai multe săptămâni, în care au rezistat și au așteptat ajutoare.

Întăririle nu au întârziat să sosească. Hotărât să salveze Nicopole, Baiazid Fulgerul a pornit din Turcia, în fruntea unei mari armate, care îi cuprindea și pe temuții ieniceri, infanterie formată din băieți creștini răpiți din familiile lor, forțați să se convertească la Islam și (poate mai grav de atât) obligați să rămână celibatari. După ce i s-au alăturat și aliații din Serbia, Baiazid a sosit la Nicopole și a ocupat poziții defensive pe drumul spre cetate, cu flancurile apărate de șanțuri adânci.

Dornici de sânge, nerăbdătorii cavaleri francezi au lansat imediat atacul, în ciuda apelului la precauție al regelui Sigismund. La început au avut succes, punând pe goană infanteria turcă și cavaleria ușoară și repezindu-se apoi asupra ienicerilor. Pe urmă, brusc, cavaleria franceză a fost obligată să se oprească; atacaseră în direcția unui câmp acoperit cu țăruși ascuțiți înfipți în pământ și au fost obligați să descalece ca să nu-și eviscereze caii. Însă, chiar și pedeștri, erau războinici excelenți, rupând rândurile ienicerilor și ucigându-i cu miile.

Imediat, francezii și aliații lor au atacat în direcția unui deal în speranța de a jefui cartierul general al sultanului, însă au dat peste cavaleria grea otomană, masată aici. Izolați de restul armatei creștine, au fost încercuiți și masacrați sau luați prizonieri.

Între timp, infanteria ungară a cruciaților s-a descurcat mai bine, punând pe fugă trupele turcești, până când soldații sârbi ai lui Baiazid au apărut din ambuscadă și au pus întreaga armată cruciată pe fugă.

Puțini cruciați au scăpat. Sigismund a fugit la Dunăre și și-a găsit scăparea cu o corabie, iar Jean de Nevers a fost luat prizonier și, ulterior, pe capul lui

s-a pus o răscumpărare. A doua zi după bătălie, Baiazid, iritat de pierderile masive, și-a masacrat aproape toți prizonierii. Puținii supraviețuitori au fost dați soldaților lui, ca sclavi.

Din nou, Islamul ieșise triumfător. Timp de cinci secole, bulgarii au rămas sub dominația opresivă islamică, pe care o numesc „jugul otoman". Nobilimea bulgară a fost distrusă – aristocrații au fost obligați ori să accepte Islamul și „turcizarea", ori să fie executați. Țăranii au fost transformați în iobagi, în timp ce turcii au instituit ceea ce bulgarii numesc „impozitul în sânge", mii de tineri fiind obligați să se convertească la Islam și apoi să se înroleze în Corpul Ienicerilor. Abia în 1878, bulgarii au reușit să-și recapete libertatea.

În aceeași zi

1066: Regele englez Harold al II-lea îl înfrânge pe Harald Hardrada al Norvegiei în bătălia de la Stamford Bridge

1534: Moare papa Clement al VII-lea din familia Medici

1897: Se naște romancierul american William Faulkner

26 septembrie

Un conchistador descoperă Pacificul

1513 În această zi, un conchistador spaniol a descoperit un imens ocean nou, Pacificul. Trei secole mai târziu, John Keats marca evenimentul prin versurile sale emoționante:

Sau asemenea bravului Cortez când, cu privire de vultur,

A zărit Pacificul – și toți oamenii lui

S-au privit cu o presimțire sălbatică –

Tăcut, pe un vârf din Darien.

Din fericire, Keats a fost mai bun ca poet decât ca istoric, de vreme ce omul care a văzut Pacificul nu a fost Cortés, ci Vasco Núñez de Balboa.

Balboa s-a născut și a crescut în Extremadura, în vestul Spaniei, acea provincie aridă, cu relief plat, a cărei denumire înseamnă, literal, „extrem de dură”. A fost primul dintre conchistadorii cruzi și neînduplecați porniți din această regiune, lista cuprinzându-i și pe Cortés și Pizarro. La douăzeci și cinci de ani, Balboa a ajuns pentru prima oară în Lumea Nouă, într-o călătorie de explorare a Columbiei. Ulterior, a încercat să se stabilească în Hispaniola (actualmente Haiti), dar la treizeci și cinci de ani era deja înglodat în datorii și a fugit de pe insulă, îmbarcat clandestin, debarcând la Darién, pe coasta nordică a istmului Panamá, acolo unde istmul se întâlnește cu America de Sud. Aici a început, în cele din urmă, să prospere și a preluat în curând conducerea coloniei spaniole.

În scurt timp, Balboa a început să conducă expediții în interiorul continentului, în căutare de aur și de sclavi. Cu toate că nu a recurs niciodată la măcelărirea indienilor, cum au făcut unii dintre contemporanii săi spanioli, s-a folosit de mită, de forță, când a fost necesar, și ocazional de teroare, la un moment dat lăsând câinii spanioli de război să sfârtece 40 de indieni.

În 1513, Balboa a auzit zvonurile despre existența unor imense cantități de aur undeva în interiorul continentului și s-a hotărât să le descopere. Alegându-și 190 de oameni și câteva sute de călăuze și cărăuși indieni, a pornit pe 1 septembrie să traverseze sufocanta pădure tropicală de pe istmul Panamá, o junglă atât de deasă, încât, zile de-a rândul, nici el și nici oamenii lui nu au putut să vadă cerul.

Timp de 25 de zile, spaniolii călițiși neobosiți și-au croit drum prin jungla practic impenetrabilă și prin mlaștinile fetide, ajungând, în cele din urmă, pe coasta sudică a istmului, unde au văzut un vârf de munte înălțându-se în fața lor. Ordonându-le oamenilor săi să se oprească, Balboa s-a cățărat până în vârf și a văzut, în depărtare, oceanul.

Potrivit propriei mărturii a lui Balboa, a căzut imediat în genunchi, mulțumindu-i lui Dumnezeu și sfinților, apoi și-a chemat oamenii să urce la el pe vârf, unde au gravat numele regelui Spaniei pe trei trunchiuri de copac, ca să consfințească stăpânirea.

Patru zile mai târziu, Balboa a ajuns chiar la ocean. Aruncându-se în apă, cu toată armura pe el, și-a rotit sabia și l-a revendicat pentru Spania.

Descoperirea Pacificului a fost cea mai importantă realizare a lui Balboa. După numai șase ani, a fost implicat într-o dispută aprigă cu Pedrarias Davila, care era, în același timp, socrul și superiorul său, fiind responsabilul coloniei spaniole. Davila era invidios pe realizările lui Balboa și îl ura din cauza rapoartelor pe care le trimitea în Spania, în care îi condanga rezultatele slabe. Când a sosit în colonie vestea că avea să fie înlocuit, Davila l-a chemat la el pe Balboa și l-a judecat sub acuzații false de trădare. Marele explorator și trei dintre camarazii săi au fost decapitați în piața mare din Darién, iar trupurile lor au fost lăsate hrană pentru vulturi.

În aceeași zi

1791: Se naște la Rouen pictorul francez Théodore Géricault

1820: Moare unul dintre pionierii Americii, Daniel Boone

1888: Se naște poetul american (ulterior britanic) T.S. Eliot

1898: Se naște în Brooklyn compozitorul american George Gershwin

27 septembrie

Se naște Cosimo de' Medici

1389. Această zi marchează nașterea unuia dintre cei mai mari patricieni și bancheri ai Florenței, Cosimo de Medici, a cărui familie își revendica descendența dintr-un viteaz cavaler, pe nume Averado, care slujise sub împăratul Carol cel Mare, în secolul al IX-lea. Susțineau că blazonul lor dovedește acest lucru.

Potrivit tradiției familiei Medici, într-o zi, Averado călărea la nord de Florența, când a întâlnit un uriaș crud care teroriza țăranii din partea locului. Luând arma în mână în apărarea victimelor, Averado l-a ucis pe uriaș și, în timpul luptei, s-a ales cu trei urme de lovituri, făcute de buzduganul uriașului. Aflând de curajul acestuia, Carol cel Mare i-a permis să-și adauge pe blazon un câmp de aur cu trei bile roșii, simbolizând urmele de buzdugan. Din acel moment, familia Medici a folosit acel blazon. (Istoricii au o explicație mai prozaică, potrivit căreia cele trei bile reprezintă trei monede bizantine, simboluri ale schimbului de bani.)

Dovezile istorice sugerează că originile familiei Medici sunt cu mult mai umile. Inițial, a fost o familie de țărani din Cafaggiolo, Toscana, la 25 de kilometri nord de Florența. În secolul al XII-lea, s-au mutat la Florența și în câteva sute de ani, au devenit una dintre cele mai mari familii de bancheri din oraș.

Cosimo de Medici s-a născut în Careggi, chiar la periferia Florenței, fiu al lui Giovanni di Bicci de Medici. Giovanni provenea dintr-o familie mai puțin înstărită, câștigase mult mai multă avere și se căsătorise bine. Sprijinitor al artelor în orașul său, fusese unul dintre sponsorii magnificei porți a Baptisteriului lui Ghiberti, deși aceasta a fost finalizată abia după moartea lui.

Cosimo avea patruzeci de ani și era bogat la moartea tatălui său. Însă calea spre adevărata dominație asupra Florenței a fost uneori dificilă. Familia care conducea orașul, Albizzi, se temea de el și, în egală măsură, îi invidia averea, astfel că a pus să fie arestat sub acuzația gravă că „încercase să se ridice mai sus decât alții". Cosimo și-a cumpărat mai întâi viața și apoi libertatea cu averea Medici și a plecat în exil timp de un an, revenind pentru a deveni conducătorul orașului, izgonind pentru totdeauna familia Albizzi din Florența. Era atât de puternic, încât papa Pius al II-lea îl descria ca fiind „rege prin toate, mai puțin prin titlu".

În afara faptului că era cel mai bogat și mai influent bancher al Europei, Cosimo era și un învățat, unul dintre primii umaniști și printre cei mai eminenți patroni ai artelor din istorie, sprijinindu-i pe mulți dintre marii artiști ai vremii, inclusiv pe Fra Angelico, Donatello, Ghiberti, Filippo Lippi și Gozzoli. L-a încurajat pe Brunelleschi să termine marele dom al catedralei din Florența și a comandat construirea Capelei Medici la Santa Croce și a mănăstirii San Marco. A construit Palazzo Medici și a instaurat dinastia Medici, care avea să dureze 200 de ani.

Cosimo avea o fire sceptică și un simț al umorului dezvoltat. Pe măsură ce îmbătrânea, devenea tot mai conștient de apropierea morții. Odată, când soția sa l-a întrebat de ce stătea atât de mult timp cu ochii închiși, el i-a răspuns simplu: „Ca să-i obișnuiesc cu întunericul".

Presimțirea sa a fost corectă. Chinuit de febră, slăbit, suferind de afecțiunea moștenită în familia lui, guta, a murit la 1 august 1464, la vârsta de șaptezeci și cinci de ani. Triști, dar recunoscă- tori, cetățenii Florenței l-au numit, după moarte, Pater Patriae (părintele patriei).

În aceeași zi

1826: Este dată în funcțiune prima linie de cale ferată pentru călători din lume, între Stockton și Darlington

1917: Moare pictorul francez Edgar Degas

1944: Moare sculptorul francez Aristide Maillol

28 septembrie

Este asasinat adevăratul rege Venceslav

929 Bunul rege Venceslav privea / De sărbătoarea lui Ștefan,

/ Când zăpada cădea și se-așeza-mprejur / Înaltă, proaspătă și netedă.

/ Tare mai strălucea luna în noapte-aceea / Deși gerul era crud,

/ Când zări un sărman Care aduna surcele de foc.

Acest colind a fost scris în 1853 de un predicator englez, pe nume Neale, pe o melodie suedeză din secolul al XVI-lea. Chiar și astăzi se mai cântă despre acel bun rege din Boemia (care, de fapt, a fost duce), asasinat în această zi, în drum spre biserică.

Tatăl lui Venceslav murise tânăr, însă băiatul a fost crescut ca un bun creștin de credincioasa lui bunică, Ludmila. Din nefericire, mama lui Venceslav, Drahomira, a rămas păgână și în scurt timp a poruncit ca soacra să fie ucisă, astfel încât să pună mâna pe putere ca regentă a tânărului Venceslav.

Când Venceslav a ajuns la vârsta majoratului, a preluat frâiele guvernării, dovedind pe loc că avea instincte bune, în vremurile neprielnice ale istoriei. A făcut legământ să rămână virgin, a încurajat răspândirea creștinismului în Boemia și, spre marea dezamăgire a soldaților săi, a făcut pace cu împăratul german, Henric Păsărarul. Și-a înfuriat nobilii prin rectitudinea sa creștină, mai ales prin dorința de a-i ajuta pe săraci.

În anul 929, tânărul duce în vârstă de douăzeci și doi de ani și-a părăsit capitala, Praga, să-l viziteze pe fratele său, Boleslav. După o seară de petreceri magnifice, Venceslav s-a trezit devreme ca să se ducă la slujba de

dimineață. Însă când dădea să intre în biserică, oameni plătiți de fratele său l-au omorât cu brutalitate.

Boleslav a căpătat ce-și dorise: a devenit duce. Însă Venceslav a devenit mai întâi sfântul patron al Boemiei și apoi al Cehoslovaciei.

În aceeași zi

48 î.Hr.: Este asasinat generalul roman Pompei cel Mare

1215: Se naște împăratul mongol al Chinei, Kublai Han

1573: Se naște pictorul italian Caravaggio (Michelangelo Merisi), în orășelul al cărui nume îl poartă, lângă Bergamo

1841: Se naște prim-ministrul francez Georges Clemenceau

1864: Karl Marx fondează Prima Internațională la Londra

1895: Moare omul de știință francez Louis Pasteur

29 septembrie

Primul împărat habsburg

1273 În această zi, Herzog (duce) Rudolf de Habsburg a fost ales împărat al Sfântului Imperiu Roman de către ceilalți prinți germani, devenind primul habsburg care a deținut acest titlu. Prin alegerea lui, habsburgii aveau să devină cea mai puternică familie din Europa, în următorii 600 de ani.

Familia Habsburg și-a luat numele de la fortăreața lor, construită pe piscurile din Elveția zilelor noastre – Habichtburg sau Castelul Șoimului. Peste secole, numele acesta a fost prescurtat în Habsburg. În a doua jumătate a secolului al XIII-lea, Rudolf a moștenit ducatul tatălui său. Era un războinic inteligent și întreprinzător, a cărui familie era prea slabă pentru a reprezenta o amenințare la adresa prinților germani. De fapt, slăbiciunea lui Rudolf a devenit punctul său forte, având în vedere că ceilalți nobili l-au ales împărat, gândindu-se că nu reprezenta nici un pericol.

Cu toate că Rudolf s-a dovedit a fi un bun împărat (i-a înfrânt atât pe puternicii boemieni, cât și pe francezi), nu a reușit să-i convingă pe electori să-i garanteze tronul fiului său. Însă faptul că devenise împărat a creat un precedent care i-a ajutat pe habsburgi să dețină coroana, cu intermitențe, până în 1438, când au reușit s-o câștige definitiv, până în momentul în care Napoleon l-a forțat pe împăratul Francisc al II-lea să renunțe la acest titlu, în 1804, aducând sfârșitul Sfântului Imperiu Roman.

În aceeași zi

1582: Moare la Alba Sfânta Teresa

1758: Se naște amiralul britanic Horatio Nelson

1910: Moare pictorul american Winslow Homer

30 septembrie

Richard al II-lea devine primul rege englez care abdică

1399 În această zi de 30 septembrie, în fața Parlamentului, în Westminster Hall, în imediata apropiere a catedralei în care fusese încoronat în urmă cu 22 de ani, Richard al II-lea, regele Angliei, și-a anunțat calm abdicarea în favoarea vărului său primar Henry Bolingbroke, căruia, anterior, Richard îi confiscase moșia. Bolingbroke era acum regele Henric al IV-lea.

La vârsta de zece ani, Richard moștenise tronul de la bunicul său, Eduard al III-lea, și, pe parcursul următorilor șapte ani, s-a mulțumit să-l lase pe unchiul său, John de Gaunt, să conducă regatul, cât timp el a crescut devenind un tânăr înalt, chipeș și blond, foarte pasionat de cultură și prea puțin interesat de ocupațiile regești, precum turnirurile și războaiele.

În anii de după preluarea frâielor țării, Richard a devenit din ce în ce mai egoist și mai extravagant, având o mulțime de favoriți, mai întâi pe Robert de Vere și mai apoi pe Edmund, conte de Rutland. Pe măsură ce legăturile lui deveneau tot mai cunoscute, Richard era și el mai autoritar, dovedind prea puțin respect față de parlament, mai întâi umplându-l cu susținători de-ai săi, iar apoi desființându-l cu totul. În megalomania lui, a încercat chiar (fără succes) să fie ales împărat al Sfântului Imperiu Roman.

Printre nobilii profund nemulțumiți de faptul că era cheltuitor și de favoritismul de la curtea regală se număra și vărul lui, Henry Bolingbroke, fiul lui John de Gaunt. La un moment dat, Bolingbroke și alți patru tovarăși l-au obligat pe rege să-l izgonească pe de Vere, câștigându-și astfel ura lui Richard. Nu a trebuit să treacă mult să se facă simțită răzbunarea regelui. În 1398, l-a exilat pe Bolingbroke și ulterior i-a confiscat proprietățile, pe care le-a împărțit prietenilor.

Un an mai târziu, Richard a făcut greșeala să participe la o expediție în Irlanda, creându-i toate condițiile lui Bolingbroke (devenit, între timp, prin moartea tatălui său, duce de Lancaster) să invadeze Anglia în chip de susținător al tuturor nobililor deposedați. În data de 4 iulie 1399, Bolingbroke a debarcat la Ravenspur, în Yorkshire și, în scurt timp, a preluat controlul asupra întregii Anglii. Grăbindu-se să revină din Irlanda, Richard a constatat că toți îi întorseseră spatele și a fost obligat să se predea susținătorilor lui Bolingbroke, care l-au întemnițat în Turnul Londrei. Aici, a fost amenințat până când, temându-se pentru viața lui, a acceptat, în cele din urmă, să renunțe la tron. În data de 30 septembrie a abdicat în fața parlamentului și, pe 13 octombrie, Bolingbroke a fost încoronat, devenind regele Henric al IV-lea.

Regele Henric l-a întemnițat pe Richard în Castelul Pontefract, în Yorkshire, unde patru luni mai târziu acesta murea, probabil, sinucigându-se prin înfometare, însă și mai probabil asasinat la ordinele noului rege.

Richard al II-lea a fost unul dintre cei patru regi ai Angliei care au abdicat; ceilalți sunt Eduard al II-lea, Iacob al II-lea și Eduard al VIII-lea.

În aceeași zi

1520: Începe domnia lui Soliman Magnificul în fruntea Imperiului Otoman

1791: Are loc prima reprezentație, la Viena, a operei lui Mozart, Flautul fermecat

1 octombrie

Alexandru cel Mare învinge perșii la Gaugamela

331 î.Hr. În această zi de 1 octombrie, omul care a fost, probabil, cel mai mare general din istorie a distrus Imperiul Persan, în victoria de la Gaugamela, aflată azi în nordul Irakului.

Alexandru cel Mare fusese învățat de către tatăl său, Filip al Macedoniei, și de către tutorele său, Aristotel, să urască perșii, care îi invadau și îi hărțuiau pe greci încă din vremea lui Xerxes, cu un secol și jumătate înainte. Dar Alexandru și-a dezvoltat, de asemenea, propriile idei revoluționare. El credea cu fervoare în superioritatea civilizației grecești și era convins că are misiunea de o răspândi în lumea barbară.

Când Alexandru urcase pe tronul Macedoniei, după asasinarea tatălui său, moștenise un regat, o armată extraordinară și un plan incipient de a invada marele Imperiu Persan care se întindea din Anatolia spre câmpiile Indiei. În primăvara anului 334 î.Hr., a traversat strâmtoarea Dardanele, cu o armată de aproximativ 50 000 de oameni, dintre care 7 000 de soldați de cavalerie, hotărât să-și cucerească dușmanul. „Așa cum cerul nu poate avea doi sori, nici pământul nu poate avea doi stăpâni”, spunea el cu superioritate.

În trei ani, Alexandru a învins mulți satrapi (guvernatori de provincii) ai împăratului persan Darius al III-lea, iar Darius a încercat să-l cumpere, promițându-i să cedeze teritorii importante și să plătească 10 000 de talanți de aur, în cazul în care Alexandru s-ar fi întors în Grecia.

Când a auzit oferta, generalul cu cel mai înalt rang al lui Alexandru, Parminio, i-a recomandat: „Aș accepta, dacă aș fi Alexandru”, la care Alexandru a răspuns cu aroganță: „Și eu la fel, dacă aș fi Parminio”.

Nevoit, în cele din urmă, să lupte, Darius a adunat în apropierea orașului Arbela o armată uriașă, în jur de 200 000 de oameni, care a inclus imbatabilele care de luptă cu lame la roți și cel puțin 15 elefanți.

Darius a ales terenul cu atenție. În apropiere se afla câmpia de la Gaugamela, teren perfect pentru cavalerie și care de luptă. Pentru a-și asigura victoria, Darius a ordonat să se taie copacii și să se niveleze terenul, pentru a da forței sale superioare o șansă mai bună de a-i înconjura pe grecii invadatori.

Când Alexandru a ajuns pe valul de pământ din fața Gaugamelei, generalii săi s-au grăbit să intre în luptă; în timp ce el a poruncit trupelor să se odihnească pentru noapte, dând, în schimb, impresia că atacul era iminent, pentru a-l păcăli astfel pe Darius să-și țină oamenii treji toată noaptea, în așteptarea atacului. Până în dimineața zilei următoare, perșii erau deja epuizați la intrarea în luptă.

Odată ce a început bătălia, cavaleria persană a avansat, lăsând o breșă prin care Alexandru și-a condus călăreții direct către Darius. Când împăratul a fugit, Alexandru și-a îndreptat carul înspre flancul inamicului, atacându-l și începând distrugerea armatei persane.

Există estimări diferite privind victimele luptei, nici una de încredere, dar este sigur că perșii au suferit pierderi grele, probabil 40 000 de morți, în timp ce numai câteva sute de soldați greci de-ai lui Alexandru au murit.

După bătălie, Alexandru l-a urmărit pe Darius, dar înainte de a-l putea prinde din urmă, împăratul a fost ucis de unul dintre generalii săi. Victoria lui Alexandru la Gaugamela i-a oferit acestuia controlul asupra a ceea ce, în acel moment, era cel mai mare imperiu pe care-l cunoscuse lumea. Un rezultat poate chiar mai important a fost răspândirea valorilor grecești și a concepției lui Alexandru, unică în epoca sa, conform căreia oamenii buni de pretutindeni, greci sau barbari, ar trebui să se unească pentru a conduce lumea pentru binele omenirii.

În aceeași zi

1066: Wilhelm Cuceritorul debarcă la Pevensey, în Sussex

1684: Moare dramaturgul francez Pierre Corneille

1936: Francisco Franco ajunge în fruntea statului spaniol

2 octombrie

Saladin recucerește Ierusalimul

1187 În această zi, orașul sfânt al Ierusalimului a căzut în mâinile Islamului, după mai puțin de un secol de dominație creștină.

Când creștinii europeni cuceriseră pentru prima dată orașul, aflat sub ocupația necredincioșilor, în timpul Primei Cruciade, ei au înființat un regat, dar până la sfârșitul secolului al XII-lea, casa regală intrase într-un declin abrupt. Când regele Baudouin al IV-a a murit de lepră, tronul ar fi trebuit să revină tânărului său nepot, dar sora lui Baudouin, Sibila, avea alte gânduri. Împreună cu soțul ei, Guy de Lusignan, a confiscat coroana și a făcut ca Guy să fie declarat rege.

Dar Guy nu avea nici inteligența, nici cruzimea foștilor regi creștini, iar adversarul lor sarazin era formidabilul și experimentatul sultan Saladin, comandant-șef al armatei sale de 16 ani.

Născut în Mesopotamia (Irakul modern), Saladin era un musulman credincios, devotat ideii de jihad împotriva creștinilor și de eliberare a Ierusalimului. În iulie 1187, el a distrus complet armata cruciată la Hattin și apoi a pornit spre orașul sfânt. După un asediu scurt, acesta a căzut în fața armatelor musulmane. Spre uimirea și bucuria creștinilor cuceriți, Saladin și oamenii săi i-au tratat cu bunăvoință și curtoazie, comportament cu totul diferit față de măcelul nediscriminatoriu care urmase cuceririi orașului de către creștini.

Cu toate acestea, pentru creștinii din Ierusalim și din toată Europa, căderea orașului sfânt a fost considerată o catastrofă. Pentru sarazini, data în sine trebuie să fi confirmat credința lor în justețea divină a cauzei lor, pentru că, tot pe 2 octombrie, cu peste o jumătate de mileniu înainte, Mahomed se înălțase la cer din același loc, Ierusalim.

Ierusalimul a fost creștin timp de exact 88 de ani, două luni și 17 zile.

În aceeași zi

632: Profetul Mahomed s-a ridicat la ceruri din Ierusalim

1869: Se naște liderul indian Mohandas Gandhi

1968: Moare artistul francez avangardist Marcel Duchamp

3 octombrie

Sfântul Francisc moare la Assisi

1226 Printre dealurile unduitoare ale Umbriei, se află o bijuterie medievală numită Assisi, acum afectată de cutremure și urâțită de prezența magazinelor cu suvenire lipsite de gust, dar care arată, în mare, exact ca în urmă cu trei sferturi de mileniu, când cel mai cunoscut cetățean al său își dădea ultima suflare în apropiere, la mănăstirea Porziuncola.

Când Sf. Francisc de Assisi murea, la vârsta de patruzeci și patru de ani, el era deja recunoscut ca un sfânt pentru pietatea sa, pentru vindecările miraculoase pe care le înfăptuise și pentru că întemeiase Ordinul Franciscan pentru bărbați și Ordinul Sărmanelor Clarise pentru femei. În ciuda devotamentului total pentru Dumnezeu și Biserică, a fost unul dintre cei mai iubiți sfinți tocmai datorită dragostei sale pentru animale, pe care le-a numit „frați” și „surori”.

Când Francisc avea 42 de ani, a avut o viziune impresionantă. Sf. Bonaventura, lider al ordinului în secolul al XIII-lea, o descrie astfel: „Așa cum stătea deasupra lui, el [Francisc] a văzut că era un bărbat și, totodată, încă un serafim cu șase aripi; brațele i s-au întins și picioarele i s-au lipit, iar corpul său a fost fixat pe o cruce”. Când serafimul a dispărut, Francisc și-a descoperit stigmatele pe corp. Ulterior, a orbit aproape complet, probabil de la o infecție contractată într-o călătorie întreprinsă anterior, în Orientul Mijlociu.

Francisc a fost un mistic care a iubit viața, dar a urât proprietatea, atât de mult încât, în ultimele sale ore, le-a cerut franciscanilor, colegii lui, să-l așeze pe pământul gol să moară. Știind că sfârșitul era aproape, a spus: „Bine ai venit, soră moarte”.

A fost atât de venerat încât doar doi ani mai târziu a fost sanctificat și, după numai 27 de ani de la decesul său, maiestuoasa catedrală din Assisi care a fost construită în onoarea sa a fost sfințită.

În aceeași zi

1656: Moare Myles Standish, lider al Coloniei Plymouth (prima așezare permanentă din America de Nord)

1867: Se naște pictorul francez Pierre Bonnard la Fontenay-aux-Roses

1896: Moare artistul englez William Morris

1910: Republicanul de frunte Miguel Bombarda este ucis de un nebun, eveniment care a dus la izbucnirea revoluției portugheze

4 octombrie

Începe Războiul Crimeii

1853 Țarul Rusiei, Nicolae I, numise cu dispreț Turcia „bolnavul Europei”; în mai, a intrat în Principatele Dunărene (Țara Românească și Moldova), care, teoretic, erau sub „protecție” comună rusă și turcă.

Franța, Austria și Marea Britanie au protestat vehement și, până în septembrie, mulțimile s-au revoltat la Constantinopol împotriva incursiunii ruse. Tensiunea era evidentă, cele două imperii corupte și pe moarte, Imperiul Otoman și Imperiul Rus, condus de dinastia Romanovilor, urmărindu-se unul pe altul, fără să-și abandoneze propriile ambiții.

Știind că au principalele puteri europene în spatele lor, turcii au fost mai mult decât bucuroși să declare război în această zi a anului 1853; astfel a început Războiul Crimeii.

Până în luna martie a anului următor, Franța și Marea Britanie au intrat în război alături de turci și, ulterior, și Regatul Sardiniei va trimite un regiment.

Războiul Crimeii a fost purtat în condiții îngrozitoare; aproape doi ani și jumătate, oamenii au murit din cauza rănilor, a frigului și mai ales a bolilor care devastau ambele tabere. În final, Rusia a recunoscut câteva modificări neînsemnate de frontieră și lupta s-a oprit. Războiul a fost martor al unor legendare, deși inutile acte de eroism, cum ar fi atacul cavaleriei ușoare, iar Florence Nightingale a devenit eroina britanicilor, îngrijind răniții în timpul conflictului. Dar, în total, aproximativ 250 000 de oameni au murit în Crimeea, într-unul dintre cele mai lipsite de scop războaie ale istoriei.

Țarul Nicolae, omul care a început războiul, nu a supraviețuit pentru a-i vedea sfârșitul; a murit pe 2 martie 1855, cu unsprezece luni înainte de

sfârșit. Unii istorici susțin că s-a sinucis, din cauza disperării de a vedea pierderile din ce în ce mai mari ale Rusiei, dar este mult mai probabil să fi murit de pneumonie, organismul său epuizat fiind prea slab pentru a rezista.

Poate singurul beneficiu al Războiului Crimeii a constat în îmbogățirea limbii engleze cu cuvinte ce denumesc obiecte de îmbrăcăminte. Atunci a apărut casca balaclava, cagula inventată de soldați pentru a se apăra împotriva frigului nimicitor și botezată după bătălia de la Balaclava, din 1854, mâneca raglan, concepută inițial pentru a fi purtată de comandantul britanic cu un singur braț, feldmareșalul Raglan, și cardiganul, numit după inventatorul său, generalul britanic Sir James Cardigan.

În aceeași zi

1582: Papa Grigore al XIII-lea pune bazele calendarului gregorian, desemnând 1 ianuarie drept prima zi a anului

1669: Pictorul olandez Rembrandt van Rijn moare la Amsterdam

1720: Se naște arhitectul și gravorul italian Giambattista Piranesi

1814: Se naște pictorul francez Jean François Millet

1830: Belgia își declară independența față de regatul Olandei

5 octombrie

Napoleon împrăștie gloata cu o rafală de mitralii

1795 Era în ziua de 13 Vendémiaire, anul IV, conform calendarului republican francez. Ludovic al XVI-lea și Robespierre fuseseră ghilotinați, dar monarhiștii duri și revoluționarii fanatici încă umblau pe străzile din Paris. Agitatorii regaliști, în mod bizar susținuți de către dușmanii lor anteriori de extremă stângă mărșăluiau în fruntea unei mulțimi de 30 000 de protestatari surescitați și înarmați. Scopul lor: Tuileries, acolo unde se întrunea Convenția. Guvernul trebuia să cadă, indiferent cine avea să plătească oalele sparte.

Responsabil de securitate era vicontele Paul Barras, un nobil provincial solid, care contribuise la execuțiile lui Ludovic al XVI-lea și Robespierre. În calitate de comandant al Armatei de Interior și al Poliției, era unul dintre cei mai puternici oameni din țară. Începuse recent o nouă poveste de dragoste, cu o ispititoare văduvă de treizeci și doi de ani din Martinica, Joséphine de Beauharnais.

Conștient de faptul că doar forța ar putea potoli mulțimea, Barras l-a ales pe un tânăr general de brigadă fără slujbă, numindu-l responsabil cu apărarea Convenției. Tânărul se numea Napoleon Bonaparte. Bonaparte a înțeles imediat că are nevoie de artilerie și i-a ordonat maiorului Joachim Murat, pe care îl întâlnea pentru prima dată, să rechiziționeze 40 de tunuri și să le plaseze în punctele-cheie din jurul Tuileries.

Pe la mijlocul după-amiezii, gloata agitată se apropia. Bonaparte nu a tras până când mulțimea a ajuns în bătaia focului, apoi a spus cu dispreț: „O să le dăm o rafală de mitralii”. Tunul a scuipat mitralii ucigașe, omorând instantaneu 200 de oameni și rănind de două ori mai mulți. Mulțimea a fugit, cuprinsă de panică, iar guvernul s-a salvat.

În mod straniu, destinele multora dintre principalii actori de la 13 Vendémiaire aveau să se întretaie în anii următori. Un an mai târziu, Bonaparte se căsătorea cu Joséphine de Beauharnais, pe care o întâlnise în casa lui Barras. Barras a ajuns într-o poziție și mai puternică în guvern, dar, ulterior, a fost îndepărtat rapid din funcție și, mai apoi, exilat din Franța de către Bonaparte, cel pe care-l făcuse general. Murat a devenit unul dintre cei mai de succes mareșali ai lui Bonaparte și, în cele din urmă, rege în Napoli. Și, desigur, în lovitura de stat din noiembrie 1799, Bonaparte a înlăturat, de asemenea, guvernul republican pe care îl protejase atât de bine.

În aceeași zi

1791: Moare ofițerul rus Grigori Potemkin, om de stat și iubit al Ecaterinei cea Mare

1889: Se deschide, la Paris, Moulin Rouge

1910: Portugalia e proclamată republică, iar regele Manuel al II-lea este obligat să părăsească țara

6 octombrie

Omul care a tradus Biblia în limba engleză este executat

1536 William Tyndale a fost tipul de fanatic religios pe care fanaticii religioși îl urăsc. Hirotonit preot catolic, a intrat în rândurile profesorilor de la Universitatea Cambridge și acolo a fost convertit la ideea că Biblia, mai degrabă decât ierarhia Bisericii, ar trebui să fie autoritatea care să guverneze doctrina religioasă. A devenit, de asemenea, susținător asiduu al ideii de a oferi o Biblie care să fie accesibilă tuturor credincioșilor. Scopul vieții lui a devenit traducerea Bibliei în limba engleză.

Tyndale și-a finalizat propria versiune a Noului Testament în 1525 și, un deceniu mai târziu, 50 000 de exemplare au fost tipărite. Este primul text în limba engleză al Noului Testament care a fost publicat.

Dar opiniile lui Tyndale au fost prea radicale pentru acea vreme. Un alt fanatic, Sir Thomas Morus, i-a condangat convingerile religioase, criticile aduse divorțului au atras mânia regelui Henric al VIII-lea, iar Thomas Wolsey, principalul sfetnic al lui Henric, a încercat să-l aresteze, chiar și după ce fugise din Anglia în Germania.

Tyndale a făcut, în cele din urmă, greșeala fatală de a încerca să se ascundă în Anvers, pe atunci parte a Țărilor de Jos spaniole. Acolo, cei mai mari fanatici din lume, conducătorii Inchiziției spaniole, l-au condangat la moarte ca pe un eretic.

În această zi de octombrie, Tyndale a fost scos din celula sa și dus la quemadero, locul unde urma să fie ars pe rug. Se spune că, în timp ce era legat de stâlp, s-a rugat: „Doamne, deschide-i ochii regelui Angliei”. Apoi, a fost strangulat de călău și trupul i-a fost ars.

Este frumos să credem că William Tyndale poate să ne vadă de acolo, de sus, și să se bucure de încununarea eforturilor sale. Oamenii care l-au persecutat și Inchiziția au dispărut de mult, dar traducerea lui încă stă la baza Versiunii regelui Iacob a Bibliei.

În aceeași zi

105 d.Hr.: La Arausio (acum Orange, în Provence), două triburi germane, cimbrii și teutonii, au înfrânt legiunile lui Caepio și Mallius, omorând 80 000 de oameni

1887: Se naște arhitectul elvețian Charles-Edouard Le Corbusier, în La Chaux-de-Fonds

1891: Naționalistul irlandez Charles Stewart Parnell moare la Brighton

1892: Moare Alfred, Lord Tennyson

7 octombrie

Europa creștină îi înfrânge pe turci la Lepanto

1571 În acea duminică, ziua Domnului, forțele creștine ale Spaniei, Veneției și ale papalității s-au unit pentru a distruge flota turcă, în bătălia de la Lepanto, care a îndepărtat pentru totdeauna pericolul cuceririi islamice a Europei.

Cele două flote s-au întâlnit în zori, în largul coastei de vest a Greciei. Imensa armada europeană, cu 316 nave, depășea flota turcilor, care aveau doar 245 de nave. Dar, în secolul al XVI-lea, bătăliile navale erau câștigate, în primul rând, prin folosirea unor galere cu mulți vâslași, transportând soldați care trăgeau împotriva navelor inamice și apoi le abordau, iar turcii aveau un avantaj important prin numărul de galere.

La comanda flotilei creștine era Don Juan de Austria, chipeșul fiu nelegitim al lui Carol Quintul, împărat al Sfântului Imperiu Roman, care renunțase la tron; Don Juan de Austria era, așadar, fratele vitreg al regelui Filip al II-lea al Spaniei. Deși avea numai douăzeci și patru de ani, luptase deja cu succes împotriva piraților berberi. Când flotele s-au apropiat una de alta, el a comandat atacul. Căpitanii au îndemnat la prudență, Don Juan răspunzându-le: „Domnilor, nu mai e vreme pentru consiliere, ci pentru luptă”.

Bătălia a durat patru ore și nu a fost decisă de galere și de soldați, ci de navele creștinilor – galioane, fregate și goelete puternic înarmate cu tunuri. Puterea de foc superioară a europenilor s-a dovedit a fi decisivă, nimicind trupele inamice și scufundându-le galerele, înainte ca acestea să-și poată folosi soldații. Când nava i-a fost cucerită, comandantul turc a căzut în genunchi, oferind o recompensă uriașă în schimbul vieții sale. Cu dispreț, un soldat spaniol i-a tăiat capul când era îngenuncheat, apoi l-a înfipt în vârful suliței sale.

Aceasta a fost prima dată în istoria navală când corăbiile cu velatură au înlocuit galerele ca armă principală. Când bătălia s-a încheiat, peste 8 000 de creștini pieriseră, dar aproape 30 000 de turci fuseseră măcelăriți sau înecați. În plus, aproximativ 15 000 de creștini, sclavi pe galerele turcești, au fost eliberați.

Bătălia de la Lepanto a marcat sfârșitul dominației navale turcești și a distrus mitul invincibilității otomane, care fusese creat la începutul secolului, în timpul domniei lui Soliman Magnificul. A fost, de asemenea, o experiență decisivă pentru un soldat spaniol de douăzeci și patru de ani, rănit la mâna stângă de un glonț turc. Acesta a abandonat cariera militară, poate crezând că un condei în mâna dreaptă s-ar putea dovedi mai puternic decât sabia. Numele lui era Miguel de Cervantes.

În aceeași zi

1769: Căpitanul Cook descoperă Noua Zeelandă

1777: Revoluționarii americani îi înfrâng pe britanici în a doua bătălie de la Saratoga

1849: Scriitorul american Edgar Allan Poe moare din cauza băuturii

1900: Se naște Heinrich Himmler, șef al SS-ului nazist, care a organizat lagărele de exterminare din Europa de Est

8 octombrie

Țăranul erou - caporalul Alvin York

1918 Dintre toate actele de eroism ale americanilor în Primul Război Mondial, nici unul nu este mai pomenit decât cel al caporalului Alvin York, un om din munții statului Tennessee, care, de unul singur, a neutralizat 35 de mitraliere germane, a ucis peste 20 de mitraliori și a capturat 132 de soldați inamici, într-o singură dimineață.

Plutonul lui York a luat parte la un atac al Batalionului 328 Infanterie împotriva pozițiilor inamice puternic fortificate din pădurea Argonne. În zori, pe 8 octombrie, începuse atacul, dar americanii fuseseră aproape imediat doborâți de focul automat, ținuți pe loc și, după toate aparențele, neajutorați. Mitralierele germane trăgeau neîncetat împotriva lor, iar pierderile americanilor erau grele. În disperare, 17 oameni, inclusiv detașamentul lui York, au hotărât să acționeze prin spatele inamicului, printr-o tranșee secretă.

În mod miraculos, au reușit să ajungă în spatele germanilor, dar mitralierele inamice s-au întors, ucigând imediat șase dintre ei.

Din acel moment, York avea cel mai mare grad dintre cei rămași în viață. Ceea ce s-a întâmplat în continuare este meritul lui. „De îndată ce mitralierele au deschis focul înspre mine, am început și eu să trag împotriva lor. Erau peste 30, trăgeau încontinuu și tot ce am putut face a fost să trag în nemți cât de repede am putut. Executam tir de precizie. Nu cred că am ratat vreun foc... Ca să mă vadă sau ca să poată ținti înspre mine, nemții trebuiau să-și ridice capetele și, de fiecare dată când vedeam un cap, trăgeam... Deodată, un ofițer german și cinci soldați au sărit din tranșee și m-au atacat la baionetă. Am început din nou să trag cu vechea armă automată și să-i împușc. Mai întâi l-am lovit pe al șaselea, apoi pe al cincilea, al patrulea, al treilea și așa mai departe. Voiam să mai apară și alții. Nu voiam ca aceia

aflați în spate să vadă cum trag în cei din față – mi-era teamă că se vor lăsa în jos și apoi vor trage toți înspre mine.”

Terorizați și uimiți de această mașină de ucis americană, restul trupelor germane s-a predat în fața lui York, care a mers înspre ei, victorios, ținând un pistol la tâmpla ofițerului superior german.

Pentru eroismul său deosebit, York a fost promovat la gradul de sergent și a primit Medalia de Onoare chiar de la generalul Pershing, comandantul forțelor americane din Europa.

În aceeași zi

1085: Sfințirea bazilicii San Marco din Veneția

1754: Romancierul britanic Henry Fielding moare la Lisabona

1871: Marele incendiu din Chicago pornește de la staulul lui Patrick O’Leary; 250 de oameni mor și 95 000 rămân fără adăpost

9 octombrie

Omul care a scris Don Quijote

1547 Din această zi datează prima mărturie despre Miguel de Cervantes – ziua botezului său, în micul oraș Alcala de Henares, aflat la aproximativ 40 de kilometri de Madrid. Nu cunoaștem ziua nașterii lui, dar putem presupune că a fost 29 septembrie, sărbătoarea de San Miguel. Știm data morții sale (23 aprilie 1616), deși există controverse și pe această temă. Nu știm unde a fost îngropat. Acest amănunt, la fel ca o mare parte dintre detaliile vieții sale, a dispărut în ceața secolelor trecute.

Nu există nici un portret al marelui scriitor, dar avem o descriere făcută de Cervantes însuși, de când avea în jur de șaizeci de ani: „cu chip acvilin, cu părul șaten închis, cu o expresie blândă, limpede, ochi veseli și nasul coroiat, dar bine proporționat; barba lui este argintată, deși era aurie cu nici douăzeci de ani în urmă; mustața mare, gura mică, cu dinți nici mari, nici mici, deoarece are doar șase dintre ei și sunt în stare proastă și prost poziționați, și nici nu se potrivesc între ei, corpul între două extreme, nici înalt, nici scund; un ten luminos, mai degrabă palid decât întunecat, cu umerii destul de grei și cu picioarele nu foarte ușoare”.

Cervantes a dus o viață neașteptat de interesantă pentru un om pe care majoritatea dintre noi îl știu doar ca autor al primului roman al lumii, Don Quijote.

Probabil că a crescut în Madrid, fiind fiul unui bărbier, care mai făcea și pe farmacistul și pe chirurgul. Înainte să înceapă să scrie, a fost un soldat curajos; la douăzeci și patru de ani lupta împotriva turcilor în marea bătălie navală de la Lepanto, unde s-a ales cu trei răni prin împușcare, ultima schilodindu-i mâna stângă pe viață. Patru ani mai târziu, a fost capturat de

piraţii berberi. Aceştia l-au ţinut sclav în Alger timp de cinci ani, aşteptând ca familia lui să facă rost de 500 de scuzi de aur pentru răscumpărare.

La patruzeci de ani, trăia în Sevilla, unde a fost excomunicat temporar pentru că furase provizii de la catedrală; ulterior, a fost închis de două ori pentru afaceri dubioase legate de slujba sa de achizitor de nave pentru Coroana spaniolă.

Aproape sigur, Cervantes a scris Don Quijote pentru bani. Partea I a fost publicată când avea deja cincizeci şi opt de ani, iar partea a II-a a apărut nouă ani mai târziu, cu numai doi ani înainte de moartea sa. Astăzi, după aproape patru secole, Don Quijote continuă să fie considerat cel mai mare roman scris vreodată în limba spaniolă, iar spaniolii, desigur, îl consideră cel mai mare roman al literaturii mondiale.

În aceeaşi zi

1000: Exploratorul scandinav Leif Erikson ajunge în America de Nord

1779: Începe, la Manchester, prima răscoală a luddiţilor, împotriva introducerii maşinilor de tors bumbacul

1835: Se naşte la Paris compozitorul francez Charles Camille Saint-Saëns

10 octombrie

Moare Carol I, primul rege al României

1914 După înlăturarea, de către monstruoasa coaliție, a primului domnitor pământean al Principatelor Unite, Alexandru Ioan Cuza, legislativul român îl alege domnitor pe Filip I de Flandra. La aflarea refuzului acestuia de a primi înalta demnitate, I.C. Brătianu îl va propune, cu acceptul guvernului român, pentru coroana României pe principele Carol Ludovic de Hohenzollern, fiul principelui Carol Anton de Hohenzollern, guvernatorul Rhenaniei. Principele desemnat acceptă propunerea. Cancelarul Prusiei, Bismarck, și regele Wilhelm I sunt de acord cu desemnarea lui Carol de Hohenzollern drept domnitor al României, iar la 10/22 mai 1866, el depune jurământul de credință (citit de Nicolae Haralambie, membru în Locotenența Domnească) în fața Adunării Elective, devenită Adunare Constituantă, a Locotenenței Domnești și a guvernului. Constituția, promulgată la 1/13 iulie, consacră drept formă de stat monarhia constituțională ereditară. Peste trei ani, la 3/15 noiembrie 1869, principele Carol I se căsătorește cu principesa germană Elisabeta de Wied. Din căsătorie se va naște, în august 1870, unicul copil, principesa Maria, decedată la vârsta de trei ani și șapte luni.

Primii ani de domnie ai lui Carol I se vor caracteriza, în plan politic, printr-o accentuată instabilitate guvernamentală. În intervalul 1866–1871, la cârma statului român se vor perinda 13 guverne, vor avea loc circa 30 de remanieri guvernamentale, iar corpurile legiuitoare (Adunarea Deputaților și Senatul) nu-și vor duce niciodată mandatul de patru ani până la capăt. Adept al unui regim politic bazat pe două partide politice puternice, domnitorul Carol I va introduce în practica guvernamentală așa-zisa „rotativă” între Partidul Liberal și cel Conservator. În rândurile unei părți a clasei politice românești persistau încă sentimente antidinastice, sentimente ce vor cunoaște o revigorare odată cu noua orientare a politicii externe a

României, de apropiere de Austro-Ungaria, impusă de domnitor. Afacerea Strousberg (numele bancherului austriac care trebuia să construiască o rețea de căi ferate, afacere care a provocat bugetului țării o pierdere considerabilă) va alimenta în mod semnificativ această stare de spirit. Momentul ei culminant îl va reprezenta mișcarea conspirativă de la Ploiești, condusă de fostul ofițer Alexandru Candiano-Popescu, prefect de Prahova din vara anului 1870. Obiectivele mișcării erau înlăturarea domnitorului și proclamarea republicii. Nesincronizarea acțiunii și insuficienta ei pregătire au dus la un eșec. Capii proclamatei „republici de la Ploiești", înăbușită în fașă de intervenția hotărâtă a Batalionului de Vânători de munte din București, de sub comanda maiorului August Gorjan, sunt judecați de Curtea cu jurați de la Târgoviște și achitați.

În martie 1871, cu ocazia sărbătoririi, de către colonia germană din București, a zilei de naștere a împăratului Wilhelm I și a victoriei Prusiei în Războiul franco-german, are loc un grav incident politic. Un grup de oameni animați de sentimente filofranceze aruncă pietre în geamurile sălii Slătineanu (azi, Capșa) de pe Podul Mogoșoaiei, unde avea loc evenimentul, după care se îndreaptă spre palat. Armata intervine cu promptitudine, împrăștiind elementele exaltate, și restabilește ordinea. A doua zi, domnitorul Carol I îi convoacă la palat pe membrii Locotenenței Domnești, pentru a le încredința puterea în vederea părăsirii tronului țării. În fața fermității pledoariilor oamenilor politici români, care îi înfățișau lui Carol I dimensiunea pericolului ce amenința țara în caz de abdicare, domnitorul renunță.

Sub sceptrul lui Carol I, România își cucerește, în urma războiului din 1877–1878, independența de stat. La scurt timp după Războiul de Independență, guvernul condus de Ion C. Brătianu îi atribuie domnitorului Carol, ca semn al consolidării și creșterii prestigiului său extern, dar și pentru afirmarea independenței țării, titlul de „Alteță Regală". Este pasul pregătitor pentru proclamarea României ca regat, iar a familiei domnitoare, ca rege și regină a României. La 14 martie 1881, Parlamentul, prin votul unanim al deputaților și senatorilor, îl proclamă pe Carol I rege, iar pe principesa Elisabeta, regină a României. La 10 mai, la împlinirea a 15 ani de domnie, ei sunt încoronați suverani.

Următoarele decenii reprezintă pentru România o perioadă de liniște, în care dezvoltarea economică, progresul culturii, al artei și al științei, într-un cuvânt, modernizarea statului român fac din aceasta un element de stabilitate al vieții politice internaționale din sud-estul și centrul Europei.

Amplificarea contradicțiilor în relațiile dintre principalele puteri europene, constituirea unor grupări de state care urmăreau interese economice și de altă natură divergente, cultivarea la nivelul psihologiei colective a unor rivalități din trecut, ce încă nu-și găsiseră rezolvarea, pregătesc terenul izbucnirii, în cel de-al doilea deceniu al secolului XX, a Primului Război Mondial. Prin poziția sa strategică, România va fi supusă unor presiuni politice extrem de puternice din partea celor două tabere beligerante. Odată conflagrația dezlănțuită (iunie 1914), îi va reveni Consiliului de Coroană, convocat de regele Carol I la 21 iulie 1914, la Castelul Peleș, să decidă poziția pe care o va adopta România. Opinia publică, clasa politică românească, în cvasiunanimitate, cereau intrarea României în război alături de Antantă (Franța, Marea Britanie, Rusia), care sprijinea împlinirea dezideratului românilor dintotdeauna, unirea tuturor teritoriilor aflate vremelnic în componența imperiilor vecine, într-un stat național unitar, independent și suveran. Consiliul de Coroană respinge solicitarea regelui de alăturare la alianța Puterilor Centrale, hotărând, în final, adoptarea unei politici de neutralitate. Suveranul se supune voinței Consiliului de Coroană. Bătrân, bolnav, extenuat fizic și moral, cel care a condus timp de 48 de ani, patru luni și 17 zile destinul României încetează din viață la 27 septembrie/10 octombrie 1914. Este înmormântat la Curtea de Argeș, ctitoria lui Neagoe Basarab.

În aceeași zi

1469: Pictorul italian Fra Filippo Lippi moare la Spoleto, probabil otrăvit de părinții fetei pe care o sedusese

1684: Se naște la Valenciennes pictorul Jean-Antoine Watteau

1813: Se naște la Le Roncole compozitorul Giuseppe Verdi

1911: Dinastia imperială a Chinei abdică, și Sun Yat-Sen proclamă republica

11 octombrie

Un militant protestant cade în luptă

1531 Atunci când ne gândim la militanții creștini, primul nume care ne vine în minte ar putea fi Jean Calvin, necruțătorul fondator al puritanismului, sau, poate, numele lui Ignațiu Loyola, un fost soldat care și-a structurat ordinul pe care l-a condus, cel al iezuiților, pe principii militare. Dar poate cel mai ardent militant a fost Huldrych Zwingli, un capelan militar din secolul al XVI-lea, care a pus bazele protestantismului în Elveția.

Născut la St. Gall, Zwingli a devenit preot la douăzeci de ani și, înainte să împlinească treizeci de ani, era capelan al unui grup de mercenari elvețieni. A luptat de partea învinșilor în bătălia de la Marignano, atunci când elvețienii au fost angajați să apere Milano împotriva trupelor regelui Franței, Francisc I.

Între războaie, Zwingli a luptat pentru „protestantizarea" Bisericii Catolice. A înlăturat icoanele și statuile din biserici și a distrus orgile. Printre cele mai importante idei ale sale se află faptul că Iisus Hristos, și nu papa, este capul Bisericii, că nu există nici o bază biblică pentru ideea de purgatoriu și că sfinții morți nu pot interveni în viața celor vii. A pus la îndoială ideea de transsubstanțiere, iar prin asta și l-a făcut inamic pe Martin Luther. La vârsta de treizeci și șase de ani, Zwingli a contribuit la incitarea revoltelor împotriva postului religios și a celibatului preoțesc și, doi ani mai târziu, în 1524, a instituit obiceiul căsătoriei preoților, căsătorindu-se el însuși.

În 1531, la patruzeci și șapte de ani, Zwingli a pornit încă o dată la luptă, în calitate de capelan, alături de soldații săi, de data asta în apărarea comunității protestante din Zürich în fața celor cinci cantoane elvețiene catolice care doreau să oprească răspândirea protestantismului, la nevoie cu forța armelor. Cele două armate s-au înfruntat la granița dintre cantoanele

Zürich și Zug, la mănăstirea din Kappel, iar Zwingli a fost rănit grav în timpul încăierării. În pragul morții și-a mărturisit credința remarcând stoic: „Ce contează! Pot ucide trupul, dar nu pot ucide sufletul”. Astăzi, în locul în care a murit stă o lespede.

În aceeași zi

1689: Țarul Petru cel Mare preia controlul personal al guvernului, căruia îi va dicta în următorii 35 de ani

1899: Începe Războiul Burilor

12 octombrie

Edith Cavell ajunge în fața plutonului de execuție

1915 La ora 7, în dimineața acestei zile, în Bruxelles, o infirmieră englezoaică era condusă în fața unui pluton de execuție german. Înainte de asta, și-a strâns fusta în jurul picioarelor, ca să nu i se ridice din cauza gloanțelor. Câteva momente mai târziu, au fost trase patru focuri, iar ea a murit pe loc.

Atunci când armata germană a intrat în Bruxelles, în august 1914, Edith Cavell, în vârstă de patruzeci și nouă de ani, lucra ca infirmieră-șefă la un spital al Crucii Roșii. Germanii s-au oferit să o conducă pe ea și restul personalului medical în condiții de siguranță în Olanda, dar ea a ales să rămână să-i îngrijească pe soldații aliați răniți în cele dintâi zile ale Primului Război Mondial. A fost arestată în august 1915 și dusă în fața unui tribunal militar german; a recunoscut acuzațiile aduse împotriva ei: că ajutase aproximativ 200 de prizonieri de război – britanici și francezi – și civili belgieni să fugă în Olanda, care era neutră.

În noaptea de dinaintea execuției, îi spunea unui preot britanic: „Patriotismul nu este suficient. Nu trebuie să nutresc ură sau înverșunare față de nimeni”. Cuvintele ei au devenit celebre, dar reacția publică în Marea Britanie și în Statele Unite nu a fost atât de creștină ca atitudine. Curând a apărut un afiș de război celebru, înfățișând cadavrul unei infirmiere întins pe pământ și în picioare, deasupra ei, un ofițer german purtând o cască militară cu „țepușă” ținând în mână un pistol fumegând. Legenda afișului era Gott Mit Uns („Dumnezeu este cu noi”).

La sfârșitul războiului, trupul i-a fost adus acasă, în Anglia. În mai 1919, slujba ținută la Catedrala Westminster în memoria ei a adunat multă lume; străzile din jur erau pline de oameni care o plângeau. O statuie a fost ridicată pentru a o comemora, la nord de Trafalgar Square.

De asemenea, a fost ridicat un monument în onoarea ei la Paris, dar la 23 iulie 1940, după un tur de dimineață prin capitala cucerită, Adolf Hitler, cu amintirile amare din precedentul război, a ordonat ca monumentul să fie distrus, împreună cu alte amintiri ofensatoare ale victoriei francezilor.

În aceeași zi

1492: Columb vede pentru prima oară pământul în călătoria sa de descoperire a Lumii Noi, numindu-l San Salvador

1809: Exploratorul american Meriwether Lewis, care făcea parte din expediția lui Lewis și Clark, se sinucide

1822: Brazilia își câștigă independența față de Portugalia

1870: Generalul confederat Robert E. Lee moare la Lexington, Virginia

13 octombrie

Împăratul Claudius este otrăvit de soția sa

54 d.Hr. Împăratul roman Claudius a fost ucis în această zi de soția sa, Agrippina. Unii bărbați nu se învață minte niciodată.

Claudius devenise împărat aproape întâmplător, la vârsta de patruzeci de ani. Nepotul său, schizofrenicul Caligula, fusese asasinat de propriii ofițeri, iar un membru al gărzii îl găsise pe Claudius ascuns în spatele unei draperii, în palatul imperial. Dus cu forța la cazărmile armatei, a fost proclamat împărat, o decizie pe care Senatul roman nu era în poziția să o contrazică.

Înalt, cu părul alb, Claudius era considerat puțin mai mult decât un clovn neîndemânatic de către propria familie. Era bâlbâit, saliva i se prelingea pe la colțurile gurii și, din când în când, avea accese de râs. (Știința modernă sugerează că ar fi avut paralizie cerebrală.) În tinerețe scrisese tratate de istorie, sub tutela marelui istoric roman Titus Livius. Și s-a căsătorit.

Claudius a divorțat de prima sa soție, Plautia Urgulanilla, pe motiv de comportament scandalos și de suspiciune de crimă. A divorțat de cea de-a doua soție din motive legate de ceea ce istoricul Suetoniu numea „abateri minore”. Apoi s-a căsătorit cu cea de-a treia soție, Messalina cea cu reputație proastă, ale cărei adulteruri mergeau de la actori minori la senatori de vază. Mai mult, pentru a-și distruge dușmanii și rivalii, și-a convins soțul că aceștia complotau împotriva ei. Dintre dușmanii Messalinei și cei ai lui Claudius însuși, în jur de 35 de senatori, peste 300 de cavaleri și propria nepoată a lui Claudius au fost trimiși la moarte. O altă victimă a fost Appius Silanus, care se căsătorise recent cu mama Messalinei și care, neinspirat, respinsese avansurile lascivei sale fiice vitrege. Totuși, la un moment dat, Messalina a mers prea departe; deși era deja căsătorită cu împăratul, s-a căsătorit, fără să ascundă acest fapt, cu unul dintre amanții ei. Claudius a ordonat ca ambii să fie uciși. Messalina avea doar douăzeci și șase de ani.

Dar în sufletul lui Claudius s-a făcut din nou primăvară. La un an după ce scăpase de Messalina, s-a căsătorit pentru a patra oară. Noua lui soție era nepoata sa Agrippina, care fusese acuzată că-și otrăvise soțul cu doar câteva luni în urmă. Ea l-a convins pe Claudius să-i acorde fiului ei (viitorul împărat Nero) tratament preferențial, în detrimentul propriului fiu, Britannicus, dar în curând, a început să se teamă, auzind că soțul său se plângea că „e destinul lui să sufere și apoi să pedepsească infamia soțiilor sale".

În mod neinspirat, Claudius păstrase o otrăvitoare oficială, numită Locusta, în palat. În seara zilei de 12 octombrie, Agrippina a mituit-o pe Locusta să condimenteze niște ciuperci proaspete cu o otravă fină și apoi s-a folosit de ajutorul lui Halotus, degustătorul oficial, pentru a i le servi lui Claudius. Împăratul a avut un acces de diaree, dar nu părea să fie pe moarte; Agrippina a apelat la ajutorul lui Xenofon, medicul curții. Conform mai multor surse, Xenofon a fost cel care a administrat doza fatală, dar există mai multe versiuni legate de metoda aleasă. Unii istorici afirmă că, pretinzând că-l face pe Claudius să vomite, i-a introdus acestuia o pană otrăvită pe gât. Conform unei alte versiuni, doctorul a pus otravă în lichidul folosit pentru clismă.

În ziua următoare, dimineața devreme, Claudius a murit în agonie, la vârsta de șaizeci și trei de ani, după ce fusese timp de paisprezece ani cel mai puternic om din lume.

Agrippina și-a atins scopul de a obține tronul pentru fiul său, Nero, care l-a zeificat pe Claudius, pretinzând, cu multă fantezie, că ciupercile par a fi hrana zeilor, din moment ce Claudius devenise zeu consumându-le. Un an după aceea, Agrippina lovea din nou, de data aceasta otrăvindu-l pe fiul lui Claudius, Britannicus, iar Nero rămânea fără rival. Patru ani după aceea, Nero își răsplătea iubitoarea mamă punând să fie ucisă.

În aceeași zi

1775: Este înființată Marina Militară a Statelor Unite (US Navy)

1792: Președintele George Washington pune piatra de temelie a Casei Albe

1815: Regele și mareșalul Joachim Murat este executat ca urmare a încercării de a redobândi Regatul Neapolelui

14 octombrie

Rommel, Vulpea Deșertului, este forțat să se sinucidă

1944 În fotografiile vechi îl putem vedea îmbrăcat într-o tunică ponosită din piele, cu ochelarii de protecție sprijiniți de marginea caschetei de ofițer. Medalia cea mai râvnită a Germaniei naziste, Crucea de Fier, îi atârnă de o panglică în jurul gâtului. El este feldmareșalul Erwin Rommel, care, în această zi, a fost nevoit să-și ia propria viață.

Rommel s-a născut în 1891, ca fiu al unui învățător. A ales o carieră militară și, la vârsta de douăzeci de ani, proaspăt absolvent al școlii de cadeți, s-a alăturat unui regiment de infanterie. După izbucnirea războiului, în 1914, regimentul său a luptat în Franța, în România și în Italia. A câștigat prima Cruce de Fier în septembrie 1914, când a fost rănit în Franța, și pe a doua în 1915, dar cea mai importantă medalie de război a primit-o pentru acțiunea din Italia, unde a câștigat ordinul Pour le Mérite (Pentru Merit), pe atunci cea mai mare recompensă pentru acțiuni militare acordată de către Armata Imperială Germană.

După Primul Război Mondial, Rommel a rămas în armată ca simplu ofițer de infanterie al armatei învinse. Abia în 1933, odată cu ascensiunea lui Adolf Hitler, steaua lui a început să strălucească. În 1937, a publicat Infanterie greift an („Atacuri de infanterie”), un manual militar bazat pe experiența sa în luptă, și a ajuns să fie considerat un strateg important. Hitler a fost impresionat și l-a făcut comandantul gărzii sale.

La izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, Rommel, deja general-maior, era șef al comandamentului lui Hitler în timpul invadării Poloniei. Din acest punct deosebit de observație în campania rapidă în care l-a însoțit pe Hitler, atât pe teren, cât și la conferințe, el a sesizat potențialul pe care

tancurile îl ofereau într-o ofensivă hotărâtă. Chiar dacă experiența lui era în domeniul infanteriei, a cerut o divizie blindată și, cu intervenția lui Hitler, a primit comanda Diviziei a 7-a Panzer, la timp pentru invazia din Țările de Jos și Franța.

După ce Franța a fost cucerită, Rommel a fost trimis în Africa de Nord, în calitate de comandant al Afrika Korps. Acolo, și-a câștigat faima pentru atacurile sale strălucite cu tancuri, organizate în vastul spațiu al deșertului, câștigându-și porecla, folosită atât de către germani cât și de Aliați, de „Vulpea Deșertului”.

Rommel se folosea de viteză și de elementul-surpriză pentru a le-o lua înainte britanicilor, făcându-i să se retragă aproape 1 000 de kilometri, în Libia. Era, de asemenea, un maestru al înșelăciunii; la un moment dat, a pus să fie legate mături și cârpe în spatele tancurilor, ridicând nori de nisip și făcând inamicul să creadă că germanii erau superiori numeric. În iunie 1942, a obținut succesul său cel mai important, cucerirea orașului Tobruk.

Cu toate acestea, în octombrie 1942, prin superioritate numerică și armată – la care a contribuit și planificarea atentă a feldmareșalului britanic Montgomery – britanicii au învins trupele germane la El Alamein. Aflând de înfrângerea iminentă a Afrika Korps, Hitler a ordonat comandantului acesteia să reziste până la ultimul om, dar, știind că era o cauză fără speranță, Rommel a ignorat ordinul. Britanicii au capturat 230 000 de germani și italieni.

Întors în Germania, Rommel continua să fie erou național. Următoarea sa misiune a fost apărarea Normandiei împotriva invaziei aliate. Ar fi dorit o apărare mobilă, cu 1 500 de tancuri poziționate în spatele plajei, dar ordinul său a fost anulat, rezultatul fiind exact lucrul de care se temea: debarcările nu au fost întâmpinate cu suficientă forță pentru a opri atacatorii pe mal și pentru a-i alunga înapoi pe mare.

Pe 4 iunie 1944, a plecat în concediu, pentru a sărbători aniversarea soției sale, Lucie, care împlinea cincizeci de ani. Două zile mai târziu, Aliații au debarcat în Normandia. Grăbindu-se înapoi înspre front, a fost rănit atunci când un avion de vânătoare britanic i-a bombardat mașina. Rănit, feldmareșalul a fost trimis acasă pentru a se vindeca.

În următoarea lună, colonelul Claus von Stauffenberg, la comanda unui grup de ofițeri superiori, a încercat să-l asasineze pe Hitler, dar bomba plasată în comandamentul Führerului a reușit doar să îl rănească pe dictator. Răzbunarea lui Hitler a fost rapidă, teribilă și totală.

Gestapoul îl suspecta pe Rommel că ar fi putut fi implicat în complot, dar, deși fusese abordat, el refuzase să participe. Însă orice legătură cu tentativa nereușită de asasinat era suficientă pentru Hitler, care a ordonat moartea lui Rommel.

Singurul obstacol în fața unui proces rapid și a execuției era statutul lui Rommel, unul dintre feldmareșalii germani cei mai iubiți. Prin urmare, doi generali de armată au fost trimiși la el acasă, oferindu-i să aleagă: fie se sinucidea, fie era umilit într-un proces public și executat, lăsându-și familia la mila Gestapoului.

În această zi de octombrie, generalii au ajuns la casa sa din Herrlingen, în apropiere de Ulm. Pentru a-și salva soția și fiul, Rommel a plecat cu generalii și a luat otrava în mașina sa. Publicul a aflat că a murit din cauza rănilor suferite în timpul războiului, iar guvernul a organizat funeralii de stat solemne, la care Hitler a refuzat să participe. Goebbels, Göring și alți lideri naziști de prim-rang, deși știau că Rommel fusese executat, au trimis scrisori de condoleanțe văduvei. Cea de la Hitler, din data de 16 octombrie 1944, spunea: „Vă rog, primiți condoleanțele mele pentru pierderea grea pe care ați suferit-o. Numele feldmareșalului Rommel va fi pentru totdeauna legat de luptele eroice din Africa de Nord.”

În aceeași zi

1066: Wilhelm Cuceritorul îl înfrânge pe Harold la Hastings

1806: Napoleon îi înfrânge pe prusaci în bătălia de la Jena

1890: Se naște președintele american Dwight D. Eisenhower

1947: Pilotul american Chuck Yeager devine primul om care depășește bariera sonică

15 octombrie

Scipio îl copleșește pe Hannibal la Zama

202 î.Hr. În această zi s-a purtat una dintre bătăliile cruciale ale istoriei, doi dintre cei mai mari generali ai Antichității înfruntându-se la Zama pentru a câștiga hegemonia asupra lumii mediteraneene.

După înfrângerea dezastruoasă a romanilor în bătălia de la Canae, din 216 î.Hr., se părea că formidabilul general cartaginez Hannibal îi va forța pe romani să capituleze, redând Cartaginei supremația pierdută în urmă cu 39 de ani, în timpul primului Război Punic. Însă romanii, încăpățânați, au refuzat, pur și simplu, înfrângerea. Titus Livius scria, două secole mai târziu: „Nici o altă națiune n-ar fi putut să sufere un asemenea dezastru și să nu fie distrusă”.

Aceasta era problema lui Hannibal. În ciuda victoriilor sale, nu putea să-i facă pe dușmani să i se supună. A continuat să străbată Italia încă 13 ani, ajungând chiar la cinci kilometri de Roma, însă fără arme de asediu, nu a putut ataca marele oraș.

Apoi, problemele lui Hannibal s-au acutizat. Un tânăr patrician roman, pe numele său Publius Cornelius Scipio, ce scăpase masacrului de la Canae, devenise general și, într-un șir de confruntări tactice strălucite, recucerise practic vastele teritorii ale Cartaginei din Spania. Apoi, în anul 204 î.Hr., pornise spre Africa de Nord, însoțit de o armată de 35 000 de oameni, țintind chiar spre Cartagina.

Scipio a învins cu pricepere trupele Cartaginei la Bagbrades, omorând, conform relatărilor, circa 40 000 de oameni și distrugând orașele inamice și principalele căi de aprovizionare cu alimente ale cartaginezilor. După cum se așteptase Scipio, Hannibal a fost rechemat de guvernul cartaginez pentru a apăra țara.

Doi ani mai târziu, cei doi iluștri generali se întâlnesc în această zi de octombrie, la Zama (opt kilometri sud de orașul Tunis din zilele noastre), pentru a determina soarta lumii occidentale.

Armata lui Hannibal, formată din 45 000 de soldați și 80 de elefanți, părea mai puternică decât armata de 34 000 de oameni a lui Scipio. Dar trupele cartagineze erau neantrenate, iar cavaleria romanilor și a aliaților lor numidieni număra 9 000 de cai, de trei ori mai mult decât a putut arunca în luptă Hannibal.

La începutul bătăliei, romanii au reușit să sperie elefanții cartaginezi cu zgomotul asurzitor al trompetelor și al cornurilor. Apoi, cavaleria romană a pus-o pe fugă pe cea a Cartaginei, bătălia părând că este lăsată în seama liniilor de infanterie. La început, se păruse că marea armată a Cartaginei va învinge, însă în timp ce soldații romani își menținеau pozițiile, cavaleria lor a reintrat în luptă, atacând inamicul prin spate. Aproximativ 20 000 de cartaginezi au murit pe câmpul de luptă. Înfrângerea Cartaginei a deschis drumul către o dominație totală a Imperiului Roman asupra sudului Europei și a nordului Africii, pentru o perioadă de peste 500 de ani.

Scipio, ca un învingător mărinimos, i-a permis lui Hannibal să rămână în Cartagina, în timp ce el a fost ales conducătorul țării. Când cei doi generali s-au întâlnit, la scurt timp după bătălie, Scipio cerșind probabil complimente, l-a întrebat pe Hannibal care crede că sunt cei mai mari trei generali din istorie. Cartaginezul i-a numit pe Alexandru cel Mare, pe Pyrrus și pe el însuși. „Și dacă ai fi câștigat tu bătălia de la Zama?”, a întrebat romanul. „Atunci aș fi fost cel mai mare general”, a răspuns plin de sine Hannibal.

În semn de mulțumire, Senatul roman i-a acordat lui Scipio titlul de „Africanul”. În 25 de ani de războaie, acest remarcabil comandant nu a pierdut nici o bătălie.

Hannibal nu a fost la fel de norocos. La câțiva ani după bătălia de la Zama, Senatul roman a decis că vrea răzbunare și l-a forțat pe acesta să plece în exil, unde a stat ascuns. În cele din urmă, când avea deja șaizeci și patru de ani, inamicii l-au găsit în Bitinia. În timp ce soldații romani îi înconjurau casa spre a-l captura și a-l duce la Roma pentru a fi executat, marele general

a scăpat de ei în singurul fel posibil, luând otravă. „Să-i scutim pe romani de grija și groaza lor continuă”, a spus el, „căci nu au răbdare să aștepte moartea unui bătrân pe care-l urăsc.”

În aceeași zi:

70 î.Hr.: Se naște poetul roman Virgiliu

1764: Edward Gibbon, aflat la Roma, se gândește pentru prima oară să scrie monumentala Istorie a Imperiului Roman

1839: Regina Victoria îl cere în căsătorie pe prințul Albert

1917: Mata Hari este executată de francezi, după ce este condangată pentru divulgarea de secrete militare germanilor

16 octombrie

Ultimul drum al Mariei Antoaneta

1793 Maria Antoaneta, cea care crescuse la curtea mamei sale, împărăteasa Maria Tereza a Austriei, devenită regină a Franței, s-a trezit devreme în acea dimineață, a îmbrăcat o rochie albă de pichet, și-a pus o bonetă albă, un șal de muselină albă și pantofi cu toc de culoarea prunei. Apoi a băut o cană de ciocolată.

După ora 11, era pe drum spre ceea ce numim astăzi Place de la Concorde. Stătea în căruță cu mâinile legate. Se îndrepta spre propria execuție.

Soțul Mariei Antoaneta, grăsanul Ludovic al XVI-lea, înfruntase deja cu demnitate ghilotina în urmă cu nouă luni. Copiii îi fuseseră luați, iar ea fusese închisă mai întâi în închisoarea Temple, apoi într-o celulă de trei metri în La Conciergerie. Celula era umedă și întunecoasă și avea trei paturi. Unul pentru regină, unul pentru însoțitoarea sa și unul pentru cei doi jandarmi care nu le scăpau din ochi, nici atunci când femeile își satisfăceau nevoile fiziologice. Maria Antoaneta îi spusese fetei sale celei mari ultima oară când o văzuse: „Dumnezeu m-a uitat – nu mai îndrăznesc să mă rog”.

Acum, căruța troncănea pe străzile Parisului, printre chipurile zeflemitoare. Când a apărut lângă eșafod, regina tremura atât de tare încât a trebuit să fie coborâtă pe brațe din căruță. La ultima treaptă, s-a împiedicat și a călcat călăul pe picior. „Domnule”, s-a scuzat ea, „iertați-mă, nu a fost cu intenție.” Acestea au fost ultimele sale cuvinte, câteva minute mai târziu lama alunecând în jos, despărțindu-i capul de trup. Avea numai treizeci și șapte de ani.

În aceeași zi:

1555: Episcopii englezi Hugh Latimer și Nicholas Ridley sunt arși pe rug

1815: Napoleon este învins în bătălia de la Leipzig

1854: Se naște la Dublin dramaturgul Oscar Wilde

1946: 11 criminali de război naziști sunt spânzurați în urma proceselor de la Nürnberg

17 octombrie

Începuturile Inchiziției spaniole

1483 În această zi, papa Sixtus al IV-lea a pus bazele celei mai brutale, temute și urâte instituții europene care a precedat cel de-al Treilea Reich: Inchiziția spaniolă.

Sixtus era un papă tipic renascentist. Descendent al casei ducale de Urbino, s-a amestecat neîncetat în politică, însă fără rezultat, a fost notoriu pentru nepotismul pe care l-a promovat și a avut o contribuție semnificativă la dezvoltarea culturii. Sixtus a construit Capela Sixtină cu delicatele sale fresce semnate de Botticelli, Perugino, Pinturicchio și Ghirlandaio. (Lucrările lui Michelangelo au fost realizate în timpul altui pontificat, al lui Iuliu al II-lea, nepotul lui Sixtus.) Din păcate, pe cât era de rafinat, pe atât de distrugătoare au fost soluțiile sale la bolile spirituale ale vremii.

În acel moment, Spania era singura țară europeană cu o substanțială populație de conversos, evrei și musulmani care se convertiseră la creștinism. Regii Catolici ai Spaniei, Ferdinand și Isabela, se temeau că mulți dintre conversos se prefăceau doar că ar crede în Hristos, continuând să practice în secret vechea lor religie. Pentru a scăpa de acești eretici periculoși, în această zi papa Sixtus a emis o bulă care punea bazele așa-numitului Consejo de la Suprema y General Inquisición, sau Consiliul Suprem al Inchiziției, numind ca prim Mare Inchizitor un călugăr de șaizeci și trei de ani, Tomás de Torquemada.

Acesta fusese stareț într-o mănăstire din Segovia timp de 22 de ani; în momentul preluării postului, deja se bucura de încrederea regelui și a reginei. O cunoștea pe regină de când era mică și le fusese duhovnic și, uneori, sfetnic celor doi monarhi.

Torquemada a fost Mare Inchizitor pentru o perioadă de 15 ani îngrozitori, în care a încurajat tortura ca metodă de a smulge confesiuni; printre metodele de tortură folosite se aflau unele „delicatese” spaniole, cum ar fi toca, prin care apa era turnată forțat pe gâtul celui torturat, garrucha, prin care mâinile ereticilor le erau legate la spate, fiind apoi ridicați de încheieturi, membrele dislocându-se atunci când erau lăsați să cadă, și potro, o formă a patului de tortură.

Torquemada a fost activ și în creșterea numărului de fapte pentru care nefericitele victime să poată fi acuzate. Deși Inchiziția fusese creată pentru a combate erezia, la numai un an de la preluarea postului, Torquemada adăugase pe listă sodomia, blasfemia, vrăjitoria și cămătăria.

Deși nu el a introdus auto da fé-ul în Spania – o tehnică de convingere folosită pentru prima oară în Granada, în februarie 1481 –, a adus-o la un înalt nivel de perfecționare, dând ordin, în timpul misiunii sale, ca 2 000 de oameni să fie arși pe rug.

Papa Sixtus s-a cutremurat când a auzit de excesele inchizitorului și a emis o bulă prin care dezaproba falsificarea proceselor, tortura și ororile tehnicii auto da fé, fără însă a avea un efect asupra fanaticului călugăr, care și-a continuat netulburat misiunea. Torquemada a murit pe 17 septembrie 1498, în mănăstirea Santo Tomas din Avila, la vârsta de șaptezeci și opt de ani. Dar Inchiziția spaniolă a continuat să existe, fiind desființată, într-un târziu, pe 15 iulie 1834, după 351 de ani.

În aceeași zi:

1651: Regele Carol al II-lea al Angliei fuge în Franța

1777: Englezii, sub conducerea generalului John Burgoyne, se predau trupelor americane, în urma bătăliei de la Saratoga, forțând Franța să recunoască noul stat și să îi acorde ajutor militar

1849: Compozitorul polono-francez Frédéric François Chopin moare de tuberculoză la Paris, în strada Place Vendôme, la numărul 12

18 octombrie

Napoleon se retrage din Rusia

1812 În această zi, ultimii 90 000 de oameni rămași din marea armată a lui Napoleon s-au repliat în afara Moscovei, pentru a începe cea mai faimoasă retragere din istoria militară.

Cu 35 de zile în urmă, Napoleon și armata sa ajunseseră, în sfârșit, la periferia capitalei ruse, după 12 săptămâni în care înaintaseră cu greu prin peisajul rural pustiu și dezolant al Rusiei, abandonat de țăranii ruși.

Dar și Moscova era sinistru de goală și liniștită. Într-ade- văr, mai rămăseseră numai 15 000 din cei un sfert de milion de locuitori, aceștia fiind, în marea lor majoritate, străini, vagabonzi și criminali. Restul părăsiseră orașul la ordinul guvernatorului acestuia.

Apoi au început incendiile, provocate deliberat de ruși, care au ras din temelii patru cincimi din suprafața orașului. Nu se auzea nimic din partea țarului, nici despre o posibilă capitulare, nici despre o negociere. Alimentele erau din ce în ce mai greu de găsit; cu fiecare zi era tot mai dificil să găsești resurse pentru a lupta cu frigul ucigaș.

Recunoscând că era o situație disperată, Napoleon a făcut apel la Alexandru I pentru un armistițiu, dar țarul a refuzat să răspundă scrisorii împăratului. Ulterior, acesta îi scria unui aliat: „Mai degrabă ne-am îngropa sub ruinele Imperiului decât să ajungem la o înțelegere cu un Attila modern”.

În cele din urmă, Napoleon a înțeles că singura speranță era retragerea și a dat armatei ordin să abandoneze orașul.

Armata a bătut în retragere 800 de kilometri, amorțită de oboseală, înghețată de teribila iarnă rusească, cu temperaturi de -25 de grade. Viitorul

președinte american John Quincy Adams, care se afla la Moscova în acea perioadă, ca ambasador al țării sale, descria retragerea: „Invadatorul însuși era un fugar jalnic, oastea sa numeroasă pierea din cauza înghețului, a foametei și a sabiei”.

Hărțuiți de gherile și de cazaci, urmăriți de armatele ruse, oamenii și caii lui Napoleon au căzut pe drum, rămânând hrană pentru lupi. Armata s-a zbătut șapte săptămâni, ajungând, în cele din urmă, la adăpost în Vilna (Vilnius de azi). În acel moment, mai rămăseseră poate 20 000 de oameni, iar Napoleon nu putea decât să repete celebra sa observație: Du sublime au ridicule il n’ya qu’un pas. („De la sublim la ridicol nu-i decât un pas”).

Zilele Imperiului erau numărate.

În aceeași zi

1520: Exploratorul portughez Ferdinand Magellan găsește o strâmtoare spre Pacific – numită astăzi Strâmtoarea Magellan

1663: Se naște la Paris Eugen de Savoya

1685: Ludovic al XIV-lea revocă Edictul de la Nantes, interzicând efectiv protestantismul în Franța

1697: Se naște la Veneția pictorul peisagist italian Canaletto (Giovanni Antonio Canal)

1859: Se naște filosoful francez Henri Bergson, câștigător al premiului Nobel

1931: Moare inventatorul american Thomas Edison

19 octombrie

Revoluția americană se încheie cu o victorie la Yorktown

1781 Neavând nici o cale de scăpare, pe uscat sau pe mare, și fără semne de îmbunătățire a situației, generalul Cornwallis s-a predat în data de 19 octombrie la Yorktown, Virginia, împreună cu cei 8 000 de soldați britanici aflați sub comanda sa, în fața generalului Washington și a armatei aliate, punând astfel capăt unor mari operațiuni militare din timpul Războiului American de Independență. Victoria a fost rezultatul unei campanii marine și terestre americano-franceze, campanie care rămâne un model de sincronizare și de cooperare.

Pe parcursul a șase ani de război în America, britanicii profitaseră întotdeauna de avantajul considerabil oferit de controlul asupra mării. Dar deodată – și pentru scurt timp – s-a ivit o ocazie navală pentru rebeli. Aflat cu armata în jurul orașului New York, Washington a primit vestea că amiralul de Grasse și flota sa franceză din Indiile de Vest se îndreaptă spre nord, către Chesapeake Bay, unde aveau să fie disponibili pentru operațiuni la mijlocul lui octombrie. Prezența unei flote franceze într-o asemenea poziție era de natură să taie comunicațiile dintre armatele britanice din Virginia și New York, făcând ca mai ales armata din sud să fie vulnerabilă la blocade și la atacuri.

Washington și armata au plecat în marș forțat dinspre New York spre sud, însoțiți de o armată franceză, aflată sub comanda generalului Rochambeau. Ajunși în Virginia, la mijlocul lunii septembrie, aliații au făcut joncțiunea cu o altă armată americană, sub comanda generalului Lafayette. Flota franceză, având încă 3 000 de soldați și artilerie de asediu, ajunsese deja la Chesapeake Bay, unde pusese pe fugă o flotă britanică. Pe 28 septembrie, având la dispoziție o armată de 17 000 de oameni, dintre care jumătate erau

francezi, Washington a început asediul orașului Yorktown. Cornwallis a recunoscut că poziția sa era una fără speranță și, pe 17 octombrie, a cerut armistițiul.

Astfel, americanii, cu ajutorul crucial al aliaților lor francezi, au învins cea mai puternică armată a lumii. Totul a fost o înșiruire extraordinară de evenimente, cel puțin la fel de extraordinară ca exemplele date în cântecul în acordurile căruia au mărșăluit (conform legendei) soldații britanici afară din Yorktown, pentru a-și depune armele:

Dacă poneii ar călări oameni și iarba ar paște vacile,

Iar pisicile ar fi vânate prin găuri de șoareci…

Dacă primăvara ar fi vară și vara, primăvară,

Atunci toată lumea ar fi cu susul în jos.

În aceeași zi

1216: Regele Ioan al Angliei moare din cauza dizenteriei la abația din Swineshead

1469: Ferdinand de Aragon se căsătorește cu Isabela de Castilia

1745: Scriitorul satiric irlandez Jonathan Swift moare la Dublin

1872: Este descoperit, la mina Hill End din Australia, filonul Holtermann. Cu o greutate de 285 de kilograme, este cel mai mare filon de aur descoperit vreodată

20 octombrie

Marșul cel Lung care a schimbat istoria Chinei

1935 În această zi, aproape 8 000 de supraviețuitori ai armatei comuniste conduse de Mao Zedong au ajuns uzi și murdari la loc sigur, în provincia Shensi din nord-vestul Chinei, controlată de comuniști, după un an și patru zile de retragere din fața atacurilor repetate ale trupelor Partidului Naționalist Chinez (Kuomintang), conduse de Chiang Kai-shek. Marșul cel Lung se terminase și 90% din armata comunistă pierise, dar Mao a supraviețuit, dobândind de facto conducerea Partidului Comunist Chinez.

În luna octombrie a anului precedent, Mao, soția sa însărcinată și 100 000 de soldați ai Armatei Roșii părăsiseră capitala Juichin, din provincia Kiangsi, pornind într-o călătorie de peste 12 000 de kilometri dintr-o parte în cealaltă a Chinei. În următoarele 12 luni, au străbătut una dintre cele mai neospitaliere zone din lume în timp ce erau hărțuiți în mod constant de forțele lui Chiang Kai-shek. A fost cel mai lung – și rapid – marș de infanterie efectuat în condiții de luptă de către o armată.

Din moment ce Armata Roșie nu dispunea de mijloace de transport motorizat, Marșul cel Lung a fost un marș în adevăratul sens al cuvântului, toți oamenii, mai puțin Mao, mergând pe jos. Mao era bolnav de malarie, așa că a mers călare pe singurul cal al armatei. Când terenul făcea imposibilă călătoria în șa, patru soldați îl duceau într-o lectică din lemn.

Fiecare soldat era obligat să-și care singur proviziile. Inginerul-șef de artilerie al lui Mao povestește: „Fiecare om își ducea rația de orez de două kilograme și avea pe umăr o prăjină de care atârnau ori două cutii de muniție sau grenade de mână, ori bidoane mari de kerosen umplute cu cele mai importante unelte. Fiecare pachet conținea o pătură sau o cuvertură, o uniformă tricotată pentru iarnă și trei perechi de încălțări din material textil

gros, cu tălpile confecționate din fire groase și cu vârful și călcâiul întărite cu metal.”

Armata dispunea de puțină muniție, de și mai puțină mâncare și practic nu avea nici o rezervă de medicamente. Forțați uneori să mărșăluiască timp de mai multe zile fără să mănânce, mulți au murit pe marginea drumului de inaniție sau din cauza bolilor.

Înaintarea Armatei Roșii a fost îngreunată de obstacole foarte greu de depășit. La Luting soldații au trebuit să traverseze un râu cu ajutorul unui pod suspendat din lanțuri, căruia îi lipseau stinghiile de lemn. Mai târziu, au fost nevoiți să traverseze mai multe creste montane acoperite cu zăpadă, iar în august au trebuit să treacă peste pășunea din Chinghai, un platou înalt care mustea de apa de ploaie și era infestat de roiuri de țânțari purtători de malarie. Solul ud i-a împiedicat pe soldați să gătească puțina mâncare pe care o aveau și mulți s-au îmbolnăvit grav de dizenterie în urma consumului de legume și de orez crud.

Deși comuniștii chinezi erau pe punctul de a fi anihilați, Marșul cel Lung a dat nu numai un exemplu de zel și de determinare revoluționară, ci i-a dat și lui Mao timpul necesar schimbărilor politice. China se afla deja sub asediu japonez, dar prioritatea lui Chiang Kai-shek era curățarea țării de comuniști. Marșul cel Lung a demonstrat că nu se putea obține o victorie totală asupra comunismului; în septembrie 1937, Kuomintangul și comuniștii s-au coalizat (temporar) pentru a lupta împotriva dușmanului comun. Imediat după înfrângerea japonezilor, războiul civil a reizbucnit, iar în 1949, armatele lui Mao au preluat țara, forțându-l pe Chiang să fugă în Taiwan și demonstrând adevărul faimoasei maxime a lui Mao care spunea că „puterea politică crește din țeava puștii”.

În aceeași zi

1632: Se naște arhitectul englez Christopher Wren

1818: Marea Britanie și Statele Unite stabilesc, de comun acord, paralela 49 ca graniță între SUA și Canada

1854: Se naște poetul francez Arthur Rimbaud

21 octombrie

Trafalgar

1805 De pe columna sa din Trafalgar Square, din Londra, ne privește amiralul Horatio Nelson, cel cu un singur braț, care a câștigat o bătălie și și-a pierdut viața în această zi a anului 1805, la vârsta de patruzeci și șapte de ani.

Nelson s-a alăturat marinei la doar doisprezece ani; a luptat peste douăzeci de ani înainte de a cunoaște gloria, în timpul Revoluției Franceze și al războaielor napoleoniene. Nelson și-a pierdut un ochi la Calvi, în 1797, ajutând la cucerirea Corsicăi, pentru ca, patru ani mai târziu, să-și piardă brațul drept în Tenerife. La un an după aceasta, a distrus flota lui Napoleon în Bătălia Nilului.

În acea zi, Nelson, având la dispoziție numai 27 de nave, a învins, datorită unei strategii superioare, flota franco-spaniolă de 33 de nave la Capul Trafalgar, pe coasta de sud a Spaniei. Înaintea bătăliei, Nelson dăduse glas faimosului său semnal: „Anglia se așteaptă ca fiecare om să-și facă datoria”.

Și fără îndoială că Nelson și-a făcut-o pe-a lui. Ordonând un asalt frontal asupra liniei franceze, Nelson, aflat la bordul navei-amiral Victory, a condus o coloană de nave direct prin flota franceză, distrugând nava-amiral dușmană cu lovituri năucitoare de tun. Chiar și atunci când Victory s-a ciocnit de o navă franceză, Nelson a rămas expus tirului dușmanului, stând ferm pe punte, alături de căpitanul Thomas Hardy. La ora 1:15 după-amiaza, un glonț tras de un lunetist de pe catargul navei inamice i-a străpuns lui Nelson umărul, a trecut prin plămâni și i-a atins șira spinării.

Suferind dureri de nedescris, Nelson a fost dus sub punte, unde a mai trăit trei ore. Știind că e pe moarte, l-a implorat pe Hardy să „aibă grijă de

sărmana Lady Hamilton” (amanta lui Nelson). La final a șoptit: „Sărută-mă, Hardy!” Căpitanul a îngenuncheat și l-a sărutat pe acesta pe obraz, iar marele amiral, conform legendei, a murmurat faimoasele cuvinte „Acum sunt mulțumit. Slavă Domnului, mi-am făcut datoria.”

Bătălia de la Trafalgar a fost una dintre cele mai importante confruntări navale din istorie. Francezii au pierdut 19 nave și 14 000 de oameni, morți sau luați prizonieri, inclusiv amiralul lor. Britanicii nu au pierdut nici un vas și au avut numai 1 500 de morți. Ultima speranță a lui Napoleon de invadare a Angliei se spulberase pentru totdeauna.

Corpul neînsuflețit al lui Nelson a fost adus la Londra; i s-au organizat funeralii impresionante în Catedrala St. Paul. Acolo a fost și înmormântat, într-un coșciug construit la comandă, din bucăți de lemn luate de pe nava franceză Orient, pe care o distrusese în Bătălia Nilului.

În aceeași zi

1680: Ludovic al XIV-lea semnează decretul de înființare a renumitei companii teatrale La Comédie Française

1760: Se naște pictorul japonez Katsushika Hokusai

1772: Se naște poetul englez Samuel Taylor Coleridge

1918: Începe marea epidemie de gripă, care va ucide 30 de milioane de oameni

1940: Este publicat romanul Pentru cine bat clopotele de Ernest Hemingway

22 octombrie

Commodus, împăratul cel nebun, preia puterea la Roma

180 d.Hr. Având numai optsprezece ani, în luna martie, Commodus se afla într-o campanie pe Dunăre, alături de tatăl său, împăratul Marc Aureliu, când acesta a murit de ciumă. După ce a terminat cu pregătirile de îngropăciune și zeificare, tânărul Commodus, ajuns cel mai puternic om de pe planetă, a străbătut fără grabă cei peste 1 100 de kilometri până la Roma, împreună cu oamenii săi, pentru a-și pune îngrozitoarea amprentă asupra istoriei. În această zi, într-o triumfală și spectaculoasă procesiune, a intrat cu trupele sale în Orașul Etern pentru a prelua controlul guvernului. El avea să fie conducătorul suprem pentru următorii 12 ani.

Înainte de Commodus, Roma se bucurase de 83 de ani de pace și prosperitate, sub conducerea a cinci împărați buni: Traian, Hadrian, Antonius Pius, Lucius Verus și Marc Aureliu. Inițial, Commodus a fost un împărat generos și un bun conducător, însă augurii erau nefavorabili; era născut pe 31 august, asemenea psihopatului său predecesor, Caligula.

Commodus a început, în numai cinci ani, să arate semnele nebuniei care îl mistuia. A adoptat un stil de viață depravat, cu cheltuieli enorme, organiza orgii cu haremul său de 300 de femei și 300 de bărbați și se lăfăia în lux. În curând, a rămas fără bani, însă a rezolvat această problemă executând senatori bogați pentru false acuzații de trădare și confiscându-le averile.

În anul 186, a executat un ministru pentru a face pe placul armatei, trei ani mai târziu permițând gloatei romane să linșeze un altul. Între timp, puterea nelimitată de care se bucura nu a făcut decât să-i alimenteze megalomania.

A schimbat numele Romei în Colonia Commodiana (Colonia lui Commodus) și a redenumit lunile după numeroasele nume pe care și le atribuise. Începând din ianuarie, acestea se numeau acum Lucius, Aelius, Aurelius, Commodus, Augustus, Herculeus, Romanus, Exsuperatorius, Amazonius, Invictus, Felix și Pius. A dat ordin ca fiecare cetățean roman să poarte numele de Commodianus.

Și mai bizar, Commodus a început să creadă că este Hercule. Îmbrăcat într-o blană de leu și cu o bâtă în mână, începuse să participe la lupte de gladiatori, atât împotriva oamenilor, cât și a animalelor. După spusele istoricului Herodian, „își învingea oponenții cu ușurință și doar îi rănea, de vreme ce toți i se supuneau, dar numai pentru că știau că e împărat, nu din cauză că era un adevărat gladiator". Animalele cu care se lupta nu se descurcau însă la fel de bine. Un alt istoric, Dio Cassius, spunea că, la un moment dat, împăratul omorâse cinci hipopotami într-o singură luptă și mai ucisese și niște elefanți, rinoceri, leoparzi, lei și cerbi, „doborându-i întotdeauna dintr-o singură lovitură... decapita mii de struți cu săgețile lui cu vârful în formă de semilună. Mulțimea aclama în timp ce păsările fără cap alergau în jurul amfiteatrului."

Convins că e cel mai bun gladiator roman, Commodus a obligat asociația gladiatorilor să-i plătească un milion de sesterți de fiecare dată când apărea în arenă. De asemenea, nu accepta nici un fel de concurență, ucigând chiar un alt gladiator doar pentru felul deosebit în care ucisese un leu cu o suliță.

Această joacă de-a gladiatorul a scandalizat poporul roman și a oripilat Senatul, pentru că în arenă intrau, de obicei, criminali condangați și alte scursuri ale societății. Autoritatea împăratului se diminua, în timp ce senatorii și membrii casei imperiale trăiau cu teamă pentru viețile lor.

Inevitabil, a fost pus la cale un complot împotriva împăratului. Cubicularul (șambelanul), prefectul său pretorian și concubina sa preferată, Marcia, au jurat să-l doboare.

În ultima zi a anului 192, Marcia i-a strecurat pe ascuns otravă în vin, însă stomacul slăbit al lui Commodus a respins toxina. Conspiratorii au chemat apoi un luptător profesionist, pe nume Narcissus, care l-a strangulat în baie. Bucuroși de acest sfârșit neașteptat al tiraniei lui Commodus, senatorii i-au

scos numele din toate documentele oficiale și au dat ordin ca toate statuile acestuia să fie distruse.

În aceeași zi

1746: Universitatea Princeton este acreditată

1797: Aeronautul francez Jacques Garnerin efectuează primul salt cu parașuta, sărind dintr-un balon cu aer cald și aterizând în Parcul Monceau din Paris

1811: Se naște compozitorul și pianistul maghiar Franz Liszt

1906: Moare la Aix-en-Provence pictorul Paul Cézanne

23 octombrie

Cea dintâi bătălie a Americii în Primul Război Mondial

1917 În dimineața zilei de 23 octombrie, Bateria C a Batalionului 6 Artilerie de Câmp a tras un obuz din tunul său franțuzesc de 75 mm înspre tranșeele germane aflate la câteva sute de metri distanță. America intrase cu adevărat în Primul Război Mondial.

Încă din 1914, puterile aliate încercaseră să convingă Statele Unite să intre în conflict împotriva Germaniei și, în cele din urmă, pe 6 aprilie 1917, președintele Woodrow Wilson declara război Germaniei. Dar acum trupele americane se angajau în luptă pentru prima oară.

Până la capitularea germanilor, survenită șapte luni mai târziu, Statele Unite întăriseră puterea Forței Expediționare Americane până la aproape 2 milioane de oameni, un adevărat triumf al planificării și logisticii. Comandantul forțelor americane în Europa era generalul John „Black" Pershing, care avea cincizeci și șapte de ani, însă era încă neînduplecat și plin de energie, așa cum demonstrase când ajunsese la Paris și își luase o amantă franțuzoaică de douăzeci și trei de ani.

Pershing fusese poreclit inițial „Black Jack" de către colegii săi, o referire la faptul că fusese la comanda unei unități de cavalerie de negri, dar mai târziu această poreclă a ajuns să reflecte înfățișarea-i întunecată, de șoim, și disciplina drastică. În mare parte, evoluția lui pe treptele ierarhiei militare se datora legăturilor sale. Devenise bun prieten cu Teddy Roosevelt pe vremea în care acesta era Comandantul Poliției orașului New York, iar socrul său era șeful Comisiei pentru Probleme Militare a Senatului. Fără îndoială că era simpatizat și datorită faptului că soția și cele trei fiice îi pieriseră într-un incendiu din San Francisco, cu câțiva înainte de război. În

orice caz, era un soldat bun – o demonstrase când îl găsise și aproape îl omorâse pe revoluționarul și aventurierul mexican Pancho Villa.

Pershing a meritat și a dobândit recunoștința pentru uriașul succes al forțelor americane din Europa. În total, acestea au luptat în 13 bătălii și au întors soarta războiului în favoarea Aliaților. Deși reduse în comparație cu cele ale europenilor, care luptaseră în război din 1914, pierderile americane au fost importante. Au murit 116 000 de oameni, iar 200 000 au fost răniți.

În aceeași zi

42 î.Hr.: Octavian și Marc Antoniu îi învinge pe Brutus și pe Cassius în a doua Bătălie de la Philippi

1642: Carol I învinge forțele parlamentului la Edgehill, în prima bătălie a Războiului Civil din Anglia

1707: Primul Parlament al Marii Britanii

24 octombrie

Sfârșitul Războiului de Treizeci de Ani

1648 În sfârșit, se semnase Tratatul din Westfalia, iar Războiul de Treizeci de Ani – cel mai distructiv din istoria Europei, până în 1914 – se apropia de sfârșit.

Războiul de Treizeci de Ani a constat dintr-o serie de războaie purtate, în principal, din cauza diferendelor religioase dintre catolici și protestanți și s-a extins prin participarea unor regi care văzuseră în haosul războiului o ocazie de a pune stăpânire pe alte teritorii. Principalul instigator a fost regele cu educație iezuită Ferdinand al II-lea al Austriei. Recunoscut ca rege al Boemiei de către Dieta Boemiană, el a început convertirea forțată a populației predominant protestante la catolicism.

Era un om bun și blând, un monarh popular, care se îmbrăca ca un curtean spaniol, dar când venea vorba de religie, devoțiunea sa față de absolutismul romano-catolic devenea greu de suportat de către noii săi supuși care, conduși de nobilime, s-au revoltat și l-au detronat.

După cinci ani de conflict armat, Ferdinand și-a recăpătat autoritatea regală, dar, în acest moment, războiul se extinsese, cuprinzând Polonia, Rusia, Danemarca, Suedia, Olanda și zeci de principate germane semi-autonome, asupra cărora Ferdinand câștigase teoretic conducerea, devenind împărat al Sfântului Imperiu Roman în 1619. Pe lângă războaiele religioase, Războiul de Treizeci de Ani a fost exacerbat de lupta dintre Sfântul Imperiu Roman al Habsburgilor și Franța condusă de cardinalul Richelieu.

Majoritatea bătăliilor au avut loc pe teritoriu german și aproape 350 000 de oameni au fost măcelăriți pe câmpul de luptă, din cauza faptului că puterile combatante aruncau în luptă mercenari. Fără milă față de civilii întâlniți în cale, armatele au distrus sate întregi și au făcut ravagii pe câmpurile pe

lângă care treceau, jefuind, arzând și curățind locurile de țărani și de mâncare. Se estimează că au murit în total opt milioane de oameni.

Învingătorii, dacă au existat într-adevăr învingători, au fost Franța, devenită cea mai puternică forță a Europei, Olanda, care și-a câștigat independența față de Spania, și Suedia, care domina acum regiunea baltică. Cel mai mare învins a fost chiar regele Ferdinand, cel care iscase conflictul, numai că el a murit cu 11 ani înainte de sfârșitul războiului. Dar ideea sa despre un Sfânt Imperiu Roman cu un împărat la conducere și un papă alături era la fel de moartă ca și mulțimile de oameni uciși de sabie, foamete și molime în timpul războiului.

În aceeași zi

1273: Este încoronat la Aachen primul împărat al dinastiei Habsburgilor, Rudolf von Habsburg

1537: Regina Jane Seymour a Angliei moare la 12 zile după nașterea viitorului rege Eduard al VI-lea

1725: Moare la Napoli compozitorul Alessandro Scarlatti

1917: Austriecii îi învinge pe italieni în bătălia de la Caporetto

1929: Începe Marea Criză, odată cu prăbușirea acțiunilor de pe Wall Street, în „Joia Neagră”

25 octombrie

Se naște Mihai I, ultimul rege al României

1921 Mihai I, rege al României, s-a născut la 25 octombrie 1921, la Castelul Peleș, din Sinaia, fiul principelui Carol și al principesei Elena a Greciei. Pregătirea teoretică îi este asigurată de nume sonore ale învățământului românesc, precum istoricul Nicolae Iorga, geograful Simion Mehedinți ș.a. Consiliul de Coroană convocat de regele Ferdinand la 31 decembrie 1925, la Castelul Peleș, discută și aprobă, cu majoritate de voturi, hotărârea lui Carol, fiul regelui Ferdinand, moștenitorul tronului României și tatăl lui Mihai, de a renunța la tron. Comunicatul dat în urma desfășurării Consiliului de Coroană anunță „proclamarea Alteței Sale Regale Principele Mihai ca moștenitor al Tronului". Mihai avea atunci numai patru ani. Peste doi ani, ca urmare a morții regelui Ferdinand (20 iulie 1927), bunicul său, Mihai este proclamat rege al României. Fiind minor, regele Mihai se va afla, până la majorat, sub tutela unei Înalte Regențe (constituită din principele Nicolae, fratele tatălui său, Miron Cristea, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, și Gheorghe Buzdugan, prim-președinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție).

Trăind la Paris, sub numele de Caraiman, principele Carol, înconjurat și susținut de oameni politici și nu numai, cu convingeri monarhiste, își reconsideră poziția adoptată în urmă cu ani și, la început voalat, apoi tot mai direct și insistent, își exprimă dorința de a reveni în țară și de a ocupa „tronul părintesc". La 6 iunie 1930, proiectul principelui Carol se transformă în realitate, prin sosirea sa la bordul unui avion care a zburat pe ruta Paris–München, aterizând pe aeroportul Băneasa. La 8 iunie, în regim de urgență, Parlamentul îl proclamă rege al României sub titulatura Carol al II-lea. Acest act a însemnat, de facto și de jure, detronarea regelui Mihai, fiul său legitim, căruia i se va conferi titlul de „Mare Voievod de Alba Iulia". Carol al II-lea va ocupa tronul României vreme de zece ani, până la

6 septembrie 1940, când, în alt context politic intern și extern, este silit să abdice, acum pentru totdeauna, în favoarea lui Mihai, fiul său. În dimineața aceleiași zile, tânărul rege de nouăsprezece ani depune jurământul de credință în fața generalului Ion Antonescu, conducătorul statului român, a patriarhului Nicodim și a prim-președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție, Dimitrie Lupu. În vara anului 1941, la 22 iunie, România, aliata Germaniei, intră în război împotriva URSS. După recuperarea Basarabiei, a Bucovinei și a Ținutului Herța, liderii partidelor politice românești resping ideea continuării războiului alături de Germania. Această atitudine va fi îmbrățișată și de monarh și de colaboratorii săi fideli. Apropierea frontului de hotarul estic al României, apoi continuarea operațiunilor militare pe teritoriul românesc însemnau practic distrugerea efectivă a țării. Regele Mihai împreună cu politicienii patrioți trec la elaborarea planului de scoatere a României din alianța cu Germania și de intrare în coaliția formată de SUA, Marea Britanie și URSS. În noaptea de 23 august 1944, la ora 22:20, regele Mihai adresează poporului român o Proclamație prin care anunță întoarcerea armelor împotriva Germaniei și participarea României la război alături de cele trei mari puteri militare ale lumii. În noua situație politică, suveranul îl numește pe generalul Constantin Sănătescu în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri. Pentru curajul de care a dat dovadă în înfăptuirea actului de la 23 august, cât și pentru contribuția pe care România a adus-o la scurtarea cu cel puțin 200 de zile a războiului, regele Mihai va fi decorat, de către URSS, cu ordinul „Victoria” și de guvernul american cu Legiunea Meritului în grad de Mare Comandor. Ocuparea țării de către armata sovietică și instalarea, la București, a unui guvern prosovietic aruncă țara într-o gravă criză politică. Noua putere instalată, executând ordinele și dispozițiile Moscovei, reduce până la nesocotire prerogativele constituționale ale regelui. Scenariul privind abdicarea forțată a regelui Mihai, elaborat la sugestia sovieticilor și coordonat de ei, este înfăptuit la 30 decembrie 1947. Cei doi lideri ai noului regim comunist, Gheorghe Gheorghiu-Dej, secretar general al C.C. al P.C.R., și dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, îl silesc pe rege să semneze actul de abdicare. La 4 ianuarie 1948, regele Mihai împreună cu mama sa, regina Elena, și cu colaboratori devotați părăsesc România. La 10 iunie 1948 se căsătorește cu Ana de Bourbon-Parma, prințesă de Danemarca. Are cinci fiice: Margareta (n. 1949), Elena (n. 1950), Irina (n. 1953), Sofia (n. 1957) și Maria (n. 1964).

După Revoluția din decembrie 1989, regele Mihai solicită în mai multe rânduri, fără succes, oficialităților statului să-i permită revenirea în țară. Cu ocazia sărbătorii Sfântului Paște, în aprilie 1992, regele împreună cu regina Ana efectuează prima vizită în țara în care s-a născut. În 1996, guvernul Ciorbea anulează decizia din 1948 prin care suveranului i se retrăsese cetățenia română. Revine din exilul impus în februarie 1997, redobândind, împreună cu familia, cetățenia română. În decembrie același an, în cadrul unei recepții, regele Mihai anunță trecerea drepturilor și prerogativelor regale către prima sa fiică, principesa Margareta. În decembrie 2000, regelui Mihai i se restituie castelul de la Săvârșin (județul Arad) și primește dreptul de folosință asupra Palatului Elisabeta din București. În 18 mai 2001, fosta familie regală răspunde invitației făcute de Președinție de a efectua o vizită în România cu prilejul redeschiderii, la Palatul Regal, a Galeriei de Artă Românească Modernă, urmată de un dineu la Palatul Cotroceni, vizită ce are semnificația reconcilierii. În vederea susținerii aderării României la NATO, regele Mihai efectuează, în 2002, un turneu în Spania, Danemarca, Norvegia, Olanda, Belgia, Marea Britanie și Suedia. La împlinirea a nouăzeci de ani de viață, în noiembrie 2011, Parlamentul îl omagiază pe rege, în cadrul unei ședințe solemne, ținută în prezența sa.

În aceeași zi:

1400: Moare poetul englez Geoffrey Chaucer

1415: Henric al V-lea, regele Angliei, îi învinge pe francezi la Agincourt

1825: Se naște la Viena compozitorul Johann Strauss (fiul)

1853: Are loc Atacul cavaleriei ușoare în timpul Bătăliei de la Balaclava, în Războiul Crimeii

1881: Se naște la Malaga pictorul Pablo Picasso

26 octombrie

O dată cu orientare politică?

1759, 1879, 1916, 1947 Este posibil ca o dată să aibă orientare politică? Pare puțin plauzibil, dar gândiți-vă la următoarele lucruri.

În această zi a anului 1759, marele (și coruptul) revoluționar francez Georges Jacques Danton s-a născut la Arras, regiunea Champagne. Lider al mișcării de înlăturare a monarhiei, a votat pentru execuția regelui Ludovic al XVI-lea și, ulterior, a condus notoriul Comitet de Siguranță Publică, care înlătura pe oricine dădea și cel mai mic semn că ar fi monarhist. Spre sfârșitul revoluției, părea că se transformă în conservator și a plătit pentru asta cu capul, strigând disprețuitor la propria execuție: „Conduceți-mă spre moarte, voi adormi în glorie!”

Fix după 120 de ani, s-a născut un alt revoluționar de profesie, de data asta în Ucraina. Numele său era Lev Bronștein, dar este cunoscut mai bine ca Lev Troțki, un pseudonim adoptat de pe un pașaport falsificat, făcut în momentul evadării dintr-o închisoare țaristă din Siberia, la douăzeci și trei de ani.

La scurt timp după aceasta, a fugit la Londra, unde l-a întâlnit pentru prima oară pe Vladimir Ilici Ulianov, care va adopta pseudonimul Lenin.

Când s-a întors în Rusia, Troțki a devenit lider al mișcării conduse de Lenin pentru detronarea țarului. Deși se afla în închisoare în acea perioadă, a fost ales membru al Comitetului Central Bolșevic și, mai târziu, după ce Roșii au pus mâna pe putere, a devenit comisar de război. Numărul doi după Lenin, a fost unul dintre cei cinci membri fondatori ai Politburo. Troțki a fost și el subminat și exilat de către un alt purtător de pseudonim, Iosif Visarionovici Djugașvili, care își luase pseudonimul Stalin (de la cuvântul rusesc stal, care înseamnă „oțel”). Ca și Danton, Troțki a fost ucis de

revoluția la crearea căreia pusese umărul. În 1940, la ordinul lui Stalin, un asasin l-a lovit cu un târnăcop în cap pe Troțki, care trăia în exil în Mexic.

În timp ce Troțki plănuia revoluția în Rusia, se năștea un alt activist de stânga. În această zi a anului 1916, la Jarnac, Franța, un șef de gară și soția sa se bucurau de nașterea băiatului lor, care, într-o zi, avea să devină primul președinte socialist al țării sale. Numele său era François Mitterand.

Socialist fără rezerve în anii ce i-au precedat triumful prezidențial, Mitterand și-a făcut un nume ca membru al Rezistenței Franceze în timpul războiului. Cu puțin timp înainte de moartea sa, avea să se descopere că activitatea sa din Maquis nu fusese chiar atât de eroică și că lucrase, în prealabil, pentru guvernul colaboraționist de la Vichy. În 1965, în prima sa tentativă de a deveni președinte, a candidat împotriva lui De Gaulle, reprezentând atât socialiștii, cât și comuniștii. În momentul în care a câștigat, în sfârșit, alegerile în 1981, primele sale măsuri au fost luate în direcția naționalizării unui număr mare de bănci și industrii-cheie, multe trecând din nou în administrare privată când economia franceză s-a blocat. A reușit să evite atât execuția, cât și asasinarea, și a murit de cancer în 1996. Dar și-a lăsat Mitterand moștenire ziua de naștere? În ziua în care împlinea treizeci și unu de ani, când ajunsese ministru în guvernul de coaliție al celei de-a Patra Republici, s-a născut la Chicago o fetiță pe nume Hillary Rodham.

În aceeași zi

1746: Moare la Londra caricaturistul englez William Hogarth

1860: Liderul unificării italiene, Giuseppe Garibaldi, îl proclamă pe Victor Emmanuel rege al Italiei

1905: Norvegia și Suedia semnează un tratat prin care Norvegia devine stat independent

27 octombrie

O cruce în flăcări îl inspiră pe împăratul Constantin la Podul Milvian

312 Puține bătălii pot fi considerate puncte de cotitură ale istoriei, dar cea desfășurată în ziua de 27 octombrie, la Podul Milvian, de lângă Roma, este una dintre ele.

La începutul secolului al IV-lea, mai mulți rivali concurau (și se luptau) pentru controlul Imperiului Roman. Doi dintre cei mai puternici erau Constantin, care stăpânea peste Galia, Anglia și părți din Germania, și Maxentius, care era conducătorul Italiei, al Spaniei și al Africii. În anul 310, Constantin a preluat controlul asupra Spaniei și era hotărât să cucerească și restul teritoriilor lui Maxentius (faptul că erau cumnați nu conta).

În după-amiaza zilei de 26 octombrie, cu o zi înaintea bătăliei, Constantin a văzut o cruce în flăcări, mai strălucitoare decât soarele, ridicându-se pe cer. Avea inscripționate cuvintele In hoc signo vinces („Prin acest semn vei învinge”). Înțelegând că este un semn de la Dumnezeu, Constantin a poruncit ca acea cruce să fie țesută pe stindardul imperial și pusă pe coifurile și scuturile soldaților săi. Ziua următoare, cei doi împărați s-au întâlnit la Podul Milvian, unde trupele lui Constantin au obținut o victorie zdrobitoare. Maxentius s-a înecat în Tibru, în momentul în care s-a prăbușit podul pe care se retrăgea de pe câmpul de luptă. Constantin a fost atât de convins că primise ajutor divin, încât, ajuns la Roma, a ridicat un arc de triumf care lega succesul său de inspirația divină.

Primul rezultat al bătăliei de la Podul Milvian a fost reunificarea Imperiului Roman sub un singur conducător (a mai trebuit învins un alt conducător local, Licinius, lucru care s-a întâmplat în 324). Dar o consecință pe termen lung a fost că împăratul Constantin și-a confirmat angajamentul față de

creștinism. În anul următor bătăliei, el și Licinius au publicat Edictul de la Milano, prin care creștinismul era tolerat în tot imperiul.

Cât a mai durat domnia sa, Constantin a încercat în mod continuu și activ să-și creștineze supușii. Multe legi susțineau creștinismul în timp ce pedepseau (de obicei, blând) practicile păgâne. A abolit crucificarea ca metodă de execuție, datorită semnificației simbolului, și a impus respectarea zilei de duminică. Constantin mergea și la război cu un altar portabil, iar soldații săi trebuia să spună o rugăciune creștină specială, scrisă chiar de împărat.

În 326, mama sa, Elena, adeptă convinsă a creștinismului, a mers la Ierusalim, unde a descoperit Sfântul Mormânt. Constantin a poruncit construirea unei bazilici pe acel loc. Lumea occidentală a fost convertită la creștinism atât de rapid și complet în mare parte datorită eforturilor împăratului Constantin. Cu toate acestea, împăratul a fost botezat creștin numai cu câteva zile înainte de moartea sa.

În aceeași zi

1466: Se naște la Rotterdam umanistul olandez Erasmus

1728: Se naște exploratorul englez James Cook

1782: Se naște la Geneva compozitorul și violonistul Nicollò Paganini

1858: Se naște președintele american Theodore Roosevelt

28 octombrie

Caterina de Medici se mărită cu un viitor rege

1533 Neobservată la acea vreme, aceasta a fost una dintre cele mai furtunoase zile din istoria Franței. Pe 28 octombrie, viitorul rege Henric al II-lea, care era încă un puști deșirat, în vârstă de paisprezece ani, s-a căsătorit cu o orfană din Toscana de aceeași vârstă cu el. Cu părul negru și ochii bulbucați, principalul element de atracție al miresei era puterea deținută temporar de unchiul său, Giulio de Medici, în acea vreme papa Clement al VII-lea, și numele strămoșilor săi, ea fiind strănepoata lui Lorenzo Magnificul.

Papa însuși a oficiat slujba de căsătorie care a avut loc în Marsilia și la care au participat regele Francisc I și regina sa. Și, astfel, Florența a pierdut o fiică, iar Franța a câștigat o regină, pe Caterina de Medici.

Caterina a petrecut următorii 26 de ani în umbra celebrei amante a soțului său, Diane de Poitiers, care era cu aproape douăzeci de ani mai în vârstă decât iubitul său. Disperată să-și atragă soțul care se bucura de favorurile Dianei, Caterina a ingerat mai multe poțiuni așa-zis magice, inclusiv urină de măgar, un leac sigur împotriva sterilității, pentru a-și spori atractivitatea sexuală. Cum nimic nu a avut efect, a găurit podeaua pentru a trage cu ochiul la Henric și la Diane, sperând să afle secretele rivalei sale.

Dar în 1559, când Henric a murit din cauza rănilor suferite într-un turnir, Caterina a preluat rapid controlul, conducând Franța pentru următorii 30 de ani, ajutată de incompetența distructivă a celor trei jalnici fii ai săi.

„A avut prea multă minte pentru o femeie și prea puțină onestitate pentru o regină”, spunea un contemporan, și până și cel mai apropiat aliat străin și ginere, Filip al II-lea al Spaniei, o numea „Madame la Serpente” (Doamna Șarpe). Într-adevăr, metoda sa de a ține curtea sub control a constat în

formarea unui grup de femei frumoase (Escadron Volant – Escadronul Zburător) care flirta atât cu dușmanii, cât și cu prietenii săi, pentru a le afla secretele.

Inteligența superficială a Caterinei, duplicitatea sa și setea de putere s-au combinat, alimentând teribilele războaie religioase ale Franței, ce au culminat cu Noaptea Sf. Bartolomeu. În vremea sa, populația a fost decimată și Franța a devenit o putere de mâna a doua.

În mod surprinzător, Caterina a avut și câteva contribuții pozitive pentru țara sa. Tradiția spune că a introdus furculița în Franța, țara care, în zilele noastre, știe cel mai bine cum să o folosească, și a creat un monument pentru care toți turiștii care ajung în Franța sunt recunoscători, extraordinarul Castel Chenonceaux. Henric al II-lea confiscase castelul de la un baron rebel și i-l dăruise amantei sale, Diane, dar după ce Henric a murit, Caterina a forțat-o pe aceasta să-l părăsească. Caterina este cea care a construit remarcabila galerie de pe malul stâng al râului Cher, transformând Castelul Chenonceaux în cel mai frumos castel de pe Valea Loarei.

În aceeași zi

1636: Este înființată Universitatea Harvard

1828: Se naște scriitorul Victor Hugo

1886: În New York este inaugurată Statuia Libertății

29 octombrie

Sir Walter Raleigh urcă pe eșafod

1618 „Bucuros aș urca, totuși mi-e frică să nu cad”, zgâriase Sir Walter Raleigh pe un geam folosindu-se de inelul său cu diamant. Stăpâna sa, regina Elisabeta, a observat aceste rânduri și a scris sub ele: „Dacă inima ți-e slabă, nu urca deloc”.

În toți anii care au urmat, inima lui Raleigh nu a fost slabă deloc, fie că urma să colonizeze Virginia, că îi ataca pe spanioli, explora fluviul Orinoco, lupta pentru favorurile reginei sau seducea doamnele de la curte.

Timp de 22 de ani, Raleigh a fost susținut de regina Elisabeta (chiar dacă îi era, din când în când, interzis accesul la Curte pentru comportamentul său nepotrivit). Singura sa greșeală a fost că a lăsat-o însărcinată pe una dintre doamnele de la curtea reginei, Elizabeth Throckmorton, și s-a căsătorit în secret cu ea; Raleigh și soția sa au fost închiși, pentru scurt timp, în Turnul Londrei.

După moartea reginei, în anul 1603, Raleigh a intrat în opoziție față de urmașul acesteia, Iacob I, care nu era interesat deloc de aventurile sale. Mai rău, dușmanii lui Raleigh au lansat zvonuri false cu privire la încercarea acestuia de a-l detrona pe rege, astfel încât a fost închis în Turn din nou, de data aceasta pentru 13 ani. Dar această perioadă nu i-a afectat spiritul, Raleigh începând să scrie Istoria lumii în închisoare. Eliberat, în cele din urmă, în 1616, Raleigh a fost trimis într-o altă expediție pe fluviul Orinoco pentru a căuta aur, dar având ordine stricte de a nu viola nici o proprietate spaniolă.

Din păcate pentru Raleigh, secundul său a ignorat ordinele și a incendiat un oraș spaniol. La întoarcerea în Anglia, Raleigh a fost arestat imediat și, pe 29 octombrie 1618, curteanul-poet aventurier, în vârstă de șaizeci și șase de

ani, a fost condus spre eșafodul din curtea palatului vechi de la Westminster. Acolo, înconjurat de oficiali și de 60 de soldați, favoritul reginei, cel căruia îi era frică să nu cadă, a căzut în sfârșit. Dar nici în ultimele clipe de viață spiritul nu l-a părăsit. Stând alături de călăul cu mască, Raleigh a atins barda și a remarcat mucalit: „Un leac cam ascuțit, dar sigur pentru toate bolile". Apoi, întorcându-se spre asistența solemnă, i-a adresat ultimele cuvinte: „Am o lungă călătorie de făcut și trebuie să-mi iau rămas-bun de la invitați".

Ca o concluzie îngrozitoare a execuției, capul său i-a fost oferit soției într-un sac din piele roșie.

În aceeași zi

1628: Cardinalul francez Richelieu cucerește La Rochelle, punând capăt independenței protestanților din Franța

1787: Opera lui Mozart Don Giovanni este interpretată în premieră la Praga

1863: Filantropul elvețian Henri Dunant înființează Crucea Roșie Internațională

1875: Se naște, în Anglia, Maria, regina României, consoarta regelui Ferdinand și mama regelui Carol al II-lea. A fost supranumită „mama răniților" și „regina-soldat" pentru implicarea ei din timpul Primului Război Mondial

1923: Este proclamată Republica Turcă, după căderea Imperiului Otoman

30 octombrie

John Adams, cel de-al doilea președinte al Statelor Unite

1735 Printre dușmanii săi din anumite perioade, îi putem număra pe Benjamin Franklin, Alexander Hamilton, James Madison și Thomas Jefferson, o galaxie virtuală de supernove ale Revoluției Americane. Totuși, și el a fost un erou revoluționar, primul ambasador al Statelor Unite în Marea Britanie, primul vicepreședinte al țării sale (poziție pe care o lua în râs, considerând-o „cea mai insignifiantă funcție pe care a inventat-o omul sau care a fost concepută de imaginația sa") și cel de-al doilea președinte american.

Acesta era John Adams, născut în ziua de 30 octombrie în Braintree (în prezent, Quincy), Massachusetts, primul copil al diaconului John Adams și al soției sale, Susanna.

Crescut într-o perioadă liniștită, când populația Americii nu număra mai mult de 2,5 milioane de oameni, Adams era un om voinic, cu fața rotundă, destul de irascibil și unul dintre ultimii politicieni americani care au evitat apartenența la un partid politic datorită crezului idealist, dar mai puțin practic, că fiecare membru al guvernului ar trebui să facă doar ce crede el că e mai bine pentru țară în loc să sprijine o facțiune politică. Avocatul în vârstă de treizeci și cinci de ani și-a demonstrat dorința de a trăi după propriile principii când, în fața revoltei publice, i-a apărat cu succes pe soldații britanici acuzați de crime comise în timpul unui incident numit „Masacrul de la Boston". Ulterior, fiind deja președinte, a evitat un război cu potențial devastator împotriva Franței, în situația în care majoritatea membrilor Congresului cereau să curgă sânge.

Unele dintre cele mai valoroase contribuții ale lui Adams la construirea independenței Statelor Unite au fost, după câte se pare, acțiuni minore cu

consecințe majore: Adams l-a numit pe George Washington în funcția de conducător al armatei revoluționare; de asemenea, l-a însărcinat pe Jefferson să scrie prima versiune a Declarației de Independență. În ciuda succesului său, Adams a reușit, de-a lungul carierei sale, să atragă mânia multor lideri influenți ai națiunii. Benjamin Franklin, care îl precedase pe Adams în funcția de ambasador la Paris, îl considera pe acesta dezechilibrat mental pentru că vorbea deschis cu gazdele franceze, în loc să le lingușească pentru promovarea intereselor americane.

Adams și Thomas Jefferson au rămas aliați în timpul Revoluției, dar Jefferson și simpatizantul său James Madison erau doi susținători ai autonomiei statale, care nu aveau încredere în convingerile lui Adams privind un guvern federal puternic, rezultatul fiind o despărțire dură de Adams. Pe de altă parte, Alexander Hamilton nu-l considera pe Adams îndeajuns de federalist, în timp ce Adams credea că Hamilton plănuiește o lovitură de stat în urma căreia să devină rege.

Din fericire, după ani întregi de înstrăinare, Adams s-a împăcat cu Jefferson, corespondența celor doi foști președinți însumând 158 de scrisori; s-au stins din viață chiar în aceeași zi, Adams murind cu numele lui Jefferson pe buze.

În aceeași zi

1485: Henric Tudor este încoronat sub numele Henric al VII-lea al Angliei, punând bazele dinastiei Tudor

1821: Se naște la Moscova scriitorul rus Fiodor Mihailovici Dostoievski

31 octombrie

Construirea catedralei San Pietro îl inspiră pe Luther să inițieze Reforma Protestantă

1517 31 octombrie este considerată prima zi a Reformei; în ajunul Zilei Tuturor Sfinților, un călugăr augustinian de treizeci și patru de ani, pe nume Martin Luther, și-a afișat celebrele 95 de teze pe ușa Schlosskirche din orașul saxon Wittenberg.

Ceea ce a declanșat provocarea istorică a lui Luther la adresa Bisericii de la Roma a fost decizia papei Leon al X-lea de a finaliza reconstrucția catedralei San Pietro, care data din epoca Romei antice și care era în ruine – sau, mai degrabă, felul în care Leon a propus să se plătească munca pe șantier.

Bazilica San Pietro era unul dintre locurile sfinte ale creștinismului, deoarece se presupunea că ar fi locul de îngropăciune al apostolului Petru, care murise în jurul anului 67. Primul monument cunoscut, un edicul sau altar pentru o mică statuie, a fost construit în jurul anului 170, ulterior împăratul Constantin ridicând o bazilică peste edicul. De-a lungul secolelor, mai multe biserici au fost construite pe acest loc, dar până în secolul al XV-lea ajunseseră în ruină, iar papa Nicolae al V-lea hotărâse construirea unei catedrale fără rival, care urma să fie numită Bazilica San Pietro (Sf. Petru), în onoarea fondatorului Bisericii.

Nicolae a murit în 1455, iar reconstruirea Bazilicii San Pietro a început abia în 1506, sub pontificatul lui Iuliu al II-lea, iar atunci când Leon X a devenit papă în 1513, clădirea era finalizată doar parțial. Leon a decis să continue proiectul și, având la îndemână artiști ca Rafael, mai rămânea o singură problemă – banii. Deci, pentru a strânge bani pentru bazilica nouă, a trecut la vânzarea indulgențelor pentru eliberarea sufletelor din Purgatoriu.

Leon a apelat la episcopi din întreaga Europă, cerându-le să găsească cumpărători. Un anume agent de vânzări s-a dovedit a fi deosebit de energic – Johann Tetzel, un călugăr dominican german, desemnat de către arhiepiscopul din Mainz să se ocupe de vânzarea de indulgențe.

Biserica era sufocată de simonie, nepotism, venalitate și corupție de un secol, dar atunci când Luther, un călugăr care preda la Universitatea din Wittenberg, a aflat de cinicul program de vânzări al lui Tetzel, a fost ultima picătură. Ca reacție la această ultimă impietate, s-a revoltat în fața fărădelegilor comise de Biserică, începând cu Tetzel, despre care a jurat: „Cu voia lui Dumnezeu, am să-i găuresc butoiul!" Apoi, în această zi, a bătut în cuie cele 95 de teze pe ușa bisericii din Wittenberg.

Tezele lui Luther, scrise în latină, criticau doar indirect politica papală, subliniind, în același timp, viața spirituală din cadrul Bisericii. Luther susținea că grația divină nu poate fi ușor obținută, ci trebuie câștigată prin credință adevărată și suferință. Dar, pentru a se asigura că tezele-i vor fi citite și de persoane superioare ierarhic, nu numai de copiii de altar, a trimis cópii către arhiepiscopul de Mainz. Mulțumită tiparului, care era în plin avânt, tezele au fost puse apoi în circulație în mare parte a Europei.

Astfel, construirea celui mai grandios monument al Bisericii Catolice a declanșat explozia care a divizat-o pentru totdeauna.

În aceeași zi

1632: Se naște pictorul Jan Vermeer, la Delft

1795: Se naște poetul englez John Keats

1902: Primul cablu de telegraf de-a lungul Oceanului Pacific

1940: Bătălia pentru Anglia ia sfârșit

1952: Statele Unite detonează prima bombă cu hidrogen în atolul Eniwetok din Pacific

1 noiembrie

Papa care i-a cerut lui Michelangelo să picteze Capela Sixtină

1503 Când Giuliano della Rovere a fost ales papă în această zi de 1 noiembrie, mai avea o lună până să împlinească șaizeci de ani. În 11 ani de pontificat, acest papă încăpățânat și irascibil a dobândit o măreție pământească comparabilă cu a unui prinț renascentist.

Unchiul lui Giuliano fusese papa Sixtus al IV-lea, care l-a făcut cardinal și i-a donat nouă episcopii în Italia și Franța, pe lângă numeroase abații înfloritoare. În timp ce se bucura de bogățiile sale și își ignora, în general, enoriașii, rafinatul cardinal a reușit să aibă trei fiice nelegitime. Însă, în 1492, a fost nevoit să fugă în Franța, când Alexandru al VI-lea, un personaj extrem de corupt, a devenit papă; Giuliano se opusese cu înverșunare alegerii aceluia.

Încercând totuși să provoace căderea lui Alexandru, Giuliano s-a alăturat de două ori invaziilor străine în Italia, prima dată împreună cu regele francez Carol al VIII-lea și ulterior cu succesorul acestuia, Ludovic al XII-lea. Furios, papa a poruncit asasinarea cardinalului, însă Giuliano a rămas în siguranță la curtea franceză.

Alexandru a murit în 1503 și, după pontificatul de 17 zile al lui Pius al III-lea, Giuliano a reușit, în sfârșit, să adune destule voturi pentru a-și asigura alegerea, luându-și numele Iuliu al II-lea. Una dintre primele sale hotărâri, în calitate de papă, a fost să declare că, în viitor, orice alegere papală influențată de simonie va fi nulă.

În următorii 11 ani, Iuliu a luptat în două războaie pentru a consolida puterea laică a Vaticanului, mergând deseori pe câmpul de luptă, el fiind ultimul dintre papii războinici. În timpul celui de-al doilea război, a

încercat, fără succes, să își forțeze foștii aliați francezi să părăsească Italia. În ciuda ascensiunii sale dubioase la putere, a muncit mult ca să curețe Biserica de nepotism și de corupție.

Însă cea mai mare contribuție adusă de Iuliu a fost în domeniul artistic. A poruncit renovarea a nenumărate clădiri și biserici din Roma și a pus fundația noii Bazilici San Pietro, angajându-i pe Bramante și Michelangelo să lucreze la ea.

I-a comandat lucrări lui Rafael și a format un parteneriat real cu Michelangelo la crearea măreților fresce din Capela Sixtină.

Papa Iuliu a murit pe 21 februarie 1513; este îngropat în Bazilica San Pietro, însă mormântul pe care și l-a comandat, neterminat, se află în Biserica San Pietro in Vincoli, protejat de statuia lui Moise, opera lui Michelangelo.

În aceeași zi

1500: Se naște la Florența sculptorul și bijutierul Benvenuto Cellini

1755: Un cutremur distruge aproape întreg orașul Lisabona, omorând 80 000 de oameni

1757: Se naște sculptorul italian Antonio Canova

1800: Casa Albă devine reședința președinților americani, din momentul în care John Adams petrece o primă noapte acolo

2 noiembrie

Prințul din turn care a devenit monarhul cu cea mai scurtă domnie din istoria Angliei

1470 În această zi s-a născut viitorul Eduard al V-lea al Angliei, care, 12 ani mai târziu, avea să moștenească tronul și să conducă doar 79 de zile, cea mai scurtă domnie a unui monarh britanic, de la Wilhelm Cuceritorul până la Elisabeta a II-a.

Pe 1 mai 1464, tatăl lui Eduard, regele Eduard al IV-lea, care avea douăzeci și doi de ani, s-a căsătorit în secret cu o văduvă încântătoare, cu cinci ani mai mare decât el, pe nume Elizabeth Woodville. Curtea Angliei a fost șocată de această mezalianță, deoarece Elizabeth provenea dintr-o familie de origine aristocratică modestă, însă căsătoria părea că merge, în ciuda promiscuității notorii a regelui. Șase ani mai târziu, s-a născut un fiu, urmat, la scurt timp, de altul.

Când Eduard cel bătrân a murit, pe 9 aprilie 1483, tânărul Eduard a moștenit tronul. Deoarece avea doar doisprezece ani, unchiul său Richard, capabilul, dar ambițiosul duce de Gloucester, a fost numit protector al regatului.

Pentru a „le garanta siguranța”, Richard i-a mutat pe tânărul rege și pe fratele său în Turnul Londrei. Apoi, amintind aventurile imorale ale fratelui său, Eduard al IV-lea, și căsătoria sa în secret cu Elizabeth, a convins curtea că mariajul nu avusese loc, de fapt, declarându-l pe tânărul Eduard al V-lea nelegitim – și astfel împiedicându-l să fie rege.

Pe 25 iunie, Camera Lorzilor l-a declarat oficial pe Richard rege, sub numele de Richard al III-lea, în timp ce Eduard și fratele său erau ținuți tot în Turnul Londrei. Și, după cum știe toată lumea, nici unul dintre tinerii prinți nu a mai fost văzut vreodată.

După toate probabilitățile, în luna august a aceluiași an, oamenii de încredere ai lui Richard i-au ucis în secret, prin asfixiere, în camera lor, însă chiar și în prezent soarta lor este subiectul unor controverse aprinse. Două secole mai târziu, în turn au fost găsite scheletele a doi băieți, presupunându-se că ar fi ale prinților, însă istoricii încă se mai contrazic cu privire la asasinii acestora. Unii susțin că a fost vorba de trădătorul lor unchi după tată, Richard, alții îl menționează pe unchiul lor dinspre mamă, la fel de lipsit de scrupule, susținătorul lui Richard, Henry Stafford, ducele de Buckingham, în timp ce câțiva afirmă că autorul a fost regele care l-a înlocuit pe Richard al III-lea, regele Henric al VII-lea.

În aceeași zi

82 î.Hr.: Generalul roman Lucius Cornelius Sulla intră cu armata în Roma, pentru a forța Senatul să îl facă dictator

1755: Se naște la Viena viitoarea regină a Franței Maria Antoaneta

3 noiembrie

Ziua Păcălelilor la Roma

î.Hr. În Roma antică, în această zi avea loc un festival numit Hilaria, un fel de Zi a Păcălelilor romană, unde oamenilor le era permis să își joace feste. Era o zi specială dedicată sărbătorii și veseliei, respectată de cultul dedicat lui Isis și Osiris, două zeități adoptate de către romani din colonia lor, Egiptul. Hilaria îl onora pe zeul ucis, Osiris, care fusese reînviat pe 3 noiembrie.

Întreaga poveste este destul de sinistră și menită a crea confuzie. Osiris, zeul fertilității și stăpânul infernului, s-a căsătorit cu sora lui, Isis, o mare vrăjitoare. Cei doi aveau un frate pe nume Seth, un tip formidabil, cu un bot ascuțit, ca de vulpe, ochi oblici și corp de câine, cu o coadă bifurcată. De asemenea, el era și zeul furtunilor, al războiului și al haosului.

Seth îl ura pe Osiris și își dorea cu disperare să îl înlăture din poziția sa de stăpân al infernului. Într-o zi, l-a păcălit pe fratele său să se bage într-un cufăr, a închis capacul și a aruncat cufărul în mare. Apoi, a tăiat corpul fratelui său înecat în 14 bucăți și le-a împrăștiat în tot Egiptul. Însă Seth nu se gândise la Isis, care a recuperat bucățile din trupul soțului ei și le-a îngropat pe toate, mai puțin penisul. Apoi l-a readus pe Osiris la viață prin magie și, cu ajutorul acelui membru neîngropat, evident, a conceput un fiu, Horus. Horus era un zeu ce semăna cu un șoim, ai cărui ochi erau Soarele și Luna. Și-a petrecut aproape toată viața luptându-se cu unchiul său, Seth, și, în cele din urmă, l-a învins, însă în timpul luptei s-a rănit la ochiul stâng. Rana este explicația pentru descreșterea și creșterea Lunii.

În aceeași zi

1870: Se încheie reunificarea Italiei

1871: Exploratorul și reporterul britanico-american Henry Stanley îl găsește pe dr. David Livingstone în jungla africană

1903: Panamá își declară independența față de Columbia

4 noiembrie

Montgomery îl înfrânge pe Rommel la El Alamein

1942 Să nu uitați să beți un cocktail Montgomery (rețeta o găsiți mai jos), deoarece ziua aceasta marchează sfârșitul unei îngrozitoare bătălii de două săptămâni la El Alamein, Egipt, în care Armata a VIII-a Britanică, sub comanda generalului Bernard Law Montgomery, a învins armata italo-germană, Panzerarmee Afrika, comandată de generalul Erwin Rommel.

Dacă v-ați fi aflat în Anglia și ați fi citit ziarul Daily Telegraph din ziua următoare, ați fi văzut acest titlu: „FORȚELE AXEI ÎN RETRAGERE: ȘTIRE OFICIALĂ. Coloanele dezordonate ale lui Rommel au atacat încontinuu. 9 000 de prizonieri, 260 de tancuri distruse.” În America, cu o zi înainte de alegerile pentru Congres, știrea victoriei nu a mai lăsat loc pentru politică pe prima pagină a ziarelor.

El Alamein a fost o victorie binevenită după dezastrele suferite de britanici în Singapore și Tobruk, contribuind la cimentarea relațiilor dintre șefii armatelor britanice și americane. Victoria lui Montgomery a salvat Egiptul și Canalul Suez. Churchill declara emfatic: „Înainte de Alamein nu am avut niciodată o victorie; după Alamein nu am mai suferit niciodată o înfrângere”. De fapt, bătălia a marcat o cotitură în calea războiului, o schimbare ce va fi confirmată trei luni mai târziu, prin înfrângerea germanilor la Stalingrad.

Însă Monty a avut mereu detractori, care credeau că era prea precaut și lent. Câțiva ani mai târziu, în Harry’s Bar din Veneția, Ernest Hemingway a inventat cocktailul Montgomery, un martini alcătuit din cincisprezece părți de gin și una de vermut. Acest amestec, după cum jură inventatorul său, se baza pe raportul dintre trupele britanice și cele germane, de 15:1. Serviți foarte rece.

În aceeași zi

1847: Compozitorul german Felix Mendelssohn-Bartholdy moare la Leipzig

1922: Arheologul britanic Howard Carter descoperă intrarea în mormântul regelui Tutankhamon

5 noiembrie

Guy Fawkes

1605 Londra avea în secolul al XVII-lea o populație de doar câteva sute de mii de locuitori, iar nopțile de noiembrie erau reci și negre, singura lumină fiind aceea care se strecura de la câteva ferestre fără obloane. Însă, în noaptea aceasta, erau focuri pe străzi, iar mulțimile din jurul lor sărbătoreau în dangătele clopotelor de biserică ce sunau în tot orașul. Regele protestant al Angliei, Iacob I, și micul său fiu, prințul Henric, fuseseră salvați de la un complot catolic ucigaș.

În centrul conspirației se aflase un nobil pe nume Robert Catesby, frustrat de strădaniile depuse pentru a obține de la rege mai multă toleranță pentru catolici. Încropind un grup de 13 persoane, a plănuit să arunce în aer sediul Parlamentului în ziua inaugurării sale, pe 5 noiembrie 1605, omorându-i nu numai pe rege și pe fiul său, ci suprimând, practic, întregul Parlament, dar și clericii protestanți din asistență. Printre conspiratori se afla și un anume Guy Fawkes, un soldat mercenar englez abia întors din Țările de Jos spaniole după zece ani de luptă împotriva protestanților. Fawkes era tehnicianul grupului; datorită experienței sale militare, știa cum să construiască și să detoneze bombe.

La începutul anului 1605, unul dintre conspiratori a închiriat o casă peste drum de Parlament, având o pivniță ce se întindea până sub clădire. Imediat, pivnița a fost umplută cu 36 de butoaie cu praf de pușcă, fiecare cântărind aproape 50 de kilograme. După explozie, Catesby ar fi trebuit să meargă spre nord, pentru a stârni o răscoală catolică.

Însă, cu zece zile înainte de data plănuită, probabil într-o încercare de a salva membrii catolici ai Parlamentului, unul dintre conspiratori i-a trimis o scrisoare anonimă cumnatului său, avertizându-l de o viitoare „lovitură”. Cumnatul a trimis-o repede regelui, care a spus: „Miroase a praf de pușcă”.

Regele Iacob și-a alertat serviciile de securitate, aflate sub comanda redutabilului prim-ministru, Robert Cecil. Exact la miezul nopții, pe 4 noiembrie, oamenii regelui au atacat pe neașteptate, prinzându-l pe Fawkes în pivniță, gata să aprindă fitilul lung, ce urma să detoneze praful de pușcă în dimineața următoare, după opt ore, chiar când regele inaugura Parlamentul.

Dus în Turn, Fawkes a fost interogat întâi de regele însuși, apoi torturat pe roată, destăinuind tot ce știa. Trupele au fost mobilizate pentru a-i prinde pe ceilalți conspiratori, care au fost înconjurați într-o casă din Warwickshire, unde se refugiaseră când au auzit de arestarea lui Fawkes. Soldații au împușcat doi dintre ei. Apoi, Catesby și un aliat, înarmați doar cu săbii, s-au năpustit pe ușa din față, ca Butch Cassidy și Sundance Kid. Tovarășul său a fost ucis imediat, însă Catesby, rănit, a reușit să se târască în capelă înainte să moară.

Conspiratorii rămași au fost încarcerați în Turn, împreună cu Fawkes, până la procesul de la Westminster Hall. Găsiți repede vinovați, au fost plimbați pe străzi, în sănii, până la curtea vechiului palat, unde au fost spânzurați, spintecați și tăiați în patru, iar capetele le-au fost înfipte în pari în jurul Turnului.

Cinci noiembrie, țineți bine minte

Praful de pușcă, trădarea și complotul.

Niciodată trădarea prafului de pușcă

N-ar trebui uitată.

Așa cântă copiii și în ziua de astăzi, britanicii aprinzând focuri în seara zilei de 5 noiembrie și arzând figurine cu Guy Fawkes în mijlocul unei sărbători cu artificii ce comemorează explozia care nu a mai avut loc niciodată.

În aceeași zi

1854: În timpul Războiului Crimeii, armatele britanice și franceze învinge armatele rusești în Bătălia de la Inkerman

1955: Moare pictorul francez Maurice Utrillo

6 noiembrie

Rusia o pierde pe Ecaterina cea Mare

1796 Ecaterina cea Mare moare în această zi de 6 noiembrie, la vârsta de șaizeci și șapte de ani, după ce fusese împărăteasa Rusiei în ultimii 34 de ani.

Ecaterina s-a născut în Germania și a fost adusă în Rusia la vârsta de paisprezece ani, pentru a se căsători cu viitorul țar, Petru al III-lea. Când acest prinț neajutorat a câștigat în cele din urmă tronul, Ecaterina avea treizeci și trei de ani și era complet înstrăinată de soțul ei. Avusese deja cel puțin trei amanți, dintre care unul era probabil tatăl fiului ei, viitorul țar Pavel I. La șase luni după urcarea lui Petru pe tron, Ecaterina a pus mâna pe putere și a pus la cale asasinarea soțului ei de către fratele amantului său de la acea vreme.

De atunci, Ecaterina a avut o domnie perfectă în Europa, cu un șir de amanți din ce în ce mai tineri, pe care îi răsplătea din belșug când se plictisea de serviciile lor. A avut cel puțin nouă favoriți în timpul domniei, cel mai tânăr fiind Aleksandr Lanskoi, de douăzeci de ani, pe care l-a angajat când ea avea cincizeci și unu de ani.

Se zvonea că toți amanții Ecaterinei erau testați în prealabil de doamnele de la curte, înainte de a fi invitați să își ofere serviciile împărătesei. Fără doar și poate, candidații aveau nevoie atât de rezistență, cât și de imaginație, de vreme ce Ecaterina cea libertină se îngrășase destul de mult pe măsură ce îmbătrânise. Ultimul său amant, Platon Zubov, trebuie să fi fost deosebit de hotărât: avea doar douăzeci și doi de ani când împărăteasa, pe atunci de șaizeci de ani, l-a angajat.

Deși era bârfită în toată Europa (Frederic cel Mare o numea Messalina Nordului), Ecaterina a schimbat Rusia pentru totdeauna. Pretinzând a fi

liberală, era, din multe puncte de vedere, extrem de reacționară. A mărit obligațiile iobagilor ruși și mai mult, crescând puterea moșierilor, eliminând orice protecție a iobagilor din partea statului și interzicând strict orice cerere de ajutor adresată suveranului. De asemenea, a impus iobăgia ucrainenilor, care fuseseră liberi până atunci.

Chiar și așa, ea se considera un conducător luminat, corespondând cu intelectuali ca Voltaire și Diderot. S-a oferit voluntar, împreună cu fiul său, pentru primele inoculări cu vaccin antituberculoză în Rusia, pentru a da un exemplu poporului său suspicios și recalcitrant.

A mărit, de asemenea, și teritoriul țării sale, anexând circa 520 000 de kilometri pătrați de teritoriu nou, echivalent ca mărime cu statele California și New York împreună, o zonă de peste două ori mai întinsă decât Marea Britanie.

Pe 5 noiembrie 1796, Ecaterina a fost doborâtă de un atac cerebral. Ca și George al II-lea înaintea ei și Elvis Presley ulterior, se afla în toaleta sa atunci când s-a întâmplat. A fost nevoie de șase bărbați puternici pentru a-i căra corpul inconștient în dormitor, unde a fost pusă pe o saltea pe podea, fiind prea grea ca să fie ridicată pe pat. În ciuda eforturilor doctorilor de a o resuscita, nu și-a recăpătat cunoștința și a murit la ora 9:45, în seara următoare.

Imediat după moartea Ecaterinei, fiul ei, Pavel, a exhumat corpul tatălui său. Apoi a transformat funeraliile de stat ale Ecaterinei, din Catedrala Sfinților Petru și Pavel, într-o dublă ceremonie, cu cadavrul încă proaspăt al împărătesei umflate așezat lângă rămășițele soțului pe care îl omorâse cu 34 de ani în urmă.

În aceeași zi

1860: Abraham Lincoln este ales al șaisprezecelea președinte al Statelor Unite

1893: Moare compozitorul rus Piotr Ilici Ceaikovski

7 noiembrie

Revoluția din Octombrie - bolșevicii cuceresc Rusia

1917 În această zi a avut loc unul dintre cele mai improbabile evenimente din istorie. Evenimentul a fost anunțat cu acest mesaj, la ora 10 dimineața, mesaj compus de Lenin doar cu câteva minute înainte: „CĂTRE CETĂȚENII RUSIEI! Guvernul provizoriu a fost destituit...” Însă ce s-a întâmplat în timpul nopții nu a fost o răscoală glorioasă a muncitorilor, nu a fost vorba de lupte de stradă, nici de un asalt asupra Bastiliei, ci doar de o lovitură ușoară și fără vărsare de sânge executată atât de discret încât aproape nimeni nu i-a rezistat și doar câțiva au știut că s-a întâmplat. Totuși, când s-a terminat, orașul Sankt-Petersburg și guvernul Rusiei erau în mâinile bolșevicilor.

Probabil că și cea mai neînsemnată rezistență ar fi putut schimba soarta acestei lupte. Bolșevicii preluaseră controlul doar pătrunzând în sedii și dându-i afară pe cei care se aflau la serviciu: oficii poștale, gări, bănci, poduri și centre de comunicații și-au schimbat directorii fără nici un foc de armă. Când a sosit dimineața, doar Palatul de Iarnă rămăsese sub controlul prim-ministrului, Aleksandr Kerenski, și al guvernului provizoriu.

Lăsându-i în urmă pe membrii cabinetului său, Kerenski a plecat din Sankt-Petersburg cu mașina, deghizat, căutând trupe care să apere guvernul. La Pskov a convins câteva unități de cazaci, din Corpul III de Cavalerie, să îl însoțească, dar când soldații au descoperit că nici o altă unitate nu li se va alătura, l-au părăsit la două ore distanță de capitală.

Fără trupe suficiente pentru a cuceri Palatul de Iarnă, deși acesta era slab apărat, bolșevicii au ordonat artileriei Fortăreței Petru și Pavel să tragă asupra clădirii. Din 35 de obuze trase, două și-au atins ținta, provocând pagube minore. „Asaltul” asupra Palatului, descris mai târziu de către

istoricii bolșevici ca fiind evenimentul epic al unei mari revolte populare (numită Revoluția din Octombrie, deoarece în Rusia încă se mai folosea calendarul pe stil vechi, cel iulian), a avut loc în noaptea aceea abia după ce majoritatea apărătorilor descurajați – cadeți la vârsta adolescenței – simțind că întăririle nu aveau să apară, fugiseră pe furiș, și doar atunci pentru că, așa cum scria George Kennan, „cineva lăsase din neatenție ușa din spate deschisă".

În capitala Rusiei, cel puțin, prima zi a luptei pentru putere se încheiase cu succes, chiar dacă nu eroic, pentru bolșevici. În alte locuri nu a fost la fel de ușor – acolo unde existau forțe de rezistență, acestea au învins de cele mai multe ori – însă autoritățile, civile sau militare, nu au fost prea hotărâte să se salveze. Așa că improbabilul a devenit realitate. În câteva săptămâni, în majoritatea orașelor din centrul Rusiei, bolșevicii, cu doar 25 000 de membri în toată țara, puseseră mâna pe putere în numele a 100 de milioane de ruși, dintre care majoritatea nu auziseră vreodată de bolșevici.

Nimeni nu a plâns sfârșitul guvernului provizoriu. Veniseră la putere în vremuri nesigure, în vidul lăsat de căderea monarhiei, în februarie. Nu puteau să guverneze o Rusie ce devenise greu de controlat din cauza nenumăratelor probleme aduse de război, sărăcie, inflație, greve și revolte.

Un martor ocular al evenimentelor din acea zi a fost John Reed, căruia i-a plăcut ceea ce a văzut. Mai târziu, în Zece zile care au zguduit lumea, amintea cum se simțise în dimineața următoare: „Acum mai era de cucerit Rusia cea mare și apoi lumea întreagă. Avea Rusia să îi urmeze și să se ridice? Și lumea – ce se va întâmpla cu ea? Popoarele se vor ridica și ele, ca o maree roșie mondială? Deși era 6 dimineața, noaptea era încă apăsătoare și rece. Se zărea doar o paloare ușoară, nepământeană care se furișa pe străzi estompând focurile de veghe, umbra unui teribil răsărit cenușiu care se întindea peste Rusia."

În aceeași zi

1783: Ultima execuție prin spânzurare cu public din Anglia are loc când falsificatorul John Austin este executat la Tyburn

1805: Exploratorii Lewis și Clark devin primii americani care traversează America de Nord și ajung pe Coasta de Vest

1867: Omul de știință polonez Marie Curie (născută Sklodowska) se naște în Varșovia

1913: Se naște filosoful și romancierul francez Albert Camus

8 noiembrie

Se naște Gheorghe Gheorghiu-Dej, liderul comunist al României între 1948 și 1965

1901 Gheorghe Gheorghiu-Dej, muncitor ceferist, intră în mișcarea comunistă la începutul anilor ’30 ai secolului XX. Alături de alți militanți de stânga (Chivu Stoica, Ilie Pintilie ș.a.), s-a numărat printre organizatorii grevei ceferiștilor bucureșteni din februarie 1933. Arestat și judecat pentru activitatea comunistă prin care urmărea schimbarea formei de guvernământ a țării, Gheorghiu-Dej este condangat la 12 ani de muncă silnică (din care a efectuat aproape 11 ani). Devine membru al Partidului Comunist din România, partid interzis prin lege, și secretar al Comitetului de acțiune pe țară a ceferiștilor. În vara lui 1944, evadează din lagărul de deținuți politici de la Târgu Jiu și reintră, în climatul politic instabil de după lovitura de stat din august același an, în mișcarea comunistă. Îndeplinește, din partea Partidului Comunist, o serie de sarcini în mișcarea sindicală nou creată. În cadrul unor mitinguri organizate de către comuniști, Gheorghiu-Dej se face remarcat prin cuvântările sale în care cere demisia guvernului Constantin Sănătescu și instalarea unui executiv, emanație a Frontului Național Democrat. Din toamna lui ’44 deține, succesiv, funcții în aparatul de stat (ministru al Comunicațiilor, al Economiei naționale, prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri etc.). În cadrul Partidului Comunist, accede, treaptă cu treaptă, până la funcția supremă de prim-secretar al CC al PCR (1 octombrie 1955). În confruntarea cu comuniștii alogeni (Ana Pauker, Vasile Luca ș.a.), veniți în țară odată cu tancurile sovietice, comuniștii naționali, cei care au trăit în România, capătă sprijinul Moscovei. Cu aprobarea lui Stalin, Gheorghiu-Dej îi elimină în anii următori pe toți potențialii pretendenți la ocuparea postului de lider al Partidului Comunist din România. Odată cu câștigarea posturilor de conducere în stat și în

partid, Gheorghiu-Dej, secondat de acoliți fideli (Chivu Stoica, Alexandru Drăghici ș.a.), conduce cu mână forte așa-zisul proces de construire a socialismului în România, în realitate ani și decenii de prigoană sălbatică împotriva tuturor celor care se opuneau politicii de comunizare și sovietizare a țării. În plan extern, România a intrat, după 1945, în sfera de influență a Uniunii Sovietice, devenind un stat-satelit, executant docil al planurilor și programelor elaborate de Moscova. Mișcarea comunistă internațională este confruntată, la mijlocul secolului XX, cu acutizarea conflictului în relațiile sovieto-chineze. Un alt factor de tensiune este generat de politica liderului de la Kremlin, N.S. Hrușciov, privind diviziunea internațională socialistă a muncii și de decizia de amplasare a rachetelor sovietice în Cuba. Profitând de aceste conjuncturi internaționale favorabile, conducerea de la București schițează, începând din anii 1960–1961, pași timizi de ieșire din încorsetarea Moscovei, încercând să adopte o atitudine distinctă, proprie, în problemele internaționale. Devenit Președinte al Consiliului de Stat (21 martie 1961–19 martie 1965), Gheorghiu-Dej, secondat de Ion Gheorghe Maurer, președinte al Consiliului de Miniștri și Corneliu Mănescu, ministru de Externe, trece la o politică lentă de distanțare de politica rigidă, cantonată în preceptele Războiului Rece, a URSS. Punctele esențiale ale acestei politici duse cu multă precauție sunt sintetizate în Declarația din aprilie (1964), care preciza că țara noastră este adepta „independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, avantajului reciproc, întrajutorării tovărășești, neamestecului în treburile interne ale altor state, respectării integrității teritoriale”. Concomitent, în planurile de dezvoltare economică, România pune un accent sporit pe relațiile sale cu statele capitaliste dezvoltate. Totodată, regimul politic condus de Gheorghiu-Dej recunoaște, în cadrul unei plenare a conducerii de partid, unele greșeli comise în anii precedenți, elaborând mai multe decrete de grațiere a celor condangați în perioada stalinistă pentru „uneltire contra ordinii sociale”. Prin decretele din aprilie, iunie și iulie 1964, sunt eliberați din închisori majoritatea deținuților politici care au supraviețuit anilor de torturi, lagărelor de exterminare și de temniță grea. Până la sfârșitul vieții, liderul incontestabil al regimului politic totalitar românesc, Gheorghe Gheorghiu-Dej, a încercat să-și retușeze portretul pătat cu sânge, într-unul de „bun român”.

Moare la 19 martie 1965, în urma unui cancer pulmonar cu complicații hepatice. Mulți investigatori ai vieții sale au avansat supoziția iradierii lui Gheorghiu-Dej cu prilejul unei reuniuni a Tratatului de la Varșovia desfășurate în capitala unei „țări socialiste surori”, supoziție neconfirmată oficial.

În aceeași zi

1656: Se naște astronomul englez Edmond Halley

1674: Moare poetul englez John Milton

1895: William Roentgen descoperă razele X la Universitatea din Wurzburg

1923: Adolf Hitler conduce „Puciul de la berărie” care avea să eșueze la München

1942: Forțele britanice și americane, comandate de generalul Dwight Eisenhower, invadează Africa de Nord

9 noiembrie

Lovitura de stat a lui Napoleon

1799 În Franța revoluționară, era ziua de 18 Brumar, anul VIII, prima zi a loviturii de stat a lui Napoleon Bonaparte.

Abia întors din campania din Egipt, scundul Napoleon (avea doar 1,67 metri în înălțime) era considerat erou național. Susținut de câțiva membri cu autoritate ai guvernului (mai ales de Talleyrand), și-a îmbrăcat cea mai strălucitoare uniformă de general – pantaloni albi, redingotă albastră, cu revere brodate cu auriu, și o eșarfă viu colorată cu roșu, alb și albastru în talie – și a defilat pe străzile Parisului în urale dezlănțuite. A intrat apoi în Grădinile Tuileries pentru a jura credință unei camere a guvernului (Consiliul Bătrânilor) și apoi a trimis rapid 300 de soldați pentru a „proteja" cealaltă cameră, Consiliul celor Cinci Sute.

A doua zi, Napoleon a luat cuvântul, plin de îndrăzneală, în fața celor două grupuri, însă Consiliul celor Cinci Sute, mai ales, s-a întors împotriva lui cu înverșunare, și Napoleon, palid și începând să se bâlbâie, a trebuit să fie însoțit afară din cameră de patru soldați.

Nereușind să farmece guvernul prin vorbe, Napoleon a făcut ce știa el să facă mai bine. A trimis trupe. Soldații lui s-au năpustit în Orangerie, forțându-i pe cei 500 de membri să fugă pe ferestre.

În seara zilei de 10 noiembrie, Bonaparte a fost declarat Prim Consul; guvernarea republicană, cunoscută sub numele de Directorat, luase sfârșit. Din acea zi și până la abdicare, Napoleon a deținut puterea supremă în Franța. Cu șase ani mai înainte, guvernul revoluționar abolise proslăvirea lui Dumnezeu și, din acea zi aniversară, se găsise un înlocuitor.

În aceeași zi

1918: Kaiserul Germaniei, Wilhelm, abdică și fuge în Olanda

1925: Adolf Hitler înființează SS (Schutzstaffel sau „Corpul de protecție”) cu rolul de gardă de corp personală

1965: Este abolită pedeapsa capitală în Marea Britanie

10 noiembrie

Se înființează Corpul Pușcașilor Marini americani

1775 În această zi, la doar șase luni după ce primele focuri din Războiul de Independență al Statelor Unite ale Americii au fost trase în Bătălia de la Lexington, Congresul Continental a autorizat crearea Marinei Continentale, cunoscută acum sub numele de Pușcașii Marini ai Statelor Unite. Primii soldați din infanteria marină s-au înrolat la Tun Tavern, în Trenton, New Jersey, iar în martie, anul următor, au executat primul atac amfibiu cu prilejul capturării unei insule britanice în Bahamas. De atunci, au executat peste 300 de debarcări amfibii pe țărmuri străine.

Desființați la sfârșitul războiului din 1783, Pușcașii Marini au fost reînființați 15 ani mai târziu. Soldații din infanteria marină au luptat în toate războaiele importante ale Americii și, în majoritatea cazurilor, au fost primele trupe care au intrat în luptă.

La începutul secolului al XIX-lea, pușcașii marini au luptat împotriva piraților berberi din Africa de Nord și au zdrobit forțele inamice la Tripoli, pe teritoriul actual al Libiei. În timpul Războiului Mexican, au obținut o victorie importantă la Castelul Chapultepec, numit mai târziu, într-un cântec al pușcașilor marini, „saloanele lui Montezuma”.

În timpul Războiului Civil American, cea mai cunoscută misiune a pușcașilor marini a fost una mai puțin importantă, arestarea abolиționistului John Brown la Harper’s Ferry. Comandantul lor era un general pe nume Robert E. Lee. În 1898, 28 de pușcași marini se aflau printre cei 260 de oameni uciși când USS Maine a explodat în Portul Havana, declanșând Războiul Hispano-American. În timpul aceluiași război, pușcașii marini au înființat baza americană în Golful Guantanamo, în Cuba.

În Primul Război Mondial, cea mai cunoscută bătălie a pușcașilor marini a avut loc în 1918, când Brigada a IV-a Marină a atacat linia germană la Belleau Wood. Atât înainte cât și după acel război, președinții americani au folosit pușcașii marini pentru a înăbuși revoluțiile (și pentru a susține interesele comerciale americane) în „războiul bananelor” din America Centrală și de Sud.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, pușcașii marini au reprezentat principala forță de atac terestră din Pacific, luptând în bătălii sângeroase ca Guadalcanal, Tarawa, Saipan, Guam și Okinawa. Cel mai greu a fost la Iwo Jima, la începutul anului 1945, când pușcașii marini au înregistrat 6 000 de morți și 17 000 de răniți, ucigând 20 000 de apărători japonezi.

Pușcașii marini au jucat un rol principal în Războiul din Coreea, mai ales în atacul-surpriză amfibiu al generalului MacArthur la Inchon. Ei au fost primele trupe terestre americane care au luptat în Vietnam și care au intrat în luptă în Războiul din Golf, în Afghanistan și în războiul împotriva Irakului.

Astăzi, uniforma albastră de gală a pușcașilor marini încă mai include un guler tare, care a evoluat din cel de piele al uniformei originale din secolul al XVIII-lea. De la această trăsătură distinctivă, dar incomodă, vine porecla pușcașilor marini, „guler de piele”.

Pușcașilor marini le place să creadă că „Semper Fi”, versiunea pe scurt a motto-ului lor „Semper Fidelis” (mereu credincioși), este cel mai faimos slogan al lor, însă probabil mai bine cunoscut este un cuvânt pe care l-au născocit în al Doilea Război Mondial, snafu, acronim pentru a indica haosul și confuzia. Înseamnă „Situation Normal, All Messed Up” (Situație normală, totul se duce dracu’).

În aceeași zi

1483: Se naște Martin Luther în Eisleben, Saxonia

1697: Se naște pictorul și caricaturistul englez William Hogarth

1759: Se naște la Marbach poetul și dramaturgul german Friedrich Schiller

11 noiembrie

A unsprezecea oră a celei de-a unsprezecea zile a celei de-a unsprezecea luni

1918 La ceasul al unsprezecelea al celei de-a unsprezecea zi din luna a unsprezecea, un armistițiu, semnat cu șase ore înainte, în vagonul de cale ferată al mareșalului francez Ferdinand Foch, la Compiègne, în Franța, între Aliați și Puterile Centrale, a intrat în vigoare, punând capăt Primului Război Mondial după patru ani, trei luni și nouă zile de lupte. Până în iulie, armatele aliate, sprijinite puternic de 42 de divizii americane, opriseră ofensiva germană din primăvară și apoi lansaseră o serie de puternice contraatacuri care au împins armata germană înapoi spre Rin.

De pe fronturile din Italia, Balcani, Palestina, Mesopotamia și Caucaz și de pe mări, veștile referitoare la război erau, în sfârșit, favorabile cauzei Aliaților.

Pentru Germania, veștile erau, evident, proaste. În ultimele săptămâni, Comandamentul Suprem recunoscuse că războiul nu poate fi câștigat, flota se revoltase la Kiel, iar revoluția cuprinsese străzile. Kaiserul fugise în Olanda cu o zi înainte de Armistițiu, iar Reichstagul proclamase republica. Între timp, aliații Germaniei – Bulgaria, Turcia și Austro-Ungaria – se retrăseseră din război.

În întreaga lume, vestea armistițiului a provocat euforie. Parizienii cântau și aclamau pe bulevarde. În New York, un milion de oameni s-au înghesuit pe Broadway. La Londra, un observator își amintea evenimentul: „Stăteam la fereastra camerei mele și mă uitam pe Northumberland Avenue spre Trafalgar Square, așteptând ca Big Ben să vestească sfârșitul războiului... Și apoi, dintr-o dată, prima bătaie a clopotului... Bărbați și femei veneau înghesuindu-se pe străzi... Șuvoaie de oameni se revărsau din toate clădirile.

Clopotele Londrei începuseră să răsune. Toate zăgazurile fuseseră rupte. Zarva creștea. Steaguri apăreau ca prin farmec. Înainte ca sunetul ultimei bătăi a ceasului să se stingă, străzile austere și ordonate ale Londrei pe care războiul își pusese amprenta se înmulțiseră într-un haos triumfal."

Cu toată această sărbătoare plină de entuziasm, costurile războiului erau cutremurătoare. Aproximativ 65 de milioane de oameni fuseseră implicați în război, dintre care 8,5 milioane muriseră, alte 21 de milioane fuseseră răniți și 8 milioane erau prizonieri la sfârșitul războiului. Alte 6 milioane de civili au murit, de asemenea.

La fel ca și oamenii, patru dinastii imperiale au pierit în timpul sau ca o consecință a războiului. Dacă ar fi avut pietre funerare, pe acestea ar fi scris:

Habsburg 1282–1919

Hohenzollern 1415–1918

Romanov 1613–1917

Dinastia otomană 1290–1922

Pentru germani, sfârșitul războiului a adus alte pierderi. Prin termenii Tratatului de la Versailles, din 1919, au fost obligați să renunțe la bucăți mari de teritoriu, la colonii și la cantități enorme de echipamente de război. Unul dintre puținele lucruri pe care germanii le-au câștigat în timpul procesului de pace a fost mitul creat de generalii lor, și anume că armata germană fusese „neînfrântă pe câmpul de luptă", fiind „înjunghiată pe la spate" de propriul guvern civil, la masa tratativelor de pace. Așa cum observase, cu amărăciune, dar și premonitoriu, generalul comandant american „Black Jack" Pershing: „Nici n-au știut că au fost înfrânți în Berlin. Va trebui să repetăm asta iar și iar."

În aceeași zi

1821: Se naște Feodor Mihailovici Dostoievski

1855: Moare la Copenhaga filosoful danez Søren Kierkegaard

1868: Se naște la Cuiseaux pictorul intimist francez Édouard Vuillard

12 noiembrie

Gustav Adolf preia tronul Suediei

1611 Gustav Adolf avea doar șaisprezece ani când, în această zi, a fost încoronat rege al Suediei, moștenind tronul – și nenumărate probleme – de la groaznicul său tată, regele Carol al IX-lea.

Carol uzurpase tronul nepotului său, devenind un tiran pentru supușii săi, irascibil, obscen și vicios. Mai rău, până la moartea sa, implicase Suedia în trei războaie simultan, împotriva Rusiei, a Poloniei și a Danemarcei. Însă, din acest trunchi aparent sterp, a răsărit Gustav Adolf, unul dintre cei mai mari regi ai Suediei.

Noul rege a pus bazele unui parteneriat remarcabil cu cancelarul său, Axel Oxenstierna. Împreună, nu numai că au reformat guvernul Suediei, ci au avut și un impact profund asupra întregii Europe de Nord, prin implicarea decisivă a Suediei în Războiul de Treizeci de Ani. Gustav Adolf a încheiat mai întâi războaiele pe care le moștenise, în mare parte prin diplomație, dar și, ocazional, prin forța armelor. Aici a învățat întâi arta războiului pentru a deveni, apoi, cel mai remarcabil general european din generația sa.

Pe plan intern, Gustav Adolf și cancelarul său au modernizat radical guvernul, făcându-l mai eficient decât oricare altul din Europa. Prin farmecul său, bunul-simț și prin beneficii economice concrete, a convins nobilimea suedeză să slujească națiunea, chiar dacă ar fi însemnat pierderea unora dintre cele mai vechi privilegii. De asemenea, a reformat complet sistemul de educație al țării, susținând universitățile și creând efectiv un sistem nou și îmbunătățit de educație secundară.

Deși Gustav Adolf încheiase războaiele moștenite de la tatăl său, un nou conflict, mult mai amplu, Războiul de Treizeci de Ani, a izbucnit în 1618, când împăratul Sfântului Imperiu Roman, Ferdinand al II-lea, a încercat să

înăbușe Reforma protestantă în principatele germane. Timp de 12 ani, Gustav Adolf a observat și a așteptat, fără îndoială sperând într-o reușită a protestanților, speranță care nu s-a materializat niciodată. Până în 1630, cauza protestanților părea pierdută, de vreme ce Wallenstein, marele general al lui Ferdinand, repurta victorie după victorie.

Când Gustav Adolf a intervenit, în cele din urmă, a lansat un atac îndrăzneț prin nordul Germaniei, trecând în viteză prin Frankfurt și Mainz. În același an, Ferdinand făcuse marea greșeală de a-l înlocui pe Wallenstein cu contele Johann von Tilly, un soldat foarte capabil, dar care nu era de talia unui geniu militar ca Gustav Adolf. În septembrie 1631, cele două armate s-au întâlnit la Breitenfeld, unde suedezii au nimicit complet forțele imperiale. De asemenea, au trecut ca o vijelie prin Bavaria, cucerind München, Augsburg și Nürnberg.

La doar un an după Breitenfeld, în noiembrie 1632, Gustav Adolf a învins un Wallenstein rechemat sub arme la Lützen, deși curajosul rege suedez a fost ucis în bătălie.

Gustav Adolf murea cu doar o lună înainte de a împlini treizeci și opt de ani.

Deși Războiul de Treizeci de Ani a continuat alți 16 ani, în timpul ultimilor doi ani din viața sa, marele suedez a salvat cauza Reformei protestante, cu ramificațiile ce există încă și astăzi, după aproape patru secole.

În aceeași zi

1035: Regele Canute moare la Shaftesbury, în Dorset

1840: Se naște sculptorul francez Auguste Rodin

1948: Fostul prim-ministru japonez Hikedi Tojo și alți șapte criminali de război sunt condangați la moarte prin spânzurare

1961: Se naște la Onești, județul Bacău, Nadia Comăneci, cea mai mare gimnastă română

13 noiembrie

Talleyrand consideră, în cele din urmă, că a făcut destul

1834 În această zi, Charles-Maurice de Talleyrand, care jucase în tabăra câștigătoare timp de șase decenii, demisionează din ultima funcție diplomatică, de ambasador al Franței în Marea Britanie, la vârsta de optzeci de ani, încheind astfel cea mai spectaculoasă și, poate, cea mai de succes carieră diplomatică din istorie.

Acest carierist agil a slujit mai întâi Biserica Catolică, apoi monarhia sortită eșecului a lui Ludovic al XVI-lea, urmată de republică, de împăratul Napoleon, de monarhia restaurată a lui Ludovic al XVIII-lea și, în final, regimul regelui Ludovic-Filip de după Revoluția din iulie 1830. Talleyrand intrase la seminarul Saint-Sulpice din Paris la șaisprezece ani, primise primele grade cinci ani mai târziu și până la treizeci și patru de ani era episcop. Un an mai târziu, cu o zi înainte de Revoluție, a fost ales să reprezinte clerul în Adunarea Națională. Anticipând cu viclenie mișcările republicanilor, a oficiat o liturghie pentru comemorarea căderii Bastiliei și a primit porecla de „l'Evêque de la Révolution" (Episcopul Revoluției). Pentru această acțiune și pentru democratizarea Bisericii franceze, a fost excomunicat de Roma și a părăsit Biserica.

Următoarea funcție a lui Talleyrand a fost de agent diplomatic pentru Marea Britanie în 1792, reprezentând monarhia franceză, deși era republican recunoscut. Însă, execuția lui Ludovic al XVI-lea și eșecul misiunii sale de pace l-au făcut să se simtă în nesiguranță atât în Franța, cât și în Marea Britanie, așa că a fugit în Statele Unite, unde a stat doi ani.

În 1796, s-a întors în Franța și, un an mai târziu, a fost numit ministru de Externe de către Directoratul republican. Un triumf obținut imediat a fost negocierea păcii cu Austria după victoriile lui Napoleon, prilej cu care a

încasat peste un milion de franci mită. A continuat ca ministru de Externe sub Consulatul lui Napoleon, iar în 1804, Napoleon, ajuns împărat, l-a făcut Mare Șambelan. Deși a demisionat la scurt timp, a avut un rol esențial în aranjarea căsătoriei dinastice a lui Napoleon cu Maria-Luiza a Austriei.

Îngrijorat de orgoliul lui Napoleon, după ce împăratul a invadat în mod nesăbuit Rusia, Talleyrand a început să negocieze în secret cu puterile aliate (dintre care majoritatea erau dușmanii Franței, fie din rațiuni istorice, fie dușmani de dată mai recentă) readucerea pe tronul Franței a regilor din dinastia Bourbon. Când prima abdicare a lui Napoleon a dus la ocuparea Parisului, țarul Alexandru I a stat în casa luxoasă a lui Talleyrand. (Ușurința cu care Talleyrand schimba taberele l-a făcut pe Napoleon să spună despre el că este un „rahat cu șosete de mătase”.)

Într-o anume măsură, datorită puterii de convingere a lui Talleyrand, aliații au căzut de acord să îl susțină pe bătrânul Ludovic al XVIII-lea în locul unui Napoleon exilat, iar Ludovic și-a exprimat recunoștința numindu-l din nou pe Talleyrand ministru de Externe. Trimis să își reprezinte țara la Congresul de la Viena, a rămas acolo când Napoleon a evadat din insula Elba, însă s-a reîntors la Paris, după înfrângerea fostului împărat la Waterloo. De data aceasta, totuși, curtea regalistă a lui Ludovic l-a forțat să se pensioneze din cauza trecutului său revoluționar.

Talleyrand avea pe atunci șaptezeci de ani, iar necunoscătorii credeau că se pensionase, trăind liniștit în lux, scriindu-și memoriile. Însă bătrânul vulpoi sesizase bigotismul reacționar al succesorului lui Ludovic, Carol al X-lea, observând cu mare îndreptățire că Bourbonii „nu au învățat nimic și nu au uitat nimic”. În scurt timp, uneltea înlăturarea lui Carol, obiectiv îndeplinit de Revoluția din iulie 1830, când Talleyrand, aflat deja în discuții secrete cu Ludovic-Filip, l-a ajutat pe acesta să recâștige tronul. Care a fost recompensa lui? A devenit, încă o dată, ambasador, de data aceasta în Marea Britanie, unde a rămas până la pensionarea înregistrată în această zi.

În aceeași zi

1312: Se naște Eduard al III-lea al Angliei

1850: Se naște la Edinburgh romancierul englez Robert Louis Stevenson

1868: Compozitorul italian Gioacchino Rossini moare în Passy, Franța

1903: Moare la Paris pictorul francez Camille Pissarro

14 noiembrie

Cum a devenit un olandez rege al Angliei

1650, 1677 În această zi de 14 noiembrie, în anul 1650, la Haga, s-a născut un băiat brunet care a fost educat în limba franceză și care, într-o zi, a devenit regele Angliei. Numele lui era Wilhelm de Orania.

Deși de viță regească – era fiul prințului de Orania și Stadholder al Olandei (prim-ministru ales de către Stările Generale, legislativul olandez) și nepotul lui Carol I al Angliei, Wilhelm nu a avut o copilărie ușoară. Tatăl lui a murit când el avea doar opt zile și nobilimea olandeză, amintindu-și de firea dictatorială a tatălui, a decăzut din funcții Casa de Orania. În același timp, legăturile de sânge dintre el și Carol I nu i-au fost de ajutor, pentru că acesta din urmă fusese executat cu un an înainte de nașterea lui Wilhelm, lăsând țara în grija părintească a lui Oliver Cromwell.

Probabil că primul imbold spre putere al lui Wilhelm a venit în 1671, când Ludovic al XIV-lea al Franței a hotărât să invadeze Olanda. Numit general, Wilhelm a condus o trupă de soldați olandezi neinstruiți în lupta împotriva francezilor. Căutând disperat un conducător care să poată opri invadatorii, Stările Generale l-au promovat rapid în funcția de Stadholder și, deși nu-i putea înfrânge pe francezi pe câmpul de luptă, Wilhelm a reușit să se alieze cu Spania și cu împăratul Sfântului Imperiu Roman, aducând astfel conflictul într-un blocaj, care a putut fi rezolvat prin negocieri.

Acum fiind un om important, pe 14 noiembrie 1677, ziua când împlinea douăzeci și șapte de ani, Wilhelm s-a căsătorit cu verișoara lui, prințesa Maria a Angliei, pe atunci o fată de cincisprezece ani, fiica viitorului Iacob al II-lea.

În 1685, Iacob a moștenit tronul după moartea fratelui său, Carol al II-lea, însă catolicismul său militant i-a neliniștit pe supușii lui protestanți. În iunie

1688, parlamentul englez l-a invitat pe Wilhelm să le invadeze țara, iar Wilhelm a debarcat la Brixham, pe coasta Devonului pe 15 noiembrie 1688, la o zi după ce împlinise treizeci și opt de ani. În decembrie, nevolnicul Iacob era în exil în Franța, iar pe 12 februarie 1689, parlamentul îi invitase pe Wilhelm și pe Maria să devină împreună rege și regină, singurul moment din istoria Angliei când un soț și soție au domnit împreună. Deși Maria a murit după cinci ani de la urcarea pe tron, Wilhelm a continuat să domnească până la moartea sa, în 1702.

În aceeași zi

565: Împăratul bizantin Iustinian moare la Constantinopol

1687: Moare amanta lui Carol al II-lea, Nell Gwyn

1716: Matematicianul german Gottfried Leibniz moare la Hanovra

1840: Se naște la Paris pictorul impresionist Claude Monet

1862: Lewis Carroll începe să scrie Alice în Țara Minunilor

1940: Bombardierele germane distrug Coventry, ucigând 1 000 de oameni

15 noiembrie

Ludovic al XIV-lea inaugurează palatul Versailles

1684 Dintre toate palatele lumii occidentale, cel mai impresionant este, cu siguranță, cel de la Versailles, a cărui construcție a durat peste o jumătate de secol. Chiar și la douăzeci de ani de la începerea construcției, la palat lucrau încă 36 000 de muncitori și 6 000 de cai. Cea mai măreață cameră a palatului este, cu siguranță, Galerie des Glaces (Galeria Oglinzilor), inaugurată, în această zi, de mândrul rege Ludovic al XIV-lea.

Galerie des Glaces are 225 de metri lungime, cu 17 ferestre imense, fiecare reflectate de o oglindă de perete de dimensiuni egale. Sala impresiona cel mai mult în timpul nopții, când era luminată de sute de lumânări care străluceau în 32 de candelabre de argint enorme.

Galeria Oglinzilor a fost adesea scena unor mari evenimente, cum ar fi căsătoria nefericitului Ludovic al XVI-lea cu Maria Antoaneta, dar, la două secole după inaugurare, această sală a servit unor scopuri mai triste. Aici, biruitorul Bismarck l-a proclamat pe Wilhelm al Prusiei kaiser al unei Germanii unite, după ce îi umilise pe francezi în Războiul Franco-Prusac.

Totuși, Ludovic al XIV-lea ar fi fost mai mulțumit o jumătate de secol după acest eveniment, la semnarea Tratatului de la Versailles, care-i umilea pe germani, la sfârșitul Primului Război Mondial; semnarea a avut loc în Galeria Oglinzilor, pe 28 iunie 1919.

În aceeași zi

1708: Se naște omul de stat britanic William Pitt cel Bătrân

1787: Moare la Viena compozitorul austriac Christopher Gluck

1802: Moare pictorul englez George Romney

1864: Generalul unionist William Sherman dă foc orașului Atlanta, în timpul Războiului Civil American

1868: Se naște, la Iași, Emil Racoviță, unul dintre întemeietorii biospeologiei și primul explorator român în Antarctica

1908: Moare văduva împăratului Chinei, Tz'u-hsi (Cixi), cea mai influentă personalitate de la sfârșitul Chinei imperiale

16 noiembrie

Un rege moare închis în Turnul Londrei

1272 Henric al III-lea, fiul nelegitim al regelui Ioan și al patrulea rege al Angliei din dinastia Plantagenet, și-a dat ultima suflare în Turnul Londrei, în această zi de 16 noiembrie. Avea șaizeci și cinci de ani și fusese rege timp de 56 de ani, un record în rândul monarhilor europeni; recordul avea să reziste 450 de ani, fiind doborât de regele Franței, Ludovic al XIV-lea, deținătorul recordului absolut, de 72 de ani.

Din păcate, durata domniei a fost singura realizare a lui Henric. Calculele spun că acest monarh ambițios, dar fricos și incompetent, a domnit de fapt doar 24 de ani. În primul rând, a fost dominat de curtenii lui, apoi a fost detronat de redutabilul Simon de Montfort, conte de Leicester, iar când Leicester a fost în sfârșit învins și ucis, fiul lui Henric, Eduard, a preluat frâiele guvernării de la fostul rege, acum ezitant și senil.

Deși domnia de 56 de ani a lui Henric este impresionantă, doi monarhi de dinaintea lui au domnit mai mult: împăratul bizantin Vasile al II-lea, 62 de ani la sfârșitul secolului al X-lea – începutul secolului al XI-lea și faraonul egiptean Ramses al II-lea, 66 de ani în secolul al XIII-lea î.Hr.

Astăzi, Henric ocupă locul opt ca durată a domniei; a fost depășit nu doar de Ludovic al XIV-lea, de Vasile și de Ramses, ci și de:

Ludovic al XV-lea – 59 de ani,

George al III-lea – 60 de ani,

Hirohito – 63 de ani,

Victoria – 64 de ani,

Franz Joseph – 68 de ani

Pontificatele, desigur, nu pot fi luate în calcul, pentru că papii sunt, invariabil, cel puțin de vârstă mijlocie atunci când sunt aleși în această funcție. Dar Pius al IX-lea a trăit până la optzeci și opt de ani, fiind papă pentru o perioadă record, de 32 de ani.

În termeni de longevitate a titlului (dacă nu și a domniei), reginele consoarte fac regii de rușine. Elizabeth Bowes-Lyon, regina-mamă a Angliei, a murit la aproape o sută doi ani, fiind regină timp de 66 de ani (ultimii 50 de ani fiind văduvă); remarcabila Eleonora de Aquitania a petrecut 67 de ani ca regină, dintre care 15 ca regină a Franței și 52 ca regină sau regina-mamă a Angliei, înainte de a muri, la optzeci și doi de ani, în anul 1204. Consoarta lui Napoleon al III-lea, Eugénie a Franței, a trăit, de asemenea, 67 de ani regali, murind în 1920, dar campioana tuturor timpurilor a fost Zita von Bourbon-Parma, soția lui Carol, ultimul kaiser al Austriei și rege al Ungariei. Ea a deținut titlul de regină 75 de ani, deși a fost văduvă 67 de ani, murind în exil în Elveția, la nouăzeci și șase de ani.

În aceeași zi

42 î.Hr.: Se naște împăratul roman Tiberius

1632: Regele Suediei, Gustav Adolf, este ucis în bătălia de la Lützen

1913: Romancierul francez Marcel Proust publică primul volum al operei În căutarea timpului pierdut

1920: Ultimele trupe ale Albilor părăsesc Sevastopolul, punând capăt contrarevoluției împotriva bolșevicilor

17 noiembrie

Inaugurarea Canalului Suez

1869 Canalul Suez a fost dat în folosință în data de 17 noiembrie, după 10 ani, 6 luni și 24 de zile de muncă istovitoare a muncitorilor egipteni conduși de un aristocrat francez încăpățânat, dar fermecător și generos, Ferdinand de Lesseps. La ceremonie a fost prezentă o mulțime pestriță de potentați din Orientul Mijlociu și literați europeni, cum ar fi Theophile Gautier, émile Zola și Henrik Ibsen, câteva fețe regești, inclusiv împăratul austriac Franz Joseph și împărăteasa Franței Eugénie, care era, întâmplător, și verișoara lui de Lesseps.

De Lesseps avea deja cincizeci și patru de ani când a dat prima lovitură simbolică de târnăcop la începutul construcției, pe 25 aprilie 1859. Avea deja o carieră diplomatică de succes, inclusiv câteva mandate petrecute în Orientul Mijlociu. Dar, la doar douăzeci și șapte de ani, fusese trimis la Alexandria, unde studiase planurile pentru un canal, întocmite de unul dintre inginerii lui Napoleon.

Canalul Suez face legătura între Marea Mediterană și Marea Roșie, dar adevăratul avantaj al acestuia este că permite navelor să navigheze între Marea Mediterană și Oceanul Indian și către Pacific. Traseul său avea 162 de kilometri, profitând de existența mai multor lacuri, în loc să meargă direct peste istm, pe o distanță de numai 120 de kilometri în linie dreaptă. Canalul inițial, având secțiunea transversală de formă trapezoidală, cu baza mică jos, avea doar opt metri adâncime și 58 de metri lățime la suprafață, măsurând doar 22 de metri lățime în partea de jos. (În anii următori, acesta a fost semnificativ adâncit și lărgit.)

La început, canalul a fost deținut în comun de către francezi și de kedivul (viceregele) egiptean Ismail Pașa, dar în 1875, Benjamin Disraeli a convins parlamentul britanic să cumpere partea lui Ismail Pașa, o achiziție care a

dus, fără intenție, la criza Suezului din 1956, când președintele egiptean Gamal Abdel Nasser a naționalizat Canalul.

Inaugurarea Canalului în această zi ar trebui probabil să fie numită reinaugurare. Primul canal care traversa Istmul Suez fusese construit în secolul al XIX-lea î.Hr., fiind ulterior restaurat de conducători precum faraonul Ptolemeu al II-lea, de regele Persiei, Xerxes și de împăratul roman Traian.

În aceeași zi

1800: Congresul Statelor Unite ale Americii se întrunește pentru prima dată

1912: Woodrow Wilson este ales al douăzeci și optulea președinte al Statelor Unite

1912: Moare la Meudon sculptorul francez Auguste Rodin

1922: Kemal Atatürk îl detronează pe ultimul sultan al Turciei

1947: Moare Emil Racoviță, la Cluj, acolo unde fondase primul institut de speologie din lume (1920)

18 noiembrie

Papa Urban al II-lea pornește Prima Cruciadă

1095 Mulțimile uriașe de lângă Catedrala Clermont, din regiunea Auvergne din Franța, tremurau de frig, plângeau cu fervoare religioasă și zâmbeau în sinea lor cu nerăbdare lacomă atunci când papa Urban al II-lea lansase, în această zi, apelul său dramatic la cruciadă sfântă.

„Ierusalimul este buricul lumii", declarase papa, „un pământ mai roditor decât oricare altul, un paradis al desfătărilor. Aceasta este țara pe care Mântuitorul omenirii a iluminat-o prin venirea Sa, a împodobit-o prin viața Sa, a sfințit-o prin patimile Sale, a mântuit-o prin moartea Sa și a pecetluit-o prin îngroparea Sa. Acest oraș regal, situat în mijlocul lumii, este acum ținut captiv de dușmani... El imploră neîncetat să-i veniți în ajutor."

Aceasta a fost chemarea la arme, care a dus la începerea primei cruciade pentru redobândirea Ierusalimului din mâinile musulmanilor păgâni și readucerea lui (împreună cu toate bogățiile aflate în teritoriile Ierusalim și Constantinopol) sub dominație creștină.

Urban fusese puternic influențat de un călugăr ascet numit Petru Pustnicul, care vizitase Țara Sfântă cu un an înainte. Felul în care acesta descrisese nefericirea creștinilor și profanarea altarelor creștine din Ierusalim l-a inspirat pe Urban să îi unească pe credincioși într-un efort de proporții, pentru alungarea turcilor selgiucizi care controlau Palestina.

Oferind iertarea păcatelor tuturor celor care îi ajutau pe creștinii din Orient, apelul lui Urban a avut parte de un răspuns imediat și copleșitor. În curând, o forță impresionantă, cu circa 4 000 de soldați călare și 25 000 de pedeștri, în principal din Franța, Italia și statele germanice, era condusă spre Constantinopol, în drumul spre cea mai mare aventură din istoria creștină.

Purtând simbolul crucii albe pe piept, cruciații au început imediat să jefuiască și să prade teritoriile din drumul lor spre Țara Sfântă, încurajați de strigătul lor de luptă Deus le volt! („Dumnezeu vrea asta!”).

În iunie 1099, armata creștină, redusă ca număr, având acum în jur de 1 500 soldați călare și 12 000 de soldați pedeștri, a ajuns la Ierusalim. La 15 iulie, marele oraș înconjurat de ziduri a fost ocupat de cruciați, care au măcelărit totul în calea lor. Prima Cruciadă își sărbătorea în mod triumfal sfârșitul.

Petru Pustnicul, cu toate acestea, nu s-a descurcat la fel de bine. Împreună cu un alt călugăr care agita masele, Walter cel Sărac, au condus către Constantinopol ceea ce s-a numit „Cruciada populară”, formată din soldați neînregimentați, țărani credincioși, tineri aventuroși și delincvenți. Evacuați din oraș, pentru că reprezentau o amenințare la adresa populației civile, această armată pestriță a fost prinsă într-o ambuscadă la Cibotus și anihilată de către turci.

Ierusalimul a rămas sub dominație creștină mai puțin de un secol, fiind ocupat de Saladin în 1187. În total, au existat nouă cruciade care au avut ca scop cucerirea și menținerea ocupației asupra Ierusalimului, ultima având loc în 1365.

În aceeași zi

1626: Bazilica San Pietro din Roma este sfințită

1789: Se naște pionierul fotografiei franceze, Louis Daguerre

1820: Căpitanul american Nathaniel Parker descoperă Antarctica

1922: Moare romancierul francez Marcel Proust

19 noiembrie

Al doilea papă din familia Medici

1523. În această zi a fost ales papă, cu numele de Clement al VII-lea, Giulio de Medici, intrigantul nehotărât, pe care istoria și-l amintește în primul rând pentru refuzul său de a-i oferi regelui Angliei, Henric al VIII-lea, anularea căsătoriei.

Giulio s-a născut nelegitim, la o lună după ce tatăl său fusese asasinat în marele Duomo cu cupolă roșie din Florența. Din fericire pentru Giulio, a fost imediat adus în casa unchiului său, Lorenzo Magnificul, unde a dus viața unui prinț al Renașterii. A copilărit împreună cu vărul său, fiul lui Lorenzo, Giovanni, care era cu doi ani mai în vârstă decât el.

Întrucât Giovanni era al doilea fiu al lui Lorenzo, fusese destinat unei cariere ecleziastice, primind tonsura la frageda vârstă de opt ani. Și, pe măsură ce Giovanni a avansat în ierarhia de la Roma, Giulio i-a călcat pe urme.

Până în anul 1513, Giovanni și-a atins ambiția lui finală de a deveni papă, luându-și numele de Leon al X-lea. Odată înscăunat, el a trăit (și petrecut) mai mult ca un prinț decât ca un om al bisericii. A vrut să-l ajute pe vărul Giulio în ascensiunea sa, dar faptul că Giulio era un copil nelegitim a fost o barieră aparent insurmontabilă. În primul rând Giovanni/Leon i-a oferit vărului său o dispensă specială și apoi a acceptat o declarație oficială, cum că părinții lui Giulio fuseseră, de fapt, căsătoriți în secret și, prin urmare, Giulio era fiu legitim. L-a promovat apoi pe Giulio la rang de cardinal; toate acestea se întâmplau în timpul primului său an ca papă.

Când Giovanni/Leon a murit, la sfârșitul anului 1521, colegiul cardinalilor l-a ales pe Adrian al VI-lea, singurul papă olandez din istorie, crezând, fără îndoială, că doi veri aleși papă, unul după altul, din familia Medici ar fi

depășit limitele decenței (sau ale trezoreriei papale). Dar, zece ani mai târziu, Adrian a murit, iar Giulio a fost ales, în sfârșit, papă la vârsta de cincizeci și unu de ani, luându-și numele de Clement al VII-lea.

În timpul celor 11 ani de pontificat, Giulio/Clement și-a folosit cea mai mare parte a energiei pentru a acumula puteri seculare pentru el și familia sa; de asemenea, a comandat lucrări unor mari artiști, precum Michelangelo și Rafael. A eșuat complet în încercarea de a se confrunta cu cea mai mare provocare a catolicismului, apariția protestantismului. Deși, în mod normal, îl susținea pe împăratul Sfântului Imperiu Roman, Carol Quintul, el a comis grava eroare de a semna un tratat cu rivalul lui Carol, Francisc I al Franței.

Carol și-a trimis armata în Roma pentru cel mai crâncen jaf de după Alaric, cu peste un mileniu înainte, iar Giulio/Clement a scăpat doar baricadându-se în Castelul Sant'Angelo. Ulterior, papa și-a îndreptat greșeala, dându-și acordul la încoronarea lui Carol; acesta a devenit ultimul împărat al Sfântului Imperiu Roman încoronat vreodată de un papă.

Dependența lui Giulio/Clement de Carol a provocat unul dintre puținele sale acte cu importanță istorică. Când regele Angliei, Henric al VIII-lea, a cerut anularea căsătoriei sale cu Caterina de Aragon, Giulio/Clement l-a refuzat, nu din motive doctrinare, ci tocmai pentru că regina Caterina era mătușa lui Carol. Refuzul papei a fost motivul pentru care Henric s-a îndepărtat pentru totdeauna de Biserica Catolică.

În aceeași zi

1600: Se naște regele Angliei Carol I, la Castelul Dunfermline

1828: Moare de sifilis compozitorul vienez Franz Schubert, la vârsta de treizeci și unu de ani

1863: Președintele american Abraham Lincoln ține discursul de la Gettysburg

20 noiembrie

Moartea lui Lev Tolstoi

1910 În această zi a murit omul aclamat cândva drept cel mai mare romancier, contele Lev Nikolaevici Tolstoi, celebru, bogat și, probabil, nefericit.

Tolstoi s-a născut pe moșia familiei sale aristocrate din Iasnaia Poliana, la aproximativ 200 de kilometri sud de Moscova. În tinerețe, a luptat atât în Caucaz, cât și în Războiul Crimeii, ulterior căsătorindu-se și având zece copii care au supraviețuit copilăriei.

Tolstoi a scris primul său roman la douăzeci și patru de ani, dar avea peste patruzeci de ani când a publicat capodopera sa, Război și pace. Experiența dobândită în luptă l-a ajutat în descrierea scenelor de război. Poetul britanic Matthew Arnold spunea că un roman scris de Tolstoi nu este o operă de artă, ci o bucată de viață.

Opt ani mai târziu, Tolstoi a publicat altă capodoperă incontestabilă, Anna Karenina. În timp ce lucra la această carte, a început să sufere accese de depresie și chiar să se gândească la sinucidere. În această perioadă, își dezvolta, de asemenea, propriile convingeri religioase și morale, care l-au îndepărtat de Biserica Ortodoxă Rusă (în cele din urmă a fost excomunicat). A devenit un pacifist convins și a ajuns să creadă că ar trebui să abandoneze bunurile materiale.

Ca nobil care renunțase la bogățiile sale, Tolstoi s-a găsit în curând în situația de a renunța la familia sa numeroasă, întrucât soția și copiii, cu excepția unei fiice, se înstrăinaseră de acest om dogmatic, cu aerul unui profet din Vechiul Testament. Astfel, a trăit pe propria-i piele celebrele cuvinte de început din Anna Karenina: „Toate familiile fericite seamănă între ele, dar fiecare familie nefericită este nefericită în felul ei”. După ani

de ostilitate crescândă, în cele din urmă, a decis să plece de acasă pentru totdeauna. În călătoriile sale, s-a îmbolnăvit de pneumonie și a murit din cauza insuficienței cardiace, în mica gara din Astapovo, la vârsta de optzeci și doi de ani. Ultimele lui cuvinte au fost greu de înțeles: „Adevărul…Mie îmi pasă foarte mult... cum ei…”

Marile romane ale lui Tolstoi sunt încă foarte citite, deși criticii moderni au tendința de a considera lucrările contemporanului său rus Fiodor Dostoievski ca fiind superioare pentru observațiile psihologice. Dar influența lui Tolstoi se păstrează și astăzi. Mahatma Gandhi a pus în practică ideile lui Tolstoi despre pacifism și rezistență pasivă, în lupta pentru înlăturarea dominației britanice din India, iar principiile lui Gandhi, la rândul lor, l-au influențat pe Martin Luther King.

În aceeași zi

1818: Simón Bolívar declară independența Venezuelei de Spania

1945: Începe, la Nürnberg, procesul crimelor de război naziste

21 noiembrie

Omul zboară pentru prima dată

1783 În prima parte a anului, frații Montgolfier înălțaseră cel dintâi balon fără pilot lângă Lyon. Câteva luni mai târziu, fizicianul francez Pilâtre de Rozier a devenit primul om care s-a ridicat în aer cu un balon, dar Rozier a zburat într-un balon care fusese legat la sol, pentru a nu zbura liber, iar balonul s-a ridicat doar la 27 de metri. (În acele timpuri, până și această ascensiune a fost considerată atât de periculoasă, încât autoritățile locale hotărâseră că doi criminali condangați la moarte ar trebui să fie obligați să o întreprindă. Numai intervenția regelui Ludovic al XVI-lea i-a permis lui Rozier și unui coleg, marchizul d'Arlandes, să se bucure de onoarea de a forma primul echipaj uman pentru un astfel de zbor.)

Dar, câteva luni mai târziu, pe 21 noiembrie, Rozier și marchizul s-au ridicat în Bois de Boulogne din Paris și au plutit liber, timp de 25 de minute, trecând peste Sena și aterizând la aproximativ opt kilometri de Bois. Pentru prima dată în istorie, omul zburase.

În acea zi, ambasadorul american în Franța, Benjamin Franklin, se afla în public. Când a fost întrebat de un prieten la ce e bun un zbor cu balonul, Franklin a răspuns: „Și la ce este bun un prunc nou-născut?"

În anul 1785, Rozier și un coleg au încercat să fie primii care traversează Canalul Mânecii într-un balon, dar au folosit, total neinspirat, un balon cu aer cald băgat sub un balon cu hidrogen. Când acest balon dublu a ajuns la o înălțime de aproximativ 900 de metri, focul utilizat pentru producerea de aer cald a ajuns la hidrogen, și balonul superior a explodat; Rozier și însoțitorul său au murit în cădere.

În aceeași zi

570: Se naște profetul Mahomed

1620: După o traversare a Atlanticului, care a durat 66 de zile, având la bord 102 pelerini, corabia Mayflower ajunge la Cape Cod, într-un loc care azi se numește Provincetown, punând bazele primei colonii permanente din America de Nord

1694: Se naște, la Paris, scriitorul francez Voltaire

1898: Se naște pictorul belgian suprarealist René Magritte

1916: Moare împăratul austriac Franz Joseph I

22 noiembrie

Warwick, făcătorul de regi

1428 Aceasta este ziua de naștere a omului care a primit unul dintre acele nume magice ce au avut ecou de-a lungul secolelor în Anglia medievală: Warwick The Kingmaker (făcătorul de regi), omul care a făcut doi regi ai Angliei.

Numele lui era Richard Neville. Fiu al unui conte, și-a obținut propriul titlu nu prin moștenire, ci prin căsătoria cu cea mai bogată moștenitoare din Anglia, fiică a contelui de Warwick. Astfel, Neville a câștigat nu numai un titlu, dar și cea mai mare avere din regiune, mai mare chiar decât a regelui.

Prima faptă a lui Warwick dintre cele care i-au adus supranumele s-a petrecut în 1461, când a tras sforile pentru înfrângerea sărmanului Henric al VI-lea; tânărul Eduard de York a preluat tronul, luându-și numele de Eduard al IV-lea.

Warwick a condus practic țara timp de mai mulți ani, dar când Eduard a dat semne de independență, a trecut, îndrăzneț, în tabăra opusă și, în câteva luni, a invadat Anglia cu forțe din Franța, restaurând domnia nefericitului Henric.

Cu toate acestea, șase luni mai târziu, Eduard și-a adunat propria armată și l-a înfrânt pe Warwick în bătălia de la Barnet, în duminica Paștelui, din anul 1471. La sfârșitul bătăliei, doi soldați pedeștri l-au prins pe Warwick, care încerca să fugă. Unul din ei l-a forțat să-și deschidă viziera, cu un topor, iar celălalt și-a înfipt sabia în fanta astfel deschisă.

Din păcate, nu ne-a rămas nici un portret al lui Warwick, astfel încât ni-l putem doar imagina pe omul cel mai îndrăzneț și mai aventuros al Angliei

secolului al XV-lea care, fără îndoială, avea un chip inteligent, cu trăsături bine conturate.

În aceeași zi

1220: Frederic al II-lea este încoronat împărat al Sfântului Imperiu Roman

1774: Robert Clive, cuceritorul Indiei, se sinucide

1819: Se naște romanciera engleză George Eliot (Mary Ann Evans)

1869: Se naște scriitorul francez André Gide

1890: Se naște generalul francez care avea să devină președinte al Franței, Charles de Gaulle

1965: Președintele american John F. Kennedy este împușcat la Dallas

23 noiembrie

Regina Isabela își trimite amantul la moarte

1407 La început, supușii săi îl numeau le Bien-Aimé (Mult-Iubitul) pe Carol al VI-lea al Franței pentru firea lui blândă, dar când avea douăzeci și patru de ani a suferit primul acces de nebunie, care a continuat să se manifeste tot restul vieții sale, și Carol Mult-iubitul era numit acum Carol L'Insensé (Nebunul). Deși avea perioade de luciditate, accesele lui de nebunie l-au făcut incapabil de a guverna; astfel, s-a dezlănțuit o sângeroasă și feroce luptă pentru putere în Franța.

Principalii candidați erau fratele regelui, Ludovic, duce d'Orléans, și nepotul său, puternicul duce de Burgundia, Jean Sans Peur (Ioan Neînfricatul). Dar cea care trăgea sforile era soția lui Carol, frumoasa, desfrânata și intriganta Isabela de Bavaria.

În primii ani de nebunie ai lui Carol, Isabela l-a primit pe fratele acestuia, Ludovic, în patul ei, și împreună au condus regatul. Dar curând a devenit clar că Ioan Neînfricatul avea sprijinul celor mai puternici nobili din Franța, astfel că și Isabela a schimbat taberele.

În seara acestei zile, în anul 1407, regina în vârstă de treizeci și șase de ani l-a invitat pe Ludovic la cină, în apartamentele ei, și apoi l-a dus în dormitor. Cei doi au fost deranjați de sosirea unei porunci urgente din partea regelui, care solicita prezența imediată a lui Ludovic în cealaltă parte a Parisului. Acesta s-a îmbrăcat și a plecat în grabă din apartamentele reginei, cu o escortă redusă, pentru a se putea deplasa pe străzile întunecate ale orașului.

Ludovic a mers doar câteva sute de metri, apoi a fost atacat brusc de un grup de asasini, care l-au înconjurat din toate părțile. O sabie i-a tăiat mâna

dreaptă cu care ținea frâul.

„Sunt ducele de Orléans”, striga cu disperare. „Chiar cel pe care îl căutam”, a venit răspunsul, și Ludovic a fost doborât la pământ și ucis cu sălbăticie.

A doua zi, a devenit clar că atât „mesagerul regelui”, cât și asasinii fuseseră trimiși de către Ioan Neînfricatul, o faptă pe care ducele cel fără de teamă a recunoscut-o ușor. Cea care i-a fost, în mod voit, de ajutor, era Isabela cea fără inimă, care îl ademenise pe Ludovic în budoarul ei pentru a pregăti capcana. Poziția lui Ioan era acum la fel de inatacabilă precum fusese cea a lui Ludovic; de acum avea să împartă atât patul, cât și conducerea Franței cu Isabela.

Timp de aproape 12 ani, Ioan Neînfricatul a rămas o putere în țară, dar cei care-l sprijiniseră pe Ludovic nu au uitat, nici n-au iertat. În 1419, a fost ucis mișelește, în timpul unor negocieri diplomatice, pe un pod în Montereau, la aproximativ 80 de kilometri de Paris.

În ceea ce o privește pe Isabela, ea a rămas să conducă până când bietul nebun, Carol, a murit, în 1422. Deși fiul ei, Carol al VII-lea, a devenit apoi rege, Isabela a găsit o cauză comună cu regele englez invadator, Henric al V-lea, și i-a dat-o de soție pe fiica sa, Caterina. Rodul căsătoriei a fost regele Angliei, Henric al VI-lea, care a moștenit, prin intermediul Caterinei, mintea zdruncinată a tatălui acesteia. Isabela a trăit până în 1435, murind la vârsta de șaizeci și patru de ani.

În aceeași zi

1863: Armata Unionistă, condusă de generalul Ulysses S. Grant îi înfrânge pe Confederați în bătălia de la Chattanooga

1874: Thomas Hardy publică Departe de lumea dezlănțuită

1876: Se naște, la Cádiz, compozitorul spaniol Manuel de Falla

24 noiembrie

Moare Ionel I.C. Brătianu, politician român, lider al Partidului Național Liberal și prim-ministru al României

1927 Ionel I.C. Brătianu vede lumina zilei la 20 august 1864, la Florica (Argeș), fieful „dinastiei Brătianu” (N. Iorga), dinastie care și-a adus, prin Ion C. Brătianu, fondatorul ei, contribuția la realizarea „Unirii celei mici” de la 1859 și a câștigării independenței de stat a României în urma războiului din 1877–1878 și, prin fiul său, Ionel, la înfăptuirea „Marii Unirii”, în 1918, fapt ce a însemnat crearea statului național unitar român. Studiile și le face în Franța, de unde se întoarce în țară (1889) cu diploma de inginer obținută la Școala de Poduri și Șosele. Debutul în politică îl face în 1895, când este ales deputat de Gorj. Desfășoară o muncă intensă pentru modernizarea Partidului Național Liberal, pentru afirmarea și impunerea în conducerea acestei formațiuni politice a unor tineri capabili, cu temeinice cunoștințe. Congresul PNL din ianuarie 1909 îl alege președinte al formațiunii, funcție pe care o va deține până la sfârșitul vieții.

Numele său apare prima oară într-o echipă guvernamentală în 1897, când, în executivul condus de D.A. Sturdza (31 martie 1897–30 martie 1899), ocupă portofoliul Lucrărilor Publice. De la această dată, va fi întâlnit constant în toate guvernele liberale, până la prematura sa dispariție. După retragerea lui D.A. Sturdza, pe motiv de boală, la 27 decembrie 1908, din fruntea guvernului liberal, președinții celor două camere ale legislativului îl propun regelui Carol I pentru funcția vacantă pe Ionel I.C. Brătianu. Spre surprinderea generală, suveranul, care până atunci își alesese singur primul sfetnic, acceptă propunerea făcută și-l numește premier pe urmașul celui care l-a adus în țară, I.C. Brătianu.

Legea rurală din august 1864 a lui Al.I. Cuza, prin care fuseseră împroprietărite aproape o jumătate de milion de familii țărănești, a reprezentat un moment important în ameliorarea stării materiale a țărănimii. Departe de a-și găsi întreaga rezolvare, problema țărănească, trenată de toate guvernele care s-au perindat la cârma țării, cunoaște în primii ani ai noului veac o continuă agravare, până în primăvara lui 1907. I.I.C. Brătianu, în funcția de ministru de Interne, și generalul Alexandru Averescu, ministru de Război, vor conduce cu mână forte acțiunea de reprimare a țăranilor răsculați. Sângerosul an 1907 a fost un moment de mare încercare pentru tânărul politician Brătianu. El a înțeles că cele două imperii vecine priveau cu îngrijorare la ce se petrece în România și erau pregătite în orice moment să intervină pentru a nu permite ca, prin contagiune, să se întâmple și la ei o asemenea răscoală. Ionel I.C. Brătianu a înțeles și a acționat ferm pentru o rezolvare totală, profundă și dreaptă a „chestiunii țărănești", fără de care mult dorita armonie și pacea socială nu puteau fi posibile. La 2 octombrie 1913, Comitetul Executiv al PNL își însușește și aprobă propunerea liderului său de înfăptuire a reformelor mult așteptate de întreaga națiune română, cea agrară și cea electorală. Izbucnirea, în 1914, a războiului european amână înfăptuirea programului politic al PNL și, în egală măsură, al guvernului. La Consiliul de Coroană din 21 iulie 1914, convocat de bătrânul rege Carol I, Brătianu, fiind prim-ministru, pledează, alături de alți oameni politici, pentru păstrarea neutralității țării, ca unica soluție viabilă pentru moment. După moartea lui Carol I, regele Ferdinand reunește la Castelul Peleș din Sinaia, la 14 august 1916, Consiliul de Coroană, care decide instituirea stării de asediu și mobilizarea generală a armatei în vederea intrării în război alături de Antantă, ce făgăduise că, la sfârșitul conflagrației, va sprijini cererea României de a uni, într-un singur stat național, provinciile românești înglobate abuziv în imperiile vecine. Prim-ministrul I.I.C. Brătianu conduce cu mult tact și flexibilitate diplomatică dezbaterile privind încheierea Tratatului de alianță cu Anglia, Franța și Rusia și a unei convenții militare. Semnat de Brătianu la 4/17 august 1916, Tratatul garanta integritatea teritorială a României și dreptul ei de a uni teritoriile revendicate.

Victoria statelor ce compuneau Antanta în Primul Război Mondial a însemnat pentru România încheierea procesului istoric secular de realizare a statului unitar român. Conducând delegația României la Congresul de pace

de la Paris (18 ianuarie 1919–21 ianuarie 1920), Brătianu a acționat în concordanță cu interesele supreme ale țării. În intervenția sa din 19 ianuarie el face o expunere vastă, argumentată, a contribuției României la victoria asupra Puterilor Centrale, cât și a dreptului ei inalienabil de a uni teritoriile locuite de români. Odată războiul încheiat victorios, România Mare înfăptuită, Brătianu, prin programul de guvernare al cabinetului său din 1918–1919, va acționa „pentru desăvârșirea fără întârziere a celor două reforme… votul obștesc și împroprietărirea țăranilor prin expropiere”.

În decembrie 1918, reforma agrară este legiferată parțial, iar în 17 și 30 iulie 1921 sunt votate legile reformei agrare pentru Vechiul Regat, Basarabia, Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Prin reformă s-au expropriat 6 120 000 ha pentru aproape un milion și jumătate de capi de familie. Cea de-a doua reformă promisă țării de Brătianu, cea electorală, votată la 27 martie 1926, va avea repercusiuni benefice pentru viața politică a țării. În locul anacronicelor încorsetări ale exercitării dreptului la vot (colegiile electorale și censul), prin noua legiuire este introdus votul universal, egal și direct, obligatoriu și secret, fapt ce va permite prezența în fața urnelor a milioane de oameni care până atunci fuseseră excluși.

În timpul guvernării liberale și, în mod deosebit, al cabinetelor conduse de I.I.C. Brătianu, economia românească a înregistrat o dezvoltare impresionantă. Programele economice liberale au fost fundamentate pe teoria „prin noi înșine”, orientare economică ce punea accentul pe valorificarea uriașului potențial creator al poporului român, pe valorificarea superioară a bogățiilor țării, toate subordonate creșterii bunăstării generale.

Guvernul condus de Ionel Brătianu organizează încoronarea, la 15 octombrie 1922, la Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia, a regelui Ferdinand și a reginei Maria. În anii următori, în fruntea guvernului sau în opoziție, pentru omul politic Brătianu va exista un singur obiectiv, acela al progresului țării, căruia i se dedică cu întreaga energie, cu întreaga forță a spiritului său.

În a doua jumătate a lui 1927, România și poporul român sunt supuși unor grele pierderi.

La 20 iulie, moare regele Ferdinand, cel care a înfăptuit România Mare. După puțin timp, la 24 noiembrie, moare, în urma unei laringite infecțioase, și Ionel I.C. Brătianu, sfetnic de nădejde al regelui, om politic providențial pentru România.

În aceeași zi

1713: Se naște în Clonmel, Irlanda, romancierul Laurence Sterne, cunoscut mai ales pentru romanul Tristam Shandy

1859: Charles Darwin publică Originea Speciilor

1864: Se naște pictorul francez Henri de Toulouse-Lautrec

25 noiembrie

O femeie remarcabilă pune la cale o lovitură de stat

1741 Deși țarina Elisabeta era fiica lui Petru cel Mare al Rusiei, a fost nevoie de 16 ani și de moartea a cinci suverani ca ea să poată câștiga tronul – și apoi a trebuit să se descurce singură. În această zi, a pus la cale cu succes o lovitură de stat, la doar un an de la urcarea pe tron a țarului Ivan al VI-lea. Elisabeta avea doar șaisprezece ani atunci când tatăl său murise. După standardele epocii sale sau din oricare altă perioadă, era deosebit de frumoasă, frumusețea fiindu-i dublată de vanitate. Avea părul și sprâncenele vopsite în negru (ea fiind, de fapt, blondă), niciodată nu purta aceeași rochie de două ori și se împodobea cu bijuterii ostentative. Potrivit bârfelor, era posesoarea a 15 000 de perechi de pantofi și a tot atâtor rochii asortate.

Era, de asemenea, considerată o femeie extrem de promiscuă, preferând amanți din cele mai de jos pături sociale, inclusiv căruțași și servitori. În ciuda comportamentului său licențios (sau poate din cauza asta), era extrem de evlavioasă, participând în mod constant la slujbe.

Până în momentul în care Elisabeta a împlinit treizeci și doi de ani, ea văzuse deja patru conducători instaurați și detronați – tatăl său, Petru cel Mare, soția sa, Ecaterina, nepotul, Petru al II-lea, și nepoata lui, Ana. Acum, strănepotul Anei, în vârstă de numai un an, era țar, sub controlul strict al mamei sale, altă Ana.

Dar când cea de-a doua Ana a amenințat să o trimită pe Elisabeta la mănăstire, aceasta și-a arătat cruzimea moștenită de la tatăl ei. Făcându-și aliați la curte, i-a închis pe Ana și pe țarul copil și a pus mâna pe coroană.

Elisabeta etala un amestec de sofisticare europeană și barbarie tătară. A înființat prima universitate din Rusia și a construit fabulosul Palat de Iarnă din Sankt-Petersburg. A abolit pedeapsa cu moartea, autorizând în continuare tortura.

La un moment dat, a descoperit un plan de trădare, în care erau implicate două nobile pe care le ura oricum pentru frumusețea lor. Le-a cruțat viețile, însă a poruncit să le fie tăiate limbile.

Elisabeta a domnit vreme de 20 de ani, lăsându-și predecesorul, pe Ivan al VI-lea, cel cu mintea slabă, să lâncezească în închisoare. După moartea ei, deși Ivan era încă viu, tronul i-a revenit primului fiu al Anei, Petru al III-lea, care a făcut greșeala de a se căsători cu o prințesă germană pe nume Sophia von Anhalt-Zerbst, mai cunoscută ca Ecaterina cea Mare.

În 1762, Ecaterina a preluat controlul Rusiei printr-o lovitură de stat, și-a închis soțul și a pus să fie omorât în celula sa. Doi ani mai târziu, bietul Ivan, care nu fusese oricum eliberat, a avut parte de aceeași soartă crudă.

În aceeași zi

1562: Se naște la Madrid scriitorul Lope de Vega

1616: Cardinalul Richelieu intră pentru prima oară în guvernul francez

1875: Guvernul britanic cumpără acțiuni la Canalul Suez

1972: Moare Henri Coandă, la București

26 noiembrie

George Washington proclamă Ziua Recunoștinței

1789 În primul său an ca președinte, George Washington a proclamat 26 noiembrie drept Ziua Națională a Recunoștinței, în onoarea noii Constituții americane. Făcând asta, a dat valoare unei zile pe care americanii o sărbătoriseră prima oară în 1621 și pe care continuaseră să o celebreze, sporadic, în anii următori.

Dar Ziua Recunoștinței a fost întotdeauna o sărbătoare fără dată fixă. Prima dată a fost sărbătorită la începutul lunii octombrie, de către 56 de coloniști pelerini, supraviețuitorii celor 102 care debarcaseră de la bordul lui Mayflower, în luna noiembrie a anului precedent. Aceștia au invitat 90 de membri ai tribului indian wampanoag să li se alăture într-o sărbătoare de trei zile, Festivalul Recoltei.

În anii următori, Ziua Recunoștinței nu a fost sărbătorită mereu, iar când a fost, s-a organizat local, la date diferite. În 1777, pentru prima dată, toate cele 13 state ale națiunii au convenit asupra unei singure Zile a Recunoștinței în octombrie, dar această zi a fost aleasă pentru a comemora victoria americană asupra britanicilor la Saratoga cu o lună înainte, mai degrabă decât ca un festival al recoltei.

În ciuda declarației lui Washington, Ziua Recunoștinței nu devenit o sărbătoare oficială americană, dar în 1827, o locuitoare din New England, în vârstă de treizeci și nouă de ani, pe numele său Sarah Josepha Hale, a inițiat o campanie pentru a fi recunoscută ca sărbătoare oficială. În anul următor, ea a devenit prima femeie editor din America, atunci când a fost invitată să se ocupe de Ladies Magazine și, mai târziu, de Godey's Lady's Book. Ea a folosit publicațiile ca forumuri pentru a-și continua cruciada; în același timp, a scris poemul pentru copii Mary Had a Little Lamb („Mary avea un mielușel"), un poem care a devenit atât de celebru încât, în 1877,

Thomas Edison s-a înregistrat în timp ce-l recita, pentru prima demonstrație publică a funcționării gramofonului.

În sfârșit, după 36 de ani în care a tot trimis scrisori președinților, senatorilor și guvernatorilor, Sarah Hale a fost recompensată, Abraham Lincoln proclamând Ziua Recunoștinței ca sărbătoare națională, precizând că aceasta trebuie să aibă loc în ultima zi de joi a lunii noiembrie.

Chiar și în aceste condiții, tot urma să aibă loc o schimbare. În 1939, SUA se găsea în mijlocul unei crize mondiale și se dorea creșterea consumului. Așadar, președintele Franklin Roosevelt a mutat Ziua Recunoștinței cu o săptămână mai devreme – în a patra, nu în ultima joi a lunii – pentru a le oferi americanilor încă o săptămână de cumpărături înainte de Crăciun.

De atunci, această zi a fost sărbătorită în a patra zi de joi a lunii noiembrie.

În aceeași zi

1252: Moare regina Franței, Bianca de Castilia

1504: Moare la Medina del Campo, Spania, regina Isabela I de Castilia și Aragon

1607: Se naște fondatorul Universității Harvard, John Harvard.

1909: Se naște, la Slatina, Eugen Ionescu, întemeietorul teatrului absurdului

27 noiembrie

Asasinarea lui Nicolae Iorga de către comandourile fasciste ale Gărzii de Fier

1940 Fiul lui Nicu Iorga și al Zulniei Arghiropol, Nicolae Iorga se naște la 17 ianuarie 1871, la Botoșani. Studiile liceale le face la Botoșani și la Iași. În Iași urmează cursurile Liceului Național (1885–1888). Studiile universitare le începe la Facultatea de Litere (1889) a Universității ieșene și le continuă în străinătate, la Paris, Berlin și Leipzig. În 1892 este diplomat al École des Hautes Études. Titlul de doctor îl obține la Universitatea din Leipzig, cu teza Thomas III Marquis de Saluces, étude historique et littéraire. Revenit în țară, intră în învățământ. În octombrie 1894, debutează ca profesor suplinitor de istorie veche, modernă și contemporană al Universității din București, devenind peste un an (octombrie 1895) profesor titular. În martie 1929 este ales rector al aceleiași universități. Desfășoară o laborioasă activitate de fondator de instituții științifice: Institutul de Balcanistică (devenit Institutul de Studii Sud-Est Europene (1914); Școala Română de Studii Superioare din Paris (1921); Institutul de Istorie Universală (1937); Institutul de Studii Bizantine (1938); Universitatea Populară de la Vălenii de Munte etc. Nicolae Iorga a scris și tipărit 1 003 volume, 12 775 de articole și 4 963 de recenzii ce acoperă toate domeniile istoriei României și ale celei universale. În domeniul istoriei României (izvoare) publică 31 de volume de Studii și documente cu privire la istoria românilor (1901–1906); Notes et extraits pour servir à l'histoire des Croisades au XVe siècle (6 vol.) (1899–1916); lucrări de sinteză: Geschichte des Rumänischen Volkes im Rahmen seiner Staatsbildungen (2 vol.) (1905); Der lateinische Westen und der byzantinische Osten in ihren Wechselbeziehungen Während des Mittelalters (1909); Istoria învățământului românesc (1906); Istoria Bisericii românești (2 vol.) (1908–1909); Istoria statelor balcanice

(1913, București); Histoire des relations entre la France et les Roumains (1917); Histoire des relations entre la Russie et les Roumains (1917); Istoria românilor (10 vol.) (1936–1939) etc.; memorialistică: Războiul nostru în note zilnice (2 vol.) (1916–1918); O viață de om așa cum a fost (1934); jurnale de călătorii: Drumuri și orașe din România (1904); Sate și mănăstiri din România (1905); note de drum: Prin Germania (1923), În Franța (1921), America și românii din America (1930) etc. Discursurile și articolele cu tematică politică sunt reunite în volumele Discursuri parlamentare (2 vol.) și Sfaturi pe întuneric; teatru istoric: Un domn pribeag (1920), Mihai Viteazul (1920), Învierea lui Ștefan cel Mare (1920), Constantin Brâncoveanu (1920), Tudor Vladimirescu (1921) etc.

Prolifica activitate didactică și științifică l-a impus pe N. Iorga în rândul marilor istorici universali din prima jumătate a secolului XX. Ca urmare a meritelor sale, este primit, când încă nu împlinise patruzeci de ani de viață, în rândurile membrilor titulari al celui mai înalt for cultural și științific al țării, Academia Română (26 mai 1910). Primește titlul de Doctor Honoris Causa al universităților din Strasbourg, Lyon, Geneva, Vilnius, Oxford, Paris, Bratislava, Roma, Alger și al Facultății de Teologie Protestantă din Paris, este membru de onoare la R. Deputazione Veneta di Storia patria (1911), corespondent al Institutului Franței – Académie des Inscriptions et Belles Lettres din Paris (1919), al Academiei din Stockholm și al Academiei din Cracovia (1923), al Societății de Geografie din Lisabona (1926), membru corespondent al Academiei poloneze (1935), al Academiei Stanislas din Nancy (1936), membru al Academiei de Istorie din Santiago de Chile (1937), vicepreședinte al Comitetului Internațional de Științe Istorice (1938). Activitatea publicistică, atât în calitate de fondator al unor ziare, cât și de colaborator al acestora, a reprezentat un alt orizont de manifestare a savantului; Neamul românesc, Revista istorică, Neamul românesc literar, Revue Historique du Sud-Est Européen sunt câteva titluri care au îmbogățit, din inițiativa lui Nicolae Iorga, peisajul publicistic românesc. Activitatea politică, desfășurată până în ultima clipă a vieții sale, l-a situat pe savantul de la Vălenii de Munte în galeria selectă a oamenilor politici români care s-au identificat cu aspirațiile de progres social, libertate și demnitate națională ale poporului român. Debutul în viața politică și în cea parlamentară coincid. La scrutinul electoral din 1907, candidând ca

independent, este ales deputat de Iași. De la tribuna Parlamentului, el a fost un apărător constant al țărănimii, militând pentru îmbunătățirea stării ei materiale și spirituale. Cuvântările sale rostite de la tribuna Parlamentului, refugiat la Iași, în istorica sesiune din 1915, rămân modele de urmat de oratorie patriotică închinate înfăptuirii idealului unității naționale. Deține înalte demnități politice în aparatul de stat al României – președinte al primului Parlament al României întregite (9 decembrie 1919–26 martie 1920), președintele Consiliului de Miniștri și ministrul Instrucțiunii Publice și Culte între 18 aprilie 1931–31 mai 1932, și ad-interim la Ministerul de Interne (18 aprilie–7 mai 1931). După instaurarea regimului autoritar al regelui Carol al II-lea, Iorga va îndeplini funcția de ministru Secretar de Stat, consilier regal și președinte al Senatului. Democrat convins, a combătut tendința unor cercuri politice românești de a orienta politica externă a României spre o alianță cu statele de tip fascist revizionist. Această orientare politică i-a atras ura Gărzii de Fier, organizație prohitleristă ce urmărea eliminarea din viața politică a țării a adversarilor politici, prin asasinate. După abdicarea regelui Carol al II-lea (6 septembrie 1940), România se proclamă, la 14 septembrie 1940, prin Decret regal, „stat național-legionar”. Noul guvern (Ion Antonescu–Horia Sima) aprobă, la 5 octombrie, propunerile de „pensionare din oficiu”, cu începere de la 1 noiembrie, a unui grup de profesori universitari cu convingeri politice democratice, printre care N. Iorga, C. Rădulescu-Motru, Dimitrie Pompeiu, P.P. Negulescu, Emil Racoviță, Ion Simionescu, N. Vasilescu-Karpen ș.a. După pensionarea forțată, la 27 noiembrie, o „echipă a morții” legionară, condusă de Traian Boeriu, îl ridică pe savant de la masa de lucru din vila sa de la Sinaia și îl asasinează în pădurea de lângă localitatea Strejnic (județul Prahova), cu nouă gloanțe de revolver, după care i se crapă capul cu o secure. La aflarea tragicului sfârșit al omului de vastă cultură, mândrie a României și, în egală măsură, a umanității, 47 de universități din întreaga lume au arborat drapelul în bernă; cea din București, avându-l ca rector pe istoricul P.P. Panaitescu, fruntaș legionar, nu; în Turcia a fost declarat doliu național, dar nu și în România.

În aceeași zi

43 î.Hr.: Octavian (viitor Augustus), Lepidus și Marc Antoniu formează al doilea Triumvirat

511: Moare Clovis I, primul rege al francilor, cel care a unificat națiunea franceză

1582: William Shakespeare se căsătorește cu Anne Hathaway

1770: Horatio Nelson, având doar douăzeci și doi ani, intră în Marina Militară Britanică

1953: Moare scriitorul american Eugene O'Neill

28 noiembrie

Povestea „Crucilor Eleonorei”

1290 De-a lungul a 36 de ani de căsnicie fericită, regele Eduard I i-a fost devotat soției sale, Eleonora, și, în acea perioadă, aceasta i-a dăruit nu mai puțin de șaptesprezece copii. Deci, când regina a murit în această zi de noiembrie, din cauza unei febre, regele a fost extrem de îndurerat.

Deși originară din Spania (tatăl ei era regele Castiliei), Eleonora putea la fel de bine să fi fost britanică. S-a măritat cu Eduard (pe atunci încă prinț) în Spania, când avea numai opt ani, și l-a însoțit pe acesta imediat pe proprietățile din Gasconia și apoi a venit în Anglia, la numai zece ani.

Când Eleonora avea douăzeci și șase de ani (și era deja căsătorită de 18), a devenit regina Angliei, odată cu urcarea pe tron a soțului său.

În același an, l-a însoțit în cruciadă. Când cuplul regal se afla la Accra, un asasin aproape l-a ucis pe rege, atacându-l cu un cuțit otrăvit. Tradiția spune că Eleonora i-a salvat viața sugând otrava din rană. Oricare ar fi adevărul despre această tentativă, când s-au întors în Anglia, Eduard era mai devotat ca oricând soției, care avea o influență moderată asupra comportamentului uneori arogant și chiar brutal al acestuia.

În anul 1290, când cuplul vizita orașul Harby, din comitatul Nottinghamshire, regina s-a îmbolnăvit și a murit. Eduard a pus să-i fie adus corpul la Londra pentru înmormântare și, ca o demonstrație a dragostei sale, a ordonat să fie construită câte o cruce din piatră în fiecare loc de pe traseu unde cortegiul rămânea peste noapte.

În total au fost construite 11 „Cruci ale Eleonorei”, puține dintre ele rămânând în picioare. Ultimul loc a fost o așezare de lângă Londra, numită

Charing. Cătunul nu mai există și nici crucea, dar locul unde se aflau acestea se numește în continuare Charing Cross.

În aceeași zi

1680: Moare la Roma sculptorul și arhitectul italian Giovanni Bernini

1757: Se naște poetul și pictorul britanic William Blake

1820: Se naște la Barmen filosoful comunist german Friedrich Engels

29 noiembrie

Cardinalul Wolsey moare exact la timp

1530 Cardinalul Thomas Wolsey era fiul unui măcelar și vânzător de vite din Ipswich, dar a ajuns al doilea cel mai puternic om din Anglia datorită inteligenței, vredniciei și a talentului deosebit de a-i oferi lui Henric al VIII-lea ceea ce dorea. Era un om scund și corpolent, cu un umor vulgar și era cunoscut pentru aroganța, vanitatea și lăcomia sa. Dar era un administrator nemaipomenit și acest talent, combinat cu ambiția sa fără limite, l-a ajutat să conducă Anglia cu succes, vreme de aproape 20 de ani.

Însă Wolsey fusese alungat de la curtea la care slujise, acuzat de înaltă trădare și chemat la judecată. Prima sa greșeală de când ajunsese la putere a fost construirea Hampton Court și angajarea a 400 de servitori. Regele Henric a considerat acest castel ca fiind prea mare pentru un cardinal și cât se poate de potrivit pentru un rege.

Dar greșeala fatală a lui Wolsey a fost eșecul său în a-i oferi regelui anularea căsătoriei cu Caterina de Aragon. Papa îi ținea partea reginei, sub presiunea nepotului ei, împăratul Sfântului Imperiu Roman, Carol Quintul, cel mai puternic om din Europa.

Pe 28 noiembrie, Wolsey a ajuns la Abația Leicester, în custodia lui Sir William Kingston, locotenentul Turnului. Bolnav spiritual și trupește, și-a plâns soarta: „Dacă mi-aș fi slujit Dumnezeul la fel de sârguincios ca pe regele meu, El nu m-ar fi părăsit la bătrânețe”. A murit în ziua următoare, la vârsta de cincizeci și cinci de ani.

În aceeași zi

1226: Ludovic al IX-lea (Sf. Ludovic) al Franței este încoronat la Reims

1314: Moare regele Filip al IV-lea (cel Frumos)

1780: Moare împărăteasa Austriei, Maria Tereza

1797: Se naște compozitorul italian Domenico Donizetti

1864: Cavaleria americană omoară peste 150 de indieni cheyenne și arapaho neînarmați, în timpul masacrului de la Sand Creek

1924: Moare compozitorul italian de operă Giacomo Puccini

30 noiembrie

Ultimele cuvinte de spirit ale lui Oscar Wilde

1900 În Paris, pe rue des Beaux Arts, pe malul stâng al Senei, se află unul dintre cele mai rafinate hoteluri din Europa, purtând, cu oarecare modestie, numele simplu de „L'Hôtel". Fiecare cameră este diferită, impecabil decorată.

La începutul secolului XX, însă, hotelul care ocupa același loc era un loc mult mai umil; în acel hotel era găzduit un Oscar Wilde sărac și demoralizat.

Cu aproape douăzeci de ani în urmă, Wilde fusese considerat cel mai bun dramaturg englez, producând, de-a lungul timpului, capodopere ca Evantaiul doamnei Windermere și Ce înseamnă să fii onest. Era totodată și un călător împătimit, ocazie cu care a rostit celebrele vorbe de duh: „Nu plec la drum fără jurnalul meu. Trebuie să ai mereu ceva senzațional de citit în tren." S-a însurat la treizeci de ani și a avut doi copii.

Însă Wilde avea înclinații homosexuale, și, într-unul dintre cele mai mari scandaluri ale vremii, când avea patruzeci și unu de ani, a fost condangat pentru sodomie și a petrecut doi ani după gratii, cariera și reputația fiindu-i complet distruse.

Așa că Wilde a fugit la Paris, slăbit și îmbătrânit prematur. Fără îndoială că se gândea la faimoasa sa declarație care spunea că și-a folosit numai talentul în opere, iar geniul, în viață.

Instalat pe rue des Beaux Arts, Wilde urma să moară în această zi și știa asta. Dar și-a păstrat spiritul viu până în ultima clipă.

Ultimele sale cuvinte au fost: „Tapetul ăsta mă omoară. Ori dispare el, ori dispar eu”.

În aceeași zi

1508: Se naște la Padova arhitectul italian Andrea Palladio

1667: Se naște la Dublin scriitorul Jonathan Swift

1835: Se naște scriitorul american Samuel Clemens (Mark Twain)

1874: Se naște la Blenheim Palace Winston Churchill

1 decembrie

Ziua Națională a României

1918 În contextul deosebit de complex al vieții politice internaționale, al mutațiilor calitative radicale petrecute pe scena politicii europene și mondiale în primele decenii ale secolului XX, Unirea românilor de la 1918 nu a fost un fenomen politic izolat. După „Unirea Mică" de la 1859, națiunea română și-a înzecit eforturile pentru înfăptuirea „Unirii celei Mari" (Dimitrie Gusti). 1 Decembrie 1918 a reprezentat un moment de răscruce, „o necesitate istorică ce încununa luptele pentru viață, civilizație și progres ale tuturor generațiilor trecute" (Dimitrie Onciul). Către sfârșitul anului 1918, când forțele militare ale Antantei (Franța, Marea Britanie, Rusia) repurtau victorii în bătăliile cu cele ale Puterilor Centrale, în contextul dezagregării monarhiei dualiste austro-ungare, mișcarea de emancipare politică a națiunii române din Transilvania și din părțile ungurene crește în intensitate. În octombrie 1918 se constituie, la Budapesta, Consiliul Național Român Central, ca organ unic de organizare și conducere a mișcării de eliberare națională românești, ce unea personalități proeminente ale acestei mișcări, precum Vasile Goldiș, Aurel Lazăr, Teodor Mihali, Ștefan Cicio-Pop, Alexandru Vaida-Voevod, Aurel Vlad (membri ai Partidului Național Român) și Tiron Albani, Ioan Flueraș, Enea Grapini, Iosif Jumanca ș.a. (social-democrați). La 12 octombrie, în casa dr. Aurel Lazăr din Oradea, are loc consfătuirea politică națională în care s-a hotărât soarta românilor din Ungaria. Având ca bază juridică și politică principiul autodeterminării naționale, participanții (V. Goldiș, Ștefan Cicio-Pop, Al. Vaida-Voevod și ceilalți lideri ai mișcării de eliberare) au elaborat textul politic intitulat Declarația de autodeterminare națională, document care urma să fie prezentat de Al. Vaida-Voevod, deputat, Parlamentului de la Budapesta. La sfârșitul lunii octombrie au loc la Arad, la inițiativa părții maghiare, tratative între Consiliul Național Român Central și cel ungar și guvernul premierului Károly,

privind situația și viitorul Transilvaniei. Partea maghiară propune, pentru Transilvania, o largă autonomie, de tip cantonal elvețian, în granițele Ungariei Mari, propunere respinsă de români, care cereau suveranitate deplină asupra întregului teritoriu locuit de ei.

La 7/20 noiembrie, Ștefan Cicio-Pop, președintele Consiliului Român Central, și Gh. Crișan, secretar, lansează Convocarea pentru Marea Adunare Națională a românilor transilvăneni și din părțile ungurene, ce se va ține la 18 noiembrie/1 Decembrie la Alba Iulia. „Istoria ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizațiunii a scos neamul românesc din întunericul robiei la lumina conștiinței de sine" – se arată în documentul convocator. Ne-am trezit din somnul de moarte și vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumii, liberi și independenți. În numele dreptății eterne și al principiului liberei dispozițiuni a națiunilor, principiu consacrat acum prin evoluțiunea istoriei, națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să-și spună cuvântul său hotărâtor asupra sorții sale și acest cuvânt va fi respectat de lumea întreagă", încheie Convocarea.

Conform programului stabilit de organizatori, în ziua de 18 noiembrie/1 Decembrie, la ora 7, s-a oficiat în cele două Biserici românești (ortodoxă și greco-catolică) din Transilvania un Te Deum solemn. La ora 10, în Sala de festivități a Cazinoului din cetate, s-au întâlnit oficial personalități politice, religioase, culturale și militare. Președintele Consiliului Național Român Central, Al. Vaida-Voevod, deschide Adunarea. Președintele Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, bătrânul memorandist George Pop de Băsești, adresându-se asistenței, amintește că „națiunea română, la toate evenimentele mari istorice din trecut, și astfel și astăzi, s-a adunat pentru a decide asupra sorții sale… Astfel, onorată adunare, în locul acesta sfințit de sângele morților noștri martiri, v-ați adunat și dumneavoastră, ca să sfărâmați și cătușele robiei noastre spirituale, ale robiei noastre seculare și să decidem ca un popor liber asupra sorții noastre." După discursurile inaugurale, cei 1 228 de delegați (deputați) își prezintă documentele cu care au fost învestiți (credenționalele) de populația românească a Transilvaniei să susțină la Marea Adunare unirea cu România. Vasile Goldiș rostește cuvântarea solemnă în care arată că „Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți în ziua de 1 Decembrie 1918, decretează

unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România”. După săvârșirea solemnului act al Unirii, cei peste 100 000 de participanți la Marea Adunare Națională adunați pe câmpul lui Horea aclamă cu urale unirea necondiționată și pentru totdeauna a Transilvaniei cu România. La 11/24 decembrie, regele Ferdinand emite Decretul-lege de unire a Transilvaniei cu vechea Românie. La 27 iulie 1990, Parlamentul român hotărăște ca ziua de 1 Decembrie să devină Ziua Națională a României.

În aceeași zi

1135: Henric I al Angliei moare din cauza îmbuibării cu mreană

1455: Moare Lorenzo Ghiberti, sculptorul care a creat Porțile Paradisului, ușile de bronz ale Baptisteriului catedralei din Florența

1521: Moare papa Leon al X-lea, din familia Medici

2 decembrie

Este spânzurat aboliționistul american John Brown

1859 Se spune că fanaticii joacă bine rolul de martir, iar John Brown, care a fost spânzurat în această zi, este exemplul perfect. Cu nasul cârn, privire necruțătoare și barbă, înfățișarea sa era pe măsura rolului pe care l-a avut.

Născut în Connecticut, în 1800, a încercat fără succes mai multe meserii: tăbăcar, speculator imobiliar, cioban și comis-voiajor. Mutându-și marea familie dintr-un loc în altul, a devenit un aboliționist fanatic, demonstrându-și ardoarea convingerilor prin traiul într-o comunitate de negri liberi, în statul New York. Ulterior, s-a mutat în Kansas și a condus un raid nocturn de gherilă împotriva unei comunități prosclavagiste, atac în care cinci oameni au fost târâți afară din casele lor și omorâți în bătaie cu bâtele.

În octombrie 1859, Brown a condus un grup mixt de șaisprezece albi și cinci negri într-un raid asupra orașului Harper's Ferry, Virginia (astăzi Virginia de Vest). După un schimb de focuri în care au fost uciși doi trecători, acesta și-a stabilit cartierul general în armurăria federală, pe care o capturaseră oamenii săi. Două zile și două nopți a stat acolo, cu 60 de ostatici, așteptând ca sclavii din zonă să se revolte și să-și ceară libertatea. Miliția statului înconjurase armurăria și, în dimineața zilei de 18 octombrie, o companie de soldați ai Marinei SUA aflată sub comanda colonelului Robert E. Lee, a declanșat atacul. Un locotenent de marină l-a doborât pe Brown cu sabia. Zece oameni de-ai lui Brown au fost uciși în luptă, inclusiv doi fii de-ai săi.

Brown a fost mutat rapid la Charleston (acum în Virginia de Vest), judecat și condangat la moarte prin spânzurare pentru crimă, trădare și instigarea sclavilor la revoltă.

Pe la ora 11 dimineața a fost adus la locul execuției, unde o gloată de 1 000 de oameni aștepta momentul, alături de 1 500 de soldați. A fost adus într-o căruță, în propriul său coșciug, cu coatele legate la spate.

Deținutul zdrențăros era calm și politicos. S-a urcat pe eșafod fără să opună rezistență și și-a îndreptat gâtul spre ștreang. Capul i-a fost acoperit cu o glugă albă. Șeriful l-a întrebat dacă vrea să decidă momentul execuției prin fluturarea unei batiste albe, dar bătrânul obosit i-a răspuns: „Nu, nu-mi pasă. Nu vreau să mă faceți să aștept mai mult decât este necesar.” Acestea au fost ultimele sale cuvinte, rostite pe un ton calm și fără emoții.

Calmul s-a așternut peste audiență, apoi șeriful a tăiat frânghia cu o lovitură precisă de toporișcă.

18 luni mai târziu, cauza lui Brown era răzbunată; începea războiul civil, iar „Leșul lui John Brown” a devenit cântecul favorit de marș al nordiștilor.

În aceeași zi

1547: Moare la Sevilla conchistadorul spaniol Hernán Cortés

1697: Catedrala St. Paul din Londra, reconstruită, își deschide porțile

1804: Napoleon se autoproclamă împărat

1805: Napoleon îi învinge pe austrieci la Austerlitz

1814: Moare marchizul de Sade

1851: Ludovic Napoleon înscenează o lovitură de stat pentru a deveni dictatorul Franței

1852: Senatul francez adoptă o rezoluție prin care îl înscăunează pe Napoleon al III-lea împărat

3 decembrie

Primul delfin al Franței

1368 În această zi s-a născut regele Carol al VI-lea al Franței, cunoscut sub porecla de Carol Nebunul, pentru cele 44 de atacuri de nebunie pe care le-a suferit de-a lungul ultimilor 30 de ani de viață.

Cu o domnie de 42 de ani, Carol a fost unul dintre cei mai longevivi și mai distructivi monarhi ai istoriei franceze. Nebunia sa – episoade care durau până la nouă luni – le-a permis lacomilor săi veri, ducii de Burgundia și de Orléans, să-i uzurpe puterea, luptându-se între ei. Între timp, senzuala sa soție, Isabela de Bavaria, încerca să câștige influență, înșelându-l pe rege cu nenumărați amanți. Acest haos i-a permis regelui Henric al V-lea al Angliei să strivească armata franceză la Agincourt și să devină conducătorul de facto al țării.

Carol se distinge printr-un fapt unic. La naștere îi fusese dăruită de către tatăl său, regele Carol al V-lea, regiunea Dauphiné din sud-estul Franței, devenind astfel primul dauphin (delfin) regal, titlu oferit apoi tuturor urmașilor cu drept la tronul Franței.

Deși în franceză dauphin înseamnă delfin, titlul nu are origini acvatice. Este numele unei persoane, apărut în secolul al IV-lea, derivat dintr-un blazon care avea desenat pe el un delfin. În secolul al XII-lea, un anume Guigues al IV-lea Dauphin era conducătorul zonei care se numea atunci Viennois, și mulți dintre succesorii săi au folosit numele până când a devenit titlu și teritoriul a fost numit Dauphiné.

În aceeași zi

1469: Cetățenii florentini de seamă îl cheamă pe Lorenzo de Medici să preia conducerea cetății

1857: Scriitorul englez de origine poloneză Joseph Conrad se naște în Berdicev, Rusia

1894: Scriitorul scoțian Robert Louis Stevenson moare în Samoa în urma unui atac cerebral

4 decembrie

Moartea marelui cardinal Richelieu

1642 Cardinalul Richelieu, duce și prim-ministru al regelui Ludovic al XIII-lea, a condus practic Franța timp de 18 ani. Genial, calculat, pragmatic, a avut o viziune cât se poate de clară asupra măreției și gloriei pe care credea că le merita țara sa.

Era încă tânăr atunci când papa Paul al V-lea spunea despre el: „Se va dovedi că e un mare ticălos”. Cel puțin în ochii adversarilor lui Richelieu, acea profeție s-a dovedit a fi adevărată, puternicul cardinal strivindu-și dușmanii din țară și dejucându-le planurile celor de peste graniță, transformând Franța în cea mai mare putere a Europei.

Dar atotputernicul Richelieu avea o sănătate șubredă. Era afectat de migrene încă de la vârsta de douăzeci și cinci de ani și suferea și de simptomele clasice ale stresului, de ulcer și de hemoroizi. Mai mult, a avut o osteită tuberculară a brațului drept, dovadă fiind o rană care supura. Cu o constituție slabă, avea des accese de febră.

În anul 1642, Richelieu, în vârstă de cincizeci și șapte de ani, era bolnav și ostenit. În noiembrie fusese lovit de o pneumonie dublată de o pleurezie. După ce l-a convins pe regele Ludovic să-l numească pe cardinalul Mazarin ca succesor, marele cardinal s-a retras pentru a-și aștepta moartea în Palais Cardinal. Pe 4 decembrie, la amiază, și-a chemat nepoata preferată pentru a-și lua rămas-bun. Ea i-a spus că auzise o profeție conform căreia nu va muri atunci. „Nepoata mea”, i-a răspuns cardinalul, care se ocupase cu treburi lumești toata viața sa, „nu există adevăruri în afară de cele din Sfânta Scriptură, și numai în ele trebuie să crezi.” A murit în acea după-amiază.

La auzul veștii despre moartea lui Richelieu, bătrânul papă Urban al VIII-lea comenta, sceptic: „Dacă există Dumnezeu, Richelieu va trebui să

răspundă pentru multe. Dar dacă nu – ei bine, a avut o viață plină de realizări.”

În aceeași zi

1154: Singurul englez care a ajuns papă, Nicholas Breakspear, este înscăunat ca pontif, cu numele de Adrian al IV-lea

1795: Se naște scriitorul scoțian Thomas Carlyle

1892: Se naște la El Ferrol dictatorul spaniol Francisco Franco

5 decembrie

Requiem pentru Mozart

1791 Cu numai cinci minute înainte de ora 1, în această noapte friguroasă și umedă de decembrie a murit compozitorul pe care mulți îl consideră cel mai important în istoria muzicii occidentale, Wolfgang Amadeus Mozart.

În ultimele luni de viață, Mozart a definitivat unele dintre marile sale opere. Concertul său pentru clarinet a fost publicat pe 29 septembrie, iar cea mai iubită dintre operele sale, Flautul fermecat, a avut premiera la Viena în ziua următoare. În momentul morții terminase magnificul Requiem.

La sfârșitul lunii noiembrie, Mozart a fost dus în pat în apartamentul său din Rauhensteingasse din Viena, dar a continuat să lucreze la Requiem. În preziua morții, o parte din partitură i-a fost cântată la capul patului. Fără îndoială, conștient de sfârșitul său, compozitorul a remarcat: „Nu v-am spus că scriu Requiemul pentru mine?” Nu peste mult timp, avea să pășească în neființă.

Cauza exactă a morții lui Mozart este controversată și astăzi. La acea vreme, moartea sa a fost pusă pe seama unei „febre miliare acute”, dar diagnosticele ulterioare au inclus insuficiența cardiacă, febra reumatică, tifosul, trichineloza, blocajul renal, bronho-pneumonia indusă de o infecție streptococică și sindromul cu denumire înfricoșătoare Schönlein-Henoch. Poate că tocmai incertitudinea cauzei a generat speculația conform căreia moartea sa nu ar fi fost tocmai naturală, ci a survenit în urma otrăvirii de către compozitorul rival, Antonio Salieri. O sursă menționează că, în faza terminală, Mozart i s-ar fi plâns soției: „Cu siguranță cineva m-a otrăvit.” Majoritatea istoricilor consideră că afirmația dovedește cât de rău se simțea.

Se spune că Salieri, distinsul dirijor al împăratului, a recunoscut că l-a otrăvit pe Mozart din invidie profesională, dar în momentul presupusei confesiuni deja avea probleme psihice.

Mozart a murit cu două luni înainte de a împlini treizeci și cinci de ani. A fost înmormântat, după o mică ceremonie funerară, într-o groapă comună nemarcată și, la cererea soției sale, Requiem-ul a fost terminat de către compozitorul austriac, mai puțin cunoscut, Franz Xaver Süssmayr.

În aceeași zi

63 î.Hr.: Consulul roman Cicero îl denunță pe agitatorul Catilina Senatului roman

1926: Moare pictorul impresionist francez Claude Monet

1933: Prohibiția este revocată în SUA, după mai bine de 13 ani de privațiuni

6 decembrie

Ocuparea Bucureștiului de către germani, în timpul Primului Război Mondial

1916 După doi ani de neutralitate, în vara anului 1916, România se afla în fața unei mari decizii: intrarea sau nu în vâltoarea primei mari conflagrații militare a secolului XX. Opinia publică și cea mai mare parte a oamenilor politici români așteptau cu nerăbdare momentul când factorii de decizie vor lua hotărârea de a ordona intrarea armatei române în acțiune, pentru eliberarea provinciilor românești aflate sub stăpânirea monarhiei austro-ungare. După lungi și dificile tratative, la 4 august 1916 este semnat la București Tratatul de alianță dintre România și Antantă (formată din Franța, Marea Britanie, Rusia și Italia). Prin convenția politică a Tratatului, țara noastră căpăta din partea celor patru puteri europene garanții asupra integrității sale teritoriale. Statele ce compuneau Antanta urmau să recunoască și să sprijine, în cadrul viitoarei Conferințe de pace care avea să se desfășoare la încheierea conflictului armat, dreptul României asupra teritoriilor locuite de români aflate în componența Austro-Ungariei.

O altă clauză deosebit de importantă a convenției politice o reprezenta recunoașterea dreptului României de a participa la negocierile de pace pe poziții de egalitate față de cei patru aliați. Prin convenția militară a Tratatului, România se obliga să declare război Triplei Alianțe până cel târziu la 28 august, și armata română să intre în acțiune. Regele Ferdinand convoacă la 14 august 1916 Consiliul de Coroană, pentru a hotărî asupra viitoarei poziții a României. Marea majoritate a participanților la ședința istorică a Consiliului de Coroană au susținut intrarea în război a României alături de Antantă, argumentând că astfel va fi realizat idealul de veacuri al neamului românesc, unirea tuturor provinciilor locuite de români într-un stat național unitar independent și suveran, România. Al. Marghiloman, Titu

Maiorescu și Theodor Rosetti au optat pentru păstrarea în continuare a neutralității față de cele două grupări de state aflate în conflict. Singurul om politic care a pledat împotriva intrării României în conflictul armat de partea Antantei a fost P.P. Carp. Cu o majoritate de voturi, Consiliul de Coroană hotărăște intrarea României în război alături de Antantă. În seara aceleiași zile, ministrul României la Viena, Edgar Mavrocordat, remite cancelariei împăratului habsburg Carol al IV-lea declarația de război a României.

În noaptea de 17/30 august, armata română trece Carpații, eliberând Brașovul. După o serie de confruntări cu inamicul, trupele române ating aliniamentul Rășinari și Orlat. În fața superiorității armatelor germano-austro-ungare aflate sub conducerea generalului Falkenhayn, trupele române se retrag. Și pe frontul de sud, în urma producerii „dezastrului de la Turtucani", soldat cu mii de morți și răniți, trupele române se retrag. Contribuie la această succesiune de înfrângeri pe cele două fronturi, de nord și de sud, defecțiunile majore apărute în aprovizionarea cu armament și muniții pe care aliații trebuiau să le facă, potrivit convenției militare încheiate la intrarea în război a României. La sud, armatele germano-bulgare aflate sub conducerea feldmareșalului Mackensen, supranumit „spărgătorul de fronturi", forțează, la 10/23 noiembrie, la Zimnicea, Dunărea, punând piciorul în Câmpia Română. În fața acestei situații grele, grupul de armate este trecut sub comanda generalului Constantin Prezan, în încercarea de a împiedica înaintarea inamicului. La 11/24 noiembrie, trupele germano-austro-ungare trec, la Stoenești, Oltul. În acest context militar nefavorabil, în fața pericolului reprezentat de ofensiva inamică pe două direcții, cu punct final cucerirea Bucureștiului, oficialitățile române se retrag la Iași. La 16/29 noiembrie are loc cea mai puternică bătălie dintre armata română, ce apăra Bucureștiul, și trupele invadatoare, pe care au cunoscut-o operațiunile militare ale anului 1916, luptele de la Neajlov și Argeș (Bătălia pentru București). Inferioare în dotarea cu tehnică de luptă, dar și numeric, trupele române încep retragerea spre est. Guvernul condus de Ion I.C. Brătianu părăsește, la 20 noiembrie/3 decembrie, în ultimul moment, capitala țării. După trei zile, armatele germano-austro-ungare sub conducerea feldmareșalului Mackensen aveau să intre în București.

În aceeași zi

1779: Moare pictorul francez Jean-Baptiste-Siméon Chardin

1815: Mareșalul lui Napoleon Michel Ney este executat în curtea Palatului Luxembourg din Paris, la ordinul regelui Ludovic al XVIII-lea

1882: Moare scriitorul englez Anthony Trollope

1917: Finlanda își declară independența față de Rusia

7 decembrie

Cicero față în față cu călăii săi

43 î.Hr. „Măcar ai grijă să-mi tai capul cum trebuie”, i-a spus soldatului, cu câteva secunde înainte de moartea sa, apoi s-a aplecat afară din lectica în care era purtat pentru a-și oferi gâtul călăului său. Astfel, în această zi de decembrie, a murit Marcus Tullius Cicero, la șaizeci și trei de ani, cel mai mare orator roman, uneori filosof, ocazional poet, senator, consul și specialist în a paria pe cai necâștigători.

Cicero se născuse în provinciile romane, într-o familie bogată și influentă. În primii ani petrecuți în Roma, a devenit unul dintre cei mai buni avocați din oraș, perfecționându-și stilul retoric. Fiind mai întâi senator, apoi consul, Cicero credea cu tărie în vechile valori ale republicii romane, chiar într-o perioadă când, dată fiind expansiunea statului, complicatul mecanism de echilibrare a puterilor în stat devenise un model impracticabil de conducere a imperiului. În calitate de consul, a zădărnicit conspirația lui Catilina ce viza răsturnarea guvernului și i-a executat rapid pe câțiva dintre conspiratori, anunțându-le dramatic moartea către mulțimea ce aștepta, cu un singur cuvânt: vixerunt („sunt morți”). Însă câțiva conspiratori proveneau din familii importante, iar rudele lor nu l-au iertat niciodată pe Cicero pentru că îi executase fără proces.

Ulterior, Cicero l-a susținut pe Pompei ca reprezentant al „guvernului legitim” în lupta sa împotriva acestuia din urmă și a supraviețuit triumfului lui Caesar doar pentru că marele Caesar și-a cruțat toți adversarii.

Însă după asasinarea lui Caesar, în care nu a avut nici un rol, Cicero i-a lăudat pe criminali, în timp ce ținea discursuri în Senat împotriva ambițiosului nestăpânit Marc Antoniu, care pretindea că este moștenitorul politic al lui Caesar. Într-un discurs plin de patos, l-a învinovățit pe Marc

Antoniu pentru toate necazurile Romei, numindu-l delapidator și criminal, desfrânat bețiv, care își petrecea timpul cu proscriși și prostituate.

Mai rău, Cicero l-a subestimat foarte mult pe Octavian (viitorul Augustus), sugerând colegilor lui că „tânărului îi trebuiesc aduse laude și oferite distincții – ca apoi să ne descotorosim de el”. Când remarcile sale au ajuns la urechile lui Octavian, Cicero și-a mai câștigat un dușman de moarte.

În 43 î.Hr., Marc Antoniu, Octavian și Lepidus au format o alianță împotriva asasinilor lui Caesar, folosindu-se de această ocazie pentru a curăța statul și de alte persoane indezirabile. Numele lui Cicero a fost adăugat pe lista proscrișilor – în consecință, a fost deposedat de toate proprietățile și orice cetățean roman putea să îl ucidă fără să fie pedepsit de lege.

Cicero a refuzat să fugă din Italia, jurând dramatic: „Voi muri în țara pe care am salvat-o de atâtea ori”. S-a îndreptat spre sud pe mare, către moșia sa din Formiae, pe coasta Mediteranei, la aproape 145 de kilometri de Roma, dar servitorii săi, îngroziți de pericolul în care se afla, l-au forțat să se urce în lectică și să fugă. Dar era prea târziu. O trupă de soldați romani l-a prins pe drum și l-a lichidat pe venerabilul politician. Capul și mâinile i-au fost tăiate pentru a fi bătute în cuie în platforma oratorilor din Forumul din Roma, dar nu înainte ca soția lui Marc Antoniu, Fulvia, să îi înțepe limba cu o agrafă lungă, simbolizând minciunile pe care acesta le spusese despre soțul ei.

În aceeași zi

1598: Se naște la Napoli sculptorul și arhitectul italian Giovanni Bernini

1709: Pictorul peisagist olandez Meindert Hobbema moare la Amsterdam

1837: Benjamin Disraeli își ține discursul inaugural în Camera Comunelor

1941: Avioanele de război japoneze lansează un atac surpriză asupra bazei americane de la Pearl Harbor

8 decembrie

Horațiu poetul (și soldatul)

65 î.Hr. În această zi, în Venusia (astăzi Venosa), în sudul Italiei, s-a născut Quintus Horatius Flaccus – cunoscut astăzi sub numele de Horațiu – unul dintre cei mai mari poeți ai lumii romane. Provenea dintr-o familie de condiție modestă (era fiul unui sclav eliberat), însă s-a ridicat prin forțe proprii și a devenit poetul oficial și prietenul împăratului Augustus. Mare parte din acest succes i s-a datorat tatălui său, care îi era devotat fiului și i-a oferit o educație aleasă, trimițându-l chiar să petreacă o perioadă în Atena, pe atunci capitala culturală a lumii.

Când Horațiu era student, la douăzeci de ani, în Atena, Iulius Caesar a fost asasinat de către un grup de complotiști republicani romani, care se temeau că avea să se proclame rege. În scurt timp, doi dintre conspiratorii principali, Marcus Iunius Brutus și Gaius Cassius, au fost atacați de Octavian, răzbunătorul moștenitor al lui Caesar, și de Marc Antoniu, care fusese cândva protejatul lui Caesar. Horațiu, pe atunci tânăr student liberal, s-a grăbit să se ralieze cauzei republicane. Deși era scund, îndesat și deloc atletic, radia entuziasm și a fost numit tribunus militum (ofițer de rang inferior), fiindu-i încredințată comanda unei legiuni.

Cele două armate s-au întâlnit în Grecia, în bătălia de la Philippi. Horațiu a rezistat în prima bătălie, dar când armata lui Brutus a fost copleșită în a doua bătălie, viitorul poet și-a aruncat scutul și a fugit de pe câmpul de luptă, o experiență de care se poate să fi uitat temporar, atunci când scria mai târziu: Dulce et decorum est pro patria mori („Este încântător și onorabil să mori pentru patrie!”)

Întors în Italia, Horațiu era falit și fără nici o resursă, în afară de geniul său poetic cu care își câștigase până atunci existența. Din fericire, opera sa

strălucită i-a adus în curând prietenia recunoscutului poet Virgiliu, care i-a făcut cunoștință cu Mecena, prieten și consilier politic al lui Octavian (care avea să devină, în curând, împăratul Augustus).

Mecena nu numai că a devenit prietenul devotat al lui Horațiu, dar i-a și cumpărat o casă la țară, lângă Tivoli. Acolo acesta a compus multe din operele sale, care reflectau adesea firea sa optimistă și dragostea de viață. Misce stultitiam brevem: Dulce est desipere in loco, scrie el. („Pune puțină nebunie în planurile tale serioase: e frumos să fii nebunatic la momentul oportun"). Un sfat mai celebru este: Dum loquimur, fugerit invida/Aetas: carpe diem, qua minimum credula potero. („În timp ce vorbim, timpul trece nemilos/Trăiește clipa, nu te bizui deloc pe viitor.")

În timp, Mecena l-a prezentat pe Horațiu lui Augustus, împotriva căruia luptase la Philippi. Deschis la minte, împăratul i-a admirat opera și, la moartea lui Virgiliu, l-a făcut poet oficial al imperiului.

Horațiu s-a stins în Roma, pe 27 noiembrie, în anul 8 î.Hr., numindu-l pe Augustus moștenitorul său. Cu ani în urmă, scrisese: Non omnis moriar („Nu voi muri de tot"). Dovada că a avut dreptate este faptul că încă ne bucurăm de poezia lui.

În aceeași zi

1542: Maria, regina Scoției, se naște în Linlithgow Palace, Scoția

1813: Simfonia a VII-a a lui Beethoven este interpretată în primă audiție, cu Beethoven dirijor

1914: Forțele britanice scufundă crucișătoarele germane Scharnhorst, Gneisenau, Nürnberg și Leipzig în bătălia pentru Insulele Falkland

1941: Statele Unite și Marea Britanie declară război Japoniei

9 decembrie

Gladstone devine prim-ministru

1868 În această zi, William Gladstone a început primul dintre cele patru mandate ale sale ca prim-ministru, funcție deținută timp de 15 ani. Despre acest om cu principii alese și de o probitate morală ireproșabilă, marele său rival, Benjamin Disraeli spune, la un moment dat: „Nu are nici un defect”.

Gladstone a fost ales prima oară în Parlament în decembrie 1832, ca membru al Partidului Conservator, însă s-a orientat treptat spre stânga, afirmând, către sfârșitul carierei sale, că: „Voi susține masele împotriva claselor”. Înainte să devină prim-ministru, în 1868, conducea Partidul Liberal. Deși avea, fără îndoială, principii înalte, era văzut de dușmanii săi ca un om fără haz și ipocrit, după cum demonstrează propriul său comentariu: „Cred ca preoțimea nu este îndeajuns de exigentă față de congregații. Nu reușesc să transmită sufletelor și conștiințelor celor din audiență obligațiile lor morale și nu le cercetează sufletele, ca să le aducă viețile și faptele la tribuna conștiinței.”

Până la moartea sa, în 1881, Disraeli nu a fost doar adversarul redutabil al lui Gladstone, ci și un om inteligent și fermecător. Când a fost rugat să spună care este diferența dintre o calamitate și o nenorocire, Disraeli a răspuns inocent: „Dacă, de exemplu, domnul William Gladstone ar cădea în râu, ar fi o nenorocire. Dar dacă l-ar scoate cineva de acolo, ar fi o calamitate!”

O femeie care a stat, din întâmplare, lângă Gladstone la cină într-o seară și lângă Disraeli, în următoarea seară, a surprins diferența dintre cei doi: „Când am părăsit sala de mese după ce am stat lângă domnul Gladstone, am crezut că este cel mai inteligent bărbat din Anglia, dar după ce am stat lângă domnul Disraeli, am crezut că eram cea mai inteligentă femeie din Anglia.”

Gladstone era de partea istoriei; a sprijinit o listă lungă de cauze liberale, dintre care aproape toate țin astăzi de practica normală. A luptat pentru comerțul liber, pentru condiții mai bune de muncă pentru muncitorii din docurile Londrei, pentru accesul evreilor în Parlament, pentru cheltuieli mai mici în domeniul apărării, guvernare autonomă pentru irlandezi, pentru dreptul femeilor de a avea proprietăți, educație elementară gratuită și pentru votul secret. De asemenea, a avut o influență mare în lărgirea paletei de ajutoare sociale, care au inclus o gamă mult mai largă de beneficiari.

Zelul reformator al lui Gladstone s-a extins până și în viața sa privată. Împreună cu soția sa a înființat o casă „de salvare" a prostituatelor, iar noaptea culegea de pe stradă femei decăzute, încercând să le convingă să își schimbe viața.

Pe măsură ce îmbătrânea, Gladstone devenea din ce în ce mai nesuferit, cu aerul său grav, de rectitudine nobilă. Colegul politician Henry Labouchère remarcase odată extrem de bine că „nu avea nimic împotrivă ca bătrânul să aibă întotdeauna un as în mânecă, dar nu admitea ideea că Atotputernicul i-l pusese acolo".

Chiar și soția lui Gladstone părea câteodată copleșită de virtutea soțului ei. La un moment dat, câțiva oaspeți ai familiei Gladstone dezbăteau înțelesul unui text biblic. „Ei bine", spuse unul dintre oaspeți, „există Unul deasupra care știe totul." „Da", răspunse cu toată seriozitatea doamna Gladstone, „iar domnul Gladstone va coborî în câteva minute." După ce liberalii au câștigat alegerile generale din 1892, Gladstone a devenit prim-ministru pentru a patra oară, la vârsta de optzeci și doi de ani, un record printre prim-miniștrii britanici. Între cei care erau împotriva politicilor sale liberale și care îi detestau comportamentul se număra și regina Victoria, care se plângea că „mi se adresează de parcă aș fi o adunare publică". Când a auzit rezultatele alegerilor, a spus că era „o eroare în faimoasa noastră Constituție că trebuie să ne despărțim de un guvern admirabil, precum acela al lordului Salisbury, pentru o problemă fără însemnătate sau fără vreun motiv anume, doar pe baza numărului de voturi". Regina, ea însăși ajunsă la vârsta de șaptezeci și trei de ani, a avut o mare reținere să încredințeze conducerea guvernului în mâinile tremurânde ale unui bătrân ciudat, imposibil de înțeles, de optzeci și doi de ani.

În 1893, Gladstone a suferit un episod umilitor: Camera Lorzilor a respins legea Irish Home Rule, referitoare la guvernarea irlandeză autonomă, cu 419 voturi contra 41, cea mai mare diferență înregistrată vreodată. Apoi a ajuns la un dezacord total cu propriul său cabinet cu privire la bugetul pentru flotă și a demisionat, invocând pretextul slăbirii auzului și a vederii. Retrăgându-se în casa de la țară din Țara Galilor, s-a îmbolnăvit de cancer și a murit pe 19 mai 1898.

În ultimii ani petrecuți de Gladstone în Parlament, Randolph Churchill îl descria ca pe „un bătrân mereu grăbit”. Fiul său, Winston, oferea o descriere mai dură: „Domnul Gladstone citea Homer de plăcere, și cred că i-a fost învățătură de minte”.

În aceeași zi

1608: Se naște poetul englez John Milton

1641: Moare pictorul portretist flamand Anthony Van Dyck

1854: Alfred, Lord Tennyson, publică „Atacul cavaleriei ușoare”

10 decembrie

Abdicarea lui Eduard al VIII-lea

1936 Dacă ați fi ascultat BBC în seara acelei zile, la ora 10, ați fi auzit o voce firavă zicând : „Trebuie să mă credeți când vă spun că mi-am dat seama că e imposibil să duc povara grea a responsabilității și să mă achit de îndatoririle mele de rege, după cum aș dori să o fac, fără ajutorul și sprijinul femeii pe care o iubesc.”

Era vocea fostului monarh Eduard al VIII-lea – omul care nu mai dorea să fie rege – vorbind de la Castelul Windsor pentru a informa o națiune înmărmurită că renunță la coroana britanică. Cu câteva ore înainte de acest anunț, semnase documentul abdicării sale în favoarea fratelui său mai mic, care devenise acum regele George al VI-lea.

Domnia lui Eduard a durat 325 de zile, de la moartea tatălui său, regele George al V-lea, pe 20 ianuarie. În cele din urmă, a trebuit să aleagă între căsătorie și tron. A ales-o pe Wallis Simpson, ale cărei două divorțuri, al doilea acordat cu câteva săptămâni înainte, o făcuseră nedemnă de a fi soția unui monarh, cel puțin în ochii celor de la curtea regală, care știau de intenția regelui de a se căsători cu ea. Printre cei mai puternici opozanți ai căsătoriei celor doi se aflau mama regelui, arhiepiscopul de Canterbury, prim-ministrul Stanley Baldwin, miniștrii cabinetului și prim-miniștrii celor mai mari dominioane ale Marii Britanii. În sfârșit, înțelesese și Eduard că, dacă se căsătorea cu domnișoara Simpson, guvernul avea să demisioneze, provocând alegeri având ca subiect viața personala a regelui, cu tot răul pe care putea să-l provoace monarhiei britanice o astfel de dezbatere.

La câteva ore după emisiune, vasul HMS Fury ieșea din golful Portsmouth, purtându-l pe ducele de Windsor, așa cum urma să fie cunoscut de-acum Eduard, către Franța, unde-l aștepta Wallis. Despre acel moment în care

părăsise coroana și țara, el va declara ulterior: „În ceea ce mă privește, dragostea a triumfat”.

În orice caz, pentru mulți a părut că dragostea a triumfat asupra datoriei, a responsabilității și a tradiției naționale. În Anglia, unde cenzura presei a ținut publicul departe de evenimentele care au dus la abdicare, reacția a fost înfrânată, starea de spirit fiind una de regret sau de rușine, din punctul unora de vedere. Mulți oameni aveau resentimente nu numai față de femeia care le furase regele, ci și față de regele care-i părăsise pentru ea.

Eduard s-a însurat cu Wallis în anul următor, în Franța, la scurt timp după ce divorțul acesteia se pronunțase. A fost o ceremonie restrânsă, ținută la Château de Cande, pe Valea Loirei, cu numai 16 invitați. Wallis a devenit ducesă de Windsor, dar, spre neplăcerea lor, familia regală britanică nu i-a acordat titlul așteptat de Alteță Regală. Umiliți, cei doi Windsor au ales să trăiască peste granițe, personalități strălucitoare, dar insignifiante, într-un exil de lux.

În aceeași zi

1475: Moare pictorul florentin Paolo Uccello

1848: Ludovic Napoleon este ales președinte al Franței

1896: Moare inventatorul suedez al dinamitei, Alfred Nobel. Aniversarea morții sale este, de atunci, ziua de decernare a premiilor Nobel

1898: Spania și Statele Unite semnează un tratat de pace care pune capăt Războiului Hispano-American

11 decembrie

Iacob al II-lea fuge din Londra și nu se mai întoarce

1688 În această zi, regele Iacob al II-lea al Angliei a ieșit grăbit din palatul St. James din Londra și a fugit cu barca pe Tamisa, înainte ca ginerele său, Wilhelm de Orania, și fiica sa, Maria, să uzurpe monarhia. Navigând pe fluviu, mâniosul rege a aruncat ironic Sigiliul Angliei peste bord, hotărând că numai el putea să dețină acest simbol al autorității. Fără îndoială că mânia sa a crescut când a aflat că un pescar prinsese Sigiliul în plasă și i-l predase lui Wilhelm, devenit acum William al III-lea al Angliei.

În tinerețea sa, Iacob (pe atunci James, duce de York) dăduse dovadă de curaj și inteligență. Când avea numai cincisprezece ani, cu un an înainte ca tatăl său, Carol I al Angliei, să fie decapitat, James evadase din captivitatea Capetelor rotunde (susținători ai Parlamentului britanic, în timpul Războiului Civil din Anglia) și fugise în Franța. La douăzeci și unu de ani, s-a alăturat armatei regelui Ludovic al XIV-lea, sub comanda legendarului general Turenne, unde a dovedit calități de comandant luptând în patru campanii. Mai târziu, când fratele său (Carol al II-lea) a câștigat tronul Angliei și a început Restaurația, James a luptat curajos în bătălia de la Dunes. Apoi, în Anglia condusă de Carol, a primit titlul de Lord Amiral și a plănuit preluarea de către britanici a orașului New Amsterdam de la olandezi, redenumindu-l New York, în onoarea sa.

Deși capabil, James era încăpățânat, lipsit de simțul umorului și arogant. Mai rău, devenise catolic înfocat într-o perioadă în care catolicismul era practic ilegal în Anglia. A fost primit în Biserică în 1669, dar, la început, la insistențele fratelui său, a continuat în paralel să practice protestantismul. În 1673 a refuzat să depună un jurământ anticatolic și, în același an, s-a

căsătorit cu Maria de Modena, care practica în mod devotat (și public) catolicismul, provocând isterie printre protestanții fervenți ai țării, care se temeau de urcarea pe tron a lui Iacob în cazul în care fratele său, fără urmași, ar fi murit. Au apărut zvonuri despre un „scenariu papal" pus la cale de catolici, care urmau să-l asasineze pe Carol, ca Iacob să poată moșteni tronul.

Apoi, pe 6 februarie 1685, Carol al II-lea a murit (din cauza unei insuficiențe renale, nu asasinat) și Iacob, duce de York, a devenit regele Iacob al II-lea.

Cu principii, dar lipsit de bun-simț, arogantul nou rege și-a informat supușii că „regii noștri nu guvernează după reguli umane, ci de la Dumnezeu; pentru El numai ei contează; supușii nu au voie să creeze sau să critice, ci să-și onoreze și să-și asculte suveranul". Tocmai pentru astfel de lucruri îl decapitaseră supușii pe tatăl regelui, în urmă cu 39 de ani. Mai rău, Iacob a început să numească catolici în funcții importante din guvern, a format noi regimente în armata condusă de ofițeri catolici și chiar a dat ordin ca un colegiu, Magdalen, de la Oxford să fie cedat catolicilor. Între timp, mereu suspiciosul Iacob a devenit aproape paranoic din cauza unor comploturi reale sau imaginare îndreptate împotriva sa.

La sfârșitul toamnei anului 1687, ceea ce trebuia să fie o veste bună s-a dovedit a fi ultima șansă pentru protestanții intransigenți ai țării – regina de treizeci de ani era însărcinată, și monarhia britanică putea avea în curând un moștenitor catolic (moștenitoarele tronului erau cele două fiice ale lui Iacob, Mary și Anne, care fuseseră educate în religia protestantă la insistențele unchiului lor Carol al II-lea, dar dacă noul născut urma să fie băiat, avea prioritate la tron).

Apoi, în luna mai a anului următor, Iacob a ordonat lectura în public, în bisericile din regat, a unei Declarații de Indulgență, prin care, practic, se instituia libertatea religioasă pentru catolici. Apoi, în iunie, regina Maria a născut un băiat (Iacob Eduard, care va fi cunoscut ca Bătrânul Pretendent). Până la sfârșitul lunii, protestanții de frunte îi scriseseră regelui Wilhelm de Orania, invitându-l să invadeze țara și să pună mâna pe coroană. Pe 15 noiembrie, Wilhelm a acostat la Brixham și, după o lună de dezertări din

armata sa, Iacob a fugit din Londra, a fost prins în Kent, dar a fost lăsat să plece în Franța, pe 23 decembrie.

Atunci Anglia l-a văzut pentru ultima oară pe Iacob al II-lea, omul pe care amanta fratelui său, Nell Gwyn, îl poreclise ironic „Jimmy cel Posomorât”.

În aceeași zi

1475: Se naște la Florența papa Leon al X-lea, fiul lui Lorenzo Magnificul

1803: Se naște compozitorul francez Hector Berlioz

1941: Adolf Hitler declară război Statelor Unite

12 decembrie

Robert Browning moare, la vârsta de șaptezeci și șapte de ani

1889 „Să-mi fie frică de moarte? – să simt ceața în gât/Pâcla pe față.”

Așa descria Robert Browning momentul morții, care îi va veni în acea zi la Veneția, după ce suferise de ceea ce părea o simplă răceală pe care poetul de șaptezeci și șapte de ani n-a mai putut să o înfrunte.

Fiul unui funcționar al Băncii Angliei, Browning s-a născut și a crescut la Londra, a arătat puțin interes pentru educația formală și a trăit cu părinții până la vârsta de treizeci și patru de ani, scriind poezii și piese de teatru. Din multe puncte de vedere, era atractiv și amuzant și este lăudat de un biograf pentru „copilăria perpetuă, entuziasmul sincer, grația și farmecul său personal”, pe care toată lumea le observa la el.

În anii de debut, poezia lui Browning a avut puțin succes. Una dintre cele mai cunoscute opere ale sale este poemul narativ Sordello, care a devenit faimos pentru lipsa de claritate. Când editorul revistei Punch a încercat să-l citească, în timp ce se recupera după o boală, a devenit atât de confuz încât s-a temut că suferise leziuni pe creier. Ulterior, Browning a fost întrebat despre înțelesul unui pasaj tulburător. Poetul și-a recitit versurile cu voce tare și a răspuns: „Când am scris asta, numai eu și Dumnezeu știam ce înseamnă, iar acum numai Dumnezeu știe!”

Când a împlinit treizeci și trei de ani, Browning era încă burlac, dar a întâlnit-o pe femeia vieții sale. Pe Wimpole Street locuia, împreună cu părinții, Elizabeth Barrett, o fată bătrână de treizeci și nouă de ani. De la cincisprezece ani, era semiinvalidă din cauza unei boli de oase, dar era și ea poetă – mai cunoscută chiar decât Browning. Citind câteva dintre poeziile

acestuia, a inclus vorbe de laudă la adresa lui Browning în volumul său, Poeme.

În ianuarie 1845, deși poetul nu o întâlnise încă, i-a răspuns printr-o telegramă care spunea: „Iubesc versurile tale din toată inima, domnișoară Barrett. Iubesc, cum spuneam, aceste cărți din tot sufletul, și te iubesc și pe tine.”

Câteva luni mai târziu s-au întâlnit și între ei s-a înfiripat o idilă, pe care ea a avut grijă să o ascundă de tatăl autoritar.

Browning declara mai târziu că se bucurase de încurajări venite dintr-o sursă neobișnuită. Într-o zi petrecută în bibliotecă, s-a întrebat: „Cum va evolua dragostea mea pentru ea?” și a luat o carte la întâmplare. A observat că titlul de Gramatica limbii italiene a lui Cerutti nu-i dădea un răspuns. S-a uitat pe carte să vadă ce text îi va sări în ochi, sperând să vadă un cuvânt pozitiv, ca „împreună” sau măcar „a mea”. Spre plăcuta lui surprindere, s-a trezit citind o propoziție dintr-un exercițiu de traducere, „dacă iubim în cealaltă lume așa cum iubim aici, te voi iubi o eternitate”.

În septembrie 1846, cei doi s-au căsătorit pe ascuns și, o săptămână mai târziu, plecau spre Italia, unde au trăit aproape de Florența într-o sărăcie demnă, înconjurați de emigranți britanici și americani, ignorându-i, în general, pe italieni.

Deși nu încape îndoială ca Browning i-a fost devotat, Elizabeth trebuie să fi fost de multe ori un tovarăș obositor. În ciuda invalidității sale, a continuat să scrie poezii sentimentale, de mare succes („Cum te iubesc? Lasă-mă să enumăr”). Dar ea a devenit pasionată și de politica italiană și devotată împăratului francez Napoleon al III-lea, pe care, în ciuda tuturor dovezilor contrare, îl considera un campion al democrației. Și-a îndreptat atenția și spre spiritualism și ocultism, sub îndrumarea unui american numit Daniel Home, pe care Browning îl acuzase de șarlatanie. Mai mult, a devenit dependentă de laudanum, un obicei de care soțul a încercat să o vindece, convingând-o să bea Chianti, în schimb.

Cu toate acestea, cuplul a trăit în liniște, el arătând o toleranță deosebită și umor față de excentricitățile soției sale, dar și față de alții. Odată, la o

petrecere, a fost atras într-o cursă de către un invitat care a insistat să-l chestioneze despre poeziile sale.

Dornic să scape, Browning s-a scuzat față de interlocutorul său: „Dar, dragul meu, nu e bine”, a spus întorcându-se. „Te monopolizez.”

În vara anului 1861, Elizabeth, care avea cincizeci și cinci de ani, s-a îmbolnăvit, se pare că de gripă, și a murit.

Chiar înainte să plece spre Italia, cu 16 ani înainte, Browning scrisese încă unul din versurile sale faimoase: „Oh, să fii în Anglia/acum, că e aprilie acolo.” Acum, după moartea soției, s-a întors în țară, și peste câțiva ani a produs cea mai bună operă a sa, Inelul și cartea, un lung monolog dramatic bazat pe un proces de crimă din Roma secolului al XVII-lea.

Devenind mai cunoscut decât soția sa, se odihnește acum la Westminster Abbey.

În aceeași zi

1800: Washington DC este declarat capitala Statelor Unite

1821: Se naște la Rouen scriitorul Gustave Flaubert

1863: Se naște pictorul norvegian Edvard Munch

1915: Se naște la Hoboken, New Jersey, cântărețul american Frank Sinatra

13 decembrie

Samuel Johnson moare la Londra

1741 „Când un om se satură de Londra, se satură de viață; pentru că în Londra există tot ce ți-ai putea dori de la viață.” Așa credea Samuel Johnson, cel mai mare orator al secolului al XVIII-lea, care este posibil să fi fost obosit de viață când a murit, la ora 7:15, în orașul pe care îl iubise.

Fiul unui librar, Johnson a fost considerat o figură literară de marcă, dar și un excentric formidabil al timpurilor sale. În tinerețe se îmbolnăvise de scrofuloză, boală care îi lăsase cicatrici pe gât și pe față. Un om corpolent, greoi, cu un temperament imprevizibil, este descris astfel de Macaulay: „Corpul gigantic, fața masivă, ridată de cicatricile bolii, haina cafenie, cei mai urâți ciorapi negri, peruca cenușie cu bretonul pârlit, mâinile murdare, unghiile mâncate și tăiate până la carne”.

Cea mai cunoscută operă a lui Johnson a fost Dicționarul limbii engleze, pe care l-a publicat în 1775, după opt ani de muncă. Acesta conține în jur de 40 000 de cuvinte, toate clar exprimate, multe uimitoare astăzi și unele amuzante. Cu autoironie, el definea profesia de lexicograf ca „scriitor de dicționare, un salahor inofensiv”. Cu siguranță a fost sarcastic când a dat definiția cuvântului network (rețea): „Orice este reticulat sau încrucișat la distanțe egale, cu interstiții între intersecții”. Datorită succesului lucrărilor sale, a ajuns să fie poreclit „Johnson Dicționarul”. La zece ani după publicarea dicționarului său, Johnson a primit un titlu onorific de Doctor în Drept al Colegiului Trinity din Dublin.

Deși a menționat că „nimeni, în afară de proști, n-a scris vreodată decât pentru bani”, Johnson a avut un succes financiar moderat, fiind pasionat mai degrabă de literatură decât de recompensele financiare.

În ciuda admirației stârnite în rândul prietenilor din domeniul literar, Johnson suferea de depresii frecvente, având două căderi nervoase. Religios și cu frică de moarte, și-a gravat pe ceas, în limba greacă: „Noaptea vine”. Cea mai mare parte a vieții sale s-a confruntat cu un disconfort fizic sever: umflarea frecventă a picioarelor, și cu o bronșită cronică.

Cu un an înainte să moară, Johnson a suferit un atac cerebral, fiind chinuit și de celelalte boli. Deprimat, dar dornic să continue, îi scria unei cunoștințe: „Voi fi cucerit [de moarte]; nu voi capitula”. Cucerit a fost la sfârșitul anului 1784, la vârsta de șaptezeci și cinci de ani. Aceasta este descrierea ultimelor momente ale lui Johnson, făcută de marele său biograf James Boswell: „Scriindu-și, după cum a mai fost menționat, testamentul pe 8 și 9 decembrie și cu toate afacerile lumești încheiate, s-a chinuit până luni, pe data de 13, când a murit pe la ora șapte seara, arătând atât de puțină durere, încât cei care erau lângă el și-au dat cu greu seama că murise”.

Este înmormântat la Westminster Abbey.

Multe dintre informațiile noastre despre Johnson vin din monumentala biografie scrisă de Boswell. Publicată la câțiva ani după moartea sa, Viața lui Samuel Johnson LL.D. ne amintește de multe dintre maximele lui Johnson, cum ar fi „Patriotismul este ultimul refugiu al unui ticălos”, și ne oferă un portret nepieritor al unui literat a cărui operă a rămas în mare parte necitită, dar a cărui personalitate ne fascinează încă.

În aceeași zi

1250: Moare împăratul Sfântului Imperiu Roman, Frederic al II-lea

1466: Moare sculptorul florentin Donatello

1553: Se naște primul rege Bourbon al Franței, Henric al IV-lea

1642: Abel Tasman descoperă Noua Zeelandă

1944: Moare pictorul rus Vasili Kandinski

1961: Moare pictorul naiv american Grandpa Moses, la vârsta de o sută unu de ani

14 decembrie

Moartea lui George Washington

1799 În această zi, aproape la 10 seara, George Washington, primul președinte american și cel mai mare general al secolului al XVIII-lea, moare liniștit în patul său din casa familiei, în Mount Vernon, proprietatea din statul Virginia cumpărată de străbunicul său.

Washington a fost un om robust și activ, căruia îi plăceau activitățile în aer liber și călăritul pe proprietatea sa. Două zile mai devreme, după ce răspunsese unei scrisori de la Alexander Hamilton care avea ca subiect înființarea unei academii militare în noua republică, călărise mai multe ore prin frigul și umezeala zilei de iarnă din Virginia, întorcându-se acasă înghețat și extenuat. În dimineața următoare, cu gâtul iritat, a rămas în casă pentru a se ocupa de afacerile fermei. După-amiaza târziu, când s-a mai îndreptat vremea, a ieșit pentru a marca niște copaci care urmau a fi tăiați. La cină era răgușit și răceala i s-a agravat, dar era vesel și după masă i-a citit soției sale, Martha, din ziarele care de abia ajunseseră. A refuzat medicamentele pentru răceală, preferând, după spusele sale, să „o lase să plece așa cum a venit”.

În ziua următoare era evident bolnav, suferind de febră și laringită acută, posibil asociate cu difterie. Medicul James Craik i-a luat sânge fostului președinte și i-a prescris să facă gargară cu un amestec de oțet, unt și melasă.

În dimineața zilei de 14 decembrie devenise clar că rețeta lui Craik nu avea nici un efect, iar Washington avea dureri mari și se stingea repede. Știa că moartea era iminentă. De frică să nu fie îngropat de viu, și-a instruit secretara: „Să nu îmi puneți trupul în cavou în mai puțin de trei zile după ce mor”.

Înfruntând moartea cu seninătate, chiar înainte de sfârșit a murmurat: „Mor cu greu, dar nu mi-e frică să mă duc”. Ultimele sale cuvinte au fost: „E bine”.

Așa s-a stins Părintele Fondator al Statelor Unite ale Americii, la vârsta de șaizeci și șapte de ani.

În aceeași zi

1503: Se naște la Saint-Rémy astrologul și șarlatanul francez Nostradamus

1861: Prințul Albert moare la Castelul Windsor din cauza febrei tifoide

1911: Norvegianul Roald Amundsen și membrii expediției sale devin primii oameni care ajung la Polul Sud, cu 35 de zile înaintea căpitanului Scott

15 decembrie

Napoleon divorțează de Joséphine

1809 Poate că era din cauză că ea cumpărase 524 de perechi de pantofi numai în acel an. Sau poate din cauză că ea avea patruzeci și șase de ani, în timp ce el avea numai patruzeci și se gândea că există o prințesă austriacă de vreo optsprezece ani, disponibilă. Sau poate că adevăratul motiv era că Joséphine nu-i dăruise nici un copil în peste treisprezece ani de căsnicie și el avea nevoie de un moștenitor și acum știa că putea să fie tată, întrucât își lăsase de curând amanta însărcinată. Oricare ar fi fost motivul, în această zi, împăratul a divorțat de soția sa, Joséphine. „Încă te iubesc", i-a zis, „însă în politică nu există inimă. Există numai cap."

Ceremonia a avut loc în biroul lui Napoleon din Tuileries. Decretul a fost semnat întâi de împărat, apoi de Joséphine. Imediat ce martorii au semnat și ei, Joséphine a plecat plângând din cameră, sprijinindu-se de brațul Hortensiei de Beauharnais, fiica ei din prima căsătorie.

Joséphine s-a mutat la Malmaison; a rămas în termeni cordiali cu fostul soț, dar a murit acolo cinci ani mai târziu, în timp ce Napoleon se afla în exil pe insula Elba.

Din păcate, ea nu a aflat niciodată că nepotul ei, și nu al lui Napoleon, avea să conducă într-o zi Franța, pentru că Hortense s-a măritat cu fratele lui Napoleon, Ludovic. Fiul lor a fost Napoleon al III-lea.

Napoleon a murit în 1821; în 1840, corpul său a fost adus la Paris, unde s-a ținut o fastuoasă slujbă de înmormântare chiar la aniversarea divorțului său.

În aceeași zi

37 d.Hr.: Se naște împăratul roman Nero

1640: Portugalia câștigă independența față de Spania

1675: Moare pictorul olandez Jan Vermeer

1734: Se naște pictorul englez George Romney

1791: Cele Zece Amendamente cuprinse în Lista Drepturilor devin parte a Constituției SUA

1832: Se naște inginerul și constructorul de poduri Gustave Eiffel

16 decembrie

Partida de Ceai de la Boston

1773 Coloniștii americani se cam săturaseră. Fiind îngrădiți de legile engleze în privința multor tipuri de manufacturi, rolul unic al coloniilor fusese definit de Parlamentul de la Londra drept acela de piață de desfacere pentru bunurile industriale britanice și de furnizor de materii prime – cu excepția unor mărfuri, cum ar fi lâna, pe care britanicii aveau anumite interese.

De asemenea, britanicii acordaseră Companiei Indiilor de Est, aflată în pragul falimentului, monopolul comerțului colonial cu ceai, inclusiv dreptul unic de a transporta ceaiul cu corăbiile sale. La începutul lunii decembrie 1773, corăbiile Dartmouth, Eleanor și Beaver ale Companiei Indiilor de Est au sosit în portul Boston, însă populația furioasă a refuzat să permită descărcarea ceaiului. În replică, guvernatorul britanic Thomas Hutchinson, deja foarte nepopular din cauza măsurilor sale represive, a ordonat corăbiilor să rămână în port și a postat două nave de război pentru impunerea ordinii. Conduși de propagandistul radical Samuel Adams, în după-amiaza zilei de 16 decembrie, s-au adunat pe chei în jur de 2 000 de americani. Pe urmă, un grup mai mic, de aproximativ 60 de protestatari, unii deghizați în indieni mohawk, au urcat la bordul celor trei corăbii și au aruncat încărcătura de 342 de lăzi de ceai în portul Boston.

Incidentul de pe cheiul Griffin nu a reprezentat protestul unei mulțimi, ci un răspuns politic atent pus la cale, un adevărat act revoluționar. Incidentul l-a făcut pe guvernatorul Hutchinson să închidă portul Boston, a produs multă suferință în rândurile locuitorilor și a împins coloniile cu un pas mai aproape de revoluție. Pe de altă parte, cu timpul, acest eveniment a fost rememorat ca o întâmplare ușor comică, numită cu afecțiune „Partida de Ceai” de la Boston. Pentru sărbătorirea centenarului său, în 1873, Oliver Wendell Holmes a compus The Ballad of the Tea Party (Balada Partidei de

Ceai), care făcea aluzie la spiritul radical al acelei zile, prin aceste splendide și ironice versuri:

O petrecere-ntr-o seară – doar că

Fără invitații oficiale,

Fără veșminte tivite-n aur,

Fără vreun festin,

Fără doamne-n rochii de mătase, fără scripcă și orchestră,

Fără flori, cântece și dans –

Un trib de piei roșii cu toporu-n mână,

privind oaspeții-apropiindu-se.

În aceeași zi

1653: Oliver Cromwell este declarat Lord Protector al Angliei

1689: Parlamentul britanic votează o Lege a drepturilor

1770: Se naște compozitorul german Ludwig van Beethoven

1944: Germanii lansează un atac-surpriză împotriva pozițiilor americanilor din Ardeni, declanșând Bătălia de la Bulge

17 decembrie

Henric al IV-lea divorțează de celebra regină Margot

1599 În această zi, după 27 de ani de căsătorie, regele Henric al IV-lea al Franței a scăpat, în sfârșit, de scandalos de infidela lui soție, Margareta de Valois. Nu că el ar fi fost un sfânt – luați împreună, prin paturile lor a trecut mare parte din nobilimea Franței. Însă acum, papa Clement al VIII-lea a acceptat, într-un târziu, anularea căsătoriei, căreia, în ciuda infidelității sale, regina i se opusese din răsputeri.

Încă de la început, căsătoria se aflase sub o zodie nefastă. În 1572, Henric era protestant, rege al Navarei, dar nu încă și rege al Franței. Prințesa Margareta – cunoscută de toată lumea sub numele de regina Margot – era catolică, fiica regelui Henric al II-lea al Franței (mort de multă vreme) și al Caterinei de Medici, sora lui Carol al IX-lea al Franței. Acest mariaj ar fi trebuit să cimenteze pacea firavă dintre catolicii și protestanții din Franța, dar la numai cinci ani de la căsătorie, Liga Catolică declanșase Masacrul din Noaptea Sfântului Bartolomeu, căruia i-au căzut victime protestanții hughenoți. În fruntea acestei băi de sânge s-a aflat Henric, duce de Guise, unul dintre foștii amanți ai lui Margot. (Guise însuși a fost ucis 15 ani mai târziu, la ordinul fratelui lui Margot, Henric.)

Cu toate că avea doar nouăsprezece ani la data căsătoriei, Margot era deja celebră pentru frumusețea și imoralitatea ei. În scurt timp, a început să aibă noi amanți, dintre care primul, Joseph Boniface de La Molle, a fost decapitat pentru că ar fi complotat împotriva lui Carol al IX-lea. (Legenda spune că Margot i-a îmbălsămat capul ca suvenir. Mai târziu, această iubire a fost idealizată de Alexandre Dumas în celebrul său roman La Reine Margot – Regina Margot.) După La Molle au urmat diverse legături cu Bussy d'Amboise, de Saint-Luc, Champvallon, Aubiac (care a fost executat

de un alt frate al lui Margot, Henric al III-lea, tot pentru complot), Vermont și Dat de Saint-Julien, care a fost ucis de Vermont.

În acest timp, Henric, soțul lui Margot, a adunat și el un număr considerabil de amante, cei doi trăind mai mult despărțiți. Însă în 1578, s-au apropiat din nou și, un an mai târziu, la Nérac, au înființat o curte pe care francezii și-o mai amintesc încă pentru veselia și rafinamentul ei. Printre cei prezenți aici s-au numărat poetul du Bastas și eseistul Montaigne, un favorit special al lui Henric. Curtea strălucea prin petreceri, concerte, lecturi de poezie și dezbateri pe tema iubirii, toate acestea neîmpiedicând alte galanterii mult mai terestre, pe care atât Margot cât și Henric se făceau că nu le văd. A ajuns renumită în Europa pentru punerea în scenă a piesei lui Shakespeare Zadarnicele chinuri ale dragostei.

Însă cu timpul, Henric s-a săturat de soția lui necredincioasă și, în 1586, a închis-o în castelul d'Usson, în Auvergne, unde a rămas pe parcursul următorilor 18 ani. În cursul acestei perioade de semiprizonierat, a scandalizat populația locală cu petrecerile ei desfrânate, cu bețiile și plimbările ocazionale prin oraș, călare pe o cămilă. Însă tot la Usson și-a scris celebrele Memorii, pline de amintiri anecdotice despre frații ei, Carol al IX-lea și Henric al III-lea, precum și despre soțul ei, care, în 1589, devenise Henric al IV-lea al Franței.

În timp ce Margot își ocupa astfel timpul, Henric și-a găsit o nouă amantă extrem de frumoasă, Gabrielle d'Estrées, care i-a făcut copiii pe care Margot nu reușise să i-i dăruiască. Existau numeroase posibile motive pentru dorința lui Henric de anulare a căsătoriei cu Margot: consangvinitatea (erau veri), constrângerile și diferențele religioase. Însă cea mai puternică dorință a lui Henric era să se căsătorească cu amanta lui, să-i recunoască copiii și să-i facă moștenitori ai tronului Franței. Margot a jurat că nu va fi niciodată de acord cu divorțul, iar negocierile în trei, dintre Henric, Margot și papă, au trenat până când, pe neașteptate, în ziua de Paște a anului 1599, Gabrielle a murit. Abia atunci a fost Margot de acord să accepte anularea. Papa Clement le-a invalidat rapid căsătoria și Henric, nemaiavând-o pe Gabrielle, s-a căsătorit cu credincioasa, dar plictisitoarea Maria de Medici, a cărei dotă enormă l-a ajutat să-și plătească datoriile. De asemenea, i-a făcut șase copii care să garanteze perpetuarea Casei de

Bourbon. Scăpată de soțul ei, Margot și-a păstrat titlul de regină, a fost făcută ducesă de Valois și a primit un substanțial sprijin financiar din partea regelui. În 1605, s-a întors la Paris, numindu-se singură „soră” a fostului ei soț și a devenit o devotată prietenă a proaspetei lui soții. A trăit aici încă zece ani, într-un lux ostentativ, în al ei hôtel particulier de pe Rue de la Seine, în continuare îndrăgostită, dar din ce în ce mai grasă, o combinație bizară de depravare și pietate, subiect al chicotelilor cu subînțeles din societatea pariziană. Henric a fost asasinat în 1610, devenind cel de-al cincilea partener de pat al reginei Margot care fusese asasinat sau executat. Margot l-a urmat în mormânt în data de 27 martie 1615, la vârsta de șaizeci și unu de ani.

În aceeași zi

1830: Moare în Santa Marta, Columbia, Símon Bolívar, eliberatorul Americii de Sud

1843: Este publicată Colindă de Crăciun a lui Charles Dickens

1892: Este prezentat în premieră spectacolul Spărgătorul de nuci al lui Ceaikovski, în interpretarea Baletului Imperial Rus din Sankt-Petersburg

1903: Are loc primul zbor al omului cu un aparat mai greu decât aerul la Kitty Hawk, Carolina de Sud, realizat de Wilbur și Orville Wright, zbor care a durat 59 de secunde

18 decembrie

Un nou președinte la Casa Albă

1915. În această după-amiază, în Washington DC, văduva Edith Bolling Galt s-a căsătorit cu Woodrow Wilson, cel de-al douăzeci și optulea președinte al Statelor Unite, rămas și el, de puțin timp, văduv. Prezența ei l-a salvat de la depresia acută de care suferise de la moartea primei soții, survenită în luna august 1914. Cu Edith alături, a candidat la alegerile din 1916, câștigând al doilea mandat. În 1919, ea l-a salvat din nou, consecințele fiind cu totul diferite. În condițiile încheierii războiului din Europa, președintele Wilson s-a lansat într-o campanie foarte solicitantă, la nivel național, cu scopul de a obține sprijinul popular pentru Tratatul de Pace de la Versailles și formarea Ligii Națiunilor. La sfârșitul lunii septembrie, a clacat din cauza extenuării. Revenit la Washington o săptămână mai târziu, a suferit un atac cerebral masiv, aproape fatal, care l-a lăsat paralizat. Acesta a fost momentul în care Edith Wilson, în fruntea unui cerc de prieteni, care îi includea și pe medicul și pe secretarul de presă ai președintelui, a pus în scenă una dintre cele mai remarcabile operațiuni de ascundere a adevărului, la cel mai înalt nivel, din istoria Statelor Unite.

Timp de o lună, Wilson a zăcut în Casa Albă, complet dizabilitat. Edith a fost intermediarul dintre el și lumea din afară. Se emiteau buletine medicale optimiste ca răspuns la zvonurile referitoare la starea sa de sănătate. Se primeau foarte puțini vizitatori. Consilierii de încredere erau îndepărtați. Mesajele destinate președintelui rămâneau, în general, fără răspuns, ori răspunsurile sale erau transmise prin intermediul lui Edith. Wilson s-a refăcut parțial, încetul cu încetul, însă devenise, potrivit descrierii unui observator, „un bătrân slab, cu barba albă”. I s-a permis să facă prima plimbare cu mașina în ianuarie, dar a participat la ședințele cabinetului abia la mijlocul lui aprilie. Proiectele legislative votate de Congres căpătau putere de lege fără semnătura lui. Activitatea de guvernare care depindea de președinte stagna.

„Președinția la marginea patului” a lui Edith era destinată să-l mențină pe președinte la cârmă. Loialitatea personală a fost pusă mai presus de interesul național. Când medicul a refuzat să certifice incapacitatea președintelui, a fost evitată chestiunea demisiei în favoarea vicepreședintelui, așa cum prevede Constituția. La 17 luni de la atacul cerebral, Wilson nu avea încă suficientă putere pentru a participa la ceremonia de inaugurare a succesorului său, Warren G. Harding.

În afara președintelui însuși, cea mai mare pierdere a acestui episod ar putea să fie considerată Liga Națiunilor, a cărei înființare era prevăzută în Tratatul de la Versailles. Liga – și calitatea de membru al Statelor Unite – reprezenta cel mai important obiectiv pentru Wilson. A reprezentat viziunea sa privitoare la pacea globală, garantată prin implicarea Americii în afacerile internaționale. Însă pentru republicanii din Senat, unde dețineau majoritatea, Liga însemna o amenințare la suveranitatea Statelor Unite și perspectiva nefericită a implicării țării în afacerile internaționale. După redactarea Tratatului, exista loc pentru compromisuri și mulți membri ai ambelor partide erau neliniștiți din această cauză, însă Wilson, având capacitatea intelectuală afectată și fiind izolat de realitățile politice care se petreceau în afara încăperii în care își ducea suferința, nu s-a clintit și nici nu le-a permis susținătorilor din Partidul Democrat să facă acest lucru în numele lui.

Observatorii care cunoșteau situația credeau că, dacă vicepreședintele Thomas Marshall ar fi devenit președinte, s-ar fi putut ajunge la o soluție care să permită ratificarea. Însă în lipsa unui compromis, Tratatul – și Liga – au fost respinse în Senat, mai întâi în decembrie 1919, apoi, pentru ultima oară, în cursul lunii martie a anului următor. În deceniile care au urmat, pe măsură ce se adunau norii războiului, mulți au speculat pe tema schimbării evoluției istoriei secolului XX dacă Statele Unite ar fi intrat în Liga Națiunilor în 1920.

Woodrow Wilson a murit în 1924. Edith Wilson a mai trăit 37 de ani, suficient pentru a fi martora ceremoniei de instalare a președintelui John F. Kennedy, în 1961.

În aceeași zi

1638: Moare Eminența Cenușie originară, Père Joseph, ajutorul lui Richelieu

1737: Moare la Cremona lutierul Antonio Stradivari

1941: 610 apărători americani capitulează pe insula Guam în fața a 5 000 de japonezi care îi atacaseră, după trei ore de lupte

19 decembrie

Încoronarea lui Henric al II-lea

1154 Cronicile medievale ne spun că această zi de duminică a fost foarte însorită, în ciuda anotimpului, fapt simbolic pentru marele eveniment care avea loc, încoronarea lui Henric al II-lea al Angliei, cel care moștenise tronul după moartea regelui Ștefan, survenită în cursul lunii octombrie.

Locul era Westminster Abbey din Londra, unde o mulțime de oameni așteptau cu nerăbdare, iar cei câțiva care își căutau adăpostul în catedrală au fost încuiați într-o capelă alăturată pe întreaga durată a ceremoniei.

Primii care au intrat în biserică au fost cei mai importanți nobili ai regatului, pășind solemn și purtând coroana și inelul lui Eduard Confesorul, recuperată în mod miraculos din Țara Sfântă, la un secol după ce fusese pierdută. Urmau, mai apoi, clericii – episcopi, abați și stareți, în veșmintele de sărbătoare, după ei venind personajele mai puțin importante, inclusiv simpli cavaleri și negustori bogați. Catedrala era plină de oameni de seamă.

După ce și-au ocupat toți locurile, prin ușa din față au intrat Henric Plantagenet și cea care îi era soție de 18 luni, mândra Eleonora de Aquitania. În vârstă de numai douăzeci și unu de ani, regele era solid, avea un cap leonin cu părul roșcat și cârlionțat tuns scurt, chipul plin de pistrui și ochii albaștri. Era îmbrăcat într-un pieptar și o manta scurtă angevină, care avea să-i aducă și porecla de Henric Manta-Scurtă. Eleonora era îmbrăcată în alb și auriu, avea capul descoperit, cu părul negru căzându-i în patru cosițe. Doi paji îi purtau trena lungă. Cu toate că era cu 11 ani mai în vârstă decât soțul ei, își păstra frumusețea pentru care era celebră.

Henric avea să domnească în Anglia timp de aproape 35 de ani, având cinci fii și trei fiice, inclusiv doi fii care aveau să ajungă regi ai Angliei, Richard

Inimă-de-Leu și complotistul Ioan.

Relația sa cu Eleonora urma să fie furtunoasă, ca să nu spunem mai mult. Profund rănită de șirul de amante pe care le-ar fi avut el, a existat un mit potrivit căruia ar fi otrăvit-o pe favorita lui, frumoasa Rosamund Clifford. (Fără îndoială că a urât-o pe iubita soțului ei, însă Rosamund a murit, de fapt, într-o mănăstire.) De asemenea, a pactizat în mod total necugetat cu fiii ei în conflictele acestora cu tatăl lor. După ce a încurajat o revoltă eșuată în anul 1173, a încercat să fugă în Franța deghizată în călugăriță, dar, după ce a fost prinsă, Henric a ținut-o ostatică, onorabil și confortabil, la Woodstock.

Henric a murit în anul 1198, iar Eleonora a mai trăit încă 15 ani, dar dinastia Plantageneților pe care au fondat-o a păstrat tronul Angliei timp de 330 de ani, opt luni și trei zile, până când Richard al III-lea a căzut mort pe câmpul de luptă, la Bosworth.

În aceeași zi

1562: Hughenoții și catolicii poartă prima bătălie în războaiele religioase din Franța, bătălia de la Dreux

1732: Benjamin Franklin publică primul număr din Almanahul sărmanului Richard

1783: William Pitt devine cel mai tânăr prim-ministru britanic, la vârsta de douăzeci și patru de ani

1848: Moare romanciera engleză Emily Brontë

1851: Moare pictorul peisagist englez Joseph Turner

20 decembrie

Vespasian devine împărat după linșarea predecesorului său

69 d.Hr. În această zi, unul dintre cei mai cruzi împărați romani a fost ucis cu o brutalitate înfiorătoare, lăsând imperiul pe mâna unuia dintre cei mai buni împărați pe care l-a avut.

Fuseseră optsprezece luni îngrozitoare. În luna iunie a anului 68, crudul Nero se salvase sinucigându-se, de la captivitate și execuție, aruncând Roma în dezastruosul an al celor patru împărați. În ianuarie 69, succesorul lui Nero, Galba, a fost ucis cu brutalitate în Forumul Roman de către soldații care îl susțineau pe Otho. Însă în aprilie a murit și Otho, o altă sinucidere după înfrângerea la Cremona suferită în fața armatei următorului pretendent, Vitellius.

Vitellius era un om crud, răzbunător, care avea reputația de a-și fi omorât propriul fiu pentru că se răzvrătise. Extrem de gras, mânca adeseori de câte patru ori pe zi, între mese folosind vomitive. Potrivit lui Tacit: „Era sclavul luxului și al voracității”.

După numai patru luni la putere, Vitellius a aflat că legiunile romane din provinciile răsăritene îl abandonaseră, aclamându-l ca împărat pe generalul lor, Vespasian. În curând, o armată susținându-l pe Vespasian a pornit în marș către Roma, cu toate că generalul a mai rămas în răsărit încă un an.

În această zi, insurgenții au sosit la porțile Romei. Dându-și seama că ar fi luptat pentru o cauză pierdută, Vitellius s-a ascuns în cămările servitorilor din palatul imperial, însă soldații lui Vespasian l-au descoperit în scurtă vreme. Îmbrâncindu-l cu forța în Forum, l-au torturat crestându-i pielea și pe urmă i-au tăiat beregata și i-au aruncat trupul în Tibru. Vespasian era

singurul pretendent la tron care mai rămăsese și s-a dovedit a fi un conducător foarte bun.

Deja în vârstă de șaizeci de ani când a preluat puterea, Vespasian era fiul unui simplu cavaler și își petrecuse cea mai mare parte a vieții ca soldat. Era cunoscut pentru stilul său abrupt și direct, precum și pentru un simț al umorului molipsitor, chiar dacă uneori cam grosolan. Ca împărat, a pus impozit pe toaletele publice, spre exasperarea fiului său, Titus, care considera că era un lucru sub demnitatea imperială. Ținând în mână două monede, Vespasian l-a întrebat: „Astea au cumva miros?" Relaxat și lipsit de pretenții, s-a dispensat de obișnuita gardă de corp și mergea singur prin Roma.

După ce a deținut puterea timp de aproape zece ani, Vespasian s-a îmbolnăvit de friguri după o inspecție în Campania. Apoi, situația s-a agravat, retrăgându-se la reședința de vară de la Reate și îmbăindu-se în apă rece. Simțindu-și sfârșitul aproape, bătrânul împărat s-a referit cu subînțeles la obiceiul Romei de a-și zeifica împărații după moarte, remarcând: Vae, puto deus fio („Vai, cred că încep să devin zeu"). Vespasian a încercat să se ocupe mai departe de îndatoririle sale de împărat, dar la 23 iunie 79 a fost cuprins de o diaree puternică. Aproape în pragul leșinului, s-a luptat să se țină pe picioare, murmurând Decet imperatorem stantem mori („Un împărat ar trebui să moară în picioare"). A căzut mort în brațele celor care îl îngrijeau.

Pe parcursul celor zece ani în care a fost împărat, Vespasian a dus o politică de reconciliere, împărțind dreptatea cu indulgență. Potrivit lui Suetoniu: „Nici un nevinovat nu a fost pedepsit pe vremea lui Vespasian". A pus capăt războiului civil și probabil că a salvat imperiul de la disoluție. De asemenea, s-a angajat la un ambițios program de reconstrucție într-o țară sfâșiată de război. Acum, Imperiul Roman a dispărut de mult, ca și majoritatea clădirilor sale, însă unul dintre monumentele lui Vespasian se mai păstrează încă, acesta fiind Amfiteatrul Flavian (Flavius era numele său de familie), pe care îl cunoaștem sub numele de Colosseum.

În aceeași zi

1860: Carolina de Sud este primul stat sudist care se separă de Statele Unite, declanșând Războiul Civil american

1915: Sunt evacuate din Gallipoli, Turcia, trupele ANZAC (australiene, neo-zeelandeze și britanice)

21 decembrie

Regele Richard Inimă-de-Leu este luat prizonier în Austria

1192 Întorcându-se din celebra sa cruciadă în Țara Sfântă, regele Angliei, Richard Inimă-de-Leu, naviga spre casă în Adriatica, dar o furtună l-a obligat să se oprească în Veneția. Apoi, a luat neinspirata hotărâre să își continue călătoria pe uscat, prin Austria, deși știa că ducele Leopold se număra printre dușmanii săi. Când cruciații cuceriseră Accra, Richard refuzase să îi dea lui Leopold partea din pradă care îi revenea și ordonase ca stindardul lui să fie aruncat în țărână de pe zidurile cetății. Leopold plecase furios, jurând să se răzbune.

Măsura de prevedere pe care a luat-o Richard când a intrat pe domeniile lui Leopold a fost să călătorească deghizat în negustor bogat. Însă, apropiindu-se de capitala ducelui, Viena, Richard a mai făcut două greșeli. Extenuat de timpul pe care îl petrecuse pe drumuri, a rămas în orașul Ganina timp de trei zile și l-a trimis pe unul dintre pajii săi să cumpere provizii, cu o pungă plină de aur.

În această zi, ultima pe care Richard a petrecut-o în Ganina, pajul mergea agale prin piață, cheltuindu-și aurul, având una dintre mănușile regelui, care purta însemnele regale, prinsă neglijent la centură. Atenți, agenții ducelui Leopold l-au zărit și l-au prins pe pajul neglijent, forțându-l să dezvăluie că Richard și restul anturajului său stăteau la un han din apropiere.

Soldații lui Leopold au încercuit pe loc hanul și nu le-a trebuit mult să-l prindă pe regele Angliei, în ciuda încercării sale de a se deghiza din nou, de această dată în bucătar.

În cursul următoarelor 14 luni, Richard a fost ținut prizonier în castelul lui Leopold de la Dürnstein, pe Dunăre. Tradiția spune că a fost găsit de credinciosul său trubadur Blondel, care rătăcea prin Europa, cântând o baladă pe care o compusese împreună cu Richard. Când a trecut prin dreptul castelului, Richard i-a auzit glasul și i-a răspuns intonând o strofă din aceeași baladă, astfel încât Blondel să știe că-l găsise pe rege.

În orice caz, după cât se pare, ducele Leopold nu a păstrat secretul în privința prizonierului său, de vreme ce principala calitate a regelui era tocmai răscumpărarea pusă pe capul lui. Richard a fost eliberat, în cele din urmă, pe 3 februarie 1193, pentru o răscumpărare de 150 000 de mărci de argint, egale în greutate cu 34 de tone. În 2004 ar fi valorat neînsemnata sumă de 3 500 000 de lire sterline, însă în 1192 a reprezentat cu adevărat o răscumpărare regală, un preț care practic a dus Anglia în pragul falimentului.

În aceeași zi

1375: Moare la Certaldo scriitorul Giovanni Boccaccio

1804: Se naște premierul britanic Benjamin Disraeli

1879: Se naște la Gori, în Georgia, dictatorul sovietic Iosif Visarionovici Stalin (Djugașvili)

1940: Moare scriitorul american F. Scott Fitzgerald

22 decembrie

Napoleon devine general după Asediul Toulonului

1793 În această zi, căpitanul de artilerie Napoleon Buonaparte a fost promovat la gradul de general de brigadă, la frageda vârstă de douăzeci și patru de ani, ca recompensă pentru eroicele sale realizări, în cursul victoriosului asediu al Toulonului realizat de Franța revoluționară.

La sfârșitul lunii august, contrarevoluționarii regaliști francezi primiseră cu brațele deschise o flotă anglo-spaniolă, sub comanda amiralului Hood, în importanta bază navală franceză de la Toulon, situată ceva mai jos, pe coasta mediteraneeană, față de Marsilia. Aici, englezii cu capturat peste 70 de corăbii, inclusiv 30 de corăbii de linie, peste jumătate din flota franceză. Din motive ținând atât de prestigiul politic, cât și de necesități militare, guvernul revoluționar de la Paris a decis să recucerească baza și a ordonat asediul.

Asediul a început în data de 28 august. După mai multe luni de canonade, soldații francezi au reușit să cucerească forturile care străjuiau portul. Pe urmă, în după-amiaza zilei de 18 decembrie, Buonaparte, încă un necunoscut căpitan de artilerie francez, a concentrat focul distrugător executat din forturi direct asupra corăbiilor engleze ancorate în port. Obligați să evacueze, englezii au incendiat în grabă peste jumătate din flota franceză, în timp ce părăseau portul. Seara, revoluționarii au ocupat orașul și au împușcat câteva sute de regaliști care nu plecaseră cu englezii.

Ca urmare a folosirii eficiente a artileriei, Buonaparte a devenit erou și a sărit o jumătate de duzină de grade militare, devenind direct general de brigadă. Cu o încredere fără egal, scria Comitetului pentru siguranța publică de la Paris: „Artileria este cea care ocupă poziții; infanteria nu poate decât să ajute.” Însă, oricât de remarcabilă ar fi fost, ridicarea sa în grad a fost

mai puțin spectaculoasă în 1793 decât ar fi fost în zilele noastre, dat fiind că Buonaparte era un soldat bine pregătit și profesionist. În cursul aceluiași asediu al Toulonului, trupele franceze au fost comandate succesiv de trei generali, care anterior Revoluției fuseseră, respectiv, pictor, plantator de zahăr și dentist.

În aceeași zi

1858: Se naște la Lucca compozitorul italian de operă Giacomo Puccini

1894: Ofițerul francez Alfred Dreyfus este condangat pentru spionaj și trimis pe Insula Diavolului

1895: Fizicianul german Wilhelm Röntgen face prima radiografie

23 decembrie

Champollion și Piatra de la Rosetta

1790 În această zi, în pitorescul oraș Figeac din regiunea Midi a Franței, s-a născut Jean-François Champollion, unul dintre cei mai mari arheologi din lume, omul care a descifrat Piatra de la Rosetta și a descoperit astfel cheia pentru înțelegerea hieroglifelor egiptene.

De la o vârstă fragedă fusese clar că Champollion era un copil cu excepționale calități. La vârsta de cinci ani, citea fără ajutor și începuse să învețe latina. La unsprezece ani, a intrat la liceul din Grenoble, unde și-a uimit profesorii traducând Virgiliu și Horațiu. Tot aici a studiat ebraica, araba, siriana și aramaica. La cincisprezece ani, învățase copta și etiopiana. Patru ani mai târziu, în 1809, s-a mutat la Paris pentru a învăța sanscrita, chineza și persana.

În 1799, Napoleon invadase Egiptul și, în data de 19 iulie a acelui an, persoane din suita sa efectuau săpături în apropierea orașului Rosetta, la 88 de kilometri nord-est de Alexandria. Aici, se descoperise o străveche placă din bazalt negru, lungă de peste un metru și de aproximativ 60 de centimetri lățime, care comemora faptele faraonului Ptolemeu al V-lea Epiphanes, un băiat în vârstă de numai treisprezece ani, ceea ce a ajutat la datarea pietrei în anul 196 î.Hr. Piatra era acoperită cu inscripții grecești și egiptene, cu același text în trei sisteme de scriere: grecesc, hieroglific și demotic (o formă de scriere egipteană fonetică). Doi ani mai târziu, britanicii i-au izgonit pe francezi din Egipt și, cu această ocazie, au luat și piatra, ducând-o la British Museum din Londra, însă, din fericire, existau copii pe hârtie ale textelor.

În 1809, Champollion, care se afla tot la Paris, a început să studieze textele de pe Piatra de la Rosetta. După 13 ani, a descifrat, în sfârșit, hieroglifele, fiind primul care și-a dat seama că acestea cuprind semne alfabetice și

silabice, precum și pictograme. În data de 27 septembrie 1822, și-a prezentat descoperirile în cadrul unei ședințe speciale a Academiei de Științe și Arte, iar pe parcursul următorilor doi ani, a publicat Panteonul egiptean și Un sumar al sistemului hieroglific al egiptenilor antici. În sfârșit, lumea putea să citească un sistem de scriere care le slujise egiptenilor timp de 3 500 de ani.

În aceeași zi

1823: Este publicat pentru prima oară, în Troy Sentinel, poemul O vizită a Sfântului Nicolae a profesorului Clement Clark Moore, poem care va influența apariția figurii lui Moș Crăciun, așa cum îl știm astăzi

1834: Moare economistul și demograful englez Robert Malthus

1948: Generalul japonez Tojo și alți șase lideri militari japonezi sunt spânzurați pentru crime împotriva umanității

1953: Este împușcat pentru trădare șeful poliției secrete sovietice, Lavrenti Beria

24 decembrie

Van Gogh și celebra sa ureche

1888 La nord-vest de Marsilia, pe câmpia Camargue, scăldată în soare, pe malurile fluviului Ron, se află străvechiul oraș Arles, un bastion al culturii și frumuseții încă de la întemeierea lui de către greci, în secolul al VI-lea î.Hr. Cu amfiteatrul său din secolul I și biserica romană din secolul al XII-lea, ar trebui să constituie refugiul perfect pentru orice artist sensibil.

În luna februarie 1888, a sosit aici un astfel de artist hipersensibil: Vincent van Gogh, care avea treizeci și cinci de ani. Epuizat de sumbra iarnă pariziană, căuta să exploreze natura prin culorile explozive pe care le vedea în mintea sa. Spera ca, în cele din urmă, să se înconjoare de alți impresioniști, cum ar fi Toulouse-Lautrec și Gauguin, poate chiar să formeze un grup „impresionist din sud”.

Van Gogh prezentase de multă vreme semne de instabilitate, iar fratele său, Theo, negustor de artă, își dorea foarte mult să-i asigure companie și sprijin. Theo l-a contactat pe Paul Gauguin și s-a oferit să suporte cheltuielile de călătorie, dacă ar fi fost de acord să i se alăture lui Vincent la Arles.

În data de 23 octombrie, Gauguin a sosit la Arles și, în curând, locuia cu van Gogh în casa galbenă pe care acesta a făcut-o celebră prin tablourile sale, o clădire mică, plăcută, cu obloane verzi și fără toaletă în interior.

Cei doi pictori au lucrat împreună timp de două luni, făcând, din când în când, plimbări până la Café de la Gare, de după colț, ca să bea un Pernod. Însă pe măsură ce zilele treceau, au descoperit că erau incompatibili artistic și temperamental.

Până în ajunul Crăciunului, situația începuse să se degradeze rapid. În cursul serii de 24 decembrie, van Gogh l-a atacat pe Gauguin cu un brici, însă nu a reușit să-l rănească. S-a întors pe urmă în micuța casă galbenă și și-a tăiat lobul urechii stângi, ca să i-l dea prostituatei lui preferate, o anume Rachel.

Gauguin a fugit din Arles a doua zi dimineața și nu s-a mai întâlnit niciodată cu van Gogh. S-a instalat în Bretonia, apoi s-a mutat în Tahiti și în insulele Marchize, unde a și murit, în anul 1903.

Van Gogh a mai rămas la Arles numai patru luni, după fatidicul ajun al Crăciunului și apoi s-a internat într-un azil situat la doar câțiva kilometri distanță, la Saint-Rémy-de-Provence. Un an mai târziu s-a întors la Paris, răvășit de singurătate și chinuit de eșec. Aici, în data de 29 iulie 1890, s-a sinucis trăgându-și un glonț în piept.

În aceeași zi

1167: Se naște la Beaumont, în apropiere de Oxford, regele Ioan al Angliei

1524: Moare la Cochin, Kerala, în India, exploratorul portughez Vasco da Gama

1822: Se naște poetul englez Matthew Arnold

1888: Se naște la Budapesta regizorul Michael Curtiz (Casablanca)

25 decembrie

Carol cel Mare este încoronat împărat

800 În ziua de Crăciun, papa Leon al III-lea oficia ceremoniile de la Roma. Carol, marele cuceritor, creștin devotat și rege al francilor, urma să fie încoronat rege, având domenii în toate regiunile pe care le cucerise, însemnând mare parte din teritoriul Europei Occidentale. Astfel a început o perioadă de renaștere a Imperiului Roman, care dispăruse în secolul al V-lea. Noul împărat avea să fie cunoscut în istorie sub numele de Carolus Magnus, Carol cel Mare, Charlemagne (sau, dacă ești german, Karl der Grosse).

Carol cel Mare a fost primul împărat al Sfântului Imperiu Roman care a fost încoronat de papă. (Un alt Carol, al V-lea, zis și Quintul, avea să fie ultimul, în 1530.) Imperiul pe care l-a fondat (sau refăcut) avea să dureze peste o mie de ani, până la abdicarea lui Francisc al II-lea, în 1806. Imperiul său avea să fie primul descris drept „sfânt" de către împăratul Frederic Barbarossa, în 1157, iar titlul complet, Sacrum Romanum Imperium, a fost folosit pentru prima oară în 1254. Însă, chiar și atunci, a fost vorba mai mult de o titulatură, deoarece „Sfântul Imperiu Roman" nu a existat niciodată de fapt, ca instituție, fiind doar un nume folosit de către istorici.

Carol cel Mare avea patruzeci și opt de ani la încoronare, fiind bătrân pentru acea perioadă, însă avea în continuare o ținută dreaptă, atletică. În ciuda numelui cu rezonanță franceză cu care este cunoscut în lumea anglofonă (Charlemagne), limba lui maternă era germana (cu toate că știa și greacă și latină și, probabil, un dialect vechi franc, folosit de către supușii săi francezi), iar capitala sa se afla pe malul german al Rinului, la Aachen, oraș pe care francezii continuă să-l numească Aix-la-Chapelle.

Carol cel Mare a fost cunoscut pentru capacitatea de a conduce și pentru faptul că era un excelent administrator și, cu toate că nu știa să scrie, curtea

sa este celebră pentru intelectualii din întreaga lume pe care i-a atras. Evlavios și un mare sprijinitor al Bisericii, a încercat să interzică în întregul său imperiu dansul, din cauza originilor lui aparent păgâne, însă a fost complet ignorat.

Carol cel Mare a suprimat cu sălbăticie triburile germane, mai ales pe cele saxone, împotriva cărora și-a condus armatele de 18 ori în decursul timpului, însă cuceririle sale au avut legătură mai mult cu construirea imperiului, decât cu răspândirea religiei sale. Într-o împrejurare cât se poate de necreștinească, după o bătălie împotriva saxonilor, a ordonat decapitarea în masă a unui număr de 4 500 de războinici dușmani.

Carol cel Mare a murit în anul 814, lăsându-i imperiul fiului său, Ludovic I, însă dinastia carolingiană a rezistat doar până în anul 887.

În aceeași zi

336: Pentru prima oară Crăciunul este sărbătorit în data de 25 decembrie

496: Este convertit la creștinism regele francez Clovis

1066: Este încoronat Wilhelm Cuceritorul

1642: Se naște la Woolsthorpe, lângă Grantham, fizicianul și matematicianul englez Isaac Newton

1883: Se naște la Paris pictorul Maurice Utrillo

1899: Se naște Humphrey Bogart, un simbol al marelui ecran

1983: Moare pictorul spaniol Joan Miró, la vârsta de nouăzeci de ani

26 decembrie

Washington traversează râul Delaware, luându-i prin surprindere pe hessieni

1776 În această zi, la fel cum Lazăr s-a trezit din morți, Armata Continentală, în general desconsiderată ca forță de luptă eficientă, după ce înregistrase o serie de înfrângeri în jurul New Yorkului, și-a făcut apariția din ceața dimineții, cu o forță neașteptată și printr-o totală surpriză, copleșind garnizoana hessiană de la Trenton, New Jersey, și obținând o victorie venită tocmai la timp și care se dovedise crucială în contextul Războiului de Independență, una dintre cele mai importante din întreaga istorie a armatei americane.

Spre sfârșitul toamnei, relatările privitoare la dispariția armatei – venite atât de la prieteni, cât și de la dușmani – păreau să fie cât se poate de întemeiate. În condițiile în care se retrăgeau spre sud prin New Jersey, toate coloanele sale erau hărțuite permanent de britanicii aflați pe urmele lor, iar înaintarea era marcată de creșterea numărului dezertărilor și de cvasi-revoltele trupelor epuizate, prost hrănite și înfrânte. În data de 7 decembrie, Washington a condus peste râul Delaware, în Pennsylvania, o armată redusă la 3400 de oameni, o „umbră de armată", potrivit comandantului ei șef.

Foarte mulțumit de operațiunile din acea toamnă ale propriei armate, generalul Howe, comandantul suprem al trupelor britanice, se retrăsese în garnizoana de iarnă din orașul New York, lăsând în jur de 5000 de soldați în avanposturi în New Jersey, un număr cât se poate de potrivit, a considerat el, pentru menținerea populației locale sub control și pentru înfruntarea atacurilor care ar fi putut să vină din partea trupelor rebele.

În acest moment deosebit de critic, în cazul majorității regimentelor înrolările expirând la sfârșitul anului, adică peste numai câteva săptămâni, generalul Washington și generalii săi au decis să întreprindă o operațiune

îndrăzneață, pe viață și pe moarte: intenționau să ducă Armata Continentală dincolo de râul Delaware, peste noapte, și să atace pozițiile britanice izolate de la Trenton, controlate de trei regimente hessiene. Din informațiile primite de la spioni și de la simpatizanți, comandanții militari britanici se așteptau la atacuri împotriva garnizoanei de la Trenton în timpul Crăciunului, însă au presupus că nu va fi vorba de nimic mai serios decât obișnuitele incursiuni de atac și retragere, cu formațiuni de dimensiunea unor patrule. În dimineața zilei de Crăciun, când și-au făcut apariția grupurile de cercetași și au avut loc schimburi de focuri, colonelul Rall, comandantul trupelor hessiene, a presupus că la asta se rezuma acțiunea americanilor. Un viscol puternic dinspre nord-est, care a adus ninsori abundente în acea seară, i-a întărit impresia că garnizoana scăpase de raiduri, cel puțin cât avea să țină viscolul.

În noaptea de Crăciun, Washington și regimentele sale, însumând 2 400 de oameni, au început să traverseze râul înghețat, la 14,5 kilometri în aval de Trenton. A fost o traversare înceată, periculoasă, îngreunată de vânturile puternice, așa că ultimele tunuri au trecut râul abia la ora 3 dimineața. Armata a mărșăluit pe drumuri înghețate, prin lapoviță, ninsoare și o ploaie rece. La un moment dat, armata s-a despărțit, astfel încât să poată pătrunde în Trenton simultan, din două direcții diferite. Era ora 8 dimineața când un avanpost a observat coloana din nord înaintând prin zăpadă și s-au tras primele focuri de armă care au dat alarma în garnizoana care dormea.

A fost o acțiune rapidă, dar sângeroasă, trupele lui Washington luptând în satul format din o sută de case. Căpitanul Alexander Hamilton a poziționat piesele de artilerie, care au executat foc de anfiladă pe străzile unde încercau să se organizeze hessienii. Locotenentul James Monroe a fost rănit conducând un atac pentru capturarea tunurilor hessiene. La ora 9:30, hessienii erau încercuiți. Pierderile americanilor erau minime: patru răniți și nici un mort. În rândurile hessienilor se înregistraseră 106 morți sau răniți și 918 prizonieri. Până la prânz, armata americană, extenuată, cu povara numărului mare de prizonieri, a început retragerea pe pozițiile de pe malul opus al râului.

Victoria de la Trenton a lui Washington – împreună cu succesele sale strălucite, care au urmat după numai câteva zile, la Assumpink Creek și

Princeton – au dat un imbold uriaș cauzei americane, insuflându-le curaj patrioților nehotărâți, redându-le încrederea în armată și dându-i Congresului Continental o idee despre ce puteau să realizeze trupele sale, chiar și în situația jalnică în care se aflau.

În aceeași zi

1890: Moare arheologul german și descoperitorul „Troiei”, Heinrich Schliemann

1891: Se naște romancierul american Henry Miller

1893: Se naște dictatorul, criminalul în masă și părintele fondator al Republicii Populare Chineze, Mao Zedong

1944: Armata a III-a, condusă de generalul american George Patton, salvează orașul încercuit Bastogne, din Belgia

27 decembrie

Charles Darwin pornește în voiaj la bordul lui Beagle

1831 În această zi, bricul Beagle, reechipat, a ridicat ancora din portul Plymouth, pornind într-un voiaj care avea să dureze cinci ani și două zile, schimbând pentru totdeauna modul în care înțelegem viața pe Pământ. La bordul său, ca naturalist neplătit se afla Charles Darwin, care încă nu avea chelie și nu era patriarhul cu barbă cenușie de mai târziu, ci era un tânăr de douăzeci și doi de ani, cu obrazul ras, vesel și plin de energie, cu o curiozitate insațiabilă legată de tot ce reprezenta viață.

Fiu al unui medic bogat, Darwin a dat puține semne de timpuriu că ar fi un geniu. Era un student atât de dezinteresat, încât tatăl său îi spunea cândva: „Nu-ți pasă de nimic altceva în afară de vânătoare, de câini și de prinsul șobolanilor și vei fi o rușine pentru tine și pentru întreaga familie”. Însă, după un contact mai strâns cu un cerc de oameni de știință de la Cambridge și influențat de vărul lui entomolog, Darwin a început să fie fascinat de lumea naturală. La scurt timp după terminarea universității, a acceptat cu mare entuziasm invitația de a pleca cu Beagle într-o misiune de înființare a unor stații meteorologice pe coastele Americii de Sud, în insulele Galapagos și în Pacific.

În cursul următorilor cinci ani, Darwin s-a folosit de orice ocazie s-a ivit pentru a coborî pe țărm, de fiecare dată când Beagle acosta. Și în fiecare loc prin care a trecut a studiat flora, fauna, rocile, recifurile și fosilele, colecționând specimene și luând cu asiduitate notițe. Mai ales în insulele Galapagos a observat că păsările păreau să fi evoluat diferit, pentru a face față condițiilor variate de pe fiecare dintre insule. Aceste observații aveau să conducă la revoluționara sa teorie a evoluției.

La revenirea în Anglia, Darwin a publicat, mai întâi, trei cărți de geologie. Abia șapte ani mai târziu, în 1838, a început să-și definitiveze revoluționara ipoteză asupra selecției naturale – procesul prin care „variațiile favorabile [la nivelul unei specii] tind să se păstreze, iar cele nefavorabile să fie distruse”, lucru care conduce la schimbări în cadrul speciilor.

Pe măsură ce și-a rafinat uimitoarele idei, Darwin a devenit din ce în ce mai conștient de reacțiile ostile pe care aveau să le stârnească, astfel încât a amânat publicarea lor. Apoi, în luna iunie 1858, a primit o scrisoare de la un coleg mai tânăr, Alfred Russel Wallace, care concentra într-o singură lucrare principiile pe care Darwin le dezvoltase pe parcursul ultimelor două decenii. Perplex, Darwin a recurs la prietenii săi din lumea științifică pentru ajutor.

Din fericire pentru Darwin, chiar dacă raționamentele lui Wallace erau corecte, îi lipseau dovezile cuprinzătoare ale lui Darwin și doi prieteni au făcut aranjamentele pentru prezentarea unei lucrări comune, în cadrul Societății Linneene din Londra, în data de 1 iulie 1858. Darwin nu a fost prezent personal la această primă prezentare publică a teoriei sale cu ecouri mondiale, deoarece lua parte la înmormântarea celui mai mic fiu al său, care murise din cauza scarlatinei.

Șase luni mai târziu, în data de 24 noiembrie 1859, în cele din urmă, Darwin și-a publicat marea lucrare care definea procesul evoluției, Originea speciilor prin selecție naturală sau păstrarea raselor favorizate în lupta pentru existență. Cartea a provocat instantaneu controverse, fiind ovaționată de comunitatea științifică și denunțată de autoritățile bisericești. Va fi o prezență constantă în librării din acel moment și este recunoscută ca fiind una dintre cele mai mari și mai influente lucrări științifice scrise vreodată.

În aceeași zi

1594: Tentativa eșuată a unui profesor iezuit de asasinare a regelui Henric al IV-lea duce la expulzarea iezuiților din Franța

1822: Se naște chimistul și microbiologul francez Louis Pasteur

1901: Se naște la Berlin actrița și cântăreața Marlene Dietrich

1927: Lev Troțki este exclus din Partidul Comunist din Rusia

28 decembrie

Primul film - se naște cinematograful

1895 Dacă te plimbi pe Boulevard des Capucines, către Opera din Paris, treci prin fața celebrei Café de la Paix, aflată la o aruncătură de băț de locul în care era odinioară Grand Café. Acesta este locul în care, în această zi, Louis și Auguste Lumière au făcut o demonstrație cu noua lor invenție, cinematograful, proiectând un scurt film care i-a speriat pe clienții cafenelei, cu imaginea unei locomotive care se repezea spre ei și un film mai lung, intitulat La Sortie des Usines Lumière (Muncitori plecând de la fabrica Lumière). A fost primul film adevărat care a fost făcut vreodată și momentul nașterii cinematografiei.

Louis și Auguste se născuseră în Besançon, în 1862, respectiv, 1864, fiind crescuți la Lyon. În anii de școală, manifestaseră atât gustul, cât și talentul pentru fotografie, ulterior, când fratele cel mare avea numai optsprezece ani, convingându-l pe tatăl lor, Antoine, să finanțeze deschiderea unei fabrici de plăci fotografice. A fost un succes atât de mare, încât, peste ceva mai mult de zece ani, frații ajunseseră să producă 15 milioane de plăci fotografice pe an.

Apoi, în 1894, tatăl lor, Antoine, a făcut o vizită la Paris, unde a văzut o prezentare a kinetoscopului lui Thomas Edison, o mașină cu care spectatorul putea să vadă un film în mișcare, dar numai printr-un vizor. Revenind la Lyon, i-a îndemnat pe fiii săi să găsească o modalitate de a proiecta o imagine în mișcare.

Louis și Auguste au combinat două alte inovații, proiectarea unor imagini succesive, concept care fusese creat deja de Emile Reynaud, cu folosirea unei role de film, cum făcuse Edison. Cinematograful lor a avut un asemenea succes, încât de-atunci încoace nu am încetat să rostim primele trei silabe – cinema. (Frații Lumière au dat numele dispozitivului lor de la

cuvântul grecesc kinema, „mișcare”, care vine de la kinein, „a (se) mișca”. Denumirea „kinetoscopului” lui Edison derivă din același cuvânt. Cu toate că, în limba engleză și în toate limbile latine, cuvântul modern începe cu „cine”, cuvântul german kino vine direct de la numele aparatului lui Edison.)

Aparatul fraților Lumière prezenta câteva avantaje clare față de aparatul lui Edison: putea să fie folosit atât în cazul fotografierii cât și al proiecției, era mai silențios, mai mic și mai ușor și folosea mai puțin film. Mai mult, kinetoscopul lui Edison forma imaginea cu o viteză de 46 de cadre pe secundă, însă frații Lumière au înțeles că iluzia mișcării continue în creierul uman este creată de imagini prezentate la o viteză de peste 15 cadre pe secundă. Prin urmare, au redus viteza de expunere la 16 cadre pe secundă, viteză care este folosită și acum la redarea filmelor.

Cei doi frați Lumière și-au patentat pe loc invenția și, pe parcursul următorilor patru ani, au făcut peste o mie de filme. Însă, în ciuda inteligenței lor tehnice, s-au dovedit mai puțin talentați în a prezice viitorul. Nevăzând în cinematograful lor altceva decât o ciudățenie, i-au spus unui prieten că „e o invenție fără viitor”.

În aceeași zi

1065: În timpul regelui Eduard Confesorul, este sfințită Catedrala Westminster (Westminster Abbey)

1734: Moare Rob Roy (Robert MacGregor), simbol al luptei scoțienilor pentru independență

1836: Spania recunoaște independența Mexicului

29 decembrie

Crimă în catedrală

1170 „Ce fel de lași am în jurul meu”, a spumegat regele Henric al II-lea. „Nu are nimeni de gând să mă scape de preotul ăsta răzvrătit?” Aceste cuvinte grele, rostite la mânie, au stat la originea celei mai celebre crime din Evul Mediu.

Henric Plantagenet devenise rege al Angliei la vârsta de numai douăzeci și unu de ani. În decurs de un an, numise cancelar un bărbat înalt, zvelt, cu părul negru și tenul pământiu, mai mare cu 15 ani decât el. Era Thomas Becket.

Regele și Becket au devenit, în curând, tovarăși de petreceri, completându-se reciproc la curte și bucurându-se de compania celuilalt, fie la vânătoare, fie în tavernele Londrei. Cu mintea lui ageră și înțelegând imediat care erau scopurile regelui, Becket a jucat un rol extrem de important în concentrarea puterii în mâinile regelui, în dauna baronilor feudali și a Bisericii.

Henric era atât de încântat de cum îl slujea Becket, încât, după șapte ani, l-a numit arhiepiscop de Canterbury, al doilea om ca putere din Anglia, după rege.

Însă, apoi, Becket a început să se schimbe. Discursul său public a devenit mai imperios, aroganța lui mai accentuată, ostentația mai nesuferită. Și s-a schimbat și în particular, petrecând ore în șir rugându-se și devenind vegetarian. Cel mai grav însă, a început să sprijine din ce în ce mai mult puterea Bisericii, mai ales când aceasta se opunea pretențiilor Coroanei.

Primele indicii ale conflictului au apărut în luna ianuarie 1163, când Becket l-a excomunicat pe unul dintre marii baroni ai lui Henric. Însă cea mai mare dispută s-a iscat pe tema judecării preoților eretici. Becket nu voia să

renunțe, cu nici un chip, la ideea că toți clericii suspectați de crime trebuiau să fie judecați exclusiv de un tribunal canonic condus de un episcop, Henric insistând că trebuie să fie supuși autorității regelui. De asemenea, regele își însușea veniturile rezultate în urma locurilor vacante și a interzis excomunicarea oficialilor de la curte, fără consimțământul regal.

Certurile au fost atât de vehemente, încât, după doar doi ani și ceva, Becket a fugit pe continent, când Henric i-a adus acuzații foarte grave.

Șase ani mai târziu, a fost convenit un armistițiu fragil și, în data de 1 decembrie 1170, arhiepiscopul s-a întors în Anglia, însă imediat a reaprins focul, excomunicând trei episcopi numiți de rege. Henric se afla la Bayeux când a aflat veștile. Iritat, a rostit celebrul îndemn.

Henric vorbise într-un moment de furie și nu avea nici o intenție să ordone asasinatul, însă la curte se aflau patru baroni nerăbdători, Reginald Fitzurse, Hugh de Moreville, William de Tracey și Richard le Breton. Fără întârziere, s-au aruncat în șa și au pornit la drum spre Anglia și, în ciuda faptului că Henric a trimis ordine să fie opriți, mesagerul nu i-a prins din urmă.

În după-amiaza zilei de 29 decembrie, baronii au ajuns la palatul arhiepiscopului, în Canterbury. Îmbrăcați cu veșminte albe peste cămășile de zale, s-au dus la Becket și i-au cerut să părăsească pentru totdeauna Anglia. Disprețuitor, el le-a răspuns: „Pentru nici un om de pe pământ, nici pentru rege, nu o să plec!”

La ora vecerniei, arhiepiscopul s-a dus în catedrală. Cum stătea în transeptul de nord, patru cavaleri au intrat înarmați, însoțiți de un al cincilea, pe nume Brock, la care aceștia înnoptaseră. Becket s-a apropiat de altar când au încercat să-l ia prizonier și s-a opus, strigând: „Sunt gata să mor pentru Hristos și pentru biserica Lui”. La aceste cuvinte, ultimele pe care le-a rostit, de Tracey l-a lovit cu spada, rănindu-l pe unul dintre cei câțiva clerici care îl sprijineau pe arhiepiscop, pe Becket zgâriindu-l doar pe frunte. Pe urmă, de Tracey și le Breton l-au ciopârțit pe arhiepiscop, culcându-l la pământ, de Brock punându-i piciorul pe gât și despicându-i craniul.

Arogantul arhiepiscop era, în sfârșit, mort. După ce baronii au fugit, preoții de la catedrală au luat cadavrul și au descoperit că, sub veșminte, Becket

purta o pânză de sac și avea pe trup urmele penitenței.

Ca de obicei în Evul Mediu, imediat după producerea crimei a izbucnit o violentă furtună și fulgerele au umplut cerul. Pe loc, mormântul lui Becket a devenit un loc de venerație și, în mai puțin de trei ani, acesta a fost canonizat. Regele Henric a venit la Canterbury să facă penitență și să primească iertarea.

Timp de patru secole, sanctuarul lui Becket a rămas un obiectiv de pelerinaj pentru credincioși, însă în secolul al XVI-lea, Henric al VIII-lea l-a scos din catedrală și l-a distrus. Nu era prea înțelegător cu preoții dispuși să înfrunte un rege.

În aceeași zi

1809: Se naște prim-ministrul britanic William Gladstone

1825: Moare pictorul francez Jacques Louis David

1890: Ultima bătălie importantă dintre indienii americani și trupele Statelor Unite are loc la Wounded Knee, în Dakota de Sud

1895: Locotenentul lui Cecil Rhodes, Leander Starr Jameson, conduce un raid eșuat pentru cucerirea Johannesburgului, în Republica Bură

30 decembrie

Asasinarea lui Rasputin

1916 Târziu, în seara de 29 decembrie, la Sankt-Petersburg, în acordurile vesele ale piesei Yankee Doodle, cântată la gramofon, prințul Felix Iusupov i-a oferit oaspetelui său două prăjituri doldora de cianură de potasiu, alături de un pahar cu vin de Madeira, îmbunătățit în același fel. Însă, în ciuda dozajului care, teoretic, era „suficient cât să omoare un cal", victima vizată, purtător de barbă din tagma sfinților, a continuat să vorbească liniștit cu gazda sa.

Când ceasul a bătut miezul nopții, Iusupov nu a mai putut să aștepte. Scoțând revolverul, l-a împușcat pe vizitatorul său în spate, doborându-l la pământ. Dar, în loc să moară, victima s-a ridicat în picioare și a rupt-o la fugă în grădină. Aici îl aștepta un alt asasin. A tras de două ori în omul sfânt, apoi cei doi asasini l-au înfășurat într-o pătură albastră și au împins coletul sinistru printr-o copcă pe care o tăiaseră în apa înghețată a canalului Moika, de pe râul Neva. Când a fost descoperit, câteva zile mai târziu, în plămânii cadavrului s-a găsit apă. Omul se înecase, în cele din urmă, după ce supraviețuise și otrăvii și gloanțelor.

Acesta a fost sfârșitul sinistrului „stareț" sau autointitulatului mistic, botezat Grigori Iefimovici Novih, dar cunoscut de toată lumea sub numele de Rasputin, cuvânt rusesc care înseamnă „depravatul".

Rasputin s-a născut în casa unui țăran din Siberia, în 1872. La optsprezece ani, s-a alăturat congregației religioase nerecunoscute oficial al hlîstilor și și-a creat o teorie potrivit căreia putea să intre într-o stare de grație prin „sfânta eliberare de pasiuni", stare în care se ajunge cel mai bine prin extenuarea provocată de un dezmăț prelungit. Deși analfabet, neîngrijit și murdar (făcea baie doar o dată pe lună), a găsit femei receptive la mesajul său cu încărcătură sexuală, după care pretindea că e venit de la Dumnezeu.

Timp de peste un deceniu, Rasputin a rătăcit prin Rusia, predicând și seducând și, în cele din urmă, a sosit la Sankt-Petersburg, în 1903. Aici, reputația lui de mistic a crescut până când țarul Nicolae și soția lui nevrotică, Alexandra, l-au chemat să-l îngrijească pe fiul lor în vârstă de patru ani, țareviciul Aleksei, a cărui viață era amenințată de hemofilie. În mod miraculos, Rasputin a părut să-i fie de folos băiatului, probabil datorită puterilor sale hipnotice, și astfel și-a asigurat locul la curte.

În următorii zece ani, Rasputin și-a continuat orgiile cu beții, susținând că orice femeie care făcea sex cu el își purifica sufletul. Însă Nicolae și Alexandra au refuzat să creadă zvonurile, considerându-le niște bârfe malițioase și nefondate, iar influența lui nocivă a crescut, spre marea disperare a nobilimii și chiar a membrilor familiei imperiale. Pe urmă, în 1914, a izbucnit războiul.

În luna august 1915, nevolnicul țar Nicolae a decis să preia personal comanda armatelor sale și a plecat pe front, lăsând guvernarea pe mâinile soției sale, Alexandra, al cărui consilier spiritual și personal devenise Rasputin. Acum, starețul putea să influențeze numirile în cabinetul de miniștri și chiar să manipuleze deciziile militare fundamentale, care afectau armata.

Acest fapt i-a determinat, în cele din urmă, pe prințul Iusupov și pe alți patru conservatori radicali să intervină pentru salvarea țării, a monarhiei și a puterii nobilimii. Unul dintre ei, Vladimir Purișkevici, era membru al Dumei, în vreme ce un altul era vărul țarului, Marele Duce Dmitri Pavlovici. Văzând că țarul și țarina erau surzi în fața apelurilor la bun-simț, au decis să-l înlăture pe Rasputin cu forța și au înfăptuit crima.

Aflând zvonurile despre iminenta sa asasinare – complotiștii nu au fost nici pe departe discreți în privința intențiilor lor – Rasputin i-a trimis o scrisoare țarului, scrisoare care ar putea dovedi că, la urma urmelor, poate că, într-adevăr, avea capacități paranormale. „Voi părăsi această viață înainte de 1 ianuarie”, scria el. „Dacă cineva din familia voastră îmi va pricinui moartea, atunci nimeni din familie, nici copiii și nici rudele, nu vor mai trăi mai mult de doi ani. Vor fi uciși de poporul rus.”

Exact 19 luni mai târziu, în data de 16 iulie 1918, insurgenții comuniști îi împușcau pe țarul Nicolae, pe Alexandra și pe cei patru copii ai lor într-o pivniță din Ekaterinburg.

În aceeași zi

1865: Se naște scriitorul britanic Rudyard Kipling

1922: Este fondată Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (URSS)

1924: Astronomul american Edwin Hubble anunță existența altor sisteme galactice

31 decembrie

Mândrul prinț Charlie

1720 În această zi s-a născut, în Palazzo Muti, la Roma, Mândrul Prinț Charlie (Bonnie Prince Charlie), acest personaj donquijotesc care și-a petrecut întreaga viață în exil, încercând în zadar să capete dreptul său și al familiei sale la tronul Angliei.

Charlie era nepotul capriciosului și îndărătnicului rege Iacob al II-lea, care, în 1688, fusese izgonit în exil pe ușa din dos, din cauza catolicismului său manifest și inflexibil. Iacob murise în 1701, dar fiul său, nefericitul Bătrân Pretendent Iacob Eduard, încercase de două ori, și tot de două ori eșuase, să invadeze Insulele Britanice pentru recâștigarea coroanei, refuzând cu obstinație să se convertească la protestantism, în schimbul șansei de a deveni moștenitor. A urmat mai apoi Mândrul Prinț, un tânăr chipeș, îndrăzneț, hotărât să îl repună pe tatăl său pe tron.

Prima încercare a lui Charlie a avut loc când acesta avea douăzeci și patru de ani și s-a alăturat unei flote franceze de invazie. Însă, la fel cum se întâmplase în cazul Armadei spaniole, o furtună a împrăștiat corăbiile înainte să poată fi debarcată armata.

Un an mai târziu, Charlie a pus la cale o altă tentativă, de această dată pe cont propriu. În luna iulie 1745, a debarcat cu foarte puțini oameni în insulele Hebride. Ajungând pe insula principală însoțit de numai șapte susținători, a început să adune sub steagul său scoțieni nemulțumiți, îndreptându-se spre Edinburgh. În noiembrie, își atrăsese aproape 6 000 de susținători și se îndrepta spre Londra. Însă, în curând, în întâmpinarea lui a pornit o mare armată engleză, iar ofițerii și soldații lui Charlie au început să se risipească, obligându-l să se retragă peste graniță, în Scoția.

În luna aprilie 1746, armata britanică, având un efectiv de 9 000 de soldați acum, a înfruntat armata lui Charlie, de 5 000 de oameni, la Culloden Moor, la zece kilometri est de Inverness. Rezultatul a fost un masacru în masă, peste o mie de scoțieni pierind în luptă, față de numai 50 de englezi.

Ceea ce s-a întâmplat mai departe ține de legendă. Într-o încercare disperată de a se salva din calea urmăritorilor săi, Charlie a petrecut următoarele cinci luni într-o permanentă fugă. Ajuns din nou în insulele Hebride, a cunoscut-o pe Flora MacDonald, o curajoasă simpatizantă iacobină, care l-a deghizat pe prinț în servitoarea ei și l-a dus la o petrecere pe insula Skye. De aici, urmărit în continuare, a rătăcit prin Scoția până a reușit, într-un târziu, să ajungă în Franța. „Și, astfel, ne-a părăsit", scria un scoțian supărat, „și ne-a lăsat într-o situație mai proastă decât cea în care ne găsise."

Flora a fost întemnițată un timp în Turnul Londrei pentru trădare, dar a fost iertată un an mai târziu. Această aventură a devenit clasică după ce Sir Walter Scott a publicat, în 1814, romanul Waverley, relatarea invaziei eșuate și a fugii lui Charlie.

Mândrul Prinț Charlie și-a petrecut următorii 42 de ani rătăcind prin Europa, mai ales prin Italia, decăzând treptat și ajungând un decrepit bețiv, care își plângea de milă. Crezând orbește în dreptul divin, dificil și inabordabil, s-a erijat în Carol al III-lea al Angliei. Soția lui, o femeie cu 33 de ani mai tânără decât el, îl numea „omul cel mai imposibil cu care am trăit, un om care adună neajunsurile și defectele tuturor claselor, inclusiv viciul lacheilor, beția". Tot ea spunea și că „rareori se întâmpla să nu se îmbete de două ori pe zi". Acesta era omul care odinioară fusese Mândrul Prinț Charlie și care va muri la o lună după cea de-a șaizeci și opta aniversare a sa, în Palazzo Muti, locul unde se și născuse.

În aceeași zi

192: Este asasinat împăratul roman Commodus

1869: Se naște în localitatea Le Cateau-Cambrésis, din nordul Franței, pictorul Henry Matisse

1877: Moare în Elveția pictorul francez Gustave Courbet

1880: Se naște George Marshall, general și inițiator al Planului Marshall

1889: Moare, la Iași, Ion Creangă

Table of Contents

Cover Page
365 de zile care au marcat istoria omenirii
Prefață
1 ianuarie - 1660: Samuel Pepys își începe jurnalul
2 ianuarie - 1492: Ferdinand și Isabella cuceresc ultima fortăreață maură din Spania
3 ianuarie - 1463: Surghiunirea lui François Villon
4 ianuarie - 1785: Se naște părintele poveștilor
5 ianuarie - 1859: Alexandru Ioan Cuza este ales principe al Moldovei
6 ianuarie - 1017: Omul care avea să poruncească mareei devine rege
7 ianuarie - 1558: Ultima fortăreață engleză din Franța
8 ianuarie - 1815: Andrew Jackson câștigă o bătălie pe timp de pace
9 ianuarie - 1916: Britanicii abandonează Gallipoli
10 ianuarie - 49 î.Hr.: Caesar trece Rubiconul
11 ianuarie - 1755: Se naște bastardul britanic care a devenit erou al Americii
12 ianuarie - 1519: Omul care a transformat, prin căsătorie, Austria într-o mare putere
13 ianuarie - 1898: „J'accuse"
14 ianuarie - 1208: O crimă declanșează cruciada albigenzilor
15 ianuarie - 1815: Ce s-a întâmplat cu Emma Hamilton
16 ianuarie - 1809: Sir John Moore cade în portul La Coruña
17 ianuarie - 532: O împărătească cu o voință puternică salvează imperiul soțului ei
18 ianuarie - 1871: Primul împărat al Germaniei este încoronat în Franța
19 ianuarie - 1568: Moartea și legenda lui Don Carlos
20 ianuarie - 1936: George al V-lea este „ajutat" de doctorul lui
21 ianuarie - 1793: Ludovic al XVI-lea este ghilotinat
22 ianuarie - 1666: Un împărat întemnițat moare privind cea mai frumoasă clădire din lume
23 ianuarie - 1806: William Pitt cel Tânăr plătește pentru consumul exagerat de vin de Porto
24 ianuarie - 1712: Se naște Frederic cel Mare

25 ianuarie - 1947: Al Capone, cel mai mare gangster al Americii, dă, în sfârșit, ortul popii
26 ianuarie - 1885: Gordon Chinezul pornește la luptă
27 ianuarie - 98: Traian devine împărat la moartea lui Nerva
28 ianuarie - 814: Moartea sosește la cel mai mare împărat al Europei
29 ianuarie - 1853: Napoleon al III-lea ia de soție o frumoasă spaniolă
30 ianuarie - 1889: Dubla sinucidere de la Mayerling
31 ianuarie - 1943: Armata a VI-a germană se predă la Stalingrad
1 februarie - 1896: Boemul care a inspirat Boema
2 februarie - 1650: Se naște „târfulița veselă și îndrăzneață“, sortită să devină amanta regelui
3 februarie - 1377: Măcelarul Cesenei declanșează schisma papală
4 februarie - 1716: Încă un dezastru pentru Casa Stuart
5 februarie - 1853: Moare Iuliu Maniu, fost prim-ministru al României și președinte al Partidului Național-Țărănesc
6 februarie - 1685: „Moartea mea a durat nepermis de mult; dar sper că mă veți ierta.“
7 februarie - 1812: Charles Dickens – „cel mai voios dintre bărbații de vârsta lui“
8 februarie - 1587: Maria, regina scoțienilor, este decapitată
9 februarie - 1567: O regină consimte la uciderea soțului ei
10 februarie - 1840: Victoria se căsătorește cu Albert
11 februarie - 1847: Îndelungata viață a celui mai mare inventator american, Thomas Edison
12 februarie - 1554: Lady Jane Grey urcă pe eșafod
13 februarie - 1945: Bombardarea Dresdei
14 februarie - 1400: Misterioasa moarte a lui Richard al II-lea
15 februarie - 1898: Scufundarea navei militare Maine declanșează Războiul Hispano-American
16 februarie - 1940: Marina Regală a Marii Britanii capturează Altmark
17 februarie - 1673: Ultimul rol al lui Molière
18 februarie - 1478: Ducele de Clarence este înecat într-un butoi de Malmsey
19 februarie - 1945: Pușcașii marini americani debarcă pe Iwo Jima
20 februarie - 1810: Executarea unui patriot austriac
21 februarie - 1916: Bătălia de la Verdun
22 februarie - 1358: Étienne Marcel îl îngrozește pe Delfin

23 februarie - 303: Împăratul Diocleţian îi persecută pe creştini
24 februarie 1500, 1525, 1530: Ziua împăratului Carol al V-lea
25 februarie - 1841: Se naşte Renoir
26 februarie - 1815: Napoleon evadează de pe insula Elba
27 februarie - 1933: Incendiul din Reichstag
28 februarie - 1854: Ia naştere Partidul Republican
29 februarie - 45 î.Hr.: Caesar adoptă un nou calendar
1 martie - 1810: Se naşte Frédéric Chopin
2 martie - 1476: Carol cel Îndrăzneţ îşi pierde comoara
3 martie - 1513: Ponce de León caută fântâna tinereţii
4 martie - 1193: Marele Saladin moare
5 martie - 1776: Rebelii colonişti îi gonesc pe britanici din Boston
6 martie - 1945: Instalarea unui guvern prosovietic în România
7 martie - 161 d.Hr.: Marcus Aurelius devine împărat
8 martie - 1265: Primul Parlament englez?
9 martie - 1796: Napoleon se căsătoreşte cu Joséphine
10 martie - 1831: Povestea Legiunii Străine
11 martie - 1942: Generalul MacArthur pleacă din Filipine
12 martie - 1938: Hitler realizează Anschlussul
13 martie - 1905: Mata Hari îşi face apariţia în lume
14 martie - 1757: Amiralul John Byng înfruntă plutonul de execuţie
15 martie - 44 î.Hr.: Idele lui Marte
16 martie - 37 d.Hr.: Moartea tiranului Tiberiu
17 martie - 1680: „Nu putem privi ţintă nici soarele, nici moartea“
18 martie - 1584: Ivan cel Groaznic moare în sfârşit
19 martie - 1314: Ultimul blestem al ultimului templier
20 martie - 1413: Un rege uzurpator îşi întâlneşte Creatorul
21 martie - 1556: Thomas Cranmer piere pe rug
22 martie - 1832: „Mehr Licht!“
23 martie - 1801: Un alt ţar este asasinat
24 martie - 1603: Regina Elisabeta se stinge din viaţă
25 martie - 1133: Naşterea primului rege al dinastiei Plantagenet
26 martie - 1827: Beethoven face plecăciunea finală
27 martie - 1204: Trecerea în nefiinţă a Eleonorei de Aquitania
28 martie - 1930: Constantinopol devine Istanbul
29 martie - 1951: Soţii Rosenberg sunt condamnaţi pentru trădare
30 martie - 1889: Tânărul Ferdinand devine moştenitorul tronului României

31 martie - 1854: Comandantul de escadră Perry deschide Japonia
1 aprilie - 1815: Se naște Cancelarul de Fier
2 aprilie - 742: Carol cel Mare – cel mai de seamă împărat de la romani încoace
3 aprilie - 1203: Crima regelui Ioan
4 aprilie - 1774: „Un tip neobișnuit, ciudat, pedant, cu ceva geniu“
5 aprilie - 1794: Danton merge la ghilotină
6 aprilie - 1199: Ultima bătălie a lui Richard Inimă-de-Leu
7 aprilie - 1862: „Speranța într-un război ușor și o victorie facilă a dispărut pentru totdeauna“
8 aprilie - 1795: Prințul regent încheie o căsătorie dezastruoasă
9 aprilie - 1492: Lorenzo de Medici, omul Renașterii
10 aprilie - 1585: Papa care ne-a dat calendarul
11 aprilie - 1599: Metresa regelui moare pentru păcatele ei
12 aprilie - 1861: Sudul trage primul foc de armă din Războiul Civil American
13 aprilie - 1743: Omul care a scris Declarația de Independență
14 aprilie - 1865: Este asasinat Abraham Lincoln
15 aprilie - 73 d.Hr.: Sinucidere în masă la Masada
16 aprilie - 1746: Bonnie Prince Charlie este înfrânt la Culloden Moor
17 aprilie - 1790: „Aici zace, hrană pentru viermi“, Benjamin Franklin
18 aprilie - 1521: Martin Luther sfidează un împărat
19 aprilie - 1587: Sir Francis Drake pârlește barba regelui Spaniei
20 aprilie - 1889: Se naște Adolf Hitler
21 aprilie - 1142: Tragica iubire a lui Abélard și a Héloïsei
22 aprilie - 1787: Povestea satelor lui Potemkin
23 aprilie - 1661: Încoronarea lui Carol al II-lea
24 aprilie - 1854: Căsătoria lipsită de noroc a lui Sisi cu împăratul Franz Joseph
25 aprilie 1214: Nașterea unui rege. A construit o capelă și a devenit sfânt
26 aprilie - 1937: Guernica
27 aprilie - 1521: Magellan, marele explorator, este ucis în Filipine
28 aprilie - 1945: Mussolini este linșat împreună cu amanta sa
29 aprilie - 1380: Ecaterina de Siena, o sfântă care a schimbat istoria
30 aprilie - 1945: Hitler se sinucide
1 mai - 1274, 1283: Dante o întâlnește pe Beatrice
2 mai - 1519: Leonardo da Vinci moare în brațele unui rege

3 mai - 1481: Moare sultanul turc care a adus sfârșitul Imperiului Bizantin
4 mai - 1891: Sherlock Holmes dispare în cascadă
5 mai - 1821: Napoleon a fost asasinat?
6 mai - 1527: Ducele de Bourbon este ucis în timpul jafului Romei
7 mai - 1915: Un submarin german scufundă Lusitania
8 mai - 1884: Președintele american care a fost „reducerea la absurd a omului de rând“
9 mai - 1877: Războiul Român de Independență împotriva Imperiului Otoman
10 mai - 1508: Michelangelo începe munca la Capela Sixtină
11 mai - 1812: Este asasinat un prim-ministru englez
12 mai - 1820: Florence Nightingale, Doamna cu Lampa
13 mai - 1793: Începutul Terorii
14 mai - 1610: Este asasinat Henric al IV-lea
15 mai - 1682: Prima revoltă a streliților în Rusia
16 mai - 1703: Sfârșitul unei povești
17 mai - 1900: Trupele britanice eliberează Mafekingul
18 mai - 118: Eleonora de Aquitania se mărită cu un al doilea rege
19 mai - 1935: Misterioasa viață a lui Lawrence al Arabiei
20 mai - 1802: Napoleon creează Legiunea de Onoare
21 mai - 1927, 1932: Lindbergh traversează Atlanticul singur (urmat de o femeie)
22 mai - 337 î.Hr.: Constantin cel Mare, împăratul care a legalizat creștinismul
23 mai - 1498: Savonarola este ars pe rug în Piazza della Signoria
24 mai - 1626: Peter Minuit cumpără Manhattanul cu nimicuri în valoare de șaizeci de guldeni
25 mai - 1895: Oscar Wilde este condamnat pentru iubirea care nu îndrăznește să-și rostească numele
26 mai - 1234: Un sfânt își întâlnește mireasa
27 mai - 1564: Neînduplecatul Jean Calvin își află odihna
28 mai - 1358: Jacques Bonhomme se revoltă împotriva stăpânilor săi
29 mai - 1431: Ioana d'Arc este condamnată la moarte
30 mai - 1778: Vorbele de duh ale unui mare scriitor francez
31 mai - 1785: Cardinalul, regina și diamantele
1 iunie - 1879: Sfârșitul curajos, dar zadarnic al lui Napoleon al IV-lea
2 iunie - 1882: Moare Giuseppe Garibaldi

3 iunie - 1924: Moare Franz Kafka, principalele sale lucrări nefiind încă publicate
4 iunie - 1940: Dunkuerque: „Războaiele nu se câștigă prin evacuări“
5 iunie - 1916: Kitchener se scufundă cu vasul
6 iunie - 1861: Despre cei doi oameni care au creat Italia
7 iunie - 1914: Primul vas traversează Canalul Panamá
8 iunie - 1795: Nefericitul sfârșit al delfinului
9 iunie - 68 d.Hr.: Sinuciderea lui Nero
10 iunie - 1190: Barbarossa se îneacă la traversarea unui râu
11 iunie - 1292: „Doctor Mirabilis“
12 iunie - 1937: Stalin își epurează armata
13 iunie - 323 î.Hr.: Alexandru cel Mare moare în Babilon
14 iunie - 1801: Moartea unui trădător
15 iunie - 1381: Wat Tyler și revolta țăranilor
16 iunie - 1787: Henric al VII-lea îl înfrânge pe Lambert Simnel
17 iunie - 1775: La Bunker Hill, americanii pierd o bătălie, dar capătă curaj
18 iunie - 1815: Vorbele de spirit de la Waterloo
19 iunie - 1867: Maximilian, împăratul Mexicului, în fața plutonului de execuție
20 iunie - 451 d.Hr.: În Bătălia de la Châlons, Europa este salvată de hunul Attila
21 iunie - 1633: Galileo este condamnat
22 iunie - 1527: Niccolò Machiavelli moare lângă Florența
23 iunie - 1314: Robert Bruce îi înfrânge pe englezi la Bannockburn
24 iunie - 1348: Eduard al III-lea creează Ordinul Jartierei
25 iunie - 1279 î.Hr.: Faraonul Ramses al II-lea începe cea mai îndelungată domnie din istoria Egiptului
26 iunie - 1940: Ocuparea de către sovietici a Basarabiei și a nordului Bucovinei
27 iunie - 1472: Jeanne Hachette își salvează orașul
28 iunie - 1914: Sarajevo
29 iunie - 1613: Arde din temelii Teatrul Globe
30 iunie - 1908: Cea mai mare explozie cosmică din istoria civilizației
1 iulie - 1898: Cavaleria lui Teddy Roosevelt ia cu asalt dealul San Juan
2 iulie - 1504: Moare Ștefan cel Mare, domnitorul Moldovei
3 iulie - 1423: Nașterea Păianjenului Universal
4 iulie - 1826: Thomas Jefferson și John Adams mor de Ziua Independenței

5 iulie - 1809: Ultima victorie a lui Napoleon
6 iulie - 1535: Este decapitat Sir Thomas More
7 iulie - 1937: Focul de armă care a declanșat cel de-al Doilea Război Mondial
8 iulie - 1918: Rana căpătată de Ernest Hemingway îi inspiră un mare roman
9 iulie - 1737: Sfârșitul familiei Medici
10 iulie - 1099: Ultima victorie (postumă) a Cidului
11 iulie - 1804: Cel mai celebru duel din istoria americană
12 iulie - 100 î.Hr.: Nașterea lui Iulius Caesar
13 iulie - 1793: Charlotte Corday îl înjunghie pe Marat în baie
14 iulie - 1789: Căderea Bastiliei
15 iulie - 1099: Cruciații cuceresc Ierusalimul
16 iulie - 1212: Amenințarea dominației musulmane în Spania este eliminată la Las Navas de Tolosa
17 iulie - 1453: Sfârșitul Războiului de o Sută de Ani
18 iulie - 64 d.Hr.: Nero incendiază Roma
19 iulie - 1848: Prima convenție feministă din America
20 iulie - 1944: Complotul pentru uciderea lui Hitler
21 iulie - 1403: Hotspur moare în luptă
22 iulie - 1208: „Omorâți-i pe toți!“
23 iulie - 1885: Ulysses S. Grant: general mare, președinte îngrozitor
24 iulie - 1704: Anglia pune stăpânire pe Gibraltar
25 iulie - 1593: „Paris vaut bien une messe“
26 iulie - 1826: Ultima execuție a Inchiziției spaniole
27 iulie - 1675: O ghiulea de tun ucide un mare soldat
28 iulie - 1794: Robespierre are parte de justiție poetică
29 iulie - 1588: Armada
30 iulie - 1898: Moare Bismarck, Cancelarul de Fier
31 iulie - 1914: Este împușcat Jean Jaurès
1 august - 1798: Nelson câștigă Bătălia Nilului
2 august - 216 î.Hr.: Hanibal îi distruge pe romani la Cannae
3 august - 1492: Columb ridică pânzele celor trei corăbii
4 august - 1347: Regina Phillipa îi salvează pe burghezii din Calais
5 august - 1864: Farragut înjură torpilele la Mobile Bay
6 august - 1806: Ultimul împărat al Sfântului Imperiu Roman renunță la titlu

7 august - 1942: Pușcașii marini iau cu asalt plaja la Guadalcanal
8 august - 117 d.Hr.: Vine la putere Hadrian, cel mai mare împărat constructor al Romei
9 august - 48 î.Hr.: Caesar îl înfrânge pe Pompei la Pharsalus
10 august - 1557: O victorie în ziua Sfântului Laurențiu inspiră construirea unui palat
11 august - 1476: Moare Iancu de Hunedoara, voievod al Transilvaniei și regent al Regatului Ungariei
12 august - 1822: Castlereagh se sinucide
13 august - 1704: De unde își trage numele Palatul Blenheim
14 august - 1385: Portugalia luptă să-și păstreze independența
15 august - 1769: Se naște Napoleon
16 august - 1717: Cea mai mare victorie a lui Eugen de Savoia
17 august - 1786: Moartea lui Frederic cel Mare
18 august - 1227: Sfârșitul lui Gingis Han
19 august - 14 d.Hr.: Caesar Augustus, primul și cel mai mare împărat al Romei, a fost ucis?
20 august - 480 î.Hr.: Spartanii sfidează perșii la Termopile
21 august - 1810: Bernadotte, mareșalul lui Napoleon, devine prinț moștenitor al Suediei
22 august - 1485: Richard al III-lea moare la Bosworth Field
23 august - 1595: Bătălia de la Călugăreni, în timpul domniei lui Mihai Viteazul
24 august - 1572: Masacrul din Noaptea Sfântului Bartolomeu
25 august - 79 d.Hr.: Ultimele zile ale orașului Pompei
26 august - 1346: Bătălia de la Crécy
27 august - 1883: Erupe vulcanul Krakatoa
28 august - 1749: Goethe – cel mai mare renascentist de după Renaștere
29 august - 1842: Marea Britanie ocupă Hong Kongul
30 august - 30 î.Hr.: Cleopatra strânge o cobră la piept
31 august - 12 d.Hr.: Caligula – povestea unui monstru
1 septembrie - 1281: Kublai Han și Vântul Divin
2 septembrie - 31 î.Hr.: Octavian îl zdrobește pe Marc Antoniu la Actium
3 septembrie - 1886: Geronimo se predă
4 septembrie - 476 d.Hr.: Ultimul împărat roman
5 septembrie - 1638: Norocoasa concepție a lui Ludovic al XIV-lea
6 septembrie - 1940: Abdicarea lui Carol al II-lea, regele României

7 septembrie - 1812: „Voilà le soleil d'Austerlitz!“, „Voilà le commencement de la fin“
8 septembrie - 1935: Este asasinat Huey Long
9 septembrie - 1087: Wilhelm Cuceritorul moare în Franța
10 septembrie - 1419: Englezii intră în Franța trecând prin gaura din capul ducelui de Burgundia
11 septembrie - 1697, 1709: Cele mai mari victorii ale lui Eugen de Savoia
12 septembrie - 1683: Viena este salvată de turci, în timp ce se inventează croasantele și cappuccino
13 septembrie - 1759: Generalul James Wolfe moare cucerind Québecul
14 septembrie - 1321: „Onorate l'altissimo poeta“
15 septembrie - 1814: Prima zi a Congresului de la Viena
16 septembrie - 1498: Moartea lui Torquemada, fanaticul implacabil al Inchiziției spaniole
17 septembrie - 1944: Un pod prea îndepărtat – cea mai mare operațiune aeropurtată a tuturor timpurilor
18 septembrie - 96 d.Hr.: Încă un împărat roman este ucis de soție
19 septembrie - 1356: Prințul Negru ia prizonier un rege francez
20 septembrie - 1378: Cum a început Marea Schismă occidentală
21 septembrie - 490 î.Hr.: Grecii anihilează perșii la Maraton
22 septembrie - 1327: Cea mai crudă crimă regală din istorie
23 septembrie - 480 î.Hr.: Grecii salvează lumea occidentală la Salamina
24 septembrie - 1435: Isabela de Bavaria – cea mai rea regină a Franței?
25 septembrie - 1396: Încă o cruciadă catastrofală
26 septembrie - 1513: Un conchistador descoperă Pacificul
27 septembrie - 1389: Se naște Cosimo de Medici
28 septembrie - 929: Este asasinat adevăratul rege Venceslav
29 septembrie - 1273: Primul împărat habsburg
30 septembrie - 1399: Richard al II-lea devine primul rege englez care abdică
1 octombrie - 331 î.Hr.: Alexandru cel Mare învinge perșii la Gaugamela
2 octombrie - 1187: Saladin recucerește Ierusalimul
3 octombrie - 1226: Sfântul Francisc moare la Assisi
4 octombrie - 1853: Începe Războiul Crimeii
5 octombrie - 1795: Napoleon împrăștie gloata cu o rafală de mitralii
6 octombrie - 1536: Omul care a tradus Biblia în limba engleză este executat

7 octombrie - 1571: Europa creștină îi înfrânge pe turci la Lepanto
8 octombrie - 1918: Țăranul erou – caporalul Alvin York
9 octombrie - 1547: Omul care a scris Don Quijote
10 octombrie - 1914: Moare Carol I, primul rege al României
11 octombrie - 1531: Un militant protestant cade în luptă
12 octombrie - 1915: Edith Cavell ajunge în fața plutonului de execuție
13 octombrie - 54 d.Hr.: Împăratul Claudiu este otrăvit de soția sa
14 octombrie - 1944: Rommel, Vulpea Deșertului, este forțat să se sinucidă
15 octombrie - 202 î.Hr.: Scipio îl copleșește pe Hannibal la Zama
16 octombrie - 1793: Ultimul drum al Mariei Antoaneta
17 octombrie - 1483: Începuturile Inchiziției spaniole
18 octombrie - 1812: Napoleon se retrage din Rusia
19 octombrie - 1781: Revoluția americană se încheie cu o victorie la Yorktown
20 octombrie - 1935: Marșul cel Lung care a schimbat istoria Chinei
21 octombrie - 1805: Trafalgar
22 octombrie - 180 d.Hr.: Commodus, împăratul cel nebun, preia puterea în Roma
23 octombrie - 1917: Cea dintâi bătălie a Americii în Primul Război Mondial
24 octombrie - 1648: Sfârșitul Războiului de Treizeci de Ani
25 octombrie - 1921: Se naște Mihai I, ultimul rege al României
26 octombrie - 1759, 1879, 1916, 1947: O dată cu orientare politică?
27 octombrie - 312: O cruce în flăcări îl inspiră pe împăratul Constantin la Podul Milvian
28 octombrie - 1533: Caterina de Medici se mărită cu un viitor rege
29 octombrie - 1618: Sir Walter Raleigh urcă pe eșafod
30 octombrie - 1735: John Adams, cel de-al doilea președinte al Statelor Unite
31 octombrie - 1517: Construirea Catedralei San Pietro îl inspiră pe Luther să inițieze Reforma Protestantă
1 noiembrie - 1503: Papa care i-a cerut lui Michelangelo să picteze Capela Sixtină
2 noiembrie - 1470: Prințul din turn care a devenit monarhul cu cea mai scurtă domnie din istoria Angliei
3 noiembrie - î.Hr.: Ziua Păcălelilor la Roma
4 noiembrie - 1942: Montgomery îl înfrânge pe Rommel la El Alamein

5 noiembrie - 1605: Guy Fawkes
6 noiembrie - 1796: Rusia o pierde pe Ecaterina cea Mare
7 noiembrie - 1917: Revoluția din Octombrie — bolșevicii cuceresc Rusia
8 noiembrie - 1901: Se naște Gheorghe Gheorghiu-Dej, liderul comunist al României între 1948 și 1965
9 noiembrie - 1799: Lovitura de stat a lui Napoleon
10 noiembrie - 1775: Se înființează Corpul Pușcașilor Marini americani
11 noiembrie - 1918: A unsprezecea oră a celei de-a unsprezecea zile a celei de-a unsprezecea luni
12 noiembrie - 1611: Gustav Adolf preia tronul Suediei
13 noiembrie - 1834: Talleyrand consideră, în cele din urmă, că a făcut destul
14 noiembrie - 1650, 1677: Cum a devenit un olandez rege al Angliei
15 noiembrie - 1684: Ludovic al XIV-lea inaugurează palatul Versailles
16 noiembrie - 1272: Un rege moare închis în Turnul Londrei
17 noiembrie - 1869: Inaugurarea Canalului Suez
18 noiembrie - 1095: Papa Urban al II-lea pornește Prima Cruciadă
19 noiembrie - 1523: Al doilea papă din familia Medici
20 noiembrie - 1910: Moartea lui Lev Tolstoi
21 noiembrie - 1783: Omul zboară pentru prima dată
22 noiembrie - 1428: Warwick, Făcătorul de Regi
23 noiembrie - 1407: Regina Isabela își trimite la moarte amantul
24 noiembrie - 1927: Moare Ionel I.C. Brătianu, politician român, lider al Partidului Național Liberal și prim-ministru al României
25 noiembrie - 1741: O femeie remarcabilă pune la cale o lovitură de stat
26 noiembrie - 1789: George Washington proclamă Ziua Recunoștinței
27 noiembrie - 1940: Asasinarea lui Nicolae Iorga, istoric, profesor universitar, critic liberal, memorialist și politician, de către comandourile fasciste ale Gărzii de Fier
28 noiembrie - 1290: Povestea „Crucilor Eleonorei“
29 noiembrie - 1530: Cardinalul Wolsey moare exact la timp
30 noiembrie - 1900: Ultimele cuvinte de spirit ale lui Oscar Wilde
1 decembrie - 1918: Ziua Națională a României
2 decembrie - 1859: Este spânzurat abolиționistul american John Brown
3 decembrie - 1368: Primul delfin al Franței
4 decembrie - 1642: Moartea marelui cardinal Richelieu
5 decembrie - 1791: Requiem pentru Mozart

6 decembrie - 1916: Ocuparea Bucureștiului de către germani, în timpul Primului Război Mondial
7 decembrie - 43 î.Hr.: Cicero față în față cu călăii săi
8 decembrie - 65 î.Hr.: Horațiu poetul (și soldatul)
9 decembrie - 1868: Gladstone devine prim-ministru
10 decembrie - 1936: Abdicarea lui Eduard al VIII-lea
11 decembrie - 1688: Iacob al II-lea fuge din Londra și nu se mai întoarce
12 decembrie - 1889: Robert Browning moare, la vârsta de șaptezeci și șapte de ani
13 decembrie - 1741: Samuel Johnson moare la Londra
14 decembrie - 1799: Moare George Washington
15 decembrie - 1809: Napoleon divorțează de Joséphine
16 decembrie - 1773: Partida de Ceai de la Boston
17 decembrie - 1599: Henric al IV-lea divorțează de celebra regină Margot
18 decembrie - 1915: Un nou președinte la Casa Albă
19 decembrie - 1154: Încoronarea lui Henric al II-lea
20 decembrie - 69 d.Hr.: Vespasian devine împărat după linșarea predecesorului său
21 decembrie - 1192: Regele Richard Inimă-de-Leu este luat prizonier în Austria
22 decembrie - 1793: Napoleon devine general după Asediul Toulonului
23 decembrie - 1790: Champollion și Piatra de la Rosetta
24 decembrie - 1888: Van Gogh și celebra sa ureche
25 decembrie - 800: Carol cel Mare este încoronat împărat
26 decembrie - 1776: Washington traversează râul Delaware, luându-i prin surprindere pe hessieni
27 decembrie - 1831: Charles Darwin pornește în voiaj la bordul lui Beagle
28 decembrie - 1895: Primul film – se naște cinematograful
29 decembrie - 1170: Crimă în catedrală
30 decembrie - 1916: Asasinarea lui Rasputin
31 decembrie - 1720: Mândrul prinț Charlie